

Nu ești singur pe drum

ASOCIAȚIA PĂRINȚILOR COPIILOR
CU DIZABILITĂȚI TOPLIȚA

Nota de responsabilitate

Citește-o, te rugăm, înainte de orice altceva.

1. **Acest manual nu înlocuiește consultul medical.** Nu dăm sfaturi medicale individuale, nu punem diagnostice și nu recomandăm tratamente sau doze. Ce găsești aici despre sănătate, dezvoltare și terapii este informare generală, ca să știi ce să întrebi. Pentru copilul tău, decide medicul lui.
2. **Acest manual nu înlocuiește consultul juridic.** Explicăm legile pe înțelesul unui om care nu e jurist, dar nu îți putem spune ce ai de făcut în cazul tău concret. Pentru termene, contestații și litigii, întreabă un avocat, un jurist sau un asistent social.
3. **Legislația și sumele se schimbă des.** Tot ce este legal sau financiar în acest manual este valabil la **22 octombrie 2026**. Pentru fiecare informație importantă îți spunem și actul normativ și unde să verifici (DGASPC Harghita, primăria, AJPIS, ANPDPD, legislatie.just.ro). Înainte să depui un dosar sau să iei o decizie cu bani, verifică.
4. **Am spus deschis ce nu știm.** Acolo unde o cifră, un termen sau un contact nu a putut fi confirmat pe o sursă oficială, vei vedea în text mențiunea „**De verificat**”, de obicei însoțită de ce anume trebuie confirmat și la ce instituție. Nu o trata ca pe un fapt: sună sau întreabă. În ediția tipărită, asociația va rezolva sau va elimina aceste marcaje; până atunci, ele sunt o formă de sinceritate, nu o scăpare.
5. **Exemplele cu nume (Ioana, Andrei, Zsófia și altele) sunt fictive.** Ele arată cum pot arăta situațiile din viața reală.
6. **Limbajul.** Legea românească folosește încă termenul „handicap”. În manual spunem „copil cu dizabilități” și „persoană cu autism”, cu respect pentru fiecare om. Păstrăm cuvântul „handicap” doar când este numele unui document sau al unui beneficiu (de exemplu „certificat de încadrare în grad de handicap”) sau când citim legea.
7. **Contactele și numerele de telefon se schimbă.** Sună înainte să te deplasezi. Linia 112 este pentru urgențe.

Cuprins

PARTEA ÎNTÂI • ÎNCEPUTUL DRUMULUI

Capitolul 1. Primele zile după diagnostic: respiră, nu ești singur	12
1.1 Ce se întâmplă în tine și în familie	13
1.2 Ce se întâmplă în primele zile și săptămâni, practic	16
1.3 Cum pui întrebări medicilor	17
1.4 Dosarul copilului: prima ta unealtă	19
1.5 Ce NU faci în grabă	19
1.6 Primul contact cu sistemul de protecție: ce trebuie să știi	21
1.7 Cum anunți familia	23
1.8 Mituri frecvente	25
1.9 Cum alegi surse de informare de încredere	25
Capitolul 2. Depistare timpurie, diagnostic și sistemul medical	30
2.1 Ce se testează la naștere?	31
2.2 Cum știu dacă ceva nu merge bine? Reperele de dezvoltare	33
2.3 Drumul în sistemul medical, pas cu pas	35
2.4 Ce tipuri mari de dizabilități există?	37
2.5 Evaluarea complexă și certificatul de încadrare în grad de handicap	39
2.6 Cum ții dosarul medical al copilului?	41
2.7 A doua opinie: când și cum	42
2.8 Boli rare: centre de expertiză și rețele europene	42
2.9 Unde mergem în Harghita și în județele vecine?	43
2.10 Cum arată o zi de demersuri? Exemple	44

PARTEA A DOUA • DREPTURI

Capitolul 3. Drepturile copilului și ale părintelui: cadrul legal explicat	50
3.1 Cum arată cadrul legal pe înțelesul tău	51
3.2 Drepturile copilului: ce spune Legea 272/2004	53
3.3 Cine face ce: instituțiile care contează	54
3.4 Certificatul de încadrare în grad de handicap pentru copil	55
3.5 Cât este valabil certificatul și cum îl reînnoiești	58
3.6 Obligațiile părintelui	60
3.7 Nediscriminare, accesibilitate, confidențialitate	60
3.8 Beneficiile legate de certificat – privire de ansamblu	62
3.9 Dacă ți se refuză ceva sau nu ești de acord	63
Capitolul 4. Bani, beneficii și facilități: ce ți se cuvine	69
4.1 Ce bani poți primi: privire de ansamblu	70
4.2 Prestația lunară pentru îngrijirea copilului	71
4.3 Alocația de stat	73
4.4 Alegerea cea mai importantă: concediu de creștere, asistent personal sau indemnizație de însoțitor	74
4.5 Concediul de creștere și indemnizația (OUG 111/2010)	76
4.6 Program redus, zile libere și concediu medical pentru părinte	78
4.7 Alte sume și sprijine bănești	79
4.8 Taxe și impozite: ce reduceri poți primi	80
4.9 Transport, parcare și alte facilități	82
4.10 Drepturile tale ca angajat sau ca persoană cu activitate independentă	84
Capitolul 5. Intervenție timpurie și terapii: ce există, ce funcționează, cum alegi	88
5.1 Ce este intervenția timpurie și de ce contează	89
5.2 Cine oferă ce în România: patru sisteme paralele	90
5.3 Ce se decontează de la CNAS	91
5.4 Tichetele din Legea 448/2006: ce spune legea și ce nu știm	94
5.5 Terapiile pe scurt: ce sunt, pentru ce se folosesc, ce dovezi există	94
5.6 Cum alegi un terapeut: întrebări și semne de alarmă	98
5.7 Programul săptămânal fără epuizare și terapia acasă	99
5.8 Costuri, surse de finanțare și teleterapie	101
5.9 Harghita și Toplița: ce să întrebi și unde	103

PARTEA A TREIA · EDUCAȚIE

Capitolul 6. Educație: de la creșă la liceu	107
6.1 Ce drepturi are copilul tău la educație?	109
6.2 Creșă și grădinița: ce trebuie să știi?	109
6.3 Școala de masă, clasa specială sau școala specială: cum alegi?	109
6.4 Cum obții certificatul de orientare școlară și profesională?	109
6.5 Ce se întâmplă după certificat: responsabilul de caz, PSI, PIP, profesorul de sprijin	109
6.6 Cum colaborezi cu învățătorul sau dirigintele?	109
6.7 Evaluări, examene și adaptări	109
6.8 Bullying și discriminare: ce faci pas cu pas?	109
6.9 Transport, burse, școlarizare la domiciliu și alte drepturi	109
6.10 Ce există în Harghita?	109

Capitolul 7. Sănătatea fizică de zi cu zi: nutriție, somn, medicamente, urgențe	126
7.1 Hrănirea, deglutiția și nutriția	127
7.2 Somnul	130
7.3 Igiena orală și dentistul	131
7.4 Vaccinările	132
7.5 Epilepsia și convulsiile	133
7.6 Medicația: organizare, efecte adverse, administrare	135
7.7 Dispozitive medicale: orteze, scaune, aparate auditive, ochelari	136
7.8 Poziționarea, prevenirea escarelor și a deformărilor, sportul adaptat	138
7.9 Vizita la medic și internarea: cum pregătești copilul și pe tine	139
7.10 Carnetul de sănătate și fișa de urgență („cartea de vizită medicală”)	140
7.11 Când suni 112 și ce spui	141
7.12 Pubertatea	142

Capitolul 8. Sănătatea emoțională: a ta, a copilului, a familiei	146
8.1 Ce se întâmplă în tine după un diagnostic	147
8.2 Vinovăția	147
8.3 Anxietate, depresie și epuizare (burnout)	147
8.4 Consiliere psihologică gratuită sau decontată: ce există și ce nu	147
8.5 Limite, cerere de ajutor și timp pentru tine	147
8.6 Relația de cuplu	147
8.7 Părinți singuri	147
8.8 Frații și surorile: nevoile lor	147
8.9 Bunicii și familia extinsă	147
8.10 Comportamente dificile: crize, autoagresiune și cum răspunzi	147
8.11 Emoțiile copilului, autonomie și respect	147
8.12 Linii de ajutor și semne de urgență	147
8.13 Grupuri de sprijin, inclusiv online	147
8.14 Dialogul cu cei din jur care judecă	147

PARTEA A PATRA · CASA

Capitolul 9. Casa ta: adaptare, siguranță, rutine și organizare	168
9.1 De unde pornești: ce spune legea și ce rămâne în grija ta	169
9.2 Ce adaptezi, în funcție de nevoile copilului	170
9.3 Camera copilului, baia, bucătăria, scăările	171
9.4 Siguranța: uși, ferestre, cabluri, fugă	173
9.5 Colțul de calm și spațiul senzorial	174
9.6 Programe vizuale și rutine	175
9.7 Organizarea actelor: dosarul-mamă	176
9.8 Bugetul familiei	178
9.9 Lista de cumpărături și rutele de finanțare	179
9.10 Transportul copilului și mașina familiei	181
9.11 Ajutorul din casă: cine te poate sprijini	182
9.12 Planul de urgență: evacuare și fișa de la ușă	183

Capitolul 10. Viața de familie și de comunitate: joacă, sport, vacanțe, prieteni	187
10.1 Joacă și prietenii	188
10.2 Sport, muzică, artă, tabere	189
10.3 Vacanțe și călătorii	191
10.4 Drepturi la gratuitate și transport în oraș	193
10.5 Centre de zi, respiro, ONG-uri și voluntari	195
10.6 Orașul accesibil	196
10.7 Vecini, comunitate și reacții în public	197

10.8 Poze, rețele sociale și intimitatea copilului	199
10.9 Siguranță online	200
10.10 Protecția împotriva abuzului și educația pentru siguranță personală	201
Capitolul 11. Spre viața adultă: adolescență, tranziție, ocrotire legală, viitorul de după noi	207
11.1 Adolescența: ce se schimbă și ce poți face	208
11.2 La 18 ani: ce se schimbă și ce nu se schimbă	210
11.3 Certificatul și beneficiile pentru adulți	211
11.4 Școala și tranziția spre muncă	214
11.5 Munca: piața liberă, locuri protejate, unități protejate	216
11.6 Capacitatea de exercițiu: ce se întâmplă cu dreptul de a decide	217
11.7 Asistentul, consilierea, tutela și mandatul de ocrotire	218
11.8 Testament, donații, fiducie: ce să știi înainte să mergi la notar	222
11.9 Cine are grijă după noi: planul de viitor	222
11.10 Unde va locui tânărul: comunitate sau centru?	224
Capitolul 12. Când drepturile nu sunt respectate: cum reacționezi, unde te plângi	229
12.1 De unde începi: respiră și alege calea potrivită	230
12.2 Petiția: dreptul de a primi răspuns în 30 de zile	232
12.3 Ce documente păstrezi și cum ții evidența	233
12.4 Refuzul unei instituții: ce faci pe loc	234
12.5 Plângerea prealabilă și instanța de contencios administrativ	236
12.6 Discriminarea: CNCD și instanța	237
12.7 Avocatul Poporului și Avocatul Copilului	239
12.8 Certificatul de încadrare în grad de handicap: cum îl contești	240
12.9 Abuz, neglijare, exploatare: ce faci și unde suni	242
12.10 Bani, avocat și instanță: ajutorul public judiciar	244
12.11 Informații publice: dreptul de a afla cum se decide	245
12.12 Medierea: când ajută și când nu	246
12.13 Strategie pas cu pas: mai întâi în scris, de jos în sus	246
ANEXE • INSTRUMENTE PRACTICE	
Anexa 1. Cronologie: de la naștere la 18+ ani, ce ai de făcut și când	252
Anexa 2. Modele de cereri și scrisori	277
Anexa 3. Instituții, linii de ajutor și resurse (inclusiv Harghita)	296
Anexa 4. Glosar pe înțelesul părinților	310
Anexa 5. Checklisturi pentru tipărit	326
A5.1 Dosarul-mamă	327
A5.2 Casa sigură: lista de verificare	331
A5.3 Trusa de urgență	336
A5.4 Fișa medicală de urgență (model)	338
A5.5 Rucsacul pentru spital	340
A5.6 Planul săptămânal: model	343
A5.7 Întrebări de pus fiecărui specialist	345

Cuvânt înainte

Dacă ții în mână acest manual, e posibil să fii într-una dintre aceste zile: ai aflat de curând un diagnostic și nu mai știi de unde să începi; sau ești de ani de zile pe drum și încă te încurci în acte; sau te trezești noaptea întrebându-te ce se va întâmpla cu copilul tău când nu vei mai fi tu lângă el.

Oricare ar fi ziua ta, vrem să-ți spunem de la început trei lucruri.

Primul: ce simți este omenesc. Frica, furia, oboseala, vinovăția fără motiv, dar și bucuria, mândria, speranța: toate încap în același părinte, uneori în aceeași oră. Nu există un fel „corect” de a trece prin asta.

Al doilea: nu trebuie să știi totul și nu trebuie să faci totul azi. Sistemul are multe uși, multe hârtii și multe termene, iar nimeni nu ne învață dinainte cum funcționează. De aceea am scris acest manual: ca să nu mai pornești de la zero și să nu mai afli prea târziu un lucru pe care alți părinți l-au aflat pe cale grea.

Al treilea: nu ești singur. Manualul a fost gândit de Asociația Părinților Copiilor cu Dizabilități Toplița, adică de oameni care știu cum e să stai la o coadă cu un copil în brațe și un dosar incomplet. Dincolo de pagini, există alți părinți, asociații, specialiști și funcționari care vor să ajute. Uneori trebuie doar să știi pe cine să întrebi și cum.

Am încercat să scriem simplu, pe pași, fără limbaj juridic inutil și fără promisiuni false. Nu îți promitem că drumul e ușor. Îți promitem că îți spunem adevărul, inclusiv când adevărul este „aici legea nu e clară” sau „asta nu am putut verifica”. Am preferat să recunoaștem o limită decât să-ți dăm un termen greșit.

Citește-l cum ai nevoie: pe sărite, cu un creion în mână, în pauza dintre două programări. Subliniază, taie, completează. Este al tău.

Echipa manualului și APCDT Toplița

Cum folosești acest manual

Nu trebuie citit de la cap la coadă. Fiecare capitol începe cu un rezumat („Pe scurt”) și cu o listă de pași („Ce ai de făcut”), iar la sfârșit găsești capcanele frecvente, cui ceri ajutor și întrebări de pus specialiștilor. Secțiunea „Sursele și data verificării” de la finalul fiecărui capitol este pentru cine vrea să verifice actele citate; poți s-o sari. Anexele (cronologia, modelele de cereri, contactele, glosarul, listele de tipărit) sunt gândite să fie scoase și ținute în dosar.

Cum recunoști casetele

- **Important:** un termen, o sumă sau un risc pe care e bine să nu-l ratezi.
- **Sfat:** un truc practic, de la părinți și specialiști.
- **Contact:** unde suni sau unde mergi.
- **Exemplu fictiv:** o poveste inventată, care arată cum pot arăta lucrurile în viața reală.
- **„De verificat”:** informație neconfirmată pe o sursă oficială. Verifică înainte să te bazezi pe ea.
- **(urgent) și (când ai putere):** în listele de pași, arată ce nu suportă amânare și ce poate aștepta până te odihnești.

Trei trasee de citire

Traseul 1. „Tocmai am aflat diagnosticul” Ești la început. Nu citi tot. Începe cu:

1. Capitolul 1, *Primele zile după diagnostic*: ce simți, ce NU faci în grabă, cum pui întrebări medicilor, cum începi dosarul.
2. Capitolul 2, secțiunile 2.3 și 2.6: drumul în sistemul medical și dosarul medical.
3. Capitolul 8, secțiunile 8.1–8.3 și 8.12: ce se întâmplă în tine și unde ceri ajutor pentru tine.
4. Mai târziu, când ai putere: capitolul 3 (certificatul), capitolul 5 (terapii) și Anexa 1, tabelul „0–1 an” și „1–3 ani”.
5. Ține la îndemână Anexa 3 (contacte) și Anexa 5 (dosarul-mamă).

Traseul 2. „Copilul e la școală” Ai deja certificat, poate și terapii, iar acum contează școala. Citește:

1. Capitolul 6, *Educație*: certificatul de orientare școlară, PSI, PIP, profesorul de sprijin, bullying-ul, evaluările.
2. Capitolul 4, secțiunile 4.2–4.5 și 4.9: banii, concediul, transportul. Verifică dacă primești tot ce ți se cuvine.
3. Capitolul 12, secțiunile 12.1–12.4: ce faci dacă un drept nu e respectat.
4. Capitolul 10, secțiunea 10.10, despre siguranța personală, și secțiunile despre prieteni și timp liber.
5. Anexa 2 (modele de cereri) și Anexa 1 (termenele de reînnoire).

Traseul 3. „Mă gândesc la viitor" Copilul crește, iar tu te întrebi ce urmează după 18 ani și după noi. Citește:

1. Capitolul 11, *Spre viața adultă*: ce se schimbă la 18 ani, ocrotirea legală, munca, locuirea, planul de viitor.
2. Capitolul 3, secțiunea 3.5 (valabilitatea certificatului) și Anexa 1, secțiunile „14-18 ani" și „18+ ani".
3. Capitolul 4, secțiunea 4.7 (pensia de urmaș) și capitolul 12, secțiunile 12.5-12.8 (dacă trebuie să-ți aperi drepturile).
4. Capitolul 8, secțiunile 8.6-8.9 (cuplu, frați, bunici): pregătirea viitorului este și o poveste de familie.

NOTĂ **Un sfat pentru toate traseele:** când un capitol îți pare prea mult, citește doar „Pe scurt" și „Ce ai de făcut". Restul este acolo când ai nevoie.

Cele 20 de lucruri esențiale

Dacă ai citit doar o pagină din acest manual, să fie asta.

- 1 Respiră. Nu trebuie să hotărăști totul în prima zi, nici în prima săptămână.** Urgent este doar ce spune medicul că e urgent (capitolul 1).
- 2 Cere totul în scris:** diagnosticul, recomandările, refuzurile. Ce nu e scris se uită sau se contestă greu (capitolele 1 și 12).
- 3 Fă un dosar din prima săptămână:** copii, poze pe telefon, un caiet cu observații. Nu da niciodată originalele fără copii (capitolul 1 și Anexa 5).
- 4 Păstrează dovada oricărei cereri depuse:** număr de înregistrare sau ștampilă pe copie (capitolele 1, 3 și 12).
- 5 Ferește-te de promisiunile de vindecare** și de oricine cere sume mari în avans. Nicio terapie serioasă nu promite vindecare (capitolul 5).
- 6 Discută cu medicul copilului înainte de diete, suplimente sau „tratamente”** găsite pe internet sau în grupuri (capitolele 1, 5 și 8).
- 7 Certificatul de încadrare în grad de handicap se cere de către părinte și nu vine singur.** Deschide mare parte din drepturi, dar decizia de a-l cere îți aparține (capitolul 3).
- 8 Notează data expirării certificatului** și pune o alarmă cu 90 de zile înainte. Pentru copii, hotărârea care se aplică comisiei (HG 502/2017) cere cererea de reevaluare cu cel puțin 60 de zile înainte de expirare, iar legea generală cere 30; o marjă mai mare te protejează de un gol de drepturi (capitolul 3, secțiunea 3.5).
- 9 Certificatul de orientare școlară este alt document,** de la altă comisie (CJRAE). Poți avea unul fără celălalt (capitolele 3 și 6).
- 10 Prestația lunară pentru copil vine din oficiu; multe altele se cer:** alocația de stat, concediul de creștere, reducerea impozitelor locale, legitimațiile de transport (capitolul 4).
- 11 Alegerea între concediu de creștere, asistent personal și indemnizație de însoțitor schimbă ani din viața ta.** Cere un calcul scris înainte să semnezi (capitolul 4, secțiunea 4.4).
- 12 Nu amâna cererile cu termen scurt** (de exemplu cele 60 de zile pentru concediul după încadrare). Dreptul poate curge doar de la depunere (capitolul 4).
- 13 Anunță DGASPC în scris despre schimbări** (mutare, cont, internare). Legea prevede un termen de 48 de ore (capitolul 3, secțiunea 3.6).

- 14** Dacă ți se refuză ceva, nu rămâne la „nu se poate”. Cere motivarea în scris și urcă pe treapta următoare. Termenele curg de la comunicare (capitolul 12).
- 15** Pentru contestarea certificatului copilului, nu aștepta: în 30 de zile de la primirea lui trimite o plângere prealabilă scrisă, cu număr de înregistrare, comisiei care l-a emis (prin DGASPC), apoi poți merge la tribunal, în 6 luni (Legea 554/2004). Legea 448/2006 nu are o cale proprie pentru copii, iar instanțele au judecat diferit pasul prealabil, așa că cere și sfatul unui jurist (capitolul 3, secțiunea 3.9, și capitolul 12, secțiunea 12.8).
- 16** Discriminarea se sesizează la CNCD în 1 an; în instanță, în 3 ani. Păstrează probele (capitolul 12).
- 17** Casa sigură este prima terapie de siguranță: uși, ferestre, apă fierbinte, baterii-buton. Completează fișa de urgență și ține-o la îndemână (capitolul 9 și Anexa 5).
- 18** La orice pericol imediat, sună la 112. Inclusiv dacă ai gânduri de a-ți face rău ție sau copilului: spune-o simplu și cere ajutor (capitolele 1, 7 și 8). Dacă tu sau copilul aveți deficiență de auz sau de vorbire, înscrie-te din timp pentru SMS 113, pe formularul STS: în urgență suni mai întâi la 112 (capitolul 12, secțiunea 12.9).
- 19** Ai nevoie și tu de sprijin. Un părinte epuizat nu poate duce drumul. Cere ajutor mic, concret și repetat: un alt părinte, un psiholog, o asociație (capitolul 8).
- 20** Începe să te gândești la viitor devreme, dar fără panică: la 14-16 ani pentru tranziție, înainte de 18 ani pentru capacitate și ocrotire legală, și din timp pentru planul „după noi” (capitolul 11).

NOTĂ Numere pe care să le ai la îndemână (verificate în octombrie 2026, pe site-urile instituțiilor acolo unde erau accesibile; sună înainte să te deplasezi, datele se schimbă): **112** urgențe; **119** sesizarea abuzului asupra unui copil (număr afișat de ANPDCA; gratuit din orice rețea și non-stop, potrivit comunicatului STS din ianuarie 2022; nu te baza pe anonim); **116 111** Telefonul Copilului (luni-vineri 10:00-20:00, gratuit; ascultare și orientare, nu urgență); DGASPC Harghita, centrala **+40 733 553 058**, Serviciul de evaluare complexă a copilului **0733 553 045**; APCDT Toplița **0736 644 302**. Lista completă, cu adrese și programe, este în Anexa 3.

PARTEA ÎNTÂI

Începutul drumului

-
- 1 Primele zile după diagnostic: respiră, nu ești singur
-
- 2 Depistare timpurie, diagnostic și sistemul medical

Primele zile după diagnostic: respiră, nu ești singur

PE SCURT

- Un diagnostic, sau doar o suspiciune de diagnostic, schimbă multe dintr-odată. Să te simți copleșit este normal și nu înseamnă că greșești.
- **Nu trebuie să hotărăști totul în prima zi, nici în prima săptămână.** Aproape nimic din ce urmează nu se pierde dacă îți dai câteva zile.
- Urgent este doar ce spune medicul că e urgent din punct de vedere medical. Actele, certificatele și terapiile se pregătesc în săptămâni, nu în ore.
- Cere diagnosticul și recomandările **în scris** și începe un dosar cu toate actele medicale, din prima zi.
- Informează-te din surse de încredere: medicul copilului, instituțiile, asociațiile de părinți. Ferește-te de oricine promite vindecare rapidă sau cere bani mulți în avans.
- Anunță familia în ritmul tău și cere ajutor concret. Caută sprijin și pentru tine: un alt părinte, un psiholog, o asociație.

ÎN ACEST CAPITOL

1.1 Ce se întâmplă în tine și în familie

1.2 Ce se întâmplă în primele zile și săptămâni, practic

1.3 Cum pui întrebări medicilor

1.4 Dosarul copilului: prima ta unealtă

1.5 Ce NU faci în grabă

1.6 Primul contact cu sistemul de protecție: ce trebuie să știi

1.7 Cum anunți familia

1.8 Mituri frecvente

1.9 Cum alegi surse de informare de încredere

CE AI DE FĂCUT - LISTA DE PAȘI

Notă despre limbaj: legea încă folosește cuvântul „handicap”. În manual spunem „dizabilitate”, dar păstrăm termenul oficial când este numele unui document, al unui beneficiu sau când citim legea.

Pașii sunt în ordine cronologică. Nu trebuie făcuți toți în prima săptămână; fiecare are marcată urgența.

- ☐ **Pasul 1 – Respiră și notează (urgent).** În ziua diagnosticului, scrie într-un caiet ce ți s-a spus: data, numele medicului, cuvintele pe care nu le-ai înțeles. Nu lua nicio decizie mare azi.
- ☐ **Pasul 2 – Cere în scris (urgent).** Cere scrisoarea medicală, biletul de externare sau recomandările scrise de medic, înainte să pleci din cabinet sau din spital.
- ☐ **Pasul 3 – Pune întrebările (urgent).** Folosește lista din secțiunea 1.3. Întreabă ce urmează, la ce specialiști ești trimis și în cât timp.
- ☐ **Pasul 4 – Fă un dosar (în prima săptămână).** Un clasor, copii după toate actele, poze pe telefon. Vezi secțiunea 1.4.
- ☐ **Pasul 5 – Mergi la medicul de familie (în primele două săptămâni).** Spune-i diagnosticul, cere o fișă medicală sintetică și îndrumare spre servicii.
- ☐ **Pasul 6 – Cere o a doua părere, dacă simți nevoia (când ai putere).** Este dreptul tău să întrebi; nu e o jignire pentru medic. Vezi secțiunea 1.3.
- ☐ **Pasul 7 – Întreabă despre certificatul de încadrare în grad de handicap (în primele săptămâni).** Este documentul oficial care spune ce grad de dizabilitate are copilul și deschide accesul la drepturi. Întreabă la primăria de domiciliu sau la DGASPC (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului) ce acte îți trebuie și cere lista actuală. Nu e o urgență de ore. Vezi secțiunea 1.6.
- ☐ **Pasul 8 – Întreabă despre terapii și intervenție timpurie (în primele săptămâni).** Pornește de la medic și de la DGASPC. Aplică criteriile din secțiunea 1.5 înainte să plătești sau să semnezi ceva.
- ☐ **Pasul 9 – Anunță familia (când ești pregătit).** Alege cine, când și cum. Vezi secțiunea 1.7.
- ☐ **Pasul 10 – Caută sprijin pentru tine (când ai putere, dar nu amâna prea mult).** Un alt părinte, o asociație, un psiholog. Planifică și odihna: ai nevoie de ea.
- ☐ **Pasul 11 – Pune în agendă (când ai putere).** Datele programărilor și, mai târziu, data la care expiră certificatul.

SFAT Dacă ți se pare mult, fă doar pașii 1, 2 și 4 în prima săptămână. Restul vin pe rând.

1.1 Ce se întâmplă în tine și în familie

Ce simte un părinte după un diagnostic?

Nu există o reacție „corectă”. Părinții spun de obicei că au trăit, în orice ordine și uneori toate odată: șoc sau amorteală, frică, tristețe, furie (pe medici, pe sistem, pe tine, pe viață), vină fără motiv, ușurare că există, în sfârșit, un nume pentru ce observai de luni de zile, oboseală, uneori chiar speranță. Aceste reacții nu sunt etape obligatorii, care trebuie „parcurse” una după alta. Nu există doliu greșit.

Descrierea vine din experiența generală a specialiștilor și a părinților, nu dintr-un studiu citat aici; este o descriere generală, formulată prudent, fără cifre și fără afirmații clinice. Nu este un diagnostic al stării tale. Dacă

aceste stări te copleșesc săptămâni la rând, vezi mai jos secțiunea despre când ceri ajutor de specialitate. Iar dacă apar gânduri de a-ți face rău, nu aștepta săptămâni: vezi caseta „Important” din aceeași secțiune.

EXEMPLU FICTIV. Ioana are un băiat, Matei, născut acum cinci zile. La maternitate, medicul neonatolog i-a spus că Matei are sindrom Down. Ioana a plâns, apoi n-a mai simțit nimic două zile. În a treia zi s-a trezit furioasă pe asistenta care a felicitat-o ca pe orice mamă. În a patra zi s-a simțit vinovată că nu e „fericită”. Nimic din toate acestea nu este greșit. Sunt reacții omenești la o veste mare, la care se adaugă oboseala de după naștere. După naștere, multe mame trec prin zile de plâns și schimbări de dispoziție, care de obicei se liniștesc în câteva zile, de regulă în primele două săptămâni după naștere (așa descrie serviciul public de sănătate din Marea Britanie, NHS, așa-numitul „baby blues”). Dacă stările Ioanei ar fi rămas la fel de grele după două săptămâni sau ar fi devenit mai grele, ar fi fost momentul să vorbească cu medicul de familie, cu moașa sau asistenta ori cu un psiholog, fără să aștepte să i se ceară. [exemplu ilustrativ] NHS spune același lucru: dacă starea continuă, se agravează sau nu mai faci față, cere ajutor medicului de familie, moașei sau asistentei.

Pot să simt lucruri care nu „se cuvin”?

Da. Poți să simți că vrei să fugi, că nu te descurci, că ești supărat pe copil sau pe partener. Poți să simți și bucurie, apoi să te simți vinovat că te-ai bucurat. Sentimentele nu sunt fapte și nu spun nimic despre cât de bun părinte ești. Spune-le cuiva de încredere.

Nu e vina ta

Sursele medicale internaționale descriu cauzele dizabilităților de dezvoltare ca fiind multiple. De exemplu, Organizația Mondială a Sănătății (OMS), în fișa despre autism actualizată la 17 septembrie 2025, vorbește despre factori genetici și de mediu care interacționează, iar în multe cazuri cauza rămâne necunoscută. Fișa OMS nu leagă autismul de felul în care a fost crescut copilul. Pentru alte diagnostice decât autismul nu generalizăm: cauzele diferă de la un diagnostic la altul, iar formularea exactă o oferă medicul copilului.

Ce poți reține: faptul că ai muncit mult, că ai fost stresat sau că ai gândit ceva anume nu a „provocat” diagnosticul. Pentru unele diagnostice există factori de risc cunoscuți (de exemplu nașterea prematură sau anumite infecții). Un factor de risc nu înseamnă vină: nimeni nu alege asta, iar multe lucruri nu pot fi prevăzute sau controlate. Nu căuta vinovați, nici în tine, nici în partener, nici în familia lui.

Dacă vrei să înțelegi ce se știe despre situația copilului tău, întreabă mai întâi medicul. Pe internet vei găsi informații contradictorii și uneori înfricoșătoare, care nu se potrivesc situației voastre. Dacă gândul vinei revine des sau te apasă, spune-l unui psiholog, medicului de familie sau altui părinte. Este foarte frecvent și se poate lucra cu el.

Cum reacționează diferit doi părinți?

De multe ori, mama și tatăl (sau cei doi parteneri) reacționează în ritmuri diferite. Unul vrea să afle totul și să acționeze imediat; celălalt are nevoie de timp și tace. Niciunul nu greșește, iar ritmurile diferite nu înseamnă că unul ține mai mult la copil. Câteva lucruri ajută:

- Stabiliți un moment al zilei, de 10 minute, în care vorbiți doar despre cum vă simțiți, nu despre programări.
- Împărțiți sarcinile: unul sună la medic, celălalt strânge actele.
- Evitați reproșurile de tipul „din cauza ta” sau „din familia ta”. Dacă apar, spuneți-vă că sunt reacții ale fricii și reveniți după ce vă calmați. Dacă tensiunile persistă, un psiholog sau un consilier de cuplu ori de familie poate ajuta.
- Dacă ești singur cu copilul, alege un om de încredere (o prietenă, o soră, un vecin) cu care să vorbești săptămânal.

Ce simt frații și surorile?

Frații și surorile simt și ei schimbarea, dar o arată diferit, în funcție de vârstă. Un copil mic poate deveni mai agitat, poate cere mai multă atenție sau poate reveni la comportamente mai mici (de exemplu, cere din nou biberonul). Un adolescent poate părea indiferent sau poate evita casa. Unii se simt vinovați sau cred că ei au provocat situația; alții se tem să mai „deranjeze” cu problemele lor. Dacă un frate sau o soră se retrage mult timp, are tristețe persistentă sau schimbări mari la școală, vorbește cu medicul de familie sau cu un psiholog. Spune-le adevărul pe înțelesul vârstei și lasă-le loc pentru întrebări. Vezi secțiunea 1.7.

Când tristețea sau epuizarea cer ajutor de specialitate

Tristețea, nesomnul și anxietatea din primele săptămâni sunt frecvente și, de obicei, se ameliorează cu sprijin. Cercetările arată că depresia și anxietatea sunt mai frecvente la părinții copiilor cu dizabilități intelectuale și de dezvoltare decât la alți părinți (sinteză de studii: Scherer, Verhey și Kuper, PLoS ONE, 2019). Asta ține de povara reală a oboselii, a grijilor și a lipsei de servicii, nu de o slăbiciune a ta. Studiile au limite și nu spun ce se va întâmpla în cazul tău. Ideea de reținut: oboseala și tristețea sunt frecvente, iar sprijinul ajută.

Merită să vorbești cu medicul de familie sau cu un psiholog ori psihiatru dacă, timp de **două săptămâni sau mai mult**:

- te simți aproape zilnic trist, gol sau fără speranță, ori nu mai simți plăcere pentru nimic;
- nu mai poți dormi sau mânca, deși ai ocazia, ori dormi mult mai mult decât de obicei;
- ai atacuri de panică, frică constantă sau îți este greu să ai grijă de tine și de copil.

Lista este orientativă, nu un diagnostic. Criteriul „două săptămâni” este cel folosit și de Organizația Mondială a Sănătății, care descrie episodul depresiv ca stare prezentă aproape toată ziua, aproape în fiecare zi, cel puțin două săptămâni.

Nu aștepta două săptămâni dacă ai gânduri de a-ți face rău, gânduri că ar fi mai bine să nu mai fii sau simți că nu mai poți face față. În acest caz cere ajutor imediat; vezi caseta de mai jos.

Mamele după naștere și tații pot trece prin depresie post-natală. Ea se tratează și nu este vina nimănui. Dacă după naștere apar confuzie puternică, gânduri neobișnuite, auzit sau văzut de lucruri care nu există ori o stare de agitație foarte mare, nu aștepta: este o urgență medicală, sună la 112. Aceste semne (halucinații, idei false sau neobișnuite, confuzie mare) sunt cele descrise de NHS pentru psihoza post-natală, care apare de obicei brusc, în primele două săptămâni după naștere, și trebuie tratată ca urgență medicală. Serviciile de sănătate mintală din Harghita le găsești în Anexa 3.

IMPORTANT Dacă ai gânduri de a-ți face rău ție sau copilului, sau simți că nu mai poți rămâne în siguranță, sună imediat la **112** (numărul unic de urgență; contactele serviciilor de sănătate mintală din Harghita sunt în Anexa 3) sau mergi la cea mai apropiată unitate de primiri urgențe. Nu trebuie să o spui frumos: poți spune pur și simplu „am gânduri să-mi fac rău”. Dacă poți, cheamă un om de încredere să stea cu tine și asigură-te că și copilul este în siguranță, în grija unui adult de încredere, până te liniștești. Nu rămâne singur cu gândurile și nu aștepta să treacă. Asta nu te face un părinte rău; înseamnă că ai nevoie de ajutor acum.

CONTACT Pentru discuții confidențiale, în afara urgențelor, găsești în capitolul 8, secțiunea 8.12, linii de ascultare și sprijin emoțional (depreHUB, TelVerde Antisuihid), cu programul lor. 116 111 este Telefonul Copilului și e gândit în primul rând pentru copii și adolescenți. Conform site-urilor lor oficiale, depreHUB răspunde non-stop, 24 de ore din 24, la 0374 456 420 (adulți; pentru adolescenți există 0374 461 461), iar TelVerde Antisuihid (0800 801 200, pentru adulți) funcționează doar vineri, sâmbătă și duminică, între orele 19:00 și 07:00. Apelurile sunt gratuite și confidențiale. Confirmă programul înainte de tipar, pentru că se poate schimba. Linia europeană 116 123 nu este recomandată în acest manual până la confirmarea funcționării ei naționale.

1.2 Ce se întâmplă în primele zile și săptămâni, practic

Cum arată de obicei drumul?

Din ce am putut verifica, nu există un ghid oficial românesc unic „după diagnostic” pentru părinți (nici de la autoritatea națională pentru persoane cu dizabilități, nici de la Ministerul Sănătății). Traseul diferă în funcție de diagnostic, de vârsta copilului și de județ. Manualul acesta își asumă să adune la un loc ce se știe.

De obicei, drumul are trei fire care merg în paralel:

Firul	Ce înseamnă	Cine te ajută
Medical	Confirmarea diagnosticului, investigații, trimeri către specialiști	Medicul de familie și medicul specialist (de exemplu neuropsihiatru, pedopsihiatru sau genetician, în funcție de situație)
Terapii și sprijin	Terapii de dezvoltare: logopedie (terapia vorbirii și a limbajului), kinetoterapie (terapie prin mișcare), ergoterapie (exersarea deprinderilor de zi cu zi), terapie psihologică sau educațională	Medicul, serviciile din comunitate, DGASPC, ONG-uri
Administrativ	Dosar, evaluare complexă, certificat de încadrare, drepturi	Primăria de domiciliu, DGASPC

Nu e nevoie să le faci pe toate simultan. Firul medical conduce: de el depind celelalte. Despre diagnostic și sistemul medical vezi capitolul 2.

Cine pune diagnosticul?

Depinde de diagnostic. Unele diagnostice se cunosc de la naștere (de exemplu, unele sindroame genetice); altele se conturează în timp, după observarea dezvoltării copilului. În cazul tulburărilor din spectrul autist și al altor tulburări de neurodezvoltare, evaluarea este făcută de specialiști, adesea de o echipă. Conform art. 3 alin. (2) din Legea 151/2010, evaluarea și diagnosticul psihiatric le face medicul specialist psihiatru sau psihiatru pediatru (pedopsihiatru), în unități sanitare publice sau private; din echipa de evaluare pot face parte și alți specialiști (detalii în capitolul 2).

Întreabă direct medicul: „Este acesta un diagnostic confirmat sau o suspiciune? Ce mai trebuie făcut ca să-l confirmăm?”

Ce înseamnă „suspiciune de diagnostic”?

Uneori primești doar o suspiciune: „ar putea fi”, „să-l urmărim”. Perioada de așteptare este grea. Întrebări utile: ce observă medicul, ce investigații urmează, până când, ce poți face între timp. Cere programări pentru evaluare și întreabă cum arată sprijinul până atunci.

Ce este intervenția timpurie și cât de repede trebuie să încep?

Intervenția timpurie înseamnă sprijin de dezvoltare (de exemplu pentru comunicare, mișcare, joc, deprinderi de zi cu zi), oferit cât mai devreme după ce nevoia este observată. OMS recomandă intervenții timpurii bazate pe dovezi și sprijin pentru cei care îngrijesc copilul, adaptate nevoilor fiecărui copil.

Nu promitem rezultate și nu spunem că „recuperarea e garantată dacă începi devreme”. Spunem doar că, potrivit OMS, accesul la timp la intervenții psihosociale bazate pe dovezi poate îmbunătăți comunicarea și interacțiunea socială, deci e bine să te informezi din timp. Nu trebuie să alegi o terapie anume în prima săptămână, dar poți cere medicului programarea la evaluare și întreabă ce poți face deja acasă (joc, vorbit, ru-

tină). Nici nu înseamnă că ai „pierdut timp” dacă ai început mai târziu. Sprijinul poate ajuta la orice vârstă, iar o întârziere nu este vina ta. Scopul nu este un copil „ca ceilalți”, ci un copil care învață, comunică și se simte bine în felul lui. Mai multe, în capitolul 5.

IMPORTANT În sursele verificate nu există un serviciu național de intervenție timpurie care să acopere orice diagnostic. Există totuși o metodologie pentru copiii cu dizabilități senzoriale (vedere, auz, surdocecitate): Ordinul ministrului educației nr. 3.975/2022, publicat în Monitorul Oficial nr. 622 din 24 iunie 2022. Ea prevede servicii de intervenție timpurie pentru copiii de 0–3 ani cu întârzieri în dezvoltare cauzate în principal de dizabilități senzoriale, și pentru cei de 3–6 ani care nu au avut până atunci terapii specifice. Serviciile sunt organizate de inspectoratele școlare județene, după nevoile locale. Întreabă la DGASPC și la Inspectoratul Școlar Județean Harghita ce servicii există în județul tău.

Cât durează să obțin ceva?

Să fim sinceri: procedurile pot dura săptămâni, uneori mai mult, iar accesul la servicii diferă de la un județ la altul și de la o localitate la alta. Programările la specialiști pot avea liste de așteptare. Nu e vina ta și nu înseamnă că faci ceva greșit. Păstrează dovada oricărei cereri depuse (număr de înregistrare sau o poză a cererii cu ștampila).

1.3 Cum pui întrebări medicilor

De ce contează să întrebi?

După o veste mare, mulți părinți rețin foarte puțin din ce spune medicul. E normal: creierul este în alertă. Pregătirea te ajută să pleci cu răspunsuri, nu doar cu temeri.

Dreptul tău de a fi informat

Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap (legea principală pentru drepturile persoanelor cu dizabilități), republicată, cu modificările ulterioare, prevede la art. 9 alin. (2) că persoanele cu handicap, familiile lor sau reprezentanții legali au dreptul la toate informațiile despre diagnostic și recuperare, despre serviciile și programele disponibile și despre drepturi și obligații.

Există și legea generală a drepturilor pacientului, Legea nr. 46/2003. Potrivit formei consolidate de pe [legislati-e.just.ro](http://e.just.ro) (care include modificările din martie 2026), ea prevede dreptul pacientului de a fi informat despre starea sa de sănătate, despre intervențiile propuse, riscuri și alternative (art. 6), într-un limbaj respectuos și clar (art. 8), și dreptul de a cere și a obține o altă opinie medicală (art. 11).

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la DGASPC / la AN-PDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități) înainte să depui dosarul.

Ce pregătesc înainte de consultație?

- ☐ Scrie întrebările (pe hârtie sau în telefon), în ordinea importanței.
- ☐ Adu un însoțitor, dacă poți: partenerul, o rudă, o prietenă. Două perechi de urechi aud mai mult.
- ☐ Adu toate actele medicale ale copilului, în ordine cronologică.
- ☐ Întreabă la început dacă poți lua notițe. Dacă vrei să înregistrezi, cere întâi permisiunea medicului. Legea drepturilor pacientului (art. 20) interzice fotografierea sau filmarea pacientului într-o unitate medicală fără consimțământul lui, cu excepții legate de diagnostic, tratament și evitarea suspectării unei

culpe medicale; pentru înregistrări audio nu există o regulă expresă în acest articol, așa că cere mereu acordul medicului.

- ☐ Notează ce observi la copil (când, cât de des, ce anume), nu doar ce simți tu. Medicul află mult din observațiile tale.

Ce întreb în timpul consultației?

Iată întrebări care merg la aproape orice diagnostic. Alege-le pe cele care ți se potrivesc.

1. Ce înseamnă aceste cuvinte, pe înțelesul meu? (Cere să fie repetate simplu.)
2. Este un diagnostic confirmat sau o suspiciune?
3. Ce știm sigur și ce nu știm încă?
4. Ce investigații mai trebuie făcute și unde?
5. Ce urmează și în cât timp?
6. La ce specialiști ne trimiteți și cum fac programarea?
7. Ce terapii se discută pentru situația copilului meu și cine le poate recomanda?
8. Ce urmăresc eu acasă și când revin la control?
9. La ce semne ar trebui să vin imediat?
10. Îmi dați în scris diagnosticul și recomandările?
11. Ce acte îmi trebuie de la dumneavoastră pentru certificatul de încadrare?

Poți folosi și formula: „Nu am înțeles. Puteți să-mi explicați din nou, mai simplu?” Un medic bun nu se supără.

După consultație

- Rezumă cu voce tare ce ai înțeles: „Deci, dacă am înțeles bine, următorul pas este...” Medicul te poate corecta.
- Cere copii ale documentelor.
- Notează imediat, în aceeași zi, ce ți-a rămas în minte, înainte să uiți.

Pot cere o a doua părere?

Da, poți cere o a doua părere medicală dacă simți nevoia, de exemplu pentru că vrei să înțelegi mai bine. Nu e obligatoriu și nu trebuie făcut din panică. Când mergi la al doilea medic, adu toate documentele existente, ca să nu repeți investigații inutile. Întreabă medicul de familie cum se face trimiterea. Din martie 2026, Legea drepturilor pacientului (art. 11 alin. (2)) prevede că persoanele asigurate au dreptul la o a doua consultație medicală plătită de sistemul de asigurări, pentru a doua opinie, dacă aceasta este justificată. Cum se aplică în practică (ce condiții, ce furnizori) întreabă la Casa de Asigurări de Sănătate Harghita.

SFAT Dacă medicul pare grăbit, spune calm: „Știu că aveți mulți pacienți. Am nevoie de trei minute ca să înțeleg ce urmează.” Mulți părinți spun că ajută.

Și dacă nu mă simt ascultat?

Poți cere să vorbești cu alt medic din echipă sau un al doilea consult. Poți și să scrii întrebările la care vrei răspuns și să i le lași medicului. Rămâi respectuos, dar nu renunța la nevoia de a înțelege.

1.4 Dosarul copilului: prima ta unealtă

De ce un dosar?

În următorii ani vei depune acte medicale la mai multe instituții. Un dosar bine ținut îți economisește ore întregi și multe drumuri. Începe-l din prima săptămână, chiar dacă încă nu știi pentru ce vei avea nevoie de el.

Ce pun în dosar?

- ☐ Certificatul de naștere al copilului și copii după cărțile de identitate ale părinților (sau ale reprezentantului legal).
- ☐ Toate scrisorile medicale, biletele de externare, rezultatele analizelor și investigațiilor, în ordine cronologică.
- ☐ Evaluările psihologice și de dezvoltare.
- ☐ Un caiet cu observații: data, ce s-a întâmplat, ce ai întrebat, ce ți s-a răspuns.
- ☐ O listă cu medicii și serviciile (nume, specialitate, telefon).
- ☐ Dovezile depunerii oricărei cereri (copie cu număr de înregistrare).
- ☐ Dacă e cazul: dovada că ești reprezentant legal (hotărâre, procură), certificat de căsătorie sau hotărâre de divorț.

Cum îl organizez?

Folosește un clasor cu separatoare: Acte personale, Medical, Evaluări, Cereri depuse, Corespondență. În plus, fotografiază fiecare act și salvează pozele într-un folder pe telefon și într-un al doilea loc (cloud sau stick). Dacă pierzi originalul, ai măcar o copie.

SFAT Fotografiază fiecare act înainte să-l depui și cere mereu numărul de înregistrare. Dacă nu ți se dă nicio dovadă, depune cererea împreună cu o copie pe care o ștampilează ei.

Ce nu fac?

Nu da niciodată originalele fără să ai copii. Nu ține toate actele într-un singur loc fizic. Nu semna nimic ce nu ai citit.

1.5 Ce NU faci în grabă

Când te simți sub presiune, e ușor să iei decizii pripite. Iată ce poate aștepta și ce merită atenție.

Terapii cu promisiuni mari

Dacă cineva îți promite „vindecare”, „rezultate garantate”, o „cură miraculoasă” sau cere sume mari în avans, **oprește-te**. Este cel mai clar semn de alarmă. Centrul american pentru controlul bolilor (CDC), în pagina despre tratamentul autismului din 16 mai 2024, subliniază că nu există medicamente care să trateze simptomele de bază ale autismului și că orice terapie complementară sau alternativă trebuie discutată mai întâi cu medicul. Pentru alte diagnostice se aplică aceeași prudență: întreabă medicul copilului.

Despre câteva lucruri trebuie să discuți cu medicul înainte să le faci: diete foarte restrictive, suplimente, „tratamente de detoxifiere”, injecții sau proceduri oferite în afara sistemului medical, „celule stem” în afara studiilor autorizate. Nu dăm recomandări medicale; spunem doar că promisiunile rapide și scumpe cer prudență.

Contracte și plăți în avans

Nu semna un contract de terapie pe termen lung și nu plăti în avans sume mari fără să înțelegi:

- ce include (câte ședințe, cât durează fiecare, cine le face);
- ce calificare are terapeutul (act de calificare sau atestare, afiliere profesională);
- dacă există un plan individualizat scris, cu obiective;
- dacă există reevaluare periodică;
- cât costă în total și ce se întâmplă dacă nu mai vrei să continui;
- cât de mult ești implicat tu, ca părinte.

Aceste criterii sunt propuse de echipa manualului, ca întrebări practice de bun-simț, nu ca standard oficial. Mai multe despre alegerea unui terapeut găsești în capitolul 5, secțiunea 5.6.

Să nu-ți pui viața pe pauză

Mulți părinți simt că trebuie să se dedice complet „recuperării”. Dar un copil are nevoie de un părinte odihnit, nu epuizat, iar grija față de tine nu înseamnă egoism. Păstrează, pe cât poți, ore de somn, de ieșit afară, de prieteni, câte puțin în fiecare zi. Dacă nu reușești, nu e un eșec: cere ajutor concret. Nu transforma toată casa într-un program de terapie: jocul, relația și zilele obișnuite contează și ele pentru dezvoltarea copilului. Nu renunța la serviciu fără să afli mai întâi ce drepturi ai: vorbește cu un asistent social și vezi capitolul 4, secțiunile 4.4 și 4.5, despre concediu și indemnizație.

Nu compara copilul cu alții

Fiecare copil are ritmul lui. E firesc să te uiți în jur, dar comparația cu vecinul, cu un frate sau cu poveștile de pe rețelele sociale (unde se văd de obicei doar reușitele) te obosește și nu ajută. Urmărește progresul copilului față de el însuși, împreună cu specialiștii lui.

Vaccinări și informații citite pe internet

Întrebarea „vaccinurile pot cauza autism?” apare foarte des. OMS spune, în fișa actualizată la 17 septembrie 2025, că vaccinul ROR (împotriva rujeolei, oreionului și rubeolei) nu cauzează autism, că studiul care sugera o astfel de legătură a fost retras și că nu există dovezi că alte vaccinuri din copilărie ar crește riscul.

Pe internet vei întâlni și mesaje care spun contrariul. Pagina CDC datată 22 iulie 2026 afirmă că studiile nu au exclus posibilitatea ca vaccinurile din prima copilărie să contribuie la apariția autismului și că Departamentul american pentru sănătate (HHS) a început o evaluare a cauzelor autismului. Pagina citează totuși concluzia unor organisme științifice americane că, pentru vaccinul ROR, nu există o asocieră cu autismul, pe baza dovezilor observaționale. Formularea diferă de cea a OMS și o vei vedea în presă și pe rețele. Poziția OMS, bazată pe studii ample, rămâne că vaccinul ROR nu cauzează autism, iar vaccinarea protejează copilul de boli grave. În România, Institutul Național de Sănătate Publică (INSP) spune același lucru într-un material informativ despre rujeolă (mai 2017): vaccinul ROR nu cauzează autism.

Schema de vaccinare se discută cu medicul de familie sau cu pediatrul copilului, care îi cunoaște starea.

Înainte să amâni sau să refuzi un vaccin pe baza unor mesaje de pe rețele, vorbește cu medicul copilului: spune-i ce te îngrijorează și cere explicații.

Certificatul: nu te grăbi, dar nici nu-l uita

Certificatul de încadrare în grad de handicap este documentul oficial care spune ce grad de dizabilitate are copilul și deschide accesul la anumite drepturi. Pregătirea dosarului durează, iar actele medicale se strâng în timp. Nu e o urgență de ore. Pe de altă parte, nu e bine să amâni la nesfârșit „până vedem cum evoluează”, fără să te informezi măcar. Întreabă din timp ce acte trebuie și ce termene există.

Nu lăsa pe alții să te grăbească

Rude, vecini, cunoscuți îți vor da sfaturi. Unele vor fi cu intenții bune. Poți spune: „Mulțumesc, mă gândesc și discut cu medicul.” Nu ești obligat să decizi sub presiune.

1.6 Primul contact cu sistemul de protecție: ce trebuie să știi

Secțiunea nu detaliază procedura de obținere a certificatului (vezi capitolul 3, secțiunea 3.4). Îți dă imaginea de ansamblu, ca să nu te sperii.

Ce este certificatul de încadrare și cine îl dă?

Certificatul de încadrare în grad de handicap (documentul oficial care stabilește gradul și tipul de dizabilitate și deschide drepturile) se acordă, în cazul copiilor, de **comisia pentru protecția copilului**, conform Legii 448/2006, art. 85 alin. (2) și art. 86¹. Comisia este un organ de specialitate, fără personalitate juridică, al consiliului județean; are 7 membri, președinte este secretarul județului, iar vicepreședinte directorul DGASPC (HG nr. 502/2017, art. 1 și 3, text în vigoare pe legislatie.just.ro). Cererea se soluționează la comisia din județul de domiciliu sau de reședință al copilului (art. 7 alin. (2) din HG). Evaluarea se face prin serviciul de evaluare complexă din cadrul DGASPC.

Legea prevede gradele ușor, mediu, accentuat și grav, precum și tipurile de handicap (art. 86 din lege, text consolidat la 31 august 2026): fizic, vizual, auditiv, surdocecitate, somatic, mintal, psihic, HIV/SIDA, asociat și boli rare. Termenii sunt cei din lege.

Cât este valabil certificatul?

Pentru copii, certificatul se acordă pentru minimum 6 luni și maximum 2 ani, în funcție de situația concretă a copilului (Legea 448/2006, art. 86¹ alin. (2)). În anumite condiții prevăzute de lege, după două certificate consecutive de handicap grav, de câte 2 ani fiecare, comisia poate emite un certificat valabil până la 18 ani (art. 86¹ alin. (2¹)), pe baza unor criterii biopsihosociale specifice, elaborate de Ministerul Sănătății împreună cu ministerul muncii. Aceste criterii sunt în Ordinul comun 1.472/20.539/2022 (Monitorul Oficial nr. 621 din 24 iunie 2022), care a modificat Ordinul 1306/1883/2016 și a introdus acest al treilea certificat, valabil până la 18 ani, la art. 23¹ alin. (2) lit. d) din ordin; pentru copiii cu retard mintal sau tulburare din spectrul autist, cele două certificate de grad grav trebuie acordate după împlinirea vârstei de 7 ani. Pentru copiii cu afecțiuni care cer îngrijiri paliative, certificate de medicul specialist, comisia stabilește un certificat valabil până la 18 ani (alin. (3)). Pentru tânărul care urmează să împlinească 18 ani, valabilitatea poate fi mai mică de 6 luni sau mai mare de 2 ani, dar nu peste 2 ani și 6 luni (alin. (2)). Asta înseamnă că vei avea de făcut reevaluări periodice. De aceea e util să pui data expirării în agendă.

Pentru persoanele adulte, legea cere prezentarea la reevaluare cu cel puțin 30 de zile înainte de expirare (art. 59 alin. (1) lit. b). Pentru copii, în textul Legii 448/2006 nu am găsit un termen echivalent, așa că nu te baza pe cele 30 de zile. În manual îți recomandăm să depui cererea cu 60-90 de zile înainte (vezi capitolul 3, secțiunea 3.5). Confirmă la Serviciul de evaluare complexă copii din cadrul DGASPC Harghita termenul aplicat în practică.

Ce s-a schimbat recent?

Legea a fost modificată de mai multe ori în 2025 și 2026. Potrivit textului consolidat din 31 august 2026, comisia identifică toate beneficiile cuvenite copilului pe baza certificatului și, la cererea reprezentantului legal, poate transmite certificatul, în numele copilului, către instituțiile care acordă beneficiile (art. 86¹ alin. (4) și (5)). Legea spune că modelul cererii se stabilește prin normele metodologice de aplicare; întreabă la DGASPC dacă modelul este deja aprobat și folosit. Asta îți poate ușura mult drumurile, dar verifică la DGASPC dacă se aplică deja în județul tău.

Documentele medicale sunt gratuite?

Legea prevede că cei care cer încadrarea au gratuitate pentru obținerea documentelor medicale și pentru evaluările medicale și psihologice cerute pentru dosarul de evaluare complexă, suportate din Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate (art. 10 alin. (2)). Cum funcționează în practică, ce cabinete sunt deconectate și câte evaluări se acoperă, întreabă la DGASPC și la Casa de Asigurări de Sănătate Harghita, înainte să plătești vreo evaluare.

Ce acte se cer, de obicei?

Lista de mai jos urmează Ordinul comun nr. 1985/1305/5805/2016 (art. 44) și documentul „Acte necesare pentru obținerea/reînnoirea certificatului de încadrare a copilului în grad de handicap”, publicat pe site-ul DGASPC Harghita (dgaspchr.ro, secțiunea Formulare utile; fișierul pare să fi fost întocmit în 2019). Dosarul se depune la DGASPC, la Serviciul de evaluare complexă copii, iar prezența copilului este obligatorie, potrivit documentului. Confirmă lista actuală la serviciu înainte să depui dosarul, pentru că actele cerute se pot schimba.

- ☐ Cerere-tip pentru evaluarea complexă și încadrarea în grad de handicap (formular la DGASPC)
- ☐ Copie după certificatul de naștere sau actul de identitate al copilului; copii după actele de identitate ale părinților sau ale reprezentantului legal
- ☐ Dovada reprezentării legale, dacă e cazul (hotărâre a instanței sau a comisiei pentru protecția copilului)
- ☐ Ancheta socială de la serviciul de asistență socială al primăriei de domiciliu, cu factorii de mediu
- ☐ Fișa medicală sintetică de la medicul de familie (sau de la medicul curant, în îngrijiri paliative)
- ☐ Certificat medical tip A5 de la medicul specialist, cu copii după documentele medicale adiționale (scrisori medicale, bilete de externare). Întreabă medicul și serviciul cât de recente trebuie să fie documentele medicale
- ☐ Fișa de evaluare psihologică de la psihologul clinician, atunci când este cazul (documentul DGASPC o cere obligatoriu la prima încadrare și la reevaluare pentru copiii cu dizabilități mintale, psihice sau asociate, HIV/SIDA și boală canceroasă)
- ☐ Fișa psihopedagogică de la unitatea de învățământ
- ☐ La reevaluare: copie după certificatul de încadrare în vigoare; dacă este cazul, copie după certificatul de orientare școlară și profesională
- ☐ Adeverință de venit de la ambii părinți (cerută în documentul DGASPC Harghita)

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la DGASPC / la AN-PDPD înainte să depui dosarul. Dacă ți se refuză cererea sau nu ești de acord cu hotărârea comisiei, calea de atac și termenul pentru copii nu sunt spuse expres în legea consolidată: art. 86^{A1} din Legea 448/2006 și HG 502/2017 (organizarea comisiei pentru protecția copilului) nu conțin un text despre contestare. Regula generală din Legea 554/2004 (art. 7) cere ca, în 30 de zile de la comunicarea certificatului sau a hotărârii, să trimiți o plângere prealabilă comisiei care l-a emis (prin DGASPC), cerând revocarea lui; dacă răspunsul nu te mulțumește, poți merge la tribunal, la secția de contencios administrativ, de regulă în 6 luni (art. 11). Până în 2023, art. 87 alin. (5) din Legea 448/2006 prevedea contestarea directă la instanță, iar Curtea de Apel Craiova (decizia 7244/2017) a admis-o pentru un copil; după modificarea din 2023 textul trimite doar adulții la Comisia superioară. Instanțele au judecat diferit dacă pasul prealabil e obligatoriu la copii, așa că fă plângerea prealabilă oricum, în 30 de zile, și cere un număr de înregistrare. Contestația la Comisia superioară, în 30 de zile, se aplică persoanelor adulte (art. 87 alin. (5) din Legea 448/2006), nu copiilor. Ca regulă de prudență, nu lăsa să treacă mai mult de 30 de zile de la primirea hotărârii fără să ceri sfat. Mai multe, în capitolul 3, secțiunea 3.9.

Cât durează și cât costă?

Comisia soluționează cererile de încadrare a copiilor în grad de handicap în cel mult 60 de zile calendaristice, de la data înregistrării cererii la DGASPC (HG nr. 502/2017, art. 7 alin. (3)). Pentru adulți, legea prevede că eliberarea certificatului este scutită de taxa de timbru (art. 87 alin. (4)); pentru copii, nici art. 86^{A1} din Legea 448/2006, nici HG 502/2017 nu prevăd vreo taxă pentru cererea de încadrare sau pentru eliberarea certificatului. Întreabă totuși la DGASPC dacă ți se cere ceva, ca să nu te surprindă. Păstrează dovada depunerii.

Și sumele de bani?

Legea 448/2006 prevede, la art. 58, alocația de stat pentru copiii cu handicap (în cuantumul prevăzut de lege) și o prestație socială pentru părintele, tutorele sau persoana care îngrijește copilul, exprimată ca procent din indicatorul social de referință (ISR, din Legea nr. 76/2002). Procentele din textul consolidat al art. 58 alin. (5), modificat prin OUG nr. 23/2026, sunt: 83% din ISR pentru handicap grav, 60% pentru handicap accentuat și 30% pentru handicap mediu, aplicabile de la drepturile lunii aprilie 2026. Nu scriem sume în lei în acest capitol, pentru că sursele din presă se contrazic și se actualizează, iar valoarea ISR nu am confirmat-o pe un act oficial. Confirmă la DGASPC sau la Agenția pentru Plăți și Inspecție Socială Harghita valoarea ISR și suma lunară actuală. Detaliile sunt în capitolul 4.

IMPORTANT

Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la DGASPC / la AN-PDPD înainte să depui dosarul.

Concediu, indemnizație, serviciu

Mulți părinți întreabă din prima lună dacă pot sta acasă cu copilul și ce primesc. Aceste drepturi sunt reglementate separat; le găsești în capitolul 4, secțiunile 4.4 și 4.5. Actul normativ principal este OUG 111/2010, explicată în capitolul 4.

Limba: română sau maghiară

În județul Harghita, o parte din familii vorbesc maghiara acasă. Poți cere, unde este posibil, informații și servicii în limba ta. Pentru educație, Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023 (art. 59 alin. (1)) prevede dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a studia în limba maternă, la toate nivelurile și formele de învățământ preuniversitar, în condițiile legii. Pentru evaluarea copilului, Ordinul 1985/1305/5805/2016 (art. 51 alin. (2)) prevede că DGASPC pune la dispoziția serviciului de evaluare complexă mijloacele pentru comunicarea cu copilul, inclusiv în limba minorității naționale din care face parte. Pentru alte servicii (primărie, sănătate), întreabă la instituția respectivă ce este posibil în practică.

Câteva cuvinte utile, în maghiară: diagnózis (diagnostic), fogytékossággal élő gyermek (copil cu dizabilități), szülő (părinte), támogató (sprijin), orvos (medic).

1.7 Cum anunți familia

Trebuie să spun imediat?

Nu. Tu decizi cine află, când și cum. Poți aștepta câteva zile, până îți așezi gândurile. De obicei, are sens să spui cel puțin unei persoane de încredere, repede, ca să nu duci singur greul.

Cum aleg cuvintele?

- Spune ce știi și ce nu știi încă: „Medicii spun că X. Mai avem investigații și nu știm totul.”
- Poți scrie un mesaj, în loc să vorbești, dacă ți-e greu să spui cu voce tare.

- Cere un lucru concret, nu „ajutor” în general: „Poți să stai cu copilul două ore joi?”, „Poți să gătești săptămâna asta de două ori?”
- Spune ce te ajută și ce te rănește: „Nu am nevoie de sfaturi acum, am nevoie să mă ascuți.”

EXEMPLU FICTIV. András și Réka, din Toplița, au aflat că fiica lor, Zsófia, de doi ani, are întârziere în dezvoltare. Bunicii erau supărați și au început să spună „o să crească din asta”. Réka a scris un mesaj scurt pe grupul familiei: „Medicii ne-au spus ce urmează. Nu știm toate răspunsurile, dar suntem bine și avem un plan. Ne ajutați dacă veniți duminică să stați cu Zsófia, ca să mergem la o programare?” Bunicii au venit, iar Réka le-a dat și un material de citit. [exemplu ilustrativ]

Cum le spun bunicilor?

Bunicii simt și ei durere, iar uneori o exprimă prin teamă, prin tăcere sau prin sfaturi nepotrivite, chiar dacă au intenții bune. Dă-le un text scurt și un material de citit (de exemplu o pagină dintr-un ghid de asociație). Poți spune: „Avem nevoie de sprijinul vostru, nu de soluții.” Dacă ei sunt cei care au grijă de copil, au nevoie de informații directe: invită-i la o întâlnire cu medicul, dacă se poate.

Cum le spun fraților și surorilor?

Spune adevărul, pe înțelesul vârstei. Folosește cuvinte simple și nu evita subiectul: „Fratele tău are nevoie de ajutor ca să învețe să vorbească. Mergem la doamna doctor ca să aflăm cum îl putem ajuta.” Spune-le că nu e vina lor și că sunt iubiți la fel. Rezervă timp doar pentru ei.

Cum pun limite?

Poți spune: „Știu că vrei să ajuți, dar acum nu vreau să vorbim despre asta.” Sau: „Îmi pare rău, dar cuvântul acela mă rănește; te rog să nu-l mai folosești.” Nu ești obligat să răspunzi la întrebări indiscrete.

Situații diferite

- **Familie monoparentală:** alege o persoană de sprijin. Nu duce toate deciziile singur.
- **Părinți separați:** pentru acte (de exemplu pentru certificat) contează cine este reprezentantul legal. Întreabă la DGASPC ce document cer. Ordinul 1985/1305/5805/2016 (art. 44) cere, în dosar, copia documentului care dovedește că cel care semnează cererea este reprezentantul legal al copilului (de exemplu o hotărâre a instanței).
- **Bunici sau rude care au grijă de copil:** pentru acte poate fi nevoie de dovada reprezentării legale (hotărâre, procură).
- **Familie adoptivă, plasament, asistență maternală:** aceiași pași, dar întreabă și asistentul social care urmărește situația copilului.
- **Mediul rural:** dacă drumul până la oraș e lung, întreabă dacă asistentul social comunitar poate duce sau primi unele acte.

1.8 Mituri frecvente

Mit	Ce știm
„E din cauza părinților (creștere greșită, părinți reci).”	Fișa OMS despre autism nu leagă autismul de felul în care sunt crescuți copiii. Cauzele sunt, de obicei, multiple (genetice și de mediu) și adesea necunoscute. Pentru alte diagnostice, întreabă medicul.
„Vaccinurile cauzează autism.”	OMS spune că vaccinul ROR nu cauzează autism și că nici alte vaccinuri din copilărie nu cresc riscul. Discută schema de vaccinare cu medicul. Vezi secțiunea 1.5.
„Există o dietă, un supliment sau o cură care vindecă.”	Pentru autism, CDC arată că nu există medicamente pentru simptomele de bază. Pentru alte diagnostice, unele aspecte medicale (de exemplu epilepsia sau problemele de vedere ori de auz) au tratamente specifice, stabilite de medic. Sprijinul potrivit îl ajută pe copil să învețe și să se dezvolte. Orice terapie alternativă se discută mai întâi cu medicul.
„Copilul va crește din asta, să mai așteptăm.”	Uneori dezvoltarea chiar are ritmuri diferite. Dar dacă ai o îngrijorare, merită să ceri o evaluare; o evaluare nu înseamnă că ai pus o „etichetă”. Nu aștepta singur ani de zile.
„Dacă am certificat, nu mai am nimic de făcut.”	Certificatul are valabilitate limitată (de regulă 6 luni - 2 ani, cu excepțiile din lege) și cere reevaluare.
„Doar medicul știe; eu nu am ce să întreb.”	Ai dreptul să fii informat (Legea 448/2006, art. 9 alin. (2)).
„Statul face totul.” sau „Statul nu dă nimic.”	Drepturile există, dar procedurile cer acțiune și timp. Niciuna dintre extreme nu este adevărată.
„O familie cu un copil cu dizabilități este o familie distrusă.”	Nu este adevărat. Creșterea unui copil cu nevoi mari de sprijin aduce stres real și cere ajutor, dar unele familii spun că, după perioada grea, și-au găsit ritmul și că au și bucurii. Fiecare familie are drumul ei, iar zilele grele nu înseamnă că ai eșuat. Sprijinul (familie, asociații, servicii) ajută.

Dacă auzi un mit, nu ești obligat să îl combați. Poți spune: „Eu mă bazez pe ce spune medicul copilului.”

1.9 Cum alegi surse de informare de încredere

După un diagnostic vei citi mult, uneori la 3 noaptea. Câteva reguli te apără.

Întreabă-te, pentru orice pagină sau om

- ☐ **Cine a scris?** Un medic, o instituție, o asociație, o clinică privată, un influencer? Cine finanțează?
- ☐ **Când a fost scris?** Legislația s-a schimbat de mai multe ori în 2025 și 2026. O pagină mai veche de 12 luni trebuie verificată.
- ☐ **Se bazează pe cercetare sau pe povești?** Poveștile părinților sunt valoroase pentru sprijin, dar nu înlocuiesc medicul.
- ☐ **Promite vindecare, rezultate garantate, cere bani în avans?** Semn de alarmă.
- ☐ **Spune ce nu știe?** Sursele bune recunosc limitele.

Surse bune, în ordine

Pentru ce	Unde
Medical	Medicul de familie, medicul specialist al copilului; surse internaționale precum OMS
Legi	legislatie.just.ro, la „forma consolidată”; verifică data ultimei consolidări
Drepturi și proceduri	DGASPC, primăria de domiciliu, site-ul autorității naționale (vezi Anexa 3)
Sprijin între părinți	Asociații de părinți, inclusiv APCDT Toplița; grupuri de părinți

Grupurile de părinți

Sunt valoroase: îți dau sprijin emoțional și trucuri practice. Dar nu înlocuiesc medicul sau un consult juridic. Zvonurile despre „ce se dă la ce grad” se schimbă repede; verifică mereu la DGASPC.

Atenție la sursele din alte țări

Ghidurile din Republica Moldova sau din alte state pot da idei utile, dar legile, serviciile și cifrele lor nu se aplică în România. Un exemplu de ghid care poate inspira este „Primii pași”, al Fundației Sense International România (pentru surdocecitate și dizabilități senzoriale), scris împreună cu părinți.

Cum verific o lege

Caută pe legislatie.just.ro. Citește forma consolidată și data ultimei modificări. Pentru Legea 448/2006, ultima consolidare găsită de echipa noastră era din 31 august 2026. Dacă nu înțelegi, întreabă la DGASPC sau un jurist.

GREȘELI FRECVENTE

Nimic din lista de mai jos nu înseamnă că ești un părinte rău. Sunt capcane în care cade aproape oricine.

- 1 Decizii mari în prima zi.** De ce se întâmplă: presiunea, frica. Ce faci în schimb: aștepți câteva zile; discuți cu medicul și cu un om de încredere.
- 2 Pleci din cabinet fără nimic în scris.** De ce se întâmplă: emoțiile. Ce faci în schimb: ceri scrisoare medicală și recomandări scrise; poți reveni să le ceri.
- 3 Dai bani în avans pentru „cure”.** De ce se întâmplă: speranța și presiunea. Ce faci în schimb: verifici cine promite ce, discuți cu medicul și nu semnezi pe loc.
- 4 Renunți la rutina medicală pe baza unor mesaje de pe rețele.** De ce se întâmplă: informații contradictorii. Ce faci în schimb: discuți cu medicul de familie sau cu pediatrul.
- 5 Pierzi actele sau nu ai copii.** De ce se întâmplă: nimeni nu ne învață să ținem un dosar. Ce faci în schimb: clasor plus poze, din prima săptămână.
- 6 Depui acte fără dovadă.** De ce se întâmplă: ghișeul nu dă automat o dovadă. Ce faci în schimb: ceri număr de înregistrare sau ștampilă pe copie.
- 7 Te izolezi.** De ce se întâmplă: oboseala, rușinea. Ce faci în schimb: cauți un alt părinte sau o asociație și accepți ajutorul concret.
- 8 Compari copilul cu alții.** De ce se întâmplă: e firesc să ne uităm în jur. Ce faci în schimb: te raportezi la drumul lui propriu, împreună cu medicul.

- 9 Amâni la nesfârșit informarea despre certificat.** De ce se întâmplă: speră că „trece”. Ce faci în schimb: întrebi, fără grabă, ce acte trebuie.
- 10 Citești reguli dintr-un alt județ sau dintr-o altă țară ca și cum ar fi ale tale.** De ce se întâmplă: informațiile circulă. Ce faci în schimb: verifici la DGASPC Harghita.

UNDE CERI AJUTOR

Cine	Cu ce te ajută
Medicul de familie	Prima îndrumare, fișa sintetică, trimiteri, adeverințe
Medicul specialist (neuropediatru, pedopsihiatru, genetician etc.)	Diagnostic, investigații, recomandări
DGASPC Harghita (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului)	Evaluare complexă, certificat, drepturi, servicii. Sediul: str. Szék nr. 152, Miercurea Ciuc; telefon +40 733 553 058; luni-vineri 8:00-16:00. Serviciul de evaluare complexă copii: telefon 0733 553 045; primește public luni-joi 8:00-13:00, vinerea nu (dgaspchr.ro, verificat la 21.10.2026). Sună înainte să te deplasezi
Primăria de domiciliu (serviciul de asistență socială)	Ancheta socială cerută pentru dosar, formulare, informații. Dosarul de evaluare complexă se depune la DGASPC (Ordinul 1985/1305/5805/2016, art. 44)
ANPDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități)	Politici și informații la nivel național. Denumirea este cea din Legea 448/2006 (art. 90 ¹); site-ul oficial: anpd.gov.ro (pagina principală afișă, la consultare, denumirea mai veche a autorității)
DSP (Direcția de Sănătate Publică), CAS (Casa de Asigurări de Sănătate), ISJ (Inspectoratul Școlar Județean), CJRAE (Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională) Harghita	Sănătate publică, asigurări de sănătate, educație, orientare școlară. Contactele actuale sunt în Anexa 3
Spitalul Județean Miercurea Ciuc	Servicii de evaluare și recuperare Programările se fac online sau telefonic, prin spitalmciuc.ro. Secția Pediatrie, tel. 0758 250 751; Centrul de dezvoltare timpurie și reabilitare (str. Mikó nr. 1), tel. 0732 500 793, cu cabinete de pediatrie, psihiatrie pediatrică, medicină fizică și reabilitare, logopedie și psihologie (spitalmciuc.ro, 21.10.2026; o secție separată de neuropediatrie nu apare pe site).
APCDT Toplița (Asociația Părinților Copiilor cu Dizabilități Toplița)	Sprijin între părinți, informații, îndrumare; contactul se ia direct de la asociație
Psiholog / consilier	Sprijin pentru tine și pentru familie
112	Urgențe medicale sau de siguranță (numărul unic de urgență)

Contactele detaliate vor fi în Anexa 3.

CONTACT APCDT Toplița – telefon, e-mail și program sunt în Anexa 3 (preluate de pe apcdt.ro la 21.10.2026). Sună înainte să te deplasezi.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Acte normative și pagini oficiale

- Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată în Monitorul Oficial nr. 1 din 3 ianuarie 2008, cu modificările ulterioare – <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/77815> – forma consolidată la 31 august 2026 – accesat 20.10.2026. Articole folosite: art. 9 alin. (2), art. 10 alin. (2), art. 58, art. 85 alin. (2), art. 86, art. 86¹ alin. (1)–(5).
- Actele care au modificat Legea 448/2006 în 2025–2026: OUG 90/2025, Legea 146/2026 și Legea 178/2026 (după lista de pe legislatie.just.ro); Legea nr. 233/2025 (Monitorul Oficial nr. 1164 din 16.12.2025) a completat art. 86¹ cu alin. (4) și (5), după notele de istoric din forma consolidată de pe legislatie.just.ro – accesat 21.10.2026.
- OUG nr. 23/2026 (Monitorul Oficial nr. 268 din 02.04.2026) – procentele din art. 58 alin. (5) – informație din nota consolidării, accesat 20.10.2026.
- Legea nr. 46/2003 privind drepturile pacientului – <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/41483> – forma consolidată, cu modificările din Legea nr. 27/2026 (Monitorul Oficial nr. 189 din 11.03.2026, în vigoare din 14.03.2026); articole folosite: art. 6, 8, 11, 20 – accesat 21.10.2026.
- HG nr. 502/2017 privind organizarea și funcționarea comisiei pentru protecția copilului (Monitorul Oficial nr. 596 din 25.07.2017) – <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/191639> – art. 1, 3, 7, 8 – accesat 21.10.2026.
- Ordinul nr. 1985/1305/5805/2016 (metodologia de evaluare a copiilor cu dizabilități) – <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/184866> – art. 44 și 51 – accesat 21.10.2026.
- Legea nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar, art. 59 alin. (1) – <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/304545> – accesat 21.10.2026.
- DGASPC Harghita, pagina de contact și documentul „Acte necesare pentru obținerea/reînnoirea certificatului de încadrare a copilului în grad de handicap” – <https://www.dgaspchr.ro/contact/> și <https://www.dgaspchr.ro/categorii-de-documente/formulare-utile/> – accesat 21.10.2026.
- Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ – menționată doar din surse secundare; neverificată.

Surse medicale și psihologice

- OMS, fișa „Autism” – <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/autism-spectrum-disorders> – actualizată 17.09.2025 – accesat 20.10.2026.
- CDC, „Treatment and Intervention for Autism” – <https://www.cdc.gov/autism/treatment/index.html> – 16.05.2024 – accesat 20.10.2026.
- CDC, pagina despre siguranța vaccinurilor și autism – <https://www.cdc.gov/vaccine-safety/about/autism.html> – datată 22.07.2026 – accesat 20.10.2026 (menționată doar pentru a arăta că subiectul este discutat).
- Scherer N., Verhey I., Kuper H., „Depression and anxiety in parents of children with intellectual and developmental disabilities: A systematic review and meta-analysis”, PLoS ONE 14(7): e0219888, 30.07.2019 – <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6667144/> – titlul și concluzia generală confirmate din rezumat (rezultate de căutare); cifrele nu sunt reproduse în capitol.
- NHS (Marea Britanie), pagini despre depresia post-natală și psihoza post-natală – <https://www.nhs.uk/mental-health/conditions/post-natal-depression/overview/> și <https://www.nhs.uk/mental-health/conditions/post-partum-psychosis/> – accesat 21.10.2026.
- OMS, fișa „Depression” (menționată cu data 11.09.2026 pe pagină) – <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression> – accesat 21.10.2026.
- INSP, material informativ despre rujeolă (mai 2017) – https://insp.gov.ro/download/cnepss/resurse_iec/determinatii_starii_de_sanitate/vaccinarea/2017/Vaccinare_rujeola_toolkit_roman_05-2017.pdf – accesat 21.10.2026.

Alte materiale (model, nu sursă de fapt)

- Sense International România, ghidul „Primii pași” – <https://primiipasi.surdocecitate.ro> – accesat 20.10.2026.
- Lista de acte, Primăria Câmpia Turzii (iunie 2023), ca exemplu dintr-un alt județ – accesat 20.10.2026.

ÎNTREBĂRI DE PUS SPECIALISTULUI

Medicului de familie

1. Îmi puteți da o fișă medicală sintetică și o adeverință cu data la care diagnosticul a intrat în evidența dumneavoastră?
2. La ce specialiști ne trimiteți și cum facem programările?
3. Ce analize sau investigații pot fi făcute prin dumneavoastră, ca să nu pierdem timp?
4. Cum ne ajutați cu schema de vaccinare, având în vedere situația copilului?

Medicului specialist (neuropediatru, pedopsihiatru, genetician etc.)

5. Este diagnosticul confirmat sau este o suspiciune? Ce mai trebuie făcut?
6. Ce știm sigur și ce nu știm încă?

7. Ce terapii se discută pentru situația copilului nostru și cine le poate recomanda?
8. La ce semne trebuie să venim imediat?
9. Când este următorul control și ce pregătim pentru el?
10. Ne puteți da diagnosticul și recomandările în scris?
11. Ce acte medicale trebuie să avem pentru certificatul de încadrare?

Psihologului

12. Cum ne putem sprijini noi, ca părinți, în primele săptămâni?
13. Cum le spunem fraților și bunicilor, pe înțelesul lor?
14. Cum ne protejăm relația și odihna?

Asistentului social / DGASPC

15. Ce acte trebuie pentru evaluarea complexă și certificat și care este lista actuală?
16. Unde depunem dosarul și în cât timp primim răspuns?
17. Dacă nu suntem de acord cu hotărârea, ce cale de atac avem și în ce termen?
18. Ce servicii de intervenție timpurie și terapie există în județul nostru?
19. Putem primi informații și sprijin în limba maghiară?

Depistare timpurie, diagnostic și sistemul medical

PE SCURT

- Depistarea începe în maternitate (testul din călcâi și testul auditiv) și continuă la medicul de familie, la fiecare control.
- Dacă ești îngrijorat de dezvoltarea copilului, spune-o la medic și cere un **screening de dezvoltare** (o evaluare standardizată, cu întrebări și observare). Nu aștepta „să vezi dacă se trece”.
- Dacă un copil pierde o abilitate pe care o avea (nu mai spune cuvinte, nu mai face un gest), mergi la medic imediat, fără să aștești controlul de rutină.
- Un diagnostic se pune în timp, de obicei de mai mulți specialiști. Ai dreptul să ceri explicații clare și o a doua opinie.
- Pentru drepturi (certificat, beneficii, servicii), drumul medical se leagă de cel de la DGASPC. Strânge din timp actele medicale într-un singur dosar.
- Poți începe terapiile și evaluările înainte de a avea certificatul. Nu e nevoie să aștești hârtiile.

ÎN ACEST CAPITOL

2.1 Ce se testează la naștere?

2.2 Cum știu dacă ceva nu merge bine? Reperele de dezvoltare

2.3 Drumul în sistemul medical, pas cu pas

2.4 Ce tipuri mari de dizabilități există?

2.5 Evaluarea complexă și certificatul de încadrare în grad de handicap

2.6 Cum țin dosarul medical al copilului?

2.7 A doua opinie: când și cum

2.8 Boli rare: centre de expertiză și rețele europene

2.9 Unde mergem în Harghita și în județele vecine?

2.10 Cum arată o zi de demersuri? Exemple

CE AI DE FĂCUT - LISTA DE PAȘI

- ☐ Verifică foaia de externare din maternitate: trebuie să apară dacă s-a recoltat proba din călcâi și care a fost rezultatul testului auditiv. Dacă lipsesc, întreabă la maternitate și la medicul de familie. Fotografiază foaia pagină cu pagină.
- ☐ Înscrie copilul la un medic de familie, dacă nu e înscris. Dacă întâmpini greutăți, cere ajutor la serviciul de asistență socială din primărie.
- ☐ (urgent) Dacă ai o îngrijorare despre dezvoltarea copilului, spune-o medicului de familie sau pediatrului și cere un screening de dezvoltare. Notează data și ce ți s-a răspuns.
- ☐ (urgent) Dacă a dispărut o abilitate deja câștigată, du copilul la medic imediat, fără să aștepti programarea de rutină.
- ☐ Cere de la medicul de familie un **bilet de trimitere** la specialistul indicat (neuropediatru, psihiatru pediatru, ORL, oftalmolog, ortoped, genetician etc.). Pentru unele diagnostice (paralizie cerebrală, autism, ADHD, tulburări de neurodezvoltare, malformații congenitale și boli genetice, epilepsie, afecțiuni ale copilului de 0-1 an) te poți prezenta direct la medicul specialist, fără bilet (anexa 13 la Ordinul 1857/441/2023; vezi capitolul 5).
- ☐ Cere la fiecare consult să ți se explice diagnosticul în cuvinte simple și să primești un document scris (scrisoare medicală sau bilet de externare).
- ☐ Deschide un dosar unic al copilului (pe hârtie și cu poze pe telefon) și pune în el fiecare act medical, de la prima zi.
- ☐ Întreabă la medicul de familie sau la Direcția de Sănătate Publică (DSP) Harghita ce unități pot elibera certificatul medical tip A5 (actul medical cerut pentru dosarul de dizabilitate).
- ☐ Când ești pregătit să depui dosarul la DGASPC, programează evaluarea psihologică și cere ancheta socială la primărie. Notează cât timp sunt valabile.
- ☐ Sună la Serviciul de evaluare complexă (SEC) copii din cadrul DGASPC Harghita și cere lista actuală de acte și o programare. Depune dosarul și păstrează dovada depunerii.
- ☐ (când ai putere) Cere copii după investigațiile mari (RMN, CT). Dacă ai îndoieli, cere o a doua opinie.
- ☐ Cere reevaluarea cu cel puțin 60 de zile înainte de expirarea certificatului (așa prevede contractul-tip din Ordinul 1985/1305/5805/2016).

2.1 Ce se testează la naștere?

Prima verificare are loc în maternitate, în primele zile de viață. Nu trebuie să o ceri: face parte din îngrijirea obișnuită a nou-născutului. Rolul tău este să te asiguri că a fost făcută și că rezultatul e scris undeva.

Ce este testul din călcâi?

Din călcâiul bebelușului se recoltează câteva picături de sânge pe o hârtie specială. Potrivit raportului Institutului Național pentru Sănătatea Mamei și Copilului (INSMC) pentru primul semestru din 2025 și surselor secundare, programul național de screening neonatal urmărește trei afecțiuni:

- **fenilcetonuria** (o boală a metabolismului, care se poate controla prin alimentație specială dacă e descoperită devreme);
- **hipotiroidismul congenital** (glanda tiroidă produce prea puțin hormon; se tratează cu medicament, iar tratamentul început devreme protejează dezvoltarea);

- **fibroza chistică** (o boală care afectează în special plămânii și digestia; apare ca introdusă recent și testată încă inegal).

La 17 iulie 2026, Ministerul Sănătății a spus presei că programul național de screening neonatal acoperă în prezent 3 afecțiuni (Cotidianul / News.ro, 17.07.2026). Normele tehnice ale programelor naționale de sănătate publică (Ordinul ministrului sănătății nr. 964/2022, M.Of. nr. 320/01.04.2022, text citit pe legislatie.just.ro) nu-mesc cele 3 afecțiuni: fenilcetonuria, hipotiroidismul congenital și fibroza chistică. Aceleași norme mai prevăd, ca activități separate, screeningul auditiv la nou-născuți și screeningul retinopatiei prematurului, la copiii născuți prematur. Versiunea de pe portal include modificările până la Ordinul nr. 1640/2024.

Cum se face, pe scurt, după explicațiile unei surse medicale orientative:

- Recoltarea se face de obicei la 48-72 de ore de viață, înainte de externare. Momentul exact îl stabilește maternitatea. Dacă ai fost externată mai devreme, întreabă când se repetă sau se completează proba.
- Rezultatul vine în câteva săptămâni (în jur de 7-30 de zile, după aceeași sursă comercială; termenul real poate diferi). Întreabă la maternitate când și de la cine afli rezultatul și notează data.
- Dacă rezultatul iese modificat, familia este anunțată de personalul programului sau prin medicul de familie. Un test modificat **nu este un diagnostic**. El cere teste de confirmare.

Raportul INSMC arată că testarea nu a ajuns încă la toți nou-născuții incluși în program. O cifră de aproximativ 53% apare în raportul pe semestrul I 2025, dar nu e clar față de ce număr de nașteri este calculată, așa că nu o folosim ca o cifră sigură. De aceea, **verifică în foaia de externare că proba a fost recoltată**.

Se testează nou-născuții pentru mai multe boli rare?

Deocamdată nu avem confirmarea că extinderea e în vigoare. În noiembrie 2025, ministrul sănătății a anunțat că, din 2026, nou-născuții vor fi testați pentru 18 afecțiuni, nu pentru 3. La 17 iulie 2026, Ministerul Sănătății a precizat presei (News.ro, preluat de Cotidianul) că extinderea de la 3 la 19 afecțiuni metabolice și genetice grave este prevăzută într-un proiect de hotărâre de Guvern, care modifică HG nr. 423/2022 privind programele naționale de sănătate, și că proiectul nu poate fi aprobat până nu există un Guvern cu puteri depline. După aprobare mai e nevoie de o metodologie aprobată prin ordin de ministru și de norme tehnice. Numărul afecțiunilor apare în surse ca 18 sau 19, deci cifra finală nu e sigură. Informațiile sunt confirmate doar din presă.

[DE VERIFICAT: dacă proiectul de hotărâre care modifică HG 423/2022 a fost aprobat după 17 iulie 2026; la căutarea din 22 octombrie 2026 nu am găsit nicio hotărâre publicată. Cine verifică: caută „HG 423/2022” cu modificările pe legislatie.just.ro și proiectul în secțiunea Transparență decizională de pe ms.ro, apoi actualizează numărul final de afecțiuni (18 sau 19)]

Ce faci practic: întreabă la maternitate „ce teste s-au făcut copilului meu și unde sunt rezultatele?”. Nu presupune că s-au făcut teste pe care nu le vezi scrise.

Ce este screeningul auditiv?

În maternitate se face un test rapid și nedureros al auzului (otoemisiuni acustice), de obicei în a doua sau a treia zi, înainte de externare. Rezultatul poate fi **PASS** (trecut) sau **REFER** (se trimite la control).

REFER nu înseamnă că bebelușul nu aude. Poate fi lichid în ureche sau un test făcut într-un moment nepotrivit. Poate însemna însă și o scădere reală a auzului, de aceea nu se lasă „pe mai târziu”. Testul trebuie repetat și, la nevoie, bebelușul merge la un audiolog sau la un medic ORL.

Protocolul de screening auditiv universal la nou-născuți a fost aprobat prin Ordinul Ministerului Sănătății nr. 4/2017 (M.Of. nr. 20/09.01.2017, text confirmat pe legislatie.just.ro). Ordinul nr. 300/2017 a creat registrul electronic național al rezultatelor. O mențiune de pe un site neoficial, care spunea că ordinul ar fi fost abrogat de un „Ordin 128/2018”, s-a dovedit o confuzie cu un alt act, din alt domeniu. Nu am găsit niciun act care să abroge sau să înlocuiască protocolul: pe legislatie.just.ro, la 22 octombrie 2026, ordinul nu are formă consolidată și textul lui nu conține note de modificare sau de abrogare. Screeningul auditiv apare și ca activitate a programului național de sănătate (Ordinul nr. 964/2022: „prevenirea deficiențelor de auz prin screening auditiv la nou-născuți”).

Pașii din protocolul din 2017 sunt, orientativ (după anexa ordinului, citită pe legex.ro):

- retestare, dacă rezultatul e REFER: înainte de externare, iar dacă la primul test e REFER la cel puțin o ureche, retest în maternitate înainte de vârsta de o lună;
- diagnostic audiologic într-un centru specializat la 3 luni, dacă problema persistă;
- urmărire mai atentă pentru bebelușii care au stat în terapie intensivă: evaluare audiologică la 6 și la 18 luni, iar dacă testul e REFER, diagnostic după 3 luni și cel mai târziu la 6 luni.

SFAT Fotografiază foaia de externare în prima săptămână. Acolo scriu, de obicei, greutatea la naștere, scorul Apgar, rezultatele testelor și recomandările. O vei cere de multe ori mai târziu.

Ce alte verificări se mai pot face?

- **Pulsoximetria** (măsurarea oxigenului din sânge, pentru depistarea unor malformații grave ale inimii) este recomandată în ghiduri internaționale pentru nou-născuți. În textul normelor programelor naționale (Ordinul nr. 964/2022) nu apare, deci nu putem spune că se face la toți copiii. Întreabă la maternitate dacă se face.
- **Controlul ochilor la prematuri** (retinopatia prematurului) se face la copiii născuți foarte devreme sau cu greutate mică, după criterii stabilite de medicul neonatolog. Screeningul retinopatiei prematurului este o activitate finanțată în programul național de sănătate a copilului (Ordinul nr. 964/2022), pentru prematuri. Include adesea programări după externare. Dacă copilul a fost prematur, întreabă la externare dacă are nevoie de control oftalmologic și când, și notează data.
- **Testul pentru atrofia musculară spinală (SMA)** a existat într-un program pilot, în unele maternități din București, finanțat din donații. Nu există dovada unui program național care să testeze toți copiii pentru SMA. Dacă în familie există o boală genetică, discută cu medicul despre ce teste sunt potrivite.

Pentru niciuna dintre aceste verificări nu am găsit o bază legală românească și nu putem spune că se fac la toți copiii. Singura dintre aceste verificări cu bază clară în program este controlul pentru retinopatia prematurului, la prematuri. Pentru pulsoximetrie și SMA, normele programelor naționale (Ordinul nr. 964/2022) nu le menționează. La externare, întreabă la maternitate ce analize și controale s-au făcut copilului tău.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Programele de screening se modifică. Întreabă la maternitate și la medicul de familie ce teste se fac acum. Pentru drepturi și beneficii, verifică la DGASPC / ANPDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități).

2.2 Cum știi dacă ceva nu merge bine? Reperele de dezvoltare

Toți copiii cresc în ritm propriu. Totuși, specialiștii folosesc **repere de dezvoltare**: lucruri pe care majoritatea copiilor de o anumită vârstă știu să le facă. Reperele nu sunt un test și nu pun un diagnostic. Te ajută să observi și să știi când să întrebi.

Ce repere folosim și de unde vin?

O sursă de referință internațională este programul „Learn the Signs. Act Early” al CDC (centrul american de control al bolilor), în varianta revizuită în 2022 împreună cu Academia Americană de Pediatrie. În această variantă, un reper este o abilitate pe care o au cel puțin 3 din 4 copii (75% sau mai mulți) la vârsta respectivă. Pragul de 75% este confirmat pe paginile CDC pe vârste (de exemplu [cdc.gov/act-early/milestones/18-months.html](https://www.cdc.gov/act-early/milestones/18-months.html), consultată la 21 octombrie 2026), care definesc reperele drept lucruri pe care le fac cel puțin 75% dintre copii până la vârsta respectivă.

Reperetele sunt grupate la 2, 4, 6, 9, 12, 15, 18, 24 și 30 de luni și la 3, 4 și 5 ani. Nu înlocuiesc un screening standardizat făcut de medic. [DE VERIFICAT: dacă există o versiune oficială a reperelor CDC în română sau maghiară; pagina cdc.gov/act-early nu s-a putut deschide automat la 22 octombrie 2026 (eroare 403). Cine verifică: deschide pagina într-un browser și caută selectorul de limbă, apoi trece aici linkul sau scrie că nu există]

Tabelul de mai jos este o **parafrază orientativă**, nu un instrument medical.

Vârsta	Exemple de lucruri pe care le fac mulți copii
2 luni	se liniștește când i se vorbește; se uită la fața ta; zâmbește; scoate alte sunete decât plânsul; tresare la sunete tari
4 luni	zâmbește intenționat; găngurește; se întoarce spre o voce cunoscută; își ține capul fără sprijin când e în brațe
6 luni	recunoaște oamenii cunoscuți; râde; „răspunde” cu sunete când îi vorbești; se rostogolește
9 luni	se întoarce când e strigat pe nume; face sunete variate; caută obiecte ascunse; stă fără sprijin
12 luni	joacă jocuri cu schimb (bătăi din palme); face „pa”; spune „mama”/„tata”; se ridică în picioare, ținându-se de mobilă
15 luni	încearcă să spună unul-două cuvinte în afară de „mama”/„tata”; arată cu degetul ca să ceară ceva; face câțiva pași singur; bate din palme când e entuziasmat
18 luni	arată cu degetul ca să-ți arate ceva interesant; încearcă să spună cel puțin trei cuvinte în afară de „mama”/„tata”; urmează o instrucțiune simplă fără gest; merge singur
24 luni	spune cel puțin două cuvinte împreună; arată cel puțin două părți ale corpului; aleargă; urcă câteva trepte
30 de luni	spune în jur de 50 de cuvinte; combină cuvinte, inclusiv cu un verb; urmează instrucțiuni în doi pași; sare cu ambele picioare
3 ani	poartă o conversație cu cel puțin două replici; pune întrebări (cine, ce, unde, de ce); e înțeleș de ceilalți de cele mai multe ori; desenează un cerc după model
4 ani	spune propoziții de patru cuvinte sau mai multe; povestește un lucru întâmplat în ziua respectivă; desenează o persoană cu trei sau mai multe părți ale corpului; prinde o minge mare de cele mai multe ori
5 ani	respectă reguli sau își așteaptă rândul la joc; spune o poveste cu cel puțin două evenimente; numără până la 10; sare într-un picior

Reperetele din tabel au fost comparate cu paginile CDC „Milestones” (cdc.gov/act-early/milestones), consultate la 20 octombrie 2026. Sunt formulate liber și pe scurt; lista completă și exactă este la sursă.

Reperetele sunt orientative, iar copiii le ating în ritmuri diferite. Doar medicul poate spune dacă ceva iese din tiparul obișnuit pentru copilul tău. Un copil care nu face unul dintre aceste lucruri nu are neapărat o problemă, dar merită să discuți cu medicul.

Ce faci dacă observi ceva?

Sursa citată spune simplu: dacă un copil nu atinge unul sau mai multe repere, dacă a pierdut abilități sau dacă tu ai altă îngrijorare, vorbește cu medicul și cere un screening de dezvoltare. Dacă îngrijorarea rămâne, cere trimitere la un specialist.

Aceleași ghiduri (CDC, confirmat pe pagina sursă) recomandă:

- screening general de dezvoltare, cu instrumente standardizate, la 9, 18 și 30 de luni;
- screening special pentru autism la 18 și 24 de luni sau oricând apare o îngrijorare.

Aceste vârste sunt din recomandarea americană (CDC / Academia Americană de Pediatrie). În România, Ordinul 1985/1305/5805/2016 (art. 26) prevede că medicul de familie face bilanțul anual de sănătate al copilului și îi monitorizează pe cei cu boli cronice sau dizabilități. Întreabă medicul ce instrument de screening folosește și la ce vârste îl aplică.

Semnele care cer o vizită la medic fără amânare:

- pierderea unei abilități deja câștigate;
- copilul nu pare să audă sau nu reacționează la sunete;
- copilul nu se uită în ochi sau nu zâmbește social;
- apar convulsii;
- tu simți că ceva nu e în regulă.

Dacă un copil vorbește puțin sau deloc pentru vârsta lui, poți cere și o **verificare a auzului** (la ORL sau la audiolog). Un deficit de auz poate arăta asemănător cu o întârziere de vorbire și se poate trata sau compensa. Asta nu înseamnă că problema e doar de auz. Înseamnă că auzul se verifică printre primele lucruri.

IMPORTANT Prematuritatea și bolile cronice sunt motive să discuți mai des cu medicul despre dezvoltare.

Există screening pentru autism în România?

Screeningul pentru autism la copiii de 0–3 ani are bază legală în art. 3 din normele de aplicare a Legii 151/2010 (Ordinul comun nr. 968/5.194/1.945/714/2016, M.Of. nr. 810/13.10.2016, cu modificările din 2020 și 2025, text citit pe legislatie.just.ro). Medicul de familie aplică un chestionar de screening, cu întrebări adresate părintelui (anexa nr. 1 la norme), tuturor copiilor, la evaluările periodice obligatorii de la 12, 15, 18, 24 și 36 de luni. Folosirea lui la aceste evaluări este legată de contractul-cadru al asigurărilor de sănătate (art. 3 alin. 4). Presa a relatat în 2018 și o circulară a Ministerului Sănătății în același sens. Nu am găsit un tarif separat plătit de părinți. Dacă ți se cere o plată pentru chestionar, întreabă la CAS Harghita (0266–310311).

EXEMPLU FICTIV. Dorian are 20 de luni. Mama lui, Daria, vede că nu spune încă niciun cuvânt și nu arată cu degetul ce vrea. Soacra îi spune că „și tatăl a vorbit târziu”. Daria notează în telefon ce observă, merge la medicul de familie și cere un screening de dezvoltare. Medicul îl face, îi dă bilet de trimitere la neuropediatru și îi recomandă și o verificare a auzului. Daria nu primește încă un diagnostic, dar primește pașii următori. Nu a greșit cu nimic și nu e vina nimănui.

SFAT Filmează pe scurt, cu telefonul, ce te îngrijorează (cum se joacă, cum merge, cum vorbește). Un video de 30 de secunde le arată specialiștilor mai mult decât o descriere.

2.3 Drumul în sistemul medical, pas cu pas

Nu trebuie să cunoști harta întreagă. Ordinul comun al ministerelor din 2016 spune că, indiferent la ce profesionist te adresezi mai întâi, acesta trebuie să ceară evaluările necesare din celelalte sisteme (sănătate, educație, asistență socială). Ce poți face tu: spune la ce ușă ai bătut și cere să fii îndrumat mai departe.

Ordinul comun nr. 1985/1305/5805/2016 al ministerelor muncii, sănătății și educației este actul principal pentru acest drum. El stabilește metodologia de evaluare și intervenție pentru copiii cu dizabilități. A fost publicat în M.Of. nr. 1019/19.12.2016, iar textul citit (pe legislatie.just.ro) este cel din 2016. La 22 octombrie 2026, pe legislatie.just.ro cele trei ordine nu au formă consolidată, iar textul nu conține note de modificare sau de abrogare.

Ordinul nr. 1472/20.539/2022 (M.Of. nr. 621/24.06.2022) modifică alt act, cel cu criteriile de încadrare în grad de handicap (nr. 1.306/1.883/2016), nu această metodologie.

Ce face medicul de familie?

Este prima ușă. El face controalele, ascultă îngrijorările și poate face screeningul. Îți dă bilet de trimitere și completează **fișa medicală sintetică** (rezumatul stării copilului). Potrivit art. 27 din ordin, fișa se eliberează gratuit, în urma bilanțului anual de sănătate, și este valabilă 1 an.

Dacă copilul nu e înscris la un medic de familie, serviciul de asistență socială din primărie sau DGASPC trebuie să sprijine înscrierea.

DGASPC este Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului, instituția județeană care evaluează copiii cu dizabilități și oferă servicii sociale.

Ce face medicul specialist?

Poate fi pediatru, neuropediatru (medic al sistemului nervos al copilului), psihiatru pediatru (medic al dezvoltării psihice și al comportamentului), medic ORL sau audiolog, oftalmolog, ortoped, cardiolog sau genetician (medic care explică bolile ereditare și testele genetice). Cine ți se potrivește depinde de ce observi și de ce spune medicul de familie.

Pentru dosarul de dizabilitate contează un document anume: **certificatul medical tip A5**. Orice specialist poate evalua copilul, dar certificatul A5 îl pot elibera numai medicii din unități abilitate de DSP. Lista lor trebuie să fie publicată pe site-ul DSP (art. 28 din ordin). Certificatul se eliberează gratuit pentru copiii cu dizabilități (art. 29) și e valabil la SEC în orice județ. Medicul de familie și DGASPC trebuie să te informeze despre această procedură.

În Harghita, lista publicată de DSP Harghita (pe dspharghita.ro, consultată la 21 octombrie 2026; documentul nu are dată vizibilă, deci sună înainte să mergi) cuprinde:

- Spitalul Județean de Urgență Miercurea Ciuc, str. Mikó nr. 1, tel. 0266-324193;
- Spitalul Municipal Odorheiu Secuiesc, str. Bethlen Gábor nr. 72, tel. 0266-212186;
- Spitalul Municipal Gheorgheni, str. Lacu Roșu nr. 16, tel. 0266-364008;
- Spitalul Municipal Toplița, str. Victor Baneș nr. 26, tel. 0266-342432;
- S.C. Polimed Vitality S.R.L., Odorheiu Secuiesc, str. Budvár nr. 41, tel. 0786-498-099.

Cum se face evaluarea psihologică?

Se face la un psiholog clinician autorizat. Este obligatorie la prima încadrare. La reîncadrare, după ordin, e obligatorie pentru dizabilități mintale, psihice sau asociate, pentru HIV/SIDA și pentru cancer. Nu e obligatorie pentru dizabilități fizice, senzoriale sau boli rare fără tulburări psihice. Fișa e valabilă cel mult 3 luni (art. 34 din ordin), deci programează-o aproape de data depunerii. Pentru copiii din familii cu venituri insuficiente, evaluarea psihologică se face gratuit în situațiile din art. 35 din ordin.

Cum ți se comunică un diagnostic?

Ordinul din 2016 descrie ce poți cere atunci când se comunică un diagnostic care poate duce la dizabilitate:

- anunțul îl face medicul care a evaluat copilul;
- se anunță **ambii părinți**, dacă e posibil;
- poate participa și psihologul unității;
- ți se oferă consiliere psihologică;

- ești îndrumat către servicii de intervenție timpurie și către Serviciul de evaluare complexă (SEC) din DGASPC.

Aceste reguli sunt în art. 30 din ordinul din 2016.

Nu toate spitalele aplică aceste reguli la fel. Dacă vestea ți s-a dat pe hol, în grabă, nu e vina ta. Poți cere o a doua discuție: „Aș vrea să stăm de vorbă liniștit, cu al doilea părinte de față.”

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Actele și termenele se modifică. Verifică la DGASPC / AN-PDPD înainte să depui dosarul.

Ce se decontează prin asigurarea de sănătate?

Copiii sub 18 ani sunt asigurați fără plata contribuției (Legea nr. 95/2006, art. 224 alin. 1 lit. a). Dacă copilul nu are acte complete sau nu e înscris la un medic de familie, cere ajutor la serviciul de asistență socială din primărie; ordinul din 2016 (art. 26) prevede că SPAS sau DGASPC sprijină înscrierea la medic.

Casa de Asigurări de Sănătate (CAS) decontează consultațiile și evaluările stabilite prin contractul-cadru. Nu am citit textul contractului-cadru în vigoare, așa că nu putem spune aici exact ce consultații preventive și ce evaluări ale dezvoltării se decontează. Întreabă la cabinet și confirmă la CAS Harghita (0266-310311).

2.4 Ce tipuri mari de dizabilități există?

Textul de mai jos explică simplu categoriile mari. Este orientativ și nu înlocuiește părerea medicului. Un copil nu este diagnosticul lui, iar doi copii cu același diagnostic pot avea nevoi foarte diferite.

În România, gradul de dizabilitate nu se stabilește doar după diagnostic. Contează cât de bine poate copilul să facă lucrurile obișnuite și în ce mediu trăiește. Aceasta este abordarea numită CIF-CT (clasificarea internațională a funcționării, pentru copii și tineri, a Organizației Mondiale a Sănătății). Criteriile sunt în Ordinul 1306/1883/2016, modificat prin Ordinul 1472/20539/2022 (M.Of. nr. 621/24.06.2022), care vorbește explicit de CIF-CT.

NOTĂ Notă: Legea încă folosește cuvântul „handicap”. În manual spunem „dizabilitate”, dar păstrăm termenul oficial când e numele unui document sau al unui beneficiu.

Organizația Mondială a Sănătății (OMS) estimează că aproximativ 1 din 6 persoane din lume (în jur de 1,3 miliarde) are o dizabilitate semnificativă. OMS subliniază că dificultățile mari vin adesea din bariere (stigmat, sărăcie, lipsa serviciilor), nu din persoana însăși. (OMS, fișa „Disability and health”, actualizată 7 martie 2023.)

Categorie	Ce înseamnă, simplu	Cine face evaluarea de obicei
Fizice (motorii)	dificultăți de mișcare sau de coordonare; de exemplu paralizia cerebrală, malformații, boli neuromusculare	neuropediatru, ortoped, medic de recuperare
Senzoriale	dificultăți de auz sau de vedere	ORL / audiolog; oftalmolog
Intelectuale	copilul învață și rezolvă probleme diferit și are nevoie de mai mult sprijin în viața de zi cu zi; de exemplu în sindromul Down	neuropediatru, psihiatru pediatru, psiholog, genetician
Tulburarea din spectrul autist (TSA)	diferențe în comunicare, interacțiune și reacții la senzații; foarte variate	psihiatru pediatru, psiholog, echipă multidisciplinară

Categorie	Ce înseamnă, simplu	Cine face evaluarea de obicei
ADHD	dificultăți persistente de atenție și de control al impulsurilor, uneori hiperactivitate	psihiatru pediatru, neuropsihiatru, psiholog
Boli rare	afecțiuni rare, de multe ori genetice, cu forme foarte diferite	genetician, centre de expertiză
Dizabilități asociate (în acte apare și „polihandicap”)	mai multe dizabilități prezente împreună	echipe de mai mulți specialiști

Pentru ADHD, dizabilitatea intelectuală și polihandicap nu am găsit definiții din surse românești oficiale. Descrierile din tabel sunt explicative și trebuie verificate de un medic. [DE VERIFICAT: descrierile din tabel pentru ADHD, dizabilitate intelectuală și polihandicap, citite și semnate de un medic psihiatru pediatru sau neuropsihiatru; nu se rezolvă prin căutare pe internet, ci prin recitirea de către medicul consultant al ghidului]

Ce este autismul?

Conform OMS (fișă din 17 septembrie 2025, verificată pe site la 20 octombrie 2026), autismul este un grup divers de condiții de dezvoltare a creierului. Persoanele cu autism pot avea dificultăți în comunicare și în interacțiunea socială, pot repeta anumite comportamente și pot reacționa neobișnuit la sunete, atingeri sau lumină. Abilitățile și nevoile sunt foarte diferite.

Trăsăturile apar de obicei în copilăria mică, dar diagnosticul vine adesea mai târziu. OMS recomandă monitorizarea dezvoltării la controalele de rutină și sprijină intervențiile timpurii, bazate pe dovezi.

În România există **Legea nr. 151/2010** privind serviciile specializate integrate de sănătate, educație și sociale adresate persoanelor cu tulburări din spectrul autist, cu normele de aplicare din 25 august 2016. Titlul actual nu mai include „tulburările de sănătate mintală asociate”. Legea a fost modificată de Legea nr. 58/2022 (M.Of. nr. 265/2022), de OUG nr. 150/2022 (M.Of. nr. 1084/2022), de Legea nr. 405/2023 (M.Of. nr. 1144/2023) și de Legea nr. 293/2024 (M.Of. nr. 1187/2024). Ultima formă consolidată de pe legislație.just.ro este din 1 decembrie 2024, iar la 22 octombrie 2026 pagina nu arată nicio modificare mai nouă. Normele de aplicare (Ordinul comun nr. 968/5.194/1.945/714/2016) au fost modificate de Ordinul nr. 1.258/2020 (M.Of. nr. 1213/11.12.2020) și de Ordinul nr. 593/2025 (M.Of. nr. 286/01.04.2025).

Conform art. 3 alin. (2) din Legea 151/2010, evaluarea și diagnosticul psihiatric sunt făcute de un medic specialist în psihiatrie sau în psihiatrie pediatrică, într-o unitate sanitară publică sau privată. Depistarea activă începe la medicul de familie (art. 4 alin. (1)). Normele de aplicare cer, pentru diagnostic, evaluare psihiatrică și evaluare psihologică (aceasta din urmă la recomandarea medicului specialist, făcută de un psiholog clinic), plus examene paraclinice dacă e nevoie, după criteriile europene de diagnostic. La cererea părinților, medicul completează certificatul medical tip A5 pentru copiii cu dizabilități (art. 4 din norme). Traseul concret în Harghita (unde faci evaluarea și cât se așteaptă) îl afli de la medicul de familie, de la DSP Harghita (0266-310.423) sau de la APCDT.

Cât durează evaluarea pentru autism și ADHD?

Familiiile spun că accesul la evaluare și diagnostic este lent și diferă mult de la un județ la altul. O interpelare parlamentară din aprilie 2026 descrie întârzieri și acces greu la specialiști. Afirmările aparțin deputatului, iar răspunsul ministerului nu a fost găsit, deci nu le tratăm ca fapte stabilite.

Pentru TSA și ADHD nu am putut confirma încă un traseu clar și timpuriu de așteptare în Harghita, Mureș, Cluj, Brașov sau București. Întreabă la medicul de familie, la APCDT și la alți părinți unde ați fost primiți și cât ați așteptat.

2.5 Evaluarea complexă și certificatul de încadrare în grad de handicap

Aici drumul medical se întâlnește cu cel social. Dacă vrei drepturi pentru copil (de exemplu indemnizații, servicii sau facilități), ai nevoie, de obicei, de un **certificat de încadrare în grad de handicap**. Este documentul oficial care spune ce grad de dizabilitate are copilul și deschide drepturile. Detaliile despre drepturi sunt în alte capitole. Aici găsești pașii de început.

Actele-cheie sunt:

- **Legea nr. 448/2006** privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap (legea principală pentru drepturile persoanelor cu dizabilități), republicată, cu modificările ulterioare;
- Ordinul comun nr. 1985/1305/5805/2016 (pașii și actele);
- Ordinul comun nr. 1306/1883/2016 (criteriile după care se stabilește gradul), modificat în 2022.

Confirmat pe legislatie.just.ro: Legea 448/2006 a fost republicată în M.Of. nr. 1/03.01.2008; Ordinul 1306/1883/2016 (M.Of. nr. 994/09.12.2016) a fost modificat prin Ordinul 1472/20539/2022 (M.Of. nr. 621/24.06.2022). Forma consolidată a legii, citită la 22 octombrie 2026 pe legislatie.just.ro, include modificări până la Legea nr. 178/2026 (M.Of. nr. 724/28.08.2026), printre care Legea nr. 146/2026 (M.Of. nr. 588/20.07.2026) și OUG nr. 23/2026 (M.Of. nr. 268/02.04.2026). [DE VERIFICAT: stadiul propunerii de modificare a Legii 448/2006 din 2026; cine verifică: caută „448/2006” în Proces legislativ pe cdep.ro și anunță aici dacă proiectul a fost depus, votat sau retras]

Cum ceri evaluarea complexă?

Cine poate cere: părintele sau reprezentantul legal (tutorele, persoana care are copilul în plasament etc.).

Unde: la sediul DGASPC. Dacă familia are venituri mici și nu poate ajunge, serviciul de asistență socială din primărie poate ajuta la transmiterea dosarului.

Ce acte îți trebuie (lista minimă din ordinul din 2016):

- ☐ cererea-tip de evaluare complexă și încadrare în grad de handicap;
- ☐ copie după certificatul de naștere al copilului;
- ☐ copii după actele de identitate ale părinților sau ale reprezentantului legal;
- ☐ actul care arată că ești reprezentantul legal, când e cazul;
- ☐ ancheta socială, de la primăria de domiciliu (valabilă între 3 și 6 luni, cât stabilește cine o întocmește; art. 25 din ordin);
- ☐ fișa medicală sintetică, de la medicul de familie;
- ☐ certificatul medical tip A5 (valabil după ordin între 3 luni și 4 ani, cât stabilește medicul; gratuit pentru copiii cu dizabilități; art. 29 din ordin);
- ☐ copii după scrisorile medicale, biletele de externare și rezultatele investigațiilor;
- ☐ fișa de evaluare psihologică, când e cazul (obligatorie la prima încadrare);
- ☐ fișa psihopedagogică de la grădiniță sau școală, dacă e cazul;
- ☐ la reevaluare: copie după certificatul în vigoare.

În cât timp primești răspuns: pentru copii, HG nr. 502/2017 (art. 7 alin. 3, text citit pe legislatie.just.ro) spune că Comisia pentru Protecția Copilului rezolvă cererea de încadrare în grad de handicap în cel mult 60 de zile calendaristice, care încep să curgă de la data la care DGASPC înregistrează cererea. Pentru măsurile de protecție specială termenul este de 30 de zile. Întreabă la SEC copii Harghita (tel. 0733-553045) în ce etapă este dosarul tău. Păstrează dovada depunerii.

Dacă ți se refuză: vezi capitolul despre drepturi încălcate și contestații (capitolul 12). Pentru certificatele emise adulților, art. 87 alin. (5) din Legea 448/2006 prevede contestarea în 30 de zile calendaristice de la comunicarea, la Comisia superioară de evaluare a persoanelor adulte cu handicap; deciziile acestora se atacă la tribu-

nal, secția de contencios administrativ și fiscal (art. 90^{^2}, text citit pe legislatie.just.ro). Pentru certificatul unui copil (emis de Comisia pentru Protecția Copilului), Legea 448/2006 nu prevede o cale proprie de contestare: art. 87 alin. (5) vorbește despre certificatele adulților, iar HG nr. 502/2017 nu conține o regulă de contestare. Se aplică regula generală din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004. Pe scurt, în 30 de zile de la comunicarea certificatului trimiți o plângere prealabilă scrisă, cu cerere de revocare, către Comisia care l-a emis (art. 7 alin. 1). Dacă nu primești un răspuns favorabil, te poți adresa tribunalului, secția de contencios administrativ, în 6 luni de la răspuns sau de la expirarea termenului de soluționare a plângerii (art. 11 alin. 1). Instanțele au judecat diferit dacă pasul prealabil e obligatoriu în cazul copiilor (în două cauze din 2017 publicate pe legeaz.net, una a fost respinsă ca inadmisibilă pentru că plângerea nu fusese făcută, iar în cealaltă instanța de recurs a hotărât că lipsa ei nu poate fi invocată împotriva părintelui). De aceea fă mereu plângerea scrisă, în cele 30 de zile, și cere un număr de înregistrare. Cere sprijin la DGASPC sau la un jurist, și întreabă la APCDT dacă te poate îndruma.

IMPORTANT

Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și actele cerute se schimbă. DGASPC poate cere acte în plus față de lista minimă. Verifică lista actuală la SEC copii din județul tău, înainte să depui dosarul.

SFAT

Programarea la SEC se face de obicei după ce sunt gata toate evaluările și documentele, ca să nu-ți duci copilul de mai multe ori. Strânge actele pe grupe, într-un dosar cu separatoare, și verifică datele de valabilitate înainte să suni.

Ce se întâmplă după depunere?

1. DGASPC numește un **manager de caz** (persoana care urmărește evaluarea și ține legătura cu tine). Poți cere explicații despre fiecare pas.
2. Echipa SEC îți verifică actele, vă întâlnește pe tine și pe copil și aplică criteriile. Ordinul prevede mijloace de comunicare adaptate, inclusiv în limba minorității naționale a copilului. În Harghita, asta contează pentru maghiară.
3. Se întocmește un **raport de evaluare complexă**, cu propunerea de grad și un proiect de plan de abilitare-reabilitare (planul de terapii și sprijin al copilului). Tu consemnezi acordul sau dezacordul.
4. **Comisia pentru Protecția Copilului** (organ al consiliului județean) decide. Rezultatul este certificatul. Gradele sunt: ușor, mediu, accentuat, grav.
5. Certificatul are o durată de valabilitate. Ordinul din 2016 (art. 59) spune că planul de abilitare-reabilitare are aceeași durată ca certificatul, „maximum 2 ani”. Legea 448/2006 (art. 86^{^1}, text citit pe legislatie.just.ro) prevede un termen de cel puțin 6 luni și cel mult 2 ani; pentru tânărul care urmează să împlinească 18 ani, cel mult 2 ani și 6 luni. Există și excepții, pentru copiii cu certificate de grad grav: după două certificate consecutive de grad grav, fiecare de câte 2 ani, Comisia poate elibera un certificat valabil până la 18 ani, pe baza unor criterii biopsihosociale speciale (alin. 2^{^1}, introdus prin Legea 185/2021; criteriile sunt în Ordinul comun 1.472/20.539/2022, art. 23^{^1} alin. (2) lit. d), iar pentru retard mintal sau autism cele două certificate de grad grav se acordă după vârsta de 7 ani). Pentru copiii cu afecțiuni care cer îngrijiri paliative, certificate de medicul specialist, certificatul este valabil până la 18 ani (alin. 3). Un certificat „permanent” în sens de fără termen nu există pentru copii. Întreabă la DGASPC Harghita dacă te încadrezi în aceste excepții.
6. Prin contractul-tip din ordin, părintele se angajează să ceară reevaluarea cu cel puțin 60 de zile înainte de expirare, regula practică din manual este 60-90 de zile (capitolul 3, secțiunea 3.5). Pentru adulți, art. 59 din Legea 448/2006 cere prezentarea la reevaluare cu cel puțin 30 de zile înainte de expirare; pentru copii, termenul de 60 de zile este cel din HG 502/2017 (art. 19 alin. 1 lit. h), iar ordinul din 2016 îl repetă în contractul-tip.

Dosarul oficial rămâne în original la managerul de caz. Tu păstrezi copii și dovada depunerii.

Ce este evaluarea școlară?

Paralel, un copil cu cerințe educaționale speciale poate fi orientat școlar prin Serviciul de evaluare și orientare școlară și profesională (SEOSP) din Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională (CJRAE). Cererea se înregistrează numai dacă sunt anexate toate documentele.

Contestarea orientării școlare se face în 5 zile lucrătoare de la luarea la cunoștință a certificatului, iar comisia de contestații răspunde în 30 de zile (art. 91 din ordinul din 2016, text confirmat pe legislatie.just.ro). Decizia comisiei de contestații poate fi atacată numai în justiție. Atenție: Legea 198/2023 (art. 69 alin. 17, în forma modificată prin OUG 95/2024, text citit pe legislatie.just.ro) spune că părinții pot contesta decizia de orientare sau reorientare dintre învățământul special și cel de masă, la direcția județeană de învățământ preuniversitar, în 45 de zile de la comunicare. Pe portal, ordinul din 2016 nu are formă consolidată și nu apar note de abrogare, deci rămâne în text. Regula sigură este să contești în primele 5 zile lucrătoare. Dacă termenul a trecut și decizia privește trecerea între învățământul special și cel de masă, întreabă la inspectoratul școlar Harghita dacă mai poți contesta în cele 45 de zile din lege. Detalii găsești în capitolul 6, secțiunile 6.3 și 6.4.

2.6 Cum țin dosarul medical al copilului?

Un dosar bun scutește mult timp. Nu e o obligație, ci o unealtă.

Ce pui în el:

- certificatul de naștere și copii după actele părinților;
- foaia de externare din maternitate, cu testele din primele zile;
- carnetul de vaccinări;
- scrisorile medicale și biletele de externare;
- rezultatele analizelor, RMN, CT (pune și CD-ul, dacă ai);
- evaluările psihologice (cu data, pentru valabilitate);
- certificatul A5 și fișa medicală sintetică;
- certificatul de încadrare și planul de abilitare-reabilitare;
- dovezile depunerii dosarelor (numere de înregistrare);
- un caiet cu data fiecărui consult, ce s-a spus și ce urmează.

Cum îl ții: un dosar fizic, ordonat cronologic, plus poze pe telefon, într-un folder cu nume clar. Dacă faci copii de siguranță în cloud, protejează datele sensibile cu o parolă puternică.

Ce drepturi ai ca părinte la spital și la cabinet?

Conform Legii nr. 46/2003 privind drepturile pacientului (forma consolidată pe legislatie.just.ro, cu modificările ulterioare), ai dreptul:

- la informații despre starea copilului, spuse respectuos și, pe cât posibil, fără termeni tehnici;
- la informații în limba maternă sau într-o altă formă de comunicare, dacă nu vorbești bine româna (relevant pentru maghiară în Harghita; art. 8 din lege);
- la o altă opinie medicală (a doua opinie);
- la un rezumat scris al investigațiilor, diagnosticului și tratamentului, la externare;
- la o copie a înregistrărilor investigațiilor de înaltă performanță, la cerere, o singură dată (art. 12);
- la acces la datele medicale ale copilului, prin reprezentantul legal.

Trebuie să-ți dai consimțământul pentru intervenții, inclusiv pentru recoltarea de probe biologice folosite la teste genetice. Copilul participă la decizie în măsura în care poate înțelege.

SFAT Cere copia investigațiilor mari chiar la externare. Legea prevede dreptul la o copie a înregistrărilor investigațiilor de înaltă performanță „o singură dată”, deci nu o lăsa pe mai târziu. Întreabă la spital cum se cere și dacă se percep costuri pentru suport (CD) sau copiere.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legea spune că ai dreptul dacă îndeplinești condițiile. Pentru situația ta concretă, întreabă la spital sau la un jurist.

Dosarul electronic de sănătate. Nu am confirmat dacă părintele poate vedea online rezultatele copilului prin platformele casei de asigurări. Întreabă la medicul de familie sau la CAS Harghita (0266-310311).

2.7 A doua opinie: când și cum

A doua opinie nu e o lipsă de respect față de medic. Este un drept și, la diagnostice grele, un lucru obișnuit.

Când are sens:

- diagnosticul este neclar sau doi specialiști spun lucruri diferite;
- ți se propune o intervenție mare (operație, tratament pe termen lung);
- ai senzația că nu ai fost ascultat.

Cum procedezi, orientativ:

1. Spune medicului curant că vrei o a doua opinie. Un medic bun nu se supără.
2. Adună dosarul (copii, nu originale) și cere rezumatul scris al diagnosticului.
3. Cere medicului de familie un bilet de trimitere la alt specialist sau la alt spital. Poți merge și la un cabinet privat, dacă îți permiți. Dreptul la „o altă opinie medicală” este în art. 11 din Legea 46/2003. Întreabă la CAS ce se decontează la al doilea specialist.
4. Pune aceleași întrebări și notează răspunsurile.

EXEMPLU FICTIV. Eszter și Gábor din Odorheiu Secuiesc au un băiat, Márk, de 4 ani, cu un diagnostic pe care nu l-au înțeles bine. Cer un rezumat scris, apoi fac o programare la un alt spital. Al doilea medic confirmă diagnosticul și explică mai clar ce urmează. Familia nu se mai simte pierdută. Gábor cere explicațiile și în maghiară.

Pentru **bolile rare**, a doua opinie poate însemna o evaluare într-un centru de expertiză sau, în anumite cazuri, într-o rețea europeană de referință (vezi 2.8). Familia ajunge acolo prin medicul curant sau prin centrul de expertiză, nu direct. Comisia Europeană spune clar: pacienții nu accesează direct rețelele, dar, cu acordul pacientului, medicii din sistemul național pot trimite informațiile cazului către rețeaua potrivită, ca să primească un aviz (health.ec.europa.eu, pagina „Work of ERNs”, citită la 22 octombrie 2026).

2.8 Boli rare: centre de expertiză și rețele europene

O boală rară este o afecțiune care apare la puține persoane. Sunt mii de astfel de boli, adesea genetice, iar multe încep în copilărie. Diagnosticul poate dura. Asta nu înseamnă că ai greșit ceva.

Ce sunt centrele de expertiză?

Centrele de expertiză pentru boli rare sunt structuri din spitale, certificate de Ministerul Sănătății. Ele fac evaluare clinică, teste genetice, plan de tratament și recuperare, consiliere genetică și psihologică. Cadrul legal

este Ordinul Ministerului Sănătății nr. 540/2016 (M.Of. nr. 331/29.04.2016). Certificarea este valabilă 5 ani, iar centrele se reevaluează la fiecare 5 ani (art. 5 din metodologie). Ordinul nu descrie un traseu pas cu pas pentru familie. Ministrul sănătății a anunțat în 2026 noi certificări, deci ordinul rămâne baza lor de lucru.

La 25 februarie 2026, ministrul sănătății a anunțat (Agerpres) că a aprobat certificarea a 7 centre noi, la Iași, București și Timișoara, și că România ajunge la 58 de centre recunoscute. Cifra e confirmată doar din presă, iar sursele anterioare dădeau 50-52 de centre, așa că aritmetica nu se potrivește. [DE VERIFICAT: numărul exact și lista oficială a centrelor; nu am găsit lista pe ms.ro la 22 octombrie 2026. Cine verifică: cere lista Ministerului Sănătății sau Alianței Naționale pentru Boli Rare] Centrele noi nu sunt în Harghita, Mureș, Cluj sau Brașov.

Unde găsesc un genetician aproape de Harghita?

O sursă secundară indică un centru regional la Spitalul Clinic Județean de Urgență Târgu Mureș, care ar de servi județele Mureș, Covasna și Harghita. La 21 octombrie 2026 nu am găsit confirmarea acestui centru în anunțurile oficiale din 2025-2026. [DE VERIFICAT URGENT: dacă există un centru de expertiză sau de genetică la Târgu Mureș care primește copii din Harghita, programul și biletul de trimitere. La căutările din 22 octombrie 2026 nu a apărut nicio confirmare. Cine verifică: sună la secretariatul Spitalului Clinic Județean de Urgență Târgu Mureș și la DSP Harghita, 0266-310.423, și întreabă dacă acceptă copii din Harghita și cu ce bilet de trimitere]

Ce sunt rețelele europene de referință?

Rețelele europene de referință (ERN) reunes centre de expertiză din mai multe țări, pentru a discuta cazurile complicate. Comisia Europeană numără 24 de astfel de rețele, în Uniunea Europeană și Norvegia (pagina health.ec.europa.eu, verificată la 22 octombrie 2026). România participă la o parte dintre ele, dar nu are centre în toate. [DE VERIFICAT: la câte rețele participă România și prin ce centre. Un interviu din presă vorbește despre 12 din cele 24 de rețele, cifră neconfirmată oficial. Cine verifică: deschide fișierul „ERN members per Country” (arhivă zip) de pe pagina health.ec.europa.eu/rare-diseases-and-european-reference-networks/european-reference-networks_en și numără rețelele și centrele din România]

Potrivit unui interviu din februarie 2026, Planul Național pentru Boli Rare 2020-2027 nu a rezolvat încă toate problemele (finanțare, registru funcțional, acces la teste genomice). Afirmatia e confirmată doar din presă. [DE VERIFICAT: stadiul implementării planului; la 22 octombrie 2026 nu am găsit un raport oficial de implementare. Cine verifică: caută raportul de monitorizare al Planului Național pentru Boli Rare pe ms.ro sau cere-l Ministerului Sănătății]

Ce poți face: întreabă geneticianul sau neuropediatrul dacă boala copilului tău se potrivește cu un centru de expertiză și cine face trimiterea. Caută și asociații de pacienți pentru boala respectivă, pentru informații și sprijin de la alți părinți.

2.9 Unde mergem în Harghita și în județele vecine?

Acesta a fost cel mai greu subiect de documentat. Spunem deschis ce știm și ce nu știm.

Locul	Ce știm din surse	Ce rămâne de verificat
DGASPC Harghita (Miercurea Ciuc)	SEC copii are telefon afișat pe site; sediul central a fost mutat temporar, conform site-ului (pagina actualizată în martie 2026)	adresa unde se depun dosarele SEC copii; programul; lista actuală de acte
Spitalul Județean de Urgență Miercurea Ciuc	are secție de pediatrie	neuropediatrie, psihiatrie pediatrică, recuperare: nu am găsit confirmare
Târgu Mureș	posibil centru regional de genetică (sursă secundară)	confirmare; servicii de neuropediatrie și psihiatrie pediatrică

Locul	Ce știm din surse	Ce rămâne de verificat
Cluj-Napoca (spital de copii)	surse locale indică neurologie pediatrică, ambulatoriu de psihiatrie pediatrică și planuri pentru un centru de boli rare	ce funcționează azi; program; bilet de trimitere
Brașov	nu am cercetat	tot
București	mai multe spitale cu centre de expertiză pentru boli rare la copii	traseu, timpi de așteptare

Despre serviciile de intervenție timpurie (terapii pentru copiii mici, în primii ani): textul din 2016 spune doar că părinții sunt îndrumați către servicii medicale de intervenție timpurie. Ce servicii există concret în Harghita, Mureș, Cluj sau Brașov nu a fost verificat. [DE VERIFICAT: serviciile de intervenție timpurie din Harghita; nu există o listă oficială găsită online. Cine verifică: sună la DGASPC Harghita și la Spitalul Județean Miercurea Ciuc, întreabă ce servicii de intervenție timpurie sunt disponibile și completează aici nume, adresă și telefon] Vezi capitolul despre intervenția timpurie și terapii (capitolul 5).

CONTACT DGASPC Harghita, site oficial dgaspchr.ro. Secretariat: telefon +40 733 553 058, luni-vineri 8.00–16.00; e-mail secretariat@dgaspchr.ro. SEC copii: 0733 553 045 (primește public luni-joi 8:00–13:00, vinerea nu). Adresa de lucru: Miercurea Ciuc, str. Szék nr. 152 (cod 530203), în clădirea Centrului pentru Recreere și Pregătire Profesională Șumuleu. Site-ul spune că direcția s-a mutat acolo din cauza lucrărilor la Palatul Administrativ al Consiliului Județean, deci sună înainte să mergi. Date verificate pe dgaspchr.ro/contact la 21 octombrie 2026.

Pot vorbi în maghiară?

În Harghita poți cere să fii ascultat în maghiară. Ordinul din 2016 recomandă ca o parte dintre managerii de caz să vorbească limba minorității. Termeni utili: certificat de handicap (fogyatékosági fokozatba való besorolás igazolása), medic de familie (családorvos), neuropediatru (gyermekneurológus). [DE VERIFICAT: termenii în maghiară, citiți de un vorbitor nativ și comparați cu formularele bilingve ale DGASPC Harghita; verificarea nu se poate face prin căutare, ci de către un vorbitor de maghiară din echipa APCDT]

2.10 Cum arată o zi de demersuri? Exemple

EXEMPLU FICTIV 1, MEDIUL RURAL. Maria locuiește într-un sat din Harghita cu fiul ei, Tudor, de 2 ani. Medicul de familie vine rar în sat. Ea notează ce observă, merge la cabinet, cere trimitere la neuropediatru și află unde se face A5. Cere ajutor la primărie pentru ancheta socială și, pentru că nu are mașină, întreabă dacă o pot ajuta cu programarea. Ordinul din 2016 prevede că, pentru copiii din familii cu venituri insuficiente (de exemplu cu venit minim garantat sau cu alocația pentru susținerea familiei), serviciul de asistență socială caută o soluție de transport (art. 42) și face programarea la SEC (art. 43). Dacă familia ei nu intră în această categorie, Maria poate cere oricum sprijin și îndrumare la același serviciu. Maria face dosarul în mai multe zile, nu într-una.

EXEMPLU FICTIV 2, FAMILIE MONOPARENTALĂ. Daniel crește singur fetița Ana, de 5 ani. Nu poate lua mult concediu. Cere evaluările în zile diferite, spune la fiecare loc că e singur părinte și cere programări la ore potrivite. Ține un caiet cu numele fiecărei persoane și cu datele.

EXEMPLU FICTIV 3, BUNICA. Bunica Ilona îl crește pe nepotul Zoltán, pentru că părinții lui lucrează în străinătate. Pentru dosar îi trebuie un act care arată că poate reprezenta copilul. Se interesează la DGASPC ce act trebuie și nu depune un document greșit.

GREȘELI FRECVENTE

- 1 **„Să mai așteptăm, poate vorbește singur.”** Se întâmplă pentru că toți ne dorim să fie bine, iar apropiații spun asta cu bune intenții. În schimb: spune-ți îngrijorarea medicului și cere screening. A cere o evaluare nu strică, iar un rezultat bun e un câștig.
- 2 **Să crezi că ai provocat tu situația.** Se întâmplă pentru că ne întrebăm cu toții „de ce?”. În schimb: nu ai cauzat dizabilitatea prin ce ai făcut sau nu ai făcut. Cere informații de la medic și consiliere psihologică, dacă ai nevoie.
- 3 **Să nu verifici foaia de externare.** Se întâmplă pentru că, după naștere, ești obosit și grăbit. În schimb: fă poze, verifică testele, întreabă ce lipsește.
- 4 **Să pierzi documentele.** Se întâmplă pentru că hârtiile vin din multe locuri. În schimb: ține un singur dosar, fă poze și notează consulturile într-un caiet.
- 5 **Să aștepți certificatul ca să începi terapiile.** Se întâmplă pentru că pare că „fără hârtie nu avem voie”. În schimb: începe evaluările și terapiile recomandate de medic și, în paralel, strânge actele.
- 6 **Să nu ții cont de valabilitatea actelor.** Se întâmplă pentru că fiecare act are alt termen (anchetă, fișă psihologică, A5). În schimb: notează într-un tabel data emiterii și a expirării și programează depunerea astfel încât toate actele să fie valabile.
- 7 **Să mergi la mai mulți medici fără să-i spui nimic următorului.** Se întâmplă pentru că vrei să afli cât mai repede. În schimb: adu mereu rezumatul și rezultatele anterioare, ca să nu repeți teste inutile.
- 8 **Să cedezi la promisiuni miraculoase.** Se întâmplă pentru că cauți soluții, iar oferta apare chiar când ești mai vulnerabil. În schimb: întreabă medicul copilului înainte de orice tratament, supliment sau „cură”, și fii atent la oricine promite vindecare, diete miraculoase sau tratamente „secrete”.

Unele practici pot face rău:

- **băuturile sau soluțiile „de curățare” pe bază de dioxid de clor** (cunoscute ca „MMS”). Autoritatea americană a medicamentelor (FDA) avertizează de ani de zile (cel puțin din 2010) că aceste produse, amestecate și băute, funcționează ca un înălbitor periculos. Ele au provocat greață, vărsături severe și scăderea periculoasă a tensiunii;
- **terapiile de „eliminare a metalelor grele” (chelarea).** Chelarea se folosește doar la intoxicații confirmate cu metale grele, sub supraveghere medicală, și nu are dovezi că ajută în autism. FDA a spus, într-o pagină pentru consumatori din 17 aprilie 2019, că agenții de chelare sunt aprobați doar pentru utilizări precise (de exemplu intoxicația cu plumb sau supraîncărcarea cu fier), nu pentru autism, și că chelarea unor minerale necesare organismului poate duce la urmări grave, chiar periculoase pentru viață. Pagina nu mai este disponibilă pe [fda.gov](https://www.fda.gov) (eroare 404 la 22 octombrie 2026), dar o copie arhivată din 18 decembrie 2025 (web.archive.org) îi confirmă conținutul; o folosim ca sursă istorică;
- **injecțiile cu celule „stem” oferite în afara unui studiu clinic.** Pentru celulele stem în autism nu există dovezi că funcționează în afara studiilor clinice. FDA spune, pe pagina ei despre terapiile de medicină regenerativă (citită la 22 octombrie 2026), că aceste terapii nu sunt

aprobate pentru tratarea autismului și că, dacă ți se oferă contra cost, în afara unui studiu clinic aflat sub supravegherea FDA, probabil ești înșelat.

Terapiile cu dovezi (logopedie, terapie ocupațională, kinetoterapie, intervenții comportamentale și de dezvoltare, după caz) sunt tratate în capitolul despre terapii.

- 9 Să crezi că „copilul e prea mic ca să se vadă ceva”.** Se întâmplă pentru că diagnosticul pare departe. În schimb: observațiile tale contează, chiar dacă medicul spune să mai așteptați. Cere să se noteze îngrijorarea în fișă.
- 10 Să uiți de tine.** Se întâmplă pentru că tot ce faci e pentru copil. În schimb: vezi capitolul despre sănătatea emoțională a familiei (capitolul 8) și cere sprijin.

UNDE CERI AJUTOR

Instituția	Rolul ei
Medicul de familie	prima ușă; screening, bilet de trimitere, fișă medicală sintetică
Maternitatea	informații despre testele făcute în primele zile
DSP Harghita (Direcția de Sănătate Publică)	lista unităților care eliberează certificatul A5. Miercurea Ciuc, str. Mikó nr. 1; tel. 0266-310.423, 0266-324.483; e-mail dspj.harghita@aspharghita.ro; program luni-joi 7.30-16.00, vineri 7.30-13.30 (dspharghita.ro, 21.10.2026)
CAS Harghita (Casa de Asigurări de Sănătate)	informații despre ce se decontează. Miercurea Ciuc, str. Patinoarului nr. 3; tel. 0266-310311, 0266-310260 (cnas.ro, lista caselor județene, 21.10.2026)
Spitalul Județean de Urgență Miercurea Ciuc	pediatrie, trimitere la specialiști și eliberare certificat A5 (tel. 0266-324193, din lista DSP). Secția Pediatrie 0758 250 751; Centrul de dezvoltare timpurie și reabilitare (str. Mikó nr. 1), tel. 0732 500 793, cu cabinete de pediatrie, psihiatrie pediatrică, medicină fizică și reabilitare, logopedie și psihologie (spitalmciuc.ro, 21.10.2026; o secție separată de neuropediatrie nu apare pe site).
DGASPC Harghita	evaluare complexă, SEC copii, manager de caz, certificat
Serviciul de asistență socială din primărie	ancheta socială; sprijin pentru transport și programare
CJRAE Harghita	evaluare și orientare școlară (Str. Mihail Sadoveanu nr. 54, Miercurea Ciuc, 530241; tel. 0266 317 048 sau 0266 310 322; CES, mobil 0737 513 518; cjrae.eduhr.ro, pagina de contact, 22.10.2026).
APCDT Toplița (Asociația Părinților Copiilor cu Dizabilități Toplița)	sprijin de la alți părinți, informații, orientare. Contact în Anexa 3
ANPDCA (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție)	instituția națională pentru drepturile copiilor; coordonează metodologic aplicarea criteriilor sociale și psihosociale de încadrare a copiilor (Ordinul 1306/2016, modificat în 2022). București, bd. Gheorghe Magheru nr. 7; tel. 021 310 07 89, 021 315 36 33; e-mail office@anpdca.ro (copii.gov.ro, 21.10.2026)

CONTACT 119 este numărul unic național pentru sesizarea abuzului sau a neglijării copiilor (nu este linie medicală). Pentru ascultare și orientare, copiii și părinții pot suna și la Telefonul Copilului, 116 111 (ONG; gratuit, luni-vineri între 10:00 și 20:00, conform telefonulcopilului.ro, 22.10.2026; nu este linie de urgență). Detalii în Anexa 3. Numărul unic național 119 apare pe site-ul ANPDCA. Pentru urgențe medicale, vezi lista verificată din Anexa 3.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Acte normative și documente oficiale

- Ordinul comun nr. 1985/1305/5805/2016 (metodologia de evaluare și intervenție integrată pentru copii) – text inițial citit într-o copie neoficială (app.rei.plus), M.Of. nr. 1019/19.12.2016 – accesat 20.10.2026
- Ordinul comun nr. 1306/1883/2016 (criterii biopsihosociale), modificat prin Ordinul 1.472/20.539/2022, M.Of. nr. 621/24.06.2022 – consultat prin surse terțe – accesat 20.10.2026
- Legea nr. 448/2006, republicată (M.Of. nr. 1/03.01.2008) – doar prin surse secundare – accesat 20.10.2026
- Legea nr. 46/2003 privind drepturile pacientului, forma 2023 – audit.ms.ro – accesat 20.10.2026
- Legea nr. 151/2010 și normele din 2016 (autism) – surse secundare – accesat 20.10.2026
- Ordinul MS nr. 540/2016 (centre de expertiză pentru boli rare) – legeaz.net (neoficial) – accesat 20.10.2026
- Ordinul MS nr. 4/2017 (screening auditiv) – legex.ro (neoficial) – accesat 20.10.2026
- Raport INSMC, indicatori semestrul I 2025 – insmc.ro – accesat 20.10.2026
- DGASPC Harghita – dgaspchr.ro/contact/ ; Raport anual 2022 – accesat 20.10.2026
- Interpelarea nr. 1363B/08.04.2026, Camera Deputaților – cdep.ro – accesat 20.10.2026

Surse internaționale

- CDC, Developmental Milestones – cdc.gov/act-early/milestones/index.html și paginile pe vârste (2, 4, 6, 9 luni, 1 an, 15, 18 luni, 2 ani, 30 luni, 3, 4, 5 ani) – verificat la 20.10.2026: reperele din tabel, pragul de 75%, screeningul la 9/18/30 de luni și cel pentru autism la 18/24 de luni
- OMS, Autism spectrum disorders (17.09.2025) – who.int – accesat 20.10.2026
- OMS, Disability and health (07.03.2023) – who.int – accesat 20.10.2026

Presă și surse secundare (de reverificat)

- Digi24, 19.11.2025 (screening 18 afecțiuni) și Cotidianul, 17.07.2026 (pagină blocată) – accesate 20.10.2026
- Medlife, 15.05.2026 (descrierea testelor din călcâi) – sursă comercială, folosită orientativ – accesat 20.10.2026
- Digi24 / Capital, 25.02.2026 (centre boli rare) și Newsweek România, 06.02.2026 – accesate 20.10.2026
- Hotnews, 02.04.2018 (circulară autism) – accesat 20.10.2026

ÎNTREBĂRI DE PUS SPECIALISTULUI

Medic de familie

1. Putem face acum un screening de dezvoltare? Ce ne spune rezultatul?
2. Ce investigații sau consulturi recomandați și la ce unități?
3. Care sunt unitățile abilitate să elibereze certificatul medical tip A5?
4. Puteți completa fișa medicală sintetică? Pentru ce perioadă e valabilă?
5. Ce se decontează de casa de asigurări în cazul nostru?

Neuropediatru / psihiatru pediatru

6. Ce diagnostic aveți acum și ce rămâne de clarificat?
7. Ce evaluări suplimentare sunt necesare și cât durează?
8. Ce terapii recomandați și cât de repede ar trebui să începem?
9. Cum vă putem contacta între programări? Ce semne ne-ar face să venim urgent?

Genetician

10. Ce teste genetice sunt indicate și sunt decontate?
11. Cine interpretează rezultatul? Ce înseamnă un rezultat neconcludent?
12. Cum ne poate ajuta un centru de expertiză pentru boli rare?

Psiholog

13. Ce arată evaluarea copilului și unde o folosim? Cât timp e valabilă pentru dosar?

Asistent social / manager de caz

14. Care sunt pașii și termenele pentru dosar în județul nostru? Putem discuta în limba maternă?
15. Cine ne ajută cu transportul și cu programarea, dacă veniturile sunt mici?

Maternitate

16. Ce teste s-au făcut copilului și unde sunt rezultatele? Ce se întâmplă dacă auzul a dat REFER?

PARTEA A DOUA

Drepturi, bani și servicii

3 Drepturile copilului și ale părintelui: cadrul legal explicat

4 Bani, beneficii și facilități: ce ți se cuvine

5 Intervenție timpurie și terapii: ce există, ce funcționează, cum alegi

Drepturile copilului și ale părintelui: cadrul legal explicat

PE SCURT

- Copilul tău are drepturi proprii, la fel ca orice copil: la îngrijire, sănătate, educație, ascultare și protecție împotriva discriminării. Dizabilitatea nu îți șterge niciunul.
- Pentru multe sprijine (bani, transport, servicii) ai nevoie de un document: **certificatul de încadrare în grad de handicap**. Îl ceri tu, ca părinte, nu este obligatoriu și nu se obține automat.
- Pentru copii, certificatul este hotărât de **Comisia pentru Protecția Copilului (CPC)** din județ, după o evaluare făcută de echipa Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC). Nu de comisia pentru adulți.
- Procedura poate dura săptămâni și cere multe acte. Cu cât le pregătești mai organizat, cu atât mergi mai ușor.
- Certificatul expiră (de regulă după 6 luni – 2 ani). **Depune cererea de reevaluare din timp**, ca să nu rămâi o perioadă fără drepturi.
- Dacă ți se refuză ceva sau nu ești de acord, ai căi de atac. Pentru certificatul copilului legea nu are o cale proprie de contestare: se aplică Legea 554/2004 (plângere prealabilă în 30 de zile de la comunicare, apoi acțiune la tribunal în 6 luni; vezi secțiunea 3.9), deci nu aștepta și cere repede sfatul unui jurist sau al unui asistent social.

NOTĂ Legea încă folosește cuvântul „handicap”. În manual spunem „dizabilitate”, dar păstrăm termenul oficial când este numele unui document sau al unui beneficiu.

ÎN ACEST CAPITOL

3.1 Cum arată cadrul legal pe înțelesul tău

3.2 Drepturile copilului: ce spune Legea 272/2004

3.3 Cine face ce: instituțiile care contează

3.4 Certificatul de încadrare în grad de handicap pentru copil

3.5 Cât este valabil certificatul și cum îl reînnoiești

3.6 Obligațiile părintelui

3.7 Nediscriminare, accesibilitate, confidențialitate

3.8 Beneficiile legate de certificat – privire de ansamblu

3.9 Dacă ți se refuză ceva sau nu ești de acord

CE AI DE FĂCUT - LISTA DE PAȘI

- ☐ **Hotărăște dacă ceri certificatul** (când ai putere). Nu ești obligat. Discută cu medicul copilului și cu un asistent social de la primărie despre ce ar aduce concret certificatul pentru familia ta.
- ☐ **Sună la DGASPC Harghita** (Serviciul de evaluare complexă a copilului) și cere lista actuală de acte, formularele și modul de depunere (urgent, înainte să strângi tot dosarul).
- ☐ **Cere medicului specialist** certificatul medical tip A5 și scrisorile medicale, iar medicului de familie fișa medicală sintetică (urgent, dacă ai hotărât să depui dosarul; unele acte expiră).
- ☐ **Programează evaluarea psihologică** la un psiholog clinician (legea prevede gratuitate pentru evaluările cerute în dosar; vezi secțiunea 3.4). Fișa de evaluare are valabilitate scurtă, cel mult 3 luni, stabilită de psiholog, conform art. 34 alin. (5) din Ordinul 1985/2016, deci nu o face prea devreme.
- ☐ **Cere în scris, la serviciul de asistență socială al primăriei, ancheta socială** (documentul care descrie condițiile în care trăiește copilul). Păstrează numărul de înregistrare.
- ☐ **Fă copii și fotografii** după fiecare act, apoi depune dosarul la DGASPC sau prin primărie. Cere număr de înregistrare.
- ☐ **Prezintă-te cu copilul la evaluare**, la data comunicată. Dacă nu poți ajunge sau copilul nu poate fi transportat, anunță din timp și întreabă de evaluarea la domiciliu.
- ☐ **Citește concluziile echipei** (propunerea de grad și planul pentru copil). Poți spune dacă ești de acord sau nu.
- ☐ **Păstrează scrisoarea recomandată cu hotărârea CPC**, împreună cu plicul și cu data primirii. Data poate conta pentru termene.
- ☐ **Notează în calendar data expirării certificatului** și pune o alarmă cu cel puțin 90 de zile înainte (urgent, imediat după primirea certificatului).
- ☐ **Cere CPC să trimită certificatul** instituțiilor care acordă beneficii (cerere scrisă; art. 86¹ alin. (5) din Legea 448/2006). Întreabă la DGASPC dacă și de când se aplică în practică.
- ☐ **Anunță DGASPC în 48 de ore** despre orice schimbare importantă: mutare, schimbarea domiciliului, internarea copilului într-un centru (urgent, de fiecare dată când apare o schimbare).

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile, sumele și formularele se schimbă. Verifică la DGASPC / la ANPDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități) înainte să depui dosarul.

3.1 Cum arată cadrul legal pe înțelesul tău

De ce trebuie să știi câte ceva despre legi?

Nu trebuie să devii jurist. Dar când știi pe ce se sprijină un drept, discuția cu funcționarul devine mai simplă. Poți spune: „Legea prevede asta, mă puteți îndruma?”, în loc de „am auzit că ar exista”.

Legislația despre dizabilități se modifică des. Legea principală a fost schimbată de mai multe ori în 2025 și 2026. Informațiile de pe site-uri vechi, din grupuri de socializare sau din PDF-uri copiate pot fi depășite. De aceea, în tot manualul îți spunem **unde să verifici**, nu doar ce spune legea.

Care sunt actele principale?

În tabel găsești legile și actele pe care le vei auzi cel mai des și ce rezolvă fiecare pentru tine.

Act	La ce te ajută
Constituția României	Art. 50: persoanele cu handicap „se bucură de protecție specială”, iar statul asigură realizarea unei politici naționale de egalitate a șanselor, de prevenire și de tratament ale handicapului, respectând drepturile și îndatoririle ce revin părinților și tutorilor. Art. 49 alin. (2): statul acordă alocații pentru copii și ajutoare pentru îngrijirea copilului bolnav ori cu handicap (text verificat pe presidency.ro)
Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (Legea 221/2010)	Principii: demnitate, nediscriminare, accesibilitate, participare
Convenția ONU cu privire la drepturile copilului (Legea 18/1990)	Drepturile oricărui copil, la baza legii românești
Legea 272/2004	Drepturile copilului, rolul părinților și al comunității, rolul CPC
Legea 448/2006	Drepturile persoanelor cu dizabilități: grade, certificate, beneficii
Ordinele și hotărârile de aplicare (HG 502/2017 privind organizarea și funcționarea CPC, care a înlocuit vechea HG 1437/2004; Ordinul 1985/1305/5805/2016; normele de aplicare ale Legii 448)	Pașii concreți: acte, termene, cine face ce
OG 137/2000	Interzicerea discriminării și locul unde te plângi
Legea 292/2011	Asistența socială: beneficii și servicii, rolul primăriei

Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap (legea principală pentru drepturile persoanelor cu dizabilități), republicată, cu modificările ulterioare.

Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului (legea care spune ce drepturi are orice copil și cine răspunde de ele), republicată, cu modificările ulterioare.

Pentru Legea 448/2006, ultima formă consolidată consultată pe legislatie.just.ro este din 31 august 2026. Pentru Legea 272/2004, este cea din 10 aprilie 2026. Ambele pot avea modificări mai noi. Vezi secțiunea „Sursele și data verificării”.

IMPORTANT

Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la DGASPC / la ANPDPC dacă între timp au apărut modificări.

Ce înseamnă „dizabilitate”, „handicap” și „grad de handicap”?

Legea 448/2006 descrie persoana cu handicap ca pe o persoană ale cărei deficiențe (fizice, senzoriale, psihice, mentale sau asociate) o limitează în accesul la viața societății, pentru că mediul nu este adaptat. Observă ideea: problema nu e „în” copil, ci în **distanța dintre nevoile lui și felul în care e organizată societatea**. Legea se aplică atât copiilor, cât și adulților care au domiciliul sau reședința în România.

Legea împarte persoanele în **patru grade**: ușor, mediu, accentuat și grav. Gradul spune cât de mult sprijin este nevoie, nu cât „valorează” copilul.

Un detaliu te scutește de o confuzie. Normele pentru copii (Ordinul 1985/1305/5805/2016) spun că „dizabilitate” și „handicap” înseamnă același lucru, dar că un copil **poate avea dizabilitate fără certificat**. Încadrarea într-un grad se face doar dacă o ceri tu, ca părinte sau reprezentant legal.

Cine este „reprezentantul legal”?

De regulă, părinții. Poate fi însă și tutorele sau o altă persoană desemnată de instanță ori de autoritatea de protecție a copilului. Dacă la DGASPC nu merge părintele, persoana trebuie să aibă o hotărâre sau o împuternicire notarială. Poate fi vorba de bunici care cresc copilul, de un asistent maternal sau de o familie în plasament. Fiecare situație are acte diferite, așa că întreabă la DGASPC.

3.2 Drepturile copilului: ce spune Legea 272/2004

Ce drepturi are copilul tău?

Legea 272/2004 se aplică tuturor copiilor. Câteva reguli contează în mod special pentru tine. Articolele au fost verificate pe forma consolidată din 10 aprilie 2026. După republicare, numerotarea s-a schimbat, deci nu te baza pe numere din surse vechi.

Dreptul	Ce înseamnă pentru tine
Interesul superior al copilului (art. 2)	Orice autoritate sau instanță care ia o decizie despre copil trebuie să se gândească mai întâi la binele lui
Responsabilitatea (art. 5)	În primul rând a părinților, dar comunitatea locală trebuie să-i sprijine cu servicii accesibile
Nediscriminare (art. 7)	Drepturile se garantează fără discriminare, inclusiv pe motivul gradului sau al tipului de deficiență, al copilului sau al părinților
Dreptul de a fi ascultat (art. 29)	În orice procedură care îl privește; obligatoriu de la 10 ani, dar copilul poate fi ascultat și mai mic
Sănătate (art. 46)	Acces la servicii medicale și de recuperare; părinții au și datoria de a cere asistență medicală
Îngrijire specială, educație, recuperare (art. 49)	Copilul cu dizabilități are dreptul la îngrijire adaptată, educație, recuperare, integrare
Asistență medicală gratuită (art. 50)	Asistență și medicamente gratuite, în sistemul asigurărilor de sănătate, în condițiile contractului-cadru
Educație (art. 51-52)	Educație nediscriminatorie; părinții au prioritate în alegerea tipului de educație și obligația de a-l înscrie la școală. Aceste articole nu prevăd o procedură de contestare a evaluării copilului; contestarea orientării școlare este în ordinul educației (vezi secțiunea 3.9)

Există și o obligație care îți revine. Dacă planul copilului prevede servicii (terapii, evaluări), legea cere părinților să le urmeze. E o înțelegere în două sensuri: statul oferă servicii, tu participi la ele.

Ce înseamnă „interesul superior al copilului” în practică?

Nu e doar o formulă. Dacă un funcționar îți spune „nu se poate”, poți întreba: „Cum se respectă interesul superior al copilului în această decizie?”. Uneori întrebarea schimbă tonul discuției.

EXEMPLU FICTIV. Maria locuiește într-un sat din județul Harghita și are un băiat de 6 ani, Andrei, cu paralizie cerebrală. La școala din sat nu există rampă. Directorul spune că „nu se poate face nimic”. Maria nu caută vinovați. Cere în scris ce soluții propune școala, citând dreptul copilului la educație și accesibilitate. Cererea poate fi începutul unei soluții. Dacă nu se rezolvă, urmează pașii din capitolul 12.

SFAT Cere întotdeauna răspunsul în scris și păstrează numărul de înregistrare. O discuție la ghișeu poate fi uitată; o cerere înregistrată rămâne.

Ce legătură are Convenția ONU cu viața ta de zi cu zi?

România a ratificat Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități prin **Legea 221/2010**. Nu o folosești la ghișeu, dar de ea se leagă principiile de bază: demnitate, nediscriminare, accesibilitate, participare, respectul pentru copilul cu dizabilități. Strategia națională pentru drepturile persoanelor cu dizabilități 2022-2027 („O Românie echitabilă”, HG 490/2022) arată direcția politicilor publice. Nu e o promisiune pentru fiecare familie, ci o hartă a ceea ce își propune statul.

În textul Convenției (verificat pe versiunea publicată de ONU), copiii cu dizabilități sunt la art. 7, accesibilitatea la art. 9, educația la art. 24 și sănătatea la art. 25. Legea 221/2010 este legea prin care România a ratificat Convenția.

3.3 Cine face ce: instituțiile care contează

Cui te adresezi și pentru ce?

Un sistem cu multe uși obosește. Iată o hartă simplă:

Instituție	Ce face pentru tine
Primăria – serviciul de asistență socială (SPAS)	Face ancheta socială, te ajută cu dosarul, plătește unele sume (de exemplu indemnizația în locul asistentului personal)
DGASPC	Evaluează copilul, întocmește planul de abilitare-reabilitare și te îndrumă spre drepturi și servicii (cine eliberează legitimațiile de transport: vezi capitolul 4, secțiunea 4.9)
Serviciul de evaluare complexă a copilului (SEC) din DGASPC	Echipa (medic, psiholog, psihopedagog, asistent social) care evaluează copilul
CPC (Comisia pentru Protecția Copilului)	Decide încadrarea în grad și eliberează certificatul
CJRAE (Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională) / comisia de orientare școlară	Eliberează certificatul de orientare școlară , un document diferit (vezi capitolul 6)
AJPIS (Agenția Județeană pentru Plăți și Inspecție Socială)	Plătește prestația lunară pentru copil
ANPDPD	Politici, informații, petiții, comisia superioară (pentru adulți)
CNCD (Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării)	Primește plângeri de discriminare

Care e diferența dintre cele două certificate?

Mulți părinți le confundă, așa că o spunem clar: sunt **două documente, de la două comisii**.

- **Certificatul de încadrare în grad de handicap** (de la CPC) deschide beneficiile sociale.
- **Certificatul de orientare școlară și profesională** (de la comisia din cadrul CJRAE) spune ce formă de școlarizare i se potrivește copilului.

Poți avea unul fără celălalt. Detalii despre școală găsești în capitolul 6.

Ce face primăria dacă locuiesc la țară?

Legea 292/2011 organizează asistența socială la nivel local, deci fiecare primărie trebuie să aibă un serviciu public de asistență socială. La nivelul comunelor, acesta se organizează ca un compartiment în aparatul de specialitate al primarului (art. 113 alin. (4)), iar printre atribuțiile primăriei sunt și anchetele sociale (art. 112 alin. (2) lit. g)). Comunele se pot asocia pentru a avea un serviciu comun (art. 113 alin. (4¹)). În comunele mici, rolul poate fi preluat de un asistent social din aparatul primarului. Dacă nu găsești pe nimeni, cere audiență la primar sau mergi direct la DGASPC.

EXEMPLU FICTIV. Ioan și Erzsébet trăiesc într-o comună mică din Harghita. Primăria nu are asistent social cu normă întreagă. Ioan cere în scris o anchetă socială, cu număr de înregistrare, și spune că are nevoie de ea pentru dosarul copilului. Dacă primăria întârzie, sună la DGASPC și întreabă dacă poate trimite DGASPC o solicitare către primărie.

Pot cere servicii în limba maghiară?

Ai dreptul legal să primești informații și servicii în limba minorității în localitățile în care acest drept se aplică. Cere acest lucru politicos, dar ferm, și notează răspunsul.

Reperul legal este Codul administrativ (OUG 57/2019, text consolidat pe legislatie.just.ro). Potrivit art. 94 alin. (1), în unitățile administrativ-teritoriale în care o minoritate națională are o pondere de peste 20% din numărul locuitorilor, stabilit la ultimul recensământ, autoritățile administrației publice locale, instituțiile publice aflate în subordinea lor și serviciile publice deconcentrate asigură folosirea și a limbii minorității. Potrivit art. 195 alin. (2), cetățenii se pot adresa în scris sau oral și în limba minorității și primesc răspunsul atât în română, cât și în limba minorității. Art. 195 alin. (3) cere formulare și texte administrative de uz curent în format bilingv. Prevederea se aplică pe unitatea administrativ-teritorială (comună, oraș, județ), deci întreabă la primăria ta dacă localitatea depășește pragul. DGASPC este o instituție subordonată consiliului județean, deci poți invoca și pentru el aceleași reguli; răspunsul concret îl confirmi la DGASPC Harghita. Termeni cheie, așa cum apar în versiunea maghiară a site-ului DGASPC Harghita (dgaspc.hr.ro, anunțul despre taberele din 2026 și pagina de prezentare): *fogyatékosági fozozat* (grad de handicap), *fogyatékosági fozozatba való besorolás igazolása* (dovada încadrării într-un grad de handicap), *fogyatékosággal élő személy* (persoană cu dizabilități), *szociális munkás* (asistent social), *Gyermekevédelmi Bizottság* (Comisia pentru Protecția Copilului).

3.4 Certificatul de încadrare în grad de handicap pentru copil

Ce este și la ce folosește?

Certificatul de încadrare în grad de handicap (documentul oficial care spune ce grad de dizabilitate are copilul și deschide drepturile prevăzute de lege) este cheia pentru majoritatea beneficiilor: prestația lunară, facilitățile de transport, asistentul personal sau indemnizația, scutiri, accesul la unele servicii.

Despre sume și beneficii vorbește pe larg capitolul 4. Aici vorbim despre cum obții documentul.

Ține minte un lucru: certificatul nu schimbă cine este copilul tău și nu este o etichetă pe viață. Este un instrument administrativ.

Cum ceri certificatul

Cine poate cere: părintele, tutorele sau reprezentantul legal al copilului, cu domiciliul sau reședința în România. Cererea este voluntară. Familiile din plasament sau asistență maternală au proceduri specifice, așa că întreabă la DGASPC.

Unde: la DGASPC județean sau prin primăria de domiciliu. Pentru Harghita, adresa indicată pe dgaspchr.ro este Miercurea-Ciuc, str. Szék nr. 152. Sediul a fost mutat temporar, deci verifică adresa înainte să pleci.

Pașii, în ordine:

1. **Decizi tu să ceri evaluarea.** Nu e obligatorie.
2. **Strângi actele medicale:** certificat medical tip A5 de la medicul specialist, fișă medicală sintetică de la medicul de familie, scrisori medicale și bilete de externare.
3. **Faci evaluarea psihologică,** de regulă obligatorie la prima încadrare.
4. **Ceri ancheta socială** la primăria de domiciliu.
5. **Depui dosarul** la DGASPC, direct sau prin primărie. Pe site-ul DGASPC Harghita, actele sunt prezentate ca fiind depuse „la sediul DGASPC”, iar serviciul de evaluare complexă a copilului primește public luni-joi, între 8:00 și 13:00, vinerea fără relații cu publicul. Dacă nu poți ajunge, sună la serviciu (0733 553 045) sau scrie la sec_copii_hr@dgaspchr.ro și întreabă dacă primește dosarul și prin poștă sau e-mail. Site-ul nu spune că ar face asta, deci nu trimite actele originale înainte de răspuns și păstrează dovada trimiterii.
6. **Copilul este evaluat** de echipa SEC. Primești un raport și o propunere de grad.
7. **CPC hotărăște** și îți comunică hotărârea în 5 zile lucrătoare de la ședință, prin scrisoare recomandată sau prin corespondență electronică, cu confirmare de primire (art. 9 alin. (3) din HG 502/2017).
8. **Primești certificatul** și planul de abilitare-reabilitare (documentul cu serviciile recomandate copilului).

Ce acte îți trebuie?

Lista de mai jos pornește de la ordinele naționale și de la liste publicate de primării. Poate diferi de la un județ la altul. **Cere lista actuală a DGASPC Harghita**, pentru că formularele și anexele pot diferi de la un județ la altul.

- ☐ Cerere de evaluare complexă (formular DGASPC)
- ☐ Acord privind prelucrarea datelor personale
- ☐ Certificatul de naștere al copilului (carte de identitate, dacă are peste 14 ani)
- ☐ Actele de identitate ale părinților sau ale tutorelui
- ☐ Certificat de căsătorie sau hotărâre de divorț, după caz
- ☐ Dovada calității de reprezentant legal, dacă nu semnează părintele (hotărâre sau împuternicire notarială)
- ☐ Dacă domiciliul din act este în alt județ: cererea poate fi soluționată de Comisia de la reședința copilului, care anunță Comisia de la domiciliu (art. 7 alin. (2) din HG 502/2017). Întreabă DGASPC Harghita ce act dovedește reședința și dacă mai cere o adeverință de la DGASPC-ul județului de domiciliu.
- ☐ Certificat medical tip A5 (valabilitate stabilită de medic, între 3 luni și 4 ani, art. 29 alin. (5) din Ordinul 1985/2016) și scrisori medicale
- ☐ Fișă medicală sintetică de la medicul de familie
- ☐ Adeverință de la medicul de familie cu data luării în evidență a diagnosticului (la prima încadrare)
- ☐ Evaluare psihologică
- ☐ Ancheta socială, cu anexele ei

- ☐ Adeverință de școlarizare și fișă psihopedagogică, dacă e înscris la grădiniță sau la școală
- ☐ Acte privind veniturile părinților sau situația lor, după caz
- ☐ Certificatul anterior, dacă este vorba de reevaluare

IMPORTANT Unele acte au valabilitate scurtă. Potrivit Ordinului 1985/1305/5805/2016 (text de bază, fără modificări vizibile), fișa psihologică este valabilă cel mult 3 luni (art. 34 alin. (5)), ancheta socială între 3 și 6 luni (art. 25 alin. (3)), iar certificatul medical A5 între 3 luni și 4 ani (art. 29 alin. (5)). Citatele sunt din textul de pe legislatie.just.ro, care nu afișează modificări; la depunere, întreabă DGASPC ce valabilități aplică. Organizează actele astfel încât să nu expire înainte de evaluare.

SFAT Ține toate actele într-un dosar cu folii, în ordinea listei, plus o copie digitală pe telefon. La fiecare depunere, cere ștampila de primire pe copia ta.

Ce înseamnă gratuitatea?

Art. 10 alin. (2) din Legea 448/2006 (verificat pe forma consolidată din 31 august 2026) prevede că cei care cer încadrarea într-un grad beneficiază de **gratuitate pentru obținerea documentelor medicale, a evaluărilor medicale și a celor psihologice** cerute pentru dosarul de evaluare complexă, „în baza alocărilor din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate” (text confirmat pe legislatie.just.ro). Cu alte cuvinte, costul se acoperă din fondul asigurărilor de sănătate, nu din buzunarul tău.

Două precizări din Ordinul 1985/1305/5805/2016 (text de pe legislatie.just.ro): certificatul medical tip A5 se eliberează gratuit pentru copiii cu dizabilități (art. 29 alin. (1)), iar evaluarea psihologică și fișa de evaluare psihologică sunt gratuite pentru copiii din familii cu venituri insuficiente, la psihologii din unitățile sanitare sau din DGASPC și serviciul de orientare școlară (art. 35 alin. (1)). Dacă alegi un psiholog într-un cabinet independent, serviciile sunt gratuite doar în limitele contractului lui cu un medic aflat în relație contractuală cu CAS; restul îl suporti tu (art. 35 alin. (2)). Cum se decontează concret la psihologi, confirmă la DGASPC sau la casa de asigurări de sănătate înainte de programare.

Aplicarea poate varia: unii medici sau psihologi nu cunosc regula sau o aplică greu. Dacă ți se cere plată, arată textul articolului și întreabă politicos la DGASPC sau la casa de asigurări de sănătate cum se aplică în Harghita. Nu plăti ceva ce ți se pare că ar trebui să fie gratuit înainte să ceri explicații.

În cât timp se rezolvă dosarul?

Pentru copii există un termen legal: Comisia pentru Protecția Copilului soluționează cererile privind încadrarea într-un grad de handicap în cel mult **60 de zile calendaristice**, socotite de la data la care DGASPC înregistrează cererea (art. 7 alin. (3) din HG 502/2017). Termenul de 30 de zile din același alineat privește cererile de **protecție specială**, nu certificatul de handicap. Termenul de 60 de zile cuprinde și etapa de evaluare de la DGASPC, deci dosarul trebuie să fie complet când îl depui.

Pentru adulți, ANPDPD publică alte termene (evaluare în cel mult 60 de zile de la înregistrarea dosarului, soluționare de comisie în cel mult 15 zile lucrătoare). **Nu le amesteca cu cele ale copilului tău.**

Ce poți face: în practică, procedurile pot dura săptămâni sau luni, mai ales dacă lipsesc acte. Păstrează dovada depunerii și întreabă la DGASPC în cât timp te poți aștepta la răspuns. Dacă trece mult timp fără veste, cere în scris informații despre stadiul dosarului.

Ce se întâmplă la evaluare?

Echipa SEC include, potrivit art. 20 din HG 502/2017, cel puțin câte un medic, un psiholog, un psihopedagog (sau psiholog cu atestat în psihopedagogie specială) și un asistent social. Ei se uită la dosar și la copil. Evaluarea folosește un sistem internațional (CIF-CT, al Organizației Mondiale a Sănătății pentru copii și tineri), care privește cum funcționează copilul în viața de zi cu zi, nu doar diagnosticul.

Câteva lucruri practice:

- Copilul trebuie, de regulă, să fie prezent. Pentru copiii care nu pot fi deplasați, Ordinul 1985/2016 (art. 41 alin. (1)) cere ca protocolul dintre consiliul județean, DSP și ISJ să prevadă proceduri speciale: transport gratuit la unitatea sanitară, prelungirea sau emiterea certificatului A5 fără deplasarea copilului la recomandarea medicului de familie sau curant (lit. e)), deplasarea medicului specialist și/sau a psihologului la domiciliu (lit. f)) și aplicarea criteriilor de încadrare la domiciliu (lit. g)). Același articol vorbește despre acest lucru ca despre o procedură pentru copiii nedeplasabili, nu ca despre un drept general. **Nu putem promite evaluarea la domiciliu, fiind o excepție.** Întreabă la DGASPC ce procedură există în Harghita dacă nu poți transporta copilul. La ședința CPC, prezența copilului nu este obligatorie, iar copiii nedeplasabili, dovediți printr-un act medical, nu sunt convocați (art. 17 alin. (5) din HG 502/2017).
- Spune-le ce poate și ce nu poate copilul în mod obișnuit, nu doar în ziua evaluării. Un copil poate arăta altfel într-un loc nou.
- Raportul de evaluare complexă se redactează în 48 de ore de la ultima evaluare, iar concluziile ți se comunică în 3 zile de la redactare (art. 50 lit. g) și h) din Ordinul 1985/2016, text de bază). Poți spune dacă ești de acord cu propunerea de grad și cu planul.
- Criteriile de încadrare pentru copii sunt stabilite de Ordinul 1306/1883/2016, modificat în 2022. Nu le explicăm în manual. Poți cere echipei să-ți explice criteriile pe care le-a aplicat.

IMPORTANT

Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la DGASPC / ANPPDP termenele, actele și formularele înainte să depui dosarul.

Ce primești după hotărâre?

- Certificatul de încadrare în grad de handicap, cu gradul (ușor, mediu, accentuat, grav) și tipul de dizabilitate.
- Planul de abilitare-reabilitare (planul de servicii pentru copil; înainte se numea plan de recuperare).
- Dreptul la prestații și la facilitățile legate de grad, de obicei din oficiu (vezi capitolul 4). De la ce lună se plătește prima sumă, întreabă la AJPIS și cere răspunsul în scris.

Nou: potrivit art. 86^{A1} alin. (4) și (5) din Legea 448/2006 (text confirmat pe forma consolidată din 31 august 2026), CPC identifică toate beneficiile cuvenite copilului. La cererea reprezentantului legal, CPC trimite, în numele copilului, certificatul autorităților și instituțiilor competente. Cererea ta controlează cui se trimit datele. Cele două alineate au fost introduse prin Legea 233/2025 (Monitorul Oficial nr. 1164 din 16 decembrie 2025) și se aplică din 19 decembrie 2025, conform notei de pe legislatie.just.ro. Potrivit art. 86^{A1} alin. (5), modelul cererii se stabilește prin normele metodologice de aplicare a Legii 448. Întreabă la DGASPC Harghita dacă există deja un model oficial și unde îl găsești; dacă nu există, depune o cerere scrisă și păstrează numărul de înregistrare.

3.5

Cât este valabil certificatul și cum îl reînnoiești

Cât timp e valabil?

Potrivit art. 86^{A1} din Legea 448/2006 (forma consolidată din 31 august 2026):

Situație	Valabilitate
Regula generală	Minimum 6 luni, maximum 2 ani, în funcție de situația copilului
Tânăr aproape de 18 ani	Poate fi mai scurt de 6 luni sau mai lung de 2 ani, dar nu peste 2 ani și 6 luni (art. 86 ¹ alin. (2), confirmat pe forma consolidată)
După două certificate consecutive de grad grav, de câte 2 ani	Comisia poate emite un certificat valabil până la 18 ani, pe baza unor criterii biopsihosociale speciale (art. 86 ¹ alin. (2 ¹), confirmat)
Afecțiuni care necesită îngrijiri paliative (certificate de medic specialist)	Valabil până la 18 ani (art. 86 ¹ alin. (3), confirmat)

Pentru rândul al treilea: legea (art. 86¹ alin. (2¹), introdus prin Legea 185/2021) cere ca aceste criterii speciale să fie aprobate printr-un ordin comun al ministrului sănătății și al ministrului muncii. Criteriile sunt în Ordinul comun 1.472/20.539/2022 (M.Of. nr. 621/24.06.2022), care a modificat Ordinul 1306/1883/2016 și a introdus, la art. 23¹ alin. (2) lit. d), al treilea certificat, valabil până la 18 ani; pentru retard mintal sau tulburare din spectrul autist, cele două certificate de grad grav se acordă după vârsta de 7 ani (textul ordinului, publicat de AVP; nu are formă consolidată pe legislatie.just.ro). Ordinul comun nr. 2.300/1.457 din 3 noiembrie 2025 (Monitorul Oficial nr. 1027 din 6 noiembrie 2025) aprobă criteriile medico-psiho-sociale pentru încadrarea în grad de handicap și criteriile pentru termenul de valabilitate permanent (art. 1 și 2), iar la art. 3 își încredințează aplicarea comisiilor și serviciilor de evaluare pentru persoane adulte. Deci nu îl lega de certificatul copilului. Întreabă la serviciul de evaluare complexă a copilului de la DGASPC (0733 553 045) dacă îndeplinește copilul tău criteriile pentru un certificat valabil până la 18 ani, după două certificate consecutive de grad grav, de câte 2 ani.

Unele surse vechi spun „un an”. Nu mai este valabil.

EXEMPLU FICTIV. Teodora are 4 ani și o întârziere în dezvoltare. Certificatul ei a fost emis pentru 2 ani. Mama ei, Ildikó, notează în telefon data expirării și pune două alarme: una cu 120 de zile înainte, una cu 90 de zile înainte. La prima alarmă începe să programeze actele care expiră repede.

Când depun cererea de reevaluare?

Aici două texte spun lucruri diferite, dar contradicția se lămurește. Legea 448/2006 (art. 59 alin. (1) lit. b) cere să te prezinți la reevaluare cu cel puțin **30 de zile** înainte de expirarea certificatului. Hotărârea în vigoare pentru Comisia pentru Protecția Copilului, HG 502/2017 (art. 19 alin. (1) lit. h), cere ca cererea părintelui sau a reprezentantului legal să fie făcută cu cel puțin **60 de zile** înainte de expirarea certificatului. Cererea poate fi făcută oricând dacă s-au schimbat condițiile pentru care s-a dat certificatul. Vechea HG 1437/2004, care vorbea de 30 de zile și de „reevaluare anuală”, a fost abrogată de HG 502/2017 (art. 23).

Regula practică pentru tine: depune cererea cu cel puțin 60 de zile înainte, iar dacă poți, cu 90. Termenul de 60 de zile este cel din hotărârea care se aplică CPC, iar 90 de zile îți dau o marjă de siguranță. Nu te baza pe termenul mai scurt de 30 de zile.

De ce contează: potrivit ANPDPC, drepturile (prestația lunară și celelalte) se acordă din oficiu pe perioada certificatului și **nu se fac plăți pe durata soluționării unei cereri noi**. Dacă între două certificate apare un gol, pierzi banii pe acea perioadă. Indemnizația pentru asistentul personal se plătește tot doar cât timp certificatul este valabil.

Poți cere și o reevaluare **înainte de termen**, dacă situația copilului s-a schimbat (de exemplu, o agravare).

Ce fac dacă am uitat să reînnoiesc?

Sună imediat la DGASPC, explică situația și cere în scris reevaluarea. Nu te învinovăți: se întâmplă multor familii. Întreabă explicit cum se tratează perioada rămasă fără certificat și cere răspunsul în scris.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Termenele de reevaluare se pot modifica. Verifică la DGASPC / ANPDPD înainte să depui dosarul.

3.6 Obligațiile părintelui

Ce îți cere legea în schimb?

Drepturile vin și cu obligații. Potrivit art. 60 din Legea 448/2006 (verificat pe forma consolidată), persoana care îngrijește un copil cu dizabilități trebuie să:

- asigure îngrijirea corespunzătoare a copilului;
- urmeze serviciile din planul de abilitare-reabilitare;
- însoțească copilul la evaluare și la reevaluare;
- se prezinte la solicitarea DGASPC;
- colaboreze cu specialiștii;
- comunice DGASPC, în **48 de ore**, orice schimbare privind gradul de handicap, domiciliul sau reședința, situația materială și alte situații care pot modifica drepturile.

Cum aplici simplu ultima regulă: anunță DGASPC în scris, în 48 de ore de când ai aflat de o schimbare (mutare, schimbarea domiciliului, internarea copilului într-un centru). Păstrează dovada.

Ce se întâmplă dacă nu anunți: art. 60 din Legea 448 nu figurează în lista contravențiilor din art. 100, deci nu am găsit o amendă pentru neanunțare. Riscul real este recuperarea sumelor încasate necuvenit cu titlu de prestații sociale (art. 101 alin. (1)). Sumele se recuperează fără dobânzi și penalități dacă le restitui în cel mult 180 de zile de la decizia sau dispoziția de recuperare (art. 101 alin. (2)). Nu e un motiv de panică, ci de atenție.

SFAT Dacă planul copilului prevede terapii pe care nu le poți urma (distanță, bani, program), spune-o DGASPC în scris. Mai bine ceri o soluție decât să lași planul neîndeplinit.

3.7 Nediscriminare, accesibilitate, confidențialitate

Ce înseamnă discriminare?

OG nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, protejează expres criteriul „handicap”. Discriminarea înseamnă să fii tratat mai rău, exclus sau limitat în drepturi din cauza dizabilității (a ta sau a copilului tău). Include și **hărțuirea**.

Legea 272/2004 spune la fel pentru copil: nu poate fi discriminat nici pe motivul gradului sau al tipului de deficiență, nici din cauza situației părinților.

Exemple de situații care pot fi discriminare: refuzul grădiniței de a înscrie copilul doar din cauza diagnosticului, refuzul unui serviciu pe motiv de dizabilitate, un comportament umilitor repetat la ghișeu. Nu orice situație neplăcută este discriminare în sens juridic. Un jurist sau CNCD te poate lămuri.

Unde te plângi și în cât timp?

- **CNCD:** plângerea se face în **1 an** de la faptă sau de la data la care ai putut afla de ea (art. 20 alin. (1) din OG 137/2000, verificat pe legislatie.just.ro; ultima consolidare afișată este din 2 iulie 2022). Contact CNCD (cncd.ro/contacte, verificat la 21 octombrie 2026): Piața Valter Mărcineanu nr. 1-3, sector 1, București; telefon 021 312 65 78 sau 021 312 65 79; e-mail support@cncd.ro.
- **Instanța:** poți merge direct la instanță pentru despăgubiri sau pentru restabilirea situației, în **3 ani** de la faptă sau de la data când ai aflat de ea. Termenul de 3 ani nu este scris în art. 27, ci rezultă din Decizia nr. 10/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție (recurs în interesul legii), menționată în nota de pe legislatie.just.ro. Cererea este scutită de taxă judiciară de timbru și nu depinde de o sesizare prealabilă a CNCD (art. 27 alin. (1), consolidarea din 2 iulie 2022).
- **Sancțiuni:** pentru faptele de discriminare, art. 26 alin. (1) din OG 137/2000 prevede amenzi de la 1.000 la 30.000 lei când discriminarea vizează o persoană și de la 2.000 la 100.000 lei când vizează un grup sau o comunitate. Sumele sunt cele din consolidarea consultată; confirmă-le la CNCD.

Pașii practici pentru reclamații, modelele de scrisori și felul în care documentezi o situație sunt în capitolul 12 și în Anexa 2.

Ce înseamnă accesibilitate?

Capitolul despre accesibilitate din Legea 448/2006 cere autorităților publice să asigure accesul la mediul fizic, informațional și comunicațional, inclusiv interpreți autorizați în limbajul mimico-gestual. Termenele de adaptare din textul inițial (de exemplu 2010) au trecut de mult, iar în practică mulți nu le-au respectat. Asta nu înseamnă că dreptul a dispărut, ci că de multe ori trebuie să-l ceri în scris.

În școli, legea prevede accesibilizarea clădirilor și cel puțin o toaletă accesibilă (art. 18 alin. (1) lit. f) și g) din Legea 448/2006; lit. g) a fost adăugată prin Legea 96/2023, în vigoare din 18 mai 2023).

Legea 102/2026 (publicată în Monitorul Oficial nr. 520 din 24 iunie 2026, completează art. 70 din Legea 448/2006 cu alineatele (3) și (4)) obligă furnizorii acreditați de servicii sociale pentru persoane cu dizabilități să facă informațiile, procedurile interne și mediul informațional accesibile în funcție de tipul de dizabilitate, cu aplicare din 24 iunie 2027 (confirmat prin nota de pe legislatie.just.ro).

Ce se întâmplă cu datele copilului meu?

Datele medicale sunt date sensibile. Dosarul de handicap conține informații despre sănătatea copilului, deci instituțiile trebuie să le trateze confidențial. În dosar semnezi un acord privind prelucrarea datelor personale.

Ce poți face:

- Citește acordul înainte să semnezi, nu semna pe fugă.
- Cere să afli **cui** se transmit datele. CPC trimite certificatul altor instituții doar la cererea ta (art. 86^{A1} alin. (5) din Legea 448/2006).
- Dacă ai nelămuriri, cere un răspuns scris de la instituție.
- Pentru plângeri legate de datele personale există autoritatea națională de supraveghere, ANSPDCP (Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal). Contact verificat pe data-protection.ro la 21 octombrie 2026: București, B-dul G-ral Gheorghe Magheru nr. 28-30, sector 1, cod 010336; telefon +40 318 059 211 sau +40 318 059 212; e-mail anspdcp@dataprotection.ro; registratură luni-vineri 09:00-13:00.

Nu putem cita un articol din Legea 448/2006 dedicat special confidențialității, pentru că nu am confirmat unul. Principiile generale de protecție a datelor se aplică oricum. Regulamentul (UE) 2016/679 (GDPR, aplicabil direct în România) dă persoanei vizate, deci copilului, pe care îl reprezintă tu ca părinte, câteva drepturi față de instituția care îi ține datele (operatorul): dreptul de acces la date și la informații despre prelucrare, împreună cu o copie (art. 15), dreptul la rectificarea datelor inexacte sau incomplete (art. 16) și dreptul la ștergere în

anumite situații (art. 17). Ștergerea nu se aplică de regulă datelor pe care instituția este obligată prin lege să le păstreze, așa că nu te aștepta să dispară din dosarul de handicap. Operatorul trebuie să răspundă fără întârziere, de regulă în cel mult o lună (art. 12 alin. (3)), iar dacă nu ești mulțumit poți depune plângere la ANSPDCP (art. 77). Fă cererea în scris, cu număr de înregistrare. Pentru situația ta concretă poți cere sfatul unui jurist.

SFAT Când trimiți acte prin e-mail sau WhatsApp, nu pune diagnosticul copilului în titlu sau în mesaje deschise. Trimite doar către adrese oficiale confirmate.

3.8 Beneficiile legate de certificat - privire de ansamblu

Detaliile, sumele și pașii sunt în capitolul 4. Aici ai o hartă scurtă, ca să știi ce se leagă de certificat. Toate depind de gradul stabilit și de îndeplinirea condițiilor.

Domeniu	Ce există, în linii mari	Unde citești
Prestație lunară pentru copil	Suma depinde de grad și se calculează ca procent din indicatorul social de referință (ISR); vezi explicația de sub tabel	Cap. 4
Asistent personal sau indemnizație	Doar pentru gradul grav, la opțiunea părintelui, cu acordul DGASPC	Cap. 4
Alocația de stat	Pentru copiii cu dizabilități există sume majorate	Cap. 4
Sănătate și recuperare	Asistență și medicamente gratuite, dispozitive, cazare și masă gratuite pentru însoțitorul copilului cu handicap grav sau accentuat, în unități sanitare cu paturi, sanatorii și stațiuni balneare, la recomandarea medicului de familie sau a medicului specialist, din fondul asigurărilor de sănătate (art. 11 alin. (1) lit. b) din Legea 448/2006)	Cap. 2, 4, 5
Transport	Facilități urbane și interurbane sau bonuri valorice, în funcție de grad	Cap. 4
Educație	Alegerea formei de școlarizare, sprijin, dreptul la învățare în limba maternă (inclusiv maghiară)	Cap. 6
Locuință, credit, tabere	Unele drepturi, cu condiții	Cap. 4

Despre prestația lunară. Art. 58 alin. (5) din Legea 448/2006 prevede 83% din ISR pentru gradul grav, 60% pentru accentuat și 30% pentru mediu. Alineatul (5) a fost înlocuit prin OUG 23/2026 (art. III), aplicabilă drepturilor din aprilie 2026. Procentele din textul consultat (OUG 23/2026, art. III, publicată în Monitorul Oficial nr. 268 din 2 aprilie 2026) sunt cele de mai sus. Textul numește ca beneficiar părintele, tutorele sau persoana care se ocupă de creșterea și îngrijirea copilului, pe perioada în care îl are în îngrijire, supraveghere și întreținere. Nu comparăm cu textul anterior; dacă ai auzit alte procente, cere la AJPIȘ ce se aplică în prezent. Se plătește prin AJPIȘ, din bugetul ministerului de resort (art. 58 alin. (10)).

Sumele lunare pentru copii. Potrivit informării de presă a Guvernului din ședința din 2 aprilie 2026 (gov.ro), prestația lunară pentru copilul cu handicap este de 548 lei pentru gradul grav (față de 463 lei înainte), 397 lei pentru gradul accentuat (față de 232 lei) și 199 lei pentru gradul mediu (față de 80 lei), cu aplicare de la drepturile aferente lunii aprilie 2026. Aceste sume se leagă de OUG 23/2026, dar lista exactă de sume nu este scrisă în textul ordonanței, care indică doar procentele din ISR. Valoarea ISR a fost menținută în 2026 la nivelul din decembrie 2025, prin derogarea din art. XXXIII al Legii 141/2025 de la art. 33[^]2 din Legea 76/2002 (nota de pe textul actualizat al Legii 76/2002); valoarea de 660 de lei (mai exact 660,2 lei, din 1 martie 2024, potrivit raportului Ministerului Muncii pentru 2025; 83% din 660,2 dă 548 de lei, ceea ce se potrivește cu suma din infor-

marea Guvernului) este cea din comunicatul ANPIS din martie 2024 (vezi capitolul 4, secțiunea 4.2). Indemnizația lunară pentru părintele care nu optează pentru asistent personal este egală cu salariul net al asistentului personal de gradația 0 (art. 43 alin. (1) din Legea 448/2006), iar suma în lei se schimbă odată cu salariul. Ultima valoare pe care am găsit-o într-un document oficial al Ministerului Muncii („Evoluții în domeniul asistenței sociale în anul 2025”, mmuncii.gov.ro) este de 2.574 lei net pe lună, de la 1 ianuarie 2025, pentru indemnizația calculată după același salariu net al asistentului personal gradația 0. Legea 141/2025 (art. XVI alin. (1)) menține în 2026 salariile din fonduri publice la nivelul din decembrie 2025, dar nu am găsit un act oficial care să dea suma pentru 2026. Indemnizația o plătește primăria de domiciliu (art. 43 alin. (2) din Legea 448/2006). Întreabă la primărie: „Care este suma actuală?”, și cere răspunsul pe hârtie. **Alocația de stat** pentru copilul cu handicap este de 719 lei pe lună (aceeași sumă ca pentru copiii sub 2 ani, la copilul cu handicap până la 18 ani), potrivit raportului Ministerului Muncii pentru 2025. Suma a rămas înghețată în 2025 prin OUG 156/2024 și în 2026 prin art. XXV lit. k) din Legea 141/2025, care mențin alocațiile de stat la nivelul din decembrie 2025 (Legea 61/1993). Plata o face agenția județeană pentru plăți și inspecție socială (AJPIIS), pe baza cererii făcute în numele copilului. [DE VERIFICAT: valoarea indemnizației părintelui care nu optează pentru asistent personal în 2026, la primăria de domiciliu; 2.574 lei este valoarea oficială din 2025]

Două avertismente de știut încă de acum:

1. **Executarea silită.** OUG nr. 7/2026 (Monitorul Oficial nr. 146 din 25 februarie 2026) a introdus în Legea 448/2006 art. 43^{A1}, potrivit căruia primăria poate reține indemnizația de însoțitor pentru impozite și taxe locale neplătite. Detaliile, inclusiv datele din an la care se emit titlurile executorii, sunt în capitolul 4, secțiunea 4.8. Textul art. 43^{A1} figurează în forma consolidată din 31 august 2026 a Legii 448. El vizează indemnizația prevăzută la art. 42 alin. (2) și (4) (inclusiv indemnizația părintelui sau reprezentantului legal al copilului cu handicap grav care a ales-o în loc de asistent personal), reținerea se face în limitele din Codul de procedură civilă, iar salariul asistentului personal nu este menționat în text. Dacă ai datorii la primărie, vorbește cu ei din timp.
2. **Stabilitatea.** Regulile despre asistentul personal sunt discutate public și se schimbă. Nu te baza pe o sumă sau pe o regulă auzită acum un an.

IMPORTANT

Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la DGASPC / ANPDPD sumele și condițiile înainte să depui dosarul.

3.9 Dacă ți se refuză ceva sau nu ești de acord

Ce poți face dacă nu ești de acord cu gradul sau cu refuzul?

Aceasta este zona cea mai încălțită din legislație pentru copii, pentru că nicio lege nu spune într-un singur loc ce faci, și vrem să fim sinceri cu tine despre ce este sigur și ce nu.

Ce știm sigur:

- Pentru **adulți**, certificatul se contestă în 30 de zile calendaristice de la comunicare, la Comisia Superioară de Evaluare (ANPDPD). **Nu se aplică copiilor.**
- Pentru **orientarea școlară** a copilului (alt certificat), contestația se face în 5 zile lucrătoare la serviciul de evaluare și orientare școlară din CJRAE (art. 91 alin. (1) din Ordinul 1985/2016), apoi o comisie de contestații constituită la Inspectoratul Școlar Județean (ISJ) o soluționează în 30 de zile de la depunere (art. 91 alin. (6)), iar decizia ei se poate ataca doar în justiție (art. 91 alin. (7)). Termenul de 5 zile lucrătoare curge de la data la care iei la cunoștință, sub semnătură, de certificat.

Certificatul de handicap al copilului: ce spun textele oficiale. Vechea HG 1437/2004 spunea (art. 10 alin. (3)) că hotărârile CPC pot fi atacate la tribunalul de la domiciliul copilului, potrivit procedurii speciale din Legea 272/2004. HG 1437/2004 a fost abrogată de HG 502/2017 (art. 23). În textul HG 502/2017 (citit integral pe legi-

slatie.just.ro) nu există nicio prevedere despre instanță sau termen: art. 9 alin. (3) spune doar că hotărârea se comunică în 5 zile lucrătoare de la ședință, prin scrisoare recomandată sau prin corespondență electronică cu confirmare de primire, iar art. 10 alin. (1) că hotărârea se pune în aplicare de îndată. Legea 448/2006 are termen de contestare doar pentru certificatele adulților (30 de zile, art. 87 alin. (5)).

Lipsa unei reguli speciale înseamnă că se aplică regulile generale din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004. Iată ce rezultă din textele oficiale de pe legislatie.just.ro:

- **Instanța.** Decizia nr. 1/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție (recurs în interesul legii, Monitorul Oficial nr. 223 din 31 martie 2017, redată la art. 10 din Legea 554/2004) a stabilit că litigiile având ca obiect anularea hotărârilor comisiei pentru protecția copilului de încadrare în grad și tip de handicap se judecă în primă instanță la tribunal, la secția de contencios administrativ sau la completul specializat în contencios administrativ.
- **Plângerea prealabilă.** Înainte de instanță, art. 7 alin. (1) din Legea 554/2004 cere, ca regulă, o plângere adresată autorității care a emis actul (aici, Comisia pentru Protecția Copilului, prin DGASPC) sau celei ierarhic superioare, în 30 de zile de la comunicarea actului, prin care ceri revocarea lui în tot sau în parte. Pentru motive temeinice, plângerea se poate face și după cele 30 de zile, dar nu mai târziu de 6 luni de la emiterea actului.
- **Acțiunea în instanță.** Art. 11 alin. (1) din Legea 554/2004 dă 6 luni de la comunicarea răspunsului la plângerea prealabilă sau de la expirarea termenului în care trebuia să primești răspuns.
- **Recursul.** Art. 20 alin. (1) din Legea 554/2004: 15 zile de la comunicarea hotărârii tribunalului.

Capitolul despre procedura în fața instanței din Legea 272/2004 (art. 133–138: tribunalul de la domiciliul copilului, soluționare de urgență, termene de judecată de cel mult 10 zile, recurs în 10 zile) se aplică, potrivit art. 133 alin. (1), cauzelor privind stabilirea măsurilor de protecție specială (de pildă plasamentul). Certificatul de handicap nu este o măsură de protecție specială, deci termenele scurte de 10 zile nu sunt cele pe care te bazezi pentru el. Textele de mai sus pot fi aplicate diferit în fiecare caz (de exemplu, dacă plângerea prealabilă este sau nu obligatorie în situația ta), așa că verifică cu un jurist înainte de a depune ceva în instanță. Instanțele au judecat diferit dacă plângerea prealabilă este obligatorie la copii (două cauze din 2017 pe legeaz.net, cu soluții opuse), așa că termenul cel mai scurt, de 30 de zile pentru plângerea prealabilă, merită tratat ca un termen sigur. [DE VERIFICAT: dacă plângerea prealabilă este obligatorie și pentru hotărârile CPC privind certificatul copilului (Legea 554/2004 o cere ca regulă, dar nu am găsit un text care să o confirme special pentru aceste hotărâri), la Tribunalul Harghita, secția de contencios administrativ, sau la un avocat]

Ce poți face prudent, pas cu pas:

1. Cere în scris motivarea hotărârii CPC și evaluarea pe care s-a bazat.
2. Nu aștepta. Mergi la un jurist, la un avocat din ajutor public judiciar sau la un asistent social (APCDT te poate îndruma spre ei) și arată-le lista de mai sus (tribunal, plângere prealabilă în 30 de zile, acțiune în 6 luni, recurs în 15 zile). Fă asta cât mai curând după primirea scrisorii.
3. Păstrează picul și confirmarea de primire: data primirii poate conta.
4. Întreabă dacă poți cere o **reevaluare** cu acte noi (de pildă, o scrisoare medicală nouă). Uneori e mai rapid decât instanța. HG 502/2017 (art. 19 alin. (1) lit. h) spune că cererea de reevaluare poate fi formulată oricând, dacă s-au schimbat condițiile pentru care s-a dat certificatul, deci o scrisoare medicală nouă sau o agravare pot justifica o cerere nouă. Nu e o cale de atac și nu oprește termenele de contestare, așa că nu o folosi în loc de sfatul unui jurist dacă termenul curge.
5. Nu confunda situațiile: **măsurile de protecție specială** (separarea copilului de familie) au regim separat în Legea 272/2004. Părinții și copilul de peste 14 ani le pot ataca în instanță, beneficiind de asistență juridică gratuită „în condițiile legii” (art. 61 din Legea 272/2004); întreabă instanța sau un avocat despre ajutorul public judiciar. Nu e cazul certificatului de handicap.

Despre scutirea de taxe în instanță: vechea HG 1437/2004 (art. 27) scutea de taxe și timbru judiciar acțiunile Comisiei, nu pe tine, iar HG 502/2017 nu are o prevedere similară. Legea 272/2004 (art. 140) scutește de taxă

judiciară de timbru cauzele care privesc aplicarea ei. Nu am putut confirma că scutirea acoperă și contestația certificatului de handicap, deci întreabă un jurist înainte să plătești taxe sau să renunți din cauza lor.

Pașii de reclamație, instituțiile și modelele de scrisori sunt detaliate în capitolul 12.

Ce asistență juridică ai?

Legea 448/2006 prevede că părintele, reprezentantul legal, tutorele sau o organizație neguvernamentală pot asista persoana cu dizabilități în fața instanțelor. Cauzele privind drepturile din lege se judecă „cu celeritate” (adică mai repede). Persoanele care nu se pot îngriji singure de interesele lor pot beneficia de măsuri de ocrotire și de asistență juridică gratuită, în condițiile prevăzute de lege. Detalii despre ocrotirea legală după 18 ani sunt în capitolul 11.

GREȘELI FRECVENTE

- 1 Amâni cererea pentru că „poate nu e destul de grav”.** Se întâmplă pentru că ți-e teamă de etichetă sau nu știi ce ar aduce certificatul. În schimb: discută cu un asistent social și cere informații concrete. Decizia rămâne a ta, dar informată.
- 2 Crezi că certificatul de handicap și cel de orientare școlară sunt același lucru.** Se întâmplă pentru că ambele par „acte pentru copil cu dizabilități”. În schimb: sunt două documente, de la două comisii (CPC și comisia din CJRAE). Vezi capitolul 6.
- 3 Depui dosarul cu acte expirate sau incomplete.** Se întâmplă pentru că valabilitățile sunt scurte și diferă. În schimb: cere lista actuală la DGASPC și verifică datele de pe fiecare act.
- 4 Nu păstrezi dovada depunerii.** Se întâmplă când depui într-un moment aglomerat. În schimb: copie ștampilată, număr de înregistrare, fotografie a actelor.
- 5 Aștepți ultima lună pentru reevaluare.** Se întâmplă pentru că viața e încărcată. În schimb: alarmă la 90 de zile înainte și cererea depusă cu cel puțin 60 de zile înainte.
- 6 Nu anunți DGASPC despre o mutare sau o schimbare.** Se întâmplă pentru că nu știi de termenul de 48 de ore. În schimb: anunță în scris, imediat ce apare schimbarea.
- 7 Te bazezi pe informații de pe grupuri sau site-uri vechi.** Se întâmplă pentru că legea se schimbă repede și paginile nu se actualizează. În schimb: verifică la DGASPC, la primărie sau pe legislatie.just.ro și notează data.
- 8 Crezi că, dacă ți se refuză ceva verbal, nu mai ai ce face.** Se întâmplă pentru că nu știi că poți cere răspunsul în scris. În schimb: cere motivarea în scris și întreabă de căile de atac.
- 9 Te învinovățești pentru lucruri pe care sistemul nu le explică.** Procedurile sunt complicate, iar informațiile sunt împrăștiate. Nu e vina ta. În schimb: cere ajutor.

UNDE CERİ AJUTOR

Cine	Rolul în câte o frază
DGASPC Harghita (Miercurea Ciuc, str. Szék nr. 152; telefon central +40 733 553 058; Serviciul de evaluare complexă a copilului: 0733 553 045; date verificate pe dgaspchr.ro la 21.10.2026, vezi Anexa 3)	Evaluează copilul și te ghidează cu dosarul; sediul s-a mutat temporar, sună înainte să mergi
Primăria de domiciliu – serviciul de asistență socială	Face ancheta socială și te ajută cu actele
APCDT Toplița (Asociația Părinților Copiilor cu Dizabilități Toplița)	Sprijin de la alți părinți și îndrumare către instituții (contact în Anexa 3, secțiunea 4.1)
ANPDPD (București, str. General Constantin Budișteanu nr. 28C, et. I; tel. 0314 338 090; registratura@anpd.gov.ro; verificat pe anpd.gov.ro/web/contact la 20.10.2026, vezi Anexa 3; paginile mai vechi ale site-ului pot afișa alte adrese)	Politici, informații, petiții; Comisia superioară (pentru adulți)
CNCD	Primește plângeri de discriminare; contact verificat în Anexa 3
CJRAE Harghita	Certificatul de orientare școlară și contestațiile privind orientarea (Str. Mihail Sadoveanu nr. 54, Miercurea Ciuc, 530241; tel. 0266 317 048 sau 0266 310 322; CES, mobil 0737 513 518; cjrae.eduhr.ro, pagina de contact, 22.10.2026)
DSP Harghita (Direcția de Sănătate Publică; telefon 0266 310 423, e-mail dspj.harghita@aspharghita.ro, conform dspharghita.ro, accesat la 22 octombrie 2026)	Sănătate publică
ISJ Harghita (Inspectoratul Școlar Județean) și CAS Harghita (Casa de Asigurări de Sănătate)	Educație; asigurări de sănătate (ISJ: str. Toplița nr. 20, Miercurea Ciuc, 0266 312 514; CAS: str. Patinoarului nr. 3, Miercurea Ciuc, telefon de confirmat la sediu; vezi Anexa 3)
ANSPDCP	Plângeri privind datele personale; contact în secțiunea 3.7
Un jurist, un avocat sau un asistent social	Te ajută în situația ta concretă, mai ales pentru contestații

CONTACT Numerele și adresa DGASPC Harghita au fost verificate pe site-ul oficial la 21 octombrie 2026, dar sediul s-a mutat temporar. Sună înainte să mergi. Lista completă, cu data verificării, este în Anexa 3.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Actele normative și paginile oficiale, toate accesate la 20.10.2026:

- Legea nr. 448/2006, forma consolidată la 31.08.2026 – legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/313713 – accesat 20.10.2026
- Legea nr. 272/2004, republicată, forma consolidată la 10.04.2026 – legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/280948 – accesat 20.10.2026
- HG nr. 502/2017 privind organizarea și funcționarea CPC (Monitorul Oficial nr. 596 din 25.07.2017) – legislatie.just.ro – accesat 21.10.2026 (text de bază; modificări neconfirmate). Art. 23 abrogă HG nr. 1437/2004, citată în versiunile anterioare ale capitolului
- HG nr. 1437/2004 (abrogată) – legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/55437 – citată doar ca istoric

- Ordinul nr. 1985/1305/5805/2016 (evaluarea și intervenția integrată pentru copii) – legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/184866 – accesat 20.10.2026 (text de bază; modificări neconfirmate)
- Ordinul nr. 1306/1883/2016 (criterii biopsihosociale pentru copii), modificat prin Ordinul 1472/2022 – legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/184562 – accesat 20.10.2026 (parțial)
- OUG nr. 23/2026 (sumele pentru copii, art. 58 alin. (5) din Legea 448) – legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/309059 – accesat 20.10.2026
- OUG 7/2026 (Monitorul Oficial nr. 146 din 25.02.2026, art. XII, text citit pe sursă primară, vezi capitolul 4); Legea 233/2025 (Monitorul Oficial nr. 1164 din 16.12.2025) și Legea 102/2026 (Monitorul Oficial nr. 520 din 24.06.2026) – confirmate prin notele de pe forma consolidată a Legii 448 de pe legislatie.just.ro la 21.10.2026; textele integrale ale Legii 233/2025 și OUG 90/2025 nu au fost citite separat
- Constituția României (art. 49–50) – presidency.ro/ro/presedinte/constitutia-romaniei – accesat 21.10.2026
- Codul administrativ (OUG 57/2019), art. 94 și 195 – legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/215925 – accesat 21.10.2026
- Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, textul ONU (art. 7, 9, 24, 25) – un.org/disabilities – accesat 21.10.2026
- CNCD (cncd.ro/contacte) și ANSPDCP (dataprotection.ro) – pagini de contact accesate 21.10.2026
- OG nr. 137/2000, republicată – legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/156170 – accesat 20.10.2026 (ultima consolidare văzută: 2022)
- Legea nr. 292/2011 a asistenței sociale – legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/133913 – accesat 20.10.2026
- Legea nr. 61/1993 (alocația de stat) – legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/142806 – accesat 20.10.2026 (sumele pentru 2026: vezi capitolul 4)
- Legea nr. 221/2010 (ratificarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități) și Legea nr. 18/1990 (Convenția cu privire la drepturile copilului) – existența confirmată prin HG 502/2017 (art. 15), Legea 272/2004 și Ordinul 1985/2016; numerotarea articolelor Convenției ONU a fost verificată pe textul ONU
- HG nr. 490/2022 (Strategia „O Românie echitabilă” 2022–2027) – anpd.gov.ro/web/ – accesat 20.10.2026
- ANPDPD, pagini: evaluarea în grad de handicap, beneficii și facilități, contact – anpd.gov.ro/web/ – accesat 20.10.2026
- DGASPC Harghita, pagini de contact, legislație și formulare – dgaspchr.ro – accesat 20.10.2026 (parțial inaccesibil)
- Guvernul României, informare de presă, ședința din 2 aprilie 2026 (sumele prestației pentru copii) – gov.ro – accesat 22.10.2026
- Legea nr. 76/2002, art. 33[^]2 (ISR, derogări prin OUG 156/2024 și Legea 141/2025) – nota de pe textul actualizat, accesat 22.10.2026
- Regulamentul (UE) 2016/679, art. 12, 15, 16, 17 și 77 – eur-lex.europa.eu – cunoscut din text, reconfirmat parțial la 22.10.2026
- DSP Harghita – dspharghita.ro – accesat 22.10.2026

Nu au fost folosite statistici. Presa a fost folosită doar ca indiciu și nicio sumă din ea nu apare ca fapt în acest capitol.

ÎNTREBĂRI DE PUS SPECIALISTULUI

Asistentului social de la primărie

1. Puteți face ancheta socială pentru dosarul de handicap și în cât timp o primesc?
2. Ce acte lipsesc din dosarul nostru, ținând cont de lista actuală a DGASPC?
3. Cum depunem dosarul: direct la DGASPC sau prin primărie?
4. Ce sprijin local există pentru familiile cu copii cu dizabilități în comuna sau în orașul nostru?

La DGASPC (Serviciul de evaluare complexă a copilului)

5. Care este lista actuală de acte pentru copii și ce formulare trebuie să completez?
6. În cât timp pot aștepta răspunsul și cum aflu stadiul dosarului?
7. Pot cere evaluarea la domiciliu dacă nu pot transporta copilul?
8. Ce criterii s-au aplicat pentru propunerea de grad și cum le pot înțelege?
9. Când trebuie să depun cererea de reevaluare, ca să nu rămânem fără drepturi?
10. Ce sumă și ce beneficii se acordă în prezent pentru gradul copilului meu?

Medicului de familie și medicului specialist

11. Ce acte medicale trebuie să emiteți pentru dosar și cât sunt valabile?
12. Cum se aplică gratuitatea documentelor medicale și a evaluărilor cerute pentru dosarul de handicap?

Psihologului clinician

13. Cât de aproape de data depunerii trebuie făcută evaluarea, ca fișa să fie valabilă?

Unui jurist sau avocat (inclusiv din ajutor public judiciar)

14. Care este instanța competentă și termenul pentru contestarea certificatului copilului în județul nostru?

15. Putem cere reevaluare cu acte noi, în loc de acțiune în instanță?

Acest capitol explică, nu înlocuiește consultanța unui jurist sau a unui asistent social pentru situația ta concretă.

Bani, beneficii și facilități: ce ți se cuvine

PE SCURT

- Odată ce copilul tău are **certificat de încadrare în grad de handicap** (documentul oficial care spune ce grad de dizabilitate are copilul și deschide drepturile), poți primi bani lunari, facilități de transport, reduceri de taxe și alte sprijine, dacă îndeplinești condițiile.
- Unele sume vin **din oficiu**, adică fără să ceri (prestația lunară pentru îngrijirea copilului). Altele **trebuie cerute**, de multe ori cu termene (concediul de creștere, opțiunea pentru indemnizația de însoțitor, legitimațiile de transport, reducerea taxelor locale).
- Cea mai grea alegere din capitol: concediu de creștere, asistent personal sau indemnizație de însoțitor. De regulă, nu se pot primi toate deodată. Compară variantele înainte să alegi.
- Urgent: dacă ești în concediu de creștere și copilul se apropie de 2 ani, cere prelungirea până la 3 ani **înainte** să se termine dreptul.
- Sumele s-au schimbat în 2026: prestația lunară a crescut din aprilie, iar reducerile de taxe locale au înlocuit scutirile. Ghidurile din anii trecuți sunt depășite.
- Păstrează dovada depunerii pentru fiecare cerere și notează data la care expiră certificatul copilului.

ÎN ACEST CAPITOL

4.1 Ce bani poți primi: privire de ansamblu

4.2 Prestația lunară pentru îngrijirea copilului

4.3 Alocația de stat

4.4 Alegerea cea mai importantă: concediu de creștere, asistent personal sau indemnizație de însoțitor

4.5 Concediul de creștere și indemnizația (OUG 111/2010)

4.6 Program redus, zile libere și concediu medical pentru părinte

4.7 Alte sume și sprijine bănești

4.8 Taxe și impozite: ce reduceri poți primi

4.9 Transport, parcare și alte facilități

4.10 Drepturile tale ca angajat sau ca persoană cu activitate independentă

NOTĂ Legea încă folosește cuvântul „handicap”. În manual spunem „dizabilitate”, dar păstrăm termenul oficial când e numele unui document sau al unui beneficiu (de exemplu „certificat de încadrare în grad de handicap”).

CE AI DE FĂCUT - LISTA DE PAȘI

- ☐ **Verifică dacă primești prestația lunară** pentru copil (urgent). Se acordă din oficiu, pe baza certificatului. Dacă nu vezi banii în cont sau la poștă, sună la Agenția Județeană pentru Plăți și Inspecție Socială (AJPIS) Harghita sau întreabă la Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC).
- ☐ **Cere o copie a certificatului și a deciziei** de încadrare. Păstrează-le într-un dosar și fotografiază-le pe telefon (urgent).
- ☐ **Notează data expirării certificatului** și programează reevaluarea cu cel puțin 2-3 luni înainte (urgent). Vezi capitolul 3, secțiunea 3.5.
- ☐ **Dacă ești în concediu de creștere și copilul are aproape 2 ani:** depune la primărie cererea de prelungire până la 3 ani, înainte să înceteze dreptul (urgent).
- ☐ **Dacă copilul a primit certificatul după ce a împlinit 2 ani** (și ai avut deja concediu de creștere pentru el): depune cererea în cel mult 60 de zile de la data încadrării (OUG 111/2010, art. 9 alin. 4²) (urgent).
- ☐ **Stai de vorbă cu asistentul social de la DGASPC** despre alegerea dintre concediu, program redus, asistent personal și indemnizație de însoțitor. Cere să-ți explice și efectele asupra pensiei tale (urgent, înainte să semnezi ceva).
- ☐ **Cere la primărie, la serviciul de taxe și impozite,** reducerea impozitului pe clădire, teren și mașină. Dacă primești indemnizație de însoțitor, verifică dacă ai restante la taxele locale. Dacă le-ai achitat, cere un certificat de atestare fiscală; primăria nu are voie să perceapă taxă pentru el (OUG 7/2026, art. XV). Cel mai bine e să nu ai restante la 10 ianuarie, 10 aprilie și 10 octombrie, datele până la care se emit titlurile executorii.
- ☐ **Cere la DGASPC legitimația de transport urban și biletele interurbane** (sau opțiunea pentru bonuri de carburant) (când ai putere).
- ☐ **Cere de la medicul de familie sau de la medicul specialist** recomandările pentru dispozitive medicale și pentru tichetele de terapie (Legea 448/2006, art. 11 și 11¹; vezi 4.9). Depune dosarul la Casa de Asigurări de Sănătate (CAS) (când ai putere).
- ☐ **Cere cardul de parcare** de la primărie (când ai putere).
- ☐ **Verifică dacă familia ta se încadrează la venitul minim de incluziune** sau la ajutoarele locale (când ai putere).

4.1 Ce bani poți primi: privire de ansamblu

Tabelul de mai jos arată dintr-o privire ce există. Detaliile și pașii vin în secțiunile următoare. Toate sumele sunt la 22 octombrie 2026, în lei, **brut**, dacă nu scrie altfel.

Beneficiu	Cine îl primește	Din oficiu sau se cere?	Suma (la 20.10.2026)
Alocația de stat pentru copil	copilul (o primește părintele)	se cere la primărie	719 lei pe lună pentru copil cu dizabilități (raportul Ministerului Muncii „Asistența socială în anul 2025”; sumă înghețată și în 2026, Legea 141/2025 art. XXV lit. k). Pe decizia primăriei verifici suma care ți se aplică
Prestația lunară pentru îngrijirea copilului cu dizabilități	părintele, tutorele sau persoana care îl îngrijește	din oficiu	548 / 397 / 199 lei (grav / accentuat / mediu)
Indemnizația de însoțitor (în locul asistentului personal)	părintele sau reprezentantul legal al copilului cu grad grav	se cere la DGASPC; se acordă doar cu aprobarea scrisă a DGASPC	egală cu salariul net al unui asistent personal de gradația 0 (Legea 448/2006, art. 43 alin. 1); formula este confirmată în textul legii (consolidat aprilie 2026), iar plata o face primăria de domiciliu, cât timp certificatul este valabil (art. 43 alin. 2 și 3). Raportul Ministerului Muncii „Asistența socială în anul 2025” dă 2.574 lei net pentru gradația 0, din 1 ianuarie 2025, iar Legea 141/2025 (art. XVI alin. 1) îngheață în 2026 salariile plătite din fonduri publice. Unele articole de presă dau sume mai mari de la 1 iulie 2026 (de pildă 2.699 lei), fără sursă oficială găsită [DE VERIFICAT: suma lunară din 2026 pe decizia primăriei; cere primăriei care o plătește să ți-o scrie pe decizie]
Concediu și indemnizație de creștere, până la 3 ani	părintele care îndeplinește condițiile	se cere la primărie	85% din venitul net mediu, minimum 1.651 lei (2,5 x ISR, cifra publicată de ANPIS), maximum 8.500 lei; din august 2025 se reține CASS 10%
Concediu până la 7 ani	părintele care îndeplinește condițiile	se cere la angajator și la primărie	egală cu minimul indemnizației de creștere (1.651 lei)
Reducere la impozitele locale	proprietarul sau reprezentantul legal	se cere la primărie	50% (grav) / 25% (accentuat), pentru întregul an fiscal 2026 (OUG 9/2026, modificată prin OUG 17/2026)

Fiecare rând are condiții. Citește secțiunea corespunzătoare înainte să te bazezi pe o sumă.

Pentru fiecare beneficiu e bine să știi două lucruri: **ce primești** și **ce nu poți primi în același timp**. A doua parte e mai importantă decât pare și o tratăm în secțiunea 4.4.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la DGASPC sau la ANPDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități) înainte să depui dosarul. Chiar și paginile unor instituții pot conține sume din anii trecuți.

4.2 Prestația lunară pentru îngrijirea copilului

Ce este și cine o primește?

Este suma lunară pe care o primește **părintele, tutorele sau persoana care crește și îngrijește copilul** cu dizabilități, în funcție de gradul din certificat. Baza este Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea

drepturilor persoanelor cu handicap (legea principală pentru drepturile persoanelor cu dizabilități), republicată, cu modificările ulterioare, art. 58.

În presă și în ghidurile vechi, aceeași sumă apare sub nume diferite: „indemnizație lunară”, „prestație”, „buget complementar”. Dacă primești bani pentru copil în funcție de gradul lui, despre asta e vorba.

Cât este?

Formula legală este un procent din **indicatorul social de referință (ISR)**, o sumă fixată de stat și folosită ca bază pentru calculul unor ajutoare. În 2026, ISR este de 660 lei: valoarea stabilită din 1 martie 2024 (comunicat ANPIS București) a rămas înghețată, pentru că Legea 141/2025 (art. XXXIII) o menține în 2026 la nivelul din decembrie 2025.

Grad de handicap	Procent din ISR	Suma lunară	Valabil de la
Grav	83%	548 lei	drepturile lunii aprilie 2026
Accentuat	60%	397 lei	drepturile lunii aprilie 2026
Mediu	30%	199 lei	drepturile lunii aprilie 2026

Procentele și majorarea vin din OUG nr. 23/2026 (Monitorul Oficial nr. 268 din 2 aprilie 2026), art. III, care a modificat art. 58 alin. (5) din Legea 448/2006. Textul confirmă procentele 83%, 60% și 30% din ISR. Majorarea se aplică de la drepturile lunii aprilie 2026 (art. XI), iar banii majorați s-au plătit începând din mai 2026 (comunicat ANPIS, Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială).

Atenție la rotunjire: calculul simplu din 660 lei dă aproximativ 548 lei pentru gradul grav, 396 lei pentru accentuat și 198 lei pentru mediu. ANPIS plătește însă 548, 397 și 199 lei, cifre confirmate în raportarea oficială ANPIS din 29 septembrie 2026. Legea 448/2006 (art. 58 alin. 13) spune că fracțiunile de leu se rotunjesc în favoarea beneficiarilor, iar valoarea exactă a ISR poate avea zecimale. Pentru tine contează suma de pe decizia de plată. Înainte, sumele erau 463, 232 și 80 de lei. Dacă într-un ghid vezi aceste sume, ghidul e vechi.

Cum o primești?

Cine poate cere: nu trebuie să ceri. Prestația se acordă **din oficiu**, pe baza certificatului de încadrare. Se plătește cât timp copilul este îngrijit de tine și certificatul este valabil (Legea 448/2006, art. 58 alin. 5). Procedura de plată este stabilită prin hotărâre de Guvern (art. 58 alin. 11): este HG nr. 1019/2018, citită pe legislatie.just.ro. Decizia DGASPC trece luna de la care se acordă drepturile (modelul deciziei are rubrica „începând cu luna ...”); DGASPC Sector 3 explică pe site-ul propriu că plata începe în luna următoare celei în care s-a emis certificatul, deci cere DGASPC Harghita să-ți scrie luna exactă pe decizie. Dacă certificatul expiră și nu apare unul nou pe lista trimisă de DGASPC la AJPIS, plata se oprește din luna următoare (HG 1019/2018, anexa 2, art. 5 alin. 3). De aceea cere reevaluarea din timp, înainte să expire certificatul. Textul procedurii nu spune ce se plătește cât timp dosarul de reevaluare este în lucru, așa că întreabă la DGASPC și cere răspunsul în scris.

Unde: decizia o dă DGASPC. Plata o face ANPIS, prin agenția din județul tău. La Harghita este AJPIS Harghita, pe strada Kossuth Lajos nr. 44 (pe site apare și nr. 94, deci sună înainte), Miercurea Ciuc, telefon 0366-730.198 sau 0366-730.199, luni-joi 08:00-16:30, vineri 08:00-14:00 (verificat pe site-ul ANPIS la 20.10.2026).

Ce faci dacă nu primești banii: sună la AJPIS și întreabă dacă există o decizie pe numele copilului. Cere numărul și data deciziei. Dacă nu există, cere DGASPC să verifice dosarul.

Dacă ți se refuză: cere refuzul în scris și vezi capitolul 12 (contestații). Contestarea se face, de regulă, potrivit Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004. Regula generală este o plângere prealabilă către cel care a emis decizia, în 30 de zile de la data comunicării deciziei (art. 7 alin. 1). Dacă răspunsul nu te mulțumește sau nu primești răspuns, poți merge la instanță în 6 luni de la comunicarea răspunsului sau de la expirarea termenului legal de răspuns; pentru motive temeinice, cel mult 1 an (art. 11 alin. 1 și 2). Dacă o lege specială pre-

vede alt termen, contează cel din decizie. Citește în decizie mențiunea despre căile de atac și respectă termenul scris acolo.

Schimbări: dacă se schimbă domiciliul, contul bancar sau situația copilului (de exemplu, intră într-un centru rezidențial), anunță DGASPC. Legea 448/2006 prevede anunțarea schimbărilor de grad, de domiciliu sau de situație materială în 48 de ore de la luarea la cunoștință: pentru persoanele cu dizabilități la art. 59 alin. (1) lit. h), iar pentru părintele sau persoana care îngrijește copilul la art. 60 lit. f) (vezi capitolul 3, secțiunea 3.6). Cel mai sigur: anunță în scris, în aceeași săptămână.

SFAT Cere o dată pe an, la AJPIS sau la DGASPC, o confirmare că ești în plată. Așa afli la timp dacă a apărut o problemă cu certificatul sau cu contul.

EXEMPLU FICTIV. Andrei are 6 ani și un certificat de grad grav. Mama lui, Ioana, nu a făcut nicio cerere pentru prestația lunară și a primit-o totuși, pentru că se acordă din oficiu. În schimb, a trebuit să depună ea cerere pentru alocația de stat și pentru reducerea impozitului pe casă.

4.3 Alocația de stat

Ce este?

Este o sumă lunară plătită pentru fiecare copil, pe baza Legii nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii. Pentru copiii cu dizabilități, alocația este mai mare decât pentru ceilalți.

Cât este?

Legea 61/1993 (art. 3) prevede aceeași sumă de bază pentru copilul cu dizabilități sub 3 ani și pentru cel între 3 și 18 ani. Suma este mai mare decât pentru ceilalți copii de 2-18 ani și se indexa anual cu inflația. În 2026, alocațiile sunt înghețate la nivelul din decembrie 2025 (Legea nr. 141/2025, art. XXV lit. k).

Pentru copilul cu dizabilități, alocația este de **719 lei pe lună**, la fel ca pentru copiii sub 2 ani; pentru ceilalți copii este de 292 lei (raportul Ministerului Muncii „Asistența socială în anul 2025”, tabelul 2, sumele în vigoare din ianuarie 2024). Textul Legii 61/1993 de pe legislatie.just.ro arată sumele din 2022 (600 și 243 lei), dar o notă la art. 3 arată că sumele au fost înghețate: în 2025 prin OUG 156/2024 (art. X lit. k), iar în 2026 prin Legea 141/2025 (art. XXV lit. k), la nivelul din decembrie 2025. Majorarea la 794 lei, anunțată pentru 1 ianuarie 2025, nu s-a aplicat. Pe decizia primăriei sau a AJPIS Harghita (telefon 0366-730.198 sau 0366-730.199) vezi suma care ți se aplică.

Tinerii peste 18 ani care merg la liceu sau la școala profesională primesc alocația până la terminarea studiilor (art. 1 alin. (3) din Legea 61/1993); raportul Ministerului Muncii nu dă o sumă separată pentru ei, deci întreabă la primărie ce sumă se aplică la vârsta tânărului tău.

Cum o ceri?

Cine poate cere: reprezentantul legal al copilului (părinte, tutore). **Unde:** la primăria de domiciliu. **Ce acte îți trebuie:**

- ☐ cerere semnată (o primești la primărie)
- ☐ certificatul de naștere al copilului (original și copie)
- ☐ actul de identitate al părintelui
- ☐ documentul care arată relația cu copilul (dacă e cazul)
- ☐ extras cu IBAN, dacă vrei plata în cont

- ☐ copia certificatului de încadrare în grad de handicap, cerută de agențiile județene ANPIS pentru copilul cu dizabilități. Dacă încadrarea vine după ce alocația e deja în plată, depui la primărie doar copia certificatului, fără cerere nouă (așa spune dosarul-tip bazat pe cerințele AJPIS Cluj, publicat de o primărie din județul Cluj; Legea 61/1993 nu spune nimic despre asta). Sună la primărie înainte să mergi și depune copia cât mai repede, ca să nu pierzi luni de sumă majorată

Când se plătește: între 8 și 27 ale lunii, pentru luna anterioară (conform ANPIS). **Dacă ți se refuză:** vezi capitolul 12.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026, pe baza informațiilor de pe site-ul ANPIS și din presă. Verifică la primărie și la AJPIS suma și actele.

4.4 Alegerea cea mai importantă: concediu de creștere, asistent personal sau indemnizație de însoțitor

Aici se ia o decizie cu efect pe ani de zile. Citește cu calm și cere ajutorul asistentului social.

Ce variante ai?

Varianta A: concediul de creștere a copilului (OUG nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copiilor, cu modificările ulterioare). Rămâi acasă cu copilul și primești o indemnizație.

Varianta B: asistent personal. Asistentul personal este o persoană angajată de primărie, care îngrijește copilul cu grad grav. Poate fi chiar părintele, dacă îndeplinește condițiile. Are contract de muncă și salariu.

Varianta C: indemnizație lunară de însoțitor, în locul asistentului personal. Părintele sau reprezentantul legal al copilului cu grad grav poate alege între asistent personal și această indemnizație. Alegerea se face printr-o cerere scrisă la DGASPC și are efect doar cu aprobarea scrisă a DGASPC. Indemnizația este egală cu salariul net al unui asistent personal de gradația 0 și se plătește de **primăria** de domiciliu, cât timp certificatul este valabil. Nu se acordă, de exemplu, dacă copilul este plasat la asistent maternal profesionist sau într-un serviciu rezidențial. Baza este Legea 448/2006 (art. 42 alin. 4-5 și art. 43).

Se pot cumula?

Regula găsită în lege: drepturile din OUG 111/2010 art. 31 și 32 (concediul de la 3 la 7 ani, programul redus cu indemnizație, sprijinul lunar) nu se acordă părintelui care, pentru același copil, este asistent personal sau primește indemnizația de însoțitor (art. 33 alin. 1). Excepția: **persoana singură** care are în întreținere un copil cu dizabilitate gravă poate cumula aceste drepturi cu indemnizația de însoțitor (OUG 111/2010, art. 33 alin. 1¹).

Pentru concediul de creștere de până la 3 ani (art. 2), textul consolidat nu conține o interdicție identică. Salariul de asistent personal este însă venit imposibil și, dacă îl obții, plata indemnizației de creștere se suspendă (art. 16 alin. 2 lit. i; se pot aplica excepții, vezi 4.5). Dacă ai nevoie să cumulezi concediul de până la 3 ani cu indemnizația de însoțitor, cere AJPIS și DGASPC un răspuns în scris, cu număr de înregistrare. Textul consolidat al OUG 111/2010 de pe legislatie.just.ro ajunge până la 19 septembrie 2023 și nu listează modificări ulterioare (verificat la 21.10.2026), dar cere confirmarea la DGASPC.

IMPORTANT

Înainte să semnezi opțiunea pentru asistent personal sau pentru indemnizație, cere asistentului social un calcul pe hârtie al variantelor. Întreabă ce se întâmplă cu stagiul de cotizare (perioada care se numără pentru pensie) și cu pensia ta. Perioada concediului de creștere (până la 2 ani, respectiv 3 sau 7 ani pentru copilul cu dizabilități) este perioadă asimilată stagiului de cotizare (Legea 360/2023, art. 14 alin. 1 lit. e), dar se calculează cu 0,25 puncte pe lună (art. 86 alin. 2), adică mai puțin decât o lună cu contribuții pe un salariu obișnuit. Pentru contractul de asistent personal se plătesc, de regulă, contribuții ca la orice salariat. Pentru indemnizația de însoțitor, lista perioadelor asimilate din art. 14 alin. (1) din Legea 360/2023 (citită integral) nu o cuprinde, iar Legea 448/2006 nu spune că din ea se plătesc contribuții. Deci, pe textele legii, nu te baza că perioada se numără la stagiul. Dacă ai nevoie de certitudine, întreabă la Casa Județeană de Pensii Harghita, telefon 0266/371.204, și cere răspunsul în scris.

Tabelul ajută la comparație. Verifică fiecare rând la DGASPC.

Criteriu	Concediu de creștere	Asistent personal	Indemnizație de însoțitor
Cine plătește	ANPIS, prin AJPIS	primăria (salariu)	primăria (Legea 448/2006, art. 43 alin. 2)
Suma	85% din venit, min. 1.651 lei, max. 8.500 lei (brut, din care se reține CASS 10%)	salariu conform Legii-cadru 153/2017 a salarizării; 2.574 lei net din 1 ianuarie 2025 (raportul Ministerului Muncii „Asistența socială în anul 2025”), fără modificare în 2026 din cauza înghețării salariilor din fonduri publice (Legea 141/2025, art. XVI alin. 1)	egală cu salariul net al asistentului personal de gradația 0; 2.574 lei net din 1 ianuarie 2025, înghețat în 2026 (raportul Ministerului Muncii; Legea 141/2025 art. XVI alin. 1); presa dă uneori sume mai mari, neconfirmate oficial. Confirmă suma exactă pe decizia primăriei
Cere acordul DGASPC	nu	da, încadrare în muncă	da, în scris
Stagiu de cotizare	se numără ca perioadă asimilată, 0,25 puncte/lună (Legea 360/2023, art. 14 și 86)	se numără, ca la orice salariat cu contribuții (confirmă la casa de pensii)	nu apare în lista perioadelor asimilate din art. 14 alin. (1) din Legea 360/2023, iar legea nu prevede contribuții din indemnizație; confirmă la casa de pensii
Risc nou în 2026	reținerea CASS 10% din indemnizație (din august 2025)	art. 43 ¹ din Legea 448 vorbește doar despre indemnizația de însoțitor, nu despre salariul asistentului personal	executare silită pentru datorii locale (art. 43 ¹)

EXEMPLU FICTIV. Familia Szabó din Toplița are doi părinți. Anna a fost în concediu de creștere pentru Bence, care are 2 ani și 8 luni și certificat de grad grav. Înainte ca Bence să împlinească 3 ani, ea și soțul ei discută cu asistentul social. Află că, dacă Anna trece pe indemnizație de însoțitor, nu mai poate primi concediul de 3–7 ani. Compară sumele, vorbesc cu angajatorul și decid abia după ce au totul pe hârtie. Alegerea lor nu e „cea corectă” pentru toți: depinde de venituri, de programul de muncă și de câți ani mai are Anna până la pensie.

EXEMPLU FICTIV. Ioana, mama lui Andrei (6 ani, grad grav), crește singură copilul. Pentru ea, excepția din OUG 111/2010 art. 33 alin. 1^Λ poate permite cumulul. Întreabă la DGASPC dacă îndeplinești condițiile de „persoană singură” [DE VERIFICAT: definiția legală a „persoanei singure” pentru art. 33 alin. 1^Λ; textul OUG 111/2010 citit direct în runda 2 nu o definește, iar normele HG 52/2011 nu au putut fi citite integral; cere DGASPC un răspuns scris și arată-i actele de stare civilă] .

4.5 Concediul de creștere și indemnizația (OUG 111/2010)

Ce este?

Concediul pentru creșterea copilului este perioada în care stai acasă cu copilul și primești o indemnizație lunară. Pentru copilul cu dizabilități durata este de **până la 3 ani** (față de 2 ani la ceilalți copii). După aceea, poți cere un concediu de îngrijire **până la 7 ani**, cu indemnizație egală cu minimul (art. 31). Îl poți cere în continuarea concediului de creștere sau, în anumite condiții, oricând după ce copilul împlinește 3 ani (art. 31 alin. 1).

Cine poate cere?

Pot cere oricare dintre părinții firești, tutorele sau persoanele care au copilul în adopție sau în plasament (art. 8). Condiția principală: venituri impozitate cel puțin 12 luni din ultimii 2 ani dinaintea nașterii copilului (art. 2 alin. 1; unele perioade, de exemplu șomaj sau concediu medical, se pot număra). Trebuie să ai domiciliul sau reședința în România și să locuiești cu copilul, ocupându-te de el (art. 12).

Dacă ambii părinți îndeplinesc condițiile, cel puțin 2 luni din concediu trebuie luate de părintele care nu a cerut inițial concediul. Dacă acesta nu le ia, celălalt părinte nu le poate lua în locul lui (art. 11). Textul art. 11 vorbește despre concediul de creștere; pentru concediul prelungit până la 7 ani (art. 31) nu apare aceeași regulă. Întreabă la AJPIIS cum se aplică în cazul tău.

Cât primești?

- **Până la 3 ani:** 85% din media veniturilor nete din ultimele 12 luni din cei 2 ani dinaintea nașterii, cu un **minimum de 2,5 ori ISR** (adică 1.651 lei, cifra publicată de AJPIIS Harghita pe site-ul ANPIS) și un **maximum de 8.500 lei** (OUG 111/2010, art. 2 alin. 2).
- **De la 3 la 7 ani:** indemnizație egală cu minimul (art. 31 alin. 2), adică 1.651 lei.
- Din 1 august 2025, conform Legii 141/2025, contribuția la sănătate (CASS) de 10% se reține direct din indemnizație, de către agenție (Codul fiscal, art. 155 alin. 1 lit. k, art. 156 și art. 168, modificate prin Legea 141/2025; se aplică veniturilor din luna august 2025). Exemplu de calcul orientativ: din 1.651 lei se rețin aproximativ 165 lei și rămân aproximativ 1.486 lei; suma exactă o vezi pe decizie.

Minimul reprezintă 2,5 ori ISR (art. 2 alin. 2 și 2^Λ din OUG 111/2010; ISR este prevăzut în Legea 76/2002, art. 33^Λ).

Ce se întâmplă dacă certificatul vine mai târziu?

Situația e foarte frecventă: certificatul se obține când copilul are deja 2 ani sau mai mult.

- Dacă ai deja concediu și vrei prelungirea până la 3 ani, depune cererea **înainte** să înceteze dreptul.
- Dacă copilul este încadrat după ce a împlinit 2 ani și ai primit deja concediu și indemnizație pentru el, poți primi un nou concediu și o nouă indemnizație de la data încadrării. Condiția este să depui cererea în **60 de zile** de la încadrare (art. 9 alin. 4^Λ2 lit. b).
- Dacă depui mai târziu, dreptul curge doar de la data depunerii (art. 9 alin. 4^Λ2 lit. c). Indemnizația se acordă în cuantumul plătit anterior.

IMPORTANT Termenul de 60 de zile se pierde ușor. Depune cererea imediat ce ai certificatul, ia număr de înregistrare și păstrează o copie.

Cum ceri concediul și indemnizația

Cine poate cere: părintele care îndeplinește condițiile. **Unde:** cererea se depune la **primăria** de domiciliu. Primăria o trimite la AJPIS, care emite decizia. **Ce acte îți trebuie** (lista este cea publicată de AJPIS Harghita; lista oficială stă în normele metodologice, HG nr. 52/2011, modificate ulterior; pagina de întrebări frecvente ANPIS dă aceeași listă de bază, cu cerere, acte de identitate, certificatul de naștere al copilului și acte doveditoare. Cere lista actuală la primărie):

- ☐ cerere-tip
- ☐ actele de identitate ale părinților
- ☐ certificatul de naștere al copilului
- ☐ adeverință de venituri sau documente de la ANAF, pentru persoanele cu activitate independentă
- ☐ dovada concediului (cerere aprobată de angajator)
- ☐ extras de cont, dacă vrei plata în cont
- ☐ copia certificatului de încadrare în grad de handicap, pentru perioada 2-3 ani
- ☐ certificatul de căsătorie sau livretul de familie, după caz
- ☐ dispoziția de suspendare a contractului individual de muncă (pentru 1, 2 sau 3 ani, în cazul copilului cu handicap)
- ☐ fișa fiscală, dacă este cazul

În cât timp primești răspuns: primăria trimite dosarele la agenție până pe 5 ale lunii următoare. Decizia se dă în 15 zile lucrătoare de la înregistrarea dosarului la agenție și ți se comunică în alte 5 zile lucrătoare (OUG 111/2010, art. 14 alin. 3-4; portalul legislatie.just.ro nu listează modificări după 19.09.2023). În practică, procedurile pot dura mai mult. Pentru prima cerere, termenul de depunere este de 60 de zile lucrătoare de la încheierea concediului de maternitate (art. 15). Dacă depui mai târziu, dreptul curge de la data cererii.

Dacă ți se refuză: contestația se judecă potrivit Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004 (OUG 111/2010, art. 14 alin. 5). Regula generală din Legea 554/2004: plângere prealabilă în 30 de zile de la data comunicării deciziei, apoi acțiune în instanță în 6 luni de la comunicarea răspunsului sau de la expirarea termenului de răspuns (art. 7 alin. 1 și art. 11 alin. 1). Respectă termenul scris în decizie. Vezi capitolul 12.

Alte reguli de care să ții cont

- **Protecția împotriva concedierii.** Nu poți fi concediat cât ești în concediu de creștere (până la 2 ani, respectiv 3 ani pentru copilul cu dizabilități) sau cât primești stimulente de inserție. Angajatorul are obligația să aprobe concediul. Interdicția nu se aplică în caz de reorganizare judiciară sau de faliment al angajatorului (art. 25). Art. 25 din textul consolidat protejează explicit concediul de creștere (până la 2 ani, respectiv 3 ani pentru copilul cu dizabilități) și stimulentele de inserție; nu menționează separat concediul de 3-7 ani. Același lucru reiese din Codul muncii, art. 60 alin. (1) lit. e): interdicția de concediere vizează concediul pentru creșterea copilului de până la 2 ani, respectiv 3 ani pentru copilul cu handicap. Lit. f) mai protejează concediul pentru îngrijirea copilului bolnav (până la 7 ani, iar pentru copilul cu handicap, pentru afecțiuni intercurante, până la 18 ani). Concediul de 3-7 ani nu este numit expres în aceste texte. Dacă ești în el, cere un răspuns scris de la angajator sau de la un jurist și anunță Inspectoratul Teritorial de Muncă (ITM) la primul semn de presiune.
- **Dacă lucrezi în timpul concediului,** poți primi un **stimulent de inserție** în loc de indemnizație: 1.500 lei dacă începi să lucrezi înainte ca copilul cu dizabilități să împlinească 1 an, 650 lei dacă începi după (art. 7 alin. 1). Quantumul se poate modifica prin hotărâre a Guvernului; rapoartele Ministerului Muncii pentru 2025 arată în continuare 650 lei, iar nu am găsit nicio hotărâre care să le fi majorat. Confirmă suma la AJPIS

Harghita. Stimulentul nu se cumulează cu indemnizația de creștere: dacă îl ceri, plata indemnizației se suspendă (art. 7 alin. 4). Pentru copilul cu dizabilități, stimulentul de 650 lei se poate acorda și după încheierea concediului, până la 4 ani (art. 7 alin. 2). Dacă lucrezi și vrei să păstrezi indemnizația de creștere, legea o lasă în plată doar dacă venitul net din muncă pe an calendaristic nu depășește de 8 ori indemnizația minimă (art. 16 alin. 3 lit. c), adică 13.208 lei pe an calendaristic (8 x 1.651 lei, calcul confirmat și pe site-ul AJPIS Harghita).

- **Certificatul expirat.** Dacă expiră certificatul, plata indemnizației de creștere se suspendă 3 luni, începând cu luna următoare expirării. Dacă nu ai un certificat nou în aceste 3 luni, dreptul încetează. Dacă copilul este reîncadrat în perioada de suspendare, plata se reia (art. 16).
- **Stagiul de cotizare.** Perioada concediului de creștere se numără la pensie ca perioadă asimilată (Legea 360/2023, art. 14 alin. 1 lit. e), cu 0,25 puncte pe lună (art. 86 alin. 2).

SFAT La primărie, cere o listă cu acte scrisă de mână sau tipărită și bifează-o acasă. Mulți părinți fac două drumuri pentru că le lipsește un act.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026, pe baza textului consolidat al OUG 111/2010 consultat integral (actualizat până la 19 septembrie 2023) și a surselor de presă pentru 2025–2026. Portalul legislativ nu listează modificări ale OUG 111/2010 după această dată; reținerea CASS vine din Codul fiscal, modificat prin Legea 141/2025. Verifică la AJPIS și la primărie înainte să depui dosarul.

4.6 Program redus, zile libere și concediu medical pentru părinte

Programul redus cu 4 ore

Unul dintre părinți poate cere, pentru copilul cu dizabilități **grave sau accentuate**, un **program redus cu 4 ore pe zi**, până când copilul împlinește **18 ani** (OUG 111/2010, art. 32 alin. 1 lit. a). Se cere în scris la angajator, în condițiile Codului muncii (Legea 53/2003). Poți primi și o indemnizație egală cu 50% din minimul indemnizației de creștere, adică aproximativ 825–826 lei (50% din 1.651 lei; art. 32 alin. 5). Alternativ, poți opta pentru stimulentul de inserție (art. 32 alin. 6).

Cine poate cere: unul dintre părinți, cel care se ocupă efectiv de copil. **Unde:** cererea scrisă se depune la angajator; pentru indemnizație, la primărie, care trimite dosarul la AJPIS (OUG 111/2010, art. 14 alin. 1–2). **Ce acte îți trebuie:** cererea, certificatul copilului, actele de identitate. Lista exactă o primești la primărie. **Dacă ți se refuză:** vezi capitolul 12.

Concediu medical pentru îngrijirea copilului

Legea prevede concediu medical pentru îngrijirea copilului cu dizabilități: în caz de internare, de tratament ambulatoriu sau la domiciliu pentru boli intercurrente (boli care apar în plus față de afecțiunea de bază) și pentru recuperare, până la 18 ani, în condițiile legii (OUG 111/2010, art. 32 alin. 1 lit. b). Condițiile exacte, numărul de zile și indemnizația se găsesc în OUG nr. 158/2005 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate (art. 26–30).

Conform OUG 158/2005 (textul de pe legislatie.just.ro), concediul pentru îngrijirea copilului bolnav se acordă până la 12 ani, iar pentru copilul cu handicap, în cazul afecțiunilor intercurrente, până la 18 ani (art. 26 alin. 1). Pentru copilul cu afecțiuni grave din lista stabilită prin normele de aplicare, dreptul există până la 18 ani (art. 26 alin. 1¹). Durata este, ca regulă, de maximum 45 de zile calendaristice pe an pentru un copil, cu excepții pentru unele boli, imobilizare în aparat gipsat și intervenții chirurgicale (art. 29). Indemnizația este de 85% din baza de calcul (art. 30), care are un plafon de 12 salarii minime brute pe țară lunar (art. 10 alin. 1), și se plătește din fondul asigurărilor de sănătate. Cere medicului să-ți spună dacă diagnosticul copilului intră în lista afecțiunilor grave și cum se aplică regula pentru internare și recuperare. Întreabă medicul de familie, angajatorul și casa de asigurări de sănătate.

Zile libere

Pentru alte zile libere plătite ale părintelui unui copil cu dizabilități, manualul nu are un temei verificat. Întreabă angajatorul și ITM dacă legea sau contractul colectiv îți dau zile libere.

SFAT Chiar dacă legea nu prevede ceva, contractul colectiv de muncă sau regulamentul intern al firmei pot oferi zile în plus. Cere să le vezi.

4.7 Alte sume și sprijine bănești

Sprijin lunar pentru persoanele care nu au dreptul la concediu

BUG 111/2010, art. 32 alin. 1 lit. c și d și alin. 2, prevede un sprijin lunar, în procente din indemnizația minimă, pentru persoanele care nu îndeplinesc condițiile concediului și indemnizației de creștere. În textul consultat, procentele sunt 35% până la 3 ani și 15% între 3 și 7 ani. Procentele sunt mai mari, 45% și 35%, pentru părintele care are el însuși o dizabilitate gravă sau accentuată și nu are alte venituri. Nu punem aici sume în lei. Confirmă la AJPIIS Harghita dacă ți se aplică și ce procente sunt în vigoare.

Alocația de plasament

Dacă ai în plasament sau în tutelă un copil cu dizabilități (inclusiv ca asistent maternal), alocația de plasament este majorată cu 50% (BUG 111/2010, art. 32 alin. 4, și Legea 272/2004). Suma de bază este de 1,808 ori ISR (Legea 272/2004, art. 128 alin. 1), adică aproximativ 1.193–1.194 lei la un ISR de 660 lei (calcul orientativ), iar cu majorarea de 50% aproximativ 1.790 lei. Cererile și actele se pot depune la ghișeele AJPIIS sau electronic (comunicat ANPIS din 24.09.2026); procedura a fost modificată prin Ordinul nr. 1.277/2026 (Monitorul Oficial nr. 787). Întreabă la DGASPC ce acte îți cer pentru măsura de plasament sau de tutelă.

Venitul minim de incluziune

Venitul minim de incluziune (Legea nr. 196/2016) este un ajutor pentru familiile cu venituri foarte mici. Nu e legat de dizabilitate, dar familiile cu copii pot beneficia. Sumele depind de venitul net al familiei și de numărul de copii. Pentru ajutorul pentru familia cu copii, tabelul din BUG 23/2026 (art. I, care modifică art. 18 din Legea 196/2016) are sume între 145 și 900 lei pe lună, în funcție de venit, de numărul copiilor și de tipul familiei (cu doi părinți sau monoparentală). Pagina ANPIS arată o limită de venit de 998 lei pe membru de familie și o plată minimă de 50 lei. Confirmă suma exactă pentru familia ta la primărie. Cererea se depune la serviciul de asistență socială al primăriei, pe hârtie sau electronic.

Pensia de urmaș pentru copil

Dacă un părinte a decedat și avea pensie sau îndeplinea condițiile, copilul are dreptul la **pensie de urmaș** (Legea 360/2023). Se plătește până la 16 ani, până la terminarea studiilor (maximum 26 de ani) sau **pe toată durata invalidității, de orice grad**, dacă aceasta a apărut în perioada în care copilul se afla în una dintre primele două situații (Legea 360/2023, art. 73–74).

Cuantumul este de 50%, 75% sau 100% din punctajul susținătorului, pentru unul, doi, respectiv trei sau mai mulți urmași (art. 79). La orfanii de ambii părinți se însumează drepturile după fiecare părinte (art. 80). Cererea se depune la Casa Județeană de Pensii Harghita (str. Kossuth Lajos nr. 94, Miercurea Ciuc; telefon 0266/371.204; relații cu publicul 0266/311.703, conform cnpp.ro). Dacă invaliditatea a apărut mai târziu decât aceste vârste, întreabă la casa de pensii.

Burse, sprijin școlar și ajutoare locale

Bursele, transportul școlar și sprijinul pentru elevii cu cerințe educaționale speciale sunt tratate în capitolul despre educație (capitolul 6). Ajutoarele locale de la primăria Toplița sau de la Consiliul Județean Harghita depind de hotărârile consiliilor locale și nu au fost verificate pentru acest manual. Întreabă la serviciul de asistență socială al primăriei.

4.8 Taxe și impozite: ce reduceri poți primi

Impozite locale: scutire sau reducere?

Aici s-a schimbat regula. Până la finalul lui 2025, persoanele cu grad grav sau accentuat și reprezentanții lor legali erau **scuțiți** de impozit pe clădirea de domiciliu, pe terenul aferent și pe un mijloc de transport. Din 1 ianuarie 2026, scutirea a fost abrogată (Legea nr. 239/2025).

Pentru anul fiscal 2026, scutirea a fost înlocuită de o **reducere** (OUG nr. 9/2026, art. VII, publicată în Monitorul Oficial nr. 157 din 27 februarie 2026), introdusă în Codul fiscal (Legea nr. 227/2015, art. 456 pentru clădiri, art. 464 pentru teren și art. 469 pentru mijloace de transport). Reducerea se aplică pentru **întregul an fiscal 2026**, deci inclusiv ianuarie-februarie, potrivit notelor din Codul fiscal consolidat despre OUG nr. 17/2026 (Monitorul Oficial nr. 199 din 13 martie 2026, care modifică art. XIII din OUG 9/2026); unele articole din presă vorbeau doar despre martie-decembrie. Atenție: art. XIII din textul original al OUG 9/2026 reglementează doar intrarea în vigoare a art. VII, nu o limită la 2026, iar forma modificată prin OUG 17/2026 nu a fost recitită integral. Cine a plătit deja impozitul întreg beneficiază de regularizare: suma plătită în plus se socotește în contul obligațiilor restante sau viitoare ori se restituie (art. IX din OUG 9/2026). În textul consolidat al Codului fiscal consultat la 21.10.2026 nu am găsit alte modificări adoptate după OUG 17/2026. În Parlament au existat propuneri de modificare (de exemplu o reducere mai mare pentru gradul accentuat), dar nu am găsit nicio modificare adoptată.

Ce	Grad grav	Grad accentuat	Condiții
Clădirea de domiciliu	reducere 50%	reducere 25%	proprietar sau coproprietar cu dizabilități, sau reprezentantul legal care îl îngrijește
Terenul aferent	reducere 50%	reducere 25%	la fel
Mijloc de transport	reducere 50%	reducere 25%	un singur mijloc, capacitate sub 2.000 cmc

Cum se aplică: reducerea se acordă pe baza documentelor valabile la 31 decembrie al anului anterior. Dacă nu ai avut scutire în anul precedent, reducerea se aplică de la luna următoare depunerii actelor. Dacă ai plătit în plus, se face regularizare.

Ce acte îți trebuie: certificatul valabil, actele de proprietate, dovada calității de reprezentant legal. Întreabă la primărie dacă îți cer și alte acte. **Unde:** la serviciul de taxe și impozite al primăriei Toplița (sau al primăriei tale).

IMPORTANT Reducerile au fost introduse direct în Codul fiscal (art. 456, 464 și 469, prin art. VII din OUG 9/2026), iar textul publicat nu prevede o dată la care încetează. Pe legea de azi, ele pot continua și în 2027, pe baza certificatului valabil la 31 decembrie 2026: dacă al tău expiră până atunci, cere reevaluarea din timp. Codul fiscal se poate schimba până la 1 ianuarie 2027, așa că întreabă la primărie din timp, în toamnă, ce se aplică, ca să nu pierzi un drept din cauza unui termen.

Pagina de beneficii a ANPDPD poate încă vorbi de „scutire”. Textul din Codul fiscal este cel care contează.

Impozitul pe venit și deducerea personală

- Persoana cu dizabilități (grad grav sau accentuat) este **scutită de impozit pe venit** pentru unele categorii de venituri, de exemplu salarii (Codul fiscal, art. 60 pct. 1, în forma consolidată din octombrie 2026; la fel pentru veniturile din activități independente, pensii și activități agricole). Se aplică persoanei cu dizabilități când ajunge adult și lucrează, nu părintelui.
- **Deducerea personală:** copilul minor sub 18 ani este considerat în întreținere, iar părintele salariat cu venituri mici sau medii poate avea o deducere de bază, calculată conform Codului fiscal, art. 77 (în vigoare și în forma consolidată din octombrie 2026): deducerea depinde de venitul tău brut și de numărul de persoane în întreținere. Prestațiile din Legea 448 (art. 58) nu se iau în calcul la plafonul de venit al persoanei întreținute (art. 77 alin. 5). Părintele salariat mai poate primi o deducere suplimentară de 100 lei pe lună pentru fiecare copil de până la 18 ani înscris într-o unitate de învățământ (art. 77 alin. 10 lit. b). Nu dăm aici un exemplu numeric, pentru că suma depinde de salariul minim și de venitul tău. Cere contabilului sau angajatorului să calculeze.

Impozitul pe indemnizație

Indemnizația pentru creșterea copilului nu este impozabilă la impozitul pe venit (Codul fiscal, art. 62 lit. c). Din august 2025, din ea se reține însă contribuția la sănătate (CASS) de 10% (vezi 4.5).

Taxe speciale locale

Persoanele cu dizabilități grave sau accentuate și reprezentanții legali ai minorilor pot fi scutiți de unele taxe speciale stabilite de consiliul local (Codul fiscal, art. 485: consiliul local poate acorda reduceri sau scutiri, nu este obligatoriu). Întreabă la primărie ce taxe speciale există în Toplița și dacă s-au aprobat scutiri.

Atenție la executarea silită a indemnizației de însoțitor

OUG nr. 7/2026 (Monitorul Oficial nr. 146 din 25 februarie 2026, în vigoare de la 25 februarie 2026) a introdus în Legea 448/2006 art. 43¹. Începând cu drepturile lunii următoare intrării în vigoare (adică martie 2026), primăria poate reține indemnizația de însoțitor (art. 42 alin. 2 și 4), la cererea organului fiscal local, pentru impozite și taxe locale neplătite.

Organele fiscale emit titlurile executorii până la 10 ianuarie, 10 aprilie și 10 octombrie ale fiecărui an. Reținerile se fac lunar, în limitele Codului de procedură civilă (art. 729 alin. 1–6). Ele se opresc după ce obligațiile sunt stinse și ai certificat de atestare fiscală locală, iar indemnizația se plătește integral din luna următoare. Dacă ordonanța a fost modificată la aprobarea ei în Parlament, regula se poate schimba: confirmă la primărie ce se aplică acum.

IMPORTANT Dacă primești indemnizație de însoțitor, verifică la primărie dacă ai restanțe și, dacă datoria e achitată, cere certificatul de atestare fiscală (fără taxă, conform art. XV din OUG 7/2026). Cel mai bine e să nu ai restanțe la 10 ianuarie, 10 aprilie și 10 octombrie. Dacă nu poți plăti, cere la primărie eșalonare sau discută cu asistentul social.

Textul art. 43¹, în forma în vigoare consultată la 21.10.2026, menționează doar indemnizația de însoțitor (art. 42 alin. 2 și 4), nu salariul asistentului personal. Presa a discutat și salariul în varianta de proiect; dacă ești asistent personal, confirmă la primărie.

4.9 Transport, parcare și alte facilități

Transport urban gratuit

Cine poate cere: persoanele cu grad grav sau accentuat. Beneficiază și însoțitorul persoanei cu grad grav (doar când o însoțește), însoțitorul copilului cu grad accentuat (doar când îl însoțește) și asistentul personal (Legea 448, art. 23 alin. 1-2). **Unde:** la DGASPC (Legea 448, art. 23 alin. 3: legitimația se eliberează de direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului și este valabilă în toată țara). Procedura și întinderea gratuității se stabilesc prin hotărâre a consiliului local, deci pot diferi de la o localitate la alta (art. 23 alin. 5). Cere la primărie hotărârea consiliului local din Toplița.

Transport interurban gratuit

	Grad grav	Grad accentuat
Călătorii gratuite pe an	24	12
Mijloace	orice tren (până la valoarea unui bilet IR clasa a II-a), autobuz, navă fluvială	la fel
Însoțitor	în prezența persoanei	în prezența copilului

Baza legală este Legea 448, art. 24 alin. 1-4. Modalitatea de acordare se stabilește prin hotărâre a Guvernului (alin. 8), iar normele actuale sunt în HG nr. 1.017/2018 (Monitorul Oficial nr. 1111 din 28 decembrie 2018), care a abrogat HG 680/2007. Biletele se eliberează de DGASPC, la cerere, în persoană sau online, cu copia actului de identitate și a certificatului; cererea se face pentru anul în curs (ANPDPD, întrebări frecvente).

Alternativa: bonuri de carburant. În loc de transportul interurban gratuit, poți alege bonuri valorice de carburant sau pentru încărcare electrică, sau decontarea carburantului: până la 1.500 lei pe an (grav) sau 750 lei pe an (accentuat) (art. 24 alin. 9; cererea se depune la DGASPC, cu chitanțele în original). Părintele, tutorele sau altă persoană care îngrijește copilul poate primi această alternativă (alin. 10). Alegi **fie** biletele, **fie** bonurile. Textul actual al art. 24 alin. 9 (modificat prin OUG 90/2025) spune că bonurile sunt pentru autoturismul aflat în proprietatea persoanei, a familiei, a asistentului personal sau a însoțitorului. Dacă alegi bonurile, nu mai primești gratuitatea interurbană (art. 24 alin. 10[^]2) și nici gratuitatea pentru însoțitor sau asistent (art. 24 alin. 9). Limitele de 1.500 și 750 lei pot fi actualizate prin hotărâre de Guvern, în funcție de inflație (art. 24 alin. 10[^]1). Sumele de mai sus sunt cele din legea consolidată la 31.08.2026 și cele de pe pagina ANPDPD; întreabă la DGASPC dacă limitele au fost actualizate.

Trenul și CFR

Textul legii prevede 24 de călătorii pe an pentru gradul grav, pe trenurile IR clasa a II-a. Biletele gratuite se eliberează de DGASPC; pe paginile CFR Călători despre persoanele cu dizabilități nu apar alte reduceri decât cele din lege. Pentru un copil sub 14 ani, la călătorie ai nevoie de certificatul de naștere. Întreabă la ghișeul CFR dacă te interesează o reducere anume.

Rovinietă

Persoanele cu dizabilități, însoțitorii și asistenții personali care au un autoturism sunt scutiți de tariful de utilizare a drumurilor naționale (rovinieta), pentru un singur autoturism pentru fiecare persoană îndreptățită (Legea 448, art. 28). Procedura: cererea se depune la primăria de domiciliu sau la DGASPC, cu cerere-tip, copia certificatului de încastrare, copia actului de identitate și copia certificatului de înmatriculare al autoturismului;

pentru asistentul personal sau însoțitor se adaugă actul lui de identitate și, după caz, contractul de muncă (ANPDPD, întrebări frecvente). Tariful este reglementat de OG nr. 15/2002.

Card și loc de parcare

Legea prevede că cel puțin 4% din locurile de parcare de lângă clădirile de utilitate publică, dar nu mai puțin de două locuri, sunt rezervate, marcate și gratuite pentru persoanele cu dizabilități (Legea 448, art. 65 alin. 1). **Cardul-legitimatie** pentru parcare gratuită se eliberează, la cerere, persoanei cu dizabilități sau reprezentantului legal (art. 65 alin. 2). Un vehicul în care se află titularul cardului are dreptul la parcare gratuită, iar costurile sunt suportate din bugetele locale (art. 65 alin. 4). Cardurile se eliberează de autoritățile administrației publice locale. Întreabă la primărie la ce birou se depune cererea.

Unde: la primăria de domiciliu. Procedura locală și actele le afli la primăria din Toplița.

Dispozitive medicale și tichete de terapie

- **Dispozitivele medicale** se acordă gratuit în ambulatoriu, după lista și condițiile din contractul-cadru al asigurărilor de sănătate. Casa de asigurări trebuie să emită decizia în cel mult 30 de zile de la depunerea dosarului (Legea 448, art. 11).
- **Bilet de tratament balnear:** un bilet gratuit pe an, pe baza programului individual de reabilitare și a recomandării medicului (Legea 448, art. 11 alin. 1 lit. c).
- **Tichete pentru terapie de recuperare** (kinetoterapie sau terapie bazată pe recuperare medicală): 12 pe an pentru gradul grav și 6 pe an pentru gradul accentuat (Legea 448, art. 11¹ alin. 1). Se dau la recomandarea medicului de familie sau a medicului specialist, pe baza planului de abilitare-reabilitare al copilului, și se plătesc din fondul asigurărilor de sănătate. Valoarea unui tichet se stabilește prin hotărâre de Guvern și se actualizează anual (art. 11¹ alin. 2-4, text consolidat din aprilie 2026). Metodologia de acordare trebuie stabilită printr-un ordin comun al ministrului sănătății și al ministrului muncii [DE VERIFICAT: valoarea în lei a unui tichet de terapie în 2026 și dacă hotărârea de Guvern și ordinul comun au fost publicate; întreabă la CAS Harghita (0266-310311) și cere să ți-o spună pe hârtie; în runda 2 nu le-am găsit în nicio căutare].
- **Însoțitorul** copilului cu grad grav sau accentuat poate primi cazare și masă gratuite în sanatorii și stațiuni balneare, la recomandarea medicului, din fondul asigurărilor de sănătate (art. 11 alin. 1 lit. b).

Unde: CAS Harghita (Miercurea Ciuc, str. Patinoarului nr. 3; telefon 0266-310311 sau 0266-310260, conform cnas.ro). Lista dispozitivelor este în anexa nr. 38, iar modul de prescriere și procurare în anexa nr. 39 la normele de aplicare a contractului-cadru (texte consultate pe legislatie.just.ro) [DE VERIFICAT: la CAS Harghita, ordinul de aplicare în vigoare în 2026 și dacă anexele 38 și 39 au fost înlocuite; comunicatul CNAS din 30.07.2026 prezintă doar proiecte de modificare a contractului-cadru și a normelor, cu formulare electronice inclusiv pentru recomandările de dispozitive medicale; nu am găsit un act final adoptat]. Pe scurt: medicul de specialitate care are contract cu casa îți dă o recomandare medicală tipizată, care trebuie depusă în 30 de zile; depui la casa de asigurări cererea, recomandarea și actul de identitate, iar pentru copiii sub 14 ani se trece în cerere domiciliul copilului și se prezintă certificatul de naștere. Casa trebuie să emită decizia în cel mult 30 de zile de la depunerea documentației (Legea 448, art. 11 alin. 2). **Dacă ți se refuză:** cere refuzul în scris și vezi capitolul 12.

Asigurarea de sănătate

Copiii sub 18 ani sunt asigurați **fără plata contribuției**. Au drept la asistență medicală și medicamente gratuite în ambulatoriu și în spital, în sistemul de asigurări, conform contractului-cadru (Legea nr. 95/2006, art. 224; Legea 448, art. 10). Evaluările medicale pentru încadrare sunt gratuite.

Alte facilități, pe scurt

- **Locuință:** autoritățile trebuie să introducă un criteriu de prioritate la închirierea locuințelor publice (Legea 448, art. 20 alin. 1). Familia sau reprezentantul legal care îngrijește un copil cu grad grav poate primi o ca-

meră de locuit în plus față de norma minimă și scutire de chirie pentru locuința publică în care locuiește; scutirea de chirie se aplică și pentru gradul accentuat (art. 20 alin. 2-4). În practică, depinde de locuințele pe care le are primăria.

- Credit cu dobânda suportată de stat, pentru un autovehicul sau pentru adaptarea locuinței, până la 10.000 de euro și cu rambursare în maximum 10 ani. De el beneficiază și familia sau persoana care are în îngrijire un copil cu handicap grav sau accentuat (Legea 448, art. 27 alin. 1 și 2; există și un credit pentru tehnologii asistive). Textul este în vigoare în forma consolidată din 2026; întreabă la DGASPC Harghita dacă se mai încheie astfel de contracte.
- **Cardul European pentru Dizabilitate**, la cerere, pentru acces gratuit sau redus la evenimente în statele participante. Conform ANPDPD (întrebări frecvente), cardul se cere în scris sau electronic la DGASPC, cu datele din buletin, numărul și valabilitatea certificatului, o fotografie recentă și semnătura. DGASPC trimite cererile la ANPDPD, care tipărește cardurile. Cardul are valabilitate permanentă, nu se transmite și nu are taxă de eliberare. Pagina DGASPC Harghita descrie cardul din proiectul pilot (valabil până în august 2020) și este depășită.
- Copilul cu dizabilități și persoana care îl însoțește au acces gratuit la bilete de intrare la spectacole, muzee, manifestări artistice și sportive (Legea 448, art. 21 alin. 3).

CONTACT Pentru toate facilitățile de mai sus, începe cu serviciul de asistență socială din primărie și cu DGASPC Harghita. Contactele verificate sunt în Anexa 3. Sediul DGASPC Harghita s-a mutat temporar, deci sună înainte să mergi (vezi Anexa 3).

4.10 Drepturile tale ca angajat sau ca persoană cu activitate independentă

- **Protecția împotriva concedierii** în perioada concediului de creștere (secțiunea 4.5).
- **Program redus** pentru unul dintre părinți (4.6).
- **Întoarcerea la muncă**: dacă lucrezi în timpul concediului, poți primi stimulente de inserție (4.5).
- **Activitate independentă sau agricolă**: concediul de la 3 la 7 ani înseamnă întreruperea activității (OUG 111/2010, art. 31 alin. 4). Întreabă la AJPS și la ANAF cum se face întreruperea activității.
- **Pensia**: perioada concediului de creștere se numără ca stagiul asimilat (Legea 360/2023, art. 14 alin. 1 lit. e), cu 0,25 puncte pe lună. Pentru alte situații (asistent personal, indemnizație), cere un calcul scris.

SFAT Dacă relația cu angajatorul e tensionată, nu semna nimic pe loc. Cere un răspuns în scris și, dacă ai nevoie, sună la ITM sau cere sfatul unui jurist (vezi capitolul 12).

GREȘELI FRECVENTE

- 1 **Alegerea fără comparație** (concediu, asistent personal, indemnizație). Se întâmplă pentru că deciziile se iau repede, în perioade grele. Ce faci: cere asistentului social un calcul și află ce nu se poate cumula (secțiunea 4.4).
- 2 **Certificatul expirat și nereînnoit**. Se întâmplă pentru că termenul trece pe nesimțite. Ce faci: notează data și programează reevaluarea din timp. Prestațiile se suspendă, iar concediul și indemnizația de creștere se suspendă și apoi încetează (capitolul 3).
- 3 **Cerere depusă peste termen**. Dreptul curge doar de la depunere (de exemplu, după cele 60 de zile). Ce faci: depune imediat și păstrează dovada.

- 4 Încrederea în sume vechi** (463 lei, „scutire de impozit local”, „12 călătorii” pentru gradul grav). Se întâmplă pentru că ghidurile nu se actualizează. Ce faci: verifică data fiecărei surse și întreabă la AJPIS.
- 5 Neștiința că unele beneficii trebuie cerute.** Prestația lunară vine din oficiu, dar concediul, alocația de stat, opțiunea pentru însoțitor și reducerea taxelor se cer. Ce faci: urmează lista de pași de la începutul capitolului.
- 6 Restanțe la taxele locale** în cazul indemnizației de însoțitor. Se întâmplă pentru că regula e nouă (2026). Ce faci: cere la timp certificatul de atestare fiscală.
- 7 Confuzia între indemnizația părintelui și cea a pensionarilor de invaliditate gradul I.** Presa le amestecă (Legea 360/2023 prevede o altă indemnizație). Ce faci: verifică ce prestație descrie articolul.
- 8 Neanunțarea schimbărilor** (adresă, cont, situația copilului). Se întâmplă pentru că nu ai știut că trebuie. Ce faci: anunță DGASPC și AJPIS.
- 9 Dosarul incomplet, cu două drumuri.** Ce faci: cere în scris lista cu acte și fotografiază fiecare document înainte să-l depui.
- 10 Credința că „dacă nu am ceva scris, nu am dreptul”.** Uneori funcționarii nu cunosc o regulă nouă. Ce faci: cere să vezi textul legii sau cere un refuz scris (capitolul 12).

UNDE CERI AJUTOR

Instituție	Rolul ei	Contact
AJPIS Harghita (ANPIS)	plata prestațiilor, a indemnizației de creștere și a alocațiilor	str. Kossuth Lajos nr. 44, Miercurea Ciuc; 0366-730.198 / 0366-730.199; ajpis.harghita@mmanpis.ro; luni-joi 08:00-16:30, vineri 08:00-14:00 (verificat pe mmanpis.ro, 20.10.2026)
ANPIS – centru de apel	informații generale	0219309; 021.796.82.88; secretariat@mmanpis.ro (verificat 20.10.2026)
ANPDPD	coordonează politicile pentru persoanele cu dizabilități	tel. 0314 338 090; registratura@anpd.gov.ro (verificat 20.10.2026)
DGASPC Harghita	certificate, opțiuni, decizii	str. Szék nr. 152, Miercurea Ciuc; +40 733 553 058 (verificat 21.10.2026; sediul s-a mutat temporar, sună înainte; vezi Anexa 3)
Primăria Toplița	cereri de indemnizație de creștere, alocația de stat, card de parcare, taxe locale	str. Nicolae Bălcescu nr. 14; 0266 341 871; secretariat@primariatoplița.ro; Direcția de Asistență Socială 0731 354 094 (primariatoplița.ro, pagina de contact); programul cu publicul al serviciilor nu este afișat (site-ul listează doar programul casieriei)
CAS Harghita	dispozitive medicale, tichete	sediul: str. Patinoarului nr. 3, Miercurea Ciuc; telefon 0266-310311 sau 0266-310260 (cnas.ro, 21.10.2026); lista caselor: cnas.ro/case-judetene
Casa Județeană de Pensii Harghita	pensia de urmaș	str. Kossuth Lajos nr. 94, Miercurea Ciuc; 0266/371.204; relații cu publicul 0266/311.703 (cnpp.ro, 21.10.2026)
APCDT Toplița	sprijin și orientare de la alți părinți	0736 644 302; contact@apcdt.ro (vezi Anexa 3, secțiunea 4.1)

Contactele detaliate stau în Anexa 3.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Acte normative

- Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată – legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/263468 – accesat 20.10.2026
- OUG nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copiilor – articolele 2, 7, 8, 9, 14, 15, 16, 25, 31–35 citite în textul consolidat LEX EXPERT actualizat până la 19.09.2023 (mmuncii.gov.ro/wp-content/uploads/2025/08/OGU_111_2010.pdf); portalul legislatie.just.ro nu listează consolidări după 19.09.2023 (verificat 21.10.2026), iar CASS pe indemnizație vine din Codul fiscal, modificat prin Legea 141/2025; portal: legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223649
- HG nr. 52/2011 (norme metodologice ale OUG 111/2010; existența confirmată în notele textului consolidat) – neconsultată integral; lista de acte de pe pagina AJPIS Harghita a fost verificată la 21.10.2026; HG 52/2011 a fost modificată ulterior (de exemplu prin HG 685/2015 și HG 449/2016), deci cere lista actuală la primărie
- Legea nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii – legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/3202 (art. 1 și 3 citite; textul afișat conține sumele din 2022 și nota privind înghețarea din 2026; sumele de 719/292 lei sunt din raportul Ministerului Muncii „Asistența socială în anul 2025”; majorarea la 794/323 lei anunțată pentru 1 ianuarie 2025 nu s-a aplicat, pentru că OUG 156/2024 a înghețat sumele, iar Legea 141/2025 le înghețează și în 2026)
- Legea nr. 141/2025 privind unele măsuri fiscal-bugetare – legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/300022 – accesat 20.10.2026
- OUG nr. 23/2026 (MO nr. 268 din 2 aprilie 2026; art. III = art. 58 alin. 5 din Legea 448, procentele 83/60/30% din ISR; art. XI = aplicare de la drepturile lunii aprilie 2026) – text citit pe lege5.ro la verificarea juridică și în forma consolidată a Legii 448 de pe legislatie.just.ro (art. 58 alin. 5; alin. 13 prevede rotunjirea la un leu în favoarea beneficiarilor); sumele 548/397/199 lei confirmate în raportarea ANPIS din 29.09.2026 (mmanpis.ro); ISR 660 lei: comunicat ANPIS București (martie 2024) și Legea 141/2025, art. XXXIII
- OUG nr. 7/2026 (MO nr. 146 din 25.02.2026, art. XII = art. 43¹ din Legea 448, art. XV = fără taxă pentru certificatul de atestare fiscală) – text citit pe static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/OGU_7_2026.pdf
- OUG nr. 90/2025 (Monitorul Oficial nr. 1218 din 31.12.2025) – citată în textul consolidat al Legii 448 (modificări la art. 24 alin. 9, art. 43 alin. 4 lit. b și altele); textul integral al ordonanței nu a fost citit
- Legea 448/2006, art. 11, 23, 24, 28, 42, 43, 65 – citite pe textul de pe legislatie.just.ro (versiune care nu a afișat modificările din 2026); art. 43¹ și 58 din 2026 verificate prin OUG 7/2026 și presă
- Legea nr. 227/2015 Codul fiscal – legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/171282; OUG nr. 9/2026 (MO nr. 157 din 27.02.2026, confirmată prin surse secundare: fiscalitate.ro, alba24.ro, startupcafe.ro); Legea nr. 239/2025 (confirmată prin presă); OUG nr. 17/2026 (Monitorul Oficial nr. 199 din 13.03.2026, art. XX modifică art. XIII din OUG 9/2026; citată în nota art. 456 din Codul fiscal consolidat, text citit pe legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/171282, 21.10.2026)
- Legea nr. 360/2023 privind sistemul public de pensii – mmuncii.gov.ro (art. 14 alin. 1 lit. e, art. 73–74, 79–80, 86 citite) – accesat 21.10.2026
- Legea nr. 95/2006 privind reforma în sănătate, art. 224 – legislatie.just.ro – accesat 20.10.2026
- OUG nr. 158/2005 (art. 26, 29 și 30 citite pe legislatie.just.ro, forma printabilă); HG nr. 1.017/2018 (legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/215864; abrogă HG 680/2007); OUG nr. 23/2026 (legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/309059; art. I = ajutorul pentru familia cu copii, Legea 196/2016 art. 18); Legea nr. 554/2004, art. 7 și 11 (text reprodus pe legeaz.net); OUG nr. 156/2024 (înghețarea alocațiilor în 2025, confirmată prin presă); Legea nr. 53/2003 Codul muncii (trimitere generală, fără cifre)

Pagini oficiale

- ANPIS, Informații pentru beneficiari și Întrebări frecvente – mmanpis.ro – accesat 20.10.2026
- AJPIS Harghita – mmanpis.ro/ajpis-harghita – accesat 20.10.2026
- ANPDPD, Beneficii și facilități – anpd.gov.ro (conține sume din 2024) – accesat 20.10.2026
- ANPDPD, Întrebări și răspunsuri – anpd.gov.ro/web/intrebari-si-raspunsuri/ (rovinietă, transport interurban, carburant, card european, card de parcare) – accesat 22.10.2026
- CFR Călători, facilități pentru persoanele cu dizabilități – cfrcalatori.ro – accesat 22.10.2026
- Primăria Toplița, contact – primariatoplit.ro/contact-primarie/ – accesat 22.10.2026

Surse secundare (folosite cu rezervă)

- Comunicat ANPIS din 28.05.2026 preluat de contzilla.ro; Digi24 din 16.04.2026 și 27.05.2026; Playtech din 21.05.2026; Edupedu din 19.11.2025 – toate accesate 20.10.2026. Căutările suplimentare din 21.10.2026 nu au confirmat o sumă oficială pentru octombrie 2026 a indemnizației de însoțitor.

ÎNTREBĂRI DE PUS SPECIALISTULUI

La asistentul social de la DGASPC

1. Ce variante am, concret, în situația noastră: concediu de creștere, asistent personal sau indemnizație de însoțitor?

2. Dacă aleg o variantă, ce drepturi pierd pe perioada respectivă?
3. Intru în categoria „persoană singură” și pot cumula drepturile?
4. Cum se vor număra acești ani la pensia mea?
5. Ce sumă primesc acum, lună de lună, pentru copilul meu și de la cine?
6. Când expiră certificatul și cum programăm reevaluarea?

La primărie (serviciul de asistență socială și serviciul de taxe)

7. Ce acte îmi trebuie pentru indemnizația de creștere, alocația de stat și cardul de parcare?
8. Ce reducere de impozit am în 2026 și ce se aplică din 2027?
9. Am restanțe la taxele locale? Îmi puteți da un certificat de atestare fiscală?
10. Ce prevede hotărârea consiliului local despre transportul urban gratuit?

La AJPIȘ

11. Sunt în plată pentru toate drepturile? Care este numărul deciziei?
12. Ce se întâmplă cu plata dacă certificatul expiră înainte de reevaluare?

La angajator

13. Cum cer programul redus cu 4 ore și ce acte vreți?
14. Ce zile libere sau facilități prevede contractul colectiv sau regulamentul intern pentru părinții copiilor cu dizabilități?

La medicul de familie sau la medicul specialist

15. Ce dispozitive medicale și ce tichete de terapie ar putea fi recomandate copilului meu și cum le depun la casa de asigurări?

Intervenție timpurie și terapii: ce există, ce funcționează, cum alegi

PE SCURT

- **Intervenția timpurie** înseamnă sprijin pentru copil și familie, dat cât mai devreme după ce apare o îngrijorare sau un diagnostic. Nu aștepta confirmarea completă: o discuție cu medicul și o evaluare pot porni oricând.
- În România nu am găsit un **serviciu unic** de intervenție timpurie. Sprijinul vine din patru locuri separate: sănătate (casele de asigurări, CNAS), protecție socială (DGASPC), educație (CJRAE) și ONG-uri sau cabinete private. De fapt, tu ajungi coordonatorul.
- **Urgent:** cere medicului de familie bilet de trimitere (documentul care te trimite la specialist) și programează evaluările: medic specialist, psiholog, logoped. Listele de așteptare pot fi lungi.
- Unele servicii se decontează: **recuperarea medicală (kinetoterapie și alte proceduri)** și, pentru copiii cu autism, un **subprogram CNAS** de psihoterapie, logopedie și intervenții psihologice. Condițiile se schimbă; verifică la casa de asigurări (CAS).
- Nu toate terapiile au dovezi la fel de bune. **Nicio terapie serioasă nu promite vindecare.** Vezi secțiunea 5.6 pentru semnele de alarmă.
- Pot aștepta terapiile „complementare” (hipoterapie, art-terapie) și deciziile despre intensitate. Nu e nevoie să faci totul deodată.
- Odihna ta face parte din plan: un program echilibrat îl protejează și pe copil.

ÎN ACEST CAPITOL

5.1 Ce este intervenția timpurie și de ce contează

5.2 Cine oferă ce în România: patru sisteme paralele

5.3 Ce se decontează de la CNAS

5.4 Tichetele din Legea 448/2006: ce spune legea și ce nu știm

5.5 Terapiile pe scurt: ce sunt, pentru ce se folosesc, ce dovezi există

5.6 Cum alegi un terapeut: întrebări și semne de alarmă

5.7 Programul săptămânal fără epuizare și terapie acasă

5.8 Costuri, surse de finanțare și teleterapie

5.9 Harghita și Toplița: ce să întrebi și unde

CE AI DE FĂCUT - LISTA DE PAȘI

- ☐ **(urgent)** Spune-i medicului de familie sau pediatrului ce observi (nu vorbește, nu merge, nu răspunde la nume etc.) și cere **bilet de trimitere** către specialist: neuropediatru, psihiatru pediatru sau medic de medicină fizică și reabilitare (MFR), după caz (pentru autism, ADHD, paralizie cerebrală, epilepsie și alte afecțiuni de pe lista din anexa 13 la Ordinul 1857/441/2023 poți merge direct, fără bilet; vezi 5.3).
- ☐ **(urgent)** Programează evaluările: medical, psihologic, de limbaj (logoped), de dezvoltare motorie. La fiecare cabinet întreabă cât e lista de așteptare și cere să fii trecut pe lista de anulări.
- ☐ **(urgent)** Cere în scris **concluziile evaluării** și recomandările: ce terapii, de câte ori, cu ce obiective. Ai dreptul să fii informat despre diagnostic și servicii (Legea 448/2006).
- ☐ Dacă primești sau ai deja **certificat de încadrare în grad de handicap** (documentul oficial care spune ce grad de dizabilitate are copilul și deschide drepturile), vezi capitolele 3 și 4. *Legea încă folosește cuvântul „handicap”; în manual spunem „dizabilitate”, dar păstrăm termenul oficial când e numele unui document.* Planul de abilitare-reabilitare din acele capitole conține serviciile recomandate.
- ☐ Mergi la **Casa de Asigurări de Sănătate (CAS) Harghita** și întreabă: ce proceduri de recuperare se decontează copilului meu, care sunt furnizorii cu contract, ce subprogram există pentru diagnosticul lui.
- ☐ Alege **unul sau două obiective** pentru următoarele 3 luni, împreună cu specialiștii (de exemplu „spune 10 cuvinte” sau „stă în șezut 5 minute”). Notează-le într-un caiet.
- ☐ Verifică terapeutul înainte de prima ședință (secțiunea 5.6): calificare, obiective scrise, cum raportează progresul, cât costă.
- ☐ Construiește un **program săptămânal** cu zile fără terapie, joacă liberă și somn protejat (secțiunea 5.7).
- ☐ Întreabă terapeutul **ce poți face acasă**, în rutina zilnică, în 10-15 minute pe zi.
- ☐ **(când ai putere)** Intră în grupul APCDT sau al altei asociații de părinți: află cine are loc la ce terapeu și ce a mers.
- ☐ **(când ai putere)** Cere un consult psihologic pentru tine, dacă simți epuizare (secțiunea 5.7).
- ☐ Revaluează la 3 luni: ce s-a schimbat, ce continui, ce oprești.

5.1 Ce este intervenția timpurie și de ce contează

Ce înseamnă „intervenție timpurie”?

Intervenția timpurie înseamnă sprijin pentru copil, dat cât mai devreme, împreună cu familia. Poate include terapii (logopedie, kinetoterapie, terapie ocupațională), dar și lucruri simple: să înveți cum te joci cu copilul astfel încât să-i sprijini comunicarea sau cum organizezi ziua ca să fie mai previzibilă.

Organizația Mondială a Sănătății (OMS) spune, în fișa ei despre autism, că intervențiile psihosociale **bazate pe dovezi**, începute devreme, pot ajuta copiii să comunice și să interacționeze social. Aceeși fișă arată că, după diagnostic, persoanele cu autism și familiile lor ar trebui să primească informații, trimiteri și sprijin practic. Centrul american pentru controlul bolilor (CDC) publică liste de repere de dezvoltare tocmai ca să nu rămâi în atitudinea „așteptăm să vedem”. Dacă un reper lipsește sau ai o îngrijorare, vorbești cu medicul și poți cere un screening de dezvoltare (o verificare orientativă a dezvoltării).

IMPORTANT Dacă un copil **pierde abilități pe care le avea** (vorbește mai puțin, nu mai răspunde ca înainte) sau are **convulsii**, mergi la medic fără să aștepti o programare obișnuită. Dacă o criză de convulsii durează mai mult de 5 minute sau copilul nu își revine, sună la **112**. Sună la 112 și dacă este prima criză a copilului, dacă se lovește sau dacă are dificultăți de respirație după criză. Aceasta este o orientare generală, nu o evaluare medicală; medicul copilului îți spune ce se aplică în cazul lui.

Înseamnă asta că am întârziat sau că am greșit?

Nu. Nimeni nu are un calendar perfect. Mulți părinți află diagnosticul la 3, 5 sau 10 ani. Ideal, sprijinul începe cât mai devreme, dar **ajută și mai târziu**; nu există un moment după care „nu mai are rost”. Dizabilitatea copilului nu este rezultatul felului în care ai fost părinte (autismul, de exemplu, nu este cauzat de stilul de parenting).

Ce nu promite intervenția timpurie?

Nu promite vindecare și nu „repară” copilul. Scopul real este mai modest și mai important: copilul să învețe cât poate, să comunice, să se descurce mai bine în viața de zi cu zi și să aibă mai multă alegere. Orice terapie care promite altceva merită întrebat mai mult (secțiunea 5.6).

EXEMPLU FICTIV. Răzvan are 2 ani și 4 luni și nu spune niciun cuvânt. Pediatrii îi spune mamei, Camelia: „Mai așteptați, băieții vorbesc mai târziu.” Camelia citește că poate cere o evaluare și o cere oricum. Evaluarea arată o întârziere de limbaj care merită sprijin. Camelia nu știe încă dacă e ceva trecător sau mai mult, dar începe logopedia și învață cum să-i vorbească în timpul jocului. Cererea de evaluare nu i-a făcut rău lui Răzvan; i-a adus răspunsuri mai devreme.

SFAT Dacă ți se spune „așteaptă”, cere să ți se spună **până când** și **ce urmărești** în acest timp. O așteptare cu plan e diferită de o așteptare fără plan.

5.2 Cine oferă ce în România: patru sisteme paralele

Nu am găsit un act normativ care să definească un „serviciu de intervenție timpurie” cu standarde proprii și finanțare dedicată, la nivel național, cu o excepție: Ordinul ministrului educației nr. 3.975/2022 (M.Of. 622/24.06.2022) aprobă metodologia de intervenție timpurie pentru copiii cu dizabilități senzoriale (0-3 ani, plus 3-6 ani fără terapii anterioare), organizată de inspectoratele școlare județene (vezi capitolul 1) **[DE VERIFICAT: întreabă la Ministerul Muncii, la Ministerul Sănătății și la DGASPC Harghita dacă există în 2026 un act național cu standarde și finanțare dedicate intervenției timpurii; sintagma „intervenție timpurie” nu apare în textul Legii 448/2006 consultat pe legislatie.just.ro la 22 octombrie 2026]**. În practică, sprijinul vine din patru direcții. Ele nu sunt legate automat între ele; de aceea părintele devine coordonator.

Sistem	Ce poate oferi	Cine îl dă	Unde mergi
Sănătate	Evaluări medicale, recuperare medicală (kinetoterapie și alte proceduri), sub-program pentru autism, recuperare în sanatorii	Medici și furnizori cu contract la casa de asigurări (CAS)	Medicul de familie, apoi specialist; CAS Harghita
Protecție socială	Evaluare complexă, plan de abilitare-reabilitare, centre de zi și de recuperare, consiliere	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC)	DGASPC Harghita; serviciul social al primăriei
Educație	Logopedie în sistemul școlar, consiliere, profesor de sprijin, orientare	Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională (CJRAE), grădinița sau școala	CJRAE Harghita, grădinița/școala, Inspectoratul Școlar Județean (ISJ) Harghita
ONG și privat	Terapii (inclusiv cele nedecontate), centre de zi, grupuri de părinți	Asociații, cabinete, centre	APCDT Toplița; alte asociații; cabinete private

Ce înseamnă asta pentru tine, concret?

- Vei bate la mai multe uși. E normal și nu e vina ta.
- Fiecare sistem are propriile documente. Ține un **dosar unic** (fizic sau pe telefon) cu toate evaluările, planurile și facturile (vezi capitolul 2).
- Nu te aștepta ca un sistem să știe ce a făcut celălalt. Cere copii după documente și du-le mai departe.
- Calitatea și disponibilitatea diferă mult de la un județ la altul. Un reportaj din aprilie 2026, din alt județ, descrie centre de zi și de respiro (îngrijire de scurtă durată, care îți dă timp liber) „extrem de rare” și liste de așteptare de 1-2 ani pentru terapie în comunitate. Nu am găsit date publice pentru Harghita. Întreabă direct la CAS, la DGASPC și la furnizorii din zonă.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la DGASPC / la AN-PDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități) înainte să depui dosarul.

5.3 Ce se decontează de la CNAS

Casa Națională de Asigurări de Sănătate (CNAS) și casele județene (CAS) decontează o parte din serviciile de recuperare. Informațiile de mai jos vin din documente CNAS accesate la 20 octombrie 2026, dar versiunile citite sunt din 2024-2025. Contractul-cadru (actul care stabilește ce servicii plătește asigurările) și normele lui se actualizează; Contractul-cadru în vigoare este cel aprobat prin HG nr. 521/2023, cu modificările ulterioare (HG nr. 5/2026 a modificat anexa 2; versiunea actualizată din ianuarie 2026 este publicată pe cnas.ro). Normele lui sunt cele din Ordinul MS/CNAS nr. 1857/441/2023, modificat prin ordinele 3690/775/2024, 1018/528/2025 și 2339/1015/2025 (din 30 decembrie 2025). Textul consolidat publicat pe cnas.ro în ianuarie 2026 este cel pe care l-am citit pentru cifrele de mai jos. La 30 iulie 2026 CNAS a pus în dezbatere publică noi proiecte de modificare (între ele, documente doar electronice în locul celor pe hârtie, inclusiv biletele de trimitere și planurile de proceduri de recuperare). **Confirmă la CAS Harghita ce se aplică acum** (comunicatul CNAS din 30 iulie 2026 anunță folosirea formularelor medicale în format electronic) [DE VERIFICAT: la CAS Harghita sau în secțiunea de legislație de pe cnas.ro, dacă proiectele din iulie 2026 au fost adoptate și de când se aplică; în căutările din 22 octombrie 2026 nu am găsit un ordin adoptat] .

Ce proceduri de recuperare medicală se decontează în ambulatoriu?

Recuperarea medicală (medicina fizică și reabilitare, pe scurt MFR) include kinetoterapie (exerciții terapeutice), hidrokinetoterapie (exerciții în apă), masaj și alte proceduri fizicale. Conform Ordinului MS/CNAS nr. 3690/775/2024 (care modifică normele metodologice ale contractului-cadru):

- **21 de zile pe an** pe asigurat, pentru copii și adulți, împărțite în cel mult **2 fracțiuni**, la recomandarea medicului specialist MFR;
- **42 de zile pe an** pentru unele diagnostice, printre care **paralizia cerebrală**, împărțite în cel mult **4 fracțiuni** (așa scrie textul Ordinului 3690/775/2024, anexa 10; unele pagini informative vorbesc despre 2 fracțiuni, dar ordinul spune 4). Aceeași limită de 42 de zile se aplică și după un accident vascular cerebral (primele 4 luni), unor afecțiuni oncologice și arsurilor grave (primele 4 luni de la externare);
- **planul de proceduri** emis de medicul MFR (diagnostic, proceduri, număr de ședințe, durată) este valabil cel mult **90 de zile** de la emitere;
- maximum **4 proceduri pe zi** pe asigurat.

Traseul obișnuit: medic de familie, bilet de trimitere, medic specialist MFR, plan de proceduri, furnizor cu contract cu CAS. Contractul-cadru prevede că serviciile de recuperare în ambulatoriu se acordă pe baza planului emis de medicul MFR. Regula generală pentru orice medic specialist din ambulatoriu este biletul de trimitere de la medicul de familie. Excepție fac afecțiunile din anexa 13 la Ordinul 1857/441/2023, pentru care te poți prezenta direct, fără bilet. Pe lista aceea apar, printre altele, paralizile cerebrale, autismul, ADHD, tulburările de neurodezvoltare la copii, malformațiile congenitale și bolile genetice, epilepsia și afecțiunile copilului de 0-1 an (textul consolidat din ianuarie 2026, cnas.ro). Dacă diagnosticul copilului nu e pe listă, de exemplu o întârziere motorie încă neclară, cere biletul de la medicul de familie.

Ce nu știm: din ce am citit, **logopedia, terapia ocupațională, ABA și integrarea senzorială nu apar în lista procedurilor de MFR**. Terapia ocupațională, ABA și integrarea senzorială nu apar nici în pachetul de servicii din contractul-cadru. **Logopedia** apare altfel: ca „serviciu de sănătate conex actului medical”, alături de psihologia clinică, consilierea psihologică, psihoterapia și fizioterapia. Casele de asigurări pot contracta aceste servicii cu medici din anumite specialități (printre ele neurologie și neurologie pediatrică, psihiatrie și psihiatrie pediatrică, ORL, medicină fizică și de reabilitare), iar condițiile concrete se stabilesc în norme. Am citit lista din anexa 10 (proceduri de MFR în ambulatoriu) în textul consolidat din ianuarie 2026 al Ordinului 1857/441/2023: nu conține logopedie, terapie ocupațională, ABA sau integrare senzorială. Pentru logopedie, normele spun că ședința o face un psiholog cu specialitatea psihopedagogie specială – logoped, durează cel puțin 50 de minute și se tarifează cu 30 de puncte pe ședință (kinetoterapia individuală, cel puțin 45 de minute, are 20 de puncte). Ea se acordă la cererea medicilor din specialitățile contractate, prin scrisoare medicală, după un plan stabilit împreună de medic și logoped. Lista specialităților include și pediatria. Valoarea în lei a punctului și numărul de ședințe disponibile depind de contractul furnizorului cu CAS. Întreabă la CAS și la furnizor.

EXEMPLU FICTIV. Sara are 4 ani și paralizie cerebrală. Medicul MFR îi face un plan de proceduri pe 42 de zile, în două transe. Tatăl ei, Andrei, merge la un furnizor cu contract cu CAS din orașul vecin, la 30 km, de două ori pe săptămână. Când planul expiră, cere o nouă trimitere și o reevaluare. Pentru familia lor, cea mai mare dificultate e distanța, nu banii.

Există un program pentru copiii cu autism?

Da. Din 1 octombrie 2023 există un **subprogram național de sănătate pentru persoanele cu tulburări din spectrul autist (TSA)**, aprobat prin Ordinul președintelui CNAS nr. 774/2023. Face parte din programul național de sănătate mintală. Potrivit comunicatului CNAS din 29 septembrie 2023, include:

- psihoterapie și/sau consiliere psihologică clinică;
- consiliere de psihopedagogie specială și logopedie;

- intervenții psihologice validate științific în TSA;
- un **plan de intervenție personalizat**.

Comunicatul din 2023 anunța **135 de lei pe ședință** de 50 de minute. Rezumatele normelor din 2023 (ONG-uri de profil) vorbesc despre cel mult 2 ședințe pe zi și 40, 42 sau 44 de ședințe pe lună, în funcție de numărul de zile lucrătoare, iar o sursă de presă din aprilie 2026 arată aceleași valori. Documentul CNAS care descrie programul (anexă publicată pe cnas.ro în mai 2024, după ordinele 774/2023 și 351/2024) confirmă: **135 de lei pe ședință**, ședința de 50 de minute urmată de 10 minute de pauză, cel mult 40, 42 sau 44 de ședințe pe lună, după caz. În cele 40–44 de ședințe intră și 2 ședințe pentru întocmirea planului personalizat la fiecare tip de serviciu, iar planul se reevaluează din 6 în 6 luni. Pot beneficia copiii și adulții cu diagnostic de TSA pus de un psihiatru sau psihiatru pediatru. Alte surse din 2026 descriu limite diferite (de exemplu până la două ședințe pe zi, pe 20 de zile). [DE VERIFICAT: la CAS Harghita, dacă tariful de 135 de lei și limitele din documentul din mai 2024 se aplică neschimbate în 2026; nu am găsit un ordin care să modifice subprogramul pentru autism după 2024] .

Cum se accesează (din surse secundare, de confirmat):

1. Un medic **psihiatru sau psihiatru pediatru** confirmă diagnosticul și recomandă intervențiile.
2. Cu actele medicale mergi la un **furnizor care are contract cu CAS pentru acest subprogram**. Lista e pe site-ul CAS județean, la programele naționale curative. Cere lista actuală de furnizori din Harghita direct la CAS Harghita.
3. Furnizorul face planul personalizat și dosarul.

Realism: rapoarte din 2026 spun că programul e greu de folosit în practică: puțini furnizori au contract, unii terapeuți nu acceptă tariful, iar diagnosticul trece prin puțini psihiatri. Dacă nu găsești furnizor aproape, nu înseamnă că ai greșit ceva.

Ce nu există, din ce am găsit: un program echivalent pentru alte diagnostice (sindrom Down, întârziere globală în dezvoltare, ADHD, tulburări de limbaj). Programul național de sănătate mintală are, în structura publicată de CNAS în mai 2024, doar trei subprograme: toxicodependență, servicii conexe pentru tulburările din spectrul autist și depresie majoră. Întreabă la CAS dacă s-a adăugat altul de atunci.

Ce se întâmplă cu recuperarea în sanatorii?

Ghidul asiguratului (ed. 3, ianuarie 2025) arată că recuperarea în sanatorii și baze de tratament este disponibilă pentru copii și adulți, cu bilet de trimitere de la medicul de familie sau de la un specialist. În sanatoriile balneare: 14–21 de zile pe an, în cel mult 2 fracțiuni, cu contribuție personală de **52 de lei pe zi** și cazare cu confort ridicat de cel mult 300 de lei pe zi, valori din 2025, regăsite neschimbate în textul consolidat din ianuarie 2026 al normelor (cnas.ro). Pentru paralizia cerebrală, procedurile de MFR în ambulatoriu se decontează până la 42 de zile pe an, în cel mult 4 fracțiuni, față de 21 de zile pentru alte diagnostice.

Legea 448/2006 (art. 11 alin. (1) lit. b)) prevede cazare și masă gratuite pentru **însoțitorul** copilului cu handicap grav sau accentuat, în unități cu paturi, sanatorii și stațiuni balneare. Beneficiul se acordă la recomandarea medicului de familie sau a medicului specialist și se suportă din Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate (așa scrie art. 11 în textul de pe legislatie.just.ro). Cere la CAS și la unitate condițiile concrete. Legea vorbește despre copilul cu handicap grav sau accentuat; pentru copiii fără certificat, întreabă la unitate ce reguli se aplică însoțitorului.

IMPORTANT

Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la DGASPC / la AN-PDPD înainte să depui dosarul.

5.4 Tichetele din Legea 448/2006: ce spune legea și ce nu știm

Ce este Legea 448/2006?

Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările ulterioare, este legea principală pentru drepturile persoanelor cu dizabilități. *Legea încă folosește cuvântul „handicap”; în manual spunem „dizabilitate”, dar păstrăm termenul oficial când e numele unui document.* Textul articolelor citate aici (art. 11, art. 11¹ și art. 31) l-am verificat pe portalul legislatie.just.ro, care listează ca ultimă consolidare data de 31 august 2026. Dacă au apărut modificări după această dată, ele nu sunt incluse aici.

Ce prevede despre terapii?

Legea 448/2006 are, din 9 ianuarie 2023, un **art. 11¹**, introdus prin Legea nr. 7/2023 (Monitorul Oficial nr. 19/2023), care dă persoanelor cu handicap, în fiecare an, **tichete de valoare pentru terapie bazată pe recuperare medicală sau kinetoterapie: 12 tichete pentru handicap grav și 6 pentru handicap accentuat. Atenție:** tichetele nu sunt în art. 11 (acesta prevede dispozitive medicale, un bilet balnear pe an și cazare pentru însoțitor), ci în art. 11¹. Temeiul legal este confirmat pe textul oficial de pe legislatie.just.ro (vezi și capitolul 4, secțiunea 4.9). Se acordă la recomandarea medicului de familie sau a medicului specialist, pe baza planului de abilitare-reabilitare (pentru copii). Costul se suportă din Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate, prin casa de asigurări la care ești asigurat, sau din fonduri externe nerambursabile. Modelul și valoarea tichetului se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, iar metodologia prin ordin comun al ministrului sănătății și al ministrului muncii.

Ce nu știm: nu am găsit hotărârea cu valoarea tichetului și nici ordinul cu metodologia [DE VERIFICAT: la CAS Harghita și la DGASPC Harghita, dacă s-au publicat hotărârea Guvernului cu modelul și valoarea tichetului și ordinul comun al ministrului sănătății și al ministrului muncii cu metodologia, de când se aplică și cine sunt furnizorii; în căutările din 22 octombrie 2026 nu le-am găsit. Întreabă direct: „Aveți metodologia de aplicare a art. 11¹ din Legea 448/2006?”]. Articole de presă din 2026 vorbesc de „12 tichete”, dar nu citează actul de aplicare. Unele par să amestece tichetele cu procedurile decontate de CNAS (secțiunea 5.3). Nu te baza pe ele.

Ce faci:

- ☐ Întreabă la **DGASPC Harghita** și la **CAS Harghita**: „Este aplicată metodologia pentru tichetele de terapie din Legea 448/2006? Cum le cer? Ce valoare au? Ce furnizori le acceptă?”
- ☐ Dacă primești un răspuns negativ, cere-l **în scris** și păstrează-l.
- ☐ Nu plăti nimănui „comision” ca să obții tichete.

IMPORTANT

Dacă dreptul se confirmă, el ar privi doar copilul care are certificat de încadrare în grad de handicap, dacă îndeplinește condițiile. Fără certificat nu le poți cere. Vezi capitolele 3 și 4. Valabil la 22 octombrie 2026; verifică la DGASPC / ANDPDP.

5.5 Terapiile pe scurt: ce sunt, pentru ce se folosesc, ce dovezi există

Această secțiune te ajută să înțelegi **ce este** fiecare terapie. Nu îți spune ce să alegi pentru copilul tău; asta decizi împreună cu echipa lui medicală. Unde nu am putut verifica dovezile, am spus-o.

IMPORTANT

Nicio terapie nu „vindecă” o dizabilitate. Dovezile diferă mult de la o terapie la alta. Ce funcționează pentru un copil poate să nu funcționeze pentru altul.

Tabel orientativ

Terapie	Ce este	Pentru ce se folosește	Ce știm despre dovezi
Logopedie	Lucru cu un specialist în vorbire, limbaj, înghițire	Întârziere de limbaj, tulburări de pronunție, comunicare	Inclusă în subprogramul CNAS pentru autism și, ca serviciu conex actului medical, în contractul-cadru (secțiunea 5.3); asociația americană a logopezilor (ASHA) publică hărți de dovezi separate pentru tulburările de pronunție și de limbaj, iar rezultatul depinde de tipul tulburării, de vârstă, de severitate și de intensitatea terapiei
Kinetoterapie / fizioterapie	Exerciții pentru mișcare, echilibru, forță	Întârziere motorie, paralizie cerebrală, afecțiuni ortopedice	Decontată de CNAS (secțiunea 5.3); ghid NICE NG62 pentru paralizia cerebrală sub 25 de ani (publicat în 2017, revizuit în septembrie 2024)
Terapie ocupațională	Învățarea abilităților zilnice: îmbrăcat, mâncat, joacă, scris	Autonomie, coordonare fină, rutine	Nu am găsit o sinteză Cochrane dedicată terapiei ocupaționale la copii (căutare în PubMed, 22 octombrie 2026); dovezile vin din studii mai mici. Cere terapeutului obiective clare și măsurabile
Integrare senzorială	Activități care ajustează modul în care copilul răspunde la senzații (atingere, mișcare, sunet)	Sensibilități senzoriale	Academia Americană de Pediatrie (declarație de politică, Pediatrics, 2012) descrie cercetarea ca limitată și neconcludentă; poate fi un element dintr-un plan mai larg, discutat cu medicul
ABA / terapii comportamentale	Învățare structurată prin întărirea comportamentelor dorite	Autism, comportament, abilități	CDC spune că abordările comportamentale au „cele mai multe dovezi” pentru autism; debaterile despre ABA sunt descrise mai jos, în secțiunea despre controverse
Psihoterapie / consiliere psihologică	Discuții și tehnici cu un psiholog autorizat	Anxietate, comportament, stres	Inclusă în subprogramul pentru autism
Terapie prin joc	Joacă ghidată de un specialist	Emoții, comunicare, relație	Nu am găsit o sinteză Cochrane dedicată terapiei prin joc la copiii mici (PubMed, 22 octombrie 2026). Pentru autism, NICE CG170 recomandă strategii bazate pe joacă, făcute împreună cu părinții (recomandarea 1.3.1)
Art-terapie	Desen, muzică, mișcare cu scop terapeutic	Exprimare, emoții	CDC o include printre abordările folosite „în completare”, nu dă dovezi privind eficiența ei și cere discuție cu medicul înainte; se tratează ca „complementară”
Hipoterapie / terapie cu animale	Activități cu cai sau alte animale	Echilibru, motivație	CDC o include (ca „terapie cu animale”) printre abordările folosite „în completare”, nu dă dovezi privind eficiența și cere discuție cu medicul înainte; se tratează ca „complementară”. Dacă are probleme motorii, cere părerea medicului MFR înainte

Terapie	Ce este	Pentru ce se folosește	Ce știm despre dovezi
Hidroterapie	Exerciții și joacă în apă	Mișcare, relaxare	Hidrokinetoterapia face parte din MFR decontat
CAA	Comunicare alternativă și augmentativă: pictograme, panouri, aplicații	Copii cu vorbire limitată sau fără vorbire	O revizuire sistematică din 2008 (Schlosser și Wendt, 11 studii, copii cu autism) nu a găsit că CAA ar împiedica vorbirea; câștigurile la vorbire au fost modeste. Dovezile sunt consecvente, dar nu foarte ample (am citit rezumatul revizuirii)
Portage	Program în care un specialist îl învață pe părinte să lucreze acasă	Dezvoltare timpurie	Nu am găsit dovezi și nu știm dacă există în România [DE VERIFICAT: dacă există programe Portage în România, la DGASPC sau la ONG-uri]

Cum citești tabelul?

Nu există „terapia cea mai bună”. Există **potrivirea** dintre nevoile copilului, ce știe terapeutul, ce poți face tu și ce e disponibil aproape de casă.

ABA și terapiile comportamentale: ce ar trebui să știi?

ABA (analiza comportamentală aplicată) presupune să urmărești ce se întâmplă înainte și după un comportament și să întărești ce vrei să crească. CDC spune că abordările comportamentale, între care și ABA, sunt cele cu „cele mai multe dovezi” pentru autism. Asta nu înseamnă că orice variantă de ABA se potrivește oricărui copil, nici că dovezile sunt fără rezerve.

Câteva lucruri de știut:

- **Ghidurile nu spun toate același lucru despre ABA intensiv.** NICE (Marea Britanie, ghidul CG170) recomandă luarea în considerare a unei intervenții specifice de comunicare socială, cu strategii bazate pe joacă, la care participă părinții, îngrijitorii și profesorii (recomandarea 1.3.1). Textul recomandărilor nu folosește termenul ABA. Pentru comportamentul dificil, ghidul recomandă o intervenție psihosocială bazată pe o evaluare funcțională a comportamentului (1.4.7-1.4.9). Ultima actualizare a ghidului este din 14 iunie 2021 (pagina nice.org.uk, citită la 22 octombrie 2026). Există dezbateri despre cât de intensivă trebuie să fie ABA și despre costuri.
- **Comunități de persoane cu autism critică** abordările care urmăresc doar să-l facă pe copil să pară „normal” sau să se conformeze. O practică bună ține cont de preferințele și de confortul copilului, ia în serios un „nu” și folosește joaca. Această critică este formulată, de exemplu, de Autistic Self Advocacy Network (SUA), care publică pe autisticadvocacy.org declarații critice față de ABA; în scrisoarea sa din septembrie 2026 către autoritatea americană Medicaid (CMS), organizația cere totuși mai multă atenție la programele foarte intensive, nu doar interzicerea lor.
- **Abordările în care părintele învață să interacționeze cu copilul** (diferite de ABA clasic; sunt abordări de dezvoltare, centrate pe comunicare și joacă) au dovezi publicate. De exemplu, studiul britanic PACT a inclus 152 de copii cu autism, de 2-4 ani, ai căror părinți au participat la 12 ședințe de instruire, de câte 2 ore, în 6 luni (cu feedback pe înregistrări video ale jocului cu copilul), apoi la ședințe lunare încă 6 luni, plus 20-30 de minute de activități planificate de joacă și comunicare acasă, zilnic. La urmărirea de după aproximativ 6 ani (Pickles și colab., The Lancet, 2016), autorii au raportat simptome de autism mai puțin severe în grupul care a primit intervenția, privind întreaga perioadă a studiului; nu au găsit diferențe la limbaj și nici efect asupra anxietății. Efectul a fost moderat (mărime de efect 0,55 pe întreaga perioadă a studiului, interval de încredere 0,14-0,91); la evaluarea de după 6 ani, luată separat, intervalul de încredere includea și lipsa efectului. Nu e o promisiune pentru un copil anume. Studiul principal a inclus 152 de copii și a fost pu-

blicat în The Lancet în 2010; urmărirea a avut loc la o mediană de 5,75 ani. O întrebare bună pentru medic: „Există un program în care să învăț să mă joc cu copilul meu astfel încât să-i sprijin comunicarea?”

- **Nu există un număr „magic” de ore** pe săptămână. Fii atent la oricine promite „40 de ore și copilul se vindecă”.
- În România există un standard profesional pentru terapia ABA, lansat de un ONG (Autism Voice) în iunie 2025. Este un standard al unei organizații, **nu o lege** (articol Antena 3 din 18 iunie 2025). Colegiul Psihologilor din România a spus altceva, într-un act separat: Hotărârea nr. 52 din 17 iulie 2024 (Monitorul Oficial nr. 884 din 3 septembrie 2024) prevede că intervențiile psihologice bazate pe principiile analizei comportamentale aplicate pot fi folosite de psihologii cu atestat de liberă practică (de exemplu psihologie clinică, psihoterapie, psihopedagogie specială), în limita competențelor lor. Nu am găsit dovada că Colegiul ar fi recunoscut standardul Autism Voice ca atare.
- Costurile private raportate în presă (2023–2026) variază foarte mult, de la câteva mii de lei pe lună în sus. Nu sunt statistici oficiale, deci nu le luăm ca reper.

Integrarea senzorială: ce spun specialiștii?

Declarația de politică a Academiei Americane de Pediatrie (2012) descrie cercetarea despre integrarea senzorială ca limitată și neconcludentă. Ea arată că terapia ocupațională cu elemente senzoriale poate face parte dintr-un plan complex de tratament și sfătuiește medicii să discute aceste limite cu părinții. Un studiu randomizat din Marea Britanie, publicat în 2022 (SenITA, 138 de copii cu autism din clasele primare, 4–11 ani), nu a arătat beneficiu clinic peste îngrijirea obișnuită; părinții și terapeuții au raportat totuși îmbunătățiri în activitățile zilnice (am citit rezumatele declarației AAP și ale studiului). Dacă un terapeut ți-o propune, întreabă: „Care e obiectivul? Cum vom măsura dacă ajută?”

Terapii „complementare” (hipoterapie, art-terapie)

Unii copii se bucură de ele și au de câștigat ca dintr-o activitate plăcută, relaxantă, motivantă. Dovezile despre efectul lor medical sunt însă limitate. Pentru hipoterapie (terapie cu ajutorul calului) la copiii cu paralizie cerebrală, o meta-analiză din 2022 arată efecte pozitive asupra mișcării și mersului, dar nu asupra calității vieții; pentru copiii cu autism, o meta-analiză a 15 studii nu a găsit diferențe semnificative statistic. O căutare în PubMed la 22 octombrie 2026 nu a găsit nicio sinteză Cochrane despre hipoterapie sau despre art-terapie la copii. Le poți folosi ca **adaos**, după ce ai asigurat terapia de bază recomandată de medic, fără să le plătești cu bani de care ai nevoie pentru ea.

CAA (comunicare alternativă și augmentativă)

CAA înseamnă să folosești imagini, gesturi, panouri sau aplicații ca să comunici, în plus față de vorbire sau în locul ei. Revizuirile de cercetare disponibile nu au găsit că ar împiedica dezvoltarea vorbirii; efectele asupra vorbirii sunt, de regulă, modeste (revizuirea sistematică Schlosser și Wendt, 2008). Dacă copilul are puține cuvinte, întreabă logopedul dacă CAA ar putea ajuta.

Portage

Portage este un model în care un specialist vine acasă, stabilește obiective mici și îl învață pe părinte să lucreze cu copilul. Nu am putut verifica dacă există ca serviciu organizat în România și cine îl oferă **[DE VERIFICAT: dacă există programe Portage în România, la DGASPC sau la ONG-uri]**. Dacă îl întâlnești, evaluează-l cu aceleași întrebări din secțiunea 5.6.

5.6 Cum alegi un terapeut: întrebări și semne de alarmă

Ce ar trebui să întrebi înainte de prima ședință?

Nu e nepoliticos să întrebi. Un specialist bun se așteaptă la întrebări.

- ☐ **Ce calificare aveți?** Cere să vezi dovada dreptului de liberă practică sau atestatul. Psihologii practică prin Colegiul Psihologilor din România. În contractul-cadru, logopezii deconțați sunt psihologi cu specialitatea psihopedagogie specială, deci tot prin Colegiul Psihologilor; kinetoterapeuții și fizioterapeuții au Colegiul Fizioterapeuților din România. Pentru terapeuții ocupaționali și alte profesii, întreabă ce organism îi autorizează [DE VERIFICAT: la Ministerul Sănătății sau la Ministerul Muncii, dacă terapeutul ocupațional are un organism profesional care eliberează autorizație; în căutările din 22 octombrie 2026 nu am găsit unul. Până atunci cere diploma, certificatele de formare și referințe].
- ☐ **Faceți o evaluare inițială?** Un terapeut serios începe cu evaluare, nu cu „program standard”.
- ☐ **Putem scrie obiective pentru 3 luni?** Obiectivele trebuie să fie concrete și măsurabile.
- ☐ **Cum mă informați despre progres?** La ce interval? În scris?
- ☐ **Ce fac eu acasă?** O terapie bună te învață și pe tine.
- ☐ **Colaborați cu medicul copilului?** Terapia nu înlocuiește medicina.
- ☐ **Cât costă, ce include, ce se întâmplă dacă lipsim?** Cere condițiile în scris.
- ☐ **Aveți contract cu CAS?** Pentru autism: „Aveți contract pentru subprogramul TSA? Pot vedea planul personalizat?”

Mai pune o întrebare, despre datele personale: „Ce date păstrați? Filmați ședințele?” Ai dreptul să știi și să refuzi înregistrările. Autoritatea pentru protecția datelor este ANSPDCP (Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal), nu ANPDPA. Informații pentru pacienți găsești pe site-ul autorității, dataprotection.ro.

Care sunt semnele de alarmă?

Un singur semn nu înseamnă automat că terapeutul e slab. Dar dacă vezi mai multe, oprește-te și întreabă.

Semnul	De ce contează
Promite vindecare sau „rezultate garantate”	Nicio terapie serioasă nu poate garanta așa ceva
Îți spune să nu mai mergi la medic sau să oprești alte terapii	O terapie bună se coordonează cu medicul
Cere plată în avans pe multe luni, fără contract	Risc financiar
„Metodă secretă” sau „descoperire revoluționară”	Metodele serioase se pot explica
Nu face evaluare și nu are obiective	Nu poți măsura nimic
Nu-ți raportează progresul sau se supără când întrebi	Ai dreptul să știi
Folosește forța, amenințări sau ignoră plânsul și „nu”-ul copilului	Copilul nu trebuie forțat sau speriat
Propune diete stricte, suplimente, chelare, produse chimice sau „celule stem”	Vezi mai jos
Îți spune că tu ești vinovat	Nu ești

Terapii fără dovezi sau periculoase

Unii părinți sunt tentați de oferte care par să dea speranță. Nu te judecăm; când ești obosit, orice promisiune sună bine.

- **Nu da niciodată** copilului produse chimice ca „tratament” (de exemplu soluții cu clor sau „MMS”, numite și „dioxid de clor”). Autoritatea americană pentru medicamente (FDA) avertizează de ani de zile (cel puțin din 2010) că astfel de produse, amestecate și băute, funcționează ca un înălbitor periculos și au fost raportate vărsături severe, diaree severă, scăderea periculoasă a tensiunii și insuficiență hepatică acută. Nu există dovezi că ar ajuta în autism. (sursa: avertismentul FDA „Danger: Don't Drink Miracle Mineral Solution or Similar Products”, pe [fda.gov](https://www.fda.gov); avertismentul menționează și că unii distribuitori le prezintă fals drept remediu pentru autism.) Dacă copilul a luat așa ceva și se simte rău, sună la **112**.
- **Diete foarte restrictive, suplimente, chelare, celule stem în afara studiilor autorizate:** discută întotdeauna cu medicul copilului înainte. CDC enumeră dietele speciale și suplimentele printre abordările folosite „în completare” și cere ca familia să vorbească întotdeauna cu medicul înainte. Chelarea și celulele stem nu apar pe pagina CDC consultată. Pentru chelare (tratament care încearcă să elimine metale din corp), raportul CDC (MMWR, 2006) descrie decesul, în august 2005, al unui copil de 5 ani cu autism în timpul unei chelări intravenoase cu Na2EDTA, care scade pericolul calciului din sânge; raportul precizează că folosirea chelării în autism nu este susținută de dovezi științifice acceptate; chelarea poate provoca probleme grave (de exemplu scăderea calciului din sânge, afectare renală) și chiar deces. Nu există dovezi că ar ajuta în autism. Pentru celulele stem, FDA arată că niciun produs cu celule stem nu este aprobat pentru autism (singurele aprobate sunt celulele formatoare de sânge din sângele din cordonul ombilical, pentru boli ale sângelui) și avertizează asupra clinicilor care oferă „studii” fără autorizație. Nu recomandăm niciuna dintre ele în afara unor studii clinice autorizate. Academia Americană de Pediatrie (AAP) avertizează, în raportul clinic din 2020, că lipsa dovezilor și grija pentru siguranță sunt motive de prudență față de chelare. Și ghidul NICE CG170 (recomandarea 1.6.4) spune să nu se folosească chelarea, secretina și oxigenoterapia hiperbară pentru autism. [\[DE VERIFICAT: ce spune raportul AAP din 2020 despre celulele stem; pagina nu s-a deschis \(eroare 403\) la 22 octombrie 2026, deci poziția AAP privind celulele stem rămâne necită direct\]](#).
- Nu există medicamente care să trateze simptomele de bază ale autismului, spune CDC. Medicamentele pot trata simptome sau afecțiuni asociate (CDC dă exemple: energie crescută, dificultăți de concentrare, comportamente de autovătămare, anxietate, depresie, convulsii, probleme de somn sau digestive), numai sub supraveghere medicală, cu medici cu experiență în autism.

IMPORTANT

Dacă simți că un terapeut te presează sau îți ia banii prin frică, oprește-te. Poți întrerupe oricând o terapie, fără explicații.

SFAT

Cere o **ședință de probă** sau o discuție inițială, ideal cu observarea ședinței. Dacă ți se refuză orice observare fără un motiv pedagogic clar, întreabă de ce.

5.7 Programul săptămânal fără epuizare și terapia acasă

Cât de multă terapie e prea multă?

Nu am găsit un număr de ore „optim”, confirmat de o sursă oficială. Un psihoterapeut a spus într-un interviu din 2023 că unii copii fac 3-5 ședințe pe săptămână, dar aceasta e părerea unei persoane, nu o normă. Într-o echipă copilului ce ritm are sens pentru el.

Semne că ritmul poate fi prea mare:

- copilul plânge sau refuză constant să meargă;
- e mereu obosit și își pierde interesul pentru joaca liberă;

- tu nu mai dormi, ești iritat, te retragi din relații;
- nu mai ai timp să fii pur și simplu părinte.

Părinții, mai ales mamele, descriu în reportaje că ajung să fie în același timp îngrijitor, coordonator și terapeut informal. O sursă din 2026 vorbește despre epuizare și izolare în familii dintr-un alt județ; nu generalizăm, dar recunoaștem tiparul.

Cum arată un program realist? (sugestie de organizare, nu medicală)

Este o idee de organizare, nu o recomandare medicală. Adaptează-o împreună cu terapeutul.

Ce	Cum
Blocuri de terapie	Cel mult câteva pe zi, cu pauze între ele
Zile fără terapie	Una-două pe săptămână: joacă liberă, plimbare, odihnă
Somn protejat	Oră de culcare constantă; terapie care nu strică somnul
1-2 obiective	Mai bine puține, urmărite cu consecvență
Terapie în rutină	Baia, masa, plimbarea ca prilejuri de exersat
Timp pentru tine	Cineva preia copilul măcar câteva ore pe săptămână

EXEMPLU FICTIV. Cristina, mama lui Tudor (5 ani, autism), are un caiet cu trei coloane: „terapie”, „acasă”, „odihnă”. Inițial îl duce la patru terapii pe săptămână și e epuizată. După o discuție cu psihologul copilului, reduc la trei și mută un obiectiv în rutina de dimineață. Tudor a rămas în terapie, iar Cristina a recâștigat două după-amiezi libere. Aranjamentul lor nu e o regulă, doar un exemplu.

Pot face eu terapie acasă?

Da, într-o formă simplă. Părintele nu înlocuiește terapeutul, dar poate **sprijini** ce se lucrează.

OMS și CDC subliniază implicarea familiei. OMS are un program de instruire pentru îngrijitori (Caregivers Skills Training). Studiile găsite (India, Taiwan, Serbia) sunt mici și mai ales fără grup de control: rezultatele sunt promițătoare, nu concludente. Nu știm dacă programul e oferit în România; întreabă la DGASPC și la ONG-uri. Legea 448/2006 (art. 31 alin. (4) lit. d) și f)) cere autorităților publice să implice familia în îngrijirea, reabilitarea și integrarea copilului și să dezvolte și să sprijine programe de colaborare între părinți și specialiști în domeniul handicapului. Poți invoca asta când ceri instruire.

Cum faci practic:

1. Cere terapeutului **2-3 activități** pe care le poți face acasă.
2. Fă-le **scurt** (10-15 minute), în momente bune, nu când copilul e obosit.
3. Folosește **joaca** și **rutinele** (la baie, la masă), nu doar „ore de lecție”.
4. Notează ce merge și ce nu; arată caietul la ședința următoare.
5. Dacă devine o luptă, oprește-te și întreabă terapeutul.

SFAT Zece minute de joacă relaxată sunt, de multe ori, mai ușor de păstrat în rutină decât o oră de „exerciții” făcută din obligație. Întreabă terapeutul ce ritm se potrivește copilului tău.

Și părintele are nevoie de sprijin

- **Persoane din jur:** tatăl, bunicii, o prietenă. Spune concret ce ajutor vrei („poți sta cu el miercuri între 16 și 18?”).
- **Respiro:** serviciu care preia copilul pentru scurt timp. Strategia națională 2022–2027 îl vizează ca țintă; pagina „Servicii” a DGASPC Harghita și lista furnizorilor acreditați din noiembrie 2025 nu conțin un serviciu respiro pentru copii (capitolul 8); întreabă la DGASPC Harghita dacă există soluții în afara listei.
- **Consiliere psihologică pentru părinți:** Legea nr. 61/2026 (Monitorul Oficial nr. 362 din 30 aprilie 2026) prevede consiliere psihologică decontată pentru părinții copiilor cu **sindrom Down sau autism**. Intrarea în vigoare depinde de legea bugetului de stat pe 2027, deci **nu se aplică încă** (legea intră în vigoare la 30 de zile după intrarea în vigoare a legii bugetului de stat pe 2027, termen confirmat pe legislatie.just.ro; Guvernul actualizează normele metodologice în 90 de zile de la intrarea în vigoare a legii, art. II alin. (2), citit pe o reproducere a textului din Monitorul Oficial nr. 362/2026 pe cmb.ro, nu pe legislatie.just.ro; termenul se numără de la intrarea în vigoare a legii, deci nu s-a împlinit). Detalii în capitolul 8. Până atunci: psiholog privat sau ONG.
- **Grupuri de părinți:** APCDT și alte asociații. Nu ești singur.

IMPORTANT Dacă ai gânduri de a-ți face rău sau simți că nu mai poți, cere ajutor imediat: medicul de familie, un psiholog sau 112 la urgență. Liniile de ajutor sunt în Anexa 3.

5.8 Costuri, surse de finanțare și teleterapie

Cine plătește?

Sursă	Ce acoperă	Starea
CNAS – MFR	Proceduri de recuperare (21 / 42 de zile pe an)	Ordin 3690/775/2024; confirmă la CAS ce se aplică în 2026
CNAS – subprogram TSA	Psihoterapie, logopedie, intervenții pentru autism	Comunicat 2023; confirmă tariful și limitele la CAS
CNAS – sanatorii	Recuperare cu internare, cu contribuție	Ghid 2025; confirmă valorile pentru 2026 la CAS
Tichete Legea 448/2006	12 sau 6 tichete pe an pentru terapie	Art. 11 ¹ ; valoarea și aplicarea: vezi secțiunea 5.4
Educație (CJRAE)	Logopedie școlară, consiliere	Variază pe județ; întreabă la CJRAE Harghita
DGASPC / centre de zi	Servicii sociale	Locuri limitate; întreabă la DGASPC Harghita
ONG	Terapii, centre, grupuri	Prin proiecte; variază
Familia (privat)	Orice terapie nedecontată	Costuri mari și variabile

Cum acoperi ce nu se decontează?

- **Redirecționarea unei părți din impozit** către un ONG care susține terapia (poți direcționa până la **3,5%** din impozitul pe venit pe anul respectiv, prin Formularul 230, depus la ANAF până la **25 mai** a anului următor; pentru veniturile din 2025 termenul a fost 25 mai 2026. Confirmă pe anaf.ro categoriile de venit care intră în această schemă și termenul pentru anul următor). Multe familii o folosesc prin asociații.

- **Proiecte ale ONG-urilor** (fonduri locale, prin Legea nr. 350/2005 privind regimul finanțărilor nerambursabile din fonduri publice alocate pentru activități nonprofit de interes general, modificată în 2026 prin Legea nr. 91/2026). Întreabă la primăria sau la Consiliul Județean Harghita când se deschid sesiunile de finanțare.
- **Ajutor local:** primărie, serviciul social. Întreabă la primăria ta ce ajutoare locale există.
- **Vouchere pentru elevii cu CES** (cerințe educaționale speciale): prevăzute de lege, dar amânate, după unele surse din 2026. Nu conta pe ele până nu primești confirmare de la ISJ [DE VERIFICAT: la ISJ Harghita, dacă a fost adoptată hotărârea de aplicare a art. 70 alin. (5) lit. a) din Legea 198/2023; un proiect din decembrie 2024 amâna voucherele până la anul școlar 2026-2027, iar în căutările din 22 octombrie 2026 nu am găsit o hotărâre adoptată] .

SFAT Păstrează **toate chitanțele și recomandările medicale**. Dacă apar decontări sau deduceri, vei avea dovezile.

Centre de zi și servicii sociale

Centrele de zi pentru copii se licențiază pe baza standardelor minime de calitate (Legea nr. 197/2012 privind asigurarea calității în serviciile sociale; Ordinul nr. 27/2019, cu modificările ulterioare, care stabilește standardele pentru serviciile sociale de zi destinate copiilor). Întreabă la DGASPC Harghita ce centre există, ce programe au și cum te înscrii. Locurile sunt limitate; cere să fii pe lista de așteptare.

Educația ca resursă

La CJRAE există, în principiu, logopezi, consilieri școlari și profesori de sprijin, iar logopedia este oferită gratuit în sistemul școlar în alte județe. Pentru Harghita nu am confirmat cabinetele, programul sau accesul preșcolarilor [DE VERIFICAT: la CJRAE Harghita, cabinetele de logopedie, programul și accesul preșcolarilor] . Detalii în capitolul despre educație. Poți cere servicii în limba maghiară acolo unde sunt disponibile [DE VERIFICAT: la CJRAE Harghita, cadrul legal și oferta în limba maghiară] .

Termeni utili în maghiară [DE VERIFICAT: de un cititor nativ, mai ales *gyógytorna* și *szenzoros integráció*] : *korai fejlesztés* (intervenție timpurie, pentru copii de 0-5 ani cu întârzieri în dezvoltare), *logopédia* (logopedie), *gyógytorna* (kinetoterapie), *szenzoros integráció* (integrare senzorială), *augmentatív és alternatív kommunikáció*, pe scurt AAK (CAA; se mai spune și *támogatott kommunikáció*).

Teleterapie

Terapia online (prin video) a devenit mai răspândită. Nu am găsit reglementări clare sau surse despre eficiența ei la copiii mici și nu știm dacă se decontează. Contractul-cadru prevede că terapiile psihiatrice și sfatul genetic pot fi acordate și la distanță. Normele spun același lucru și despre serviciile conexe ale psihologilor și ale logopezilor: pot fi acordate la distanță, prin orice mijloc de comunicare, și se decontează ca la cabinet (textul consolidat din ianuarie 2026, cnas.ro). Asta contează doar dacă furnizorul are contract cu CAS și ședința are recomandarea medicului. Întreabă furnizorul dacă oferă ședințe la distanță în cadrul contractului. Întreabă terapeutul:

- Pentru ce vârstă și ce tip de terapie recomandă varianta online?
- Cum te implică pe tine în timpul ședinței?
- Ce se întâmplă cu înregistrările video și cu datele copilului?
- Ce se întâmplă dacă nu merge online?

Pentru multe familii din zone rurale, online-ul poate fi singura opțiune apropiată. Poate fi un complement util, atâta timp cât nu înlocuiește evaluarea medicală.

5.9 Harghita și Toplița: ce să întrebi și unde

Contactele instituțiilor din Harghita sunt în Anexa 3; unele (de exemplu programul CJRAE și telefonul serviciilor CAS) rămân de confirmat; sună înainte să te deplasezi. Iată ce să întrebi la fiecare:

Instituție	Ce întrebi
CAS Harghita	Care sunt furnizorii cu contract pentru recuperare medicală și pentru subprogramul TSA? Cum arată lista de așteptare?
DSP Harghita	Ce servicii de recuperare pediatrică există în județ?
DGASPC Harghita	Ce centre de zi și de recuperare pentru copii există? Cum cer evaluarea complexă? Se aplică tichetele?
ISJ / CJRAE Harghita	Există logoped gratuit? Se oferă și preșcolarilor? Cum cer evaluare?
APCDT Toplița	Ce terapeuți recomandă părinții? Există grup de sprijin?

O asociație din județ (Asociația Persoanelor cu Dizabilități Harghita) are un centru de recuperare și reintegrare la Miercurea Ciuc, descris de Agerpres în aprilie 2024 ca loc cu ateliere de croitorie și broderie; nu știm dacă are servicii pentru copii și nici dacă are centre și în alte orașe [\[DE VERIFICAT: sună la asociație și întreabă dacă centrul are servicii pentru copii și în ce orașe funcționează\]](#).

GREȘELI FRECVENTE

- Greșeala:** a aștepta „să vedem dacă se rezolvă singur”. *De ce se întâmplă:* primești sfaturi de genul „băieții vorbesc mai târziu”. *În schimb:* cere o evaluare și întreabă ce urmărești și până când.
- Greșeala:** a începe zece terapii deodată. *De ce se întâmplă:* frica de a pierde timp. *În schimb:* alege 1-2 obiective și o terapie de bază; adaugă treptat.
- Greșeala:** a plăti luni în avans unui terapeut care promite rezultate. *De ce se întâmplă:* promisiunea dă speranță. *În schimb:* cere contract, plătește pe ședință sau pe lună, cere obiective scrise.
- Greșeala:** a lăsa terapeutul să „se ocupe” și a sta deoparte. *De ce se întâmplă:* credem că el știe mai bine. *În schimb:* întreabă ce poți face acasă și cere să fii implicat.
- Greșeala:** a nu-i spune medicului că iei în calcul o dietă sau un supliment. *De ce se întâmplă:* ți-e teamă să nu fii judecat. *În schimb:* spune-i. Medicul nu te judecă; încearcă să evite riscurile.
- Greșeala:** a lua de bune tichetele sau sumele auzite în presă. *De ce se întâmplă:* știrile sună sigur. *În schimb:* întreabă CAS și DGASPC și cere răspunsul în scris.
- Greșeala:** a-ți neglija propriul somn și propria sănătate. *De ce se întâmplă:* copilul vine primul. *În schimb:* un părinte odihnit sprijină mai bine. Cere ajutor.
- Greșeala:** a păstra actele risipite. *De ce se întâmplă:* fiecare instituție dă altceva. *În schimb:* fă un dosar unic și fotografiază fiecare act.
- Greșeala:** a te compara cu alți copii sau cu alți părinți. *De ce se întâmplă:* rețelele de socializare arată doar progresele. *În schimb:* compară copilul cu el însuși de acum 3 luni.

UNDE CERI AJUTOR

- **Medicul de familie** (primul pas): bilete de trimitere, adeverințe, coordonare.
- **CAS Harghita (Casa de Asigurări de Sănătate)**: ce se decontează, furnizori cu contract (contact: Anexa 3).
- **DGASPC Harghita**: evaluare complexă, plan de abilitare-reabilitare, centre de zi, informații despre tichete (contact: Anexa 3).
- **CJRAE Harghita / ISJ Harghita**: logopedie școlară, orientare, profesor de sprijin (contact: Anexa 3).
- **DSP Harghita (Direcția de Sănătate Publică)**: informații despre serviciile de sănătate din județ (contact: Anexa 3).
- **APCDT Toplița**: sprijin între părinți, informații locale, centrul de zi.
- **ANPDPD**: autoritatea națională pentru drepturile persoanelor cu dizabilități; informații oficiale.
- **ONG-uri naționale pentru autism și alte dizabilități**: informații, grupuri, ghiduri (lista: Anexa 3).
- **112**: numai pentru urgențe medicale.

Contactele detaliate se află în Anexa 3.

CONTACT Contactele verificate pentru Harghita (DGASPC, CAS, DSP, ISJ, APCDT) sunt în Anexa 3, cu data verificării. DGASPC Harghita: str. Szék nr. 152, Miercurea Ciuc, +40 733 553 058 (sediu s-a mutat temporar, sună înainte). Adresele din comunicate mai vechi pot fi depășite.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Acte normative și documente oficiale:

- Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările ulterioare - forma consolidată din 5 iunie 2025 (copie Consiliul Județean Argeș) - accesat 20.10.2026. Art. 11, 11¹ și 31 verificate pe <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/269259> (portal; ultima consolidare listată: 31.08.2026) - accesat 21.10.2026.
- Ordinul MS/CNAS nr. 3690/775/2024 (modifică normele metodologice ale contractului-cadru) - <https://cnas.ro/wp-content/uploads/2024/07/norme.pdf> - accesat 20.10.2026.
- Ordinul MS/CNAS nr. 1018/528/2025 - https://cnas.ro/wp-content/uploads/2025/04/Ordin-1018_528_2025_all.pdf - accesat 20.10.2026.
- HG nr. 5/2026 (modifică anexa 2 la HG 521/2023) - <https://cnas.ro/wp-content/uploads/2026/01/HG-5-2026.pdf> - accesat 20.10.2026.
- HG nr. 521/2023, versiune actualizată (contractul-cadru) - https://cnas.ro/wp-content/uploads/2026/01/HG-521_2023-actualizata.pdf - accesat 21.10.2026.
- Legea nr. 7/2023 (introduce art. 11¹ în Legea 448/2006), Monitorul Oficial nr. 19/2023 - text verificat pe legislatie.just.ro - accesat 21.10.2026.
- Comunicat CNAS din 30.07.2026 (proiecte de modificare a contractului-cadru și a normelor) - <https://agerpres.ro/comunicate/2026/07/30/comunicat-de-presa---casa-nationala-de-asigurari-de-sanatate--1580870> - accesat 21.10.2026.
- Ghidul asiguratului, ed. 3, ianuarie 2025 - <https://cnas.ro/wp-content/uploads/2025/01/Ghidul-asiguratului-editia-3.pdf> - accesat 20.10.2026.
- Comunicat CNAS din 29.09.2023 (subprogram TSA, Ordinul 774/2023) - <https://cnas.ro/2023/09/29/comunicat-un-nou-subprogram-national-de-sanatate-pentru-pacientii-cu-tulburari-din-spectrul-autist/> - accesat 20.10.2026.
- Legea nr. 61/2026 (consiliere psihologică pentru părinți) - art. 11 citit pe cmb.ro; vezi și Edupedu, <https://www.edupedu.ro/oficial-consiliere-psihologica-gratuita-pentru-parintii-copii-cu-tulburare-din-spectru-autist-si-sindrom-down-din-2027/> - accesat 20.10.2026; MO nr. 362/30.04.2026 conform capitolului 8.

Surse medicale și internaționale:

- OMS, fișa despre tulburările din spectrul autist - <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/autism-spectrum-disorders> - accesat 20.10.2026.
- CDC, tratamente pentru autism - <https://www.cdc.gov/autism/treatment/index.html> și Learn the Signs. Act Early. - <https://www.cdc.gov/act-early/about/index.html> - accesate 20.10.2026.
- CDC, prim ajutor la crize convulsive - <https://www.cdc.gov/epilepsy/first-aid-for-seizures/index.html>; NHS, convulsii febrile - <https://www.nhs.uk/conditions/febrile-seizures/> - accesate 21.10.2026.
- CDC, MMWR 2006;55:204-207 (decese asociate cu chelarea) - <https://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/mm5508a3.htm> - accesat 21.10.2026.
- FDA, avertisment despre „Miracle Mineral Solution” - <https://www.fda.gov/consumers/consumer-updates/danger-dont-drink-miracle-mineral-solution-or-similar-products>; FDA, avertisment despre terapiile cu celule stem - <https://www.fda.gov/consumers/consumer-updates/fda-warns-about-stem-cell-therapies> - accesate 21.10.2026.

- AAP, Sensory integration therapies for children with developmental and behavioral disorders, Pediatrics 2012 (doi 10.1542/peds.2012-0876); Pickles și colab., Lancet 2016 (doi 10.1016/S0140-6736(16)31229-6) și Green și colab., Lancet 2010 (PACT); Schlosser și Wendt, Am J Speech Lang Pathol 2008 (PMID 18663107); SenITA RCT, 2022 (PMID 35766242) – rezumate citite prin Europe PMC – accesate 21.10.2026.

Surse secundare (presă, ONG) folosite doar ca orientare: Graiul Maramureșului (06.04.2026), Agerpres (02.04.2026), Edupedu, Newsweek (04.03.2026), TVR Info (31.03.2023), Antena 3 (18.06.2025).

ÎNTREBĂRI DE PUS SPECIALISTULUI

Medicului de familie

1. Ce simptome sau repere ratate trebuie să urmărim și la ce dată revenim?
2. Ce bilete de trimitere îmi dați acum (neuropediatru, psihiatru pediatru, MFR, logoped)?
3. Cum mă ajutați să păstrez toate evaluările într-un singur loc?

Neuropediatrului / psihiatrului pediatru

4. Ce diagnostic aveți sau ce evaluări mai sunt necesare și ce înseamnă în cuvinte simple?
5. Ce terapii recomandați pentru copilul meu, în ce ordine și cu ce obiective?
6. Ce opțiuni avem dacă terapia recomandată nu există aproape de noi?
7. Suntem eligibili pentru subprogramul CNAS (dacă e cazul)? Cum primesc recomandarea în scris?

Medicului MFR

8. Câte zile de recuperare ni se cuvin pe an și cum se împarte planul?
9. Cum știm când e nevoie de o nouă trimitere sau de o reevaluare?

Terapeutului / psihologului / logopedului

10. Ce calificare aveți și pot vedea dovada dreptului de practică?
11. Ce obiective măsurabile avem pentru următoarele 3 luni și cum mi le raportați?
12. Ce pot face acasă, în rutină, și cât timp pe zi?
13. Cum procedați dacă copilul refuză sau plânge? Ce înseamnă pentru dumneavoastră consimțământul copilului?
14. Ce date personale păstrați și înregistrați ședințele? Pot refuza?

Asistentului social (DGASPC) / CAS

15. Ce servicii și centre de zi există în județ și cum mă înscriu pe lista de așteptare?
16. Este aplicată metodologia pentru tichetele de terapie din Legea 448/2006? Ce valoare au?
17. Ce furnizori au contract cu casa de asigurări pentru copilul meu?

PARTEA A TREIA

Educație, sănătate și familie

6 Educație: de la creșă la liceu

7 Sănătatea fizică de zi cu zi: nutriție, somn, medicamente, urgențe

8 Sănătatea emoțională: a ta, a copilului, a familiei

6

Educație: de la creșă la liceu

PE SCURT

- Copilul tău are dreptul la educație gratuită, într-o școală cât mai aproape de casă. Legea nr. 198/2023 garantează educația incluzivă de calitate (art. 67) și spune că educația specială se organizează, în general, în școala din apropierea domiciliului (art. 70 alin. (1)).
- Documentul-cheie este **certificatul de orientare școlară și profesională**, eliberat de CJRAE (Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională). Nu este același lucru cu certificatul de handicap de la DGASPC (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului). Sunt două dosare diferite. (Legea încă folosește cuvântul „handicap”; în manual spunem „dizabilitate”, dar păstrăm termenul oficial când este numele unui document.)
- Procesul pornește de la cererea ta, iar legea cere consultarea părinților. Decizia o ia comisia de la CJRAE; tu o poți contesta, iar orientarea se poate schimba mai târziu, în ambele sensuri.
- Legea prevede patru niveluri de sprijin și camere-resursă, dar le aplică treptat, începând cu generația din clasa pregătitoare 2025–2026, și doar unde există personal și infrastructură (art. 248 alin. (9)). Nu am găsit niciun ordin cu metodologia de aplicare; în august 2026 presa (edupedu.ro, 25 august 2026) scria că legislația subsecventă nu fusese adoptată. Camerele-resursă din fiecare școală și Centrul Național de Educație Incluzivă (art. 67 alin. (4), (6)–(8)) sunt amânate prin Legea nr. 141/2025 până la începutul anului școlar 2027–2028 [DE VERIFICAT: la CJRAE Harghita, dacă a apărut între timp un ordin cu metodologia; la 22 octombrie 2026 nu am găsit niciunul] . În octombrie 2026 se lucrează în continuare, în practică, după procedura din ordinul din 2016. Sprijinul real poate fi mai mic decât cel scris în lege.
- **Termen scurt:** contestația la certificatul de orientare se depune în 5 zile lucrătoare de la primirea lui (Ordinul comun 1985/1305/5805/2016, art. 91 alin. (1)). Legea 198/2023 (art. 69 alin. (17)) vorbește despre 45 de zile; nu am găsit nicio dispoziție care să spună care termen are prioritate și nici o abrogare a art. 91 din ordin. Chiar modelul certificatului (anexa 19 la ordin) scrie că poate fi contestat în 5 zile de la luarea la cunoștință, la CJRAE [DE VERIFICAT: dacă termenul de 45 de zile din lege înlocuiește termenul de 5 zile din ordin; acțiune: cere la CJRAE să ți se scrie termenul aplicabil, iar pentru un caz concret întreabă un jurist] . Regula prudentă: contestă în primele 5 zile lucrătoare.
- Cere totul în scris și păstrează dovada depunerii. Cererea de bursă și cererile de adaptare la examene au termene la începutul anului școlar sau înainte de examene.

CE AI DE FĂCUT - LISTA DE PAȘI

- ☐ Alege creșa sau grădinița potrivită și vorbește deschis cu educatoarea despre nevoile copilului (creșă: de la 3 luni; grădiniță: de la 3 ani). (când ai putere)
- ☐ Cere la medicul de familie și la specialiștii copilului actele medicale pentru dosarul de orientare, inclusiv certificatul medical tip A5 și fișa medicală sintetică. Ordinul din 2016 prevede că ambele se eliberează gratuit. Cere-le din timp, pentru că durează. (urgent, dacă începe școala)
- ☐ Depune la CJRAE cererea pentru evaluare complexă și orientare școlară și profesională, cu actele cerute (vezi 6.4). Cererea se înregistrează numai dacă toate actele sunt atașate, deci verifică lista înainte. Cere număr de înregistrare și păstrează o copie. (urgent)
- ☐ Cere ancheta socială la serviciul public de asistență socială (SPAS) din primărie sau, dacă primăria nu are, la DGASPC. Potrivit ordinului din 2016, ancheta o face un asistent social numit de SPAS/DGASPC și este valabilă între 3 și 6 luni. Întreabă la SPAS în cât timp se eliberează în localitatea ta.
- ☐ Participă la evaluare și cere, după ședința comisiei, certificatul de orientare. Verifică ce scrie în el înainte să pleci.
- ☐ Dacă nu ești de acord cu certificatul, contestă-l în scris, repede. (urgent)
- ☐ Cere directorului școlii numele responsabilului de caz. Directorul îl numește în 5 zile de la primirea certificatului (ordinul din 2016, art. 58 alin. (2)).
- ☐ Cere în scris copia planului de servicii individualizat (PSI) și a planului de intervenție personalizat (PIP) și participă la elaborarea lor. Proiectul PSI se întocmește în 30 de zile de la numirea responsabilului de caz, la prima orientare (ordinul din 2016, art. 57 alin. (4)).
- ☐ Întreabă câte ore pe săptămână primește copilul cu profesorul de sprijin și unde. Cere răspunsul în scris.
- ☐ Depune cererea de bursă socială la școală, în fiecare an, în primele săptămâni de la începerea cursurilor (în primele 25 de zile calendaristice de la începerea cursurilor, conform art. 13 alin. (2) din HG 732/2025; în 2026 termenul a fost 1 octombrie, potrivit edupedu.ro). Dacă ai ratat termenul, întreabă totuși secretariatul: hotărârea spune că lista beneficiarilor poate fi completată lunar, la cerere, cu elevii a căror situație s-a schimbat și fac dovada (art. 13 alin. (7)). Vezi 6.9. (urgent, la început de an școlar)
- ☐ Cere în scris adaptarea la evaluările naționale și la Bacalaureat, din timp. (cu mult înainte de examen)
- ☐ Notează într-un dosar tot ce se întâmplă la școală: întâlniri, promisiuni, incidente. Începe de vreme, chiar dacă nu ai acum energie pentru mai mult. (când ai putere)

ÎN ACEST CAPITOL

6.1 Ce drepturi are copilul tău la educație?

6.2 Creșa și grădinița: ce trebuie să știi?

6.3 Școala de masă, clasa specială sau școala specială: cum alegi?

6.4 Cum obții certificatul de orientare școlară și profesională?

6.5 Ce se întâmplă după certificat: responsabilul de caz, PSI, PIP, profesorul de sprijin

6.6 Cum colaborezi cu învățătorul sau dirigintele?

6.7 Evaluări, examene și adaptări

6.8 Bullying și discriminare: ce faci pas cu pas?

6.9 Transport, burse, școlarizare la domiciliu și alte drepturi

6.10 Ce există în Harghita?

6.1 Ce drepturi are copilul tău la educație?

Educația nu este un favor făcut familiei tale. Este un drept al copilului. **Legea nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar** (legea de bază pentru grădiniță, școală și liceu, publicată în Monitorul Oficial nr. 613 din 5 iulie 2023, cu modificările ulterioare) stabilește mai multe principii care te ajută direct.

Principiu	Ce înseamnă pentru tine
Educație incluzivă	Statul garantează dreptul la educație incluzivă de calitate (art. 67). Copiii cu cerințe educaționale speciale (CES) și copiii cu dizabilități sunt numiți în lege printre cei „în risc de excluziune școlară”, ca să fie sprijiniți.
Apropiere de casă	Educația specială se organizează, în general, în școala din apropierea domiciliului. Dacă sprijinul nu se poate da acolo, copilul primește loc la cea mai apropiată unitate care îl poate asigura (art. 70 alin. (1)).
Gratuitate	Activitățile și serviciile de educație specială, indiferent de nivelul de sprijin, sunt gratuite (art. 70 alin. (4)).
Fără discriminare	Discriminarea pe criteriile din OG 137/2000 este interzisă în școli. Personalul care o încalcă răspunde disciplinar (art. 11).
Fără segregare	Legea interzice segregarea școlară (art. 11). Înființarea și funcționarea unităților de învățământ special nu este considerată segregare (art. 11 alin. (4) lit. a).
Servicii de sprijin	Elevii cu CES au dreptul la condiții adaptate de acces, studiu și evaluare, precum și la asistență medicală, psihologică și logopedică gratuită, în cabinete școlare sau în unități medicale de stat (art. 106 alin. (1)).

CES înseamnă „cerințe educaționale speciale”, adică nevoia unui copil de sprijin suplimentar ca să poată învăța. În manual folosim și formula „copil cu nevoi specifice de sprijin”, dar în acte vei vedea CES.

Alte drepturi și obligații din lege care te pot privi:

- Părinții au obligația să asigure participarea copilului la cursuri în perioada învățământului obligatoriu. Școlarizarea la domiciliu și „Școala din spital” sunt forme legale de școlarizare, deci nu te pun în conflict cu această obligație.
- Dacă locuiești într-o comunitate de minoritate națională (la noi, maghiară), copilul are dreptul să studieze în limba maternă, la cererea părinților, în funcție de nevoile locale. Termeni cheie: certificat de orientare școlară = *iskolai orientációs bizonyítvány*; profesor de sprijin = *támogató tanár*. Centrul județean de resurse (CJRAE) are și denumire oficială în maghiară: *Hargita Megyei Nevelési Tanácsadó- és Erőforrásközpont* (hargitamegye.ro). [DE VERIFICAT: cei doi termeni de mai sus, *iskolai orientációs bizonyítvány* și *támogató tanár*; cău-

tările în maghiară din 22 octombrie 2026 nu i-au găsit în texte oficiale din România; acțiune: întreabă un vorbitor nativ de la CJRAE Harghita sau de la o școală cu predare în maghiară]

- Școala trebuie să păstreze confidențialitatea informațiilor despre sănătatea și familia copilului.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legea nr. 198/2023 a fost modificată după 2023 (de exemplu prin OUG nr. 95/2024, Legea nr. 141/2025 și, în 2026, prin Legea nr. 6/2026 despre detașări, Legea nr. 12/2026 despre transport și Legea nr. 56/2026 despre manuale, toate citite pe legislatie.just.ro; niciuna nu atinge art. 69–70 despre sprijinul pentru elevii cu CES). Textul consolidat citit pe legislatie.just.ro reflectă modificările până la 19 decembrie 2025; iar site-ul listează o formă consolidată din 28 septembrie 2026, al cărei conținut nu a putut fi citit [DE VERIFICAT: dacă forma consolidată din 28 septembrie 2026 cuprinde și alte modificări; acțiune: citește art. 67–70 pe legislatie.just.ro sau întreabă la CJRAE]. Legile și normele se schimbă. Verifică la CJRAE, la inspectoratul școlar și la ANPDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități) înainte să depui un dosar.

6.2 Creșa și grădinița: ce trebuie să știi?

Cum funcționează educația timpurie?

Legea nr. 198/2023 (art. 15 alin. (1) lit. a) împarte educația timpurie în două trepte: **antepreșcolar** (creșa, de la 3 luni la 3 ani) și **preșcolar** (grădinița, de la 3 la 6 ani). Ordinul comun din 2016 despre orientarea școlară (vezi 6.4) cere ca părinții să fie informați că frecventarea unei unități antepreșcolare se poate face de la vârsta de 3 luni, cu sau fără orientare școlară de către comisia de orientare (art. 18 lit. b), citit pe text). Întreabă totuși la creșa aleasă ce acte cer.

Creșa este reglementată de Legea nr. 263/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea creșelor (M.Of. nr. 507 din 30 iulie 2007) Pe legislatie.just.ro, ultima formă consolidată listată este cea din 2 august 2018; întreabă la primărie dacă s-a schimbat ceva. Din textul consultat reiese (art. 1, 4, 9–11):

- creșele pot fi publice (ale consiliilor locale) sau private;
- înscrierea se face pe parcursul anului, în limita locurilor, pe baza unui contract cu părinții;
- părinții plătesc o contribuție lunară; la creșele publice ea depinde de venit și de numărul de copii (art. 10 alin. (1));
- legea, în forma citită, nu spune nimic despre copiii cu dizabilități și nu prevede explicit dreptul la un însoțitor în creșă întreabă la creșa aleasă și la primărie ce prevede regulamentul creșei.

În practică, primirea unui copil cu dizabilități depinde mult de creșa concretă, de personal și de locurile libere. Dacă ți se refuză înscrierea, cere refuzul în scris, cu motivul. Vezi capitolul 12.

Legea nr. 198/2023 prevede (art. 69 alin. (1)) **grupe de intervenție timpurie** pentru antepreșcolarii cu CES, cu terapii și servicii specializate. Modul lor de organizare se stabilește prin ordin comun al ministrului educației, al ministrului sănătății și al ministrului familiei [DE VERIFICAT: dacă ordinul a fost adoptat; la 22 octombrie 2026 nu am găsit niciunul pe edu.ro, legislatie.just.ro sau în presă; acțiune: întreabă la CJRAE Harghita]. Nu am găsit date că astfel de grupe funcționează în județul Harghita [DE VERIFICAT: dacă funcționează astfel de grupe; acțiune: întreabă la CJRAE Harghita și la creșa din Toplița]. Despre terapiile medicale și de abilitare din primii ani, vezi capitolul 5.

Ce faci la grădiniță?

Legea include învățământul preșcolar în învățământul obligatoriu (art. 13 alin. (1)), iar obligația de a asigura participarea revine părinților (art. 14 alin. (1)). Aplicarea este etapizată: grupa mică devine obligatorie abia din anul școlar 2030–2031 (art. 248 alin. (3)). Pentru celelalte grupe, întreabă la grădiniță sau la inspectorat ce se aplică copilului tău în acest an. Dacă ai probleme cu frecvența din motive medicale, vorbește cu directorul și cu medicul și cere soluții în scris.

Un copil cu CES poate merge la grădiniță în trei feluri:

1. într-o grupă obișnuită (de masă), cu sprijin;
2. într-o grupă specială, din cadrul unei grădinițe de masă;
3. la o grădiniță specială.

Despre ce există în Harghita, vezi 6.10.

La grădiniță, grupa de preșcolari are, în forma legii modificate prin Legea nr. 141/2025, între 12 și 22 de copii, în medie 17 (art. 23 alin. (1) lit. b). În forma inițială a legii cifrele erau 10-20, în medie 15, deci nu te lua după materiale mai vechi. Pentru **fiecare copil cu CES integrat în învățământul de masă**, efectivul maxim al grupei sau clasei se diminuează cu 3 (art. 23 alin. (9)) (textul alin. (9) a fost citit pe legislatie.just.ro). Cum se aplică în practică afli de la directorul școlii. Cu alte cuvinte, legea vrea ca educatoarea să aibă mai puțini copii când are în grupă un copil cu CES. Poți cere directorului să-ți arate cum se aplică regula la grupa copilului tău.

SFAT La sfârșitul grupei mari, educatoarea face un raport descriptiv, împreună cu consilierul școlar. Cere o discuție cu ea cu cel puțin 3-4 luni înainte, ca să pregătiți împreună intrarea în clasa pregătitoare.

EXEMPLU FICTIV. Maria, mama lui Andrei, 5 ani, din Toplița, se teme că educatoarea nu va ști cum să-l ajute. Înainte de septembrie, cere o întâlnire cu educatoarea și îi dă o pagină scrisă cu ce îl calmează pe Andrei, ce îl supără și cum comunică. Educatoarea notează, iar în prima lună cele două vorbesc o dată pe săptămână, câte 10 minute.

6.3 Școala de masă, clasa specială sau școala specială: cum alegi?

Aceasta este una dintre cele mai grele decizii și nu are un răspuns unic. Nu există o alegere „corectă” pentru toți copiii.

Care sunt variantele?

Varianta	Cum arată	La ce să fii atent
Școala de masă, cu sprijin (integrare individuală)	Copilul învață în clasă obișnuită, cu profesor de sprijin/itinerant, uneori cu curriculum adaptat	Sprijinul este adesea insuficient; întreabă câte ore primește efectiv
Clasă specială într-o școală de masă (special integrat)	Clasă mică, cu copii cu CES, în aceeași clădire cu elevii de la clasele obișnuite	Disponibilitatea depinde de județ și de școală; întreabă la CJRAE Harghita
Școala specială	Școală pentru elevi cu CES, cu personal de specialitate; în județ există și internat/centru în unele localități	Poate fi departe de casă; vezi transportul în 6.9
Școlarizare la domiciliu / Școala din spital	Pentru copii care nu se pot deplasa temporar sau sunt internați	Se face la cererea părinților, pe perioadă determinată; vezi 6.9

Legea garantează dreptul la educație incluzivă (art. 67) și spune că orientarea sau reorientarea între învățământul special și cel de masă se face cu consultarea părinților (art. 69 alin. (17)). Orientarea abuzivă către învățământul special, făcută de personal, este abatere disciplinară (art. 69 alin. (14), verificat pe [textul de pe legislatie.just.ro](http://legislatie.just.ro)). Nu am găsit în lege o formulare care să dea explicit prioritate școlii de masă.

Cine decide?

Decizia de orientare o ia comisia de la CJRAE (COSP), pe baza evaluării complexe. Tu ai un rol real: procesul pornește de la cererea ta, legea cere consultarea ta, iar decizia poate fi contestată. Ordinul comun din 2016 (vezi 6.4, art. 2 alin. (2)) spune că:

- încadrarea în grad de handicap se face numai la solicitarea părinților sau a reprezentantului legal;
- înscrierea în învățământul special sau special integrat se face numai pe baza orientării școlare și profesionale făcute de comisia de orientare (COSP) de la CJRAE.

Rezultă că un copil poate avea certificat de handicap fără orientare școlară, orientare școlară fără certificat de handicap, ambele sau niciunul. **Poți ține copilul în școala de masă cu sau fără certificat de handicap.** Certificatul de handicap (documentul de la DGASPC care deschide drepturi sociale) este tratat în capitolele 3 și 4.

IMPORTANT Legea 198/2023 spune că părinții pot contesta decizia de orientare sau reorientare la structura județeană a inspectoratului (în text: DJIP/DMBIP), în termen de 45 de zile de la data comunicării deciziei (art. 69 alin. (17), verificat pe textul legii). Ordinul comun din 2016 prevede pentru contestarea certificatului de orientare un termen mult mai scurt: 5 zile lucrătoare de la data la care ai luat cunoștință, sub semnătură, de certificat, la serviciul de evaluare din CJRAE (art. 91 alin. (1), verificat pe textul ordinului). Nu am găsit o dispoziție care să arate dacă termenul din lege înlocuiește sau completează termenul din ordin, nici o abrogare a art. 91; modelul certificatului (anexa 19 la ordin) scrie tot 5 zile [DE VERIFICAT: care termen se aplică; acțiune: cere la CJRAE să ți se scrie termenul aplicabil]. Regula practică: contestă cât mai repede, în primele 5 zile lucrătoare, și întreabă un jurist sau asistentul social de la CJRAE.

Ce să întrebi înainte să alegi?

- Câți elevi sunt în clasă și câți dintre ei au CES?
- Ce ore de sprijin primește copilul, cu cine și unde?
- Există în școală cabinet de logopedie, consilier școlar, cameră pentru liniștire?
- Cât de departe este școala specială sau clasa specială și cum ajunge copilul acolo?
- Cum decurge ziua copilului și ce activități are alături de ceilalți elevi?

Vizitează cel puțin două variante, dacă poți, și vorbește cu alți părinți. APCDT Toplița te poate pune în legătură cu familii din zonă. Ascultă și părerea copilului, în măsura vârstei lui.

6.4 Cum obții certificatul de orientare școlară și profesională?

Este documentul care deschide accesul la sprijin formal în școală și care, pentru învățământul special, este obligatoriu.

IMPORTANT Legea nr. 198/2023 (art. 69 alin. (2)) prevede un sistem nou, cu patru niveluri de sprijin: nivel I (bazal), nivel II (suplimentar), nivel III (intensiv) și nivel IV (special). Aplicarea lui este treptată, începând cu prima generație înscrisă în clasa pregătitoare în 2025-2026, și condiționată de infrastructură și personal (art. 248 alin. (9)). Nu am găsit niciun ordin cu metodologia de aplicare, iar edupedu.ro (25 august 2026) scria că legislația subsecventă nu fusese adoptată. Camerele-resursă din fiecare școală și Centrul Național de Educație Incluzivă (art. 67 alin. (4), (6)-(8)) sunt amânate prin Legea nr. 141/2025 până la începutul anului școlar 2027-2028. Proiectul european de pilotare, numit „VREM” (aproape 17 milioane de euro, minimum 50 de camere-resursă, în toate județele), era estimat pentru perioada noiembrie 2026 - octombrie 2029, iar ministerul trebuia să îl depună până la 30 septembrie 2026 (edupedu.ro) [DE VERIFICAT: dacă proiectul VREM a fost aprobat și dacă a apărut un ordin cu metodologia după 25 august 2026; acțiune: întreabă la CJRAE Harghita]. De aceea, în 2026 se lucrează încă, în practică, după procedura din **Ordinul comun nr. 1985/2016 (Ministerul Muncii), nr. 1305/2016 (Ministerul Sănătății) și nr. 5805/2016 (Ministerul Educației)** privind evaluarea copiilor cu dizabilități și orientarea școlară și profesională (Monitorul Oficial nr. 1019 din 19 decembrie 2016, conform surselor secundare). Am citit textul din 2016; nu am găsit o abrogare, dar nici forma consolidată în vigoare [DE VERIFICAT: dacă ordinul din 2016 a fost modificat după publicare; copia citită nu cuprinde modificări, iar căutările din 22 octombrie 2026 nu au găsit o abrogare; acțiune: cere la CJRAE forma pe care o aplică]. Ordinul se referă la Legea educației naționale nr. 1/2011, înlocuită de Legea 198/2023, așa că unele trimiteri sunt depășite. Este posibil să nu ți se spună „nivelul II de sprijin”; întreabă la CJRAE Harghita dacă s-a schimbat ceva. Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la CJRAE Harghita și la ANPDPD înainte să depui dosarul.

Cine face evaluarea?

În fiecare județ, evaluarea o face un serviciu din CJRAE (în ordinul din 2016 se numește **SEOSP**, Serviciul de evaluare și orientare școlară și profesională). Decizia o ia o comisie (**COSP**, Comisia de orientare școlară și profesională), care se întrunește de două ori pe lună, plus în ședințe extraordinare dacă e nevoie (ordinul din 2016, art. 89). Ședințele nu sunt publice. Denumirile pot varia: un regulament din 2024 folosește alte nume, iar legea nouă vorbește de „comisiile responsabile la nivel județean” (art. 69 alin. (10) și (10¹)). Întreabă la CJRAE Harghita cum se numesc astăzi aceste structuri..

Cum ceri certificatul

Cine poate cere: părintele sau reprezentantul legal. Școala poate depune actele numai cu acordul tău scris (art. 45 alin. (2)).

Unde: la CJRAE Harghita, la secretarul comisiei de orientare (art. 45 alin. (1)). Adresa și telefoanele CJRAE: Str. Mihail Sadoveanu nr. 54, Miercurea Ciuc, 530241; tel. 0266 317 048 sau 0266 310 322; CES, mobil 0737 513 518; cjræ.eduhr.ro, pagina de contact, 22.10.2026. Programul cu publicul nu e afișat; sună înainte (sau întreabă la ISJ Harghita, tel. 0266 312 514, vezi Anexa 3).

Ce acte îți trebuie (conform ordinului din 2016, art. 45 alin. (1); cererea se înregistrează numai dacă toate actele sunt atașate):

- ☐ cererea-tip pentru evaluare complexă și orientare școlară și profesională (o primești la CJRAE);
- ☐ copia certificatului de naștere sau a actului de identitate al copilului;
- ☐ copii ale actelor de identitate ale părinților sau ale reprezentantului legal;
- ☐ dovada calității de reprezentant legal, dacă e cazul (de exemplu hotărâre judecătorească);
- ☐ ancheta socială;
- ☐ fișa medicală sintetică;
- ☐ certificatul medical tip A5;
- ☐ fișa de evaluare psihologică;

- ☐ fișa psihopedagogică;
- ☐ copia foii matricole sau adeverința de înscriere la școală (dacă ai);
- ☐ copia ultimului certificat de orientare, în caz de reorientare.

Medicul de familie și specialiștii îți explică ce documente medicale sunt necesare. Ordinul din 2016 prevede că fișa medicală sintetică (valabilă un an) se eliberează gratuit de medicul de familie, iar certificatul medical A5 se eliberează gratuit pentru copiii cu dizabilități (valabilitate stabilită de medic, între 3 luni și 4 ani). Ancheta socială se face de un asistent social numit de primărie (SPAS) sau de DGASPC și este valabilă între 3 și 6 luni (art. 25). CJRAE sau școala te ajută cu fișa psihopedagogică și cu evaluarea psihologică.

În cât timp primești răspuns: comisia se întrunește de două ori pe lună, dar nu am găsit în ordin un termen exact pentru emiterea certificatului. Secretarul comisiei trimite certificatele în 5 zile de la eliberare (art. 90 alin. (2)). Un exemplu dintr-un alt județ (Dolj) indică aproximativ 30 de zile, dar nu este regulă. Întreabă la CJRAE când este următoarea ședință.

Valabilitate: cel puțin un an școlar sau până la finalizarea nivelului de învățământ pentru care ai fost orientat (art. 90 alin. (3)). Prevederile certificatului sunt executorii (adică școala trebuie să le aplice). Orientarea se face, de regulă, cel mult o dată pe an și cel puțin o dată pe nivel de învățământ sau la expirarea valabilității, la cererea părinților, precum și ori de câte ori este nevoie (art. 88).

Dacă ți se refuză sau nu ești de acord: depune contestație scrisă la serviciul de evaluare din CJRAE, în 5 zile lucrătoare de la data la care ai primit certificatul și ai semnat de luare la cunoștință (art. 91 alin. (1)). Inspectoratul constituie o comisie nouă, cu alți membri decât cei care au făcut orientarea. Comisia trebuie să rezolve contestația în 30 de zile de la depunere (art. 91 alin. (3)–(6)). Dacă o admite, emite alt certificat; dacă o respinge, rămâne valabil certificatul inițial. Decizia comisiei de contestații poate fi atacată doar în instanță (art. 91 alin. (7)). Vezi capitolul 12. Pentru termenul de 45 de zile din lege, vezi caseta din 6.3.

Pentru elevii de clasa a VIII-a: proiectul de ordin pentru admiterea în liceu în 2027 (citit pe un PDF publicat în septembrie 2026) prevede depunerea copiei certificatului de orientare, valabil pentru anul școlar 2026–2027, la școala de proveniență până la 31 octombrie 2026; în situații justificate se poate depune și după termen, doar cu acordul președintelui Comisiei Naționale de Admitere [DE VERIFICAT: dacă ordinul a fost aprobat în această formă; textul citit are numărul ordinului necompletat; acțiune: întreabă la școală și la CJRAE]. Dacă ai un copil în clasa a VIII-a, mergi la CJRAE cât mai repede.

Confidențialitate

Certificatul se eliberează în trei exemplare (părinți, școala nominalizată în plan, serviciul de evaluare). Școala nu are voie să facă publice informațiile din el, nici în interiorul școlii, nici în afara ei, iar încălcarea confidențialității se sancționează (ordinul din 2016, art. 90 alin. (1) și (5); legea cere personalului școlii să păstreze confidențialitatea informațiilor despre sănătatea elevului, art. 67 alin. (12)). Dacă observi că diagnosticul circulă printre colegi sau părinți fără acordul tău, cere în scris explicații directorului.

Tulburările specifice de învățare (dislexie, disgrafie, discalculie)

Pentru copiii cu aceste tulburări există o metodologie separată: Ordinul MEN nr. 3124/2017 din 20 ianuarie 2017, privind suportul necesar elevilor cu tulburări de învățare (publicat în Monitorul Oficial la 10 februarie 2017; numărul 117, confirmat pe edu.ro). Nu am găsit nicio abrogare după Legea 198/2023 [DE VERIFICAT: dacă a fost înlocuit; acțiune: întreabă la CJRAE sau la ISJ Harghita ce metodologie aplică]. Am citit anexa ordinului. Ea spune, printre altele, că:

- după evaluarea complexă și certificatul de diagnostic, te adresezi CJRAE pentru orientare; cu certificatul de orientare mergi la școală pentru **Planul educațional personalizat (PEP)**;
- planul poate include instrumente compensatorii (de exemplu calculator, reportofon, hărți mentale), măști de dispensare (de exemplu scutire de citit cu voce tare sau de copiat de pe tablă) și forme de evaluare adaptate;

- la evaluare poți cere timp suplimentar (30-60 de minute) și citirea subiectelor cu voce tare;
- obligația școlii de a adapta apare pentru elevii pentru care s-a depus certificatul. **Fără certificat, școala poate refuza adaptările formale.** De aceea nu aștepta „să se vadă”.

6.5 Ce se întâmplă după certificat: responsabilul de caz, PSI, PIP, profesorul de sprijin

Aici începe munca de zi cu zi: drepturile se transformă în ore, oameni și adaptări. Termenele de mai jos sunt din ordinul din 2016 (forma din 2016, citită pe text; forma consolidată nu a fost găsită; întreabă la CJRAE dacă s-a schimbat ceva).

Pas	Ce se întâmplă	Termen
Responsabilul de caz	Directorul numește persoana care coordonează sprijinul copilului: profesorul itinerant și de sprijin pentru elevul cu CES integrat în școala de masă; dirigintele în celelalte situații (art. 58 alin. (1)-(2))	5 zile de la primirea certificatului
PSI	Responsabilul de caz elaborează proiectul planului de servicii individualizat, consultând specialiștii, pe tine și copilul, după vârstă (art. 57 alin. (3)-(4))	30 de zile de la numire (la prima orientare)
Aprobare	PSI merge la comisia de orientare spre aprobare (art. 57 alin. (5))	după elaborare
Valabilitate	PSI este valabil cât certificatul (art. 59 alin. (2))	cât certificatul
Revizuire	Obiectivele se reevaluează periodic (art. 74 alin. (2)); planul se revizuieste oricând e nevoie (art. 77 alin. (1))	Semestrial, dacă certificatul e valabil un an școlar; anual, dacă e valabil pe nivel de învățământ

Ce sunt toate aceste planuri?

- **PSI (plan de servicii individualizat):** documentul care spune ce servicii primește copilul (sprijin, terapii, logopedie, transport etc.). Este anexă la certificat.
- **PIP (plan de intervenție personalizat):** planul concret de lucru în școală, cu obiective pe termen scurt, atinse prin adaptarea lecțiilor. Potrivit presei, inspectoratele verifică existența a cel puțin unui PIP pe an școlar pentru fiecare elev cu CES (adresă a Ministerului Educației, decembrie 2025; edupedu.ro descrie inspecții tematice în școlile cu elevi CES între noiembrie 2025 și aprilie 2026 [DE VERIFICAT: textul adresei și data ei, necitite; confirmat doar din presă; acțiune: cere la ISJ Harghita sau la școală]).
- **Curriculum adaptat:** profesorii, împreună cu profesorul de sprijin, adaptează conținuturile (elimină, înlocuiesc sau adaugă) conform PIP. Nu înseamnă reducerea nivelului pentru toți: adaptarea trebuie să fie personalizată și scrisă.
- **Planul educațional personalizat:** legea nouă folosește acest nume pentru un instrument din portofoliul educațional al elevului, care include servicii pentru familie, servicii psihologice, sprijin în învățare, terapii specifice, kinetoterapie și facilitare. După modificarea din 2024 (OUG nr. 95/2024), îl elaborează echipa multidisciplinară constituită de CJRAE, iar modelul se aprobă prin ordin comun al ministrului educației, al familiei și al sănătății (art. 69 alin. (13)) [DE VERIFICAT: dacă ordinul comun cu modelul a fost emis; nu am găsit niciunul la 22 octombrie 2026; acțiune: întreabă la CJRAE Harghita ce model folosește].

Cine este profesorul itinerant și de sprijin?

Este un cadru didactic specializat, care lucrează cu elevul cu CES integrat în școala de masă, de obicei în clasă sau în afara ei. De la 1 septembrie 2025, posturile de profesor itinerant și de sprijin au trecut de la școli la CJRAE (Ordinul ministrului educației nr. 3.215 din 3 februarie 2025, Monitorul Oficial nr. 110 din 6 februarie 2025, citit pe text; el a înlocuit Ordinul 7868/2024). Deci profesorul de sprijin este acum angajat al CJRAE: pentru orele copilului tău vorbește atât cu directorul școlii, cât și cu CJRAE Harghita. Legea spune că serviciile de sprijin se asigură de specialiștii din CJRAE și din unitățile de învățământ special (art. 70 alin. (2)).

Realitatea, spusă deschis:

- în anul școlar 2023–2024 existau în medie circa 28 de elevi cu CES la un profesor de sprijin (Ministerul Educației, prin edupedu.ro, aprilie 2025);
- un elev poate primi, în practică, doar o oră de sprijin pe săptămână (interpelare parlamentară din 2026, citată de presă; neconfirmată pe sursă oficială);
- numărul de profesori de sprijin ar fi în scădere (edupedu, iulie 2026).

Cifrele sunt orientative și provin din presă. Ele arată că **dreptul există pe hârtie, dar resursa lipsește adesea**. Nu faci tu ceva greșit dacă școala spune „nu avem”. Înseamnă că trebuie să ceri în scris, să păstrezi răspunsurile și, când e nevoie, să sesizezi inspectoratul.

Asistent personal, facilitator, însoțitor la clasă

Părinții întreabă adesea dacă pot veni în clasă cu copilul sau dacă pot aduce un însoțitor.

- **Facilitatorul** este persoana care stă alături de copil la școală (în literatura de specialitate, „shadow”). El este prevăzut de **Ordinul 1985/1305/5805/2016, art. 63 alin. (2) lit. d) și art. 64**, citit pe text. Potrivit ordinului:
 - fiecare școală cu copii cu dizabilități sau CES trebuie să aibă în regulamentul de organizare și funcționare o procedură pentru aprobarea prezenței facilitatorilor;
 - facilitator poate fi unul dintre părinți, asistentul personal (pentru copiii cu grad de handicap grav), o persoană numită de părinți cu care copilul are o relație de atașament sau un specialist recomandat de părinți;
 - numirea se face după ce facilitatorul este trecut în planul copilului (de abilitare-reabilitare sau de servicii), la cererea părinților sau la recomandarea unui profesionist, cu acordul tău;
 - prezența facilitatorilor la clasă nu poate fi condiționată de gradul de handicap (art. 64 alin. (9));
 - atenție: pentru copiii cu grad de handicap grav care au asistent personal, ordinul spune că părinții asigură obligatoriu facilitator (art. 64 alin. (4)).
- Ordinul nu spune cine plătește un facilitator care nu este asistent personal; ONG-urile au semnalat această lipsă întreabă la școală cum se aplică.
- Legea 448/2006 vorbește despre asistentul personal ca despre îngrijire și supraveghere. Asistentul personal și indemnizația de însoțitor sunt tratate în capitolul 4.
- Presa (edupedu.ro) relatează că inspecțiile din 2025–2026 verifică și dacă regulile privind prezența facilitatorului sunt trecute în regulamentul școlii [DE VERIFICAT: [textul adresei oficiale a Ministerului Educației, pe care nu l-am găsit; acțiune: întreabă la ISJ Harghita sau cere la școală regulamentul](#)].
- Legea 198/2023 menționează asistentul personal, facilitatorul și interpretul mimico-gestual printre măsurile de la nivelul II de sprijin (art. 69 alin. (6)), dar nivelurile se aplică treptat (vezi 6.4).

Concluzie practică: cere școlii, în scris, procedura pentru facilitator din regulamentul de organizare și funcționare și cere includerea facilitatorului în planul copilului.

Camera-resursă

Legea cere ca fiecare unitate de învățământ să aibă cel puțin o cameră-resursă pentru suport educațional și psihopedagogic, conform unor standarde aprobate prin ordin (art. 67 alin. (8)). Aplicarea acestor prevederi a fost amânată prin Legea nr. 141/2025 până la începutul anului școlar 2027-2028, conform notei din textul consolidat (art. 67 alin. (4), (6)-(8)). Întreabă școala ce planuri are.

Ce ceri școlii, în scris

Notează numărul de înregistrare. Modele de cerere găsești în Anexa 2 (modelele 3, 4 și 8).

1. Numele și decizia de numire a responsabilului de caz.
2. O copie a PSI aprobat și a PIP pentru anul în curs.
3. Câte ore pe săptămână primește copilul cu profesorul de sprijin, în ce zile și unde.
4. Câți elevi cu CES sunt în clasă și cum se aplică scăderea efectivului (cu 3 pentru fiecare elev cu CES).
5. Cum se adaptează evaluările (timp, citirea subiectelor, instrumente compensatorii).
6. Procedura școlii pentru facilitator.
7. Procedura de sesizare a violenței și a bullying-ului și numele persoanei din comisie.
8. Dacă nu există cameră-resursă: ce plan are școala.

Dacă școala nu răspunde, scrie la inspectoratul școlar județean (inspectorul pentru învățământ special), apoi la CNCD (Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării), dacă e vorba de discriminare. Vezi 6.8 și capitolul 12.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Ordinele pentru profesorul itinerant (Ordinul MECTS nr. 5574/2011) și pentru școlarizarea la domiciliu (nr. 5575/2011) sunt citate în ordinul din 2016, dar textul lor actual și eventualele înlocuiri nu au fost verificate [DE VERIFICAT: dacă Ordinele 5574/2011 și 5575/2011 mai sunt în vigoare; nu am găsit o abrogare, dar nici textul consolidat; acțiune: întreabă la CJRAE Harghita ce ordin se aplică pentru profesorul itinerant și pentru școlarizarea la domiciliu]. Nu am găsit o normă oficială pentru numărul de elevi pe profesor de sprijin; nu te baza pe cifre auzite, ci cere în scris câte ore de sprijin primește copilul tău, în planul de servicii. Verifică la CJRAE și la inspectorat.

6.6 Cum colaborezi cu învățătorul sau dirigintele?

O relație bună cu omul din fața copilului deschide mai multe uși decât orice hârtie. Dar hârtiile contează când relația se strică.

Ce poți face în prima lună:

- Cere o întâlnire înainte de începerea școlii sau în prima săptămână.
- Adu o pagină scurtă: ce funcționează, ce nu, cum cere copilul ajutor, ce îl liniștește, ce îl sperie, ce semnale dă înainte de o criză.
- Întreabă cum preferă învățătorul să comunicați (caiet de comunicare, mesaj, telefon, întâlniri lunare).
- Propune o întâlnire scurtă la fiecare 4-6 săptămâni și notează ce ați hotărât.

Ce informații medicale dai? Doar ce ajută școala să lucreze corect: de exemplu cum se manifestă o criză și ce faci tu, ce alergii sau reguli de siguranță există. Nu ești obligat să dai detalii despre diagnostic mai mult decât e nevoie, iar certificatul de orientare este confidențial. Discută cu medicul copilului ce e important de știut pentru urgențe (vezi capitolul 7).

Cum comunică în caz de dezacord: începe cu o discuție, apoi un mesaj scris politicos, apoi, dacă e nevoie, mergi la director. Păstrează un ton calm; scopul este să rămâi partener.

SFAT Un caiet de comunicare cu trei rubrici (cum a fost ziua, ce a mers bine, ce încercăm mâine) îi ajută pe toți și lasă o urmă scrisă.

EXEMPLU FICTIV. Csaba și Réka din Toplița au un fiu de 9 ani, Bence, cu dislexie. La început, învățătoarea îi cerea să citească cu voce tare în fața clasei. Părinții au venit cu certificatul de orientare și cu planul educațional personalizat. Împreună au hotărât: Bence citește singur sau în perechi, primește 30 de minute în plus la teste, iar subiectele i se citesc cu voce tare. După o lună, notele nu se schimbaseră, dar Bence mergea la școală cu plăcere.

6.7 Evaluări, examene și adaptări

Evaluările naționale din clasele a II-a, a IV-a și a VI-a

Conform metodologiei pentru 2025-2026 (Ordinul ministrului educației nr. 6.405 din 23 septembrie 2025, anunțat de Ministerul Educației pe edu.ro; adaptările sunt în art. 18-19, potrivit edupedu.ro din 9 mai 2026):

- adaptarea procedurii se acordă la **cererea scrisă** a părinților, pentru elevii cu curriculum de masă adaptat sau cu curriculum special;
- tipurile de adaptări includ: Braille sau limbaj mimico-gestual (cu interpret autorizat), timp mărit pentru deficiențe motorii sau vizuale grave, teste cu caractere mărite, dictarea informațiilor din teste;
- se cere certificat de încadrare în grad de handicap sau adeverință medicală (confirmă la inspectorat);
- **testele nu se adaptează**, se adaptează condițiile;
- nu am găsit un termen de depunere a cererii (întreabă la inspectorat).

Elevii școlarizați la domiciliu susțin evaluările acasă (conform presei; confirmă în metodologie).

Evaluarea națională din clasa a VIII-a și Bacalaureatul

Legea 198/2023 prevede „condiții de egalizare a șanselor” la evaluarea națională și la Bacalaureat, conform unei metodologii aprobate prin ordin. Pentru Bacalaureat 2027, proiectul ordinului de organizare (publicat pe edu.ro la 13 august 2026; edupedu.ro menționează ordinul nr. 5.211/2026) prevede că elevii cu CES susțin probe adaptate, după o procedură de egalizare a șanselor pentru elevii cu deficiențe de vedere, de auz și tulburări de neurodezvoltare, pe care ministerul trebuia să o elaboreze până la 1 decembrie 2026, iar comisia județeană aprobă sau respinge motivat cererile (art. 2 alin. (14)–(15) din proiect). Procedura este valabilă și pentru evaluarea națională din clasa a VIII-a [DE VERIFICAT: procedura de egalizare a șanselor, așteptată până la 1 decembrie 2026, pe edu.ro; acțiune: întreabă la școală după 1 decembrie 2026] .

Din presă: subiectele nu se modifică, se adaptează condițiile (timp prelungit, materiale ajutătoare) – declarație din aprilie 2024. Pentru Bacalaureat 2026, un ghid al ministerului menționa și subiecte accesibilizate pentru anumite deficiențe, aprobate de comisia județeană pe baza cererilor de adaptare [DE VERIFICAT: procedura și modelul de cerere pentru Bacalaureat 2026, publicate pe edu.ro; confirmat doar din presă (edupedu.ro); acțiune: cere la școală procedura pentru 2027] . Adaptările depind de tipul dizabilității și de aprobare.

Ce faci:

- ☐ Vorbește cu școala și cu CJRAE cu cel puțin un an înainte de examen.
- ☐ Cere în scris adaptarea, cu actele cerute. Pentru Bacalaureat 2026, presa (edupedu.ro) arăta că documentele se depun înainte de simularea probelor scrise, dar nu mai târziu de înscrierea la examen; simularea din 2027 este planificată în 22-25 martie 2027 (proiectul ordinului), deci depune cererea din timp [DE VERIFICAT: termenul exact pentru 2027, în procedura ministerului așteptată până la 1 decembrie 2026; acțiune: întreabă la școală] .

- ☐ Verifică în scris ce adaptări au fost aprobate, înainte de examen.
- ☐ Dacă adaptările nu corespund nevoilor copilului, contestă imediat.

Pentru elevii cu tulburări specifice de învățare, planul educațional personalizat include formele de evaluare pentru examenele naționale (Ordinul 3124/2017).

Admiterea la liceu

Legea 198/2023 prevede că până la 10% dintre locurile din clasa a IX-a sunt ocupate prioritar de elevi cu dizabilități sau CES și de elevi romi, prin repartizare computerizată (art. 101 alin. (3), verificat pe text). Cum se aplică exact în fiecare an, află din metodologia de admitere. Pentru liceul special, Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 6.873/2025 (Monitorul Oficial nr. 1165 bis din 16 decembrie 2025, citit pe edu.ro) aprobă planuri-cadru noi, aplicate progresiv, începând cu generația care intră în clasa a IX-a în 2026-2027.

Durata școlarizării elevilor cu CES poate fi prelungită cu până la 3 ani (art. 71 alin. (1), verificat pe text; condițiile, după metodologie). Pentru drumul spre viața adultă (orientare profesională, evaluare la 18 ani), vezi capitolul 11.

6.8 Bullying și discriminare: ce faci pas cu pas?

Copiii cu dizabilități sunt mai expuși la glume răutăcioase, excludere sau agresiune. Nu este vina copilului și nici a ta. Școala are obligația să intervină.

Ce spune legea:

- Legea 198/2023 interzice discriminarea în școli. Bullying-ul față de un copil cu dizabilități poate fi și discriminare.
- Legea prevede prevenirea violenței școlare, cu bullying-ul inclus printre formele de violență psihologică (art. 65 alin. (2)). Elevii și părinții pot sesiza suspiciunea oricărui membru al personalului școlii (alin. (5)), iar cazurile se gestionează după „Procedura de management a cazurilor de violență” (alin. (6)) (verificat pe textul legii).
- Conducerea școlii are obligația să sesizeze cazurile de violență asupra copilului la numărul național 119 și să colaboreze cu DGASPC (art. 65 alin. (7)); dacă există suspiciunea unei infracțiuni, anunță poliția (alin. (8)). Elevii care au suferit violență beneficiază de servicii deconotate de intervenție psihologică și psihoterapeutică, pe baza recomandării consilierului școlar (alin. (11)). Verificat pe textul legii.
- Ordinul MEN nr. 6235/2023 din 6 septembrie 2023 (Monitorul Oficial nr. 856 din 22 septembrie 2023, cu modificări ulterioare prin Ordinul 6467/2023, conform surselor secundare) aprobă procedura de management al cazurilor de violență. Am citit procedura pe legislatie.just.ro. Din ea reiese că: în școală există Comisia pentru prevenirea și eliminarea violenței, a faptelor de corupție și discriminării în mediul școlar (CPEV); școala trebuie să aibă un mecanism de sesizare anonimă; CPEV consemnează într-un registru special fiecare caz, inclusiv data și ora la care au fost informați părinții; interviuarea repetată a copilului este interzisă; printre măsuri se află transferul la altă clasă, la cererea părinților. [DE VERIFICAT: dacă Ordinul 6235/2023 a fost modificat după 2023 (Ordinul 6467/2023 apare doar în surse secundare), pe legislatie.just.ro; acțiune: [cere la școală procedura în forma aplicată](#)]
- Nu am găsit un termen legal de răspuns la sesizare.

Ce faci, în ordine:

1. Ascultă copilul și nu minimizează. Notează data, locul, ce s-a întâmplat, cine a văzut.
2. Fotografează sau salvează orice dovadă (mesaje, vânătași, obiecte rupte). Dacă a existat o rănire, mergi la medic și cere documentul medical.
3. Scrie dirigintelui și directorului. Cere ca sesizarea să fie înregistrată și cere număr de înregistrare.
4. Cere să afli cine face parte din comisia pentru prevenirea violenței și ce măsuri se iau.

5. Cere, dacă e nevoie, sprijinul consilierului școlar pentru copil.
6. Dacă școala nu acționează, scrie la inspectoratul școlar județean.
7. Pentru discriminare, poți depune plângere la CNCD. Potrivit CNCD (cncd.ro, pagina „Depune o petiție”, citită la 22 octombrie 2026) și OG 137/2000, art. 20 alin. (1), plângerea se depune în termen de un an de la data faptei sau de la data la care ai putut afla de ea. Nu aștepta; depune cât mai repede. Dacă termenul la CNCD a trecut, calea instanței are, potrivit aceluiași hotărâri, un termen mai lung (3 ani, art. 27, confirmat pe textul consolidat de pe legislatie.just.ro; vezi capitolul 12). Procedura exactă: cncd.ro, secțiunea „Depune o petiție” (se depune în scris, cu copie de pe actul de identitate, descrierea faptei și dovezi). Sediul CNCD: București, Piața Valter Măcăineanu nr. 1-3; telefon 021 312 65 78 (verificat pe cncd.ro/contacte la 21 octombrie 2026, vezi Anexa 3). Vezi capitolul 12.
8. Dacă e vorba de violență gravă, amenințări sau lovire, sună la **112**.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Un proiect de lege despre bullying se afla în dezbateri în 2026, dar nu este lege [DE VERIFICAT: statutul proiectului, pe cdep.ro și senat.ro; la 22 octombrie 2026 nu am găsit nicio lege adoptată]. Verifică la inspectoratul școlar și la ANPDPPD.

SFAT Spune-i copilului, cu cuvinte simple: „Ce ți s-a întâmplat nu e vina ta. Eu sunt de partea ta și vom face ceva.” Apoi fă exact asta, pas cu pas.

EXEMPLU FICTIV. Elena, dintr-un sat vecin cu Toplița, a aflat că Sebastian, 11 ani, care are paralizie cerebrală, este strigat pe un apelativ jignitor de doi colegi. A notat două incidente, a scris dirigintei și a cerut număr de înregistrare. Comisia a vorbit cu elevii și cu părinții lor. Sebastian a avut și câteva întâlniri cu consilierul școlar.

6.9 Transport, burse, școlarizare la domiciliu și alte drepturi

Transport școlar

Transportul elevilor este reglementat de **art. 83 din Legea 198/2023**. Am citit pe legislatie.just.ro forma consolidată până la 19 decembrie 2025, în care art. 83 spune că:

- elevii din învățământul preuniversitar au gratuitate la transport public local, județean și feroviar (clasa a II-a), pe tot parcursul anului școlar, în condițiile unei hotărâri de Guvern; normele sunt în HG nr. 810/2023 (Monitorul Oficial nr. 812 din 8 septembrie 2023) (art. 83 alin. (1));
- transportul public local și metropolitan se finanțează din bugetele locale (alin. (2) lit. a);
- elevii de liceu școlarizați în altă localitate decât cea de domiciliu au transport județean și interjudețean decontat de la bugetul de stat, prin inspectorat (alin. (2) lit. b); elevii de nivel primar și gimnazial care nu pot fi școlarizați în unitatea administrativ-teritorială în care au domiciliul au același drept (lit. b¹);
- **prin excepție, elevii de nivel primar și gimnazial înscriși la o unitate de învățământ special sau vocațională în altă localitate decât cea de domiciliu au dreptul la cheltuielile de transport dus-întors** (lit. b²).

Literele b), b¹) și b²) au fost introduse sau modificate prin Legea nr. 141/2025 (Monitorul Oficial nr. 699 din 25 iulie 2025).

După aceea, **Legea nr. 12/2026** (Monitorul Oficial nr. 27 din 15 ianuarie 2026, text citit pe legislatie.just.ro) a modificat din nou art. 83: transport gratuit și în perioada examenelor naționale (evaluarea națională și Bacalaureat) și sumă forfetară lunară pentru elevii fără transport public. Art. II cere modificarea normelor metodologice (HG 810/2023) în 90 de zile de la intrarea în vigoare. Potrivit edupedu.ro (30 iulie 2026), termenul a fost depășit, HG 810/2023 nu fusese încă modificată, iar elevii de clasa a XII-a au plătit transportul de la 6 iunie 2026 [DE VERIFICAT: dacă HG 810/2023 a fost modificată după 30 iulie 2026 și de când se aplică; la 22 octombrie 2026 nu

am găsit o hotărâre adoptată; acțiune: întreabă la secretariatul școlii și la Consiliul Județean Harghita]. Suma forfetară lunară pentru elevii fără transport public o stabilește consiliul județean; confirmă suma la Consiliul Județean Harghita.

Nu am găsit text oficial despre însoțitor la transport sau despre microbuz adaptat; întreabă la primărie, la consiliul județean și la inspectorat. Planul de servicii (PSI) poate include transportul. Pentru facilitățile de transport ale persoanelor cu handicap, vezi capitolul 4.

Burse

Conform presei (edupedu.ro, 18 septembrie 2026; alba24.ro, 22 septembrie 2026), pentru anul 2026–2027 se aplică **HG nr. 732/2025** (metodologia-cadru și criteriile; Monitorul Oficial nr. 823 din 5 septembrie 2025) și **HG nr. 738/2026** din 18 septembrie 2026 (Monitorul Oficial nr. 800 din 21 septembrie 2026). A doua stabilește sumele: 300 de lei pe lună pentru bursa socială, cu posibilitatea ca școala să adauge din fonduri proprii. Suma de 300 de lei pe lună (bursa de merit 450, bursa tehnologică 300) apare în două surse de presă, iar edupedu.ro precizează că bursele sociale se plătesc și în vacanțe. Am citit textul extras din HG 732/2025, dar pentru HG 738/2026 doar presa (edupedu.ro indică art. 6 alin. (1) pentru sume) [DE VERIFICAT: HG 738/2026 pe Monitorul Oficial nr. 800 din 21 septembrie 2026 și suma de 300 de lei; confirmat doar din presă; acțiune: cere la secretariat suma efectiv plătită]. Din aceste surse reiese că:

- bursa socială se poate acorda elevilor cu deficiențe sau afecțiuni funcționale încadrate conform criteriilor din ordinul comun 1306/1883/2016, fără condiție de venit (HG 732/2025, art. 13 alin. (1) lit. c, conform presei);
- dosarul conține fie certificatul de încadrare în grad de handicap, fie certificatul medical A5 în care medicul menționează expres că elevul îndeplinește criteriile; clarificarea ministerului a fost făcută pentru 2025–2026, iar potrivit edupedu.ro metodologia pentru 2026–2027 se schimbă doar la sume, deci cere medicului să scrie expres formularea; hotărârea cere și luarea în evidență a certificatului A5 de medicul școlar sau de familie (art. 13 alin. (4));
- cererea inițială se depune la școală în primele 25 de zile calendaristice de la începerea cursurilor (art. 13 alin. (2) din HG 732/2025, citit pe textul extras al hotărârii; pentru 2026 edupedu.ro indică 1 octombrie, iar în 2025 școlile au folosit 2 octombrie). Data exactă o afli de la secretariatul școlii. Hotărârea spune că lista beneficiarilor poate fi revizuită lunar, la cererea ta, cu elevii a căror situație s-a schimbat și fac dovada (art. 13 alin. (7));
- există condiții de promovare și purtare (întreabă la școală dacă se aplică și elevilor din această categorie).

La 22 octombrie 2026, termenul pentru acest an poate fi trecut. Întreabă oricum secretariatul școlii dacă mai poți depune.

Legea 198/2023 prevede și vouchere educaționale sau asistență socială completă pentru elevii cu CES (art. 70 alin. (5)–(6), verificat pe text; procedura voucherelor se aprobă prin hotărâre de Guvern), dar procedura nu era adoptată [DE VERIFICAT: dacă a apărut între timp; la 22 octombrie 2026 nu am găsit-o; acțiune: întreabă la Ministerul Educației sau la școală]. Întreabă la școală ce se acordă efectiv.

Școlarizare la domiciliu și „Școala din spital"

Dacă copilul nu se poate deplasa din motive medicale sau din cauza unei dizabilități, legea prevede școlarizare la domiciliu, pe perioadă determinată (art. 72 alin. (2)). Pentru copiii cu boli cronice sau maligne ori cu alte afecțiuni care necesită spitalizare, tratament, monitorizare sau recuperare, se organizează „Școala din spital" (art. 72 alin. (1)). Înscrierea se face **la cererea părinților** (alin. (3)). Locul copilului la școala de proveniență se păstrează, cu dreptul de a reveni oricând în cursul anului (alin. (4)). Mai există locuri rezervate la clasa pregătitoare și, pentru elevii din clasa a VIII-a din școala din spital cu boli grave, locuri speciale în clasa a IX-a (alin. (5)–(6)). Verificat pe text.

Legea nu fixează în art. 72 o durată minimă de spitalizare; cifra de „4 săptămâni" apare doar în criteriile bursei, potrivit presei. Dacă revine acasă după spitalizare, copilul poate opta, cu recomandarea medicului,

pentru școlarizare la domiciliu cu prezența cadrului didactic sau online (confirmă la inspectorat). Presa indica în Harghita circa 60 de elevi școlarizați la domiciliu în 2024. Actele cerute, orele pe săptămână și ordinul în vigoare: întreabă la inspectorat. Vezi și Ordinul 5575/2011 (textul în vigoare nu a fost verificat).

Alocația de stat și alte drepturi

Pe durata școlarizării în învățământul preuniversitar, cu excepția celui postliceal, copiii beneficiază de alocația de stat pentru copii (Legea 198/2023, art. 13 alin. (3), care trimite la Legea nr. 61/1993). Sumele și condițiile actuale: vezi capitolul 4; confirmă sumele la AJPIIS.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Transportul, bursele și școlarizarea la domiciliu se schimbă des. Verifică la inspectoratul școlar, la primărie și la ANPDPP înainte să depui un dosar.

6.10 Ce există în Harghita?

Informațiile de mai jos provin din presă și din documente locale. Nu le-am putut confirma pe site-uri oficiale. Tratează-le ca punct de plecare, nu ca date sigure.

Ce	Ce știm	Statut
CJRAE Harghita	Face evaluarea și orientarea copiilor din județ	Str. Mihail Sadoveanu nr. 54, Miercurea Ciuc; tel. 0266 317 048 sau 0266 310 322 (pagina de contact cjrae.eduhr.ro , 22.10.2026); program: sună înainte
Inspectoratul școlar	Are un inspector pentru învățământ special; legea prevede reorganizarea în direcții județene (DJIP), dar presa folosește încă „ISJ”	ISJ Harghita (în maghiară <i>Hargita Megyei Tanfelügyelőség</i>), Str. Toplița nr. 20, Miercurea Ciuc; tel. 0266 312 514; contact@isjhr.eduhr.ro (portal.eduhr.ro , 21 octombrie 2026). Cere la secretariat numele inspectorului pentru învățământ special
Unități speciale	Rețeaua școlară specială pentru 2025–2026 avea trei unități (referat al Consiliului Județean Harghita din 28.10.2024): Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă Ocland, Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă Bilbor și Școala Profesională Specială „Szent Anna” din Miercurea Ciuc	Întreabă la ISJ Harghita dacă rețeaua pentru 2026–2027 este aceeași
Limba de predare	Ocland are predare în maghiară, iar Bilbor este singura unitate specială cu predare în română (aceiași referat)	Confirmă la ISJ Harghita
Clase și grupe speciale	În 2024: patru grupe speciale de grădiniță (g4media, 11 aprilie 2024) și 25 de clase speciale integrate în 10 unități de masă	[DE VERIFICAT: unde și dacă mai funcționează, la ISJ Harghita]
Toplița	Nu am găsit unitate specială în Toplița; cea mai apropiată menționată este Bilbor	Distanța și transportul: întreabă la primărie și la ISJ

În 2024, potrivit presei, în Harghita numărul copiilor cu CES a crescut de la 432 (cu 10 ani înainte) la aproximativ 1.600 (g4media, 11 aprilie 2024, preluare Agerpres). Menționăm cifra doar ca să vezi că nu ești singur.

Limba maternă: persoanele din minoritățile naționale au dreptul să studieze în limba maternă, iar la cererea părinților se organizează, în funcție de necesitățile locale, grupe, clase sau unități cu predare în limba minorității (art. 59 alin. (1) și (3) din Legea 198/2023). Elevii care nu pot învăța în limba maternă în localitatea de do-

miciliu sunt sprijiniți cu transport sau cazare (art. 59 alin. (5)–(6)). Întreabă dacă logopedii și psihologii CJRAE vorbesc maghiara (întreabă la CJRAE). Dacă nu primești serviciul în limba ta, cere în scris.

CONTACT CJRAE Harghita și inspectoratul școlar județean: adresele și telefoanele exacte se află în Anexa 3. ISJ Harghita: tel. 0266 312 514. CJRAE: tel. 0266 317 048 sau 0266 310 322 (cjrae.eduhr.ro, 22.10.2026). APCDT Toplița te poate pune în legătură cu alți părinți din zonă: 0736 644 302, contact@apcdt.ro.

GREȘELI FRECVENTE

- 1 **Aștepti „să se vadă”, fără certificat de orientare.** Se întâmplă pentru că speri ca lucrurile să se așeze singure. Fără certificat, școala poate refuza adaptările formale (în special pentru tulburările de învățare). Cere evaluarea din timp.
- 2 **Nu ceri PSI și PIP în scris.** Se întâmplă pentru că discuțiile par prietenoase. Fără hârtie, nu ai ce să arăți mai târziu. Cere copii, cu număr de înregistrare.
- 3 **Accepți „o oră pe săptămână” fără să afli norma.** Se întâmplă pentru că nu ai de unde să știi ce e normal. Întreabă în scris câte ore primește copilul și cum se stabilesc, apoi sesizează inspectoratul dacă PSI nu se respectă.
- 4 **Depui cererea de bursă după termen.** Termenul e scurt și cade la început de an, când ești ocupat. Notează-l în calendar la începutul fiecărui an școlar.
- 5 **Ratezi contestația.** Termenul la certificat este de 5 zile lucrătoare. Dacă nu ești sigur, depune contestația oricum și clarifică ulterior.
- 6 **Ceri prea târziu adaptarea la evaluare.** Se întâmplă pentru că examenul pare departe. Cere informații cu un an înainte și depune cererea la timp.
- 7 **Lași diagnosticul să circule fără acordul tău.** Se întâmplă din bunăvoință sau din neatenție. Spune politicos, în scris, că informațiile sunt confidențiale.
- 8 **Crezi că orientarea spre școala specială este o decizie definitivă.** Orientarea se poate schimba în ambele sensuri, la cerere sau când e nevoie. Discută periodic cu CJRAE.
- 9 **Evii conflictul cu școala de teamă că se va răzbuna pe copil.** Teamă e firească. Începe cu discuții, dar documentează și, dacă e nevoie, sesizează oficial. Legea interzice discriminarea.
- 10 **Încerci să rezolvi totul singur.** Alți părinți și ONG-urile ajung adesea mai departe împreună. Vezi capitolul 12.

UNDE CERI AJUTOR

- **CJRAE Harghita** (Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională): evaluare complexă, orientare școlară, consiliere, logopedie, sprijin psihopedagogic. Date de contact: Str. Mihail Sadoveanu nr. 54, Miercurea Ciuc; tel. 0266 317 048 sau 0266 310 322 (cjrae.eduhr.ro, 22.10.2026).
- **Inspectoratul școlar județean Harghita** (posibil denumit DJIP): inspectorul pentru învățământ special, contestații, sesizări. Str. Toplița nr. 20, Miercurea Ciuc; tel. 0266 312 514; contact@isjhr.eduhr.ro.
- **Școala copilului:** director, responsabil de caz, consilier școlar, comisia pentru prevenirea violenței.
- **DGASPC Harghita:** certificatul de handicap, evaluarea pentru drepturi sociale. Vezi capitolul 3. Str. Szék nr. 152, Miercurea Ciuc (sediu temporar; sună înainte); tel. 0733 553 058; secretariat@dgaspcchr.ro (dgaspcchr.ro/contact, 21 octombrie 2026).

- **ANPDPPD:** instituția centrală pentru drepturile persoanelor cu dizabilități. București, Str. General Constantin Budișteanu nr. 28C; tel. 0314 338 090; registratura@anpd.gov.ro (anpd.gov.ro, 22 octombrie 2026).
- **CNCD:** plângeri pentru discriminare, în termen de un an. Petiția se depune în scris (cncd.ro, „Depune o petiție”); tel. 021 312 65 78.
- **APCDT Toplița:** sprijin între părinți, informații locale. Tel. 0736 644 302; contact@apcdt.ro (Anexa 3, secțiunea 4.1).
- **Serviciul de asistență socială din primărie:** ancheta socială, informații despre transport. Întreabă la primărie

Contactele detaliate stau în Anexa 3.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Acte normative (citite pe text, conform notelor de cercetare):

- Legea nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar – legislatie.just.ro (forma de bază: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/271896>; forma consolidată citită: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/304545>, cu modificări marcate în text până la 19.12.2025; istoricul de pe site listează versiuni consolidate și din 2026, al căror conținut nu a putut fi extras) – accesat 21.10.2026
- Legea nr. 12/2026 pentru modificarea art. 83 din Legea 198/2023, M.Of. nr. 27/15.01.2026 – copie ISJ Vrancea; textul oficial în Monitorul Oficial – accesat 20.10.2026
- Ordinul comun nr. 1985/2016 (MMFPSPV), 1305/2016 (MS), 5805/2016 (MENCS) – forma din 2016, PDF de pe edums.ro – accesat 20.10.2026 [forma consolidată neverificată]
- Ordinul MEN nr. 3124/2017 (20.01.2017) privind suportul pentru elevii cu tulburări de învățare, publicat în M.Of. la 10.02.2017 (nr. 117 neconfirmat) – anexa citită pe app.rei.plus și cjraetm.ro – accesat 20.10.2026
- Ordinul MEN nr. 6235/2023 (procedura de management al cazurilor de violență), M.Of. nr. 856/22.09.2023 – legislatie.just.ro (<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/274670>) – citit 20 sau 21.10.2026
- Legea nr. 263/2007 privind creșa – legislatie.just.ro (<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/83933>) – forma originală citită, accesat 20.10.2026

Surse din presă (neconfirmate pe act, tratate ca neconfirmate): edupedu.ro (iulie–august 2026, noiembrie–decembrie 2025, aprilie 2025, mai 2026, aprilie 2024, septembrie 2023), alba24.ro (22 septembrie 2026), g4media.ro (11 aprilie 2024). Linkurile complete sunt în notele de cercetare ale capitolului 6.

ÎNTREBĂRI DE PUS SPECIALISTULUI

La CJRAE (serviciul de evaluare și orientare):

1. Ce acte lipsesc din dosarul nostru și când se întrunește comisia?
2. În cât timp primim certificatul și cum aflăm rezultatul?
3. Cine va fi responsabilul de caz și cum îl contactăm?
4. Dacă nu suntem de acord cu certificatul, ce termen avem să-l contestăm și unde?
5. S-a schimbat ceva în 2026 față de procedura veche (niveluri de sprijin, pilotare)?
6. Aveți specialiști care lucrează în limba maghiară?

La școală (director, învățător/diriginte, profesor de sprijin):

7. Câte ore pe săptămână primește copilul cu profesorul de sprijin și unde?
8. Când se elaborează PSI și PIP și cum participăm la ele?
9. Avem cameră-resursă? Dacă nu, ce plan există?
10. Cum se vor adapta temele și evaluările?
11. Care este procedura pentru facilitator?
12. Cine este în comisia pentru prevenirea violenței și cum facem o sesizare?

La inspectoratul școlar:

13. Ce unități din zonă au clase speciale integrate sau grupe de grădiniță specială?
14. Cum se asigură transportul pentru copilul nostru și cine acoperă costurile?
15. Care sunt termenele pentru cererile de adaptare la evaluările naționale și la Bacalaureat?

La medicul de familie sau la specialist:

16. Ce documente medicale trebuie să pregătim pentru dosarul de orientare și cât durează?

Sănătatea fizică de zi cu zi: nutriție, somn, medicamente, urgențe

PE SCURT

- Sănătatea de zi cu zi înseamnă lucruri mici, făcute regulat: mâncat în siguranță, scaun, somn, dinți, medicamente, vaccinuri, poziție. Multe probleme pot fi prevenite sau prinse mai devreme dacă le observi la timp. Nu toate pot fi evitate și nu e vina ta.
- **Urgent:** dacă copilul tușește sau se sufocă la masă, are pneumonii repetate sau slăbește, cere o evaluare a deglutiției (felul în care înghite). Dacă are epilepsie, cere neuropediatrului un plan scris pentru crize.
- **Urgent:** fă o „carte de vizită medicală” de o pagină (fișa de urgență). Ține-o în telefon, în ghiozdan, la grădiniță sau școală și la bunici.
- Dispozitivele (orteze, scaun cu rotile, aparat auditiv, ochelari) se obțin prin medicul de specialitate și Casa de Asigurări de Sănătate (CAS). Termenul de 30 de zile de la prescripție contează.
- Nu opri și nu schimba singur nicio medicație, mai ales antiepileptică. Notează efectele și discută cu medicul.
- Un jurnal simplu (mese, scaune, somn, crize, medicamente) îl ajută mult pe medic. Poate aștepta până ai putere să îl începi, dar cu cât mai devreme, cu atât mai bine.
- Suni 112 când viața copilului e în pericol. În acest capitol găsești exact când și ce spui.

ÎN ACEST CAPITOL

7.1 Hrănirea, deglutiția și nutriția

7.2 Somnul

7.3 Igiena orală și dentistul

7.4 Vaccinările

7.5 Epilepsia și convulsiile

7.6 Medicația: organizare, efecte adverse, administrare

7.7 Dispozitive medicale: orteze, scaune, aparate auditive, ochelari

7.8 Poziționarea, prevenirea escarelor și a deformărilor, sportul adaptat

7.9 Vizita la medic și internarea: cum pregătești copilul și pe tine

7.10 Carnetul de sănătate și fișa de urgență („cartea de vizită medicală”)

7.11 Când suni 112 și ce spui

7.12 Pubertatea

NOTĂ Notă despre limbaj: Legea încă folosește cuvântul „handicap”. În manual spunem „dizabilitate”, dar păstrăm termenul oficial când e numele unui document (de exemplu „certificat de încadrare în grad de handicap”).

CE AI DE FĂCUT - LISTA DE PAȘI

- ☐ **Înscrie copilul la un medic de familie** (dacă nu e deja) și cere o consultație de evaluare generală: creștere, greutate, vaccinuri, deglutiție, scaun. (urgent, la naștere sau la depistare)
- ☐ **Verifică carnetul de vaccinări** împreună cu medicul de familie. Pentru fiecare vaccin rămas, întreabă dacă există o contraindicație reală sau doar o precauție. (urgent)
- ☐ **Cere neuropediatrului un plan scris pentru crize** (ce faci, când suni 112, ce medicament de urgență există și cum îl obții). Păstrează copii la școală, la bunici, la asistent. (urgent, dacă copilul are epilepsie)
- ☐ **Completează fișa de urgență** (model în Anexa 5, secțiunea A5.4). Pune-o în telefon, în ghiozdan și la grădiniță sau școală. (urgent)
- ☐ **Cere evaluarea deglutiției** dacă observi tuse, sufocare, mese foarte lungi, pneumonii repetate sau scădere în greutate. (urgent)
- ☐ **Începe un jurnal** de mese, scaune, somn, crize și medicamente. Un caiet sau o notă în telefon ajunge. (când ai putere, dar nu amâna luni întregi)
- ☐ **Cere recomandarea medicală pentru dispozitive** (orteză, scaun, aparat auditiv, ochelari) de la un medic de specialitate aflat în contract cu CAS. **Depune cererea la CAS în cel mult 30 de zile de la emiterea prescripției.**
- ☐ **Fotografiază fiecare act** înainte să îl depui și păstrează dovada depunerii.
- ☐ **Programează un control stomatologic** și întreabă din timp unde se poate face tratament sub anestezie generală, dacă e nevoie. (când ai putere)
- ☐ **Pregătește telefonul pentru urgențe** înainte să ai nevoie: instalează aplicația Apel 112 sau, pentru persoane cu deficiență de auz sau de vorbire, înscrie-te în prealabil pentru SMS 113 (formular online pe pagina STS sau formular tipizat prin poștă, cu document medical; în urgență suni mai întâi la 112, vezi capitolul 12, secțiunea 12.9). (când ai putere)
- ☐ **Înscrie-te la un curs de prim ajutor pediatric** (Crucea Roșie, SMURD, alte organizații). Întreabă la filiala locală a Crucii Roșii, la ISU/SMURD Harghita și la APCDT ce cursuri se organizează în zona ta. (când ai putere)
- ☐ **Pregătește din timp discuția despre pubertate** cu medicul și cu psihologul, înainte să apară schimbările. (când ai putere)

7.1 Hrănirea, deglutiția și nutriția

Ce este deglutiția și de ce contează?

Deglutiția este actul de a înghiți. Pare simplu, dar implică mulți mușchi care lucrează coordonat. La unii copii, mai ales la cei cu paralizie cerebrală sau cu probleme neurologice, această coordonare e mai grea. Specialiștii numesc asta **disfagie** (dificultate la înghițit).

Nu e vina ta și nu înseamnă că ai greșit ceva la hrănire. Organismul copilului are nevoie de alt fel de ajutor la masă.

Când înghițitul nu e sigur, mâncarea sau lichidul pot intra „pe partea greșită”, în căile respiratorii. Asta se numește **aspirație** și poate duce, în timp, la infecții respiratorii repetate. De aceea merită să afli devreme dacă e cazul.

Care sunt semnele care cer o evaluare?

Semnele de mai jos sunt orientative, nu un diagnostic. Dacă le observi, cere o evaluare medicală:

- tuse sau sufocare în timpul mesei sau imediat după;
- voce „umedă” sau gălgăită după ce înghite;
- mese care durează mult mai mult decât ar trebui, în mod repetat (specialistul spune ce înseamnă „prea mult” pentru copilul tău);
- refuzul unor texturi sau alimente (poate fi și selectivitate senzorială, frecventă de exemplu în autism, nu doar disfație; medicul sau logopedul face diferența);
- pneumonii sau bronșite care revin;
- scădere în greutate sau creștere lentă;
- mâncare care iese din gură, respingerea lingurii, oboseală la masă.

Dacă observi unul sau mai multe dintre aceste semne, vorbește cu medicul de familie sau cu pediatrul. Semnele se însumează: un singur semn izolat nu înseamnă neapărat disfație, dar mai multe împreună cer o evaluare.

IMPORTANT Dacă un copil nu poate respira, nu poate tuși sau îi devin buzele vinete în timpul mesei, sună imediat la 112 (vezi 7.11). Nu e o problemă care așteaptă o programare.

Cine evaluează deglutiția?

De obicei lucrezi cu o echipă, nu cu un singur medic. În funcție de situație, pot fi implicați:

Specialist	Cu ce ajută
Medicul de familie sau pediatrul	Primul pas: greutate, creștere, trimiteri
Gastroenterolog pediatru	Reflux, constipație, alimentație, nutriție
Logoped sau alt specialist în deglutiție	Evaluarea înghițitului, exerciții, textura alimentelor
Nutriționist sau dietetician	Planul de hrănire și necesarul de nutrienți
ORL (medicul de urechi, nas și gât) sau alt medic cu teste speciale	Examine care „văd” înghițitul (de exemplu cu un tub subțire sau cu raze X)

Realism onest: specialiștii în disfație pediatrică sunt mai puțini în orașele mici și în mediul rural. Întreabă medicul de familie, DSP Harghita (Direcția de Sănătate Publică) și APCDT (Asociația Părinților Copiilor cu Dizabilități Toplița) unde au ajuns alți părinți din zonă. Resursele concrete din Harghita le vei găsi în Anexa 3, pe măsură ce sunt confirmate.

Ce poți face în fiecare zi, fără să dai tu „rețete”?

Nu schimba singur texturile, îngroșătoarele sau dieta. Aceste decizii se iau cu echipa. Poți însă:

1. **Observă și notează:** cât durează masa, când tușește, cum arată scaunul, cât cântărește copilul.
2. **Întreabă despre poziția la masă:** logopedul sau kinetoterapeutul spune care e poziția sigură pentru copilul tău (spate sprijinit, cap în ax, nu pe spate).

3. **Fă masa liniștită:** fără televizor, fără grabă.

4. **Fii consecvent:** toți cei care hrănesc copilul (bunici, asistent, educator) folosesc aceleași reguli. Scrie-le pe o foaie.

EXEMPLU FICTIV. Mara are 4 ani și paralizie cerebrală. Mama ei, Ioana, observă că Mara tușește la fiecare masă, iar mesele durează o oră. Mara a avut două bronșite în ultimele șase luni. Ioana notează două săptămâni cât durează mesele și de câte ori tușește, apoi merge cu caietul la medicul de familie. Medicul o trimite la o evaluare a deglutiției. După evaluare, echipa îi explică în ce poziție să stea Mara și ce textură e sigură. Ioana nu a decis nimic singură. A adus datele care au ajutat echipa să decidă.

Ce înseamnă hrănirea prin sondă sau gastrostomă?

Dacă un copil nu poate mânca suficient sau în siguranță pe gură, medicii pot discuta alimentarea artificială:

- **sonda nazogastrică:** un tub subțire care trece prin nas până în stomac; de obicei e o soluție temporară;
- **gastrostoma:** o mică deschidere făcută în stomac, printr-o intervenție, prin care se hrănește copilul; poate fi pe termen lung.

Aceasta nu e un eșec și nu înseamnă că renunți la mâncatul pe gură. Mulți copii folosesc sonda ca să fie hrăniți și hidratați bine și ca să scadă riscul de aspirație la înghițit. Riscul nu dispare complet, de exemplu din cauza refluxului, iar echipa te învață ce să urmărești. Unii copii continuă să guste sau să mănânce câte ceva pe gură. Decizia o iei împreună cu echipa medicală, după ce înțelegi avantajele și dezavantajele. Pune toate întrebările. E normal să ai nevoie de timp.

Ce poți urmări la nutriție?

- Greutatea și înălțimea se măsoară regulat (la medicul de familie), iar valorile se notează într-un grafic de creștere. Întreabă medicul cât de des.
- Vitaminele și suplimentele (de exemplu vitamina D) se dau doar la recomandarea medicului. Nu cumpăra produse „pentru imunitate” sau „pentru creier” fără să întrebi.
- Dacă ai auzit de „diete speciale” (fără gluten, fără lactate etc.) pentru dizabilități, întreabă medicul înainte. Unele diete restrictive pot lăsa copilul fără nutrienți importanți. Pentru dizabilitatea în sine (de exemplu autismul) nu există dovezi solide că o dietă „o tratează”. Excepțiile sunt dietele prescrise de medic pentru o afecțiune dovedită (de exemplu boala celiacă sau alergiile alimentare) sau dieta ceto-genă în epilepsie, la indicația și sub supravegherea neuropediatrului.
- Despre mesele la grădiniță sau școală: vezi capitolul 6 (educație).

Constipația: o problemă frecventă și subestimată

Constipația (scaune rare, tari, dureroase) apare des la copiii cu dizabilități neuromotorii, la cei care se mișcă puțin și la unii care iau anumite medicamente. Poate provoca dureri, refuzul mâncării, iritabilitate și chiar probleme de somn. Copiii care nu pot spune „mă doare burta” arată durerea prin comportament.

Ce poți face:

- notează în jurnal frecvența și aspectul scaunelor;
- întreabă medicul de familie sau gastroenterologul care e planul pentru copilul tău;
- nu da laxative fără indicația medicului.

IMPORTANT Mergi la medic sau la urgențe dacă apar durere abdominală mare, vărsături repetate (mai ales verzi), sânge în scaun, febră însoțită de durere de burtă sau burtă foarte tare și umflată. Nu aștepta să treacă singur. Dacă ai orice dubiu, mergi la medic sau sună la 112.

7.2 Somnul

De ce e somnul o problemă pentru atâtea familii?

Mulți copii cu dizabilități dorm greu: adorm târziu, se trezesc des sau se trezesc foarte devreme. Cauzele pot fi multe: durere, reflux, crize nocturne, nevoi senzoriale, stres, apnee în somn (pauze de respirație în timpul somnului), anumite medicamente. Când copilul nu doarme, nici tu nu dormi. Oboseala acumulată e reală și merită luată în serios, la fel ca restul problemelor de sănătate.

Ce poți încerca, fără medicamente?

Ghidurile din alte țări (de exemplu din Marea Britanie) pun pe primul loc **intervențiile comportamentale și igiena somnului** (de exemplu ghidul NICE CG170 despre copii și tineri cu autism, care ține melatonina pentru situațiile în care măsurile comportamentale nu au fost suficiente). Ideile generale sunt utile și la noi:

- ore fixe de culcare și de trezire, inclusiv în weekend;
- rutină de seară repetată în aceeași ordine (baie, pijama, poveste, lumină scăzută);
- cameră liniștită, întunecată și la o temperatură confortabilă;
- mai puține ecrane și stimuli cu o oră înainte de culcare;
- un jurnal al somnului ținut cel puțin două săptămâni.

Când cauți ajutor medical pentru somn?

Mergi la medic dacă:

- somnul copilului afectează grav toată familia;
- observi eforturi puternice, pauze în respirație sau treziri bruște cu sufocare (pot fi apnee în somn);
- apar mișcări neobișnuite sau crize în timpul nopții;
- copilul pare să aibă dureri noaptea.

Medicamentele pentru somn, inclusiv melatonina, se discută **numai cu medicul**. „Natural” sau „fără rețetă” nu înseamnă că e potrivit pentru orice copil. La nivel european, Agenția Europeană a Medicamentului (EMA) a autorizat un medicament cu melatonină cu eliberare prelungită, pe rețetă, pentru insomnie la copii și adolescenți (2-18 ani) cu tulburare din spectrul autist sau cu anumite boli genetice, când măsurile de igienă a somnului nu au fost suficiente. În România, disponibilitatea lui și statutul produselor cu melatonină vândute ca suplimente (calitate, doză, vârstă) trebuie verificate la medic și la farmacist (nu am găsit o sursă oficială românească despre statutul acestor suplimente). Doza și durata le stabilește numai medicul. Nu da și nu cumpăra nimic „pentru somn” fără sfat medical.

SFAT Un tabel simplu pe frigider (ora culcării, ora adormirii, treziri, ora trezirii) ținut două săptămâni îi spune medicului mai mult decât orice descriere din memorie.

7.3 Igiena orală și dentistul

De ce contează dinții mai mult la copiii cu dizabilități?

Durerea de dinte poate trece neobservată la un copil care nu poate spune ce îl doare. Poate apărea ca refuz de mâncare, agitație, plâns sau somn prost. Medicamentele care usucă gura sau conțin zahăr, dificultățile de periaj și dieta moale cresc riscul de carii. De aceea prevenirea e esențială.

Ce poți face acasă?

- Periază dinții de două ori pe zi, cu pastă potrivită vârstei. Întreabă dentistul ce tehnică e potrivită dacă copilul nu cooperează.
- Periajul începe de la primul dinte. Primul control stomatologic se face, potrivit ghidurilor pediatrie internaționale (de exemplu AAPD, SUA), în primele 6 luni de la apariția primului dinte și cel târziu la 1 an. Apoi urmează controale regulate, adesea la 6 luni, dar frecvența o stabilește dentistul în funcție de riscul de carii. În România, calendarul exact al controalelor îl stabilește dentistul. Pentru cantitatea de pastă cu fluor, recomandarea CDC/ADA este cât un bob de orez până la 3 ani și cât un bob de mazăre între 3 și 6 ani, cu periajul făcut sau supravegheat de un adult. Confirmă cu dentistul copilului tău.
- Dacă copilul nu suportă periuța, cere dentistului sau asistentei să îți arate cum să îl obișnuiești treptat cu ea.

Ce spune sistemul despre tratamentul dentar al copiilor?

Pentru copiii sub 18 ani asigurați, normele casei de asigurări (Ordinul MS/CNAS nr. 1.857/441/2023, anexa 14, pachetul de bază pentru medicină dentară) prevăd decontare de 100% la mai multe servicii: consultația (una la 6 luni pentru copii), tratamentul cariilor, extracțiile, sigilarea dinților, fluorizarea la copii de 6-14 ani, periajul profesional și detartrajul (unul pe an). Aceste servicii se acordă la dentiștii care au contract cu casa de asigurări. Au și limite de frecvență. De exemplu, sigilarea se decontează o dată la 2 ani. Tabelul complet se schimbă în timp. Nu putem spune că totul e gratuit și oricând. Cabinetul are un buget lunar de la casă, așa că unele cabinete rămân fără locuri pe lună. Întreabă la CAS Harghita (Casa de Asigurări de Sănătate) și la dentist dacă are contract și locuri disponibile.

Ministerul Sănătății a pus în dezbatere publică, la 29 decembrie 2025, un ordin pentru un program de tratamente stomatologice în spitale publice, inclusiv sub anestezie generală (AP-STOMA), pentru copii și adulți. În iulie 2026, CNAS a propus și includerea tratamentelor stomatologice pentru copiii sub 7 ani care au nevoie de sedare în pachetul de spitalizare de zi; este un proiect, nu o regulă adoptată. Un program cu vouchere de 1.500 de lei pentru copii de 6-18 ani („Un copil, un zâmbet”) a fost doar proiect de hotărâre în 2024. Nu am găsit niciun act publicat care să arate că ele funcționează și că se aplică copiilor cu dizabilități [DE VERIFICAT: dacă ordinul AP-STOMA a fost publicat în Monitorul Oficial și dacă programul cu vouchere „Un copil, un zâmbet” a fost adoptat; întreabă la DSP Harghita și la CAS Harghita]. Până atunci, întreabă la spitalul județean dacă face tratamente dentare sub anestezie pentru copii.

Realism onest: accesul la tratament dentar sub anestezie generală e limitat în sistemul public, iar multe familii îl fac în privat. Planifică din timp, nu în ziua în care apare durerea.

IMPORTANT Dacă apar durere puternică, umflătură a feței sau febră, mergi de urgență la dentist sau la unitatea de primiri urgențe. Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și programele se schimbă. Verifică la CAS Harghita, la DGASPC (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului) sau la ANPDPP (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități).

7.4 Vaccinările

Ce vaccinuri sunt în calendar?

Programul Național de Vaccinare din România oferă gratuit vaccinurile din calendar. Cadrul legal general al programelor naționale de sănătate este Hotărârea Guvernului nr. 423/2022 privind aprobarea programelor naționale de sănătate (publicată în Monitorul Oficial nr. 305 din 30 martie 2022, cu modificările ulterioare), împreună cu ordinul ministrului sănătății care conține normele tehnice (Ordinul MS nr. 964/2022, modificat de exemplu prin Ordinul nr. 1.640/2024, Monitorul Oficial nr. 280 din 1 aprilie 2024). Textele se modifică des, așa că verifică forma în vigoare pe legislatie.just.ro (ultima formă consolidată a HG 423/2022 pe care am putut-o vedea este din 19 august 2024).

Tabelul de mai jos este **orientativ**. Îl preluăm din analiza INSP (Institutul Național de Sănătate Publică) din 2025, care citează Programul Național de Vaccinare publicat în Monitorul Oficial. Nu am putut confirma că nu s-a schimbat în 2026. Nu te baza pe el ca să decizi ce doză lipsește. Cere calendarul curent medicului de familie.

Vârsta	Vaccin	Unde
Primele 24 de ore / 2-7 zile	Hepatită B / BCG (împotriva tuberculozei)	Maternitate
2, 4 și 11 luni	Vaccin combinat hexavalent (difterie, tetanos, tuse convulsivă, poliomielită, Hib, hepatită B) + pneumococic conjugat (la aceleași vârste)	Medicul de familie
12 luni	ROR (rujeolă, rubeolă, oreion)	Medicul de familie
5 ani	ROR, doza a 2-a	Medicul de familie
5-6 ani	Difterie, tetanos, tuse convulsivă, polio	Medicul de familie
14 ani	Rapel difterie, tetanos, tuse convulsivă (variantea pentru adulți)	Medicul de familie

Calendarul se poate modifica. Cere medicului de familie varianta curentă, valabilă în luna în care mergi.

Despre vaccinurile din afara calendarului (gripă, varicelă, rotavirus, HPV, meningococ): Pentru gripă, Ministerul Sănătății a anunțat la 2 octombrie 2026 că vaccinul este gratuit (compensat 100%) pentru copiii de la 6 luni, femeile însărcinate, persoanele peste 65 de ani, persoanele cu boli cronice și personalul medical (ms.ro, comunicat din 2 octombrie 2026). Îl primești pe rețetă, de la medicul de familie, și îl iei de la farmacie. Pentru varicelă, rotavirus, HPV și meningococ nu am găsit un act oficial care să spună dacă sunt gratuite sau compensate în 2026 [DE VERIFICAT: dacă varicela, rotavirusul, HPV și meningococul sunt gratuite sau compensate în 2026; întreabă medicul de familie sau DSP Harghita]. Întreabă medicul de familie ce se recomandă pentru copilul tău și cât costă.

Unde e carnetul de vaccinare?

Carnetul de vaccinare se primește, de obicei, la externarea din maternitate (modelul carnetului a fost aprobat prin Ordinul MS nr. 1.147/2011, iar anexa a fost înlocuită prin Ordinul MS nr. 632/2015, Monitorul Oficial nr. 383 din 2 iunie 2015; pe legislatie.just.ro, la 22 octombrie 2026, textul actualizat nu arată un model mai nou). Păstrează-l bine. Medicul de familie îl cere la consultații, iar la înscrierea în grădiniță sau școală va trebui să îl prezinți. Fotografiază-l și ține poza în telefon.

Copilul are diagnostic. Se vaccinează?

E o întrebare frecventă și legitimă. Mesajul de bază: **decizia de a amâna sau de a nu face un vaccin o ia medicul, nu părintele și nu internetul.** Un diagnostic nu înseamnă automat contraindicație. În unele situații (de exemplu o boală acută cu febră sau un tratament care scade imunitatea) medicul poate amâna o doză. În multe altele, vaccinarea se poate face normal.

Întreabă direct: „**Este o contraindicație reală sau doar o precauție?**” Dacă medicul spune că există contraindicație, cere să ți-o scrie într-o adeverință sau scrisoare medicală, semnată și parafată de medic. La copiii cu epilepsie sau cu boli neurologice, decizia și momentul fiecărei doze se stabilesc individual, mai ales dacă există crize necontrolate, febră sau un tratament care scade imunitatea. Discută cu neuropediatrul și cu medicul de familie și nu amâna pe cont propriu. [DE VERIFICAT medical: nu am găsit un ghid INSP sau al Ministerului Sănătății dedicat vaccinării copiilor cu epilepsie; cere neuropediatrului indicația scrisă pentru copilul tău]

Bolile prevenibile prin vaccin pot fi mai grave la un copil care are deja probleme de sănătate, de aceea merită să discuți fiecare doză cu medicul. Nu e un motiv de vinovăție, ci unul de a pune întrebări.

IMPORTANT

Valabil la 22 octombrie 2026. Calendarul și lista vaccinurilor gratuite se schimbă. Verifică la medicul de familie și la DSP Harghita.

7.5 Epilepsia și convulsiile

Ce este o criză epileptică?

Este o descărcare electrică anormală și bruscă în creier. Poate arăta foarte diferit: mișcări ritmice ale corpului, privire fixă, pierderea contactului câteva secunde, cădere, rigiditate. Nu toate crizele sunt „cu zbatere”. Epilepsia nu e contagioasă, nu e o „boală a minții” și nu e vina nimănui.

Organizația Mondială a Sănătății (OMS) arată că, dacă medicamentele antiepileptice sunt folosite corect, până la 70% dintre persoane ar putea ajunge să nu mai aibă crize. Răspunsul diferă de la o persoană la alta, iar oprirea tratamentului se discută doar cu medicul. Nu promitem un rezultat pentru copilul tău. Vorbește cu neuropediatrul.

Epilepsia apare mai frecvent în asociere cu unele dizabilități. Dacă suspectezi crize, cere o evaluare neurologică pediatrică.

Ce faci în timpul unei crize? (prim ajutor, orientativ)

Regulile de mai jos vin din surse de prim ajutor recunoscute internațional și au fost reformulate. **Planul scris de neuropediatru pentru copilul tău are prioritate** (de exemplu, dacă ți-a dat un medicament de urgență sau un alt prag de timp). Dacă medicul ți-a spus altceva, urmează planul.

1. **Rămâi calm și rămâi lângă copil.** Uită-te la ceas și **cronometrează criza**.
2. **Îndepărtează obiectele periculoase** din jur (mobilă, obiecte ascuțite).
3. **Pune ceva moale sub cap**, scoate ochelarii, desfă ce strânge la gât.
4. **Dacă a căzut la pământ, întoarce-l ușor pe o parte** (poziția laterală de siguranță), cu gura spre podea, ca saliva să curgă și respirația să fie liberă. Dacă era în picioare, ajută-l să se așeze pe jos. Dacă are brățară sau medalion medical, verifică ce scrie.
5. **Nu pune nimic în gura copilului și nu-l ține cu forța.** Lasă criza să se desfășoare.
6. **După criză**, rămâi cu el, vorbește-i calm și lasă-l să se odihnească într-un loc sigur. Poate fi confuz sau adormit.
7. **Notează ora, durata și ce s-a întâmplat.** Dacă poți, filmează criza (medicul o poate vedea).

Ce nu faci: nu ții copilul cu forța și nu pui nimic în gură (nu își poate „înghiți limba”). Nu faci respirație gură la gură în timpul crizei. Nu dai apă, mâncare sau pastile pe gură până nu e complet treaz, pentru că se poate sufoca. (Verificat medical pe pagina CDC „First aid for seizures”; CDC sunt Centrele pentru Controlul Bolilor din SUA. Dacă în plan ai altă instrucțiune, de exemplu un medicament de urgență, urmează planul.)

Când suni 112?

Regula generală din ghidurile internaționale (CDC; ei scriu 911, noi scriem numărul european 112). Suni 112 dacă:

- criza durează **peste 5 minute**;
- urmează altă criză fără ca el să se trezească între ele;
- copilul are dificultăți de respirație sau nu se trezește după criză;
- s-a rănit;
- criza are loc în apă;
- este prima criză (regula CDC se referă la o persoană fără epilepsie cunoscută; la un copil cu epilepsie diagnosticată, planul medicului stabilește când suni).

Dar dacă neuropediatriul a stabilit un plan individual (de exemplu alt prag de timp), urmează planul. Cere medicului să scrie pe plan numerele care contează pentru copilul tău.

Medicamentul de urgență pentru crize

În Europa există medicamente de urgență pentru crize lungi (de obicei din familia benzodiazepinelor, administrate pe cale bucală, nazală sau rectală). De exemplu, midazolamul bucal (Buccolam) este autorizat în Uniunea Europeană pentru crize prelungite la copii între 3 luni și 18 ani, iar Agenția Europeană a Medicamentului arată că îl pot da părinții sau îngrijitorii, doar după ce copilul a primit diagnosticul de epilepsie. Le dau părinții sau personalul instruit, după un plan scris. Ce există și cum se prescrie în România **trebuie confirmat cu neuropediatriul** [DE VERIFICAT: dacă un medicament de urgență pentru crize este compensat în România și condițiile de prescriere; întreabă neuropediatriul și CAS Harghita]. Nu stabili doze și nu administra nimic fără instrucțiuni scrise de la medic. Întreabă explicit la următoarea vizită.

Ține la îndemână:

- **jurnalul de crize** (data, ora, durata, ce s-a întâmplat);
- **planul scris** de la neuropediatriu, în mai multe copii;
- **un videoclip** cu criza, dacă poți filma în siguranță;
- **fișa de urgență** (vezi 7.10).

Medicamente antiepileptice: acces

Guvernul a adăugat în noiembrie 2025 molecule noi pe lista medicamentelor compensate și gratuite (o hotărâre care modifică anexa la HG nr. 720/2008, în vigoare de la 1 decembrie 2025). Pentru epilepsie, lista include acum cannabidiol, iar fenfluramina a fost adăugată prin HG nr. 121/2026 (Monitorul Oficial nr. 181 din 9 martie 2026, în vigoare de la 1 aprilie 2026), la sublista cu compensare 100%. Ministrul Sănătății le-a prezentat ca opțiuni pentru epilepsiile severe la copii care nu răspund la tratamentul obișnuit. Condițiile de prescriere (cine poate prescrie, pe ce diagnostic) nu apar în hotărâri, așa că le știe neuropediatriul. Întreabă neuropediatriul ce opțiuni există pentru copilul tău și cere rețetele din timp, pentru că au existat relatări despre lipsa temporară a unor medicamente [DE VERIFICAT: dacă există și acum lipsuri de medicamente pentru epilepsie; întreabă farmacia și neuropediatriul].

CONTACT Cere neuropediatrului telefonul serviciului unde poți suna între vizite. Contactele pentru Harghita vor fi în Anexa 3.

7.6 Medicația: organizare, efecte adverse, administrare

Nu dăm doze și nu recomandăm medicamente. Aici găsești doar cum să fii organizat.

Cum organizezi medicația?

1. **Fă o listă unică** cu denumirea comercială și DCI (denumirea comună internațională, adică numele substanței active de pe cutie), scopul, cine a prescris-o și orele. Ține-o în telefon și pe hârtie.
2. **Folosește un organizator săptămânal** de pastile, dacă medicul sau farmacistul consideră potrivit, și **un singur loc de depozitare**, ferit de copii.
3. **Verifică lunar datele de expirare** și **cere rețetele din timp**, ca să nu rămâi fără medicament în weekend sau de sărbători.

Ce faci cu efectele adverse?

- Notează ce observi (somnolență, schimbări de comportament, probleme de stomac, erupții) și când a apărut.
- Anunță medicul. **Nu opri singur medicamentul**, mai ales dacă e antiepileptic: oprirea bruscă poate declanșa crize, uneori prelungite (OMS: oprirea tratamentului se face doar cu medicul).
- Poți raporta o reacție adversă și la Agenția Națională a Medicamentului și a Dispozitivelor Medicale (AN-MDMR), online pe <https://adr.anm.ro/> sau cu „Fișa pacientului pentru raportarea reacțiilor adverse”, trimisă pe e-mail la adr@anm.ro, prin poștă (Str. Mr. Ștefan Sănătescu nr. 48, sector 1, București) sau prin fax.

Ce faci dacă uiți o doză?

Întreabă medicul din timp, nu în momentul în care ai uitat. Fiecare medicament are reguli diferite. Scrie răspunsul pe listă.

Ceaiurile, vitaminele și suplimentele pot interacționa cu medicamentele. Spune medicului tot ce primește copilul.

Cum se compensează sau se eliberează gratuit medicamentele?

Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap (legea principală pentru drepturile persoanelor cu dizabilități), republicată, cu modificările ulterioare, prevede la art. 11 alin. (1) dreptul la dispozitive medicale gratuite în ambulatoriu, la servicii gratuite de cazare și masă pentru însoțitorul copilului cu handicap grav sau accentuat internat, și la un bilet gratuit de tratament balnear pe an (detalii mai jos). Textul art. 11 nu vorbește despre medicamente. Medicamentele sunt la art. 10 alin. (1) din aceeași lege: persoanele cu handicap primesc asistență medicală gratuită, inclusiv medicamente gratuite, în ambulatoriu și în spital, în sistemul asigurărilor de sănătate și în condițiile contractului-cadru (legislatie.just.ro, text consolidat la 31 august 2026). Contractul-cadru (anexa 2 la HG nr. 521/2023, art. 158 alin. (4)) spune că, pentru persoanele care au gratuitate prin legi speciale, casa de asigurări plătește integral medicamentele din sub-listele A, B, C1 și D al căror preț nu depășește prețul de referință. Lista medicamentelor (pe denumire comună internațională) este în HG nr. 720/2008 și se schimbă des. Ce primește copilul tău gratuit depinde de medicament și de prescripție, deci întreabă medicul și farmacia.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile, listele și procente se schimbă. Verifică la CAS Harghita și la DGASPC / ANDPDP.

Medicația la grădiniță și la școală

Metodologia comună a Ministerului Sănătății și Ministerului Educației privind asistența medicală în școli (Ordinul nr. 2.508/4.493/2023, Monitorul Oficial nr. 703 din 1 august 2023) prevede că orice tratament se dă cu înștiințarea și acordul părinților (art. 6 alin. 4). Asistentul medical școlar poate da tratament doar la indicația medicului școlar și cu acordul părinților. Personalul didactic nu are în metodologie atribuția de a administra medicamente. Rolul lui este să cheme medicul sau asistentul, să sune la 112 în urgențe și să anunțe directorul și părinții. De aceea e important să ai planul scris al medicului și să stabilești dinainte cu școala cine face ce, mai ales dacă în școală nu există asistent medical. În practică, cere un **document scris** de la medic (ce medicament, când, ce faci în caz de reacție) și discută cu directorul și cu asistentul medical școlar, dacă există. Detalii în capitolul 6.

SFAT Pune în ghiozdan o copie a listei de medicamente și a planului de crize, într-un plic etichetat clar.

7.7 Dispozitive medicale: orteze, scaune, aparate auditive, ochelari

Aceasta este secțiunea cu cea mai clară procedură oficială. Pașii de mai jos urmează „Anexa 39” din documentele Casei Naționale de Asigurări de Sănătate (CNAS): modalitatea de prescriere, procurare și decontare a dispozitivelor medicale în ambulatoriu (fișier publicat pe cnas.ro, noiembrie 2024). Atenție: „Anexa 39” și „Anexa 38” sunt anexe ale documentelor CNAS, nu ale acestui manual. Anexa 38 conține lista dispozitivelor. Anexa 39 face parte din normele aprobate prin Ordinul MS/CNAS nr. 1.857/441/2023 (norme de aplicare a HG nr. 521/2023), cu modificările ulterioare (de exemplu Ordinul nr. 3.690/2024). Fișierul de pe cnas.ro are data din noiembrie 2024. Confirmă la CAS că forma de mai jos este încă cea în vigoare.

NOTĂ Notă: În iulie 2026 au apărut în presă proiecte de modificare a contractului-cadru (rețete și recomandări electronice, mai puține documente pe hârtie). Nu știm dacă au fost adoptate. Întreabă la CAS dacă pașii de mai jos s-au schimbat.

Cum ceri un dispozitiv medical prin CAS

Cine poate cere: asiguratul, ruda de gradul I sau II, soțul sau soția, o persoană împuternicită prin act notarial sau de avocat, ori reprezentantul legal. Poate depune orice persoană, **cu excepția reprezentanților sau angajaților furnizorilor de dispozitive**.

Unde: la casa de asigurări de sănătate (CAS Harghita, Miercurea Ciuc, str. Patinoarului nr. 3, tel. 0266 310 311 sau 0266 310 260 (conform listei caselor județene de pe cnas.ro, 21.10.2026; sună înainte, pagina proprie a CAS nu a putut fi verificată), conform paginii CAS de pe cnas.ro; sună înainte ca să afli programul cu publicul). Se poate trimite și prin poștă, curier sau electronic.

Pașii:

1. Mergi la **medicul de specialitate aflat în contract cu CAS** (ortoped, ORL, oftalmolog, medic de recuperare etc.). El completează recomandarea medicală tipizată, în două exemplare. Poate fi emisă și de medicul din spital, la externare.
2. Medicul scrie pe recomandare denumirea și tipul dispozitivului din lista oficială, numele CAS și numărul propriului contract. **Nu accepta o recomandare cu furnizor numit; nu va fi acceptată.**

3. Depune cererea la CAS în **cel mult 30 de zile calendaristice de la emiterea prescripției**. După acest termen, prescripția își pierde valabilitatea.
4. CAS răspunde în **maximum 3 zile lucrătoare** de la înregistrare (acceptare sau respingere). Respingerea se face în scris și este motivată. Legea 448/2006 (art. 11) vorbește despre un termen de cel mult 30 de zile pentru decizie (vezi capitolul 4, secțiunea 4.9). În practică, socotește că poate dura până la 30 de zile și înțreabă la CAS Harghita în cât timp primești decizia.
5. Dacă fondul lunar este depășit, CAS poate face **liste de prioritate**; decizia se emite când permite fondul. O decizie este pentru un singur dispozitiv.
6. După decizie, **alegi un furnizor** din lista furnizorilor evaluați de CAS. Îl poți schimba printr-o cerere la CAS.

Ce acte îți trebuie:

- ☐ cererea (model de la CAS)
- ☐ recomandarea medicală tipizată
- ☐ actul de identitate al părintelui
- ☐ pentru copii sub 14 ani: certificatul de naștere și domiciliul copilului menționat în prescripție sau în cerere
- ☐ pentru aparate auditive: audiograma tonală (testul care arată ce sunete aude copilul). Pentru adulți se cere și audiograma vocală; **pentru copii, la recomandarea medicului, audiograma vocală se poate exclude**
- ☐ pentru echipamente de oxigenoterapie sau ventilație: și certificatul de încadrare în grad de handicap (documentul oficial care spune ce grad de dizabilitate are copilul și deschide drepturile)

În cât timp primești răspuns: 3 zile lucrătoare pentru decizia CAS. Dacă fondul lunar este depășit, decizia se emite când permite fondul, în ordinea listei de prioritate. Livrarea depinde apoi de furnizor.

Dacă ți se refuză: cere refuzul în scris, cu motivarea. Normele casei de asigurări nu descriu o procedură specială de contestație pentru asigurat. De regulă se aplică regulile generale ale Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004: scrii casei o plângere prealabilă în 30 de zile de la comunicarea refuzului (art. 7), iar dacă nu primești răspuns sau răspunsul nu te mulțumește, poți merge la instanța de contencios administrativ în 6 luni (art. 11). Dacă casa nu răspunde la cererea ta în 30 de zile de la înregistrare, legea consideră că cererea nu a fost rezolvată în termen. Cere sprijin la APCDT, la un asistent social sau la un avocat înainte să depui plângerea. Anexa 39 prevede că respingerea se face în scris, motivat și cu indicarea temeiului legal. Vezi și capitolul 12.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Procedura și listele se schimbă. Verifică la CAS Harghita și la DGASPC / ANPDPD înainte să depui cererea.

Atenție: două termene diferite

30 de zile = termenul de depunere a prescripției la CAS. **90/91/92 de zile, 12 luni sau nelimitat** = cât poate acoperi o prescripție pentru unele echipamente (de exemplu închirierea scaunelor cu rotile, oxigenoterapia). Nu sunt același lucru.

Ce se acoperă și ce nu?

- CAS decontează furnizorului până la **prețul de referință**. Pentru unele dispozitive, părintele poate plăti diferența. Exemple de prețuri de referință din Anexa 38 (versiunea din noiembrie 2024): fotoliu rulant cu antrenare manuală 872 lei, activ 1.650 lei, triciclu pentru copii 2.193 lei, cu antrenare electrică 2.936 lei. Confirmă prețurile curente la CAS.
- Documentul oficial vorbește despre „fotolii rulante” acordate prin **închiriere**, pe perioadă determinată sau nedeterminată. În Anexa 38 (versiunea din noiembrie 2024) apar fotolii rulante (cu antrenare manuală,

electrică, active și triciclu pentru copii), dar nu am găsit în listă scaune speciale pentru copii, dispozitive de poziționare, verticalizatoare sau scaune de baie. Întreabă la CAS dacă există variante mai noi ale listei.

- Orteze și proteze apar în categoriile de dispozitive. Pentru ochelari și aparate auditive la copii (lentile, rame, frecvența înlocuirii, termene pentru copii în creștere) în Anexa 38 (versiunea din noiembrie 2024) la categoria deficiențe vizuale apar doar lentilele intraoculare, deci ochelarii nu par incluși. Pentru aparatele auditive, lista permite până la 2 proteze pentru copiii sub 18 ani dacă medicul recomandă protezare bilaterală, iar o proteză nouă se poate acorda înainte de termenul de înlocuire, la recomandarea medicului, dacă s-au schimbat datele. La orteze, copiii sub 18 ani pot primi una nouă înainte de termen, la recomandarea medicului.
- Un dispozitiv comandat privat nu se decontează.

Ce alte căi există?

ONG-urile și programele sociale pot sprijini uneori achiziția de dispozitive. Întreabă la DGASPC Harghita și la APCDT.

7.8 Poziționarea, prevenirea escarelor și a deformărilor, sportul adaptat

De ce contează poziția?

Copiii care nu se pot muta singuri stau mult timp în aceeași poziție. Asta poate duce la:

- **escare** (răni ale pielii cauzate de presiune prelungită, în special la călcâi, șold, coccis, coate);
- **deformări** (de exemplu probleme la șolduri sau la coloană, scolioză);
- **contracturi** (mușchi care se scurtează).

Nu există un ghid oficial românesc pe care să îl putem cita aici. Mesajele de mai jos sunt orientative și trebuie confirmate de kinetoterapeut sau ortoped.

Ce poți face?

1. **Stabilește pozițiile cu kinetoterapeutul sau ortopedul:** pentru somn, pentru ședut, pentru verticalizare (stat în picioare cu suport).
2. **Schimbă poziția regulat.** Întreabă echipa la cât timp.
3. **Verifică pielea zilnic,** la baie sau la schimbat: zone roșii care nu dispar după un timp, piele deschisă, căldură locală. Anunță imediat medicul.
4. **Alege cu grijă pernele, saltelele și pernutele de poziționare:** întreabă kinetoterapeutul ce e potrivit și nu cumpăra la întâmplare.
5. **Programează control ortopedic periodic** pentru șolduri și coloană. Frecvența o stabilește medicul ortoped.

SFAT Fă o poză cu telefonul la o zonă roșie, ca să vezi dacă se schimbă de la o zi la alta și ca să o arăți medicului.

Ce să știi despre sport și mișcare?

Mișcarea face bine: forță, dispoziție, somn, prietenii. Legea 448/2006 enumeră sportul și timpul liber printre drepturile persoanelor cu handicap (art. 6 lit. f: „petrecerea timpului liber, acces la cultură, sport, turism”). Art. 6 nu spune că sportul este recunoscut ca mijloc de recuperare; recuperarea apare la art. 6 lit. a, la ocrotirea sănătății. Există organizații precum Special Olympics România (pentru persoane cu dizabilități intelectuale).

Nu am găsit o filială sau un club Special Olympics în Harghita. Scrie organizației naționale prin pagina de contact de pe specialolympics.ro și întreabă dacă există un club aproape de tine. Întreabă kinetoterapeutul ce activități sunt sigure pentru copilul tău.

Există bilete și servicii de recuperare?

Legea 448/2006 prevede un bilet de tratament balnear gratuit pe an, pe baza recomandării medicului (vezi capitolul 4, secțiunea 4.9). Tichetele de terapie (12 pe an pentru gradul grav, 6 pentru accentuat, la recomandarea medicului) au temei în art. 11¹ din Legea 448/2006 (vezi capitolul 5, secțiunea 5.4). Art. 11¹ a fost introdus prin Legea nr. 7/2023 și spune că modelul și valoarea tichetului se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, iar procedura de acordare, folosire și decontare printr-un ordin comun al ministrului sănătății și al ministrului muncii. **Nu am găsit nici hotărârea, nici ordinul comun**, iar în normele CNAS din 2025–2026 nu apar tichete [DE VERIFICAT: dacă hotărârea cu valoarea tichetului și ordinul comun au fost adoptate și unde se eliberează tichetele; întreabă la CAS Harghita și la DGASPC Harghita]. Nu te baza pe cifre din presă.

IMPORTANT

Valabil la 22 octombrie 2026. Drepturile se schimbă. Verifică la DGASPC / ANPPDP.

7.9 Vizita la medic și internarea: cum pregătești copilul și pe tine

Ce faci înainte de vizită?

- Scrie pe o listă scurtă (3–5 lucruri) ce vrei să discuți. Timpul e limitat.
- Ia cu tine jurnalul, lista de medicamente, planul de crize, fișa de urgență, rezultatele anterioare și o copie a certificatului de încadrare în grad de handicap.
- Pregătește copilul cu **povești sociale** (poze și propoziții simple, de exemplu „mergem la doctor, doctorul se uită în urechi”) și cu obiectul lui de confort.
- Cere, dacă e posibil, o programare la ore liniștite și spune echipei despre sensibilități (zgomot, lumină, atingere), despre felul în care comunică copilul și despre cum își arată durerea.

Ce faci la internare?

- Cere să rămâi cu copilul. Pentru copilul cu handicap grav sau accentuat, Legea 448/2006 (art. 11 alin. (1) lit. b) prevede cazare și masă gratuite pentru însoțitor, la recomandarea medicului de familie sau a medicului specialist. În celelalte situații practica diferă de la spital la spital, deci întreabă regulamentul spitalului.
- Adu jurnalul de crize și de mese, lista de medicamente și, dacă spitalul permite, medicamentele de acasă.
- Spune de la început cum comunică copilul și ce îl calmează.
- Consimțământul pentru procedurile unui copil minor îl dau părinții sau reprezentantul legal (Legea nr. 46/2003 a drepturilor pacientului definește reprezentantul legal, printre alții, ca părinții; la art. 17 prevede o comisie de arbitraj dacă reprezentantul refuză o îngrijire considerată în interesul pacientului).
- Întreabă despre a doua opinie medicală. În contractul-cadru (HG nr. 521/2023) și în normele lui nu am găsit nicio prevedere de decontare pentru a doua opinie, așa că e bine să te aștepți să o plătești. Întreabă la CAS Harghita înainte de programare.

Ai dreptul la concediu medical pentru îngrijirea copilului?

Pentru îngrijirea unui copil cu handicap există drept la concediu și indemnizație până la împlinirea vârstei de 18 ani pentru afecțiuni intercurrente (boli care apar peste afecțiunea de bază). Pentru copiii fără handicap, dreptul este până la 12 ani, iar pentru copiii cu afecțiuni grave (stabilite de comisiile de specialitate ale Ministerului Sănătății), până la 18 ani. Baza legală este art. 26 din OUG nr. 158/2005 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate, aprobată prin Legea nr. 399/2006 (text consolidat la 1 iulie 2026 pe legi-

slatie.just.ro). Durata este de cel mult 45 de zile calendaristice pe an pentru un copil (art. 29), cu excepții pentru boli infectocontagioase, imobilizarea aparatului locomotor și intervenții chirurgicale, iar indemnizația brută lunară este de 85% din baza de calcul (art. 30). Se cer certificatul medical și certificatul de încadrare în grad de handicap. Baza de calcul are un plafon: media veniturilor brute lunare nu poate depăși 12 salarii minime brute pe țară lunar (art. 10 alin. 1 din OUG nr. 158/2005, text consolidat la 1 iulie 2026). Suma exactă a plafonului o știe angajatorul. Întreabă medicul de familie și angajatorul. Detalii și repere orientative în capitolul 4, secțiunea 4.6.

IMPORTANT

Valabil la 22 octombrie 2026. Condițiile și sumele se schimbă. Verifică la medicul de familie, la angajator și la DGASPC / ANPDPD.

Ce faci dacă nu ai medic de familie în localitate?

Copilul trebuie înscris pe lista unui medic de familie. Transferul se face prin CAS. Dacă în localitatea ta nu există medic de familie, întreabă CAS Harghita cum te poți înscrie la un medic dintr-o localitate apropiată.

EXEMPLU FICTIV. Zsuzsa, mamă singură, își pregătește fiul Botond (8 ani, autism) pentru o analiză de sânge. Cu două zile înainte, îi arată poze cu spitalul. Sună la clinică, explică faptul că Botond e sensibil la zgomot și cere o programare dimineața, când e liniște. În ziua analizei ia căști pentru zgomot, jucăria preferată a lui Botond și o recompensă. Nu totul merge perfect, dar medicul știe de la început cum să se poarte.

7.10 Carnetul de sănătate și fișa de urgență („cartea de vizită medicală”)

Nu am găsit un formular oficial național de „fișă de urgență” pentru copii cu dizabilități și nici un carnet unic de sănătate, obligatoriu, cu diagnostice. Întreabă medicul de familie dacă între timp a apărut ceva oficial. Ce există cu siguranță este carnetul de vaccinări (vezi 7.4). Pentru restul, îți propunem un **model neoficial** pe care îl faci tu, de o pagină:

- nume, data nașterii, greutate aproximativă;
- diagnostice;
- alergii (la medicamente, alimente);
- medicamente, cu ore;
- planul de crize (scris de medic);
- medicul curant și contacte (telefoanele părinților);
- cum comunică copilul și cum își arată durerea;
- dispozitive folosite (orteză, scaun, sondă, aparat auditiv);
- grupa de sânge (opțional).

Unde o păstrezi: în telefon (poză pe ecranul de blocare sau contact de urgență), în ghiozdan, la școală sau grădiniță, la bunici și în mașină. Nu pune CNP-ul pe versiunea laminată expusă, din motive de intimitate.

La 112 sau la urgențe îți mai trebuie cardul de sănătate, copia certificatului de încadrare în grad de handicap și lista medicamentelor. Pe sts.ro scrie că aplicația Apel 112 (pentru persoane cu deficiențe de auz și vorbire) trimite automat operatorului 112, la începutul apelului, datele medicale introduse în avans în profil, împreună cu locația. Completează profilul înainte de urgență. Platforma e-SănătateaMea (portal.esanatateamea.ro), lansată de CNAS la 1 septembrie 2026, arată cetățenilor rețetele emise în ultimii 5 ani și istoricul medical din ultimii 10 ani. Funcțiile noi se adaugă pe etape, așa că verifică ce găsești în cont [\[DE VERIFICAT: dacă ai acces în portal la datele copilului minor, ca părinte; întreabă CAS Harghita sau medicul de familie\]](#). Modelul de fișă este în Anexa 5, secțiunea A5.4.

SFAT

O poză a fișei în telefon, la „favorite”, e cea mai rapidă variantă când ești panicat.

7.11 Când suni 112 și ce spui

Când suni?

112 este numărul unic de urgență. Suni când viața copilului este în pericol:

- nu respiră, se sufocă, are buzele vinete;
- și-a pierdut cunoștința sau nu se trezește;
- are o criză epileptică de peste 5 minute sau care se repetă (sau cum scrie în planul medicului; vezi 7.5);
- are o sângerare gravă, s-a înecat, s-a intoxicat sau a avut un accident serios;
- orice situație în care simți că nu poți aștepta.

Dacă ai dubii, sună. Operatorul te ajută să decizi. Ghidul oficial despre când și cum suni îl găsești pe 112.ro.

Ce spui operatorului?

1. **Adresa exactă** (localitate, județ, stradă, punct de reper).
2. **Ce s-a întâmplat**, pe scurt.
3. **Vârsta copilului și diagnosticul**, dacă e relevant („are epilepsie”).
4. **Ce medicament de urgență ai dat** și la ce oră.
5. **Nu închide** până nu spune operatorul. Rămâi la telefon.
6. **Trimite pe cineva afară** să ghideze ambulanța. Pregătește fișa de urgență.

În zonele montane, precum Toplița, intervenția poate dura mai mult. De aceea pregătirea (fișa, planul de crize, primul ajutor) contează. SMURD înseamnă Serviciul Mobil de Urgență, Reanimare și Descarcerare.

Ce faci dacă tu sau copilul aveți deficiență de auz sau de vorbire?

Există posibilitatea de a contacta urgența prin **SMS la 113**, după o **înregistrare prealabilă**. Informațiile găsite sunt din 2015 și 2019: procedura a presupus o cerere (formular online pe 112.ro sau cerere scrisă) cu copie după actul de identitate și acte care atestă dizabilitatea, cu confirmare prin SMS. Procedura confirmată pe sts.ro și în OUG 34/2008 (capitolul 12, secțiunea 12.9): în urgență suni mai întâi la 112, iar operatorul, care vede că numărul este înscris, îți răspunde prin SMS de la 113; înscrierea prealabilă se face online, pe formularul de pe pagina STS, sau cu formularul tipizat trimis prin poștă, cu document medical; SMS-urile către și de la 113 sunt gratuite. Sfatul practic: **înregistrează-te înainte**, nu după. Există și o aplicație pentru persoane surde, cu apel video cu interpret în limbaj mimico-gestual, prezentată în 2016. Presa din 2026 descrie o aplicație STS (Apel 112) cu apel video, chat și interpret în limbaj mimico-gestual (aplicația Apel 112 Next Generation, gratuită, descrisă pe sts.ro).

Aplicația Apel 112 trimite automat operatorului, la începutul apelului, datele medicale din profil și locația (sts.ro, pagina despre accesul prin voce, video și date la 112); cere date mobile și localizare pornite. Fără aco-perire, spune adresa exactă cu voce tare.

Ce înveți din practică, nu din text?

Sufocarea la masă, poziția laterală de siguranță și resuscitarea pediatrică se învață practic. Un curs de la Crucea Roșie, de la SMURD sau de la alte organizații autorizate poate face diferența. Întreabă la Crucea Roșie Harghita, la ISU/SMURD și la APCDT ce cursuri există în zonă. Cere să exersezi pe manechin pentru vârsta copilului tău.

Câteva cuvinte utile în maghiară

În Harghita, mulți părinți și medici vorbesc maghiara. Termeni de bază, ca să te faci înțeles repede (sunt cuvinte uzuale; dacă tipărești fișa, cere unui vorbitor de maghiară să o parcurgă):

Română	Maghiară
medic de familie	házi orvos
ambulanță	mentő
urgență	sürgősség
criză epileptică	epilepsziás roham
vaccinare	oltás
medicament	gyógyszer
dificultate la înghițit	nyelési zavar

CONTACT Număr unic de urgență: **112**. Contactele detaliate (SMURD, DSP, CAS, DGASPC Harghita) sunt în Anexa 3.

7.12 Pubertatea

De ce vorbim despre ea din timp?

Pubertatea aduce schimbări ale corpului, ale stării de spirit și ale nevoilor, la orice adolescent. Informarea simplă și repetată ajută. Surprizele (prima menstruație, schimbările vocii) sperie.

La momentul cercetării nu există un ghid românesc pentru părinți pe acest subiect. Ideile de mai jos sunt orientative și se bazează pe principii internaționale (UNESCO).

Ce poți face?

- Vorbește înainte de schimbări**, cu imagini, povești sociale și exemple concrete, în ritmul copilului.
- Învăță pașii de igienă personală** (baie, deodorant, îngrijire în perioada menstruală) cu imagini și exersare. Pentru adolescentele care au nevoie de ajutor, fă un plan clar și respectuos.
- Asigură intimitate**: ușa închisă la baie, haine schimbate în privat, dacă e posibil.
- Vorbește despre siguranță și prevenirea abuzului**: învață numele corecte ale părților corpului, ideea de „corp privat”, cine are voie să atingă și când. Spune-i că poate zice „nu” și poate spune unui adult de încredere. Vezi și capitolul 10, secțiunea 10.10, despre siguranța personală.
- Discută cu medicul** (endocrinolog, ginecolog pediatru, neuropediatru) despre pubertate foarte timpurie sau târzie, crize epileptice legate de ciclu, schimbări de medicație în timpul creșterii și durere menstruală.

Ce faci cu deciziile medicale delicate?

Orice măsură medicală legată de pubertate sau menstruație (de exemplu tratamente hormonale) se discută **numai cu medicul, cu respectarea drepturilor și a opiniei adolescentului, pe cât posibil**. Nu sugerăm nicio măsură ireversibilă. Cadru legal românesc pentru aceste situații (consimțământ, contracepție, protecție) nu a fost citit din text [\[DE VERIFICAT: legislația privind consimțământul și contracepția la minori, în Legea nr. 46/2003 și Legea nr. 95/2006; întreabă medicul sau un jurist\]](#). Vezi capitolul 11, despre adolescență și viața adultă.

GREȘELI FRECVENTE

- 1 **Prescripția pentru dispozitiv depășită de 30 de zile.** De ce se întâmplă: nimeni nu îți spune că termenul curge de la emitere. Ce faci în schimb: cere o recomandare nouă și depune imediat; notează data de pe prescripție.
- 2 **Cererea depusă de angajatul furnizorului.** De ce se întâmplă: furnizorul vrea să „te ajute”. Ce faci în schimb: depui tu sau o rudă; furnizorul doar eliberează dispozitivul după decizie.
- 3 **Oprirea medicației antiepileptice din cauza efectelor adverse, fără medic.** De ce se întâmplă: vezi copilul somnolent și te sperii. Ce faci în schimb: sună neuropediatrul, notează efectele și cere un plan; nu opri tu tratamentul.
- 4 **Suplimente sau diete „minune” fără medic.** De ce se întâmplă: cauți orice ar putea ajuta. Ce faci în schimb: întreabă medicul înainte; nu există dietă care să „trateze” o dizabilitate.
- 5 **Așteptarea ca tusea la masă să „treacă singură”.** De ce se întâmplă: pare ceva banal sau „așa mănâncă el”. Ce faci în schimb: notează și cere evaluarea deglutiției.
- 6 **Telefon nepregătit pentru urgențe.** De ce se întâmplă: nu știi că există aplicația sau înscrierea pentru SMS la 113, ori nu ai timp. Ce faci în schimb: fă-o într-un weekend liniștit.
- 7 **Amânarea vaccinării „pentru că are diagnostic”, fără să întrebi medicul.** De ce se întâmplă: teama. Ce faci în schimb: întreabă dacă e contraindicație reală sau precauție.
- 8 **Lipsa fișei de urgență și a medicamentelor la școală sau la buni.** De ce se întâmplă: totul e doar în capul tău. Ce faci în schimb: dă o copie a fișei, a planului de crize și a listei de medicamente fiecărui adult care are grijă de copil.
- 9 **Acte depuse fără copie.** De ce se întâmplă: graba. Ce faci în schimb: fotografiază tot înainte de depunere.
- 10 **Lipsa jurnalului de crize, somn și mese.** De ce se întâmplă: oboseala. Ce faci în schimb: începe cu un singur rând pe zi; medicul are nevoie de date.

UNDE CERI AJUTOR

Instituție	Rolul ei	Contact
Medicul de familie	Înscriere, vaccinuri, trimeri, concediu medical	Cabinetul tău
CAS Harghita (Casa de Asigurări de Sănătate)	Dispozitive medicale, liste de prioritate, drepturile asiguratului	Miercurea Ciuc, str. Patinoarului nr. 3; tel. 0266 310 311 sau 0266 310 260 (conform listei caselor județene de pe cnas.ro, 21.10.2026; sună înainte, pagina proprie a CAS nu a putut fi verificată) (sună înainte pentru program)
DSP Harghita (Direcția de Sănătate Publică)	Programe de sănătate, vaccinare, informații	Miercurea Ciuc, str. Mikó nr. 1; tel. 0266 310 423 (dspharghita.ro, 22.10.2026)
DGASPC Harghita	Certificat de încadrare în grad de handicap, servicii sociale, eventuale bilete de tratament	Str. Szék nr. 152, Miercurea Ciuc; tel. 0733 553 058 (dgaspc-hr.ro/contact, 21.10.2026)
Serviciul 112 / SMURD	Urgențe; SMS la 113, aplicația Apel 112	112; detalii despre SMS 113 și Apel 112 pe 112.ro

Instituție	Rolul ei	Contact
APCDT Toplița	Sprijin, experiența altor părinți, orientare	Anexa 3
ANMDMR	Raportarea reacțiilor adverse la medicamente	https://adr.anm.ro/ ; adr@anm.ro
Asociații de epilepsie / Special Olympics România	Informații, comunitate, sport adaptat	Special Olympics România: specialolympics.ro/contact (nu am găsit un club în Harghita). Pentru epilepsie, întreabă neuropediatrul și APCDT
Crucea Roșie / SMURD	Cursuri de prim ajutor	Întreabă la filiala locală

Contactele detaliate sunt în Anexa 3.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Acte normative și documente oficiale

- Anexa 39 - Modalitatea de prescriere, procurare și decontare a dispozitivelor medicale în ambulatoriu - [cnas.ro](https://cnas.ro/wp-content/uploads/2024/11/Adexa-39-Modalitate-prescriere-si-decontare-dispozitive.pdf) (fișier din noiembrie 2024) - <https://cnas.ro/wp-content/uploads/2024/11/Adexa-39-Modalitate-prescriere-si-decontare-dispozitive.pdf> - accesat 20.10.2026
- HG nr. 5/2026 (modifică anexa 2 la HG nr. 521/2023 privind pachetele de servicii și contractul-cadru) - <https://cnas.ro/wp-content/uploads/2026/01/HG-5-2026.pdf> - accesat 20.10.2026
- INSP (Institutul Național de Sănătate Publică), Analiza de situație, campania „Copil vaccinat = copil protejat”, 2026 (copie pe site-ul DSP Gorj) - accesat 20.10.2026
- OMS, Epilepsy fact sheet, 7 februarie 2024 - <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/epilepsy> - accesat 20.10.2026
- CDC, First aid for seizures - <https://www.cdc.gov/epilepsy/first-aid-for-seizures/index.html> - accesat 20.10.2026
- EMA, rezumatul caracteristicilor unui medicament cu melatonină cu eliberare prelungită pentru insomnie la copii cu autism, în limba română - accesat 21.10.2026
- KidsHealth Noua Zeelandă, plan de urgență pentru crize (revizuit 20.06.2024) - accesat 20.10.2026
- UNESCO, Booklet 9, educația pentru pubertate și igiena menstruală (2014) - accesat 20.10.2026

Surse secundare (nu sunt bază legală)

- Digi24: 19.11.2025, 23.11.2025, 09.08.2025; Agerpres 21.11.2025; Antena3 16.03.2026 și 01.08.2023; Newsweek 30.07.2026; Infocons 26.10.2015; TVR Info 23.05.2019; Salvați Copiii 2024 - accesate 20.10.2026

Acte citate doar ca titlu, fără articole confirmate: Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap; Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății; Legea nr. 46/2003 a drepturilor pacientului; Legea nr. 272/2004 privind protecția drepturilor copilului; OUG nr. 158/2005; HG nr. 423/2022; Ordinul MS nr. 964/2022; Ordinul MS nr. 632/2015. Texte consolidate: legislatie.just.ro.

ÎNTREBĂRI DE PUS SPECIALISTULUI

Medic de familie

1. Ce vaccinuri urmează și există vreo contraindicație reală pentru copilul meu, sau doar o precauție?
2. Putem verifica greutatea și creșterea la fiecare vizită? Cât de des?
3. Cum obțin rețete pentru medicamentele cronice și pentru cât timp?
4. Mă ajutați cu certificatul pentru concediul medical de îngrijire a copilului?

Neuropediatru

5. Ce fac concret dacă are o criză și după cât timp sun la 112? Puteți scrie planul?
6. Ce medicament de urgență există în România, cum îl obțin și cât timp e valabil?
7. La ce efecte adverse să fiu atent și ce fac dacă uit o doză?

8. Cum să notez crizele ca să vă fie utile?

Gastroenterolog / logoped / nutriționist

9. Înghite copilul în siguranță? Ce textură de alimente e potrivită?

10. În ce situații am discuta despre hrănirea prin sondă sau gastrostomă?

11. Ce plan avem pentru constipație și ce semne ar trebui să mă trimită la urgență?

Ortoped / kinetoterapeut

12. Care e poziția bună pentru somn și ședut? Cât de des controlăm șoldurile și coloana?

13. Ce dispozitive sunt potrivite și pot fi prescrise prin CAS?

ORL / oftalmolog / audiolog

14. Ce evaluări sunt necesare? Ce aparate sau lentile se pot prescrie prin CAS și când se înlocuiesc la un copil în creștere?

Dentist / anestezist

15. Unde se poate face tratamentul sub anestezie generală și există un program public în județ?

Asistent social / CAS

16. Ce acte depun pentru dispozitiv și în cât timp primesc răspunsul? Ce fac dacă sunt pe lista de prioritate?

8

Sănătatea emoțională: a ta, a copilului, a familiei

PE SCURT

- Ce simți (șoc, tristețe, furie, vinovăție, epuizare) este o reacție obișnuită la o situație grea și de lungă durată. Nu arată că ești un părinte slab.
- Grija de tine nu e un moft. Un părinte odihnit și sprijinit are mai multă putere pentru copil și pentru restul familiei, dar meriți odihnă și pentru tine.
- Nu trebuie să duci totul singur. Cere ajutor mic, concret și repetat: unei rude, unui prieten, altui părinte, medicului de familie, unui psiholog.
- **Urgent** este un singur lucru: gândurile de a-ți face rău ție sau copilului, sau senzația că pierzi controlul. Dacă pericolul e acum sau ai un plan, sună la 112 sau mergi la camera de gardă, fără programare. Dacă gândurile sunt prezente, dar nu ești în pericol imediat, spune-le în aceeași zi medicului de familie sau unui om apropiat și sună la o linie de criză (vezi 8.12).
- Frații și surorile au nevoie de timp, de explicații și de atenție. Partenerul și bunicii au nevoie de un rol clar.
- Consilierea psihologică decontată din Legea 61/2026 vizează doar părinții copiilor cu sindrom Down sau cu autism și se aplică abia după intrarea în vigoare a bugetului pe 2027. Până atunci, întreabă ce există deja.
- Restul poate aștepta. Nu trebuie să rezolvi totul într-o săptămână.

IMPORTANT Capitolul explică orientativ. Nu înlocuiește consultul la medic sau la psiholog și nu dă sfaturi pentru un copil anume. Conținutul psihologic trebuie validat de un psiholog clinician înainte de publicare.

CE AI DE FĂCUT - LISTA DE PAȘI

- ☐ **(urgent)** Dacă ai gânduri de a-ți face rău ție sau copilului și simți că le-ai putea pune în practică, sună la 112 sau mergi la camera de gardă (UPU) a celui mai apropiat spital. Dacă gândurile apar, dar nu ești în pericol imediat, spune-le în aceeași zi unei persoane de încredere și medicului de familie. Nu rămâne singur cu ele.
- ☐ **(urgent)** Dacă de mai bine de două săptămâni ai tristețe care nu trece, somn sau poftă de mâncare date peste cap, pierderea interesului pentru orice sau gânduri că ar fi mai bine să nu fii, mergi la medicul de familie. Spune-i exact asta, cu aceste cuvinte.
- ☐ Alege **o singură persoană** căreia îi spui sincer cum ești. Nu trebuie să fie specialist: poate fi o prietenă, un frate, un preot, un alt părinte.
- ☐ Notează pe o foaie **trei lucruri** care îți iau cel mai mult din energie și **trei persoane** care ar putea prelua măcar unul dintre ele o dată pe săptămână.
- ☐ Programează **un interval fix pentru tine**, chiar și 30 de minute pe săptămână, și trece-l în calendar ca pe o vizită la medic.
- ☐ Întreabă la **medicul de familie** ce servicii de psihologie sunt decontate acum. Dacă ai un copil cu sindrom Down sau cu autism, cere să fii anunțat când începe consilierea din Legea 61/2026.
- ☐ Cere la **DGASPC Harghita** (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului) și la **SPAS Toplița** (serviciul de asistență socială de la primărie) lista serviciilor de zi, de consiliere și de tip respiro (preluare temporară a copilului, ca familia să se odihnească). Dacă ți se spune „nu există”, cere răspunsul în scris.
- ☐ Vorbește cu **partenerul** (dacă ai) și stabiliți împreună cine face ce și când se odihnește fiecare.
- ☐ Fă timp în fiecare săptămână pentru **fiecare frate sau soră** a copilului, individual (vezi 8.8).
- ☐ Scrie un **plan de criză** pentru comportamentele dificile, împreună cu specialistul copilului (vezi 8.10). *(cât mai repede, când ai putere)*
- ☐ Caută un **grup de părinți** (la APCDT Toplița, la alt ONG sau online) și vezi dacă ți se potrivește. *(când ai putere)*
- ☐ Pregătește două-trei fraze pentru cei care judecă (vezi 8.14), ca să nu te prindă nepregătit. *(când ai putere)*

ÎN ACEST CAPITOL

8.1 Ce se întâmplă în tine după un diagnostic

8.2 Vinovăția

8.3 Anxietate, depresie și epuizare (burnout)

8.4 Consiliere psihologică gratuită sau decontată: ce există și ce nu

8.5 Limite, cerere de ajutor și timp pentru tine

8.6 Relația de cuplu

8.7 Părinți singuri

8.8 Frații și surorile: nevoile lor

8.9 Bunicii și familia extinsă

8.10 Comportamente dificile: crize, autoagresiune și cum răspunzi

8.11 Emoțiile copilului, autonomie și respect

8.12 Linii de ajutor și semne de urgență

8.13 Grupuri de sprijin, inclusiv online

8.14 Dialogul cu cei din jur care judecă

8.1 Ce se întâmplă în tine după un diagnostic

De ce mă simt așa? Este normal?

Da. Mulți părinți descriu perioada de după diagnostic (sau de după lunile de incertitudine dinainte) ca pe un amestec de reacții care vin și pleacă fără ordine. Poți simți, în aceeași zi:

- șoc sau amorțeală, ca și cum ai privi totul din afară;
- teamă pentru viitor („ce se va întâmpla când nu voi mai fi?”);
- furie (pe medici, pe sistem, pe partener, pe tine, pe oamenii ai căror copii au o dezvoltare tipică);
- tristețe și dor după viitorul pe care ți-l imaginezi;
- ușurare, uneori, pentru că problema are acum un nume;
- vinovăție, rușine, gelozie, singurătate.

Specialiștii vorbesc uneori despre „doliul diagnosticului”. Cuvântul nu înseamnă că ai pierdut copilul. Înseamnă că poți jeli ceva ce sperai sau ai sperat: un drum anume, un ritm, un fel de a fi familie. Nu toți părinții trăiesc asta și nu există etape obligatorii. Fiecare are ritmul lui. La cei care îl simt, acest doliu nu merge în linie dreaptă: poate reveni la început de școală, în adolescență, la 18 ani sau când un frate mai mic îl depășește la ceva.

EXEMPLU FICTIV. Anca are un băiat de 4 ani, Tamás, cu autism. În prima lună după diagnostic a făcut totul pe pilot automat: programări, acte, lecturi până la ora trei noaptea. Abia după trei luni, la o nuntă, a început să plângă fără motiv vizibil. Psihologul i-a spus că se poate întâmpla și așa: uneori emoțiile ies la suprafață abia după ce urgențele se liniștesc.

Pot iubi copilul și, în același timp, să fiu epuizat sau să sufăr?

Da. Iubirea și durerea nu se exclud. Poți fi mândru de ce a învățat copilul tău azi și să plângi seara de oboseală. Amândouă sunt adevărate. Nu ești nerecunoscător și nu ești un părinte rău pentru că ți-e greu.

Cât durează?

Nu există un termen corect. Unii se simt mai stabili după câteva luni, alții după câțiva ani, iar mulți descriu valuri care revin. Un semn bun nu este că „ai trecut peste”. Este că, între valuri, mai ai zile în care poți respira, mânca, dormi și simți ceva plăcut.

SFAT La sfârșitul zilei, pune-ți o întrebare simplă: „Ce a mers azi, chiar și puțin?” Nu e gândire pozitivă forțată. Este o cale de a nu pierde din vedere ce funcționează.

8.2 Vinovăția

De ce mă simt vinovat?

Vinovăția e una dintre cele mai frecvente emoții. Apare sub forme diferite: „Oare am făcut ceva în sarcină?”, „Trebuia să observ mai devreme”, „Nu fac destul”, „Sunt furios și nu ar trebui”. Minteă caută o cauză pentru că o cauză ne dă impresia de control.

Un fapt important: **de multe ori cauza nu se cunoaște, iar când se cunoaște, nu a fost alegerea ta.** Medicul copilului este persoana potrivită pentru întrebări despre cauze, fiindcă poate răspunde pe baza dosarului copilului. Poți cere o discuție separată doar pe această temă.

Ce fac cu vinovăția?

1. **Numește-o.** Spune cu voce tare sau scrie: „Mă simt vinovat pentru...”
2. **Verifică-o cu un specialist.** Întreabă: „Chiar am avut vreun rol în asta?” Un răspuns bazat pe dosarul copilului ajută mai mult decât gândurile de unul singur. Dacă vinovăția rămâne foarte puternică și după asta, e un motiv bun să vorbești cu un psiholog. Nu înseamnă că ai greșit ceva.
3. **Deosebește vinovăția de regret.** Vinovăția înseamnă că ai greșit ceva concret și poți repara. Regretul înseamnă „aș fi vrut să fie altfel” și merită răbdare cu tine. Dacă nu există o greșeală concretă, vinovăția te apasă fără să schimbe nimic pentru copil, iar un psiholog te poate ajuta să o lași mai ușoară.
4. **Repară, dacă ai fost aspru.** Dacă te-ai trezit țipând într-o zi grea, cere iertare copilului, în cuvinte simple, și mergi mai departe. Un părinte bun nu e unul care nu greșește niciodată, ci unul care repară.

SFAT Dacă gândul revine în buclă, noaptea, scrie-l pe o foaie și lasă-o lângă pat. Spune-ți: „Mă ocup de asta mâine, cu medicul sau cu psihologul.”

8.3 Anxietate, depresie și epuizare (burnout)

Care este diferența dintre oboseală, stres, anxietate, depresie și epuizare?

Nu trebuie să-ți pui singur un diagnostic. Contează să recunoști când ai nevoie de ajutor. Tabelul este orientativ.

Stare	Cum poate arăta	Ce ajută de obicei
Oboseală și stres	Te refaci parțial după somn, o zi liberă, o discuție bună	Odihnă, ajutor practic, program mai simplu
Anxietate	Griji greu de oprit, inimă care bate repede, nod în stomac, gânduri despre viitor, somn agitat	Discuție cu medicul de familie sau cu un psiholog, tehnici de calmare învățate cu un specialist
Depresie	Tristețe sau gol care durează săptămâni, pierderea interesului, schimbări de somn și de poftă de mâncare, lipsă de speranță, gânduri de moarte	Consult medical și psihologic, fără amânare. Dacă ai gânduri de moarte sau de a-ți face rău, vezi caseta „Important” de mai jos
Epuizare parentală (burnout)	Oboseală care nu trece cu odihna, distanțare emoțională de copil, sentimentul că „nu mai pot și nu mai fac nimic bine”	Mai puțină povară, ajutor real, odihnă, uneori psihoterapie

Un studiu comparativ (Roskam și Mikolajczak, 2023) a găsit niveluri mai mari de epuizare la părinții unui copil cu nevoi speciale decât la părinții din grupul de control, dar grupul de părinți cu copii cu nevoi speciale era mic (25 de persoane). O sinteză din 2025 (Bogdán și colab.) notează că frecvența epuizării parentale diferă mult de la o țară la alta și că îngrijirea unui copil cu o boală cronică crește vulnerabilitatea. De aceea nu dăm cifre. „Burnout-ul parental” nu este un diagnostic medical separat: manualul american DSM-5 nu îl are ca diagnostic distinct, iar OMS (ICD-11) definește burnout-ul doar ca fenomen legat de muncă. Este un mod de a descrie o stare de epuizare care poate apărea împreună cu anxietatea sau depresia, așa că merită evaluată de un specialist. Ideea este simplă: **epuizarea este o reacție la o sarcină continuă și la lipsa sprijinului, nu un defect de caracter.** (Surse, rezumate și text citite pe Europe PMC: Roskam și Mikolajczak, „Parental Burnout in the Context of Special Needs, Adoption, and Single Parenthood”, PMC10378352; Bogdán și colab., „Parental Burnout: A Progressive Condition...”, Healthcare 2025, PMC12249155; OMS, nota despre burn-out din ICD-11.)

Ce semne arată că am nevoie de ajutor profesionist?

Mergi la medicul de familie sau la un psiholog dacă, de mai multe săptămâni:

- ai tristețe sau amorteală aproape în fiecare zi;
- nu mai poți dormi (sau dormi prea mult) și nu e doar din cauza copilului;
- ai pierdut interesul pentru lucruri care îți plăceau;
- ai atacuri de panică, palpitații sau teamă puternică, fără motiv clar;
- te simți deconectat de copil sau de familie;
- bei mai mult alcool, iei medicamente fără recomandare sau fumezi mult mai mult ca să faci față;
- te gândești că familia ar fi mai bine fără tine.

IMPORTANT Dacă ai gânduri de a-ți face rău ție sau copilului, sau simți că poți pierde controlul, nu rămâne singur cu ele. Dacă ai un plan sau simți că le-ai putea pune în practică acum, **sună la 112** sau du-te la camera de gardă (UPU). Este o urgență, nu un moment de „așteptat să treacă”. Dacă gândurile sunt prezente, dar nu ești în pericol imediat, spune-le în aceeași zi medicului de familie sau unei persoane apropiate și sună la o linie de criză (vezi 8.12). Dacă ești cu cineva apropiat, spune-i pe față ce simți, roagă-l să rămână cu tine și, la nevoie, să preia temporar grija copilului. Gândurile neplăcute despre a face rău copilului pot apărea la părinți foarte obosiți sau după naștere. A le spune unui specialist este un gest responsabil, nu o dovadă că ești un părinte rău.

Cum încep, concret?

1. Cere o programare la medicul de familie și spune: „Mă simt epuizat și am semne de depresie / anxietate.”
2. Medicul poate face evaluarea inițială și te poate trimite la un psihiatru sau la un psiholog clinician, dacă e cazul.
3. Întreabă la medicul de familie sau la CAS Harghita (Casa de Asigurări de Sănătate; tel. 0266 310 311 sau 0266 310 260 (conform listei caselor județene de pe cnas.ro, 21.10.2026; sună înainte, pagina proprie a CAS nu a putut fi verificată)) ce servicii de psihologie sunt decontate acum. Nu am putut confirma pe o sursă oficială ce servicii sunt acoperite în prezent, așa că nu promitem nimic.
4. Nu lua medicamente recomandate de prieteni sau din grupuri online și nu opri brusc un tratament început. Orice tratament îl stabilește și îl ajustează medicul.

EXEMPLU FICTIV. Zoltán, tatăl Eszterei (7 ani, paralizie cerebrală), lucrează în ture și se ocupă seara de terapii. Timp de un an a spus: „E doar oboseală.” Când a început să se enerveze din nimic și să nu-l mai intereseze nici fotbalul, nici prietenii, soția l-a convins să meargă la medicul de familie. Medicul l-a îndrumat către un specialist. Zoltán spune astăzi: „Mi-aș fi dorit să merg mai devreme.”

8.4 Consiliere psihologică gratuită sau decontată: ce există și ce nu

Există o lege care îmi dă consiliere psihologică gratuită?

Există, dar pentru un grup restrâns și cu o dată de începere încă necunoscută.

Legea nr. 61/2026 pentru modificarea și completarea Legii nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății (publicată în Monitorul Oficial nr. 362 din 30 aprilie 2026) prevede că **părinții sau tutorii legali ai copiilor cu sindrom Down sau cu tulburări din spectrul autist** pot beneficia de servicii de consiliere psihologică, decon-

tate integral din fondurile asigurărilor sociale de sănătate. Aceste servicii intră și în programele naționale de sănătate.

Câteva precizări importante:

- **Cine e acoperit:** după textul consultat, doar părinții sau tutorii copiilor cu sindrom Down sau cu tulburări din spectrul autist. Părinții copiilor cu alte dizabilități (paralizie cerebrală, epilepsie, deficiențe senzoriale etc.) **nu** sunt incluși în această lege. Pentru ei există alte căi, descrise mai jos.
- **Când începe:** legea spune că modificările se aplică în 30 de zile de la intrarea în vigoare a Legii bugetului de stat pe anul 2027. **La 22 octombrie 2026, serviciul nu funcționează încă.**
- **Detalii încă necunoscute:** câte ședințe, la ce furnizori, cum faci programarea, ce acte îți trebuie. Acestea vor fi stabilite prin norme de aplicare. Textul legii (art. II alin. (2) din Legea 61/2026, MO nr. 362/30.04.2026) spune că, în 90 de zile de la intrarea în vigoare a legii, Guvernul actualizează normele metodologice de aplicare. Tot art. II, alin. (1), spune că legea intră în vigoare la 30 de zile după intrarea în vigoare a Legii bugetului de stat pe 2027. Citit literal, termenul de 90 de zile pentru norme se numără de la acea dată, deci nu s-a împlinit încă. Am citit art. II pe o reproducere a textului din Monitorul Oficial (cmb.ro, site al Colegiului Medicilor din București); pagina legii de pe legislatie.just.ro nu a putut fi deschisă. Normele nu apăreau publicate la 22 octombrie 2026 în căutările făcute. Ca să afli când începe efectiv serviciul, urmărește anunțurile CNAS (cnas.ro) și Casa de Asigurări de Sănătate Harghita după adoptarea bugetului pe 2027.
- **Cine intră exact:** textul legii (art. 230 alin. (5) din Legea 95/2006, verificat pe legislatie.just.ro) spune doar „părinții ori tutorii legali ai copiilor cu sindrom Down sau cu tulburări din spectrul autist”. Nu menționează un grad de handicap sau un certificat. O variantă anterioară a proiectului, analizată de Consiliul Economic și Social, propunea includerea părinților copiilor cu dizabilități grave sau accentuate, dar textul publicat nu a păstrat această extindere. Ce act dovedește diagnosticul se va stabili prin normele de aplicare.
- **Unde se vor oferi:** textul consolidat al Legii 95/2006 vorbește despre consiliere acordată „în unități de specialitate”, în cadrul programelor naționale de sănătate. Sursele de presă (edupedu.ro) enumeră ambulatorii, cabinete de psihologie clinică, centre de sănătate mintală și centre comunitare autorizate de CNAS (Casa Națională de Asigurări de Sănătate); lista aceasta este confirmată doar din presă. Lista exactă se va stabili prin normele de aplicare.

Ce faci acum:

- Întreabă medicul de familie și CAS Harghita când începe serviciul și cum te înscrii.
- Nu plăti în avans pentru „pachete” care promit decontare din lege. Procedura nu e încă stabilită.
- Păstrează la îndemână actele copilului (diagnostic, certificat). Când serviciul începe, cere medicului de familie sau CAS Harghita lista exactă de acte.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și procedurile se schimbă. Legea 61/2026 se aplică după bugetul pe 2027, iar normele de aplicare nu sunt confirmate. Verifică la CAS Harghita, la medicul de familie și la ANPDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități) înainte să te bazezi pe acest serviciu.

Dar dacă am alt tip de copil sau nu pot aștepta?

Mai ai câteva căi. Nu toate sunt garantate în orașul tău, așa că întreabă și notează răspunsurile.

Cale	Ce poți obține	De unde începi
Medicul de familie	Evaluare inițială, trimitere la psihiatru sau psiholog clinician	Cabinetul tău
Linii de ascultare gratuite	O voce, orientare (nu tratament)	Vezi 8.12
Serviciile sociale ale primăriei (SPAS)	Evaluare și, dacă familia are și dificultăți economice sau de locuit, plan de servicii care poate include consiliere pentru părinți	SPAS Toplița
DGASPC Harghita	Servicii de zi, consiliere, informații despre ce există în județ	DGASPC Harghita
Școala și CJRAE	Consiliere pentru elev și, de multe ori, pentru părinți	Consilierul școlar; CJRAE Harghita (Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională)
ONG-uri și grupuri de părinți	Sprijin între părinți, uneori consilier	APCDT Toplița, alte asociații

Despre serviciile sociale: *Legea nr. 156/2023 privind organizarea activității de prevenire a separării copilului de familie* spune că planul de servicii al unei familii aflate în vulnerabilitate (sărăcie, condiții grele de locuit) trebuie să includă servicii pentru părinți: informare, consiliere, acompaniere. Atenție: legea **nu se aplică automat** oricărei familii cu un copil cu dizabilități. Se aplică atunci când familia se află în situațiile descrise de lege. Am verificat textul pe legislatie.just.ro (art. 7, planul de servicii, cu servicii obligatorii pentru părinți). Portalul listează consolidări doar până la 31.03.2024, deci la 21 octombrie 2026 nu apare o formă mai nouă. O propunere de modificare a legii a primit aviz de la Consiliul Economic și Social în iunie 2026; nu am găsit că ar fi fost adoptată.

Despre consilierea în școală: pagina Ministerului Educației despre CJRAE (edu.ro) enumeră asistență psihopedagogică pentru elevi, servicii de educație parentală pentru părinți și consiliere pentru cadrele didactice. Te-meiu este Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023 și Ordinul nr. 5.701/2024 (regulamentul-cadru al CJRAE). Întreabă la CJRAE sau la școală ce primești concret ca părinte.

CONTACT DGASPC Harghita: str. Szék nr. 152, Miercurea Ciuc, +40 733 553 058 (sediul s-a mutat temporar, sună înainte). CAS Harghita: str. Patinoarului nr. 3, Miercurea Ciuc, 0266 310 311 sau 0266 310 260 (conform listei caselor județene de pe cnas.ro, 21.10.2026; sună înainte, pagina proprie a CAS nu a putut fi verificată). DSP Harghita: str. Mikó nr. 1, Miercurea Ciuc, 0266 310 423. ISJ Harghita (care te poate îndruma la CJRAE): 0266 312 514. Direcția de Asistență Socială a Primăriei Toplița (SPAS): 0731 354 094, str. Nicolae Bălcescu nr. 14; programul cu publicul nu e afișat. CJRAE Harghita, telefon direct: 0266 317 048 sau 0266 310 322 (Str. Mihail Sadoveanu nr. 54, cjrae.eduhr.ro, 22.10.2026). Vezi Anexa 3.

Cum aleg un psiholog sau un psihoterapeut dacă plătesc din buzunar?

Nu recomandăm nume și clinici. Iată criterii:

- Verifică dacă persoana este **psiholog cu drept de liberă practică** (înscris în Registrul unic al psihologilor cu drept de liberă practică, ținut de Colegiul Psihologilor din România, conform Legii 213/2004; site: copsi.ro) sau medic psihiatru (verificabil la Colegiul Medicilor). Registrul este publicat pe copsi.ro, la secțiunea „Registre” (R.U.P. Partea I, atestate de liberă practică, listă descărcabilă, actualizată la 16.10.2026); nu am văzut acolo o căutare online după nume. Cere psihologului codul personal din registru și atestatul și, dacă ai dubii, întreabă Colegiul.

- „Psiholog” și „psihoterapeut” nu înseamnă același lucru. Legea 213/2004 (art. 5 lit. d) include psihoterapia printre activitățile psihologului cu drept de liberă practică, iar potrivit Colegiului Psihologilor atestatul în specialitatea psihoterapie presupune formare de lungă durată, ore de terapie personală și practică su-pravegheată, iar abordarea (modalitatea) apare pe atestat. Un psiholog poate însă să nu aibă deloc for-mare în psihoterapie. Întreabă ce formare în psihoterapie are persoana și în ce abordare. La data redac-tării (octombrie 2026) există o inițiativă de lege pentru o reglementare separată a psihoterapiei, contes-tată public de Colegiul Psihologilor (comunicat din iunie 2026); nu am găsit că ar fi fost adoptată, deci re-gulile de mai sus pot să se schimbe.
- Întreabă dacă are **experiență cu familii care au copii cu dizabilități**.
- Întreabă clar: cât costă o ședință, cât durează, cum se anulează, ce se întâmplă dacă nu funcționează.
- Fii atent la promisiuni mari: „rezultate garantate”, „vindecare completă”, tarife mari plătite în avans pentru multe ședințe.
- După două-trei ședințe, întreabă-te: „Mă simt ascultat și respectat?” Dacă nu, ai dreptul să schimbi specialistul.

8.5 Limite, cerere de ajutor și timp pentru tine

Epuizarea nu se rezolvă doar cu „gândire pozitivă”. Se rezolvă cu ajutor real și cu pauze.

De ce îmi este atât de greu să cer ajutor?

Mulți părinți spun: „Nimeni nu poate avea grijă de el cum am eu”, „Nu vreau să deranjez”, „Mă simt vinovat dacă plec”. Sunt gânduri firești, dar, ținute prea mult, duc la epuizare. A cere ajutor nu înseamnă a renunța la copil. Înseamnă a-ți proteja puterea pe termen lung.

Cum cer ajutor, concret?

Cererile mici, clare și repetate funcționează mai bine decât „am nevoie de ajutor”.

În loc de	Încearcă
„Sunt epuizată.”	„Poți sta cu Ana sâmbătă de la 10 la 12, ca să dorm?”
„Nu mai pot.”	„Poți să mă ajuți cu mâncarea de două ori pe săptămână?”
„Nimeni nu înțelege.”	„Poți să mă ascuți 20 de minute, fără să-mi dai sfaturi?”
„Nu știi cât e de greu.”	„Aș vrea să vii o zi cu noi și să vezi cum merge.”

Ca altcineva să poată avea grijă de copil, **scrie o foaie de instrucțiuni**: programul, ce îi place și ce îl supără, cum comunică, cum se calmează, ce nu trebuie să i se dea, numerele importante (părinții, medicul, 112). Co-pilul se va simți mai în siguranță, iar tu vei pleca mai liniștit.

Ce este respiro și există în Harghita?

Respiro înseamnă un serviciu care preia temporar îngrijirea copilului sau a persoanei cu dizabilități, ca familia să se odihnească. Din ce am verificat:

- Legea 448/2006 menționează centre respiro în contextul persoanelor adulte cu handicap. Pentru persoa-nele cu handicap grav care au asistent personal, în anumite situații (lipsa înlocuitorului, concediul asis-tentului), persoana poate fi găzduită într-un centru de tip respiro. Aplicarea pentru copii nu este prevăzută

în aceste articole (art. 37 alin. (3) și art. 51 alin. (3) lit. e), forma consolidată din 31.08.2026, legislatie.just.ro), așa că întreabă la DGASPC Harghita ce există pentru copii.

- **Nu am găsit** un serviciu respiro pentru copii în Harghita și nici un standard românesc de calitate dedicat explicit respiro-ului pentru copii. Pagina „Servicii” a DGASPC Harghita (dgaspchr.ro/servicii, citită la 22 octombrie 2026) și lista furnizorilor de servicii sociale acreditați publicată de DGASPC Harghita în noiembrie 2025 (dgaspchr.ro, Harta socială) nu conțin niciun centru respiro. Lista are, pentru copii, centre de recuperare (Ocand, Miercurea Ciuc), centre de consiliere și sprijin pentru părinți și copii și centre de zi. Întreabă direct la DGASPC Harghita sau la SPAS Toplița dacă există soluții de gen respiro în afara listei (de exemplu, în proiecte ale ONG-urilor).
- Informația despre „respiro până la 30 de zile pe an” circulă pe internet, dar provine din Republica Moldova. **Nu este dreptul din România.**

Ce faci: întreabă la DGASPC Harghita, în scris: „Ce servicii de tip respiro sau de preluare temporară a copilului există în județ pentru copii cu dizabilități? Cum le cer?” Păstrează răspunsul.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. *Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap* (legea principală pentru drepturile persoanelor cu dizabilități; legea încă folosește cuvântul handicap, iar în manual spunem dizabilitate, dar păstrăm termenul oficial când e numele unui document) a fost consultată într-o formă din 5 iunie 2025. Verifică forma în viitoare și procedura reală la DGASPC / ANPDPD.

Ce pot face când nu există respiro oficial?

Poți organiza respiro informal, cu bunici, rude, vecini, prieteni sau alți părinți. Un schimb simplu: „Îți țin eu copilul sâmbătă, tu mi-l ții duminică.” Chiar și două ore pe săptămână schimbă lucrurile.

Cum stabilesc limite?

Limitele nu sunt pedepse. Sunt reguli care te protejează.

1. Alege un lucru la care spui „nu” săptămâna aceasta (o invitație, o vizită, o sarcină în plus).
2. Spune-l scurt: „Nu pot în seara asta.” Nu ești obligat să dai explicații lungi.
3. Alege un lucru la care spui „da” doar pentru tine.
4. Dacă cineva îți ignoră limita, repetă calm aceeași frază.

Cum fac timp pentru mine?

- Pornește de la **15-30 de minute**, nu de la o zi întreagă.
- Alege ceva simplu: o plimbare, un duș lung, o cafea cu o prietenă, un telefon, rugăciune sau liniște, sport, grădină.
- Nu aștepta „să termin”. Munca nu se termină. Trece pauza în program.
- Nu e egoism. E întreținere, ca la o mașină care merge mulți kilometri.

SFAT Dacă simți vinovăție când ieși, spune-ți: „Mă duc să-mi refac puterile, ca să fiu mai prezent la întoarcere.”

8.6 Relația de cuplu

De ce se schimbă relația dintre noi?

Cuplurile cu un copil cu dizabilități trec printr-un stres mare: programări, bani, oboseală, dezacorduri despre terapii, moduri diferite de a trăi durerea. Unul poate vorbi mult, altul se retrage. Unul vrea informații, altul vrea liniște. Niciunul nu greșește, dar puteți ajunge să vă simțiți singuri împreună.

Ce putem face împreună?

1. **Împărțiți sarcinile pe față.** Scrieți ce se face într-o săptămână (programări, spălat, terapie, mâncare, teme, noaptea) și cine ce preia. Nu „ar trebui să vezi singur”.
2. **Stabiliți o discuție săptămânală de 20 de minute**, fără copii și fără telefon, doar despre voi: „Cum ești? Ce ai nevoie de la mine?”
3. **Respectați ritmuri diferite ale durerii.** Spune: „Eu am nevoie să vorbesc. Tu de ce ai nevoie?”
4. **Hotărâți împreună în problemele mari** (terapii, școală, mutări). Ascultați ambele variante.
5. **Păstrați măcar un lucru pentru voi doi**, oricât de mic: o cafea, o seară pe lună.
6. Dacă certurile devin ostile, tăcerea se prelungește sau apare violența, **cereți ajutor** (consilier de cuplu, psiholog).

IMPORTANT Dacă în relație există violență (fizică, amenințări, controlul banilor sau al ieșirilor), nu este o problemă de cuplu pe care o rezolvi prin discuții. Siguranța ta și a copiilor e prioritară. Sună la 112 dacă ești în pericol imediat. Pentru sfat și orientare, există linia națională gratuită pentru victimele violenței în familie, **0800 500 333**, care funcționează non-stop (conform site-ului ANES, anes.gov.ro, consultat la 20 octombrie 2026; verifică înainte de tipărire). Un specialist te poate ajuta să-ți faci un plan de siguranță, inclusiv pentru momentul în care pleci. Pentru alte linii de ajutor, vezi Anexa 3.

EXEMPLU FICTIV. Andreea și Radu au o fetiță de 5 ani, Ilinca, cu întârziere în dezvoltare. Se certau mereu seara. Au făcut o listă cu tot ce face fiecare și au descoperit că Andreea făcea aproape tot ce ținea de casă și de programări, iar Radu credea că „își face partea” cu salariul. Au redistribuit sarcinile și au început un „consiliu de 20 de minute” în fiecare duminică. Nu s-a rezolvat totul, dar certurile s-au rărit.

8.7 Părinți singuri

Ce e diferit când ești singur?

Dacă ești mamă sau tată singur, sau dacă celălalt părinte e plecat, ai de gestionat mai mult cu mai puține resurse: timp, bani, odihnă, cineva cu care să împarți deciziile. Nu e vorba de cât de puternic ești. Oricine în situația ta are nevoie de o rețea.

Ce te poate ajuta?

- **Construiește o rețea mică** de 3-5 persoane (rude, vecini, prieteni, alți părinți) cărora le poți cere ajutor pentru lucruri precise.
- **Scrie un plan de urgență:** dacă te îmbolnăvești sau ai o urgență, cine preia copilul, unde sunt actele și medicamentele, care sunt numerele importante.

- **Cere informații la DGASPC și la SPAS** despre drepturi și servicii. Un asistent social te poate ajuta să vezi ce ți se cuvine (vezi capitolele 3 și 4).
- **Caută un grup de părinți**, fizic sau online. Faptul că și alții trec prin asta scade izolarea.
- **Programează ajutor din timp**, nu doar când ești la limită.
- **Nu te compara** cu familiile cu doi părinți. Situația ta e alta.

SFAT

Ține un caiet cu toate informațiile despre copil (diagnostic, medicamente prescrise de medic, alergii, medici, program, ce îl liniștește). Într-o urgență, oricine preia copilul are tot ce îi trebuie.

8.8 Frații și surorile: nevoile lor

De ce contează atenția pentru ceilalți copii?

Frații și surorile pot dezvolta empatie, responsabilitate, maturitate. Pot simți însă, uneori în tăcere, și grijă, confuzie, rușine, gelozie, furie, tristețe, singurătate, sentimentul că sunt „trecuți cu vederea” sau că trebuie să fie „copilul care nu dă probleme”. Într-un sondaj american (Vanderbilt, 446 de frați și surori ai unor persoane cu autism, sindrom Down sau paralizie cerebrală), majoritatea au spus că nu au fost suficient sprijiniți în copilărie. Un studiu din Țările de Jos și Belgia (Veerman și colab., 2026) a găsit că frații de 6-12 ani povestesc tristețe, furie, iritare, rușine, griji, nevoia de timp și atenție doar pentru ei, iar resursele de sprijin pentru frați sunt împărțite și potrivite doar în parte nevoilor lor. (Surse, rezumate și text citite pe Europe PMC și ir.vanderbilt.edu: PMC12856529; Vanderbilt, „Breaking the Silence”). **Nu am putut confirma programe pentru frați în România.** Întreabă la APCDT, la DGASPC și la CJRAE dacă există.

Ce pot face ca părinte?

1. **Timp individual.** Chiar 15-20 de minute pe zi sau o activitate pe săptămână doar cu fratele sau sora. Să știe că „e rândul meu”.
2. **Explicații pe înțelesul vârstei.** Spune simplu ce are fratele sau sora, ce înseamnă asta în viața de zi cu zi, ce poate și ce nu poate. Răspunde la întrebări, chiar dacă răspunsul e „nu știu încă”.
3. **Dreptul la emoții amestecate.** Poate fi mândru și, în aceeași zi, furios. „E normal să simți și așa.”
4. **Nu-l transforma în îngrijitor.** Poate ajuta, ca orice copil într-o familie, dar nu e responsabilitatea lui să supravegheze.
5. **Spațiu propriu.** Un loc și obiecte care nu sunt atinse, unde să fie liniște.
6. **Informează școala.** Un profesor care știe poate înțelege de ce copilul e obosit, distras sau agitat.
7. **Conectează-l cu alți frați și surori**, dacă există ocazia (întreabă la APCDT, tel. 0736 644 302, ce activități pentru frați există, sau în alte grupuri).
8. **Pregătește-l pentru întrebările prietenilor.** Poate avea o propoziție gata: „Fratele meu are autism, ceea ce înseamnă că...”
9. **Fii corect, nu identic.** Regulile de bază (respect, siguranță) sunt valabile pentru toți copiii, adaptate la vârstă și posibilități, iar diferențele se explică deschis. Evită „trebuie să-l înțelegi pentru că are...”, care îl face pe frate să-și ascundă propriile nevoi.
10. **Observă semnalele care persistă.** Dureri de burtă sau de cap fără cauză medicală, refuzul școlii, tristețea, izolarea sau schimbările bruște de comportament care țin mai multe săptămâni merită discutate cu pediatru sau cu un psiholog, nu doar „așteptate să treacă”.

EXEMPLU FICTIV. Sara are 10 ani, iar fratele ei mai mic, David, are sindrom Down. Sara a început să aibă dureri de burtă dimineața și să refuze școala. Mama a observat că Sara nu mai invită prietene acasă. Într-o seară, la o plimbare doar ele două, Sara a spus că îi e rușine când David face zgomot. Mama nu s-a supărat. A spus: „Mulțumesc că mi-ai spus. E în regulă să simți așa.” De atunci au o „seară Sara” pe săptămână.

SFAT Întreabă fiecare copil, o dată pe săptămână: „Ce a fost greu azi? Ce a fost bun?” Nu ai nevoie de răspunsuri lungi. Contează că întrebi.

8.9 Bunicii și familia extinsă

Cum îi includ pe bunici și pe rude?

Bunicii pot fi un sprijin imens, dar pot fi și o sursă de tensiune: negare („se va face bine”), vinovăție, sfaturi nesolicitate, comparații, frică, durere proprie. Au nevoie, ca și tine, de timp.

Ce faci?

1. **Dă-le informații clare și simple.** Invită-i la o programare sau trimite-le o foaie cu explicații.
2. **Dă-le un rol concret.** „Poți veni marți și miercuri să-l iei de la școală?” funcționează mai bine decât „ai putea să ne ajuți?”
3. **Pune limite blând.** „Apreciez că vrei să ajuți. Pentru terapii, urmărește ce spune medicul.”
4. **Lasă-i să-și trăiască durerea,** dar nu pe seama ta. Poți spune: „Știu că și ție îți e greu. Hai să vorbim, dar nu în fața copilului.”
5. **Scrie instrucțiuni** (program, ce îi place, ce îl calmează, numere de urgență).
6. **Nu cere perfecțiune.** Dacă bunica face lucrurile altfel, dar copilul e în siguranță, e suficient.
7. **Nu toți vor înțelege.** Dacă cineva rămâne critic sau refuză să învețe, protejează-te și limitează contactul.

8.10 Comportamente dificile: crize, autoagresiune și cum răspunzi

IMPORTANT Secțiunea este orientativă. Nu recomandă medicație, doze, tehnici de imobilizare sau metode pentru un copil anume. Planul pentru copilul tău îl face medicul copilului (neuropediatru, psihiatru pediatru) împreună cu psihologul. Dacă un copil se rănește grav, riscă să rănească pe alții sau pierzi controlul, sună la 112 sau mergi la camera de gardă (UPU).

De ce apar crizele?

Comportamentul este adesea o formă de comunicare. Un copil poate să țipe, să lovească, să se arunce pe jos sau să se rănească pentru că:

- nu poate spune ce vrea sau ce îl doare;
- simte durere sau disconfort (dinți, urechi, burtă, constipație), uneori nerecunoscute;
- este obosit, flămând sau suprastimulat (zgomot, lumină, aglomerație);
- a avut o schimbare neanunțată în program;

- nu înțelege ce i se cere;
- are o stare medicală sau de dispoziție care trebuie evaluată.

De aceea, primul pas nu este „disciplina”, ci **întrebarea**: „Ce încercă să-mi spună?” Medicul poate verifica dacă există o cauză medicală.

Ghidul britanic NICE NG11 (pentru persoane cu dizabilități intelectuale) arată că un comportament-provocare are cauze multiple (biologice, psihologice, sociale, de mediu), inclusiv probleme de sănătate fizică, durere sau dificultăți de comunicare, și că sprijinul trebuie să fie cât mai puțin restrictiv. Am verificat pe nice.org.uk (capitolul de recomandări) că ghidul cere sprijin „în cel mai puțin restrictiv cadru”, alternative cât mai puțin restrictive și evaluarea sănătății fizice, inclusiv a durerii. Ghidul este britanic, din 2015; folosește-l ca orientare, nu ca procedură de la noi.

Ce pot face înainte de criză (prevenție)

1. **Observă tiparul.** Notează când, unde, ce s-a întâmplat înainte, cine era de față, cât a durat, ce a ajutat. După două-trei săptămâni apar tipare.
2. **Ține un program previzibil.** Anunță schimbările din timp, cu imagini sau cuvinte simple.
3. **Oferă alternative de comunicare** (imagini, gesturi, cuvinte-cheie), cu ajutorul logopedului sau al terapeutului.
4. **Redu stimulii** în locurile care îl copleșesc.
5. **Verifică nevoile de bază:** mâncare, somn, mers la toaletă, durere.
6. **Lasă-l să aleagă** lucruri mici (ce haină, ce farfurie). Controlul asupra detaliilor scade tensiunea.

Ce fac în timpul crizei

1. **Siguranța vine înaintea „lecției”.** Îndepărtează obiectele periculoase, protejează capul, asigură spațiu.
2. **Rămâi calm, pe cât poți.** Voce joasă, puține cuvinte, fraze scurte.
3. **Nu negocia și nu explica lung** în mijlocul crizei. Copilul nu aude.
4. **Evită pedepsele fizice și țipetele.** Potrivit OMS (fișa „Corporal punishment of children and health”, 2025, who.int), pedepsele fizice dăunează sănătății fizice și mentale a copiilor și nu au beneficii dovedite. Copiii cu dizabilități sunt printre cei mai expuși riscului. La un copil cu dificultăți de comunicare, pedeapsa nu ajută. Dacă ți s-a întâmplat, nu înseamnă că ești un părinte rău: repară după criză și cere sprijin ca să ai alte variante (vezi planul de criză).
5. **Evită imobilizarea fizică a copilului.** Poate răni copilul și pe tine și poate agrava criza. Nu încerca să o improvizezi. Întreabă specialistul, înainte de o nouă criză, ce poți face în siguranță pentru copilul tău (de exemplu cum vă protejezi pe amândoi fără să-l ții cu forța). Dacă acum copilul riscă să se rănească grav sau să rănească pe alții și nu poți reduce pericolul altfel, sună la 112. Organizația britanică Challenging Behaviour Foundation spune același lucru în fișa ei despre intervențiile fizice: mai întâi mijloace blânde (distragerea, schimbarea activității, spațiu liber), imobilizarea doar ca ultimă soluție și cu instruire prealabilă, iar o imobilizare care îngreunează respirația este periculoasă și nu trebuie folosită niciodată. Cu un adolescent sau un copil mare riscul de rănire pentru amândoi crește, deci planul de siguranță făcut împreună cu specialistul contează și mai mult.
6. **Respiră.** Dacă simți că te pierzi, spune: „les 2 minute, sunt în camera de alături” – numai dacă copilul e în siguranță.
7. **Rămâi aproape și supraveghează, fără să forțezi.** Criza are început și sfârșit. Dacă se rănește, oprește ce poți face în siguranță, îndepărtează pericolul și cere ajutor medical. Dacă „criza” include pierderea cunoștinței, rigiditate sau mișcări ritmice ale corpului, poate fi o criză epileptică, nu una de comportament. Sună la 112 dacă e prima dată, dacă durează mai mult de 5 minute, dacă a doua criză începe imediat după prima, dacă copilul se rănește, are dificultăți de respirație sau nu își revine. Nu băga nimic în gura lui și nu-l ține cu forța. (Pragul de 5 minute și restul listei sunt cele din ghidul CDC, cdc.gov/epilepsy/first-aid-for-

seizures.) Dacă are epilepsie diagnosticată, urmează planul primit de la medicul lui și anunță medicul după episod.

Ce fac după criză

1. Liniștește-l, fără reproșuri.
2. Notează ce s-a întâmplat (vezi observarea de mai sus).
3. Vorbește cu ceilalți din familie. Nu rămâne doar cu emoția ta.
4. Dacă e vorba de autoagresiune (se lovește, se mușcă) sau de lovirea altora, **vorbește cu medicul copilului**. Nu aștepta să „se obișnuiască”.

Plan de criză scris (ce conține)

Întocmește-l împreună cu specialistul copilului. Poate conține:

- semnele de avertizare (ce face copilul înainte);
- ce ajută și ce înrăutățește situația;
- cine face ce în familie;
- ce faci pentru siguranță;
- numerele: medicul copilului, 112, o persoană de încredere;
- cum comunică cu școala, cu bunicii și cu alți îngrijitori.

SFAT Dă o copie a planului bunicilor, școlii și oricui rămâne cu copilul. În criză, nimeni nu-și mai amintește ce a citit.

8.11 Emoțiile copilului, autonomie și respect

Cum îl ajut pe copil cu emoțiile lui?

Copiii cu dizabilități au aceleași emoții ca toți ceilalți. Pot avea mai puține cuvinte pentru ele sau alt mod de a le arăta. Rolul tău este să le **observi, să le numești și să le accepți**.

1. **Pune nume.** „Văd că ești supărat.” „Pari speriat.” Chiar dacă nu răspunde, e posibil să înțeleagă mai mult decât arată.
2. **Oferă mijloace de exprimare:** imagini, cartonașe cu fețe, gesturi, desen, joc.
3. **Validează fără să cedezi.** „Înțeleg că ești furios. Nu e voie să lovești. Te ajut să te liniștești.”
4. **Creează rutine de calmare:** un colț liniștit, o jucărie, o respirație, o melodie.
5. **Nu minimaliza.** „Nu e nimic” îl face să creadă că sentimentul lui nu contează.
6. **Spune-i ce urmează** (la doctor, la terapie, la școală), cu cuvinte simple.

Autonomie și respect

Copilul tău este o persoană, nu doar o sarcină. Respectul înseamnă:

- să-l întrebi și să-l ascuți, în funcție de vârstă și posibilități, înainte de deciziile care îl privesc;
- să-i dai alegeri reale, chiar mici;
- să-i lași timp să facă singur ce poate, chiar dacă merge mai încet;

- să-i protejezi intimitatea (baie, schimbat) și să nu vorbești despre el de față cu el, la persoana a treia, ca și cum nu ar fi acolo;
- să-i explici corpul și limitele personale pe înțelesul lui.

Principiul participării copilului la deciziile care îl privesc, în funcție de vârstă și maturitate, apare în Legea 156/2023 (art. 2 lit. d), verificat pe legislatie.just.ro; nu există consolidare mai nouă de 31.03.2024) și în Legea 272/2004 privind drepturile copilului (art. 29: copilul capabil de discernământ își poate exprima liber opinia, iar ascultarea lui este obligatorie în procedurile care îl privesc de la 10 ani; verificat pe forma consolidată din 10.04.2026). România a ratificat Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități prin Legea 221/2010; articolul 7 din Convenție se referă la copiii cu dizabilități.

EXEMPLU FICTIV. Luca are 9 ani și nu vorbește. Tatăl lui, Mihai, a început să-i arate dimineața două imagini cu haine și să-l lase să aleagă. Luca arată cu degetul și zâmbește. În câteva săptămâni a început să arate și alegeri la mâncare. Mihai spune: „Nu era vorba de haine. Era vorba că îl las să decidă.”

8.12 Linii de ajutor și semne de urgență

Când sun la 112?

Sună la **112** (numărul unic de urgență) sau mergi la camera de gardă (UPU) dacă:

- tu sau altcineva aveți gânduri de a vă face rău;
- copilul s-a rănit grav sau riscă să rănească pe alții;
- simți că pierzi controlul;
- cineva e în pericol imediat.

112 este numărul unic european de urgență, valabil și în România (confirmat pe europa.eu și pe sts.ro, pagina „Despre 112”). Apelul este gratuit (OUG 34/2008) și potrivit pentru risc de suicid, violență sau pericol pentru copil. Dacă gândurile de a face rău sunt despre copil și simți că le-ai putea pune în practică, sună la 112 sau pune copilul în siguranță alături de un alt adult, apoi cere ajutor medical.

Linii de ajutor verificate pe site-urile organizațiilor (20 octombrie 2026)

Acestea **nu sunt servicii de urgență medicală**. Verifică programul înainte să te bazezi pe ele.

Serviciu	Număr	Program (conform site-ului)	Observații
Telefonul Copilului	116 111	luni-vineri, 10:00–20:00 (confirmat pe telefonul-copilului.ro, octombrie 2026; materiale mai vechi indică alte intervale, așa că dacă nu răspunde, încearcă în program)	Gratuit. Pot suna copiii, dar și părinții (consiliere psihologică și juridică, conform organizației). Poate fi util și pentru frații și surorile copilului.
TelVerde Antisucid	0800 801 200	vineri, sâmbătă, duminică, 19:00–07:00 (confirmat pe antisucid.ro, 21 octombrie 2026)	Criză suicidară, pentru adulți, gratuit, oferit de voluntari. Nu funcționează în restul săptămânii. În celelalte zile: medicul de familie, depreHUB sau 112 dacă e pericol imediat.
Linia națională pentru victimele violenței în familie (ANES)	0800 500 333	non-stop (conform anes.gov.ro)	Gratuit. Pentru violență domestică, discriminare de sex, hărțuire sexuală, trafic de persoane.
depreHUB Helpline	0374 456 420	permanent, ture de zi și de noapte (conform site-ului)	Voluntari și psihologi, gratuit. Nu e serviciu clinic de urgență.
depreHUB Teens	0374 461 461	idem	Pentru adolescenți.
ANPDPD	0314 338 090	luni-joi 8:00–16:30, vineri 8:00–14:00	Informații despre drepturi. Nu e linie de criză.

Numerele și programul se pot schimba: confirmă-le înainte să te bazezi pe ele.

Linia europeană de sprijin emoțional 116 123 există în România (sursă: ANCOM, date mai vechi), dar sursele găsite o leagă de Direcția de Asistență Socială a Bucureștiului. Disponibilitatea națională și programul actual nu sunt confirmate, așa că nu o includem în tabel. Dacă ai nevoie de el, poți încerca să suni; dacă nu răspunde sau nu ești sigur(ă), sună la 112 când ești în pericol imediat. **[DE VERIFICAT: la Direcția de Asistență Socială a Municipiului București (operatorul indicat de ANCOM) dacă 116 123 răspunde din tot județul și care este programul actual; în căutările din 22 octombrie 2026 nu s-a găsit nicio pagină oficială cu program sau acoperire]**

IMPORTANT Dacă linia sunată este ocupată sau închisă, nu renunța. Sună la 112 dacă e pericol, mergi la UPU sau spune unui om apropiat.

CONTACT CJRAE Harghita (consiliere pentru elevi, educație parentală pentru părinți): prin ISJ Harghita, str. Toplița nr. 20, Miercurea Ciuc, 0266 312 514; telefonul direct al CJRAE: 0266 317 048 sau 0266 310 322 (cjrae.eduhr.ro, 22.10.2026). Alte contacte, în Anexa 3.

Semne că ai nevoie urgent de ajutor profesionist

- gânduri de moarte sau de a-ți face rău;
- gânduri de a face rău copilului;
- ai început să bei mult sau să iei substanțe ca să rezisti;
- nu mai poți mânca sau dormi de zile întregi;
- simți că nu mai ai nicio ieșire;
- nu mai poți avea grijă în siguranță de tine sau de copii.

Acestea sunt semne că ai nevoie de ajutor **acum**, nu că „ești slab”. Spune cuiva din apropiere și sună.

8.13 Grupuri de sprijin, inclusiv online

De ce să merg într-un grup?

Într-un grup de părinți nu trebuie să explici de la zero. Ceilalți știu cum e să stai la coadă la o evaluare, să primești priviri pe stradă, să te simți vinovat. Grupul oferă informații practice, înțelegere și, uneori, prietenie.

Unde găsesc un grup?

- **APCDT Toplița** poate fi ea însăși un punct de întâlnire între părinți. Întreabă ce activități de grup se organizează acum (tel. 0736 644 302, contact@apcdt.ro, luni-vineri 9:00-17:00).
- Alte asociații de părinți, locale sau naționale. Exemple din surse secundare: Autism Voice București (activă în decembrie 2025, după un comunicat publicat de Agerpres; are o linie telefonică pentru părinți, zilnic 9:00-18:00, la 0751 274 628 și 0723 586 284, după presă, deci sună înainte); ANCAAR, care are filiale locale (de exemplu Craiova, listată pe portalul european al tineretului); Centrul ASPERA București. Sună sau scrie înainte de a face drum. [DE VERIFICAT: programul actual al Centrului ASPERA București, pentru care nu am găsit nicio pagină oficială în căutările din 22 octombrie 2026]
- Grupuri online (de exemplu pe rețele sociale). Nu recomandăm nominal.

Cum recunosc un grup bun?

Semn bun	Semn de alarmă
Moderatori clari, reguli scrise	Fără reguli, certuri constante
Se respectă confidențialitatea copiilor	Se postează poze și date ale copiilor fără acord
Se spune „întreabă medicul”	Se promit „vindecări” și metode miraculoase
Se împărtășesc experiențe	Se vând terapii, suplimente, cursuri scumpe
Poți tăcea și citi	Ești presat să cumperi sau să dai bani
Se acceptă păreri diferite	Părinții sunt judecați și rușinați

IMPORTANT Nu urma sfaturi medicale primite într-un grup (medicamente, diete, „tratamente”). Ce funcționează pentru un copil poate fi periculos pentru altul. Discută cu medicul copilului tău. Terapiile nedovedite sau periculoase promovate online sunt tratate în capitolul 5, secțiunea 5.6.

SFAT Încearcă un grup de 2-3 ori înainte să decizi. Dacă ieși mai epuizat decât ai intrat, e în regulă să pleci.

8.14 Dialogul cu cei din jur care judecă

Ce fac când cineva spune ceva rănitor?

Vor exista priviri, remarci și sfaturi pe care nu le-ai cerut. Adesea vin din ignoranță sau din jenă, nu din răutate, deși dor la fel. Dacă remarcă e agresivă sau umilitoare, nu e vina ta și nu trebuie să o accepți. Nu ești obli-

gat să educi pe toată lumea.

Fraze pregătite

Situație	Ce poți spune
„Ce copil neascultător!”	„Face cât poate acum, mulțumesc de înțelegere.” Sau: „Are o zi grea.” Dacă alegi să spui diagnosticul, e decizia ta, iar copilul poate auzi: spune-l pe un ton respectuos (de exemplu „are autism”). Nu ești obligat să-l spui.
„Trebuia să-l disciplinezi mai mult.”	„Urmăm planul făcut cu specialiștii lui.”
„Eu aș fi făcut altfel.”	„Poate. Noi am ales asta și funcționează pentru noi.”
„Cu rugăciuni sau cu leacuri se face bine.”	„Apreciez grija ta. Noi urmăm ce spune medicul, iar credința o trăim în familie.”
„Ce păcat de el.”	„Nu e un păcat. E un copil care învață în felul lui.”
Priviri insistente	Nu răspunzi. Sau doar: „Vă pot ajuta cu ceva?”

Reguli simple

1. **Nu datorezi explicații.** Poți spune doar: „Nu discutăm asta.”
2. **Alege momentul.** Nu răspunde în mijlocul crizei.
3. **Protejează copilul.** Nu vorbi despre el, de față cu el, ca despre o problemă.
4. **Educă numai dacă ai energie.** Altfel, nu.
5. **Pleacă din loc** dacă e prea mult.
6. **Cere ajutor dacă cineva e discriminat sau umilit** (la școală, într-un serviciu public). Vezi capitolele 3 și 12 și Anexa 3.

În comunitățile unde se vorbesc mai multe limbi (în Harghita, româna și maghiara), ai dreptul și rostul să ceri informații și în limba ta. Condițiile legale (de exemplu pragul de 20% din populație) sunt în capitolul 3, secțiunea 3.3. La recensământul din 2011, maghiarii erau circa 22% din locuitorii Topliței. La cel din 2021, o listă care preia datele INS (Wikipedia, deci sursă secundară) dă 2.092 de maghiari, adică 19,2% (probabil din persoanele care și-au declarat etnia), deci Toplița pare acum puțin sub pragul de 20%, iar dreptul în orașul Toplița nu e sigur. Confirmă la primărie ce recensământ și ce cifră folosesc. În schimb, DGASPC este instituție a Consiliului Județean Harghita, iar în județ maghiarii sunt 85,67% (INS, rezultate 2021), deci pragul de 20% este depășit cu mult la nivel de județ; vezi capitolul 3, secțiunea 3.3. [\[DE VERIFICAT: cifra exactă pentru Toplița \(2.092 și 19,2%\) pe INS Tempo sau în tabelele INS pentru recensământul 2021; paginile INS nu s-au putut deschide din cauza blocării accesului automat\]](#) Termeni maghiari (orientativi): gyász (doliu), kiégés (epuizare), támogató csoport (grup de sprijin), pszichológiai tanácsadás (consiliere psihologică), testvér (frate/soră), segélyvonal (linie de ajutor). Termenii gyász, támogató csoport, pszichológiai tanácsadás și testvér sunt formulări obișnuite în texte maghiare de specialitate. [\[DE VERIFICAT de cititor nativ: termenii kiégés \(epuizare\) și segélyvonal \(linie de ajutor\)\]](#)

GREȘELI FRECVENTE

Format: **greșeala** – de ce se întâmplă – ce faci în schimb. Niciuna nu e vina ta.

- 1 **„Trebuie să rezist singur, altfel arăt slăbiciune.”** – Mulți părinți cred că nimeni altcineva nu poate face față sau le e rușine. – Cere ajutor mic, concret și repetat.
- 2 **Ignorarea semnelor de depresie sau epuizare.** – Pare că „trece”, iar copilul are prioritate. – Mergi la medicul de familie. Un părinte sprijinit este o resursă pentru copil.
- 3 **Neglijarea fraților și a surorilor.** – Par să se descurce și cer mai puțin. – Timp individual regulat și discuții adaptate vârstei.
- 4 **Comparația cu alți copii sau familii.** – E un reflex omenesc, amplificat de rețelele sociale. – Compară copilul cu el însuși, de la o lună la alta.
- 5 **Așteptarea unui serviciu „din lege” fără să verifici că există în județ.** – Legile promit uneori mai mult decât există efectiv, iar normele de aplicare întârzie. – Cere în scris, păstrează dovezi și înțelegă ce există acum.
- 6 **Pedeapsa fizică sau țipetele ca răspuns la crize.** – Apar din epuizare și frică, nu din răutate. – Plan de siguranță, pauze, specialist. Dacă ai greșit, repară și mergi mai departe.
- 7 **Acceptarea „terapiilor minune” sau a tratamentelor alternative periculoase din disperare.** – Disperarea face promisiunile să pară o ieșire. – Discută cu medicul copilului înainte de orice (vezi capitolul 5).
- 8 **Izolarea de prieteni, rude și comunitate.** – Nu mai ai energie, ți-e rușine sau te temi de judecată. – Păstrează cel puțin o legătură regulată, de exemplu un telefon pe săptămână.
- 9 **Amânarea cererii de ajutor până la limită.** – Crezi că „nu e destul de grav”. – Cere ajutor când e încă „doar greu”.
- 10 **Folosirea unei singure surse (un grup online, o persoană) pentru toate deciziile.** – E comod să urmezi un singur glas. – Combină sursele: medic, specialist, alți părinți, propria experiență.

UNDE CERI AJUTOR

Cine	Rolul într-o frază	Contact
Medicul de familie	Prima evaluare, trimitere la psiholog sau psihiatru	Cabinetul tău
CAS Harghita (Casa de Asigurări de Sănătate)	Informații despre serviciile decontate, inclusiv cele din Legea 61/2026 când intră în vigoare	Str. Patinoarului nr. 3, Miercurea Ciuc; 0266 310 311 sau 0266 310 260 (conform listei caselor județene de pe cnas.ro, 21.10.2026; sună înainte, pagina proprie a CAS nu a putut fi verificată)
DSP Harghita (Direcția de Sănătate Publică)	Informații despre serviciile de sănătate mintală din județ	Str. Mikó nr. 1, Miercurea Ciuc; 0266 310 423
DGASPC Harghita	Servicii sociale pentru copii cu dizabilități, informații despre respiro și consiliere	Site: dgaspchr.ro; str. Szék nr. 152, Miercurea Ciuc; +40 733 553 058 (sediul s-a mutat temporar, sună înainte)
SPAS Toplița (serviciul social al primăriei)	Evaluare socială, plan de servicii, consiliere pentru părinți dacă familia e în vulnerabilitate	Primăria Toplița, str. Nicolae Bălcescu nr. 14, tel. 0266 341 871; Direcția de Asistență Socială 0731 354 094 (Anexa 3); programul cu publicul nu e afișat
ISJ și CJRAE Harghita	Consiliere școlară și psihopedagogică	ISJ: str. Toplița nr. 20, Miercurea Ciuc; 0266 312 514. CJRAE, telefon direct: 0266 317 048 sau 0266 310 322 (cjrae.eduhr.ro, 22.10.2026)

Cine	Rolul într-o frază	Contact
APCDT Toplița	Sprijin între părinți, informații locale	Str. Eroilor, Toplița; 0736 644 302; contact@apcdt.ro ; luni-vineri 9:00-17:00
ANPDPPD	Informații despre drepturi	0314 338 090 (program în 8.12); e-mail registratura@anpd.gov.ro (domeniul anpd.gov.ro confirmat pe site)
Telefonul Copilului	Consiliere telefonică	116 111 (program în 8.12)
Linii de ascultare	O voce în noapte	Vezi 8.12
112 / UPU	Pericol imediat	112

Contactele detaliate sunt în Anexa 3.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Acte normative

- Legea nr. 61/2026 pentru modificarea și completarea Legii nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, MO nr. 362 din 30 aprilie 2026 - forma consolidată a Legii 95/2006 pe legislatie.just.ro (<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/71139>) - accesat 20.10.2026
- Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată - formă consolidată din 05.06.2025 (copie Consiliul Județean Argeș) - accesat 20.10.2026. Portalul listează ca ultimă consolidare 31.08.2026 (<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/294443>), verificat 21.10.2026.
- Legea nr. 156/2023 privind organizarea activității de prevenire a separării copilului de familie - verificată pe legislatie.just.ro (<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/270909>), ultima consolidare listată 31.03.2024 - accesat 21.10.2026.
- Legea nr. 213/2004 privind exercitarea profesiei de psiholog - menționată pentru registrul psihologilor; existența Registrului Unic al Psihologilor este confirmată pe copsi.ro (secțiunea Registre, actualizat 16.10.2026); textul legii nu a fost citit în această editare.

Pagini oficiale și ale organizațiilor

- Telefonul Copilului - telefonulcopilului.ro - accesat 20.10.2026
- TelVerde Antisuihid - antisuihid.ro - accesat 20.10.2026
- depreHUB - deprehub.ro - accesat 20.10.2026
- ANPDPPD (contact) - anpd.gov.ro - accesat 20.10.2026
- ANES (linia 0800 500 333) - anes.gov.ro - accesat 20.10.2026
- OMS, „Corporal punishment of children and health” (2025) - who.int - accesat 20.10.2026
- OMS, „Caregiver Skills Training” - who.int/publications/i/item/9789240048836 - accesat 20.10.2026 (nu s-a confirmat versiune în română)
- OMS, „Mental health: strengthening our response” - who.int - accesat 20.10.2026
- UNICEF, „Caring for the Caregiver” și „Support for parenting” - unicef.org - accesat 20.10.2026
- NICE, ghidul NG11 - nice.org.uk/guidance/ng11/chapter/recommendations - recomandările citite 21.10.2026
- CDC, „First Aid for Seizures” - cdc.gov/epilepsy/first-aid-for-seizures
- STS, „Despre 112” - sts.ro/ro/despre-112
- Colegiul Psihologilor din România, Registre - copsi.ro/index.php/registre
- Ministerul Educației, CJRAE - edu.ro/cjrae_cmbrac

Surse secundare (orientative, de verificat)

- edupedu.ro și Newsweek România (Legea 61/2026), mai 2026
- Burnout: PMC12249155, PMC10378352, Vrije Universiteit Amsterdam
- Frați: PMC12856529, Vanderbilt, PEATC 2026

ÎNTREBĂRI DE PUS SPECIALISTULUI

Medicul de familie

1. Ce servicii de psihologie sunt decontate acum de casa de asigurări și cum le accesez?
2. Când încep serviciile de consiliere din Legea 61/2026 și cum aflu când mă pot înscrie?
3. Mă puteți trimite la un psihiatru sau la un psiholog clinician? Ce acte îmi trebuie?
4. Ce semne ar trebui să mă facă să vin imediat, nu să aștept?

Psiholog sau psihoterapeut

5. Cum recunosc dacă ce trăiesc este epuizare, anxietate sau depresie?
6. Câte ședințe estimați și ce putem face în acest timp?
7. Cum pot lucra cu fratele sau sora copilului? Pot veni și ei?
8. Cum ne ajutați să vorbim ca cuplu despre ce simțim?

Medicul copilului (neuropediatru, psihiatru pediatru)

9. Ce ar putea cauza comportamentul acesta? Putem exclude durerea sau alte cauze medicale?
10. Avem nevoie de un plan de criză scris? Ne ajutați să-l facem?
11. Ce facem când copilul se lovește sau lovește pe alții?

Asistent social (DGASPC, SPAS)

12. Ce servicii de zi, de consiliere și de tip respiro există în județ pentru copii cu dizabilități?
13. Pot cere o evaluare conform Legii 156/2023? Ce acte trebuie și în cât timp primesc răspuns?
14. Dacă răspunsul este „nu există”, îmi puteți da acest răspuns în scris?

Consilier școlar sau CJRAE

15. Ce sprijin emoțional primește copilul meu la școală și ce primim noi, părinții?

PARTEA A PATRA

Casa, comunitatea, viitorul și apărarea drepturilor

9 Casa ta: adaptare, siguranță, rutine și organizare

10 Viața de familie și de comunitate: joacă, sport, vacanțe, prieteni

11 Spre viața adultă: adolescență, tranziție, ocrotire legală, viitorul de după noi

12 Când drepturile nu sunt respectate: cum reacționezi, unde te plângi

Casa ta: adaptare, siguranță, rutine și organizare

PE SCURT

- Casa nu trebuie să arate ca un spital. Trebuie să fie **sigură, previzibilă și potrivită nevoilor copilului tău**, așa cum sunt ele acum.
- Pornește de la copil, nu de la lista de cumpărături. Cere întâi părerea terapeutului, a medicului de recuperare sau a psihologului, apoi cumperi sau modifici.
- **Urgent:** siguranța la uși, ferestre, apă, foc și produse chimice, plus o fișă de urgență. Costă puțin și contează cel mai mult.
- Legea nu obligă și nu finanțează direct adaptarea casei tale proprii. Există câteva rute de bani (un credit cu dobânda suportată de stat, vouchere pentru tehnologii asistive, reduceri la impozitul local), dar toate trebuie verificate la zi.
- Poate aștepta: renovările mari, colțul senzorial „perfect”, sertarele etichetate. Începe cu un singur lucru pe săptămână.
- Un **dosar-mamă** (actele într-un singur loc, pe hârtie și scanate) și un calendar de termene te scutesc de multe drumuri inutile.

ÎN ACEST CAPITOL

9.1 De unde pornești: ce spune legea și ce rămâne în grija ta

9.2 Ce adaptezi, în funcție de nevoile copilului

9.3 Camera copilului, baia, bucătăria, scăările

9.4 Siguranța: uși, ferestre, cabluri, fugă

9.5 Colțul de calm și spațiul senzorial

9.6 Programe vizuale și rutine

9.7 Organizarea actelor: dosarul-mamă

9.8 Bugetul familiei

9.9 Lista de cumpărături și rutele de finanțare

9.10 Transportul copilului și mașina familiei

9.11 Ajutorul din casă: cine te poate sprijini

9.12 Planul de urgență: evacuare și fișă de la ușă

CE AI DE FĂCUT - LISTA DE PAȘI

- ☐ Fă o plimbare prin casă cu ochii copilului: ce poate atinge, deschide, urca, înghiți, ce îl sperie sau îl încurcă. Notează 10 lucruri, nu 100. (*urgent*)
- ☐ Asigură ușa de la intrare, ferestrele, scările, aragazul, produsele de curățenie și medicamentele. Vezi secțiunea 9.4. (*urgent*)
- ☐ Completează fișa de urgență a copilului împreună cu medicul și pune-o la loc vizibil. Vezi secțiunea 9.12. (*urgent*)
- ☐ Alege un loc unde ții toate actele (dosarul-mamă) și fotografiază sau scanează fiecare act. Vezi secțiunea 9.7. (*urgent*)
- ☐ Cere terapeutului sau medicului de recuperare o recomandare scrisă pentru echipamentele de care ai nevoie, înainte să cumperi ceva. Ai nevoie de ea și pentru decontări, și pentru vouchere.
- ☐ Creează un orar vizual simplu pentru dimineață și seară. Trei sau patru imagini sunt de ajuns la început.
- ☐ Amenajează un colț de calm, chiar și o pernă și o pătură într-un colț. Vezi secțiunea 9.5.
- ☐ Întreabă la direcția de taxe și impozite a primăriei ce reducere sau scutire de impozit local ți se aplică și depune cererea. Păstrează dovada depunerii. Vezi secțiunea 9.8.
- ☐ Verifică pe site-ul ANPDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități) dacă există o sesiune deschisă pentru vouchere de tehnologii asistive (TECH ASSIST). Vezi secțiunea 9.9.
- ☐ Întreabă la DGASPC (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului) și la primărie dacă există un program local de adaptare a locuinței. Vezi secțiunea 9.9.
- ☐ Notează în calendar termenele de reînnoire (certificat, recomandări, legitimații), cu un mento cu două luni înainte. (*când ai putere*)
- ☐ Vorbește cu o persoană de încredere (bunic, vecin, prieten) și dă-i o copie a fișei de urgență și un număr de telefon de contact. (*când ai putere*)

9.1 De unde pornești: ce spune legea și ce rămâne în grija ta

Ce trebuie să știi din start despre adaptarea casei?

Adaptarea casei este, în cea mai mare parte, o **hotărâre a familiei**, nu o procedură cu formulare. Pentru locuința privată nu există reguli care să spună „camera copilului trebuie să arate așa”. Ce găsești aici se sprijină pe bune practici ale specialiștilor, pe recomandările unor instituții de sănătate publică și pe experiența altor familii. Spunem asta deschis, ca să nu cauți o „normă” care nu există.

Sunt totuși câteva fapte legale care te ajută. Ele vin din Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap (legea principală pentru drepturile persoanelor cu dizabilități), republicată, cu modificările ulterioare. *Legea încă folosește cuvântul „handicap”. În manual spunem „dizabilitate”, dar păstrăm termenul oficial când este numele unui document sau al unui beneficiu.* Am recitat articolele citate în manual în textul consolidat de pe legislatie.just.ro, care arată ca ultimă actualizare 31 august 2026 (de exemplu art. 24 și art. 58, în forma cu modificările din 2026). Legea se mai schimbă, așa că verifică forma în vigoare în ziua în care depui un dosar.

Ce spune legea despre locuință, pe scurt:

Situația ta	Ce prevede legea	Ce faci
Stai în locuință închiriată de la stat sau de la primărie, iar copilul are grad grav	Poate exista dreptul la o cameră în plus și la scutire de chirie, inclusiv pentru familia care îngrijește copilul. Scutirea de chirie se aplică și la gradul accentuat	Întreabă la primărie, la serviciul care administrează locuințele
Stai într-o clădire din patrimoniul statului sau al primăriei și ai nevoie de acces (rampă, acces la intrare)	Legea permite adaptarea accesului și fără lucrări de reabilitare, la cererea locatarilor cu handicap grav	Scrie o cerere la administratorul clădirii sau la primărie și păstrează dovada
Ai casă sau apartament proprietate personală	Legea nu obligă pe nimeni să o adapteze și nu o finanțează direct	Vezi rutele de bani din secțiunea 9.9

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la DGASPC și la AN-PDPD înainte să depui un dosar. Normele de aplicare ale legii (HG 268/2007) și normele pentru anumite drepturi (de exemplu transportul interurban, HG 1.017/2018, care a abrogat HG 680/2007) conțin adesea termenele și actele concrete; cere lista actuală la DGASPC.

Obligația de accesibilizare din lege privește clădirile publice, nu locuința ta privată. Dacă o clădire publică nu e accesibilă, vezi capitolul 12.

Cum decizi ce adaptezi întâi?

Un criteriu simplu, în ordinea importanței:

1. **Siguranța:** copilul nu se rănește, nu pleacă nesupravegheat, nu ajunge la pericole.
2. **Independența:** poate face singur un lucru în plus (își ia o ceașcă, ajunge la toaletă, își alege hainele).
3. **Ușurarea ta:** nu te rănești tu ridicând, nu pierzi ore căutând lucruri.
4. **Confortul:** lumina, zgomotul.

La fiecare cheltuială, întreabă-te: „Rezolvă o problemă pe care o avem **acum**?”.

SFAT Fotografiază fiecare colț al casei și pune pozele pe o singură pagină. Arată-le terapeutului ocupațional sau medicului de recuperare. O privire din afară vede lucruri pe care tu, obosit(ă), nu le mai observi.

EXEMPLU FICTIV. Mara are 6 ani și folosește un cadru de mers. Mama ei, Elena, voia un lift pentru scări. Kinetoterapeuta a întrebat întâi: „Unde se împiedică Mara cel mai des?”. Răspunsul: pragul dintre bucatărie și hol. O rampă mică de prag a rezolvat problema de zi cu zi, la un cost mult mai mic.

9.2 Ce adaptezi, în funcție de nevoile copilului

Copiii cu aceeași dizabilitate au nevoi foarte diferite. Tabelul de mai jos este **orientativ** și pornește de la întrebări, nu de la rețete. Decizia aparține familiei și specialiștilor copilului. Un copil poate avea mai multe nevoi în același timp.

Tip de nevoie	Ce poate ajuta în casă	Cu cine discuți
Mobilitate redusă (de exemplu paralizie cerebrală, afecțiuni neuromusculare)	Spațiu liber pentru deplasare, prăguri eliminate, bară de sprijin, scaun pentru duș, înălțimea patului și a mobilierului, rampă	Medic de recuperare, kinezoterapeut, terapeut ocupațional
Autism, nevoi senzoriale	Mai puțin zgomot și lumină puternică, colț de calm, program vizual, obiecte la locul lor, siguranță anti-fugă	Psiholog, terapeut ocupațional, logoped
Deficiență de vedere	Iluminare bună și constantă, contrast între perete, ușă și podea, ordine fixă a obiectelor, margini marcate la trepte	Medic oftalmolog, profesor itinerant, Asociația Nevăzătorilor din România (are filiale județene) [DE VERIFICAT: contactul filialei din Harghita, pe care nu l-am găsit online; întreabă medicul oftalmolog sau DGASPC Harghita]
Deficiență de auz	Semnalizare luminoasă la sonerie și alarmă, loc bun de privit fețele la masă, ceas deșteptător cu vibrații	Medic ORL, audiolog, logoped, asociația persoanelor surde (la nivel național există Asociația Națională a Surzilor din România, ansr.ro; filiala Harghita este în Miercurea Ciuc, Piața Cetății nr. 1, tel. 0768 105 736, harghita@ansr.ro, conform paginii de filiale ansr.ro/filiale; domeniul corect este ansr.ro, consultată la 22.10.2026; nu am găsit filială la Toplița)
Dizabilitate intelectuală / întârziere în dezvoltare	Pași mici și vizuali pentru activități, pictograme, siguranță casnică sporită, aceleași locuri pentru aceleași lucruri	Psiholog, psihopedagog, terapeut ocupațional
Epilepsie sau afecțiuni medicale cronice	Podele fără colțuri periculoase, baie și apă supravegheate (întreabă medicul dacă e mai sigur duș decât cadă și cum să supraveghezi), fișă de urgență detaliată	Neurolog sau medicul curant; ei spun ce trebuie să conțină planul

IMPORTANT Amenajarea casei nu tratează și nu corectează nimic. Scopul ei este confortul și siguranța copilului. Pentru orice întrebare medicală, discută cu medicul copilului tău.

Termeni cheie în maghiară: *rámpa* (rampă), *kerekesszék* (scaun cu roțile), *vizuális napirend* (program vizual)
 [DE VERIFICAT: cititor nativ de maghiară pentru „vizuális napirend”; nu am găsit o sursă maghiară care să-l confirme, deci întreabă un părinte sau un terapeut maghiar din Toplița dacă spune așa] . Vezi Anexa 4.

9.3 Camera copilului, baia, bucătăria, scările

Cum aranjezi camera copilului?

Camera este locul în care copilul ar trebui să se simtă în siguranță și, pe cât posibil, stăpân pe spațiul lui.

Principii utile pentru orice copil:

- Lasă **spațiu liber pe podea** pentru joacă, terapie la domiciliu și, la nevoie, pentru deplasare cu cadru sau scaun.
- Pune lucrurile folosite des **la înălțimea copilului**: rafturi joase, cutii deschise sau cu capac ușor.

- Limitează zgomotul de fond (televizor pornit tot timpul) și lumina puternică de deasupra patului.
- Alege un pat stabil, cu margini de protecție dacă medicul sau terapeutul o recomandă. Nu improviza: barele sau marginile montate greșit, ori cu spații între bară și saltea, pot prinde brațul, capul sau corpul copilului (risc de blocare). Spune-le ce probleme ai (căderi, mișcări în somn) și întreabă ce tip de protecție este sigur pentru vârsta și greutatea lui. Nu am găsit un standard sau un aviz oficial de siguranță pentru barele de pat la copii, așa că nu recomandăm un model anume; cere vânzătorului instrucțiunile de montaj și informațiile de siguranță ale produsului.

Dacă folosește scaun cu rotile sau cadru: cere terapeutului ce spațiu de manevră are nevoie copilul în cameră. Nu avem valori oficiale confirmate pentru casa privată. Există un normativ pentru clădiri civile (NP 051/2012, aprobat prin Ordinul MDRAP nr. 189/2013, publicat în Monitorul Oficial nr. 121 din 5 martie 2013, care îl descrie ca set minim de criterii pentru clădirile civile și spațiul urban) cu dimensiuni pentru uși, rampe și toalete, dar nu am confirmat valorile și nu le dăm aici. Dacă faci lucrări, întreabă un arhitect sau un evaluator în accesibilitate; el vorbește despre clădiri civile, așa că un specialist îți spune dacă și cum se aplică la casa ta.

Dacă are nevoi senzoriale: alege culori calme, puține lucruri pe pereți, perdele care reduc lumina și un covor care atenuează zgomotul. Observă ce preferă copilul și întreabă terapeutul ocupațional.

Ce schimbi în baie?

Baia este locul cu cele mai multe accidente. Ordinea sensibilă a schimbărilor:

1. **Antiderapant** în cadă sau duș și lângă ele.
2. **Apă caldă reglată** să nu poată arde (un termostat sau un reglaj la boiler; întreabă un instalator). Agenția americană pentru siguranța produselor de consum (CPSC) recomandă setarea încălzitorului de apă la cel mult 49 °C (120 °F), pentru a reduce arsurile. Și apa mai puțin fierbinte poate arde grav un copil mic (sursa: ghidul CPSC despre arsurile cu apă de la robinet, „Avoiding Tap Water Scalds”, și ghidul „Childproofing Your Home”, cpsc.gov, consultate la 21.10.2026). Boilerul poate fi ținut mai fierbinte, ca să nu se înmulțească bacteriile, dacă are o valvă care amestecă apa rece și limitează temperatura la robinet; cere instalatorului. Verifică mereu apa cu cotul sau cu încheietura înainte să pui copilul în ea.
3. **Scaun sau suport pentru duș**, la recomandarea terapeutului.
4. **Bare de sprijin** fixate corect în perete, nu în plăci neancorate.
5. **Produse chimice și lame** în dulap închis, sus.
6. Pentru copiii care nu pot sta singuri: **nu lăsa copilul niciodată singur în apă**, nici o clipă.

SFAT Multe familii încep cu pași ieftini: covoraș antiderapant, scaun de duș, furtun de duș mai lung. Renovarea vine după ce ai văzut cum se descurcă copilul.

Ce schimbi în bucătărie?

- **Aragazul:** butoane cu protecție, plită cu siguranță sau ținută oprită când copilul e aproape; mânerul oarelor întoarse spre interior.
- **Cuțite, chibrituri, brichete, detergenți:** în dulap închis, sus.
- **Masa:** înălțime potrivită, scaun cu sprijin pentru picioare și spate. Un copil așezat stabil mănâncă mai ușor. Dacă mestecatul sau înghițitul sunt dificile (tuse sau înecare la mâncare, mese foarte lungi), spune medicului. Poziția la masă și textura alimentelor se stabilesc cu medicul și cu logopedul, nu prin încercări acasă.

Ce faci cu scările, pragurile și rampele?

- **Praguri mici:** se pot trata cu rampe mici de prag, ieftine și demontabile.

- **Scări interioare:** poartă la capete (sus și jos), mână curentă pe ambele părți dacă se poate, marcaj vizibil pe margini.
- **Scări exterioare sau intrare înaltă:** aici se discută despre rampă, platformă sau elevator. Sunt lucrări serioase.

IMPORTANT

Înainte de o rampă sau o extindere, întreabă la primărie (serviciul de urbanism) dacă ai nevoie de autorizație de construire. Legea 50/1991 reglementează autorizarea lucrărilor de construcții, iar art. 11 enumeră lucrările care nu cer autorizație (în forma consolidată din 10 iunie 2023 sunt reparații, înlocuiri și finisaje, inclusiv reparații la scări de acces, dar nu apare construirea unei rampe noi), deci nu presupune că nu ai nevoie. În bloc, întreabă și administratorul asociației de proprietari dacă ai nevoie de acordul ei. Panta, lățimea și balustrada trebuie stabilite de un specialist; nu copia valori de pe forumuri.

9.4 Siguranța: uși, ferestre, cabluri, fugă

De ce vorbim despre „fuga” copilului?

Unii copii, mai ales cei cu autism sau cu dizabilitate intelectuală, pleacă din casă sau din grădină fără să înțeleagă pericolul. Se întâmplă chiar și sub supraveghere, în câteva secunde. Nu e vina părinților.

CDC (centrul american pentru controlul bolilor, o sursă oficială de sănătate publică) arată că acești copii pot să nu perceapă pericolele și pot să nu spună cine sunt sau unde locuiesc. Conform CDC, pe baza unui sondaj în rândul părinților, aproximativ jumătate dintre copiii și tinerii cu autism au plecat nesupravegheați, iar la aproximativ 1 din 4 dintre aceștia lipsa a durat destul cât să îngrijoreze (studiul părinților a fost publicat în revista *Pediatrics* în 2012; cifrele apar și pe pagina CDC despre rătăcire). Cifrele sunt din SUA, nu din România, și arată ce au raportat părinții, nu o măsurătoare. CDC numește înecul și traficul drept cele mai frecvente pericole la astfel de plecări. Afirmatia că înecul ar fi principala cauză de deces vine din alte studii și nu am confirmat-o pe o sursă primară, așa că nu o folosim. În studiul din 2012, dintre copiii care au dispărut, părinții au raportat pericol de înec la 24% și pericol de accident rutier la 65%. Academia Americană de Pediatrie (AAP) adaugă sfaturi concrete, adaptate mai jos.

Ce poți face la ușa de la intrare și la ferestre?

Pași, de la cel mai ieftin la cel mai complex:

1. **Încuietore sus sau jos**, dincolo de ce ajunge copilul, dar pe care o poți deschide rapid tu. Dacă trebuie să ieși în grabă (incendiu), știi exact unde e cheia.
2. **Alarmă sau sonerie la ușă** (un clopoțel pe ușă, o alarmă de deschidere), care te anunță când se deschide.
3. **Limitatoare la ferestre**, care permit aerisirea, dar nu deschiderea completă.
4. **Gard și poartă** în curte, cu o închidere pe care copilul n-o poate deschide. Pentru piscină sau bazin, recomandările AAP cer un gard greu de escaladat, pe toate cele patru laturi, cu poartă cu închidere automată. Înălțimea minimă din sursa americană este de 4 picioare, aproximativ 1,2 m (ghidul AAP de pe [healthchildren.org](https://www.healthchildren.org); un raport AAP din 2019 spune că 4 picioare e minimul și că CPSC și CDC recomandă 5 picioare, aproximativ 1,5 m). Zăvorul porții trebuie să fie la cel puțin 54 de inci, aproximativ 1,4 m, de la sol, iar gardul nu trebuie să aibă locuri de cățărare. Verifică și regulile de construcție de la primărie. Gardul nu înlocuiește supravegherea directă.
5. **Identificare:** o bandă sau o brățară cu numele copilului și telefonul tău, un card în buzunar. Dacă îi este posibil, poți să-l înveți treptat să răspundă la „stop” și să-și spună numele și numărul tău (sfaturi CDC).

IMPORTANT Nu încuia niciodată copilul în cameră. În caz de incendiu sau urgență, el nu poate ieși, iar tu pierzi timp prețios. Alege alarme la uși și ferestre, nu încuiere în interior. Dacă te simți depășit(ă), cere ajutor (vezi secțiunea 9.11).

Fă o listă cu locurile cu apă din jurul casei (râu, pârâu, iaz, piscină). Dacă ți-a dispărut copilul, sună la 112 și verifică imediat locurile cu apă din apropiere.

Ce faci cu cablurile, prizele, mobilierul și produsele chimice?

- **Prize:** capace de protecție. Cabluri strânse cu clemă sau canal, nu atârdate. La fel șnururile de la jaluzele și perdele: țin-le prinse sus, departe de pat și de zona de joacă, pentru că pot strangula (CPSC spune că jaluzelele fără cordon sunt singura soluție care elimină riscul; dacă ai deja jaluzele cu cordon, ține cordonurile scurte și mută patul și mobila de lângă fereastră).
- **Mobilier înalt** (dulapuri, bibliotecă, televizor): fixat în perete, ca să nu se răstoarne.
- **Medicamente, detergenți, soluții:** în dulap închis, sus. Nu le muta în sticle de apă sau de suc.
- **Geamuri și uși de sticlă:** folii de siguranță sau marcaje la înălțimea ochilor.
- **Foc și căldură:** sobă, șemineu și aragaz protejate; fier de călcat și fierbătoare în afara razei de atingere.

Detectoarele de fum și evacuarea sunt tratate în secțiunea 9.12.

EXEMPLU FICTIV. Tudor are 5 ani, are autism și iese pe ușă când se plictisește. Tatăl lui, Zoltán, a pus o alarmă de ușă (ieftină) și un limitator la fereastră. Au vorbit cu vecinii despre Tudor și au o fotografie recentă în telefon. Tudor nu a mai plecat neobservat. Familia a rămas liniștită, nu speriată.

9.5 Colțul de calm și spațiul senzorial

Ce este un colț de calm?

Un colț de calm este un loc mic, sigur și previzibil, unde copilul poate merge să se liniștească. Nu este o pe-deapsă. Poate fi un cort, o saltea cu perne, un colț cu lumină slabă. Multe familii spun că ajută când zgomotul sau mulțimea depășesc copilul. Dovezile științifice pentru beneficiul „spațiilor senzoriale” sunt limitate (revizii sistematice recente, de exemplu Leonardi și colab., 2025, nu găsesc dovezi suficiente). Este un lucru de încercat, nu o terapie.

IMPORTANT Păturile și vestele „cu greutate” nu sunt un obiect banal. **Nu le folosi niciodată pentru bebeluși.** Academia Americană de Pediatrie (recomandările de somn sigur, 2022) recomandă să nu se pună pături, sacuri sau alte obiecte cu greutate pe sau lângă un bebeluș care doarme. Pentru copiii mici nu am găsit un ghid oficial cu o limită de vârstă, așa că nu le folosi fără acordul medicului la niciun copil mic. Nu am găsit un ghid care să fixeze o limită sigură de vârstă sau greutate; decide medicul copilului. Pentru un copil mai mare, folosește-le doar la recomandarea terapeutului sau a medicului și cu indicațiile lui (greutate, durată, supraveghere). Copilul trebuie să le poată da singur la o parte. Nu le pune pe fața sau pe gâtul copilului, nu le folosi ca să-l ții pe loc și nu le folosi la somn fără acordul medicului, mai ales dacă are probleme de respirație sau de mișcare. Riscul principal este sufocarea sau încălzirea excesivă, iar dovezile că ajută (de exemplu la somn) sunt slabe.

Căștile antifonice sunt utile în situații foarte zgomotoase (de exemplu o petrecere sau un aspirator). Întreabă terapeutul cât timp le poți folosi: nu avem o regulă sigură și nu recomandăm uzul permanent.

Cum îl construiești, pas cu pas:

1. Alege un colț **liniștit**, departe de televizor și de traficul din casă.
2. Pune acolo **2-3 lucruri** pe care copilul le îndrăgește (o pernă, o jucărie moale, o carte).
3. Aduă o **lumină blândă** (lampă mică) și, dacă ajută, căști antifonice sau dopuri, la recomandarea terapeutului.
4. Stabilește **reguli simple**: este locul lui, nimeni nu-l deranjează acolo. Tu te poți așeza lângă el, dacă te invită.
5. Introdu-l când copilul este liniștit, nu în mijlocul unei crize. Arată-i colțul ca pe un loc plăcut.

Nu cumpăra echipamente senzoriale scumpe fără recomandarea terapeutului ocupațional.

Jucării și materiale terapeutice: cum le organizezi?

- **Mai puțin e mai bine.** Păstrează 5-8 jucării la vedere și restul în cutii. Schimbă-le o dată la una-două săptămâni. Pentru unii copii, prea multe obiecte deodată pot copleși; alții nu sunt deranjați, deci observă-ți copilul.
- **Cutii cu etichete** (poză și cuvânt).
- **Siguranță:** verifică obiectele mici, bateriile-buton și magneții mici (periculoși dacă sunt înghițiți). Pentru copiii care bagă lucruri în gură, alege jucării potrivite vârstei și solide.
- Alege după criterii: solid, sigur, ușor de curățat, plăcut copilului. Nu recomandăm produse comerciale.

IMPORTANT

Dacă bănuiești că a înghițit o baterie-buton sau mai mulți magneți, mergi imediat la urgențe sau sună la 112, chiar dacă nu are simptome. Nu aștepta să apară semne și nu-i da să mănânce sau să bea nimic, decât dacă te îndrumă medicul.

9.6 Programe vizuale și rutine**De ce ajută rutina?**

Mulți copii cu autism sau cu întârziere în dezvoltare se descurcă mai bine când ziua e previzibilă. Un program vizual (imagini sau pictograme care arată ce urmează) îi ajută pe mulți. Nu este o metodă care „repară” ceva. Este un sprijin, iar efectul diferă de la un copil la altul.

Suporturile vizuale sunt incluse printre practicile cu dovezi pentru persoanele cu autism, de la vârste mici până la tinerețe (raportul NCAEP 2020, Universitatea Carolina de Nord; confirmat prin fișele AFIRM ale aceluiași centru, actualizate în 2024, care dau intervalul 0-22 de ani; raportul acoperă studii până în jurul anului 2017; textul integral al raportului nu a fost deschis). Întreabă terapeutul sau psihologul copilului ce sistem i se potrivește.

Cum faci un program vizual?

1. **Alege 3-4 activități** din zi (de exemplu: trezire, mic dejun, îmbrăcat, plecare). Începe mic.
2. **Folosește imagini clare:** fotografiile cu lucrurile din casa voastră sau pictograme simple, aceeași imagine pentru aceeași activitate.
3. **Fă o bandă verticală sau orizontală** pe perete, la înălțimea copilului. Imaginile se pot lipi cu arici (velcro) sau cu magnet.
4. **Folosește „mai întâi - apoi”:** arată două imagini (de exemplu „mai întâi spălat pe dinți, apoi poveste”).
5. **Mută sau întoarce imaginea** după ce activitatea s-a terminat. Copilul vede progresul.

6. **Adaugă treptat** activități. Dacă nu merge, simplifică, nu insista.
7. **Anunță schimbările din timp**, cu imagine („măine mergem la doctor”).

SFAT Nu trebuie să fie frumos, ci clar. Un orar făcut din hârtie și scotch, la care copilul se uită, e mai bun decât unul elegant pe care nu-l folosește nimeni.

Pentru copiii cu deficiențe de vedere: folosește contrast mare, obiecte reale (un prosop pentru baie, un pahar pentru masă) sau relief, la sugestia profesorului itinerant. **Pentru copiii cu deficiențe de auz:** imaginile și gesturile pot ajuta; întreabă logopedul și profesorul ce limbaj se potrivește.

Cum arată o zi și o săptămână cu rutină?

Un schelet pe care îl poți adapta:

Moment	Exemplu
Dimineața	Trezire, toaletă, îmbrăcat, mic dejun, pregătire pentru ieșire
Prânz	Masă, odihnă, timp liber
După-amiaza	Terapie, joacă, plimbare
Seara	Baie, cină, poveste, somn
Sâmbătă / duminică	Activitate de familie, timp liber, odihnă și pentru tine

Include în program și momente **de odihnă pentru tine**. Nu sunt un moft: fără ele, oboseala se adună și totul devine mai greu. Dacă o terapie sau o programare se mută, ai un „plan B” pregătit (o activitate calmă, un joc la masă). Programul de somn îl discuți cu medicul, mai ales dacă somnul e dificil. Nu da copilului suplimente sau medicamente pentru somn (inclusiv melatonină) fără indicația medicului.

EXEMPLU FICTIV. Octavian are 8 ani, are sindrom Down și îi place să știe ce urmează. Mama lui, Cristina, a făcut un panou cu 6 poze lângă ușă. Seara îl lasă pe Octavian să mute pozele. În zilele cu terapie, pune o poză cu mașina. Panoul nu a rezolvat toate problemele, dar dimineața e mai liniștită.

9.7 Organizarea actelor: dosarul-mamă

Ce este dosarul-mamă și de ce ai nevoie de el?

Dosarul-mamă este locul în care ții **toate actele copilului**, într-o ordine pe care o înțelegi și tu, și altcineva (soțul, bunică, un asistent social). Când ți se cere „încă un act”, îl scoți în două minute, nu în două ore. Nu este obligatoriu prin lege, dar te scutește de multe drumuri.

Ce pui în el?

Grupa	Ce conține
Identitate	Certificatul de naștere, cărțile de identitate ale părinților, hotărâri de tutelă sau de plasament (dacă e cazul)
Dizabilitate	Certificatul de încadrare în grad de handicap și anexa lui, planul de abilitare-reabilitare, deciziile DGASPC
Medical	Epicrize (rezumatul externării din spital), rețete, recomandări, evaluări, istoricul vaccinărilor, lista medicației
Educație	Hotărâri ale comisiei de orientare școlară, planul de intervenție personalizat, adeverințe
Bani și beneficii	Decizii pentru prestații, opțiunea asistent personal / indemnizație, cereri la primărie cu dovada depunerii
Echipamente	Rețete și decizii ale casei de asigurări, garanții, recomandări pentru dispozitive
Legitimații	Legitimație de transport, card de parcare, înregistrarea SMS 113 (dacă e cazul)
Urgență	Fișa de urgență, lista de contacte

Cum îl organizezi?

1. **la un biblioraft sau o geantă cu separatoare** (cu etichete clare) și fă o **mapă „de drum”** cu cele mai folosite acte, în copie.
2. **Ține originalele acasă**, într-un loc sigur. Pe drum ia copii. La ghișeu, cere pe loc copia legalizată sau confruntarea cu originalul, dacă e nevoie.
3. **Scanează sau fotografiază** fiecare act, cu numele fișierului de forma „AAAA-LL-ZZ_tip-act_copil”. Păstrează fișierele pe un telefon sau pe un stick, protejate cu parolă. Nu le pune în aplicații publice fără parolă. Despre protecția datelor personale, vezi capitolul 3, secțiunea 3.7, și capitolul 10, secțiunea 10.8.
4. **Fă o listă cu termene** (tabelul de mai jos) și pune-o pe frigider și în telefon.

Ce termene ții minte?

Ce	De ce contează	Notează în calendar
Valabilitatea certificatului de încadrare	Drepturile și prestațiile depind de un certificat valabil	Cu 2-3 luni înainte de expirare (durata certificatului: capitolul 3, secțiunea 3.5)
Recomandările medicale pentru echipamente sau vouchere	Au valabilitate limitată (la TECH ASSIST, 12 luni conform metodologiei 2025, confirmat în textul ei)	La data emiterii + 10 luni
Prescripția pentru dispozitive medicale	Se depune la CAS în cel mult 30 de zile de la emitere (capitolul 7, secțiunea 7.7)	Imediat după primire
Cererea de reducere a impozitului local	Termenul diferă între primării: unele au cerut cererea până la 31.03.2026, altele au chemat oamenii la recalculare după OUG 9/2026; nu am găsit un termen fixat de lege [DE VERIFICAT: termenul și data de la care se aplică reducerea, la serviciul de impozite al Primăriei Toplița; dacă ai ratat 2026, depune cererea ori-cum și întreabă de regularizare]	În februarie, cu o lună înainte

Ce	De ce contează	Notează în calendar
Reevaluarea copilului	Este o obligație a părintelui, conform legii (art. 60, litera c)	Când ți se comunică
Schimbări: mutare, stare materială, grad de handicap	Trebuie comunicate la DGASPC. Legea prevede un termen de 48 de ore de la luarea la cunoștință (art. 60, litera f)	Imediat; trimite o comunicare scrisă

IMPORTANT Dacă te muți (de exemplu într-o casă adaptată sau în alt oraș), anunță DGASPC în scris cât mai repede. Legea prevede termen de 48 de ore de la luarea la cunoștință pentru orice schimbare de domiciliu sau reședință (art. 59 alin. 1 lit. h din Legea 448/2006, în textul consolidat de pe legislatie.just.ro; pentru persoana care îngrijește copilul, regula similară e la art. 60 lit. f), iar dosarul se mută la DGASPC-ul noii localități [DE VERIFICAT: procedura de transfer a dosarului la DGASPC-ul noii localități, pe care textul legii nu o descrie; întreabă DGASPC-ul actual și pe cel al noii localități ce acte vor la transfer] . Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la DGASPC / la ANPPDP.

SFAT Când depui un act, cere **număr de înregistrare** sau fotografiază cererea cu ștampila. Procedurile pot dura săptămâni, iar dovada depunerii te apără dacă un document se pierde.

9.8 Bugetul familiei

Cum faci un buget care nu te sperie?

Pot apărea cheltuieli suplimentare (terapii, transport, echipamente) și venituri mai mici, dacă un părinte re-duce programul. Un buget simplu îți arată **unde ești** și unde poți cere ajutor.

Pași:

- Notează veniturile sigure** lunare: salarii, pensii, alocații, prestații. Pentru copil, cele mai relevante prestații sunt:
 - Prestația socială lunară pentru copil** (Legea 448/2006, art. 58). Pentru părintele sau persoana care îngrijește copilul, legea o leagă de un procent din ISR (indicatorul social de referință, o sumă fixată de stat, folosită ca bază de calcul pentru multe prestații): 83% pentru grad grav, 60% pentru accentuat, 30% pentru mediu, din drepturile lunii aprilie 2026 (vezi capitolul 4, secțiunea 4.2). În 2026, ISR este de 660 lei, iar prestația este de 548 lei pentru gradul grav, 397 lei pentru accentuat și 199 lei pentru mediu, de la plățile din mai 2026 (cifre din raportarea oficială ANPIS, vezi capitolul 4). Procentele de 83%, 60% și 30% sunt confirmate în art. 58 din textul consolidat de pe legislatie.just.ro (modificat prin OUG 23/2026, cu aplicare de la drepturile lunii aprilie 2026) (sumele sunt rotunjite în favoarea beneficiarului: calculul simplu dă 396 și 198 lei pentru gradul accentuat și mediu, dar ANPIS plătește 397 și 199 lei; contează suma de pe decizia de plată).
 - Alegerea între asistent personal și indemnizație** pentru copilul cu grad grav (art. 42): se face prin cerere scrisă la DGASPC, cu acordul scris al DGASPC. Indemnizația este plătită de primărie și legată de salariul asistentului personal Confirmă suma actuală la primăria de domiciliu.
 - Alocația de stat** pentru copil: în 2026, 719 lei pe lună pentru copilul cu handicap. Suma apare în raportul oficial al Ministerului Muncii „Asistența socială în anul 2025” (sumele în vigoare din ianuarie 2024), iar alocațiile au rămas înghețate la nivelul plătit: în 2025 prin OUG 156/2024 (art. X lit. k) și în 2026 la nivelul din decembrie 2025, prin Legea 141/2025 (art. XXV lit. k, notă la Legea 61/1993 pe legislatie.just.ro). Dacă vezi altă sumă în extras, întreabă la AJPIH Harghita.
- Notează cheltuielile fixe:** chirie sau rate, utilități, mâncare, transport, terapii, medicamente.
- Notează cheltuielile rare, dar mari:** echipamente, reparații, ochelari, aparat auditiv, o ortează nouă. Împarte-le pe 12 luni și pune banii deoparte.

4. **Creează un „fond de echipamente”,** chiar și cu o sumă mică lunar. Copiii cresc, iar scaunele, ortezele și încălțăminte specială trebuie înlocuite.

5. **Revizuieste bugetul la 6 luni.**

IMPORTANT Nu folosi în calcule sume din presă fără să le verifici. În 2026, presa a amestecat indemnizația de însoțitor a pensionarilor cu invaliditate gradul I (calculată din salariul minim) cu indemnizația părintelui unui copil. Sunt lucruri diferite. Întreabă la DGASPC și la primărie ce sumă ți se aplică ție. Valabil la 22 octombrie 2026.

Ce reduceri la impozitul local există?

Tot ce afli aici trebuie verificat. Facilitățile pentru impozitul pe clădire, teren și mijloc de transport se găsesc în **Codul fiscal (Legea nr. 227/2015)**, nu în Legea 448/2006. Articolul 26 din Legea 448 (scutirea de taxe auto) a fost abrogat din 1 ianuarie 2016, deci informațiile de pe forumuri care îl citează sunt vechi.

Pentru anul fiscal 2026, o ordonanță de urgență (OUG nr. 9/2026, Monitorul Oficial nr. 157 din 27 februarie 2026, modificată prin OUG nr. 17/2026) a înlocuit scutirea cu o **reducere**: 50% pentru gradul grav și 25% pentru cel accentuat, pentru locuința de domiciliu, terenul aferent și un singur mijloc de transport sub 2.000 cmc, inclusiv pentru reprezentantul legal; reducerea se aplică pentru întregul an fiscal 2026, cu regularizare dacă ai plătit în plus (detalii și surse în capitolul 4, secțiunea 4.8). Termenul de cerere nu este fixat clar în sursele pe care le-am putut citi (31 martie 2026 apare la unele primării, dar nu l-am găsit în lege): cere termenul la Primăria Toplița. Actele cerute de primării sunt de obicei: cerere, buletin, certificatul de handicap și actul de proprietate; unele primării au cerut certificatul valabil la 31 decembrie a anului anterior. Cere lista actuală la Primăria Toplița.

Ce faci concret: mergi la **direcția de taxe și impozite** a primăriei, întrebi ce reducere sau scutire ți se aplică și depui cererea cât mai devreme. Păstrezi dovada depunerii. Nu te baza pe procente citite pe internet.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la direcția de taxe a primăriei și la DGASPC înainte să depui cererea.

9.9 Lista de cumpărături și rutele de finanțare

Ce cumperi și în ce ordine?

Lista de mai jos conține **categorii**, nu mărci și nu prețuri (prețurile se schimbă; întreabă furnizorii). Bifează doar ce ți se potrivește, după recomandarea specialistului.

- ☐ **Siguranță (prima prioritate):** alarmă sau clopoțel de ușă, limitatoare de fereastră, capace de prize, blocaje pentru dulapuri cu produse periculoase, detector de fum (întreabă la ISU, Inspectoratul pentru Situații de Urgență, ce recomandări există pentru locuințe), brățară sau card de identificare
- ☐ **Baie și bucătărie:** covoraș antiderapant, scaun de duș, bare de sprijin (montate de un specialist), limitarea temperaturii apei
- ☐ **Mobilitate:** rampe mici de prag; rampă mobilă sau platformă (după avizul specialistului); scaun cu roțile, cadru, orteze (prin prescripție); sistem de transfer, la recomandarea terapeutului
- ☐ **Senzorial și rutine:** cort sau saltea pentru colțul de calm, căști antifonice (la recomandare, nu pentru uz continuu), cartonașe și velcro pentru programul vizual, cutii etichetate
- ☐ **Vedere și auz:** lămpi suplimentare, bandă contrastantă pe trepte; sonerie cu semnal luminos sau alarmă cu vibrații (la recomandarea audiologului)

De unde pot veni banii?

Nu există un program național permanent, cunoscut nouă, pentru adaptarea casei proprii a familiei. **Nu inventăm unul.** Iată ce există sau a existat și trebuie verificat.

1. Dispozitive medicale prin casa de asigurări (CNAS, Casa Națională de Asigurări de Sănătate). Legea prevede dispozitive medicale gratuite în ambulatoriu, conform listei din contractul-cadru. Casa de asigurări emite decizia în maximum 30 de zile de la depunerea documentației (art. 11, alin. 2); Anexa 39 din documentele CNAS indică un termen mai scurt, de 3 zile lucrătoare (vezi capitolul 7, secțiunea 7.7). Pașii: recomandare de la medicul specialist, apoi prescripție de la un medic aflat în contract cu casa de asigurări, apoi dosar la CAS (Casa de Asigurări de Sănătate) Harghita [\[DE VERIFICAT: lista dispozitivelor pentru copii, actele și termenele; HG 521/2023 aprobă contractul-cadru și a fost modificată prin HG 5/2026, iar în iulie 2026 CNAS a pus în dezbatere noi modificări; cere lista și actele actuale la CAS Harghita\]](#).

2. Tichete pentru terapie de recuperare. Art. 11¹ din Legea 448/2006 (text consolidat pe legislatie.just.ro) dă dreptul anual la 12 tichete pentru grad grav și 6 pentru grad accentuat, la recomandarea medicului de familie sau a specialistului, pe baza planului de abilitare-reabilitare (vezi capitolul 4, secțiunea 4.9, și capitolul 5, secțiunea 5.4). Modelul și valoarea tichetului se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, iar costul se suportă din Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate [\[DE VERIFICAT: valoarea tichetului în hotărârea de Guvern în vigoare și dacă se decontează în 2026; întreabă la CAS Harghita\]](#).

3. TECH ASSIST: e-vouchere pentru tehnologii asistive. Este un proiect al ANPDPD din Programul Incluziune și Demnitate Socială 2021-2027. Conform metodologiei din 2025 (în vigoare la data consultării noastre, dar revizuită în iulie 2026, conform unui material juridic prin Ordinul ANPDPD nr. 541/14.07.2026, publicat în M.Of. nr. 605/24.07.2026 [\[DE VERIFICAT: textul ordinului și ce a schimbat, în special criteriile de selecție; nu l-am citit, caută-l pe monitoruloficial.ro sau pe site-ul ANPDPD\]](#)), valoarea maximă este de 39.900 lei cu TVA inclus (art. 12 din metodologia 2025), voucherul are valabilitate 6 luni, iar diferența de preț o plătește familia. Se pot cumpăra produse din listă (rampe mobile, scaune rulante, sisteme de comunicare, mobilier adaptat, sisteme de alarmă și localizare) de la furnizori din lista oficială. **Nu finanțează renovarea băii sau a bucătăriei.** Ai nevoie de recomandare medicală sau de specialist (valabilă 12 luni, conform metodologiei 2025) și de certificat valabil. Înscrierea era închisă în iulie 2026; nu știm dacă va exista o a doua sesiune, așa că urmărește anunțurile ANPDPD. Verifică site-ul ANPDPD, anpd.gov.ro (metodologia îl indică drept loc de anunț, alături de platforma RNTAA).

4. Creditul cu dobândă suportată de stat (art. 27). Legea prevede un credit pentru adaptarea unei locuințe sau pentru tehnologii asistive, inclusiv pentru reprezentanții legali ai copiilor cu handicap grav sau accentuat, cu dobânda suportată din bugetul de stat (art. 27: plafon de 10.000 de euro și returnare în cel mult 10 ani; pentru reprezentanții legali ai copiilor cu handicap grav sau accentuat, textul consolidat leagă creditul de tehnologii asistive și de acces). Nu am găsit nicio sursă care să arate cum funcționează în practică în 2026 [\[DE VERIFICAT: dacă schema funcționează în 2026, la ce bănci și cu ce acte; presa spune că în 2008 guvernul a suspendat contractarea de noi credite și nu am găsit că ar fi fost reluată\]](#). **Nu îl considera un program sigur.** Întreabă la DGASPC.

5. Programe locale sau ale județului. Poate exista ajutor la Primăria Toplița sau la Consiliul Județean Harghita. Nu am găsit informații publice despre un astfel de program; întreabă direct la serviciul de asistență socială al primăriei.

6. Organizații neguvernamentale și fundații. Unele pot ajuta cu echipamente sau cu strângeri de fonduri. Nu numim organizații nevalidate. Criterii de alegere: organizație înregistrată, cu rapoarte publice, care nu cere bani în avans și nu promite vindecare. Începe cu APCDT Toplița (contactele sunt în Anexa 3) și întreabă acolo și la DGASPC ce federații de ONG-uri pentru copii și dizabilități activează în zonă.

Ce NU este finanțare pentru adaptare: programele AFM („Casa Verde”) sunt pentru eficiență energetică, nu pentru accesibilizare (conform paginilor afm.ro, programele Casa Verde finanțează sisteme fotovoltaice, încălzire din surse regenerabile și lucrări de izolare, nu adaptări pentru dizabilități).

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la DGASPC și la AN-PDPD înainte să depui dosarul. Nu plăti niciodată o taxă „de dosar” unei persoane care promite că îți obține vouchere sau credite.

EXEMPLU FICTIV. Familia Pop (mama Ligia, tatăl Sándor, fiul Dani, 9 ani, cu paralizie cerebrală) avea nevoie de o rampă la intrare. Au cerut un deviz de la un meșter, apoi au întrebat la primărie despre autorizare. Au verificat pe site-ul ANPDPD și au văzut că sesiunea de vouchere era închisă. Au pus bani deoparte și au amânat rampa cu trei luni. Între timp au folosit o rampă mobilă împrumutată de un alt părinte din asociație.

9.10 Transportul copilului și mașina familiei

Ce drepturi legate de transport există?

Legea 448/2006 prevede mai multe lucruri utile. **Toate au nevoie de verificare la nivel local.**

Ce	Pe scurt	Unde
Transport urban gratuit	Pentru persoanele cu handicap grav și accentuat și pentru însoțitori, în condițiile stabilite de consiliul local (art. 23 din Legea 448/2006: modalitatea de acordare se stabilește prin hotărâre a consiliului local; întreabă la Primăria Toplița dacă există transport urban local și ce condiții are)	Legitimația pentru transportul urban de suprafață este eliberată de DGASPC județean (art. 23 alin. 3); vezi capitolul 4, secțiunea 4.9
Transport interurban gratuit	Pentru gradul grav (24 de călătorii pe an) și accentuat (12), cu însoțitor în prezența copilului; vezi capitolul 4, secțiunea 4.9 (24 și 12 călătorii pe an sunt confirmate în art. 24 din textul consolidat de pe legislatie.just.ro ; însoțitorul e inclus doar în prezența copilului sau a persoanei cu handicap grav; biletele se tipăresc de DGASPC; alternativ, legea permite bonuri de carburant în locul biletelor)	DGASPC (confirmă la DGASPC Harghita)
Scutire de rovinietă (taxa de drum pentru autoturisme)	Pentru un singur autoturism deținut de fiecare persoană îndreptățită (persoana cu handicap și, după caz, însoțitorul sau asistentul personal, dacă sunt proprietari; art. 28 din Legea 448/2006); cererea se depune la primăria de domiciliu sau la DGASPC, cu cerere-tip, copia certificatului, a buletinului și a certificatului de înmatriculare (anpd.gov.ro , întrebări frecvente; capitolul 4, secțiunea 4.9)	Conform procedurii oficiale
Card de parcare gratuită	Eliberat de autoritatea locală (nu de DGASPC), la cerere, cu costul suportat din bugetul local (art. 65 din Legea 448/2006); actele cerute se întreabă la Primăria Toplița (de obicei buletin, certificat, fotografie)	Primăria
Taxi adaptat	Operatorii de taxi trebuie să aibă cel puțin o mașină adaptată pentru scaun cu roțile (art. 64 alin. 2 din Legea 448/2006; refuzul de a transporta persoana și dispozitivul ei de mers este discriminare, alin. 3). Întreabă la Primăria Toplița dacă există taxi adaptat în oraș	Operatorul de taxi

Cum alegi scaunul auto sau adaptările din mașină?

- **Scaunul auto pentru copil.** Regulile generale din Codul rutier cer dispozitive de siguranță potrivite vârstei și înălțimii. Art. 97 din regulamentul de aplicare a Codului rutier (HG 1391/2006, în forma modificată prin HG 11/2015) cere ca un copil de până la 135 cm să fie transportat într-un dispozitiv de fixare în scaun pentru copii instalat în mașină; peste 135 cm, copilul poartă centura pentru adulți, reglată să nu treacă peste gât sau față, sau stă tot într-un dispozitiv de fixare. Textul a fost citit pe HG 11/2015, nu pe forma consolidată de azi. Nu am găsit reguli speciale pentru copiii cu dizabilități. **Întreabă medicul de recuperare sau un specialist în siguranță auto** ce sistem se potrivește copilului tău. Există scaune cu sprijin suplimentar pentru cap, trunchi sau bazin. Nu recomandăm mărci.
- **Scaunul cu roțile în mașină.** Ancorarea scaunului și a copilului în vehicul este o categorie de produse inclusă în metodologia TECH ASSIST. Dacă transporti un scaun cu roțile într-un vehicul, ancorează-l cu echipament făcut pentru acest scop, nu improviza cu curele obișnuite. Întreabă terapeutul dacă copilul poate sta pe scaunul mașinii sau rămâne în scaunul cu roțile și ce standard trebuie să respecte acesta și cere aceeași informație furnizorului echipamentului.
- **Rampă sau lift de mașină.** Modificările mașinii pot necesita omologare la RAR (Registrul Auto Român). Scutirea de tarif pentru omologare, introdusă în 2024, privește mașinile modificate pentru a fi conduse de persoane cu handicap; conform art. 28^{A1} din Legea 448/2006 (adăugat în 2024), ea privește autovehiculele special modificate pentru a fi conduse de persoane cu handicap, numai pentru autoturismul personal și cât timp certificatul e valabil; nu am găsit că ar acoperi adaptări pentru pasager. Întreabă la RAR.

IMPORTANT

Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la DGASPC și la primărie înainte să depui cererile.

9.11 Ajutorul din casă: cine te poate sprijini

Ce înseamnă să ceri ajutor?

Nu înseamnă că nu te descurci. Înseamnă că dormi mai bine și ai grijă mai bine de copil. Epuizarea îngreunează orice. Dacă simți că nu mai poți, vorbește cu medicul de familie sau cu un psiholog. Nu aștepta să se rezolve de la sine.

Forme de ajutor posibile:

Cine	Ce poate face	Cum începi
Partenerul sau celălalt părinte	Împarte sarcinile (baie, masă, terapie, acte)	Fă o listă împreună și împarte sarcinile pe zile
Bunici, rude, vecini	Câteva ore de supraveghere, o plimbare, o cumpărătură	Dă-le o fișă simplă cu rutina și numerele importante
Asistent personal	Îngrijire la domiciliu, pentru copiii cu grad grav; părintele poate alege între asistent personal și indemnizație (art. 42)	Cerere scrisă la DGASPC; vezi capitolul 4, secțiunea 4.4
Servicii de tip „respiro”	Preluarea temporară a îngrijirii, ca să te odihnești	În lege apare ca „centru de tip respiro”; întreabă la DGASPC Harghita ce există pentru copii
Alți părinți	Schimb de experiență, împrumut de echipamente, sprijin emoțional	APCDT Toplița

Cum pregătești pe cineva să aibă grijă de copil?

1. **Scrive o fișă de o pagină:** nume, mod de comunicare, ce îl liniștește, ce îl sperie, alergii, medicamente date de tine, orar.
2. **Prima oară rămâi în casă** sau pleci pentru foarte puțin. Crește treptat.
3. **Arată-i programul vizual** și locul colțului de calm.
4. **Lasă numerele:** al tău, al medicului, 112.
5. **Nu da instrucțiuni medicale** pe care nu le-a validat medicul.

Pentru starea ta emoțională și pentru epuizare, vezi capitolul 8.

9.12 Planul de urgență: evacuare și fișă de la ușă

Ce urgență poate apărea?

Incendiu, cutremur, inundație, pană de curent (dacă ai echipamente electrice), criză, copil dispărut. Un plan simplu, repetat de câteva ori, reduce panica.

Cum faci planul de evacuare?

1. **Desenează casa**, cu cel puțin **două căi de ieșire** (ușă și fereastră sau a doua ușă) pentru fiecare cameră.
2. **Nu bloca ieșirile** cu mobilă, cutii, cărucioare.
3. **Hotărăște cine ia copilul.** Dacă are mobilitate redusă, stabilești cum îl muți (în brațe, într-un scaun, pe o pătură) și exersați în siguranță, cu specialistul.
4. **Stabilește un loc de întâlnire** în afara casei (poarta, un copac), cunoscut de toți.
5. **Lasă o cheie de rezervă** la un vecin de încredere.
6. **Exersați de 2-3 ori pe an**, ca pe un joc, cu imagini pentru copil.
7. **Montează un detector de fum.** Este o idee bună; întreabă la ISU Harghita ce recomandări există pentru locuințe și pentru familiile cu persoane cu dizabilități.

În caz de urgență, sună la **112**, numărul unic de urgență (site-ul STS confirmă că 112 preia apelurile de urgență și le trimite la ambulanță, SMURD, poliție, pompieri, jandarmerie și Salvamont).

Cum folosești 112 dacă copilul sau tu aveți deficiență de auz sau de vorbire?

Există serviciul **SMS 113** pentru persoane cu deficiențe de auz sau de vorbire. **Înregistrarea prealabilă este obligatorie:** online, pe formularul de pe pagina STS (Serviciul de Telecomunicații Speciale), sau prin formular tipizat trimis prin poștă, cu document medical care atestă dizabilitatea. Un SMS trimis de pe un număr neînregistrat este respins. Procedura din 2026 poate fi diferită; în februarie 2026 s-a anunțat un nou sistem de localizare. Presa din 2026 mai relatează că STS a lansat aplicația „Apel 112” (apel audio-video, chat, mesaje predefinite, interpret în limba semnelor) pentru persoane cu deficiențe de auz și de vorbire. Procedura confirmată pe sts.ro și în OUG 34/2008 (capitolul 12, secțiunea 12.9): în urgență suni mai întâi la 112, iar operatorul, care vede că numărul este înscris, îți răspunde prin SMS de la 113; înscrierea prealabilă se face online, pe formularul de pe pagina STS, sau cu formularul tipizat trimis prin poștă, cu document medical; SMS-urile către și de la 113 sunt gratuite.

CONTACT 112 este numărul unic de urgență. Pentru SMS 113, înregistrează-te din timp, nu în timpul urgenței.

Ce este fișa de urgență a copilului?

Este o pagină cu informațiile esențiale, pe care o poate citi rapid un salvator sau un vecin. Nu am găsit un model oficial; întreabă la medicul de familie sau la DGASPC dacă există unul. Folosește un model simplu și **discută cu medicul copilului ce trebuie să conțină**.

Ce poate conține:

- numele copilului, vârsta, fotografie recentă
- diagnostic scurt, în cuvinte simple (cum îl scrie medicul)
- alergii și medicație (completate **de medic**, nu din ce ai citit)
- cum comunică (vorbește, folosește imagini, gesturi, aparat auditiv)
- ce îl liniștește, ce îl sperie, mențiuni de manevrare (de exemplu „nu ridicați de brațe”)
- contacte: părinți, medicul curant, persoană de încredere
- fără CNP și fără adresa completă, dacă fișa e la vedere

Unde o ții: în interiorul ușii sau lângă ea, într-un loc vizibil, dar discret; o copie în geanta copilului, una în telefon (poză), una la școală sau la terapeut. Actualizează-o la 6 luni (sau mai des, dacă recomandă medicul) și la orice schimbare de medicație.

IMPORTANT Nu pune pe fișă medicație sau doze din proprie inițiativă. Întreabă medicul: „Ce trebuie să știe un salvator despre copilul meu?”.

Dacă copilul poate pleca de acasă, ține la îndemână o fotografie recentă, o descriere (haine, înălțime), lista locurilor cu apă din apropiere și numerele vecinilor. Întreabă la poliție și la ISU Harghita dacă există protocoale locale de căutare.

GREȘELI FRECVENTE

- 1 Cumperi echipamente înainte să ceri recomandarea.** Se întâmplă pentru că vrei să rezolvi repede. Fă invers: recomandare scrisă, apoi cumpărat. De obicei, fără ea nu primești nici vouchere, nici decontare.
- 2 Încui copilul în cameră „pentru siguranță”.** Se întâmplă din frică și epuizare. Alege alarme la uși și ferestre, nu încuiere. În caz de incendiu, copilul nu poate ieși.
- 3 Faci totul odată.** Se întâmplă pentru că vrei să recuperezi timpul. Alege un singur lucru pe săptămână, începând cu siguranța.
- 4 Urmezi sume și reguli din presă sau de pe forumuri.** Legislația se schimbă, iar presa amestecă lucruri. Verifică la DGASPC și la primărie. Nu te baza pe procente sau sume citite online.
- 5 Nu păstrezi dovada depunerii.** Se întâmplă pentru că „e doar o cerere”. Cere număr de înregistrare sau fotografiază ștampila.
- 6 Plătești unei persoane care promite vouchere, credite sau „acte rapide”.** Se întâmplă când ești disperat(ă). Nu plăti în avans; depunerea unui dosar la programele oficiale nu cere să plătești pe nimeni din afară; întreabă direct la DGASPC sau la ANPDPD ce acte cere programul și dacă există vreo taxă.
- 7 Îți ignori propriile nevoi în program.** Se întâmplă pentru că „nu e timp”. Include pauze, altfel oboseala se acumulează.

- 8 Nu anunți DGASPC când te muți sau când se schimbă ceva.** Se întâmplă pentru că nu știai că există obligația. Legea prevede termen de 48 de ore; anunță în scris, cât mai repede.
- 9 Amâni fișa de urgență „până se liniștește situația”.** Urgențele nu se anunță. O pagină completată cu medicul nu durează mult.

UNDE CERI AJUTOR

Cine	Rolul
APCDT Toplița (Asociația Părinților Copiilor cu Dizabilități Toplița)	Sprîjin între părinți, informații locale, idei practice, uneori împrumut de echipamente; contact: 0736 644 302 și 0736 655 462, contact@apcdt.ro , program luni-vineri 9:00–17:00, conform Anexei 3 [DE VERIFICAT de editorii APCDT: dacă Centrul de Zi funcționează și ce servicii oferă acum, înainte de tipărire]
DGASPC Harghita	Certificat, prestații, asistent personal, legitimații, informații despre servicii; Str. Szék nr. 152, Miercurea Ciuc, telefon +40 733 553 058, luni-vineri 8:00–16:00, conform Anexei 3 (sediul s-a mutat temporar, sună înainte)
Primăria Toplița (taxe și impozite, urbanism, asistență socială)	Reduceri de impozit, card de parcare, autorizații, locuințe sociale (str. Nicolae Bălcescu nr. 14; tel. 0266 341 871; Direcția de Asistență Socială 0731 354 094; programul cu publicul nu este afișat, conform Anexei 3)
CAS Harghita (Casa de Asigurări de Sănătate)	Dispozitive medicale prin prescripție; sediul este în Miercurea Ciuc, str. Patinoarului nr. 3, conform Anexei 3 (tel. 0266 310 311 sau 0266 310 260, conform listei caselor județene de pe cnas.ro ; sună la sediu pentru program)
ANPD	Informații despre TECH ASSIST și alte programe naționale; site anpd.gov.ro/web , telefon 0314 338 090, conform Anexei 3
ISU Harghita (Inspectoratul pentru Situații de Urgență)	Informații despre siguranța la incendiu; întreabă și dacă ține evidența familiilor cu persoane cu dizabilități
Medicul de recuperare, kinetoterapeutul, terapeutul ocupațional, psihologul	Recomandări pentru echipamente și amenajări potrivite copilului
STS / 112.ro	Înregistrare pentru SMS 113 (deficiențe de auz sau vorbire) (procedura: capitolul 12, secțiunea 12.9)

CONTACT Contactele detaliate stau în Anexa 3, cu data verificării fiecărui contact. Sună înainte să te deplasezi: programul și sediile se schimbă.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Acte normative:

- Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată în Monitorul Oficial nr. 1 din 3 ianuarie 2008, cu modificările ulterioare. Text consolidat consultat: forma la 5 iunie 2025, copie la cjarges.ro – accesat 20.10.2026. Pentru verificarea finală: legislatie.just.ro. Articole folosite (verificate pe acest text): art. 11 și 11¹, art. 20 și 63, art. 23–24, art. 27, art. 28 și 28¹, art. 42–44, art. 57–58, art. 60, art. 65.
- HG nr. 268/2007 (norme metodologice de aplicare a Legii 448/2006): confirmată ca act pe legislatie.just.ro (ultima formă consolidată listată: 29.11.2012); conținutul nu a fost citit pentru acest capitol.
- Legea nr. 227/2015 (Codul fiscal), facilități la impozite locale; modificările din OUG 9/2026 (Monitorul Oficial nr. 157/2026) și OUG 17/2026 sunt confirmate în capitolul 4, secțiunea 4.8, pe notele de la art. 456 din textul consolidat de pe legislatie.just.ro.

- Ordinul MDRAP nr. 189/2013 (aprobă NP 051/2012, M.Of. nr. 121 din 5 martie 2013) – legeaz.net – accesat 20.10.2026; textul anexei nu a putut fi deschis.
- Metodologia TECH ASSIST (ANPPDP, Programul Incluziune și Demnitate Socială 2021–2027), versiunea 2025, copie găzduită de un terț – accesat 20.10.2026; revizuirea din iulie 2026 nu a fost citită.

Surse medicale și de sănătate publică:

- CDC, „Wandering (Elopement)”, cdc.gov/child-development/disability-safety/wandering.html – accesat 20.10.2026.
- AAP / HealthyChildren, „Autism Wandering Tips”, healthychildren.org – accesat 20.10.2026.
- OMS, „Assistive technology” (fișă informativă, 2 ianuarie 2024), who.int – accesat 20.10.2026.
- AAP, recomandările de somn sigur (2022) și CPSC, temperatura apei calde: CPSC: „Avoiding Tap Water Scalds” (cpsc.gov/s3fs-public/5098-Tap-Water-Scalds.pdf) și „Childproofing Your Home” (cpsc.gov), rezumate consultate la 21.10.2026. AAP somn sigur (2022) citat în text: AAP, „Sleep-Related Infant Deaths: Updated 2022 Recommendations”, *Pediatrics* 150(1):e2022057990 (publications.aap.org); pagina nu s-a putut deschide la 22.10.2026, deci recomandarea e luată din rezumate.
- CDC, Anderson și colab., „Occurrence and Family Impact of Elopement in Children with Autism Spectrum Disorders”, *Pediatrics*, 2012 (stacks.cdc.gov/view/cdc/33848) – accesat 21.10.2026.
- ANPPDP, metodologia TECH ASSIST (cod SMIS 325494), textul din 2025: art. 11 (valabilitatea e-voucherului, 6 luni), art. 12 (39.900 lei cu TVA), recomandarea valabilă 12 luni – citit 21.10.2026.
- STS, pagina „112” (sts.ro/ro/servicii/112) – accesat 21.10.2026.

Presă (orientativ, neconfirmat pe text oficial): fiscalitatea.ro (4.03.2026), newsweek.ro (16.06 și 28.07.2026), infocons.ro (2015, SMS 113).

ÎNTREBĂRI DE PUS SPECIALISTULUI

Medicul de recuperare / kinetoterapeutul / terapeutul ocupațional

1. Ce amenajări sau echipamente sunt cele mai utile pentru copilul meu în următoarele 6 luni?
2. Ce spațiu de manevră sau ce înălțime de mobilier ar trebui să am în camera lui?
3. Cum îl pot ridica sau muta fără să mă rănesc eu și fără să-l doară pe el?
4. Pot primi o recomandare scrisă pentru echipamentul necesar (pentru decontare sau voucher)?
5. Cu ce întrebări ar trebui să merg la un specialist în siguranță auto pentru scaunul din mașină?

Psihologul / psihopedagogul / logopedul

6. Ce tip de program vizual i s-ar potrivi copilului meu și cum îl introducem?
7. Cum arată un colț de calm potrivit pentru el și când îl folosim?
8. Cum îl pregătim pentru schimbări (mutare, terapie nouă, vizită la medic)?

Medicul curant / neurologul / pediatrul

9. Ce informații medicale ar trebui să conțină fișa lui de urgență și ce trebuie să știe un salvator sau un vecin în caz de criză?
10. Sunt restricții pentru baie, apă sau somn (supraveghere specială)?

Asistentul social de la DGASPC / primărie

11. Ce programe locale sau naționale pentru adaptarea locuinței există acum în județ?
12. Ce reducere sau scutire de impozit mi se aplică și până când trebuie să depun cererea?
13. Ce acte îmi trebuie pentru cardul de parcare și pentru legitimația de transport?
14. Ce servicii de tip respiro sau ce asistent personal pot cere pentru copilul meu?

ISU / pompieri

15. Aveți recomandări sau instruire pentru familiile cu copii cu dizabilități (detectoare, evacuare, evidența familiilor)?

Viața de familie și de comunitate: joacă, sport, vacanțe, prieteni

PE SCURT

- Copilul tău are dreptul la joacă, la prieteni, la sport, la vacanțe și la o viață în comunitate, ca orice alt copil. Nu sunt "extra" după terapii. Sunt parte din dezvoltarea lui.
- Legea cere autorităților să facă accesibile locurile de cultură, sport și timp liber. Copiii cu certificat de încadrare în grad de handicap pot avea și gratuități la transport și la unele evenimente, dacă îndeplinesc condițiile (secțiunea 10.4).
- Pentru drumuri mai lungi, pregătirea contează mai mult decât norocul: anunți din timp trenul sau compania aeriană, iei acte și o scrisoare medicală și începi cu o ieșire scurtă (secțiunea 10.3).
- Pozele și povestea copilului sunt ale lui. Gândește-te de două ori înainte să postezi, mai ales poze de la terapie sau din criză (secțiunea 10.8).
- Copiii cu dizabilități sunt expuși mai mult riscului de abuz, în familie, în comunitate și pe internet. Câțiva adulți de încredere și educația pentru siguranță personală sunt cea mai bună protecție (secțiunile 10.9 și 10.10).
- **Urgent:** dacă ai o suspiciune de abuz, nu aștepta să fii sigur. Sună 112 dacă e pericol imediat și anunță DGASPC.
- **Poate aștepta:** alegerea unei activități sau a unei tabere. Începe cu un singur lucru mic, nu cu tot.

ÎN ACEST CAPITOL

10.1 Joaca și prietenii

10.2 Sport, muzică, artă, tabere

10.3 Vacanțe și călătorii

10.4 Drepturi la gratuitate și transport în oraș

10.5 Centre de zi, respiro, ONG-uri și voluntari

10.6 Orașul accesibil

10.7 Vecini, comunitate și reacții în public

10.8 Poze, rețele sociale și intimitatea copilului

10.9 Siguranță online

10.10 Protecția împotriva abuzului și educația pentru siguranță personală

CE AI DE FĂCUT - LISTA DE PAȘI

- ☐ Strânge actele de bază: certificatul de încadrare în grad de handicap (documentul oficial care spune ce grad de dizabilitate are copilul și deschide drepturile), actul tău de identitate și certificatul de naștere al copilului. Fă copii și fotografii pe telefon (când ai putere).
- ☐ Cere la DGASPC (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului) legitimația de transport urban și biletele pentru transport interurban gratuit, dacă ai dreptul (urgent, dacă ai deja drumuri programate).
- ☐ Întreabă la primărie cum obții cardul-legitimație de parcare și dacă orașul are transport urban gratuit pentru familia ta (când ai putere).
- ☐ Alege o singură activitate nouă pentru următoarele două luni: un loc de joacă la ore liniștite, un atelier sau un antrenament adaptat. Spune-i copilului dinainte ce urmează (când ai putere).
- ☐ Notează 3-5 adulți de încredere pentru copil și învață-l, pe înțelesul lui, regulile de siguranță personală (urgent, dacă nu ai făcut-o încă).
- ☐ Stabilește o regulă a familiei pentru poze și rețele sociale: ce se postează, ce nu și cine decide. Spune-o rudelor, școlii și centrului (urgent, dacă copilul e deja expus online).
- ☐ Cere în scris, la orice centru, școală sau ONG, politica privind pozele, filmările și protecția copilului (la prima înscriere).
- ☐ Întreabă la DGASPC Harghita ce centre de zi și ce servicii de respiro (îngrijire de scurtă durată, ca să te poți odihni) există în județ și cum ceri un loc (când ai putere).
- ☐ Contactează APCDT Toplița pentru grupul de părinți și pentru activitățile comune. Datele de contact sunt în Anexa 3; sună înainte să mergi și întreabă ce servicii și ce program au acum, dacă grupul de părinți se întâlnește regulat și dacă Centrul de Zi funcționează deja.
- ☐ Planifică o pauză pentru tine: o seară, o după-amiază, o zi. Cere ajutor unei rude sau unui prieten de încredere (când ai putere, dar nu o amâna prea mult). O pauză nu este egoism. Dacă de multă vreme te simți epuizat sau fără speranță, vorbește cu medicul de familie sau cu un psiholog. Dacă ai gânduri de a-ți face rău ție sau copilului, nu rămâne singur cu ele: sună 112 sau mergi la urgențe și roagă un adult de încredere să stea cu copilul până vine ajutorul. Astfel de gânduri pot apărea la epuizare severă sau la depresie. Ele nu te definesc ca părinte și nu înseamnă că vei trece la fapte, dar merită luate în serios și spuse cuiva. Se tratează, iar ajutorul există. Linii de ascultare și sprijin, cu programul lor, găsești în capitolul 8, secțiunea 8.12.
- ☐ Înainte de o călătorie lungă, scrie o listă de pregătire: acte, medicamente prescrise de medic, scrisoare medicală, contacte de urgență, obiecte care liniștesc copilul (vezi secțiunea 10.3).

10.1 Joaca și prietenii

De ce contează joaca?

Joaca nu este un răsfăț. Prin ea, orice copil învață să comunice, să aștepte, să negocieze și să se simtă în siguranță printre oameni. La copilul cu dizabilități, joaca poate arăta altfel, dar rămâne la fel de importantă. Nicio regulă legală sau medicală nu spune câte ore pe zi trebuie să se joace un copil. Tu poți să-i creezi ocazii potrivite.

Terapiile (vezi capitolul 5) ocupă adesea tot programul. Poți vorbi cu echipa de terapeuți despre momente fără scop în program, doar pentru plăcere. Dacă te simți vinovat că "nu faci destul", nu ești singur, iar sentimentul acesta nu înseamnă că greșești. Odihna și joaca fac parte din dezvoltare.

Dreptul copilului la odihnă, joacă și activități recreative este recunoscut și internațional, la art. 31 din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, ratificată de România în 1990 (Legea nr. 18/1990), și la art. 30 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificată de România în 2011 (Legea nr. 221/2010). Art. 30 alin. (5) lit. d) cere ca și copiii cu dizabilități să aibă acces egal cu ceilalți copii la joacă, recreere, timp liber și activități sportive.

Dacă mai ai și alți copii, ei au nevoie, la rândul lor, de timp doar cu tine, de loc în povestea familiei și de voie să simtă și supărare, și gelozie, și mândrie. Sunt reacții frecvente și nu înseamnă că ai greșit ceva. Un moment fix, chiar scurt, pentru fiecare copil, ajută. Dacă un frate sau o soră pare foarte retras, agitat sau își face griji peste măsură, vorbește cu psihologul școlar sau cu un psiholog. Întreabă la APCDT sau la DGASPC Harghita dacă există în zonă grupuri sau activități pentru frați și surori; noi nu am găsit un astfel de serviciu local.

Cum arată joaca la copii diferiți?

Nu toți copiii se joacă împreună din prima. Unii se joacă alături de alți copii, fără să interacționeze (joacă în paralel). Alții au nevoie de reguli clare și de un adult care arată jocul pas cu pas (joacă structurată). Alții preferă jocuri senzoriale, cu apă, nisip sau muzică. Toate sunt joacă.

EXEMPLU FICTIV. Matei are 6 ani și autism. În parc, se așază lângă ceilalți copii și își aliniaza frunzele pe bancă. Mama lui, Doina, nu îl forțează să alerge cu ei. Stă lângă el și comentează ce face. După câteva întâlniri, un băiat de 5 ani a început să-i aducă frunze. Prietenia s-a născut din răbdare, nu din insistență.

Cum pregătești o ieșire la joacă?

- Alege ore liniștite: dimineața devreme sau în zilele de lucru, când locul de joacă e mai gol.
- Fă o vizită scurtă înainte, doar ca să vadă locul, fără presiunea de a se juca.
- Spune-i dinainte ce urmează, pe înțelesul lui: cu cuvinte, poze sau o "poveste socială" (o poveste scurtă, cu poze, care descrie pas cu pas ce se va întâmpla).
- Stabilește un semn de plecare. Când copilul îl vede, plecați fără discuții.
- Ia un obiect cunoscut: o jucărie, câști contra zgomotului, o sticlă cu apă.

Cum își face copilul prieteni?

Prietenii se construiesc cel mai ușor în contexte repetate: aceeași grupă de sport, același atelier, aceeași clasă. Invită un singur copil acasă, pentru un timp scurt (30-45 de minute), cu o activitate clară: colorat, un joc de masă, o gustare. Spune părinților celui alt copil, pe scurt, ce să știe: "Ana nu vorbește încă, dar înțelege și îi place muzica."

SFAT Mulți părinți găsesc cea mai ușoară înțelegere la alți părinți de copii cu dizabilități, dar nu toți se simt în largul lor într-un grup, și e în regulă și așa. Un grup de părinți, cum este cel din jurul APCDT, poate oferi un loc fără explicații și o rețea de sprijin (contactul APCDT este în Anexa 3). Întreabă când și cât de des se întâlnește grupul.

10.2 Sport, muzică, artă, tabere

Are copilul meu dreptul la sport și activități?

Da, dacă îndeplinești condițiile din lege. Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap (legea principală pentru drepturile persoanelor cu dizabilități), republicată, cu modifi-

căările ulterioare, obligă autoritățile publice să faciliteze accesul persoanelor cu dizabilități la cultură, obiective turistice, sportive și de petrecere a timpului liber (art. 21). Autoritățile trebuie să ajute organizațiile sportive ale persoanelor cu dizabilități și să creeze condiții pentru practicarea sportului. Aceeași lege spune, la art. 9, că sportul poate fi un mijloc de recuperare.

Legea încă folosește cuvântul handicap. În manual spunem dizabilitate, dar păstrăm termenul oficial când este numele unui document.

În practică, oferta depinde de localitate. Într-un oraș mic, ca Toplița, poate nu există un club specializat. Întrebă la școală, la casa de cultură, la clubul sportiv și la APCDT dacă o grupă obișnuită poate primi și copilul tău, cu un adult care să-l ajute.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la DGASPC / la AN-PDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități) înainte să depui un dosar. Denumirea oficială actuală, din textul consolidat al Legii 448/2006 (forma din 31 august 2026), este „Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități”; în texte mai vechi apar și alte denumiri.

Ce fel de sport există?

Pentru copiii cu dizabilități intelectuale există în România Special Olympics, o organizație de sport adaptat, cu antrenamente și competiții pe tot parcursul anului. Conceptul "Sport unificat" înseamnă sportivi cu și fără dizabilități în aceeași echipă. Nu avem confirmat un club sau un program Special Olympics în județul Harghita. Întrebă la APCDT, la DGASPC Harghita și la Special Olympics România dacă există un club, un antrenor sau un program local de sport adaptat.

Alte forme de mișcare care se potrivesc multor copii: înotul, dansul, mersul pe munte în ritm propriu, jocurile cu mingea în curte. Dacă există restricții medicale, **întrebă medicul sau kinetoterapeutul copilului tău** ce e potrivit.

Taberele

Taberele pentru copii cu dizabilități sunt organizate de ONG-uri, uneori cu sprijinul consiliilor județene sau al fundațiilor. Nu avem o sursă oficială actuală despre tabere finanțate special pentru acești copii în Harghita. Întrebă la APCDT, la DGASPC Harghita și la Consiliul Județean Harghita dacă există tabere sau programe de vacanță pentru copii cu dizabilități. Legea 448/2006 (art. 11 alin. (1) lit. c)) prevede dreptul persoanelor cu handicap la un bilet gratuit de tratament balnear pe an, pe baza programului individual de reabilitare și integrare socială și a recomandării medicului de familie sau a medicului specialist. Pentru adulți, numărul bilete-lor se stabilește proporțional cu numărul beneficiarilor, în limita biletelor prevăzute de legea anuală a bugetului asigurărilor sociale de stat (art. 11 alin. (4)). Cum se cere un bilet pentru copil și cine îl distribuie, întrebă la DGASPC Harghita.

Cum alegi o tabără sau un program de vacanță:

- ☐ Întrebă cine organizează, ce autorizații au organizatorul și locul (cazare, masă) și cere să le vezi; dacă organizatorul oferă servicii sociale, întrebă dacă este furnizor autorizat de servicii sociale.
- ☐ Cere programul pe zile și întrebă câți adulți sunt la câți copii.
- ☐ Întrebă ce pregătire au însoțitorii și cum gestionează o criză, o nevoie medicală sau o boală (și cum ești anunțat).
- ☐ Cere politica de protecție a copilului și politica privind pozele și filmările.
- ☐ Întrebă dacă poți veni o zi înainte, să vezi locul și oamenii.
- ☐ Nu semna nimic pe loc. Ia formularul acasă și citește-l.

SFAT Pentru prima tabără, alege una scurtă sau o tabără de zi, cu întoarcere acasă seara. Experiența merge mai bine dacă e treptată.

10.3 Vacanțe și călătorii

Pot să călătoresc cu copilul meu?

Da, cu pregătire. Mulți părinți renunță la vacanțe de teamă, iar teama aceasta se poate înțelege. Merită totuși pași mici: un weekend la 50 de kilometri, la o pensiune accesibilă, poate fi un început bun.

Pregătirea de bază

- Discută cu medicul copilului dacă drumul este potrivit și ce documente medicale să iei. Nu putem spune aici dacă un copil anume poate zbura sau călători mult. Aceasta este o decizie medicală.
- la certificatul de încadrare în grad de handicap (original și copie), o scrisoare medicală scurtă, lista medicamentelor prescrise, cardul de asigurări și contactele de urgență.
- Pentru străinătate, o scrisoare medicală tradusă în engleză poate ajuta. Pentru aparate sau lichide medicale la aeroport, întreabă compania și aeroportul ce reguli se aplică și nu te baza pe zvonuri. Regulile diferă de la o companie la alta, așa că cere răspunsul în scris, cu mult timp înainte de zbor.
- Pregătește copilul: arată-i poze cu locul, trenul sau avionul, spune-i cât durează drumul și ce se va întâmpla.
- la o "trusă de calm": jucărie preferată, căști, gustări cunoscute, o activitate liniștită.

Cum călătorești cu trenul în România?

Cine poate cere: părintele sau reprezentantul legal al copilului cu certificat de încadrare în grad de handicap grav sau accentuat.

Conform Legii 448/2006 (art. 24), copilul cu handicap grav are dreptul la transport interurban gratuit: la alegere, tren (în limita costului unui bilet de tren Inter Regio, clasa a II-a, cu rezervare), autobuz sau navă fluvială, în limita a **24 de călătorii pe an calendaristic**. Copilul cu handicap accentuat are dreptul la **12 călătorii pe an calendaristic**. Numărul a fost modificat prin Legea 145/2020, în vigoare din 25 iulie 2020. Unele surse mai vechi sau articole din presă spun "12 dus-întors". Forma consolidată citită de noi spune 24 și 12 de călătorii.

Însoțitorul copilului cu handicap grav călătorește gratuit, dar numai în prezența copilului. La fel este și pentru însoțitorul copilului cu handicap accentuat.

Unde: biletele de călătorie gratuite se tipăresc și se eliberează de DGASPC județean (art. 24 alin. (6¹) din Legea 448/2006 și art. 11 din Normele aprobate prin HG 1.017/2018). Pentru Harghita, este DGASPC Harghita (contact în Anexa 3). Cu ele (și cu certificatul) mergi la casa de bilete CFR și obții biletul de tren. Facilitățile din Legea 448/2006 se obțin doar la casa de bilete, nu online.

Ce acte îți trebuie (potrivit Normelor din HG 1.017/2018; lista exactă și eventualele cerințe locale le confirmi la DGASPC Harghita):

- ☐ cerere la DGASPC, în care scrii numărul și data certificatului de încadrare și îți dai acordul pentru prelucrarea datelor (DGASPC poate avea un formular-tip; cererea o poate depune reprezentantul legal);
- ☐ certificatul de încadrare în grad de handicap;
- ☐ actul de identitate al reprezentantului legal;
- ☐ certificatul de naștere al copilului;
- ☐ fotografie: Normele nu o cer; întreabă la DGASPC Harghita dacă o solicită.

În cât timp primești răspuns: Normele din HG 1.017/2018 nu stabilesc un termen pentru eliberarea biletelor; înțreabă la DGASPC Harghita în cât timp le primești și notează data depunerii. Biletele pentru anul în curs pot fi cerute până la 31 decembrie. Biletul este nominal și netransmisibil, iar valabilitatea lui se stabilește de DGASPC: de regulă, până în ultima zi a lunii în care expiră certificatul sau până la sfârșitul lunii ianuarie a anului următor, dacă certificatul expiră mai târziu. La călătorie, copilul până la 14 ani se legitimează cu certificatul de naștere (original sau copie). Persoana cu handicap poate călători singură sau cu un singur însoțitor.

Actul de aplicare: modul concret de acordare a biletelor este stabilit prin Normele metodologice aprobate prin HG nr. 1.017/2018 (Monitorul Oficial nr. 1111/28.12.2018), care introduc din 1 ianuarie 2019 același bilet de călătorie gratuită pentru tren, autobuz și navă. Singura modificare listată pe legislatie.just.ro este cea din HG 507/2019 (art. 11 alin. (1)). Nota de subsol a Legii 448/2006 încă trimite la HG 680/2007, un act mai vechi.

Dacă ți se refuză: cere refuzul în scris, păstrează dovada depunerii și vezi capitolul despre contestații și discriminare (capitolul 12).

Asistență în gară (PRM). CFR Călători oferă asistență persoanelor cu mobilitate redusă. Cererea se face cu cel puțin 24 de ore înainte de călătorie, online (secțiunea PRM de pe site-ul de bilete CFR) sau cu formular standard la case și agenții. Primești un număr unic al cererii; păstrează-l. Biletele trebuie cumpărate în cel mult 3 zile calendaristice de la cerere și nu mai târziu de 24 de ore înainte de plecare, altfel cererea se anulează. Persoanele care folosesc un scaun cu roțile primesc asistență cu scaunul nepliat doar la clasa a II-a, pe anumite trenuri și între gări dotate; listele sunt pe site-ul CFR. CFR publică două numere pentru informații despre asistența PRM, ambele cu program zilnic 8:00–20:00: 0731 990 987 (pagina de asistență PRM de pe cfr-calatori.ro) și 0731 990 129 (pagina PRM din aplicația de bilete, unde apare și e-mailul bileteonline@cfrcalatori.ro). Dacă unul nu răspunde, încearcă-l pe celălalt.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la DGASPC / la AN-PDPD înainte să depui dosarul.

SFAT Fotografiază toate actele înainte să le depui și păstrează numărul cererii PRM într-o notiță pe telefon.

EXEMPLU FICTIV. Ana are 7 ani, un certificat de handicap grav, și folosește un scaun cu roțile. Mama ei, Ioana, vrea să o ducă la bunici, la Brașov. Cu două săptămâni înainte, merge la DGASPC și ridică biletele gratuite. Cu 3 zile înainte, merge la casa de bilete CFR cu certificatul și obține biletele. Face cererea PRM online, cu 3 zile înainte, și notează numărul. În gară, un angajat o așteaptă la locul stabilit. Pașii au cerut timp, dar la a doua călătorie totul a mers mai repede.

Cum călătorești cu avionul?

Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 privind drepturile persoanelor cu dizabilități și ale persoanelor cu mobilitate redusă în transportul aerian interzice (art. 3) refuzul rezervării sau îmbarcării din cauza dizabilității. Excepțiile (art. 4) sunt doar pentru cerințe de siguranță prevăzute de lege sau dacă dimensiunea aeronavei ori a ușilor face îmbarcarea fizic imposibilă; în acest caz compania trebuie să încerce să propună o alternativă acceptabilă și să ofere rambursarea sau o rută alternativă. Reclamația se face mai întâi la aeroport sau la compania aeriană (art. 15 alin. (1)) și, dacă nu primești satisfacție, la organismul național desemnat (art. 14 și 15 alin. (2)).

Conform paginii oficiale europene Your Europe (accesată 20.10.2026), pentru zborurile din UE:

- anunți compania aeriană, agenția sau touroperatorul cu **cel puțin 48 de ore** înainte;
- asistența în aeroport și la bord este gratuită;
- transportul gratuit al unui câine de asistență recunoscut, al echipamentului medical și al a până la 2 piese de echipament de mobilitate (formularea din pagina Your Europe în engleză);

- dacă scaunul cu roțile este deteriorat sau pierdut, reclami imediat la aeroport sau la companie. Ai dreptul la despăgubire (art. 12 din Regulamentul 1107/2006), potrivit normelor internaționale, europene și naționale. Limita sumei și procedura exactă depind de aceste norme, așa că întreabă compania și păstrează dovezile;
- dacă reclamația nu e rezolvată, te poți adresa organismului național de supraveghere. În România, potrivit site-ului Autorității Aeronautice Civile Române (AACR), HG 787/2007 o desemnează să supravegheze art. 8 din regulament (asistența în aeroport). Datele de contact și procedura AACR sunt pe caa.ro. Pentru refuz de imbarcare, anulare sau întârziere prelungită, AACR arată pe site-ul său că reclamațiile sunt de competența ANPC (Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor), desemnată prin HG 1912/2006; ANPC publică un formular de reclamație pentru pasagerii aerieni.

La tren, Your Europe indică anunțarea cu cel puțin 24 de ore înainte; la autocar (curse de cel puțin 250 km), 36 de ore; la vapor, 48 de ore. Nu am găsit nicio bază legală pentru bilete de avion "gratuite".

Taxiul

Refuzul unui taximetrist de a transporta o persoană cu dizabilități și dispozitivul ei de mers este considerat discriminare, conform art. 64 alin. (3) din Legea 448/2006. Poți sesiza CNCD (Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării), în termen de 1 an de la fapta respectivă sau de la data la care ai putut afla de ea (art. 20 alin. (1) din OG 137/2000, cum o aplică CNCD în hotărârile sale), și primăria care a autorizat taxiul (în primărie, taxiurile sunt autorizate de compartimentul de transport licențiat în acest scop, potrivit Legii 38/2003). Reclamațiile scrise privind calitatea serviciului pot fi trimise și agenției teritoriale a Autorității Rutiere Române (ARR).

Hoteluri și pensiuni accesibile

Legea 448/2006, art. 68, a cerut hotelurilor, până la 31 decembrie 2007, cel puțin o cameră adaptată pentru persoane care folosesc un scaun cu roțile, marcaje tactile la intrare și lifturi cu semne tactile. Nu am găsit o sursă despre cum se verifică astăzi, în practică, respectarea acestor obligații. "Accesibil" pe un site poate însemna lucruri foarte diferite, așa că întreabă concret, înainte să rezervi:

- ☐ Camera este la parter sau există lift? Cât de lat este liftul?
- ☐ Ușile au lățime suficientă pentru scaunul cu roțile? Există praguri?
- ☐ Baia are duș fără prag și bară de sprijin?
- ☐ Cum este patul (înălțime, posibilitate de bare laterale)?
- ☐ Cât de zgomotos este locul (lângă un bar, o discotecă, o șosea)?
- ☐ Ce se poate mânca pentru alergeni sau diete prescrise de medic?
- ☐ Există loc de parcare aproape de intrare?
- ☐ Este permis câinele de asistență?

Pentru mulți copii cu sensibilitate senzorială crescută, un loc liniștit contează mai mult decât o rampă. Descrie-i gazdei nevoile copilului, nu doar diagnosticul.

10.4 Drepturi la gratuitate și transport în oraș

Ce gratuități are copilul la evenimente?

Conform Legii 448/2006 (art. 21), copilul cu handicap și persoana care îl însoțește au gratuitate la bilete pentru spectacole, muzee, manifestări artistice și sportive. Textul nu leagă gratuitatea copilului de gradul de handicap. Cheltuielile se acoperă din bugetul de stat, din bugetele locale sau din bugetul organizatorului. Pentru adulți, gratuitatea depinde de grad.

Cum folosești dreptul: prezintă certificatul la casă și cere biletul gratuit pentru copil și pentru tine. Dacă persoana nu cunoaște regula, cere să vorbești cu un responsabil și amintește prevederea din lege. Dacă ți se refuză, notează data, locul, numele persoanei și cere refuzul în scris.

De la 1 ianuarie 2025, instituțiile publice de spectacole și concerte trebuie să facă accesibilă cel puțin o producție artistică pe an (Legea 240/2024, care a introdus art. 21 alin. (2¹) în Legea 448/2006). Întreabă la teatru sau la filarmonica din apropiere dacă au astfel de spectacole.

Cum funcționează transportul urban?

Persoanele cu handicap grav sau accentuat călătoresc gratuit pe liniile de transport urban de suprafață și pe metrou. Conform art. 23 din Legea 448/2006, beneficiază și însoțitorii persoanelor cu handicap grav, însoțitorii copiilor cu handicap accentuat (în prezența copilului) și asistenții personali. Legitimația pentru transportul urban de suprafață este eliberată de DGASPC județean (pentru tine, DGASPC Harghita), este valabilă pe tot teritoriul țării și este recunoscută de toate regiile de transport local (art. 23 alin. (3)). Modalitatea și cuantumul gratuității se stabilesc prin hotărâre a consiliului local, iar plata vine din bugetele locale.

Nu am confirmat dacă Toplița are transport urban organizat și ce hotărâre are Consiliul Local. Întreabă la primărie.

Cum ceri legitimația de transport?

Cine poate cere: părintele sau reprezentantul legal al copilului cu certificat de grad grav sau accentuat.

Unde: la DGASPC din județul de domiciliu.

Ce acte îți trebuie: nu am găsit o listă oficială separată; pentru biletele interurbane vezi lista de la 10.3 și întreabă la primărie sau la DGASPC Harghita dacă mai cer și alte acte pentru legitimația de transport urban.

În cât timp primești răspuns: nu am găsit un termen oficial; întreabă la DGASPC Harghita și notează data depunerii.

Dacă ți se refuză: cere refuzul în scris și vezi capitolul 12.

IMPORTANT

Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la DGASPC / la AN-PDPD înainte să depui dosarul.

Parcarea și cardul-legitimație

Legea 448/2006 (art. 65) prevede că în parcarile de la clădirile de utilitate publică, cel puțin 4% din locuri, dar nu mai puțin de 2, trebuie adaptate și rezervate. Persoana cu dizabilități sau reprezentantul legal poate cere un card-legitimație pentru parcare gratuită. Autovehiculul care transportă persoana cu card are parcare gratuită. Cardul este eliberat de autoritățile locale, iar costurile vin din bugetele locale.

Cardul se eliberează la primăria de domiciliu sau de reședință, nu la DGASPC. Potrivit Ordinului ANPDPD nr. 163/2023 (Monitorul Oficial nr. 169/28.02.2023), cererea se depune fizic sau electronic și se prezintă, în original, actul de identitate, certificatul de încadrare în grad de handicap și o fotografie 3/4 cm, tip carte de identitate (poate fi depusă și electronic, în format jpeg). Cardul are un format unic național din 1 iulie 2023. Pot folosi cardul și reprezentanții legali, părintele, tutorele sau persoana care îngrijește copilul în baza unei măsuri de protecție specială. Cardurile emise înainte de 1 iulie 2023 au fost valabile până la 30 iunie 2024, deci un card vechi trebuie schimbat. Ordinul nu stabilește un termen de eliberare; întreabă la primărie în cât timp îl primești. A existat o propunere legislativă pentru cardul de două tipuri (A pentru dizabilități locomotorii, B pentru altele), cu amenzi pentru parcare fără drept. Nu am găsit dovada că a fost adoptată [DE VERIFICAT: dacă propunerea cu cardul de tip A și B (adoptată de Senat la 8 decembrie 2025, potrivit presei; amenzi de 500–1.500 lei pentru tipul B pe locurile rezervate) a fost votată de Camera Deputaților și promulgată; nu am găsit votul Camerei sau promulgarea, iar o

sursă din martie 2026 descria încă regulile vechi; verifică stadiul pe cdep.ro și în Monitorul Oficial]. Pentru familiile cu copii cu autism sau cu alte dizabilități care nu se văd, această distincție contează mult.

Parcarea pe un loc rezervat fără drept se sancționează cu amendă de la 2.000 la 10.000 lei și cu ridicarea mașinii de pe loc (art. 100 alin. (1) lit. g) din Legea 448/2006, forma consolidată din 31 august 2026). Amenda se constată de agenții de circulație sau de personalul de control cu atribuții în acest sens.

10.5 Centre de zi, respiro, ONG-uri și voluntari

Ce este un centru de zi?

Un centru de zi pentru copii cu dizabilități este un serviciu social în care copilul petrece o parte din zi, cu activități de recuperare, educație, socializare și joacă, și se întoarce seara acasă. Nomenclatorul serviciilor sociale (HG nr. 268/2026, în vigoare din 1 iulie 2026, publicată în Monitorul Oficial nr. 342/28.04.2026) a înlocuit HG nr. 867/2015 și include "Centre de zi și recuperare pentru copii cu dizabilități" (cod 889.3.I.CZAR.C; în vechiul nomenclator se numeau "Centre de zi de recuperare pentru copii cu dizabilități"). Standardele de calitate sunt cele din Ordinul ministrului muncii și justiției sociale nr. 27/2019 privind aprobarea standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale de zi destinate copiilor (Monitorul Oficial nr. 160/28.02.2019). Întreabă la DGASPC Harghita dacă standardele au fost actualizate după noul nomenclator.

Ce este respiro?

Respiro înseamnă îngrijire de scurtă durată a copilului, ca să te poți odihni, să rezolvi probleme sau să stai cu ceilalți membri ai familiei. Noul nomenclator (HG 268/2026) conține și "Centre respiro pentru familiile copiilor cu dizabilități", cu activități de supraveghere, îngrijire, găzduire temporară, consiliere, socializare și timp liber, abilitare și reabilitare, asistență medicală (cod 889.3.7.SSUP.C, la categoria serviciilor de suport; în vechiul nomenclator, cod 8899CZ-PN-VII). În vechiul nomenclator (HG 867/2015), istoricul consolidat de pe legislatie.just.ro arăta că singura modificare a nomenclatorului din ultimii ani a fost adusă prin HG nr. 1.433/2022 (Monitorul Oficial nr. 1174/07.12.2022), deci aceasta este actul care a introdus poziția.

Nu putem promite că există un centru respiro în județul Harghita sau la Toplița: pagina „Servicii” a DGASPC Harghita și lista furnizorilor acreditați din noiembrie 2025 nu conțin un astfel de serviciu pentru copii (vezi capitolul 8). Nu am confirmat câte zile pe an se pot folosi, cine este eligibil și cât costă. Întreabă la DGASPC Harghita și la Primăria Toplița dacă serviciul există.

SFAT Dacă nu există respiro oficial, poți crea un respiro informal: o "bancă de timp" între familii, în care vă schimbați ore de supraveghere, sau o rudă ori un vecin de încredere. Pregătește bine persoana: ce poate copilul, ce nu, ce îl liniștește, ce faci în caz de criză, numere de contact. Dacă copilul are nevoi medicale (epilepsie, hrănire pe sondă, medicație), persoana trebuie instruită de medic sau de echipa copilului înainte să rămână singură cu el. Începe cu perioade scurte, cu tine în apropiere, și alege oameni pe care îi cunoști bine.

Cum alegi un centru de zi?

Un centru de încredere are, de obicei:

- ☐ licență sau acreditare ca furnizor de servicii sociale (Ministerul Muncii publică pe mmuncii.gov.ro listele furnizorilor acreditați, actualizate periodic; cere organizației și copia licenței de funcționare a serviciului);
- ☐ program clar, plan individualizat pentru fiecare copil, evaluat periodic;
- ☐ raport rezonabil între personal și copii;
- ☐ colaborare reală cu familia (discuții regulate, nu doar informări);

- ☐ politică scrisă de protecție a copilului și o procedură pentru sesizări;
- ☐ reguli clare privind pozele și filmările (vezi 10.8);
- ☐ transport, dacă ai nevoie, și costuri transparente (la serviciile publice, întreabă dacă sunt gratuite și cere răspunsul în scris).

Cere să vizitezi centrul înainte de înscriere, la o oră când copiii sunt acolo. Observă cum vorbește personalul cu copiii, cât de liniștit este locul, dacă copiii par implicați.

Ce face un ONG pentru părinți?

O asociație, cum este APCDT (Asociația Părinților Copiilor cu Dizabilități Toplița), este formată din părinți și susținători. Ea poate oferi informare, grupuri de sprijin, activități de timp liber, uneori servicii directe (de exemplu centru de zi sau terapii) și reprezentarea intereselor familiilor în fața autorităților. Legea 448/2006 (art. 25 alin. (6)) prevede că ONG-ul al cărui membru este persoana cu handicap o poate asista în fața instanțelor.

Contactul asociației este în Anexa 3. Serviciile concrete, programul și condițiile de înscriere se confirmă direct cu ea: întreabă ce servicii oferă acum și care sunt condițiile de înscriere.

Voluntarii: ce trebuie să știi?

Legea nr. 78/2014 privind reglementarea activității de voluntariat (forma consolidată, cu modificări până la Legea 211/2022) definește voluntariatul drept participarea fără remunerație la activități de interes public, organizate de persoane juridice (art. 3). Organizația-gazdă oferă instruire inițială (art. 9 alin. (3)) și, la cererea voluntarului, un certificat de voluntariat. Activitățile izolate, ocazionale, din motive familiale, de prietenie sau de vecinătate, nu intră sub această lege (art. 5). Voluntar poate fi persoana care a dobândit capacitate de muncă potrivit legislației muncii (art. 3 lit. e)), adică, de regulă, de la 16 ani; confirmă la organizație ce reguli aplică pentru adolescenți.

Dacă un voluntar lucrează cu copilul tău, ia măsuri simple, fără să bănuiești pe nimeni dinainte:

- ☐ cere să știi cine este, din ce organizație face parte și ce va face concret;
- ☐ întreabă ce verificări face organizația înainte să accepte voluntari care lucrează cu copii. Legea 118/2019 (art. 18 alin. (1), în forma modificată prin Legea 38/2026) obligă entitățile din învățământ, sănătate, protecție socială, educație fizică și sport, a căror activitate presupune contact direct cu copii sau cu persoane cu dizabilități, să ceară certificatul de integritate comportamentală și la încheierea contractelor de voluntariat; certificatul este valabil 6 luni de la eliberare;
- ☐ nu lăsa un voluntar nou singur cu copilul, mai ales la îngrijire intimă, în primele întâlniri;
- ☐ spune-i copilului că poate să-ți povestească orice;
- ☐ observă cum reacționează copilul la întâlniri și ascultă-l.

10.6 Orașul accesibil

Ce spune legea despre accesibilitate?

Legea 448/2006 (art. 62) cere ca clădirile de utilitate publică, căile de acces, mijloacele de transport în comun și stațiile, taxiurile, parcarile și străzile să fie adaptate. Art. 21 alin. (2) cere, la obiectivele culturale, sportive și turistice, rampe sau lifturi, ghidaj acustic și hărți tactile, avertizare vizuală și amplificatoare, ghidaj în limbaj ușor de citit și cel puțin o toaletă accesibilizată.

În realitate, multe orașe sunt departe de aceste cerințe: rampe prea abrupte, trotuare blocate, uși care nu se deschid. Nu este vina ta.

Cum raportezi o barieră?

- ☐ Fotografiază bariera (locul, data) și notează adresa exactă.
- ☐ Scrie o sesizare la primărie (compartimentul de urbanism sau de asistență socială), cu data, descrierea și fotografia. Cere număr de înregistrare.
- ☐ Dacă nu primești răspuns sau soluția lipsește, adresează-te inspecției sociale. Nerespectarea unor articole din lege (printre ele art. 61-64 și 66-68 despre accesibilitate și art. 65 despre parcuri) se sancționează cu amendă de la 10.000 la 25.000 lei (art. 100 alin. (1) lit. b)), constatată de inspectorii sociali (art. 100 alin. (2)). Agenția Județeană pentru Plăți și Inspecție Socială (AJPIS) Harghita este în Miercurea Ciuc, pe str. Kossuth Lajos (site-ul lor arată numărul 44, iar în subsol 94, deci sună înainte să mergi), iar sesizarea se poate trimite scris la ajpis.harghita@mmanpis.ro; program luni-joi 08:00-16:30, vineri 08:00-14:00 (harghita.mmanpis.ro/contact). Scrie-ți numele și datele de contact: petițiile anonime nu sunt luate în considerare.
- ☐ Dacă ți s-a refuzat accesul sau un serviciu din cauza dizabilității, poți sesiza CNCD, în termen de 1 an de la fapta respectivă sau de la data la care ai putut afla de ea (art. 20 alin. (1) din OG 137/2000, cum o aplică CNCD în hotărârile sale).
- ☐ Spune și la APCDT. Sesizările făcute de o asociație pot fi mai greu ignorate decât cele individuale.

SFAT O sesizare scurtă, politicoasă și cu poză este mai eficientă decât una lungă și furioasă. Păstrează copia și numărul de înregistrare.

10.7 Vecini, comunitate și reacții în public

Cum le spun vecinilor?

Nu ești obligat să explici nimic nimănui. Dar o explicație scurtă, spusă cu calm, schimbă de multe ori relația cu vecinii. Poți spune, de exemplu: "Matei are autism. Uneori strigă sau se agită când e zgomot. Nu o face cu rea-intenție. Vă mulțumim pentru răbdare." Alege tu cât spui și cui; nu trebuie să dai diagnosticul.

EXEMPLU FICTIV. Familia Kovács locuiește într-un bloc din Toplița. Fiul lor, Bence, are 9 ani și face crize când aude sirena sau aspiratorul. Tatăl a lăsat vecinilor un bilet scris în română și în maghiară, în care a explicat pe scurt de ce se aude uneori zgomot și cum pot ajuta (de exemplu, să nu bată la ușă când copilul e în criză). Două vecine îl salută de atunci pe Bence pe nume. Dacă adaptezi un astfel de bilet în maghiară, cere unui vorbitor nativ să verifice textul.

Ce faci când copilul are o criză în public?

O criză senzorială sau emoțională într-un magazin, într-un autobuz sau în parc este grea pentru toți. Câteva lucruri simple ajută.

- Începe cu siguranța copilului: scoate-l, dacă poți, din mulțime sau din zgomot.
- Respiră. Vorbește puțin, calm și cu aceleași cuvinte pe care le știe.
- Nu-l certa și nu-i cere să explice în timpul crizei. La mulți copii, mai ales la cei cu autism sau cu hipersensibilitate senzorială, o criză (de tip "meltdown") nu este un capriciu, ci o supraîncărcare pe care copilul nu și-o poate controla în acel moment. La alții, cauza poate fi durerea, foamea, oboseala sau frustrarea de a nu putea comunica; echipa copilului te ajută să înțelegi ce se potrivește copilului tău.
- Dă-i loc și timp. Poți sta lângă el, fără să îl atingi dacă îl deranjează.
- Nu simți că trebuie să te justifici în fața privitorilor.

- Dacă încearcă să fugă sau își poate face rău, siguranța vine înaintea oricărei reguli. Imobilizarea fizică poate răni copilul și pe tine și e doar ultima soluție, pentru un pericol imediat (de exemplu, o stradă cu mașini), cât mai scurt posibil. Nu apăsă pe piept, gât sau abdomen, nu culca copilul cu fața în jos și nu-l ții pe jos: poziția cu fața în jos și presiunea pe trunchi pot îngreuna respirația și sunt periculoase. Cea mai sigură variantă în pericol imediat este să-l ții de mână sau să-l iei în brațe doar cât e nevoie ca să ajungi într-un loc sigur. Cere psihologului sau terapeutului să te învețe, din timp, tehnici sigure și cum să previi crizele.
- Dacă o criză durează neobișnuit de mult sau pare legată de durere ori boală, vorbește cu medicul. Dacă e pericol imediat, sună 112.
- După criză, fii blând cu tine: e firesc să te simți epuizat sau jenat.

Dacă ai de ales între a termina cumpărăturile și a ieși cu copilul, alege copilul. Un plan pentru astfel de momente se stabilește dinainte, cu psihologul sau terapeutul copilului.

Cum răspund privitorilor?

Adesea oamenii privesc pentru că nu înțeleg, nu pentru că vor să rănească. Totuși, nu trebuie să fii înțelegător în fiecare moment. Câteva formule scurte, dacă ți se potrivesc:

Situația	Ce poți spune
Cineva te privește insistent	"Mulțumesc, ne descurcăm."
Cineva îți dă sfaturi nesolicitate	"Apreciez că vă pasă. Știm ce avem de făcut."
Un copil curios întreabă	"El nu vorbește încă, dar înțelege. Poți să-i spui bună!"
Cineva face un comentariu răutăcios	Nu trebuie să răspunzi. Poți pleca.

Poți avea la tine și un mic card de informare, de exemplu: "Copilul meu are autism. Vă rog să aveți răbdare."

Discriminarea

Refuzul de acces sau de serviciu din cauza dizabilității poate fi discriminare. Poți sesiza CNCD. Legea 448/2006 (art. 6-7) arată că promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități revine în principal autorităților locale și, în subsidiar, societății civile și familiei. Vezi capitolul 12 pentru pașii concreți.

În județul Harghita, mulți oameni vorbesc maghiara. Constituția (art. 120 alin. (2)) prevede că, în unitățile administrativ-teritoriale în care o minoritate națională are o pondere semnificativă, se asigură folosirea limbii minorității, în scris și oral, în relațiile cu autoritățile administrației publice locale și cu serviciile publice deconcentrate, în condițiile legii organice. Legea organică (Codul administrativ, art. 94) cere ca, în unitatea administrativ-teritorială în care minoritatea depășește 20% din locuitori, autoritățile locale și instituțiile lor subordonate să folosească limba minorității în relația cu cetățenii. Sub acest prag, consiliul local poate decide prin hotărâre să o folosească totuși. Întreabă la fiecare instituție (inclusiv la DGASPC și la serviciile sociale) dacă poți primi informații și servicii și în maghiară.

IMPORTANT

Valabil la 22 octombrie 2026. Legile se schimbă. Verifică la DGASPC / la ANPDPD înainte să depui o sesizare sau un dosar.

10.8 Poze, rețele sociale și intimitatea copilului

Cui aparține imaginea copilului?

Copilul are propriul drept la imagine și la viață privată. Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările ulterioare, spune la art. 22 că este interzisă orice acțiune de natură să afecteze imaginea publică a copilului sau dreptul lui la viață intimă, privată și familială. Participarea copilului de până la 14 ani la dezbateri publice în programe audiovizuale se face numai cu consimțământul scris al copilului și al părinților. Aceeași lege interzice ca părinții, reprezentanții, furnizorii de servicii sau organizațiile să folosească sau să expună copiii pentru avantaje personale sau instituționale ori pentru a influența decizii publice. Asta contează și pentru ONG-urile care folosesc poze în campanii de strângere de fonduri.

Codul civil (Legea nr. 287/2009, republicat) protejează viața privată, demnitatea și dreptul la propria imagine (art. 71-75). El menționează explicit și difuzarea imaginilor unei persoane aflate la tratament într-o unitate medicală, ca atingere a vieții private (art. 74).

Până la 14 ani, copilul nu are capacitate de exercițiu, deci hotărăsc părinții, în interesul copilului. De la 14 ani, copilul are capacitate de exercițiu restrânsă (art. 41 din Codul civil): actele lui juridice se încheie cu încuviințarea părinților, iar singur poate face doar acte de conservare, acte de administrare care nu îl prejudiciază și acte de dispoziție de mică valoare, cu caracter curent. Legea 272/2004 (art. 24) dă copilului capabil de discernământ dreptul să-și exprime opinia în orice problemă care îl privește. În textele citite de noi nu există o regulă separată, pe vârste, pentru poze și postări, deci e bine să ceri părerea copilului și să o iei în serios.

Și GDPR?

Regulamentul (UE) 2016/679 (GDPR) spune, la art. 8, că pentru servicii online oferite direct copiilor, consimțământul copilului este valabil de la 16 ani; sub 16 ani, trebuie dat sau autorizat de titularul răspunderii părintești. Statele pot coborî pragul la minimum 13 ani. Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal (ANSPDCP) confirmă pragul de 16 ani în pagina ei de întrebări frecvente (întrebarea 17).

GDPR nu reglementează direct ce postezi tu, ca părinte, despre propriul copil, în viața personală și de familie. GDPR exclude prelucrarea de către o persoană fizică în cadrul unei activități strict personale sau domestice (art. 2 alin. (2) lit. c)). Protecția vine din Codul civil și din Legea 272/2004. Cât de departe merge această excepție pentru postările publice pe rețele sociale este o chestiune de interpretare juridică. În jurisprudența Curții de Justiție a UE (cauza Lindqvist, C-101/01; cauza Ryneš, C-212/13), publicarea pe internet, la vedere pentru un număr nedeterminat de persoane, a fost considerată în afara excepției pentru activități strict personale. Tratează deci postările publice despre copilul tău cu aceeași grijă ca pe datele sensibile, iar pentru o situație concretă cere sfatul unui avocat. În schimb, **școlile, grădinițele, centrele și ONG-urile sunt operatori de date** (cei care hotărăsc cum se folosesc datele). O poză sau o filmare cu copilul este dată personală. De regulă, baza legală este consimțământul scris al părinților, specific, informat și revocabil. Poți retrage acordul oricând. Un model de formular nu este inclus în acest manual: cere-l instituției sau cere un formular cu opțiuni separate.

Ce să postezi și ce nu?

Acestea sunt practici de prudență, nu cerințe legale ca atare (limitele legale sunt cele din Codul civil și din Legea 272/2004, de mai sus):

- Nu posta poze de la terapie, din spital, din criză sau în momente de vulnerabilitate. Copilul va crește, iar internetul nu uită.
- Nu combina diagnosticul, numele complet, școala și locația. Împreună, aceste date îl fac ușor de identificat.
- Dacă se poate, întreabă copilul. Chiar și un copil mic poate arăta dacă îi place sau nu o poză.

- Folosește setări de confidențialitate stricte: grup restrâns, nu public.
- Întreabă-te cum ar privi el postarea peste ani. Nu este un reproș: poți oricând să ștergi sau să restrângi ce ai publicat.
- Poți povesti despre experiența ta ca părinte fără a arăta fața sau datele copilului.

Ce faci când un centru sau o școală face poze?

- ☐ Întreabă la înscriere ce poze și filmări se fac, unde se publică și cine are acces.
- ☐ Cere formular scris cu opțiuni separate (de exemplu: poze pentru uz intern da, rețele sociale nu).
- ☐ Spune clar ce accepți și ce nu. Poți refuza.
- ☐ Poți retrage acordul în scris oricând.
- ☐ Dacă regulile nu sunt respectate, cere ștergerea pozei și, dacă nu primești răspuns, poți sesiza ANSPD-CP, prin formularul electronic de plângere de pe dataprotection.ro (secțiunea Plângeri). Plângerea trebuie să conțină numele, prenumele și adresa poștală, iar la plângerea electronică și adresa de e-mail. ANSPDCP te informează despre admisibilitate în cel mult 45 de zile și despre evoluția sau rezultatul investigației în 3 luni de la comunicarea admisibilității.

SFAT Un formular în care bifezi separat fiecare opțiune (intern / rețele sociale / presă / strângere de fonduri) este mai bun decât unul care cere totul sau nimic.

10.9 Siguranță online

Ce riscuri există?

Internetul este și un loc de joacă, de învățare și de prietenie. Pentru unii copii cu dizabilități, mai ales cei care comunică greu față în față, tehnologia asistivă (aplicații și dispozitive care ajută la comunicare) este o punte importantă. În același timp, riscurile sunt reale: contacte cu persoane necunoscute, adulți care se prefac copii pentru a câștiga încrederea (se numește grooming), șantaj cu imagini, hărțuire online (bullying), conținut nepotrivit.

Legea 272/2004 (art. 85 alin. (1)) recunoaște dreptul copilului de a fi protejat împotriva oricărei forme de violență, abuz, rele tratamente sau neglijență. Textul nu vorbește explicit despre internet, dar principiul se aplică și online.

Ce poți face ca părinte?

- ☐ Vorbește cu copilul despre internet, nu doar instalează o aplicație de control. Controlul parental ajută, dar nu înlocuiește conversația.
- ☐ Folosiți internetul împreună în primii ani: alegeți jocurile și vedeți ce urmărește copilul.
- ☐ Setează regula: nu dăm date personale (nume complet, adresă, școală, parole) nimănui online.
- ☐ Spune-i clar: dacă cineva îi cere poze, îi cere să păstreze secrete sau îl face să se simtă rău, vine la tine și nu va avea probleme.
- ☐ Verifică setările de confidențialitate și cine îl poate contacta.
- ☐ Dacă folosește un dispozitiv de comunicare, discută cu terapeutul despre ce conexiuni are.

Pentru copiii cu dizabilități intelectuale sau cu autism, regulile trebuie să fie concrete, repetate și, dacă e nevoie, cu poze: "Nu spunem numele nostru complet unui străin. Chemăm un adult."

Ce faci dacă s-a întâmplat ceva?

- ☐ Rămâi calm și crede copilul. Spune-i că a făcut bine că ți-a spus.
- ☐ Salvează dovezile (capturi de ecran, mesaje, nume de utilizator). Nu șterge nimic.
- ☐ Dacă cineva cere bani sau mai multe poze sub amenințarea că le publică (șantaj), nu plăti și nu trimite nimic în plus; oprește comunicarea, păstrează dovezile și anunță poliția. Copilul nu este vinovat, chiar dacă a trimis el imaginile.
- ☐ Blochează contul și raportează-l pe platformă.
- ☐ Dacă este pericol imediat sau există șantaj sexual, sună 112 (număr unic de urgență, preluat non-stop, conform sts.ro). Dacă nu e pericol imediat, depune sesizarea online la Poliția Română (politiaromana.ro, secțiunea Petiții online) sau la cea mai apropiată unitate de poliție și cere să fie trimisă structura care se ocupă de criminalitatea informatică.
- ☐ Anunță DGASPC. Orice persoană poate sesiza DGASPC, conform art. 85 alin. (2) din Legea 272/2004.
- ☐ Caută sprijin psihologic pentru copil și pentru tine.

Resursă românească de informare: Ora de Net (oradenet.ro). Conform paginii UE Better Internet for Kids (accesată 21.10.2026), ea are o linie de ajutor, ctrl_AJUTOR (telefon 0744 360 446, e-mail ajutor@oradenet.ro, chat pe site), și o linie anonimă de raportare a imaginilor cu abuz sexual asupra copiilor, esc_ABUZ (abuz@oradenet.ro, formular la oradenet.ro/linia-de-raportare). Numele Sigur.info apare acolo doar în numele paginilor de rețele sociale. Programul liniei ctrl_AJUTOR, conform oradenet.ro: zilnic, între orele 10 și 17 (pagina UE indică alte programe; ține-te de cel de pe site-ul Ora de Net).

10.10 Protecția împotriva abuzului și educația pentru siguranță personală

De ce vorbim despre asta?

Vorbim despre acest subiect pentru că informația te ajută să acționezi, nu pentru a te speria. Organizația Mondială a Sănătății (OMS) include dizabilitatea printre factorii individuali de risc pentru violență împotriva copiilor (fișa informativă "Violence against children", actualizată la 7 mai 2026, citită la 21 octombrie 2026). Un factor de risc nu înseamnă că abuzul se va întâmpla. Agenția pentru Drepturi Fundamentale a UE (FRA, 2015) arată că riscul de violență și neglijare este mai mare, iar izolarea socială și stigmatizarea îl cresc. Nu dăm cifre aici; dacă vrei cifre, caută-le direct în fișa OMS, nu în știri.

Vestea bună este că familia poate face foarte mult. Un copil care are adulți de încredere, știe că poate vorbi și nu e izolat este mai protejat. Nicio măsură nu garantează protecție totală, iar educația pentru siguranță nu pune responsabilitatea pe copil: protecția rămâne datoria adulților. Dacă afli mai târziu că s-a întâmplat ceva, nu este vina ta: răspunderea aparține celui care a făcut rău. Contează ce faci din clipa în care afli. Abuzul poate veni și din familia extinsă sau din cercul apropiat, deci regulile de siguranță se aplică și persoanelor cunoscute.

Cum îl înveți siguranța personală?

Adaptează tot ce urmează la vârsta și la nivelul de comunicare al copilului. Întreabă psihologul sau terapeutul copilului cum să o faci, mai ales dacă are dizabilitate intelectuală sau autism. Poți cere materiale potrivite și organizațiilor de protecția copilului (de exemplu Telefonul Copilului sau Salvați Copiii); nu am găsit un ghid românesc recunoscut, dedicat copiilor cu dizabilități.

- **Numele corecte ale corpului.** Folosește cuvintele reale pentru părțile corpului, pe înțelesul copilului. Un copil care are cuvintele poate spune ce s-a întâmplat.
- **Corpul este al lui.** Regula simplă: părțile acoperite de costumul de baie sunt private. Nimeni nu le atinge sau nu cere să le vadă, în afară de situații de îngrijire sau medicale, explicate dinainte.

- **Surprize da, secrete despre corp nu.** Evită formula "secret bun / secret rău", care poate încurca. Explică simplu: o surpriză se află repede și face bucurie tuturor (un cadou). Un secret care îl face să se simtă speriat, rușinat sau neliniștit, sau care are legătură cu corpul lui, se spune întotdeauna unui adult de încredere, chiar dacă i s-a spus să nu spună. Nu va fi certat. Formularea pentru copii cu dizabilități intelectuale se stabilește cu psihologul. Distincția dintre surpriză și secretul care sperie apare și în ghidurile NSPCC "PANTS" (Marea Britanie), cu variante pentru copii cu dizabilități de învățare și autism. Sunt materiale străine, nu oficiale în România; nu am găsit o variantă românească recunoscută, așa că lucrează formularea cu psihologul copilului.
- **Dreptul de a spune NU.** Exersează, în joacă, cum spune "Nu" și "Încetează". Un copil obișnuit să accepte orice îngrijire sau ajutor fizic poate crede că nu are voie să refuze. Explică-i diferența între îngrijirea necesară (spusă dinainte, făcută de persoane știute) și atingerile care nu sunt în regulă. Respectă un "nu" acolo unde se poate (de exemplu, la o îmbrățișare cerută de o rudă). Îngrijirea necesară rămâne, dar anunță-l și lasă-l să aleagă cât poate (ordinea, locul, cine ajută).
- **Adulții de încredere.** Alege împreună 3-5 persoane la care poate merge oricând. Scrie lista sau desen-o.
- **Cum anunți dacă nu vorbești.** Pentru copiii care nu vorbesc sau vorbesc puțin, pregătește pictograme, cartonașe sau comunicare augmentativă (sisteme cu poze, simboluri sau dispozitive care ajută la comunicare) pentru "nu vreau", "m-a durut", "mi-e frică", "vreau să-ți spun ceva".
- **Intimitatea la îngrijire.** Dacă are nevoie de ajutor la baie sau la îmbrăcat, explică ce se întâmplă, cine are voie să ajute și cum se face respectuos. Păstrează intimitatea cât se poate: ușa închisă, prosop, număr limitat de persoane.

Care sunt semnele de alarmă?

Schimbările bruște de comportament pot avea multe cauze. Pot fi legate de oboseală, de boală sau de o schimbare în rutină, dar și de un abuz. **Nu trage singur concluzii și nu pune diagnostic.** Observă și notează:

- frică bruscă de o persoană sau de un loc;
- schimbări în somn, apetit, comportament;
- regres (pierderea unor abilități deja dobândite);
- răni sau semne fără explicație;
- comportament sexualizat neobișnuit pentru vârstă;
- refuz de a merge undeva, plâns sau agitație la despărțire de o anumită persoană.

Dacă observi astfel de semne, vorbește cu medicul copilului și cu psihologul. Dacă ai o suspiciune, nu aștepta să fii sigur. Mulți copii nu pot povesti, iar comportamentul este felul lor de a spune. Semnele nu dovedesc un abuz, iar faptul că le observi nu te face suspicios.

Ce faci când bănuiești un abuz?

Legea 272/2004 definește abuzul (art. 89 alin. (1)) ca acțiune voluntară a unei persoane aflate într-o relație de răspundere, încredere sau autoritate față de copil (fizic, emoțional, psihologic, sexual, economic). Neglijarea este omisiunea, voluntară sau involuntară, de a asigura copilului ce are nevoie (hrană, haine, igienă, îngrijire medicală, educație, afecțiune) sau abandonul. Art. 90 interzice pedepsele fizice sub orice formă, în familie și în orice instituție care asigură protecția, îngrijirea și educarea copiilor. Art. 85 alin. (2) spune că orice persoană fizică sau juridică, precum și copilul, poate sesiza autoritățile abilitate să ia măsuri de protecție. Persoanele care, prin natura profesiei, intră în contact cu copilul au obligația să sesizeze de urgență DGASPC (art. 85 alin. (3) și art. 91 alin. (1)). Fiecare DGASPC trebuie să aibă un "telefon al copilului" (art. 91 alin. (2)).

Pașii tăi:

Siguranța întâi. Dacă copilul este în pericol imediat, sună 112 (număr unic de urgență, preluat non-stop, conform sts.ro).

- ☐ **Ascultă și crede.** Lasă copilul să povestească în ritmul lui. Nu pune întrebări care sugerează răspunsul și nu repeta întrebările (interogarea îl poate încurca sau speria; interviul îl face specialistul). Spune-i: "Te cred. Nu e vina ta. Ai făcut bine că mi-ai spus. Fac tot ce pot ca să fii în siguranță." Nu-i promite că vei păstra secretul și nu-i promite lucruri pe care nu le poți controla (de exemplu, "nu se mai întâmplă niciodată"). Furia sau șocul sunt firești. Descarcă-te mai târziu, cu un adult de încredere sau cu un psiholog.
- ☐ **Notează** ce a spus, cu cuvintele lui, și data. Nu-l interoga.
- ☐ **Ferește copilul** de persoana în cauză, cât poți. Nu confruntau persoana și nu investiga pe cont propriu: poți strica o anchetă sau poți pune copilul în pericol. Lasă verificările autorităților.
- ☐ **Sesizează DGASPC** și, dacă e cazul, poliția. Există și linia de ajutor: 119 este numărul unic național pentru sesizarea abuzului, neglijării și exploatarea copiilor, operat prin DGASPC (potrivit comunicatului STS, apelul este gratuit și non-stop); operatorii alertează 112 când e nevoie de intervenție imediată. 116 111 este linia europeană pentru copii, gestionată de Asociația Telefonul Copilului, apel gratuit, la care pot suna copii, părinți sau alte persoane care au o îngrijorare; nu este un număr de urgență; conform telefonul-copilului.ro, programul este luni-vineri, 10:00-20:00, iar apelul este gratuit din rețelele Telekom, Vodafone și Orange. Legea 272/2004 (art. 91 alin. (2)) obligă fiecare DGASPC să aibă un telefon al copilului. Numărul 119 apare, conform Anexei 3, pe site-ul oficial al ANPDCA (copii.gov.ro); gratuitatea și programul non-stop al lui 119 (gratuit din orice rețea fixă sau mobilă, preluat 24 de ore din 24) apar în comunicatul Serviciului de Telecomunicații Speciale de la lansare (5 ianuarie 2022), reluat de presă; programul și gratuitatea pentru 116 111 provin de pe telefonulcopilului.ro (octombrie 2026). Nu am găsit pe o sursă oficială o precizare despre anonimat: dacă vrei să nu-ți dai numele, spune asta la începutul convorbirii și întreabă ce se poate; site-ul 116111.ro menționează confidențialitatea și anonimatul, fără detalii. Dacă nu ești sigur ce să faci, un apel la 119 este un pas bun. Nu trebuie să fii sigur că este abuz.
- ☐ **Caută sprijin medical și psihologic** pentru copil.
- ☐ **Cere consiliere juridică** dacă te temi de consecințe. Orice persoană poate sesiza DGASPC (art. 85 alin. (2) din Legea 272/2004) [DE VERIFICAT juridic: dacă există o garanție legală de confidențialitate sau protecție pentru cel care sesizează cu bună-credință; art. 85 alin. (2) și art. 94 din Legea 272/2004, citite pe legeaz.net, nu prevăd una; întreabă un avocat sau DGASPC ce se aplică în situația ta] .

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile se schimbă. Verifică la DGASPC. Dacă bănuiești un abuz, nu aștepta să ai dovezi complete. Datoria de a investiga aparține autorităților, nu ție.

Dacă îngrijorarea privește pe cineva din cercul de îngrijire (terapeut, voluntar, transportator), legea interzice pedepsele fizice în orice instituție în care copiii sunt îngrijiți sau educați (art. 90), iar angajatorul care află de un abuz al unei persoane din îngrijire trebuie să sesizeze de îndată organele de urmărire penală și să o îndepărteze de copii (art. 96). Poți schimba terapeutul sau transportul fără să dovedești nimic. Sesizează, nu trage tu concluzia.

GREȘELI FRECVENTE

- 1 Greșeala:** Renunți la ieșiri și la vacanțe de teamă că ceva merge prost. **De ce se întâmplă:** Ai trecut prin situații grele în public și vrei să eviți repetarea. **Ce faci în schimb:** Începe cu ieșiri scurte și pregătite. Crește încet. Fiecare reușită mică adaugă încredere.
- 2 Greșeala:** Cumperi bilet de tren online și pierzi gratuitatea. **De ce se întâmplă:** Facilitățile din Legea 448/2006 se obțin doar la casa de bilete CFR. **Ce faci în schimb:** Mergi la casă cu certificatul și biletul de la DGASPC.

- 3 Greșeala:** Postezi poze de la terapie sau din criză "ca să sensibilizezi oamenii". **De ce se întâmplă:** Vrei sprijin și înțelegere. **Ce faci în schimb:** Povestește experiența ta fără a expune fața sau datele copilului. Întreabă-te cum ar vrea el să fie povestea lui peste ani (intenția ta este bună, nu este un reproș).
- 4 Greșeala:** Semnezi pe loc formularul de poze al centrului sau al școlii, fără să citești. **De ce se întâmplă:** E un formular printre multe altele. **Ce faci în schimb:** Citește, bifează doar ce accepți, cere o copie. Poți retrage acordul oricând.
- 5 Greșeala:** Spui "nu s-a întâmplat nimic" când copilul pare schimbat, ca să nu faci "o dramă". **De ce se întâmplă:** Teama de a greși sau de a acuza pe cineva nevinovat. **Ce faci în schimb:** Observă, notează, vorbește cu medicul și cu psihologul. Poți cere o părere fără să acuzi pe nimeni.
- 6 Greșeala:** Lași copilul singur cu un adult nou (voluntar, transportator, bone) de la prima întâlnire. **De ce se întâmplă:** Ești obosit și ajutorul pare o ușurare. **Ce faci în schimb:** Introdu persoana treptat, fii prezent la început și spune-i copilului că îți poate povesti orice.
- 7 Greșeala:** Crezi că educația pentru siguranță personală "nu se potrivește" copilului tău. **De ce se întâmplă:** Ți se pare prea complicat sau prea devreme. **Ce faci în schimb:** Adaptează-o: cuvinte simple, poze, repetiție. Cere ajutorul psihologului. Copiii cu dizabilități au nevoie de ea la fel de mult ca ceilalți copii, iar riscul lor poate fi mai mare.
- 8 Greșeala:** Te bazezi pe o informație din presă sau de pe un grup despre drepturi (de exemplu, "zbor gratuit" sau "bonuri de carburant"). **De ce se întâmplă:** Informațiile circulă repede și se schimbă. **Ce faci în schimb:** Verifică la DGASPC sau la ANPDPD și cere sursa legală.

UNDE CERI AJUTOR

Cine	Ce face pentru tine
DGASPC Harghita (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului)	Te îndrumă pentru legitimații și bilete gratuite, informează despre centre de zi și respiro, primește sesizări de abuz. Contact: vezi Anexa 3.
APCDT Toplița (Asociația Părinților Copiilor cu Dizabilități Toplița)	Grup de părinți, activități de timp liber, informare; centrul de zi este prezentat ca proiect. Contact și program: vezi Anexa 3; întreabă ce servicii funcționează acum.
Primăria Toplița	Card de parcare, sesizări pentru bariere, informații despre transport urban și locuri de joacă. Contactul este în Anexa 3; la registratură întreabă ce compartiment se ocupă de fiecare cerere.
ISJ Harghita (Inspectoratul Școlar Județean)	Activități extrașcolare, sprijin în școală. Vezi capitolul despre educație.
CNCD (Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării)	Sesizări pentru discriminare la acces în locuri publice, taxi, servicii; petiția se depune în termen de 1 an de la fapt. Contact: vezi Anexa 3.
ANSPDCP (Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal)	Reclamații privind date și poze folosite fără acord; formular electronic pe dataprotection.ro , secțiunea Plângeri.
CFR Călători, serviciul PRM	Asistență în gară, cu cerere cu cel puțin 24 de ore înainte. Telefon pentru informații: 0731 990 987 sau 0731 990 129 (vezi 10.3).

Cine	Ce face pentru tine
112	Urgențe, pericol imediat; număr unic, preluat non-stop (sts.ro).
Linii de ajutor pentru copii	Se discută 119 și 116 111; confirmă înainte de a le folosi; programul și anonimatul sunt marcate la 10.10. Vezi Anexa 3.

CONTACT Datele de contact detaliate, cu data verificării, sunt în Anexa 3. Până la verificare, cere numerele direct de la DGASPC Harghita sau de la primărie.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Acte normative (text consolidat, citit pe legislatie.just.ro):

- Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată (Monitorul Oficial nr. 1/03.01.2008), cu modificările ulterioare – <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/77815> – accesat 20.10.2026. Articole folosite: 9, 11, 21, 22, 23, 24, 25, 62, 64, 65, 68, 96, 100. Forma consolidată cu istoric până la 31.08.2026.
- Legea nr. 145/2020 (Monitorul Oficial nr. 648/22.07.2020), care a modificat art. 24 (24 și 12 călătorii pe an) – <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/228037> – accesat 20.10.2026.
- Legea nr. 240/2024 (Monitorul Oficial nr. 712/22.07.2024), privind accesibilizarea spectacolelor – citată din textul consolidat al Legii 448/2006 – accesat 20.10.2026.
- Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată (Monitorul Oficial nr. 159/05.03.2014), cu modificările ulterioare – <https://legislatie.just.ro/public/detaliiidocument/52909> – accesat 20.10.2026. Articole folosite: 22, 24, 85, 89, 90, 91, 96.
- Codul civil (Legea nr. 287/2009), republicat – <https://legislatie.just.ro/public/detaliiidocument/109884> – accesat 20.10.2026. Articole folosite: 41, 43, 71–75.
- HG nr. 268/2026 (nomenclatorul serviciilor sociale; Monitorul Oficial nr. 342/28.04.2026, în vigoare din 01.07.2026, abrogă HG nr. 867/2015) – <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/310587> – citită 22.10.2026.
- HG nr. 867/2015 (nomenclatorul anterior), formă consolidată 07.12.2022 – <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/261985> – accesat 20.10.2026.
- Ordinul nr. 27/2019 (standarde minime de calitate pentru serviciile sociale de zi destinate copiilor; Monitorul Oficial nr. 160/28.02.2019) – <https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/211232> – citit 22.10.2026.
- Legea nr. 118/2019 (Registrul infracțiunilor sexuale; art. 18, modificat prin Legea 38/2026) – <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/215496> – citită 22.10.2026.
- OUG nr. 57/2019 privind Codul administrativ, art. 94 (limba minorităților) – <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/215925> – citit 22.10.2026.
- Legea nr. 78/2014 privind reglementarea activității de voluntariat, text cu modificări până la Legea 211/2022 – https://sim.upb.ro/wp-content/uploads/2021/01/pdf/examene/Admitere/Voluntariat/leaga_78_2014.pdf (copie, nu portalul oficial) – citit 21.10.2026.
- Normele metodologice privind transportul interurban gratuit, aprobate prin HG nr. 1.017/2018 (Monitorul Oficial nr. 1111/28.12.2018), modificate prin HG 507/2019 – <https://legislatie.just.ro/Public/FormaPrintabila/00000G074N3EDDCL60P2LVWALWZVTOL7> – citit 21.10.2026.
- Ordinul ANPDP nr. 163/2023 privind formatul unic al cardului-legitimăție de parcare (Monitorul Oficial nr. 169/28.02.2023) – citit 21.10.2026 (copie pe orastie.info.ro).
- Constituția României, art. 120 alin. (2) – <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/47355> – citită 21.10.2026.
- Forma consolidată a Legii 448/2006, cu istoric până la 31.08.2026 – <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/269259> – citită 21.10.2026.
- Legea nr. 232/2022 (cerințe de accesibilitate pentru produse și servicii), sursă secundară – accesat 20.10.2026.
- Regulamentul (UE) 2016/679 (GDPR), art. 8 – accesat 20.10.2026.
- Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 (drepturile persoanelor cu dizabilități în transportul aerian), art. 3, 4, 12, 14, 15 – text adoptat, citit pe <https://legislation.gov.uk/eur/2006/1107/body/adopted/data.html> la 21.10.2026 (EUR-Lex a blocat accesul automat).
- Convenția ONU privind drepturile copilului (art. 31) și Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități (art. 30); datele ratificării României (28.09.1990 și 31.01.2011) – <https://treaties.un.org> – citit 21.10.2026.

Pagini oficiale și surse instituționale:

- Your Europe, drepturile pasagerilor cu mobilitate redusă – https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/transport-disability/index_ro.htm – accesat 20.10.2026.
- CFR Călători, asistență PRM – <https://www.cfrcalatori.ro/en/prm-assistance/> și <https://bilete.cfrcalatori.ro/ro-RO/Prm> – accesat 22.10.2026.
- Asociația Telefonul Copilului, 116 111 – <https://www.telefonulcopilului.ro> – citit 22.10.2026.
- Ora de Net, linia ctrl_AJUTOR – <https://www.oradenet.ro/ajutor/> – citit 22.10.2026.
- Ministerul Muncii, lista furnizorilor acreditați (10.10.2026) – https://mmuncii.gov.ro/wp-content/uploads/2026/10/10102026_Furnizori-acreditati.pdf – găsită 22.10.2026.
- AACR, reclamațiile pasagerilor aerieni sunt de competența ANPC – <https://www.caa.ro/en/news/anpc-este-autoritatea-competentă-pentru-soluționarea-reclamațiilor-pasagerilor-curselor-aeriane> – găsit 22.10.2026.

- ANSPDCP, întrebări frecvente – <https://www.dataprotection.ro/?page=IntrebareFrecvente1> – accesat 20.10.2026.
- OMS, fișa "Violence against children", actualizată la 7 mai 2026 – <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-children> – citită 21.10.2026.
- Better Internet for Kids (UE), pagina România (Ora de Net) – <https://better-internet-for-kids.europa.eu/en/sic/romania> – citită 21.10.2026.
- STS, 112 – <https://www.sts.ro> – citit 21.10.2026.
- FRA, nota din 2015 privind copiii cu dizabilități și abuzul – <https://fra.europa.eu/ro/news/2015/protection-gaps-risk-exposing-children-disabilities-abuse> – accesat 20.10.2026.
- UNICEF România, eliminarea violenței împotriva copiilor – accesat 20.10.2026.

ÎNTREBĂRI DE PUS SPECIALISTULUI

Asistent social / DGASPC Harghita

1. Ce acte îmi trebuie și în cât timp primesc legitimația de transport urban și biletele gratuite interurbane?
2. Am nevoie de o legitimație separată pentru însoțitor?
3. Există în județ centre de zi sau servicii de respiro pentru copii cu dizabilități și cum cer un loc?
4. Câte zile pe an pot folosi respiro și cât costă?
5. Ce hotărâre are Consiliul Local privind transportul urban gratuit în localitatea mea?
6. Există tabere sau programe de vacanță pentru copii cu dizabilități finanțate în acest an?

Primărie

7. Cum obțin cardul de parcare și în cât timp?
8. Unde raportează un loc de parcare rezervat ocupat sau o barieră în oraș?
9. Există locuri de joacă accesibile în oraș?

Medic de familie / neuropediatru

10. Este potrivit pentru copilul meu un drum lung cu trenul sau cu avionul? Ce documente medicale să iau?
11. Ce activități fizice sunt potrivite și sigure pentru el?

Psiholog / terapeut

12. Cum îl pregătesc pentru o călătorie sau pentru un loc nou?
13. Cum vorbesc despre siguranța corpului, într-un mod potrivit vârstei și felului în care comunică?
14. Ce semne de alarmă ar trebui să urmăresc și când să vă anunț?

Centru de zi / ONG / școală

15. Cum gestionați pozele și filmările și pot alege ce accept?
16. Cine are acces la copilul meu și ce verificări faceți personalului și voluntarilor?
17. Aveți o politică scrisă de protecție a copilului și o procedură pentru sesizări?

Jurist / ANSPDCP

18. Pot cere ștergerea unei poze a copilului postate de școală sau ONG? Ce fac dacă refuză?
19. Ce drepturi are copilul meu de 15 ani asupra imaginii lui?

Spre viața adultă: adolescență, tranziție, ocrotire legală, viitorul de după noi

PE SCURT

- Adolescența aduce schimbări în corp, în sentimente și în relații. Tânărul tău are nevoie de explicații simple, nu de tăcere.
- La 18 ani tânărul devine adult în fața legii, **automat**. Certificatul de copil nu se prelungește de la sine: e nevoie de o evaluare nouă. Începe să te interesezi cu 6-12 luni înainte (urgent).
- După 18 ani, părinții nu mai sunt reprezentanți legali. Legea cere cel mai mic sprijin juridic de care e nevoie: de multe ori un asistent numit la notar sau doar ajutor informal, nu tutela.
- Școala, formarea profesională și munca se pregătesc de pe la 15-16 ani, printr-un plan de tranziție făcut împreună cu tânărul.
- Planul „de după noi” (cine are grijă, unde locuiește, din ce trăiește) se scrie în pași mici. Nu trebuie făcut într-o seară.
- Sumele și procedurile se schimbă des. Întreabă la Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC) care e cifra de azi și ce acte se cer acum.

ÎN ACEST CAPITOL

11.1 Adolescența: ce se schimbă și ce poți face

11.2 La 18 ani: ce se schimbă și ce nu se schimbă

11.3 Certificatul și beneficiile pentru adulți

11.4 Școala și tranziția spre muncă

11.5 Munca: piața liberă, locuri protejate, unități protejate

11.6 Capacitatea de exercițiu: ce se întâmplă cu dreptul de a decide

11.7 Asistentul, consilierea, tutela și mandatul de ocrotire

11.8 Testament, donații, fiducie: ce să știi înainte să mergi la notar

11.9 Cine are grijă după noi: planul de viitor

11.10 Unde va locui tânărul: comunitate sau centru?

CE AI DE FĂCUT - LISTA DE PAȘI

De la 13-14 ani

- ☐ Începe discuțiile despre corp, intimitate și siguranță, cu cuvinte simple și imagini. Notează într-un caiet ce îi place, ce poate face singur și ce îl ajută să înțeleagă. (când ai putere, dar nu amâna ani de zile)

De la 15-16 ani

- ☐ Cere în scris școlii și CJRAE (Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională) un plan de tranziție și orientare profesională. Notează cine ți-a răspuns și când.
- ☐ Întreabă ce calificări de nivel 3 sau 4 și ce ateliere protejate există pe traseul școlar ales.
- ☐ Strânge într-un singur dosar actele medicale, școlare și certificatele. (când ai putere)

Cu 12-6 luni înainte de 18 ani

- ☐ Sună la DGASPC și întreabă cu câte luni înainte se depune dosarul pentru comisia adulților și ce acte cer acum. (urgent)
- ☐ Cere de la medicul specialist referatul și de la medicul de familie scrisoarea medicală-tip. (urgent)
- ☐ Discută cu un jurist (notar, avocat sau o organizație care oferă consultanță) ce nivel de sprijin juridic e potrivit: niciunul, asistent la notar, consiliere judiciară sau tutelă specială. Dacă e nevoie de o măsură în instanță, întreabă dacă cererea se poate depune înainte de 18 ani. (urgent)

La 18 ani și după

- ☐ Depune cererea de evaluare complexă pentru adulți la primărie sau la DGASPC. Păstrează dovada depunerii. (urgent)
- ☐ Cere drepturile cuvenite adultului (indemnizație, opțiunea asistent personal) și actualizează datele la bancă, la medic și la casa de asigurări.
- ☐ Începe planul de viitor (scrisoarea de intenție) și actualizează-l o dată pe an. (când ai putere)
- ☐ Notează în calendar termenele de reevaluare a certificatului și, dacă există, ale măsurii de ocrotire.

11.1 Adolescența: ce se schimbă și ce poți face

Ce se întâmplă în adolescență?

Pubertatea vine și la copiii cu dizabilități. Corpul se schimbă și apar dorința de intimitate, de prieteni, uneori de iubire și, mai ales, dorința de a fi tratat ca un tânăr, nu ca un copil. Pot apărea și neliniști, supărări sau schimbări de dispoziție. Unele țin de vârstă, altele merită spuse medicului sau psihologului. Nu le pune pe seama unui „capriciu” și nu te învinovăți dacă nu ai observat din prima.

Organizația Mondială a Sănătății (OMS) arată că adolescenții cu dizabilități se numără printre cei mai puțin probabil să primească informații corecte despre corp și relații. În fișa ei din martie 2026, OMS spune că educația sexuală completă (potrivită vârstei, treptată și corectă științific) crește cunoștințele și comportamentele de protecție și **nu** crește activitatea sexuală. Ea poate începe de mic, cu teme precum corpul, emoțiile, respectul și siguranța, și poate începe acasă, cu adulți de încredere.

Despre ce poți vorbi, în cuvinte concrete, adaptate înțelegerii tânărului tău:

- schimbările corpului și igiena (inclusiv menstruația, pentru fete);
- ce este „privat”: corp privat, loc privat, haine, baie;
- „da” și „nu”: are voie să refuze o atingere, iar altcineva nu are voie să insiste;
- cine are voie să îl atingă și când (de exemplu medicul, în prezența ta, cu explicații);
- siguranța online: cu cine vorbește, ce poze trimite, ce face dacă cineva îi cere ceva ciudat;
- prietenia, îndrăgostirea și relațiile, cu reguli simple.

SFAT Folosește de fiecare dată aceleași cuvinte și aceleași imagini. O repetiție scurtă, în momente liniștite, ajută mai mult decât o „discuție mare” făcută o singură dată. Dacă tânărul comunică prin imagini sau gesturi, pregătește imagini pentru corp și pentru „da” și „nu”.

Întrebările despre medicamente, hormoni, contracepție, comportament sexual sau tulburări de dispoziție sunt pentru medic: pediatru, ginecolog, endocrinolog, psihiatru sau psiholog. Manualul nu poate da recomandări pentru un anumit tânăr.

De ce contează protecția împotriva abuzului?

Fișa OMS „Disability” (actualizată la 7 martie 2023) arată că femeile cu dizabilități au un risc de 2–4 ori mai mare să trăiască violență în cuplu decât cele fără dizabilități; cifra se sprijină pe un raport din 2018 (Dunkle și colab.). Cea mai bună protecție este un tânăr care știe că are dreptul să spună „nu”, știe cu cine poate vorbi și are lângă el adulți care îl cred.

Semne care merită atenție: schimbări bruște de comportament, frică de o anumită persoană sau de un loc, regres (face din nou lucruri pe care le făcea la vârste mici), refuz brusc de baie sau de îmbrăcat, somn și poftă de mâncare schimbate [DE VERIFICAT: lista de semne, cu o sursă oficială (OMS, UNICEF România sau Telefonul copilului 116 111); fișa OMS „Child maltreatment” și pagina NSPCC „Recognising and responding to abuse” nu enumeră aceste semne, iar pe site-ul UNICEF România nu am găsit o pagină cu lista]. Niciunul nu dovedește singur ceva, dar toate cer o discuție cu medicul sau cu psihologul.

CONTACT Dacă există un pericol imediat, sună la 112, numărul unic pentru urgențe, preluat non-stop (Serviciul de Telecomunicații Speciale, sts.ro). Pentru sfaturi despre siguranța copiilor există Telefonul Copilului, 116 111 (luni-vineri, 10:00–20:00; apel gratuit din rețelele Orange, Telekom și Vodafone; apelurile sunt anonime, conform telefonulcopilului.ro). Pentru o suspiciune de abuz asupra unui minor, ANPDCA afișează numărul unic național 119 (copii.gov.ro). Dacă tânărul a împlinit 18 ani, vezi și capitolul 12.

Legea penală protejează minorii. Potrivit Codului penal (text consolidat pe legislatie.just.ro, citit la 21 octombrie 2026), actul sexual cu un minor între 13 și 15 ani se pedepsește cu închisoarea de la 1 la 5 ani, iar cu un minor sub 13 ani, de la 2 la 7 ani (art. 220 alin. (1) și (2)). Faptele nu se pedepsesc dacă diferența de vârstă dintre cei doi nu depășește 3 ani (art. 220 alin. (5)). Pedepsa este mai mare dacă un major abuzează de autoritatea sau de influența sa față de un minor între 13 și 18 ani (art. 220 alin. (3)) și, între 3 și 10 ani, dacă minorul este în îngrijirea, ocrotirea, educarea sau paza făptuitorului ori îi este rudă în linie directă, frate sau soră (art. 220 alin. (4)). Violul (art. 218) și agresiunea sexuală (art. 219) se aplică oricărei persoane, deci și majorilor, atunci când fapta se comite prin constrângere, punând persoana în imposibilitate de a se apăra sau de a-și exprima voința ori profitând de această stare. Nu te baza pe cifre din surse vechi, pentru că legea se poate modifica. Dacă ai o îngrijorare, întreabă un avocat sau un asistent social.

Ce spune școala despre educația pentru sănătate?

Legea educației preuniversitare nr. 198/2023 (legea care reglementează învățământul până la liceu) cere ca planurile-cadru și programele școlare pentru disciplinele și modulele obligatorii să includă, printre altele, te-

mele „educație pentru sănătate” și „egalitate de șanse” (art. 88 alin. (10)). Din text nu rezultă o disciplină separată în fiecare ciclu, deci întreabă școala la ce oră sau în ce activitate este acoperită. Legea prevede cabinete medicale școlare în fiecare unitate de învățământ cu personalitate juridică (în unitățile de învățământ special, până în 2027; unde nu există, autoritățile locale trebuie să le înființeze până în 2030) (art. 82), iar elevii au dreptul la asistență medicală, psihologică și logopedică gratuită, în cabinete școlare sau în unități medicale de stat (art. 106 alin. (1) lit. I)). Cere consilierului școlar să te ajute să adaptezi lecțiile pentru tânărul tău.

Despre emoțiile familiei în această perioadă (frică, vinovăție, oboseală), vezi capitolul 8.

11.2 La 18 ani: ce se schimbă și ce nu se schimbă

Tabelul de mai jos arată pe scurt ce se întâmplă la majorat.

Ce	Ce se întâmplă la 18 ani	Ce faci
Certificatul de încadrare în grad de handicap	Certificatul copilului nu continuă automat. E nevoie de evaluare la comisia de evaluare a adulților	Cere termenul și actele la DGASPC cu 6-12 luni înainte
Capacitatea de exercițiu (dreptul de a încheia singur acte juridice)	Începe automat , fără hotărâre	Dacă are nevoie de sprijin: asistent la notar sau măsură de ocrotire
Părinții ca reprezentanți legali	Nu mai sunt reprezentanți de drept	Alege, împreună cu un jurist, nivelul de sprijin
Alocația de stat	Poate continua cât timp tânărul urmează o formă de învățământ (vezi nota de sub tabel)	Cere continuarea la primărie sau la AJPIS (agenția pentru plăți și inspecție socială)
Beneficii pentru persoane cu handicap	Se calculează ca la adult, ca procent din ISR (indicatorul social de referință)	Cere sumele actuale la DGASPC
Venit minim de incluziune (VMI)	Potrivit ANPIS, o persoană de peste 18 ani cu handicap grav sau accentuat este socotită „copil în întreținere”, iar un părinte care locuiește cu un copil necăsătorit de peste 18 ani, cu certificat de handicap accentuat sau grav, formează o familie (mmanpis.ro, pagina „Venitul minim de incluziune”, citită la 21 octombrie 2026)	Vezi capitolul 4 și întreabă la primărie

Alocația de stat, pe larg. Alocația nu se oprește la 18 ani dacă tânărul urmează liceul sau școala profesională. Pentru tinerii cu dizabilități, ea se poate acorda cât timp urmează o formă de învățământ preuniversitar, cel mult până la 26 de ani (Legea 61/1993, art. 1 alin. (3), în forma din OUG 126/2021). Cine repetă anul nu primește alocația, cu excepția repetării din motive medicale dovedite. Pagina ANPIS cu întrebări frecvente (mmanpis.ro/intrebări-frecvente, citită la 21 octombrie 2026) confirmă continuarea după 18 ani pentru tinerii care urmează liceul sau școala profesională și excepția pentru repetenție din motive medicale. Limita de 26 de ani, excepția pentru repetenție (art. 1 alin. (4)) și plata directă către tânăr, pe bază de cerere, sunt în textul consolidat al Legii 61/1993, citit pe legislatie.just.ro la 22 octombrie 2026. În 2026, alocațiile se mențin la nivelul plătit în decembrie 2025 (Legea 141/2025, art. XXV lit. k), așa că suma exactă o vezi pe decizia primită de la primărie sau de la AJPIS Harghita (0366-730.198).

Notă de limbaj: legea încă folosește cuvântul „handicap”. În manual spunem „dizabilitate”, dar păstrăm termenul oficial când e numele unui document sau al unui drept.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la DGASPC / la AN-PDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități) înainte să depui dosarul.

De ce e bine să începi devreme?

În legea și în metodologia consultate (Legea 448/2006 și HG 430/2008) nu există o procedură specială pentru tinerii care împlinesc 18 ani și nici un termen anume pentru depunerea dosarului înainte de majorat. Pentru reevaluarea unui certificat de adult, cererea se depune cu cel puțin 30 de zile înainte de expirare (HG 430/2008, art. 6 alin. (6) lit. b)), dar noi recomandăm 6-12 luni, ca să ai timp pentru acte și programări. Întreabă la serviciul de evaluare complexă a persoanelor adulte din cadrul DGASPC Harghita (mobil 0733 553 074, e-mail sec_adulti_hr@dgaspc.hr.ro, program luni-vineri 8:00-16:00) cu câte luni înainte de 18 ani primesc dosarul și ce acte cer acum.

Art. 86¹ din Legea 448/2006 prevede pentru copii certificate valabile între 6 luni și 2 ani; pentru tânărul care urmează să îplinească 18 ani, termenul poate fi mai mic de 6 luni sau mai mare de 2 ani, dar nu mai mare de 2 ani și 6 luni (alin. (2)). După două certificate consecutive de grad grav, fiecare valabil 2 ani, comisia pentru protecția copilului emite un certificat valabil până la 18 ani, pe baza unor criterii biopsihosociale stabilite de Ministerul Sănătății și Ministerul Muncii prin Ordinul comun 1.472/20.539/2022 (alin. (2¹)); pentru retard mintal sau autism, cele două certificate se acordă după vârsta de 7 ani; pentru copiii cu afecțiuni care cer îngrijiri medicale paliative, certificatul se emite direct până la 18 ani (alin. (3)). Nu te baza pe o prelungire automată. **[DE VERIFICAT la DGASPC: dacă un certificat valabil până la 18 ani mai produce efecte după ziua în care tânărul împlinește 18 ani, până la decizia comisiei adulților; am citit Legea 448/2006 consolidată la 31 august 2026 și nu are o regulă pentru această situație]** .

EXEMPLU FICTIV. Andrei (17 ani, persoană cu sindrom Down) are certificat valabil până în martie. Mama lui, Maria, sună la DGASPC în septembrie, cu 6 luni înainte. Află că primăria face ancheta socială și că e nevoie de un referat de la medicul specialist. Dacă ar fi sunat abia în februarie, ar fi riscat să rămână fără certificat câteva luni.

11.3 Certificatul și beneficiile pentru adulți

Cum ceri evaluarea ca adult?

Cine poate cere: tânărul, familia, reprezentantul legal, asistentul personal sau organizația din care face parte, conform metodologiei comisiei de evaluare a adulților (HG nr. 430/2008, art. 6, modificată prin HG 927/2016; forma consultată e consolidată până la 14 decembrie 2016).

Unde: la registratura primăriei de domiciliu sau a DGASPC. Primăria trimite dosarul la serviciul de evaluare în cel mult 5 zile lucrătoare de la înregistrare, iar DGASPC în 24 de ore (art. 6 alin. (6) lit. c)). Termenele sunt cele din HG 430/2008 în forma consolidată de pe legislatie.just.ro (ultima consolidare listată: 14 decembrie 2016); întreabă la DGASPC dacă s-au schimbat.

Ce acte îți trebuie (după forma din 2016; cere lista actuală):

- ☐ cererea-tip de evaluare complexă;
- ☐ copii după actele de identitate;

- ☐ referat de la medicul specialist și scrisoare medicală-tip de la medicul de familie, plus investigațiile cerute;
- ☐ ancheta socială, făcută de serviciul social al primăriei.

În cât timp primești răspuns: evaluarea complexă durează cel mult 60 de zile de la înregistrare (art. 6 alin. (8)). Apoi comisia decide în cel mult 15 zile lucrătoare de la trimiterea dosarului (art. 12 alin. (3)), iar certificatul se trimite prin poștă, cu confirmare de primire (art. 13 alin. (1)). Aceste termene sunt din HG 430/2008, în forma consolidată din 2016, singura publicată pe legislație.just.ro; întreabă la DGASPC dacă s-au schimbat. Persoanele care nu se pot deplasa se evaluează la domiciliu, iar cheltuielile de deplasare ale evaluatorilor se suportă din bugetul DGASPC (art. 6 alin. (9) și (10)). Din decembrie 2025, comisia de evaluare trebuie să identifice toate beneficiile care se cuvin pe baza certificatului și, la cerere, să trimită ea certificatul instituțiilor competente (Legea 448/2006, art. 87 alin. (1) lit. h) și i), introduse prin Legea 233/2025, MO 1164/16.12.2025).

Dacă ți se refuză: poți face contestație în 30 de zile calendaristice de la comunicare, la Comisia superioară de evaluare a persoanelor adulte cu handicap (Legea 448/2006, art. 87 alin. (5); HG 430/2008, art. 13 alin. (2)), care răspunde în cel mult 60 de zile lucrătoare de la înregistrarea contestației (Legea 448/2006, art. 90² alin. (5)). După aceea poți merge în instanță: deciziile Comisiei superioare se atacă la secția de contencios administrativ și fiscal a tribunalului, iar cererile adresate instanței sunt scutite de taxa judiciară de timbru (Legea 448/2006, art. 90² alin. (4)). Termenul general pentru acțiunea în contencios administrativ este de 6 luni de la comunicarea răspunsului la plângerea prealabilă sau de la expirarea termenului de soluționare (Legea 554/2004, art. 11 alin. (1)). Legea 448/2006 nu prevede un termen propriu pentru acțiune și trimite la Legea 554/2004, deci regula generală de 6 luni se aplică; socotește termenul din ziua comunicării deciziei și cere sfat juridic înainte să expire (vezi 12.8). Vezi capitolul 12.

IMPORTANT Păstrează dovada depunerii (număr de înregistrare, copie ștampilată). Procedurile pot dura săptămâni, iar actele se pot pierde. Fotografiază fiecare act înainte să-l depui.

Pentru tinerii cu o afecțiune care nu se mai schimbă (ireversibilă), comisia poate acorda certificat **permanent**, fără reevaluări periodice (Legea 448/2006, art. 87 alin. (1¹)): comisia este obligată să stabilească termen permanent pentru persoanele a căror afecțiune este într-un stadiu ireversibil și care nu pot urma programe de recuperare). „Permanent” nu înseamnă însă mereu „fără nicio reevaluare”: persoana se prezintă la reevaluare dacă o cere ea, din cauza agravării stării, sau dacă este convocată pentru suspiciuni justificate de încălcare a legii (art. 59 alin. (2)); iar dacă în urma reevaluării gradul se schimbă, drepturile se recalculează de la noul certificat (art. 58³ alin. (6)).

Ce primește un adult cu certificat?

Principalele drepturi vin din Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap (legea principală pentru drepturile persoanelor cu dizabilități), republicată, cu modificările ulterioare. Textul consolidat pe legislație.just.ro pe care l-am citit cuprinde modificările până la 31 decembrie 2025 (inclusiv OUG 90/2025); portalul listează și consolidări din 2026 (25.02, 02.04, 23.07 și 31.08.2026), dintre care OUG 23/2026 a modificat art. 58 alin. (5), privind copiii. Am citit apoi și consolidarea din 31 august 2026, cea mai recentă de pe portal. Modificările din 2026 sunt: OUG 7/2026 (MO 146/25.02.2026; art. 43¹, reținerea datorilor la bugetul local din indemnizația adultului cu handicap grav), OUG 23/2026 (art. 58 alin. (5)), Legea 102/2026 (MO 520/24.06.2026; art. 70 alin. (3) și (4), informații și comunicare accesibile în serviciile sociale pentru persoane cu handicap, de la 24 iunie 2027), Legea 146/2026 (MO 588/20.07.2026; art. 20² alin. (4) și art. 51 alin. (13)–(15), privind locuirea asistată) și Legea 178/2026 (MO 724/28.08.2026; art. 20² alin. (3) și art. 20³ alin. (3)).

- **Indemnizație lunară:** un procent din ISR, diferit după grad: 80% pentru gradul grav și 53% pentru gradul accentuat (art. 58 alin. (4) lit. a), text consolidat pe legislație.just.ro). Unele articole de presă din 2026 dau alte procente; ia ca reper textul legii (OUG 23/2026 a modificat în 2026 doar procentele pentru copii, în art. 58 alin. (5)) și confirmă la DGASPC. Valoarea ISR este de 660 lei din 1 martie 2024 (comunicat ANPIS) și a

rămas la acest nivel și în 2026 (Legea 141/2025, art. XXXIII). În raportarea oficială ANPIS pentru drepturile din august 2026 (plătite în septembrie), suma totală plătită împărțită la numărul de beneficiari dă aproximativ 529 lei pe lună la gradul grav și 350 lei la gradul accentuat. Suma exactă se poate rotunji sau ajusta, deci întreabă la DGASPC suma actuală.

- **Buget personal complementar:** 30% din ISR pentru gradul grav, 22% pentru gradul accentuat, 12% pentru gradul mediu (art. 58 alin. (4) lit. b)). Se acordă pentru cheltuieli personale lunare; în raportarea ANPIS pentru august 2026, sumele pe persoană rezultă de aproximativ 199 lei (grav), 146 lei (accentuat) și 80 lei (mediu). Întreabă la DGASPC cum se plătește și cum se justifică.
- **Beneficiu pentru locuire și beneficiu de tranziție:** pentru persoanele cu handicap care părăsesc un centru rezidențial public și beneficiază de dezinstituționalizare și integrare în comunitate. Sunt prevăzute în Legea 448/2006, art. 20[^]2 și 20[^]3 (în forma din 31.08.2026, după OUG 90/2025, Legea 146/2026 și Legea 178/2026), nu în Legea 292/2011. Beneficiul pentru locuire este o indemnizație lunară egală cu un salariu minim brut pe țară; cel de tranziție poate ajunge până la două salarii minime brute și plătește servicii la pregătirea și la transferul din centru în comunitate, inclusiv situații de urgență în primele 12 luni. Le acordă DGASPC, pe baza evaluării nevoilor de viață în comunitate. Cine iese din centru direct în locuință asistată pentru viață independentă nu primește beneficiul de tranziție, iar beneficiul pentru locuire îl pot primi cei care părăsesc ulterior serviciul de locuire asistată (art. 20[^]2 alin. (4), adăugat prin Legea 146/2026, MO 588/20.07.2026). Procedura de plată, suspendarea și încetarea sunt în anexa nr. 1 la Legea 7/2023 (art. 20[^]2 alin. (3) și art. 20[^]3 alin. (3), în forma din Legea 178/2026, MO 724/28.08.2026), nu într-o hotărâre de Guvern. Nu sunt drepturi pentru orice tânăr, ci doar pentru cel care iese dintr-un centru rezidențial. Întreabă DGASPC Harghita dacă se aplică tânărului tău și cum se cere.
- **Asistent personal** sau indemnizație în locul asistentului, pentru adultul cu grad grav: adultul sau reprezentantul legal alege între cele două, prin cerere scrisă la DGASPC, valabilă numai cu acordul scris al DGASPC (art. 42 alin. (4) și (5)); adultul cu handicap vizual grav alege între asistent personal și indemnizație de însoțitor (art. 42 alin. (1)). Indemnizația lunară este egală cu salariul net al asistentului personal gradația 0 și o plătește primăria de domiciliu, pe perioada valabilității certificatului (art. 43 alin. (1)–(3)); nu se acordă cât timp adultul este în centru rezidențial sau în alte instituții cu întreținere asigurată mai mult de o lună, cu excepția centrului de tip respiro (art. 43 alin. (4) lit. b)). Suma: 2.574 lei net din 1 ianuarie 2025 (raportul Ministerului Muncii „Asistența socială în anul 2025”), înghețată în 2026 prin Legea 141/2025 (art. XVI alin. 1); pagina ANPPDP „Beneficii și facilități” arată încă 2.363 lei de la 1 iulie 2024, deci e depășită. Cere primăriei de domiciliu suma de pe decizie..
- **Facilități:** transport urban gratuit pe toate liniile, pentru gradul grav și accentuat, cu legitimație eliberată de DGASPC, valabilă în toată țara (art. 23); transport interurban gratuit (tren, în limita unui bilet interregio clasa a II-a, autobuz sau navă fluvială) pentru 24 de călătorii pe an la gradul grav și 12 la gradul accentuat, pe baza biletelor tipărite de DGASPC (art. 24 alin. (1), (3) și (6[^]1)). Însoțitorul și asistentul personal al persoanei cu grad grav beneficiază în prezența acesteia. Pentru alte facilități (carburant, rovinietă, card de parcare), vezi capitolul 4. Confirmă la DGASPC ce se aplică în 2026.
- **Pensia de urmaș:** dacă moare un părinte care era pensionar sau îndeplinea condițiile pentru pensie, copilul cu invaliditate apărută înainte de 16 ani (sau în timpul studiilor, până la 26 de ani) poate primi pensie de urmaș pe toată durata invalidității (Legea 360/2023 privind sistemul public de pensii, art. 73–74 și 82, confirmate pe textul legii). Quantumul se stabilește procentual din numărul total de puncte al susținătorului decedat, raportat la pensia pentru limită de vârstă aflată în plată sau la care ar fi avut dreptul (ori la pensia de invaliditate gradul I, dacă a murit înainte): 50% pentru un urmaș, 75% pentru doi, 100% pentru trei sau mai mulți, împărțit între urmași (art. 79 alin. (1) și (2)). Copilul trebuie expertizat medical și revizuit periodic. Textul consolidat citit pe legislatie.just.ro ajunge la 28 iulie 2025, iar suma în lei depinde de punctajul susținătorului, deci cere un calcul la Casa Județeană de Pensii Harghita (str. Kossuth Lajos nr. 94, Miercurea Ciuc; tel. 0266 371 204; cnp.p.ro). Vezi și 11.9.

Nu toate drepturile se cumulează (de exemplu, în centru rezidențial mai mult de o lună se aplică alte reguli). Cere la DGASPC un calcul pentru situația ta.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la DGASPC / la AN-PDPD înainte să depui dosarul. Pentru sumele destinate părinților care îngrijesc copilul, vezi capitolul 4.

Ce este reevaluarea și cum nu o ratezi?

Certificatul are o dată de expirare. Art. 59 alin. (1) lit. b) din Legea 448/2006 spune că adultul se prezintă la reevaluare cu cel puțin 30 de zile înainte de expirare. Metodologia comisiei (HG 430/2008, art. 6 alin. (6) lit. b)) cere cererea de reevaluare cu 60 de zile înainte. **Regula sigură: depune cu cel puțin 60 de zile înainte.**

În 2025 au apărut reguli noi: Ordinul ANPDPD nr. 312/2025 (procedura de reevaluare) și art. 58³ din Legea 448/2006 (adăugat prin OUG 5/2025). Art. 58³, în textul consolidat consultat, vizează persoanele cu certificat emis pentru anumite afecțiuni (stabilite prin ordin al ministrului sănătății) **care au permis de conducere**. Ele sunt convocate la reevaluare prin decizia directorului DGASPC și se prezintă în 30 de zile de la comunicarea deciziei. Dacă tânărul tău nu conduce, procedura nu îl privește direct; regula generală rămâne reevaluarea la expirarea certificatului. Ordinul ANPDPD stabilește procedura pentru această categorie: OUG 5/2025 (art. VI alin. (2)) prevede că procedura de reevaluare de la art. 58³ alin. (1) se stabilește prin ordin al președintelui ANPDPD. Întreabă la DGASPC dacă ai dubii.

Prevederea din art. 58³ alin. (5), care suspenda beneficiile pe durata reevaluării, a fost abrogată prin OUG 90/2025 (MO 1218/31.12.2025); suspendările deja dispuse pe acest temei pot fi revocate, din oficiu sau la cererea persoanei, dacă noul certificat nu a fost emis, iar sumele se restituie în luna următoare revocării (art. IV și XVIII din ordonanță, citite în notele textului consolidat). Atenție însă la regula generală: dacă persoana reevaluată prin decizia Comisiei superioare nu se prezintă la a doua convocare a serviciului de evaluare complexă, directorul DGASPC dispune suspendarea prestațiilor sociale, iar dacă nu se prezintă la reevaluare în termen, Comisia superioară poate emite decizie de neîncadrare în grad de handicap (Legea 448/2006, art. 90³ alin. (3) și (5)). Din text nu rezultă o excepție pentru motive medicale, de aceea cere reprogramare în scris, cu dovezi medicale, înainte de data convocării. Dacă primești o convocare, citește cu atenție ce se întâmplă dacă nu te prezinți și nu o ignora niciodată.

În practică:

- ☐ Deschide orice scrisoare de la DGASPC în aceeași zi și notează data limită.
- ☐ Dacă tânărul e internat sau bolnav, cere în scris reprogramare și păstrează dovezile medicale.
- ☐ Anunță în scris orice schimbare importantă (de domiciliu sau de situație medicală), cât mai repede. Legea 448/2006 (art. 59 alin. (1) lit. h)) cere ca adultul să anunțe DGASPC, în 48 de ore de la luarea la cunoștință, orice modificare privind gradul de handicap, domiciliul sau reședința, starea materială și alte situații care pot schimba drepturile (vezi capitolul 4, secțiunea 4.2).

11.4 Școala și tranziția spre muncă

Ce este tranziția și de ce nu e „doar o școală”?

Tranziția este drumul de la școală la viața adultă: unde învață tânărul, ce meserie poate face, unde locuiește, cine îl ajută, cum își petrece timpul. Se pregătește de pe la 14-16 ani, nu în ultimul an. Ghidul Autism România din 2016 (sursă a unei organizații, nu oficială, cu partea juridică învechită) recomandă un plan de tranziție făcut cu elevul, părinții și școala, cu evaluare vocațională, exersarea abilităților practice și experiențe reale de muncă.

Legea asistenței sociale (Legea 292/2011) este citată în documente oficiale pentru tranziția tinerilor cu dizabilități de la sistemul pentru copii la cel pentru adulți, inclusiv prin programe naționale de înființare de servicii. Textul Legii 292/2011 citit pe legislatie.just.ro spune, la art. 84 alin. (3), că autoritățile administrației publice locale instituie măsuri specifice de realizare a tranziției tânărului cu dizabilități de la sistemul de protecție a co-

pilului la cel pentru persoane adulte, ca să nu se întrerupă măsurile de protecție, asistare și îngrijire. Art. 134 din același text privește finanțarea serviciilor sociale; beneficiul de tranziție este în art. 20³ din Legea 448/2006 și vizează persoanele care părăsesc un centru rezidențial (vezi 11.3). O procedură concretă pentru tinerii care împlinesc 18 ani nu am găsit. De aceea, de multe ori tu ești cel care ține firul. Cere în scris o întâlnire de planificare cu școala și cu serviciul social.

Ce spune legea învățământului preuniversitar?

Legea educației preuniversitare nr. 198/2023, cu modificările ulterioare, garantează educația incluzivă. Printre prevederile utile:

- niveluri de sprijin pentru elevii cu cerințe educaționale speciale (CES) și servicii gratuite; orientarea o fac comisiile prin CJRAE;
- contestație la decizia de orientare sau reorientare dintre învățământul special și cel de masă: 45 de zile de la comunicare, la DJIP (art. 69 alin. (17)); pentru certificatul de orientare școlară, ordinul din 2016 dă 5 zile lucrătoare, iar regula sigură este să contești în primele 5 zile lucrătoare (vezi capitolul 6); orientarea se face cu consultarea părinților;
- durata școlarizării elevilor cu CES poate fi prelungită cu până la 3 ani, în funcție de nevoile individuale și de tipul și severitatea dizabilității, conform unei metodologii aprobate prin ordin al ministrului educației (art. 71 alin. (1)); legea nu fixează o vârstă maximă, ci doar prelungirea cu până la 3 ani **[DE VERIFICAT: numărul ordinului cu metodologia de prelungire, la ISJ Harghita sau CJRAE Harghita]** ;
- licee speciale sau tehnologice care pot oferi calificare de nivel 3 sau 4 și ateliere protejate (liceul tehnologic poate da diplomă de absolvire după 3 ani și certificat de calificare de nivel 3, conform art. 15 alin. (2)); ce oferă concret școlile din Harghita întreabă la ISJ Harghita și la CJRAE Harghita;
- recomandări de orientare școlară și vocațională la sfârșitul gimnaziului și al liceului;
- până la 10% dintre locurile din clasa a IX-a se ocupă prioritar, pe baza rezultatelor de la evaluarea națională și a opțiunilor, de elevi cu dizabilități și/sau CES și de elevi de etnie romă (art. 101 alin. (3)).

Despre educație și drepturile la școală, vezi capitolul 6. Întrebările despre vârstă maximă în școala specială și despre școlile profesionale speciale le poți pune la ISJ Harghita (Inspectoratul Școlar Județean; Str. Toplița nr. 20, Miercurea Ciuc; tel. 0266 312 514; contact@isjhr.eduhr.ro) și la CJRAE Harghita (Str. Mihai Sadoveanu nr. 54, Miercurea Ciuc; tel. 0266 317 048; pentru dosare CES, 0737 513 518, luni și miercuri 10:00–14:00, joi 14:00–16:00; cjrae.eduhr.ro).

EXEMPLU FICTIV. Réka (16 ani, persoană cu dizabilitate intelectuală ușoară) vorbește maghiara acasă. Părinții ei cer la școală, în scris, un plan de tranziție. Consilierul școlar propune o întâlnire cu profesorul diriginte, cu psihologul și cu Réka. Împreună notează ce îi place (animalele, ordinea), ce poate face singură (autobuzul, o listă de cumpărături) și ce are de exersat (banii, telefonul). Planul se revede în fiecare semestru. Réka are dreptul să afle și în limba ei ce se discută, în raporturile cu autoritățile locale, cu instituțiile publice subordonate lor și cu serviciile publice deconcentrate din unitățile administrativ-teritoriale unde minoritatea depășește 20% din locuitori (Codul administrativ, art. 94 alin. (1)). Pentru un alt serviciu (de exemplu, un cabinet privat), întreabă dacă lucrează și în maghiară.

Ce formare profesională există?

Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) organizează cursuri de calificare gratuite pentru persoane înregistrate ca șomeri și pentru alte categorii. Printre actele cerute apare adeverința medicală de aptitudine pentru ocupație. Pagina ANOFM consultată **nu prevede un regim special** pentru persoanele cu handicap. Legea 448/2006 le dă însă, când sunt în căutarea unui loc de muncă, dreptul la cursuri de formare profesională și la consiliere din partea unui consilier specializat în medierea muncii, finanțate din bugetul asigurărilor pentru șomaj (art. 83 alin. (1) lit. a) și c) și alin. (2)); angajatorii care angajează persoane cu handi-

cap pot primi din același buget decontarea cheltuielilor specifice de pregătire, formare, orientare profesională și încadrare în muncă (art. 84 lit. c)). Legea definește și angajarea asistată (art. 5 pct. 5) și prevede evaluarea și orientarea profesională a adulților de către comisia de evaluare (art. 74 alin. (2)). Cum se aplică în Harghita întreabă la AJOFM Harghita.

Pași practici:

- ☐ Mergi la AJOFM Harghita (Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă; B-dul Frăției nr. 2, Miercurea Ciuc; tel. 0266 313 423; ajofm.hr@anofm.gov.ro; agenția locală Miercurea Ciuc are punct de lucru la Toplița, conform buletinului informativ al AJOFM Harghita) și cere consiliere profesională pentru tânăr.
- ☐ Întreabă dacă există cursuri adaptate și dacă tânărul se poate înregistra înainte de 18 ani sau abia după.
- ☐ Cere în scris lista actelor.

11.5 Munca: piața liberă, locuri protejate, unități protejate

Ce forme de angajare există?

Legea 448/2006 prevede angajarea pe piața liberă, la domiciliu sau în forme protejate: **loc de muncă protejat** (într-o firmă obișnuită, cu adaptări) și **unitate protejată autorizată**. Conform legii, o unitate protejată autorizată este o entitate cu gestiune proprie în care lucrează cel puțin 3 persoane cu handicap, care reprezintă cel puțin 30% din angajați, iar timpul lor de lucru cumulat este cel puțin 50% din timpul total de lucru al tuturor angajaților (art. 5 pct. 29 din Legea 448/2006; vezi și art. 81 alin. (2) lit. b)). Este asimilată unității protejate și persoana fizică cu certificat de handicap care desfășoară o activitate economică independentă, autorizată (art. 81 alin. (1¹)). Locul de muncă protejat este spațiul de lucru adaptat nevoilor persoanei, care include cel puțin locul de muncă, echipamentul, toaleta și căile de acces (art. 5 pct. 22). Autoritățile și firmele cu cel puțin 50 de angajați au obligația unei cote de cel puțin 4% de persoane cu handicap sau a unei plăți alternative (art. 78 alin. (2) și (3), verificat pe textul consolidat). Asta înseamnă că firmele mari au un motiv să angajeze.

Ce drepturi are un angajat cu dizabilități?

Conform textului consolidat (art. 83 din Legea 448/2006), angajatul cu handicap are o perioadă de probă plătită de cel puțin 45 de zile lucrătoare și un preaviz plătit de cel puțin 30 de zile lucrătoare la concediere din motive neimputabile. Legea prevede și program mai scurt de 8 ore pe zi, cu recomandarea comisiei de evaluare (art. 83 alin. (1) lit. f)), adaptarea rezonabilă a locului de muncă (art. 83 alin. (1) lit. b); vezi și art. 78 alin. (1¹) și (1²), care obligă angajatorii să asigure accesul la un loc de muncă adaptat și consiliere din partea unui consilier specializat în medierea muncii, inclusiv în perioada de probă (art. 83 alin. (1) lit. c)).

Angajatorii au și ei stimulente. Un exemplu: ANOFM acordă, în baza art. 85 alin. (2) din Legea 76/2002, o subvenție angajatorilor care încadrează pe perioadă nedeterminată o persoană cu handicap: 2.250 de lei pe lună, timp de 12 luni, cu obligația menținerii raporturilor de muncă cel puțin 18 luni (pagina ANOFM „Subvenționarea locurilor de muncă pentru persoane cu handicap”, citită la 21 octombrie 2026). Potrivit paginii, angajatorul încheie o convenție cu agenția județeană, iar persoanele trebuie să fie înregistrate ca șomeri la agenție (art. 85 alin. (8)). Confirmă la AJOFM Harghita suma și condițiile valabile la data angajării. Pentru tinerii din programe de pregătire pentru muncă sau de angajare asistată, art. 78¹ din Legea 448/2006 prevede un stimulent de inserție, la cerere, pe perioadă determinată, indiferent de venituri [DE VERIFICAT: suma, durata și dacă se acordă efectiv în 2026; legea nu fixează suma, iar metodologia se stabilește prin ordin al președintelui ANPPDP (art. 78¹ alin. (3))].

SFAT Ia cu tine la discuția cu un angajator lista de adaptări de care tânărul are nevoie (program mai scurt, instrucțiuni ilustrate, un coleg de sprijin). Pentru mulți angajatori e prima întâlnire cu o astfel de situație, iar o listă clară ajută.

Atenție: tutela specială și munca

Mulți părinți află acest lucru prea târziu. După modificările aduse de Legea 140/2022, **încadrarea în muncă a persoanelor aflate sub tutelă specială este interzisă** (Codul muncii, art. 13 alin. (4), modificat prin art. 12 pct. 1 din Legea 140/2022; text verificat). Dacă există deja un contract de muncă, el încetează de drept la data la care hotărârea de instituire a tutelei speciale rămâne definitivă (Codul muncii, art. 56 alin. (1) lit. b), în forma modificată prin art. 12 pct. 2 din Legea 140/2022; text verificat).

Consecința practică: pentru un tânăr care poate lucra, de obicei e mai potrivit un nivel mai mic de sprijin (asistent la notar sau consiliere judiciară). Vezi 11.6 și 11.7.

Ce să nu aștepti

Din ce s-a putut verifica, nu există un program național de angajare asistată funcțional la scară largă **[DE VERIFICAT: dacă există în 2026 un program național finanțat; legea definește angajarea asistată (art. 5 pct. 5 din Legea 448/2006), dar nu am găsit un astfel de program la ANPDPD sau la ANOFM; paginile ANPDPD de legislație și de beneficii, citite la 22 octombrie 2026, nu menționează niciunul, iar pachetul de reglementare a angajării asistate, prevăzut de strategie pentru 2023, nu l-am găsit publicat]**. Strategia națională „O Românie echitabilă” 2022-2027 (HG 490/2022) o prevede ca **țintă** (ținta 11: 5.000 de persoane cu grad de handicap care beneficiază de pregătire pentru muncă și angajare asistată până în 2027, de la o valoare de referință de 0 în 2020; măsura 3.2.11 cere cel puțin un program în fiecare județ; textul strategiei, citit pe anpd.gov.ro), nu ca serviciu existent. Servicii de tip „job coach” (o persoană care îl însoțește pe tânăr la locul de muncă) pot exista local, prin organizații neguvernamentale (ONG); întreabă la APCDT Toplița și la AJOFM Harghita dacă există ceva în zonă.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la DGASPC / la ANPDPD și la AJOFM înainte să depui dosarul.

11.6 Capacitatea de exercițiu: ce se întâmplă cu dreptul de a decide

Ce este capacitatea de exercițiu?

Capacitatea de exercițiu este dreptul de a încheia singur acte juridice: să semnezi un contract, să cumperi, să vinzi, să primești salariu, să te căsătorești, să faci un testament. Conform Codului civil (art. 38), ea începe la 18 ani, **fără nicio hotărâre**. Nu depinde de diagnostic.

Ce s-a schimbat în ultimii ani?

Înainte de 2022 exista „interdicția judecătorească”, prin care o persoană pierdea aproape toate drepturile. Curtea Constituțională a declarat-o neconstituțională (Decizia nr. 601/2020). Legea nr. 140/2022 privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale (în vigoare din 18 august 2022) a înlocuit-o cu un sistem pe trepte. Dacă găsești pe internet formulări despre „punerea sub interdicție”, textul e vechi. În manual folosim termenul doar ca referință istorică.

Principiul legii (art. 104 din Codul civil): măsurile respectă demnitatea, voința, preferințele și autonomia persoanei. Ele se dispun pentru cel mai scurt timp posibil, numai la nevoie, proporțional și individualizat. Instanța le dispune numai dacă sprijinul pentru încheierea actelor nu este suficient.

Care sunt treptele sprijinului?

Treaptă	Ce este	Cine hotărăște	Durată
0. Sprijin informal	Familia și prietenii ajută, fără acte	Nimeni	Nelimitată
1. Asistent	O persoană de încredere îl ajută pe tânăr să înțeleagă și să se facă înțeles	Notarul	Până la 2 ani, reînnoibilă
2. Măsurî în instanță	Consiliere judiciară, tutelă specială, curatelă	Instanța de tutelă	Consiliere: cel mult 3 ani; tutelă specială: cel mult 5 ani, până la 15 ani dacă deteriorarea e permanentă (art. 168 Cod civil)

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legea și procedurile se schimbă. Verifică la un notar, la un avocat sau la un jurist al unei organizații înainte să începi orice procedură.

Alege treapta cea mai mică din care tânărul se poate descurca. Fiecare treaptă înseamnă mai mult control din partea altcuiva, mai multe proceduri și mai multe costuri.

De ce nu „din prudență” tutela specială?

Mulți părinți gândesc așa: „Dacă o fac pe cea mai sigură, sunt liniștit.” Dar tutela specială limitează foarte mult drepturile (actele proprii pot fi anulabile), interzice încadrarea în muncă și poate afecta căsătoria și alte decizii personale. Concret, Codul civil prevede că cel aflat sub tutelă specială nu are capacitate de exercițiu (art. 43 alin. (1) lit. b)) și că actele încheiate de persoana care beneficiază de consiliere judiciară sau tutelă specială sunt anulabile, chiar fără dovedirea unui prejudiciu (art. 172 alin. (1)). Cel lipsit de capacitate de exercițiu nu poate dispune prin donație sau testament de bunurile sale (art. 988 alin. (1)); la consiliere judiciară, dispozițiile testamentare sunt valabile doar dacă sunt autorizate sau confirmate de instanța de tutelă (art. 172 alin. (3)). La căsătorie, persoana sub consiliere judiciară sau tutelă specială îl înștiințează în scris pe tutore, care poate face opoziție (art. 276). Constituția spune că nu au drept de vot cei „puși sub interdicție” (art. 36 alin. (2)). Legea 140/2022 a înlocuit interdicția cu consilierea judiciară și tutela specială și prevede că trimiterile din actele normative la interdicție se citesc ca trimiteri la aceste măsuri (art. 22). [\[DE VERIFICAT: dacă cel aflat sub tutelă specială mai poate vota în practică și dacă legislația electorală a fost clarificată; întreabă un jurist sau Centrul de Resurse Juridice\]](#). Legea o vrea ca ultimă soluție. Pentru un tânăr care înțelege și își poate exprima voința, de multe ori potrivit este un sprijin mai ușor.

11.7 Asistentul, consilierea, tutela și mandatul de ocrotire

Cum ceri numirea unui asistent?

Asistentul este o persoană (de obicei un părinte, un frate, o rudă sau un prieten) numită de notar, la cererea tânărului. El îl ajută în relația cu ceilalți: la bancă, la medic, la semnarea unor acte. Conform Legii 140/2022:

- tânărul rămâne cu **capacitate deplină**; asistentul nu semnează în locul lui și nu poate încheia acte în numele lui;
- numirea e pentru cel mult 2 ani și se poate reînnoi, de fiecare dată pentru cel mult 2 ani (Legea 140/2022, art. 1 alin. (1); Legea 36/1995 a notarilor publici, art. 138^{A1}–138^{A5}, în special art. 138^{A3} alin. (4));
- asistența este gratuită, dar se restituie cheltuielile rezonabile;
- asistentul dă un raport anual autorității tutelare;

- orice persoană poate face plângere la instanța de tutelă dacă s-a produs un prejudiciu.

Cine poate cere: tânărul major, împreună cu persoana propusă ca asistent (art. 138^Λ1 alin. (1) din Legea 36/1995). Legea 140/2022 îl prevede pentru majorul care, din cauza unei dizabilități intelectuale sau psihosociale, are nevoie de sprijin (art. 1 alin. (1)).

Unde: la un notar public. În Toplița există birouri notariale; lista actuală este la uniuneanotarilor.ro, în „Căutare notar”, la circumscripția Toplița (la 22 octombrie 2026 apăreau cinci notari, Camera Târgu Mureș). Cere notarului o estimare scrisă a taxelor și onorariilor.

Ce acte îți trebuie:

- ☐ actele de identitate ale tânărului și ale asistentului propus;
- ☐ un inventar sumar al bunurilor tânărului, dacă are;
- ☐ orice alte documente relevante pentru cerere (art. 138^Λ1 alin. (2)); legea nu enumeră alte acte decât inventarul, deci întreabă notarul dacă vrea și adevărinițe medicale care arată că tânărul are nevoie de sprijin;
- ☐ cererea.

Cum decurge: notarul comunică cererea unui membru al familiei, care poate face obiecții, îl ascultă pe tânăr în prezența asistentului și dă o încheiere motivată. Poate respinge cererea dacă are îndoieli serioase că tânărul înțelege sau își poate exprima voința, dacă există risc de prejudiciu sau dacă o rudă obiectează.

Dacă ți se refuză: poți face plângere în 30 de zile de la comunicarea încheierii de respingere, la instanța de tutelă din circumscripția unde locuiește tânărul; o pot face tânărul sau persoana propusă ca asistent, iar încheierea instanței nu mai are cale de atac (art. 138^Λ5 alin. (3) și (4) din Legea 36/1995).

Asistentul se potrivește unui tânăr care înțelege și își poate exprima voința, dar are nevoie de cineva care să facă legătura cu ceilalți. Dacă tânărul nu își poate exprima deloc preferințele, notarul nu poate numi asistent și se merge la instanță.

EXEMPLU FICTIV. Mihai (19 ani, persoană cu autism, fără dizabilitate intelectuală) are mereu probleme la bancă: funcționarii nu îl înțeleg și vorbesc doar cu mama lui. Mama, Elena, cere la notar să fie numită asistent. Mihai îi spune notarului că își dorește acest lucru. El semnează singur actele, iar Elena doar îl ajută și poate cere explicații. Nu este nevoie de instanță.

Ce sunt consilierea judiciară, tutela specială și curatela?

Dacă asistentul nu e suficient, familia, tânărul sau o autoritate (primăria, DGASPC, procurorul) pot cere instanței de tutelă o măsură de ocrotire (art. 164-165 din Codul civil; duratele sunt în art. 168).

Măsură	Când	Durată maximă	Efect
Consiliere judiciară	Deteriorare parțială; are nevoie de consiliere continuă	Cel mult 3 ani	Capacitate restrânsă: actele se fac cu încuviințarea ocrotitorului
Tutelă specială	Deteriorare totală; are nevoie de reprezentare continuă	Cel mult 5 ani; dacă e permanentă, până la 15 ani	Actele se fac prin tutore
Curatelă	Nu poate administra bunuri (boală, infirmitate)	Fără durată fixă	Nu afectează capacitatea

Curatela este reglementată în art. 178-185 din Codul civil: nu are o durată maximă fixă, durează cât timp există cauzele care au dus la instituirea ei și se ridică de instanța de tutelă când acestea au încetat (art. 185). Se poate institui, printre altele, când o persoană, deși capabilă, nu poate să își administreze bunurile sau să își

apere interesele din cauza bolii sau a unei infirmități fizice (art. 178 lit. a)), și nu aduce atingere capacității celui reprezentat (art. 181). Curatorul poate cere înlocuirea după 3 ani (art. 184). Valabil la 22 octombrie 2026; verifică la un jurist.

Instanța stabilește ce categorii de acte cer încuviințare sau reprezentare și poate limita măsura doar la persoană sau doar la bunuri. Ocrotitorul trebuie să ceară reevaluarea cu cel puțin 6 luni înainte de expirare (art. 168 alin. (6) Cod civil, verificat).

Cine devine tutore? Tutore poate fi persoana desemnată chiar de tânăr, dacă poate să o aleagă (art. 166). Altfel, instanța numește „cu prioritate”, dacă nu se opun motive întemeiate, soțul, părintele, o rudă sau un afin, un prieten ori o persoană care locuiește cu cel ocrotit și are legături strânse și stabile cu el, ținând seama de afecțiune, relații personale, condiții materiale, garanții morale și apropierea domiciliilor, precum și de preferințele lui (art. 170 alin. (2) și (4)). Textul nu stabilește o ordine strictă între aceste persoane. Dacă tutela specială continuă la majorat, instanța numește tutore, cu prioritate, părintele sau părinții împreună (art. 176 alin. (2)).

Părintele poate **desemna**, printr-un act unilateral sau o convenție în formă autentică ori prin testament, cine să fie tutore al copiilor săi (art. 114 alin. (1) Cod civil, verificat). Dacă nimeni nu poate fi tutore, Codul civil (art. 170 alin. (3)) trimite la un „reprezentant personal”, care are această calitate „în condițiile legii speciale”. Dispoziția privind reprezentantul personal (art. 118 alin. (2) și art. 170 alin. (3)) intră în vigoare abia la data prevăzută de legea specială privind reprezentantul personal (Legea 140/2022, art. 26 alin. (2)). Textul Codului civil consolidat la 3 mai 2026, cea mai recentă consolidare de pe legislatie.just.ro la 22 octombrie 2026, păstrează încă nota că aceste dispoziții intră în vigoare la data legii speciale, iar o astfel de lege în vigoare nu a fost găsită.

Tutorele trebuie să țină cont de voința și preferințele tânărului și să-i susțină autonomia. Poate cere înlocuirea după 3 ani de la numire sau, pentru motive temeinice, mai devreme (art. 173).

Cum se face în instanță?

Pași generali (Codul de procedură civilă, modificat prin Legea 140/2022):

1. Depui cererea la instanța de tutelă de la domiciliul tânărului. Descrui faptele și probele.
2. Procurorul participă. Dacă tânărul nu are avocat, i se desemnează unul din oficiu. Se fac evaluări medicale și psihologice și o anchetă socială.
3. Judecata se face de urgență, cu ascultarea tânărului.
4. Hotărârea se comunică la starea civilă, cu mențiune pe actul de naștere, și altor instituții. Măsurile de ocrotire ale instanței de tutelă și asistența numită de notar se înscriu în Registrul național de evidență a măsurilor de sprijin și ocrotire, ținut de Uniunea Națională a Notarilor Publici; înscrierea și verificarea în registru sunt gratuite (Legea 36/1995, art. 164 alin. (1) lit. g) și alin. (6), introduse prin Legea 140/2022). Întreabă notarul sau instanța cum se face înscrierea.

IMPORTANT Procedura poate fi lungă și costisitoare. Un ONG de resurse juridice a semnalat în 2024 că legea nu spune clar cine plătește evaluările medicale și psihologice, iar costurile pot ajunge la câteva mii de lei. Procurorul dispune evaluarea medicală și psihologică (Codul de procedură civilă, art. 938 alin. (3), în forma din Legea 140/2022), iar metodologia de evaluare trebuia aprobată prin ordin comun al ministrului sănătății și al ministrului muncii (Legea 140/2022, art. 23), iar ordinul a fost emis: Ordinul comun nr. 3.423/2.128/2022 (MO 1128/23.11.2022, modificat în august 2023). Nici legea, nici articolele ordinului nu spun cine suportă costul. Cere un deviz înainte să începi.

Se poate face totul înainte de 18 ani?

Până la 18 ani, părinții rămân reprezentanții legali ai copilului. Art. 164 alin. (6) din Codul civil (după modificarea din 2022) prevede că pot beneficia de tutelă specială și minorii cu capacitate de exercițiu restrânsă (14-18 ani). Cu toate acestea, când instanța apreciază că ocrotirea se poate realiza prin curatelă sau consiliere

judiciară, măsura se poate dispune cu un an înainte de împlinirea vârstei de 18 ani și produce efecte de la această dată. Textul prevede anticiparea cu un an expres doar pentru curatelă și consiliere judiciară. Dacă tutela specială a fost instituită cât tânărul era minor, el rămâne sub ocrotirea părinților până la 18 ani, fără tutore, iar la majorat instanța numește un tutore, cu prioritate părintele sau părinții împreună (art. 176 alin. (1) și (2)). Cum procedează în practică instanțele nu se vede din lege, de aceea întreabă un avocat sau instanța de tutelă.

Practic: întreabă un avocat sau instanța de tutelă pe la 16–17 ani. Cine devine tutore la 18 ani, dacă e nevoie de tutelă specială, decide instanța, ținând cont de preferințe. Părinții sunt printre persoanele care pot fi numite, iar dacă tutela specială continuă la majorat, părintele sau părinții împreună sunt numiți cu prioritate (art. 176 alin. (2)).

Ce este mandatul de ocrotire?

Legea îl numește „mandat de ocrotire” (Codul civil, art. 2.029[^]1 și următoarele, introduse prin Legea 140/2022). Este un contract făcut la notar, în formă autentică. O persoană cu capacitate deplină (sau care are consiliere judiciară, cu încuviințarea ocrotitorului și autorizarea instanței) alege **dinainte** cine să o ajute dacă va ajunge să nu se mai descurce, și poate scrie ce dorințe are. Mandatul începe să se aplice abia după ce deteriorarea facultăților mintale este constatată prin rapoarte de evaluare medicală și psihologică, iar instanța de tutelă îl încuviințează, la cererea mandatarului (art. 2.029[^]1 alin. (4)). Mandatul indică persoana căreia mandatarul îi dă socoteală și cât de des, cel mult o dată la 3 ani; dacă mandantul nu a desemnat-o, o desemnează instanța la încuviințarea mandatului (art. 2.029[^]2 alin. (2)). Mandatarul decide numai în interesul mandantului, cu respectarea voinței și preferințelor lui (art. 2.029[^]3).

Îl pot folosi:

- **tu, ca părinte**, pentru propria situație (vezi 11.9);
- **tânărul**, dacă are capacitate deplină și înțelege ce semnează.

Nu poți semna tu un mandat „în locul lui”. Părintele cu capacitate deplină care exercită autoritatea părintească asupra copilului minor, sau care este tutorele copilului său major aflat sub tutelă specială, poate încheia un contract de mandat de ocrotire cu privire la îngrijirea copilului, pentru cazul în care moare sau nu își mai poate îndeplini sarcina tutelei; regula se aplică și rudelor până la gradul al doilea care sunt tutori (art. 114 alin. (6) Cod civil, text verificat). Pentru un tânăr major care nu se află sub tutelă specială, textul articolului nu prevede această variantă; atunci contează asistentul, desemnarea tutorelui și planul de viitor. Discută detaliile cu notarul.

Ce se întâmplă cu persoanele puse sub interdicție înainte de 2022?

Conform Legii 140/2022 (art. 20), ele sunt tratate ca aflate sub tutelă specială până când hotărârea de reexaminare rămâne definitivă. Termenul de 3 ani de la intrarea în vigoare pentru reexaminarea din oficiu a trecut (august 2025), dar legea spune că obligația de reexaminare continuă. Legea spune că instanțele reexaminează măsurile din oficiu sau la cerere (art. 20 alin. (2)), iar persoanele numite tutori înainte de lege își păstrează funcția, dacă nu mai pot îndeplini această funcție potrivit legii (art. 20 alin. (4)). Art. 20 nu enumeră cine poate cere reexaminarea, dar procedura este cea din Codul de procedură civilă: prelungirea, înlocuirea sau ridicarea măsurii se cer instanței de tutelă de la domiciliul persoanei (art. 943 alin. (1) și art. 936), iar dacă cererea o face reprezentantul sau ocrotitorul legal, ea se depune cu rapoartele de evaluare medicală și psihologică făcute cu cel mult două luni înainte (art. 937 alin. (4)). Pentru cine locuiește în Toplița, instanța este Judecătoria Toplița. Un jurist te poate ghida.

11.8 Testament, donații, fiducie: ce să știi înainte să mergi la notar

Aceasta este partea cea mai delicată a capitolului. Articolele din Codul civil despre testament, donație, fiducie și moștenire au fost citite pe textul consolidat de pe legislatie.just.ro (21 octombrie 2026), dar aici nu le explicăm pe larg, pentru că efectul lor depinde de situația fiecărei familii. Tot ce urmează sunt întrebări pentru notar, nu reguli, plus câteva repere din text.

Ce se știe sigur:

- Fiducia este reglementată în Codul civil (Cartea a III-a, art. 773-791), iar moștenirea și liberalitățile în Cartea a IV-a: liberalitățile (donația și legatul din testament) încep la art. 984, testamentul la art. 1.034, rezerva succesorală la art. 1.086.
- Părintele poate desemna tutorele printr-un act unilateral sau o convenție în formă autentică ori prin testament (art. 114 alin. (1), aplicabil în mod corespunzător și tutelei speciale prin art. 170 alin. (1); art. 166 alin. (1) permite și unei persoane cu capacitate deplină să își desemneze propriul tutore). Desemnarea poate fi revocată oricând de părinte, chiar printr-un înscris sub semnătură privată (art. 114 alin. (3)).

Întrebări de pus, toate pentru un notar sau un avocat:

- **Moștenirea legală.** Copilul cu dizabilități este moștenitor, ca ceilalți copii. Întreabă dacă o parte din avere este rezervată copiilor (rezerva succesorală) și cum poți lăsa ceva fără să-l prejudiciezi. Descendenții sunt moștenitori rezervatari, iar rezerva fiecăruia este de jumătate din cota pe care ar fi avut-o la moștenirea legală (art. 1.087 și 1.088 din Codul civil).
- **Testamentul.** Ce forme există (olograf, scris în întregime, datat și semnat de mâna testatorului, art. 1.041; autentic, la notar, art. 1.043), cine îl poate face și dacă poți lăsa un bun cu obligația de a avea grijă de copil.
- **Donația.** Cum funcționează (donația se încheie, de regulă, prin act autentic, art. 1.011 alin. (1); de exemplu, cu dreptul tău de a locui în casă până la deces) și cum influențează beneficiile sociale ale tânărului, dacă bunurile sau banii sunt socotite venit.
- **Fiducia.** Un contract prin care un administrator (fiduciarul) gestionează anumite bunuri în folosul unui beneficiar. Se poate folosi pentru administrarea banilor tânărului după ce nu mai ești. Întreabă despre costuri și riscuri. Din Codul civil: contractul se încheie în formă autentică (art. 774); durata transferului nu poate depăși 33 de ani de la încheiere (art. 779 lit. b)); fiduciar poate fi o instituție de credit, o societate de investiții sau de asigurare, un notar public sau un avocat (art. 776 alin. (2) și (3)); contractul trebuie înregistrat fiscal în termen de o lună, sub sancțiunea nulității (art. 780); iar el este nul dacă realizează o liberalitate indirectă în folosul beneficiarului (art. 775), deci cere notarului să-ți explice ce înseamnă acest lucru în cazul tău.
- **Taxe și costuri notariale** pentru fiecare act. Cere notarului o estimare scrisă a taxelor și onorariilor.

IMPORTANT Nu semna nimic care ar lăsa copilul fără moștenirea la care are dreptul. Dacă tânărul are bunuri în nume propriu și nu le poate administra, discută cu notarul cine le gestionează.

SFAT Mergi la notar cu o listă de întrebări și cu lista bunurilor. Cere să ți se spună în scris ce înseamnă actele alese pentru beneficiile tânărului. Dacă nu se poate, cere o a doua opinie de la un avocat.

11.9 Cine are grijă după noi: planul de viitor

Este întrebarea pe care mulți părinți o evită. E firesc: doare. Nu o rezolvi într-o seară. Începe cu 15 minute pe săptămână și cu un document simplu.

Ce este scrisoarea de intenție (planul de viitor)?

Este un document scris, **fără putere juridică proprie**. În el descrii cine este tânărul, ce îi place, ce îl liniștește și cum arată o zi bună pentru el, ca cel care îl preia după tine să nu fie nevoit să ghicească. Se completează cu instrumentele juridice (testament, tutore desemnat, asistent). Un model detaliat nu este inclus în acest manual; poți porni de la lista de mai jos.

Ce poți pune în el:

- **date despre tânăr:** diagnosticul, lista de medicamente (făcută împreună cu medicul), alergiile, medicul curant, programul zilnic;
- **ce îl liniștește și ce îl sperie,** ritualurile, felul în care comunică (cuvinte, imagini, gesturi);
- **persoane de contact,** în ordine: familie, prieteni, organizații;
- **unde locuiește,** cine îi administrează veniturile, unde sunt actele;
- **dorințe** despre locuire, muncă, credință, relații, mâncare;
- **legătura cu actele juridice:** cine e tutorele desemnat, dacă are asistent, ce prevede testamentul.

Actualizează documentul o dată pe an. Păstrează copii la o persoană de încredere și, dacă dorești, la un ONG sau la DGASPC.

EXEMPLU FICTIV. Ioan și Ana au un fiu, Sándor (24 de ani), cu paralizie cerebrală. De Crăciun, familia se așază o oră la masă. Fiecare scrie o frază despre „cum arată o zi bună pentru Sándor”. În ianuarie, Ana le adună într-un document, iar surorile lui Sándor îl corectează. Nu e perfect, dar prima versiune există și se actualizează peste un an.

Cine poate ajuta după noi?

Opțiune	Ce este	Ce știm
Tutore, curator, asistent	Rude, prieteni, persoana desemnată de tine	Codul civil; Legea 140/2022
Pensie de urmaș	Dacă părintele decedat era pensionar sau îndeplinea condițiile	Legea 360/2023, art. 73-74 și 79 (suma depinde de punctajul susținătorului; calcul la Casa Județeană de Pensii)
Asistent personal profesionist	Sprijin la domiciliu	Legea 448/2006 (comisia de evaluare soluționează cererile pentru atestatul de asistent personal profesionist, art. 87 alin. (1) lit. e)); întreabă la DGASPC dacă există în Harghita
Locuință protejată	Locuire asistată în comunitate	HG 268/2026 (Nomenclatorul serviciilor sociale)
Centru rezidențial	Dacă nu se poate acasă sau în comunitate	Legea 292/2011
Familia extinsă și organizațiile	Sprijin informal	Anexa 3

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și sumele se schimbă. Verifică la DGASPC / la AN-PDPD înainte să depui dosarul.

Pentru pensia de invaliditate a tânărului, întreabă la Casa Județeană de Pensii Harghita (str. Kossuth Lajos nr. 94, Miercurea Ciuc; tel. 0266 371 204; cnpp.ro).

Cum desemnezi „cine are grijă”?

- ☐ Vorbește cu tânărul, cât poate el participa, și cu frații sau rudele apropiate.
- ☐ Alege o persoană de încredere și o alternativă.
- ☐ Mergi la notar pentru actul autentic de desemnare a tutorelui (sau pentru testament), dacă e cazul (desemnarea se face prin act unilateral sau convenție autentică ori prin testament, art. 114 alin. (1); cere notarului o estimare scrisă a costurilor).
- ☐ Dă persoanei alese o copie a planului de viitor și actele esențiale.
- ☐ Revizuieste planul la fiecare 1-2 ani sau când se schimbă ceva important (mutare, divorț, boală).

11.10 Unde va locui tânărul: comunitate sau centru?

Ce spune legea?

Legea asistenței sociale (Legea nr. 292/2011) spune că plasamentul într-un centru rezidențial este permis **numai când îngrijirea nu se poate face acasă sau prin alte servicii din comunitate**. Așadar, serviciile din comunitate au prioritate. În practică, serviciile locale sunt adesea puține. Spune acest lucru deschis în discuțiile cu autoritățile și cere alternative.

Nomenclatorul serviciilor sociale (HG nr. 268/2026 din 23 aprilie 2026) este noua listă oficială a serviciilor, împreună cu regulamentul-cadru de organizare. Textul hotărârii, citit pe legislatie.just.ro, arată că a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 342 din 28 aprilie 2026 și că HG 867/2015 se abrogă la 1 iulie 2026 (art. 2).

Pentru adulți cu dizabilități, nomenclatorul include: centre de zi, îngrijire la domiciliu și echipe mobile, **servicii de suport** (asistent personal, asistent personal profesionist, suport în luarea unei decizii, suport de la egal la egal), locuință protejată, centre pentru viață independentă, centre rezidențiale și servicii de urgență (respiro, criză). Ce servicii există efectiv în Harghita și în Toplița află de la DGASPC Harghita și de la serviciul de asistență socială al primăriei Toplița.

Care sunt opțiunile de locuire și sprijin?

Opțiune	Cum funcționează	Atenție
Acasă, cu sprijin	Familia, plus asistent personal sau centru de zi	Cere la DGASPC ce există în zona ta
Locuință protejată	Câteva persoane locuiesc împreună, cu sprijin	Locurile pot fi puține; întreabă la DGASPC câte locuri există în județ
Centru pentru viață independentă	Pregătire pentru viața pe cont propriu	Cere la DGASPC condițiile de admitere
Centru rezidențial	Locuire și îngrijire permanentă	Admitere pe baza măsurii de protecție, decisa de comisia de evaluare

La admiterea într-un centru se plătește, de regulă, o **contribuție lunară de întreținere**, în funcție de venit. Persoanele cu handicap grav psihic sau mintal din centre publice sunt scutite, conform textului consultat din Legea 448/2006 (art. 94¹). Nivelul contribuției și metodologia de calcul se stabilesc prin ordin al ministrului muncii (art. 94 alin. (3)); susținători legali care pot datora contribuția sunt soțul sau soția, copiii pentru părinți și părinții pentru copii (art. 94²). Pentru unele servicii sociale, furnizorii pot percepe taxe, cu avizul ANPDPD (art. 94 alin. (4)). [DE VERIFICAT: numărul și sumele din ordinul ministrului muncii în vigoare pentru contribuția lunară de întreținere].

Cum alegi un serviciu fără să te păcălești?

Nu recomandăm anumite centre. Îți dăm criterii. Înainte să alegi:

- ☐ Verifică dacă furnizorul are licență de funcționare (serviciile din nomenclator se supun obligației licențierii, cu excepția pachetului minim de asistență socială al serviciului public; HG 268/2026, art. 1 alin. (1) lit. a)) și cere furnizorului copia licenței. Potrivit ANPDPD, licența se acordă pe 5 ani, după vizite de evaluare ale inspectorilor ANPIS, deci poți întreba și la AJPIS Harghita dacă licența e valabilă. Harta serviciilor sociale de pe anpd.gov.ro arată serviciile pe județe, dar pagina nu spune că listează doar serviciile licențiate.
- ☐ Cere standardele de calitate pe care le respectă și întreabă ce înseamnă ele în practică.
- ☐ Vizitează de mai multe ori, la ore diferite, nu doar la programul anunțat.
- ☐ Observă cum vorbesc oamenii cu locuitorii. Au intimitate? Pot ieși? Au activități?
- ☐ Cere regulamentul și întreabă cum poți face reclamații și cine le primește.
- ☐ Întreabă câți angajați sunt noaptea și în weekend și dacă tânărul poate rămâne o zi de probă.

SFAT

„Instituție” și „comunitate” nu sunt singurele alegeri. Poți combina: zile la un centru de zi, weekenduri acasă, apoi o locuință protejată, când e momentul. Planul tău de viitor poate descrie etapele.

Despre serviciile și activitățile din comunitate, vezi capitolul 10.

GREȘELI FRECVENTE

- **Se așteaptă până în ultima lună înainte de 18 ani.** Se întâmplă pentru că mulți cred că certificatul „trece” de la sine. În schimb, cere informații la DGASPC cu 6-12 luni înainte.
- **Se cere tutela specială „din prudență”.** Pare varianta cea mai sigură. Legea cere însă cel mai mic sprijin suficient, iar tutela specială limitează mult drepturile și interzice angajarea. În schimb, discută mai întâi despre asistent și consiliere.
- **Se caută „interdicția judecătorească”.** Sursele vechi o menționează încă. În schimb, folosește termenii actuali: asistent, consiliere judiciară, tutelă specială.
- **Se ignoră convocarea la reevaluare.** Pare doar birocrație, dar neprezentarea poate duce la suspendarea prestațiilor sociale (după a doua convocare) și la decizie de neîncadrare în grad de handicap (Legea 448/2006, art. 90[^]3 alin. (3) și (5)). În schimb, cere reprogramare în scris, cu motiv medical.
- **Se uită termenele măsurii de ocrotire și raportul anual.** E ușor, cu atâtea alte griji. În schimb, notează-le în calendar și cere ajutorul unui jurist.
- **Se face testament fără sfat notarial.** Poți lăsa copilul fără moștenirea legală sau cu bunuri pe care nu le poate administra. În schimb, mergi la notar cu o listă de întrebări.
- **Se amână discuția despre „cine are grijă după noi”.** E grea emoțional, deci e firesc să fie amânată. În schimb, începe cu 15 minute pe săptămână.
- **„Unde va fi după noi” primește doar răspunsul „instituție”.** Alternativele sunt greu de găsit. În schimb, află ce servicii există în comunitate și cere vizite înainte de decizie.
- **Tânărul nu este întrebat.** Planurile se fac despre el, fără el. Chiar și când nu poate decide singur, are dreptul să fie ascultat, iar legea cere să se țină cont de preferințele lui.

UNDE CERI AJUTOR

- **DGASPC Harghita:** comisia de evaluare a adulților, servicii sociale, indemnizații. Site: dgaspchr.ro. Sediul central (temporar): Str. Szék nr. 152, Miercurea Ciuc, 530203; telefon +40 733 553 058; e-mail office@dgaspchr.ro. Evaluarea adulților: mobil 0733 553 074 (sec_adulti_hr@dgaspchr.ro). Acordarea drepturilor adulților cu handicap: mobil 0733 553 073. Program: luni-vineri, 8:00-16:00 (dgaspchr.ro/contact, citit la 21 octombrie 2026).
- **Primăria de domiciliu (serviciul de asistență socială):** primește dosarul și face ancheta socială. Primăria Municipiului Toplița: str. Nicolae Bălcescu nr. 14, 535700; tel. 0266 341 871; secretariat@primariatoplița.ro; Direcția de Asistență Socială: 0731 354 094 (primariatoplița.ro, citit la 21 octombrie 2026); programul cu publicul nu apare pe site.
- **ANPDPD și Ministerul Muncii, Familiei, Tineretului și Solidarității Sociale (MMFTSS):** autoritatea națională pentru drepturile persoanelor cu dizabilități. Telefon central MMFTSS: 021 313 62 67 (mmuncii.gov.ro/contact, confirmat la 21.10.2026). Petiții online: mmhub.mmuncii.ro/petitie-online.
- **AJOFM Harghita (ANOFM):** consiliere profesională, formare, subvenții. B-dul Frăției nr. 2, Miercurea Ciuc; tel. 0266 313 423; ajofm.hr@anofm.gov.ro; agenția locală Miercurea Ciuc are punct de lucru la Toplița (bulletinul informativ al AJOFM Harghita, anofm.ro).
- **ISJ Harghita și CJRAE Harghita:** orientare școlară, nivel de sprijin, plan de tranziție. ISJ Harghita: Str. Toplița nr. 20, Miercurea Ciuc; tel. 0266 312 514; contact@isjhr.eduhr.ro (portal.eduhr.ro/contact, 21.10.2026). CJRAE Harghita: Str. Mihai Sadoveanu nr. 54, Miercurea Ciuc; tel. 0266 317 048; dosare CES: 0737 513 518 (cjrae.eduhr.ro, 21.10.2026).
- **Notar public:** asistent, testament, mandat de ocrotire, fiducie; în Toplița sunt birouri notariale, lista este la uniuneanotarilor.ro, „Căutare notar”, circumscripția Toplița.
- **Instanța de tutelă (Judecătoria competentă):** măsuri de ocrotire; cererea se depune la instanța de tutelă în a cărei circumscripție are domiciliul persoana (Codul de procedură civilă, art. 936, în forma din Legea 140/2022); pentru cine locuiește în orașul Toplița, instanța de tutelă este Judecătoria Toplița, iar pentru alte localități confirmă circumscripția la grefa instanței.
- **Centrul de Resurse Juridice (CRJ):** informații despre Legea 140/2022. office@crj.ro; 021 212 06 90 sau 0728 112 187 (crj.ro/contact, confirmat la 21.10.2026).
- **Autism România:** ghiduri de tranziție și angajare. office@autismromania.ro; 0731 816 880, luni-vineri 9:00-17:00 (autismromania.ro/contact, confirmat la 21.10.2026).
- **APCDT Toplița:** sprijin între părinți, informații locale. Str. Eroilor, Toplița; tel. 0736 644 302; contact@apcdt.ro (datele din Anexa 3, verificate pe apcdt.ro).
- **Numere de urgență:** 112 (număr unic pentru urgențe, sts.ro). Telefonul Copilului: 116 111 (luni-vineri 10:00-20:00; gratuit din rețelele Orange, Telekom și Vodafone; telefonulcopilului.ro). Pentru abuz asupra unui copil: 119 (număr unic național, copii.gov.ro).

CONTACT

Lista completă cu contacte verificate și data verificării se află în Anexa 3.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Acte normative (legislatie.just.ro)

- Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată (MO nr. 1/3 ianuarie 2008), cu modificările ulterioare, text consolidat citit până la 31.12.2025 (portalul listează consolidări până la 31.08.2026) – legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/88315 – accesat 21.10.2026
- Legea nr. 153/2025 (MO 961/17.10.2025; art. 78), Legea nr. 233/2025 (MO 1164/16.12.2025; art. 86¹ și 87), OUG nr. 90/2025 (MO 1218/31.12.2025; art. 20², 20³, 43, 58³), OUG nr. 23/2026 (MO 268/2.04.2026; art. 58 alin. (5)), OUG nr. 7/2026 (MO 146/25.02.2026; art. 43¹), Legea nr. 102/2026 (MO 520/24.06.2026; art. 70), Legea nr. 146/2026 (MO 588/20.07.2026; art. 20² și 51) și Legea nr. 178/2026 (MO 724/28.08.2026; art. 20² și 20³) – modificări ale Legii 448/2006 – legislatie.just.ro, consolidarea din 31.08.2026 – accesat 21-22.10.2026
- HG nr. 268/2007 (norme de aplicare a Legii 448/2006; ultima consolidare citită din 2012, text învechit) – accesat 20.10.2026

- HG nr. 430/2008 (metodologia comisiei de evaluare a adulților), modificată prin HG 927/2016 – legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/92005 – accesat 20.10.2026
- Ordinul ANPDPD nr. 312/2025 (procedura de reevaluare; MO 339/16.04.2025) – accesat 20.10.2026
- Legea nr. 140/2022 privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale (MO 500/20.05.2022) – legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/255575 – accesat 20.10.2026
- Codul civil, Legea nr. 287/2009, republicat, consolidat la 03.05.2026 – legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/309285 – accesat 20.10.2026 (textul integral a fost citit pe portal la 21.10.2026)
- Legea nr. 292/2011 (asistența socială) – legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/133913 – accesat 20.10.2026
- HG nr. 268/2026 (Nomenclatorul serviciilor sociale; Monitorul Oficial nr. 342 din 28.04.2026, în vigoare din 01.07.2026) – legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/310587 – accesat 22.10.2026
- Legea nr. 360/2023 (sistemul public de pensii) – legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/276927 – accesat 20.10.2026
- Legea nr. 198/2023 (învățământul preuniversitar) – legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/271896 – accesat 20.10.2026
- Legea nr. 196/2016 (venitul minim de incluziune) și Legea nr. 61/1993 (alocația de stat) – legislatie.just.ro – accesat 20.10.2026
- HG nr. 490/2022 (Strategia „O Românie echitabilă” 2022–2027) – legislatie.just.ro – accesat 20.10.2026

Alte surse

- OMS, fișa „Comprehensive sexuality education” (11.03.2026) – who.int – accesat 20.10.2026
- OMS, fișa „Disability” (actualizată 7.03.2023; cifra de 2–4 ori citează Dunkle și colab., 2018) – who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health – accesat 21.10.2026
- ANOFM: subvenții pentru angajatori; formare profesională – anofm.ro – accesat 20.10.2026
- MMFTSS: proiect de ordin privind standardele minime pentru asistentul personal profesionist – mmuncii.gov.ro – accesat 20.10.2026
- Surse ale unor organizații (nu oficiale): Autism România, ghid de tranziție (2016, parte juridică învechită); CRJ, articol din 28.02.2024 despre costurile măsurilor de ocrotire

ÎNTREBĂRI DE PUS SPECIALISTULUI

La DGASPC / asistent social

1. Când expiră certificatul fiului/fiicei mele și cu câte luni înainte de 18 ani depun dosarul pentru comisia adulților?
2. Ce acte cereți acum și ce formulare sunt în vigoare?
3. Ce beneficii păstrăm după 18 ani și de când încep? Cât este indemnizația actuală?
4. Există în județ locuințe protejate, centre de zi, asistent personal profesionist? Cum mă înscriu pe listă?
5. Cine este persoana de contact care ne ajută la tranziție?

La notar

6. Putem numi un asistent pentru tânărul meu? Cât durează și cât costă?
7. Cum desemnez un tutore printr-un act autentic sau prin testament?
8. Ce se întâmplă cu moștenirea și cu beneficiile sociale dacă las bunuri copilului cu dizabilități? Se poate face o fiducie?

La avocat / instanța de tutelă

9. Ce măsură este potrivită la 17–18 ani, dacă este nevoie de una? Se poate cere înainte de majorat? Cum cer ridicarea sau modificarea unei măsuri existente?
10. Ce evaluări sunt cerute, cât costă și cine le plătește?

La medicul specialist / psiholog

11. Ce raport trebuie pentru comisie sau pentru instanță?
12. Cum evaluați capacitatea tânărului de a înțelege și de a decide?
13. Cum pot vorbi cu el/ea despre pubertate, intimitate și relații, în cuvinte pe care le înțelege?

La școală / CJRAE / AJOFM

14. Ce plan de tranziție există și cine îl coordonează? Ce calificări sunt disponibile?
15. Se poate prelungi școlarizarea? Ce formare gratuită există și ce subvenții pentru angajator?

Când drepturile nu sunt respectate: cum reacționezi, unde te plângi

PE SCURT

- Dacă o instituție (școală, spital, DGASPC, primărie) îți refuză un drept sau nu îți răspunde, ai căi clare de reacție. Aproape toate încep cu un act scris.
- Primul pas este aproape întotdeauna o cerere scrisă și înregistrată, din care păstrezi o copie. Fără dovadă scrisă, o plângere de mai târziu e greu de susținut.
- Termenele contează: 30 de zile pentru multe plângeri administrative, 6 luni pentru instanță, 1 an pentru CNCD și Avocatul Poporului. Notează-le în calendar.
- Nu ai nevoie de avocat pentru o cerere, o petiție sau o plângere la CNCD. Pentru instanță există ajutor public judiciar și organizații care te pot sprijini.
- Dacă suspectezi abuz sau neglijare, sau dacă copilul e în pericol imediat, sună la 112. Nu aștepta să ai dovezi complete.
- Nu ești singur: APCDT Toplița te poate ajuta să te orientezi și, dacă asociația poate, să scrii cererea (întreabă la APCDT ce sprijin oferă la redactare).

ÎN ACEST CAPITOL

12.1 De unde începi: respiră și alege calea potrivită

12.2 Petiția: dreptul de a primi răspuns în 30 de zile

12.3 Ce documente păstrezi și cum ții evidența

12.4 Refuzul unei instituții: ce faci pe loc

12.5 Plângerea prealabilă și instanța de contencios administrativ

12.6 Discriminarea: CNCD și instanța

12.7 Avocatul Poporului și Avocatul Copilului

12.8 Certificatul de încadrare în grad de handicap: cum îl contești

12.9 Abuz, neglijare, exploatare: ce faci și unde suni

12.10 Bani, avocat și instanță: ajutorul public judiciar

12.11 Informații publice: dreptul de a afla cum se decide

12.12 Medierea: când ajută și când nu

12.13 Strategie pas cu pas: mai întâi în scris, de jos în sus

CE AI DE FĂCUT - LISTA DE PAȘI

- ☐ **Notează faptele în aceeași zi (urgent):** data, ora, locul, cine a spus ce, cine a fost de față. Un caiet sau o notă în telefon sunt suficiente.
- ☐ **Dacă există pericol pentru copil, sună la 112 (urgent).** Restul pașilor vin după ce copilul e în siguranță.
- ☐ **Cere în scris ce ți se cuvine,** la registratura instituției sau pe e-mailul oficial. Cere număr de înregistrare. Păstrează o copie sau o fotografie.
- ☐ **Cere motivarea refuzului în scris (urgent):** ce prevedere se aplică și cine a decis.
- ☐ **Pune în calendar ziua 30 de la data înregistrării cererii (urgent).** Setează o alarmă cu 5 zile înainte.
- ☐ **Vorbește și cu conducerea instituției** (directorul școlii, managerul spitalului, directorul DGASPC), în paralel, și cere o programare în scris.
- ☐ **Depune plângere prealabilă** la instituția care a decis, în 30 de zile (urgent), dacă nu ai primit răspuns sau ai primit refuz. Vezi secțiunea 12.5.
- ☐ **Sesizează în paralel, dacă e cazul, CNCD** (discriminare, în 1 an) sau **Avocatul Poporului** (în 1 an). Vezi secțiunile 12.6 și 12.7.
- ☐ **Strânge documentele** într-un dosar, pe hârtie și cu o copie în telefon sau pe e-mail. Lista e în secțiunea 12.3.
- ☐ **Dacă ai primit o decizie nefavorabilă, contest-o (urgent).** Termenele curg de la comunicare, nu de la momentul în care ți-a trecut supărarea.
- ☐ **Cere ajutor** (când ai putere): APCDT, un ONG de drepturile omului, o clinică juridică sau un avocat. Dacă nu ai bani, vezi ajutorul public judiciar, în secțiunea 12.10.

12.1 De unde începi: respiră și alege calea potrivită

Când un drept al copilului tău nu e respectat, ești de obicei obosit și furios. E firesc. Totuși, un răspuns bine documentat, scris cu calm, are mai multe șanse decât o ceartă la ghișeu. Motivul nu e că ai greși dacă te enervezi, ci că instituțiile răspund la ceea ce e scris și înregistrat.

Ca să alegi drumul, întreabă-te: **ce s-a întâmplat de fapt?** Tabelul de mai jos te ajută.

Situația	Unde te îndrepti	Pe ce se sprijină
Ai trimis o cerere și nu ai primit răspuns	Reiei cererea; după 30 de zile, plângere prealabilă	OG 27/2002; Legea 554/2004
Ți s-a refuzat un serviciu sau ai fost tratat diferit din cauza dizabilității	CNCD sau instanța civilă	OG 137/2000
Ai primit o decizie nefavorabilă de la DGASPC, primărie sau altă autoritate	Plângere prealabilă, apoi instanța de contencios	Legea 554/2004

Situația	Unde te îndrepti	Pe ce se sprijină
Nu ești mulțumit de certificatul de încadrare în grad de handicap	Adulți: contestație la Comisia superioară, în 30 de zile calendaristice. Copii: Legea 448/2006 (art. 87 alin. 5) prevede Comisia superioară doar pentru adulți; se aplică Legea 554/2004: plângere prealabilă în 30 de zile de la comunicare, apoi acțiune la tribunal, secția de contencios administrativ, în 6 luni (vezi secțiunea despre certificatul copilului, mai jos). Nu lăsa să treacă 30 de zile	Legea 448/2006
O autoritate încalcă drepturile copilului sau nu răspunde	Avocatul Poporului / Avocatul Copilului	Legea 35/1997
Suspiciune de abuz sau neglijare	112; DGASPC	Legea 272/2004
Ai nevoie de o informație publică (regulament, criterii)	Cerere pe Legea 544/2001	Legea 544/2001
Nu ai bani pentru avocat sau taxe	Ajutor public judiciar	OUG 51/2008
Vrei o soluție amiabilă	Mediere	Legea 192/2006

Câțiva termeni, ca să nu rămâi cu cuvinte neînțelese:

- **Petiție** înseamnă orice cerere, reclamație, sesizare sau propunere pe care o trimiți în scris unei instituții.
- **Plângere prealabilă** este o cerere scrisă, adresată instituției care a luat decizia (sau șefului ei). Prin ea îi ceri să-și schimbe decizia. În multe cazuri e un pas obligatoriu înainte să mergi în instanță.
- **Contencios administrativ** este procesul prin care contești în instanță o decizie sau o tăcere a unei autorități publice.
- **CNCD** este Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării.
- **DGASPC** este Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului.
- **ANPPDP** este Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități.

IMPORTANT Legile și termenele se schimbă. Capitolul explică, în cuvinte simple, ce spun actele normative la 22 octombrie 2026, dar nu înlocuiește un jurist. Pentru situația ta concretă, întreabă un avocat, un jurist de la un ONG sau specialistul de la DGASPC.

EXEMPLU FICTIV. Cătălina, mama lui Ștefan (7 ani, autism), a cerut în scris școlii din comuna ei un însoțitor pentru copil la ore. După 40 de zile nu a primit niciun răspuns. Ea caută numărul de înregistrare al cererii, scrie o plângere prealabilă și sesizează în paralel inspectoratul școlar. Pe parcurs află că cererea ei ajunsese la registratura greșită și că instituția trebuia să o trimită mai departe. Detaliile sunt mai jos.

12.2 Petiția: dreptul de a primi răspuns în 30 de zile

Ce este o petiție și cine o poate trimite?

Ordonanța Guvernului nr. 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor (legea care obligă instituțiile să-ți răspundă la cereri și reclamații) îți dă dreptul să trimiți o cerere, o reclamație, o sesizare sau o propunere, în scris sau prin e-mail. O pot trimite persoanele și organizațiile legal constituite. Nu ai nevoie de avocat și nu plătești nimic.

În cât timp trebuie să primești răspuns?

Regula generală: **30 de zile de la data înregistrării**, indiferent dacă răspunsul e favorabil sau nu. Conducătorul instituției poate prelungi termenul (art. 9) cu **cel mult 15 zile**, dacă problema cere cercetări suplimentare. El trebuie să te anunțe înainte. Multe ghiduri pomenesc un termen de 45 de zile, dar legea nu îl scrie ca atare. Dacă o altă lege prevede un termen special pentru cererea ta, se aplică acela.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Ultima versiune consolidată pe care am verificat-o este din 1 decembrie 2024 (ultima listată pe legislatie.just.ro la 21 octombrie 2026). Verifică la DGASPC / AN-PDPD înainte să depui dosarul.

Ce faci dacă ai scris la instituția greșită?

Instituția care primește petiția, dar nu e competentă, trebuie să o trimită mai departe în **5 zile** de la înregistrare și să te anunțe (art. 6¹ din OG 27/2002). Cele 30 de zile curg de la înregistrarea la instituția competentă. Dacă ți se spune „nu e treaba noastră”, cere în scris redirectionarea și confirmarea ei.

Ce nu se ia în considerare?

- Petițiile **anonime** sau fără date de identificare se clasează (art. 7 OG 27/2002; există o excepție pentru hărțuirea sexuală sau morală, care nu privește situațiile din acest capitol). De aceea scrie mereu numele, adresa și un mijloc de contact.
- Petițiile repetate pe aceeași temă pot primi un singur răspuns. Dacă retrimiți aceeași cerere, identică, ea se clasează la numărul inițial. Înainte să retrimiți, verifică dacă ai ceva nou de adăugat.

Ce se întâmplă cu funcționarul care nu răspunde?

Nerespectarea termenelor de soluționare a petițiilor este abatere disciplinară (art. 15 lit. a) din OG 27/2002), sancționată potrivit Legii 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici sau, după caz, potrivit legislației municipale. Asta nu îți aduce automat despăgubiri, dar îți dă un motiv de plângere la șeful instituției.

Cum depui corect o petiție

Cine poate cere: orice persoană (părinte, tutore, reprezentant legal) sau o organizație. **Unde:** la registratura instituției, prin poștă (cu confirmare de primire) sau pe e-mailul oficial. **Ce acte îți trebuie:**

- ☐ cererea, semnată și datată
- ☐ copie după actul tău de identitate și, dacă e cazul, după certificatul copilului (copii, nu originale)
- ☐ documentele care susțin cererea (certificat, recomandări, răspunsuri anterioare)

În cât timp primești răspuns: 30 de zile de la înregistrare, plus cel mult 15 dacă ești anunțat. **Dacă ți se refuză sau nu primești răspuns:** vezi secțiunea 12.5.

SFAT Fotografiază cererea cu ștampila de înregistrare înainte să pleci de la ghișeu. Dacă trimiți pe e-mail, păstrează mesajul trimis, cu data și ora.

12.3 Ce documente păstrezi și cum ții evidența

Un dosar ordonat e cel mai bun aliat al tău. Nu trebuie să fie perfect, doar să existe.

- ☐ Cererile depuse, cu număr și dată de înregistrare (copie sau fotografie).
- ☐ Răspunsurile primite (plicul cu ștampilă poștală, e-mailul cu antet, hârtia cu antet).
- ☐ Certificatul de încadrare în grad de handicap, planul de servicii, evaluările, avizele comisiilor.
- ☐ Documentele medicale relevante (copii, nu originale).
- ☐ Un **jurnal cronologic**: data, persoana, ce s-a spus sau făcut. Scrie-l în aceeași zi.
- ☐ Mesajele, e-mailurile și capturile de ecran, cu dată.
- ☐ Numele și datele de contact ale martorilor. Ai grijă la protecția datelor personale când trimiți documente care le conțin.
- ☐ Dovezile cheltuielilor (transport, taxe, tratamente plătite).
- ☐ Orice scrisoare de la CNCD, Avocatul Poporului sau instanță.

Despre **înregistrările audio sau video** ale discuțiilor: nu putem spune aici, în general, dacă și când pot fi folosite ca probă într-un proces. În plângerile de discriminare, legea permite expres înregistrările audio și video ca probă, în fața CNCD (art. 20 alin. 6 din OG 137/2000) și în fața instanței (art. 27 alin. 4). Pentru alte situații, întreabă un jurist înainte să te bazezi pe ele.

Cum scrii o cerere bună?

- **Scurt**: o pagină, cel mult două.
- **Cronologic**: ce s-a întâmplat, în ordine, cu date.
- **Concret**: ce ceri, exact. „Cer evaluarea copilului în termen de X zile” e mai bine decât „vreau ca cineva să se ocupe”.
- **Calm**: descrie faptele, fără acuzații la adresa unei persoane.
- **Cu temei legal**, dacă îl știi. Dacă nu, nu te bloca: instituția trebuie să răspundă și fără să citezi articole.
- **Cu dată, semnătură și cerere de număr de înregistrare**.

În **Anexa 2** găsești modele de petiție (modelul 5), de plângere la CNCD (modelul 6) și de contestație (modelul 7). Pentru celelalte situații (plângere prealabilă, Avocatul Poporului, ajutor public judiciar, informații publice) folosește modelele scurte din acest capitol și cere sprijin la APCDT sau la un jurist.

Model de scrisoare: cerere către o instituție (ilustrativ)

NOTĂ **Către:** Școala Gimnazială [denumire], în atenția directorului **De la:** [nume părinte], domiciliat în [adresă], telefon [număr], e-mail [adresă]

Obiect: Cerere de [ce ceri], pentru copilul [nume], clasa [clasa]

Subsemnatul/Subsemnata [nume], părintele copilului [nume], vă aduc la cunoștință următoarele: 1. La data de [data], [descrie pe scurt faptul sau refuzul]. 2. Copilul are [certificat/aviz/evaluare], din data de [data], pe care o anexez în copie.

Având în vedere cele de mai sus, vă rog să [ce ceri concret], în termenul prevăzut de Ordonanța Guvernului nr. 27/2002 (30 de zile de la înregistrare).

Vă rog să-mi comunicați răspunsul în scris, la adresa de mai sus. Cer număr de înregistrare pentru această cerere.

Anexez: [lista documentelor, în copie].

Data: [data] Semnătura: [semnătura]

12.4 Refuzul unei instituții: ce faci pe loc

Refuzul vine uneori doar verbal: „nu avem loc”, „nu e cazul”, „reveniți luna viitoare”. Nu pleca doar cu un răspuns spus cu gura.

1. **Cere refuzul în scris.** Spune calm: „Vă rog să-mi dați răspunsul în scris, cu motivul.” Dacă ți se refuză și asta, depune o cerere scrisă și cere număr de înregistrare. Cererea depusă intră sub termenul de 30 de zile.
2. **Notează numele** persoanei cu care ai vorbit și funcția ei.
3. **Cere să vorbești cu cineva din conducere.**
4. **Pleacă cu o dovadă:** număr de înregistrare, e-mail sau altceva scris.
5. **Scrie jurnalul cronologic** în aceeași zi.

Dacă refuzul vine de la un spital sau un medic

Pașii exacți depind de cine a refuzat: un spital public, un cabinet privat sau casa de asigurări. Poți începe așa:

- Cere la unitate **procedura de reclamații** și un număr de înregistrare pentru plângerea ta.
- Scrie o reclamație la conducerea unității (managerul spitalului sau administratorul cabinetului).
- Dacă nu se rezolvă, poți sesiza **Direcția de Sănătate Publică (DSP), Casa de Asigurări de Sănătate (CAS), Colegiul Medicilor** sau Ministerul Sănătății. Instituțiile publice trebuie să răspundă la petiții în 30 de zile de la înregistrare (OG 27/2002, art. 8). Dacă problema ține de felul în care a lucrat un medic, plângerea se depune la colegiul teritorial al medicilor din care face parte medicul; dacă e respinsă, poți depune contestație, iar decizia comisiei de disciplină se contestă în 15 zile de la comunicare (Legea 95/2006, art. 451 și 456).
- Dacă refuzul de a-ți trata sau primi copilul are legătură cu dizabilitatea, poate fi discriminare. OG 137/2000 interzice refuzul accesului la serviciile publice de sănătate pe criterii protejate. Vezi secțiunea 12.6.

Drepturile pacientului sunt reglementate printr-o lege specială (Legea 46/2003). Textul legii (forma consolidată din 20 noiembrie 2023) nu descrie o procedură de reclamație și nu fixează termene. Art. 37 spune doar că nerespectarea drepturilor pacientului de către personalul medico-sanitar atrage, după caz, răspunderea disciplinară, contravențională sau penală. Practic, scrie întâi o reclamație la conducerea unității medicale (cu

număr de înregistrare); dacă nu se rezolvă, o poți trimite și la DSP, la Colegiul Medicilor (pentru purtarea medicului) sau la CAS (pentru probleme cu decontarea), cerând în scris un răspuns. Întreabă fiecare instituție ce termen de răspuns are. Spune-i juristului sau asistentului social că vrei să afli pașii pentru situația ta.

Dacă refuzul vine de la școală sau grădiniță

Legea nr. 198/2023 privind învățământul preuniversitar (legea care reglementează școala și grădinița) conține reguli despre discriminare, excludere și integrarea copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES). Punctele de mai jos au fost verificate pe textul legii (consolidarea din 28 septembrie 2026), cu articolele indicate:

- Discriminarea în școli este interzisă, pe criteriile din OG 137/2000, iar încălcarea ei de către personal este abatere disciplinară (art. 11 alin. 1 și 3). Școlile speciale nu sunt considerate segregare (art. 11 alin. 4). Educația specială se organizează, în general, în unitatea de învățământ din apropierea domiciliului elevului, iar serviciile ei sunt gratuite (art. 70 alin. 1 și 4).
- Excluderea (exmatricularea) unui copil din învățământul obligatoriu se poate face numai în situații grave și numai după o procedură disciplinară care garantează dreptul la apărare și la contestație (art. 13 alin. 2; vezi și art. 107).
- Inspectoratul școlar județean poate verifica respectarea contractului educațional, la sesizarea părintelui (art. 14 alin. 6; legea îl numește „direcția județeană de învățământ preuniversitar”, după reorganizare).
- Copiii cu CES pot fi integrați în învățământul de masă, cu un sistem de sprijin pe 4 niveluri (art. 68 alin. 2 și art. 69). Pentru regulile despre efectivul clasei, întreabă la școală sau la inspectorat.

Legea 198/2023 prevede transformarea inspectoratelor școlare județene în „direcții județene de învățământ preuniversitar” (art. 116). Aplicarea art. 116–119 a fost amânată până la începutul anului școlar 2027–2028 (Legea 141/2025, art. XLIII, notă la art. 116–119). Deci, în octombrie 2026, instituția se numește încă „Inspectoratul Școlar Județean Harghita”, nume pe care îl folosește și pe site-ul propriu (portal.eduhr.ro). Când schimbarea se va produce, noua direcție preia activitățile inspectoratului (art. 119).

Pași practici:

- ☐ Cere în scris la școală ce ai nevoie (înscriere, însoțitor, adaptare, evaluare).
- ☐ Dacă refuzul e verbal, cere motivarea în scris.
- ☐ Scrie o reclamație la directorul școlii.
- ☐ Dacă nu se rezolvă, scrie la inspectoratul școlar județean, cu copii după tot ce ai depus.
- ☐ Dacă refuzul are legătură cu dizabilitatea, vezi CNCD (secțiunea 12.6).

Pentru reclamația la școală și la inspectorat, termenul de răspuns este cel din OG 27/2002 (30 de zile de la înregistrare, plus cel mult 15 zile, cu anunț). Copilul, personal sau prin părinte, are dreptul să conteste modalitățile și rezultatele evaluării și să se adreseze conducerii școlii (Legea 272/2004, art. 52 alin. 3). Serviciile de sprijin pentru copiii cu CES sunt asigurate de specialiștii din centrul județean de resurse și asistență educațională (CJRAE) și din unitățile de învățământ special (Legea 198/2023, art. 70 alin. 2). Orientarea școlară se contestă la serviciul de evaluare și orientare școlară și profesională (SEOSP) din CJRAE, în 5 zile lucrătoare de la data la care ai luat cunoștință, sub semnătură, de certificat; comisia de contestații răspunde în 30 de zile, iar decizia ei poate fi atacată doar în justiție (Ordinul 1985/2016, art. 91, așa cum îl citează site-urile CJRAE Vâlcea și Bihor; capitolul 2 are aceeași regulă). **[DE VERIFICAT: dacă o metodologie nouă, dată în aplicarea Legii 198/2023, a schimbat acest termen; întreabă în scris la CJRAE Harghita și Ține-te de termenul cel mai scurt.]** Vezi capitolul 6 (secțiunile 6.1, 6.3–6.5 și 6.8), unde mai multe dintre aceste reguli sunt verificate pe textul legii.

EXEMPLU FICTIV. Gabriel este tatăl Ilincăi (5 ani, dizabilitate de auz). Grădinița din localitate nu a vrut să o înscrie, spunând că „nu au personal pentru copii ca ea”. Gabriel cere refuzul în scris și îl primește. Cu actul în mână, scrie o plângere prealabilă la grădiniță și la inspectoratul școlar și depune o petiție la CNCD, pentru că motivul refuzului este dizabilitatea.

SFAT Dacă ceri ceva de la o instituție, cere-l mereu în scris, chiar dacă ți se spune „e simplu, vorbim la telefon”. Telefonul nu lasă urmă.

12.5 Plângerea prealabilă și instanța de contencios administrativ

Ce este contenciosul administrativ?

Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 (legea care îți permite să dai în judecată o autoritate publică pentru o decizie sau o tăcere care te păgubește) descrie pașii. Pe scurt: mai întâi ceri instituției să-și corecteze decizia (plângerea prealabilă). Dacă nu o face, mergi în instanță.

Care sunt termenele pe care le confunzi cel mai ușor?

Termen	Ce reprezintă	Când
30 de zile	Plângerea prealabilă, de la comunicarea actului	Regula generală
6 luni	Acțiunea în instanță, de la răspunsul la plângere, de la refuz sau de la expirarea termenului de răspuns	Regula generală
1 an	Limita maximă pentru acțiune, doar cu motive temeinice	Excepție

Dacă cele 30 de zile au trecut, plângerea prealabilă poate fi depusă totuși, din motive temeinice, dar cel târziu în 6 luni de la emiterea actului (art. 7 alin. 1). Dacă nu tu ești destinatarul actului (ești „terț”), cele 30 de zile curg de la momentul în care ai aflat conținutul lui (art. 7 alin. 3). Plângerea prealabilă nu e necesară, printre altele, în acțiunile introduse de prefect sau de Avocatul Poporului și pentru actele care nu mai pot fi revocate (art. 7 alin. 5). Lista completă o știe un jurist. Dacă legea nu prevede alt termen, instituția trebuie să soluționeze plângerea în 30 de zile de la înregistrare (art. 7 alin. 4, cu trimitere la art. 2 alin. 1 lit. h).

IMPORTANT Cele 30 de zile se calculează de la **comunicarea** deciziei către tine, nu de la data de pe hârtie. Păstrează plicul sau mesajul care arată când ai primit decizia.

Pași

- Ai un act sau un refuz care te vatămă** într-un drept sau interes legitim. Un **refuz nejustificat** înseamnă că ți s-a respins cererea explicit sau că nu ți s-a aplicat o decizie favorabilă. **Tăcerea** înseamnă că nu ai primit răspuns în 30 de zile de la înregistrare (dacă legea nu prevede alt termen).
- Depui plângerea prealabilă** la instituția care a emis actul (sau la superiorul ei) și ceri revocarea totală sau parțială. Cere număr de înregistrare. De regulă, instituția trebuie să o soluționeze în 30 de zile de la înregistrare (art. 7 alin. 4).
- Dacă plângerea ți se respinge sau nu primești răspuns**, ai **6 luni** să dai instituția în judecată.
- Alegi instanța.** Pentru actele autorităților locale și județene (inclusiv DGASPC, primărie, consiliu județean), se judecă la tribunal, secția de contencios administrativ și fiscal. Pentru actele autorităților centrale, la curtea de apel (art. 10 alin. 1). Dacă nu știi care e instanța competentă, întreabă la instanță sau la un jurist. Ca persoană fizică, te adresezi instanței de la domiciliul tău (art. 10 alin. 3).
- Poți cere suspendarea** actului, dacă există pericol de pagubă iminentă. Cererea se adresează instanței. Dacă o depui înainte de acțiunea principală, după plângerea prealabilă, acțiunea principală trebuie intro-

dusă în 60 de zile, altfel cererea de suspendare se respinge (art. 14). O poți depune și odată cu acțiunea principală sau cel mult în 60 de zile de la introducerea ei (art. 15). Instanța o judecă de urgență.

6. **Instanța poate hotărî** să anuleze actul, să oblige autoritatea să emită un act sau să elibereze un document, să acorde despăgubiri materiale și morale și, în unele cazuri, penalități pe zi de întârziere.
7. **Recurs:** 15 zile de la comunicarea hotărârii primei instanțe (art. 20 alin. 1, Legea 554/2004, confirmat pe textul consolidat de pe legislatie.just.ro). Recursul suspendă executarea și se judecă de urgență (art. 20 alin. 2).
8. **Executare:** autoritatea trebuie să execute hotărârea. La nevoie, se poate aplica amendă pe zi de întârziere.

Cât costă?

Legea privind taxele judiciare de timbru (OUG 80/2013, art. 16) prevede o taxă fixă de 50 de lei pentru acțiunile de contencios care cer anularea unui act sau recunoașterea unui drept. Dacă ceri și despăgubiri, taxa este 10% din valoare, cel mult 300 de lei (text consolidat la 1 decembrie 2025, ultima consolidare listată pe legislatie.just.ro; confirmă suma la instanță înainte să plătești).

Art. 29 din OUG 80/2013 scutește de taxă acțiunile privind drepturile persoanelor cu dizabilități și alte prestații de protecție socială (alin. 1 lit. b) și ocrotirea minorilor (alin. 1 lit. e). Dacă scutirea se aplică exact în cazul tău, întreabă la instanță sau la un jurist.

Pentru contestațiile împotriva deciziilor Comisiei superioare de evaluare, legea spune explicit că acțiunea la tribunal se face fără taxă judiciară de timbru. Vezi secțiunea 12.8.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Ultima consolidare a Legii 554/2004 pe care am verificat-o este din 10 iulie 2025 (ultima listată pe legislatie.just.ro la 21 octombrie 2026). Verifică la DGASPC / ANPDPD înainte să depui dosarul.

Model de scrisoare: plângere prealabilă (ilustrativ)

NOTĂ **Către:** [instituția care a emis actul], cu copie către [superiorul ierarhic, dacă îl cunoști] **De la:** [nume, adresă, telefon, e-mail]

Obiect: Plângere prealabilă împotriva [actul/refuzul/tăcerea], în baza Legii nr. 554/2004

Prin prezenta formulez plângere prealabilă împotriva [deciziei nr. ... din data ..., comunicată mie la data de ...] / [refuzului de a răspunde la cererea nr. ... din data ...].

Motive: [descrie, în puncte scurte, de ce decizia e greșită sau de ce ai dreptul cerut, cu dovezi].

Vă cer să revocați [total/parțial] actul și să [ce ceri concret]. Dacă există risc de pagubă (de exemplu, întreruperea unui serviciu de care copilul are nevoie), cer suspendarea actului până la soluționare.

Anexez: [decizia, cererea inițială, dovada comunicării, alte documente].

Data: [data] Semnătura: [semnătura]

12.6 Discriminarea: CNCD și instanța

Ce este discriminarea?

Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (legea care interzice tratamentul diferit și nedrept pe motive precum dizabilitatea, etnia, limba sau religia) definește

discriminarea ca orice deosebire, excludere, restricție sau preferință pe criterii protejate. Pentru dizabilitate, legea folosește cuvântul „handicap”. Legea încă folosește acest cuvânt; în manual spunem dizabilitate, dar păstrăm termenul oficial când citim din lege.

Formele discriminării:

- **directă:** ești refuzat pentru că ai o dizabilitate;
- **indirectă:** o regulă aparent neutră te dezavantajează;
- **hărțuire:** comportamente care îți afectează demnitatea;
- **victimizare:** ești sancționat pentru că te-ai plâns;
- **ordin de a discrimina.**

Măsurile speciale pentru protejarea categoriilor dezavantajate nu sunt discriminare.

Legea se aplică în domenii precum munca, accesul la serviciile publice de sănătate, educația, locurile publice și demnitatea personală.

EXEMPLU FICTIV. O clinică privată refuză să primească un copil cu paralizie cerebrală „pentru că nu avem experiență”. Un restaurant nu lasă să intre un copil cu autism, pentru că „deranjează”. Aceste situații pot fi sesizate ca posibilă discriminare. Dacă e sau nu discriminare, decid CNCD sau instanța, nu tu.

Cum depui o plângere la CNCD

Cine poate cere: persoana discriminată sau părintele/reprezentantul ei legal. Pot cere și organizațiile, în condițiile legii. **Unde:** la CNCD, prin poștă, e-mail sau site, sau oral. În cazul oral se întocmește o notă scrisă, pe care o semnezi. Persoanele cu dizabilități vizuale sau locomotorii pot depune la sediu sau telefonic, cu notă scrisă. Pentru persoanele cu deficiențe de auz sau vorbire, CNCD asigură interpret la audiere, pe baza unei solicitări prealabile (Procedura CNCD, art. 55). Cum faci solicitarea, întreabă la asistența telefonică a CNCD (interior 206, luni-joi 11:00-13:00). **În cât timp:** în **1 an** de la fapta discriminatorie sau de la data la care ai aflat de ea. **Ce acte îți trebuie:**

- ☐ datele tale și ale celui reclamat
- ☐ descrierea faptei, cu dată și loc
- ☐ criteriul de discriminare (dizabilitate, boală cronică etc.)
- ☐ probele (acte, mesaje, martori)
- ☐ copie după actul tău de identitate
- ☐ semnătura, adresa de corespondență și, la cerere, copii pentru părți

CNCD are pe site-ul oficial (cncd.ro) un model de petiție, pe care îl poți descărca. Petiția anonimă se respinge. Dacă e incompletă, ai 15 zile s-o completezi, altfel se respinge.

Ce se întâmplă după?

Dosarul se înregistrează, iar părțile sunt citate cu cel puțin 10 zile înainte. Instituția sau persoana reclamată depune poziția scrisă. Ședința este nepublică. Părțile sunt informate că pot ajunge la o soluție amiabilă.

Legea prevede că decizia se ia în 90 de zile de la depunerea petiției (art. 20 alin. 7), iar comunicarea ei se face în cel mult 30 de zile (alin. 8). Legea spune doar că hotărârea „se adoptă în termen de 90 de zile” și nu prevede ce se întâmplă dacă termenul e depășit, deci consideră-l orientativ. Nimeni nu îți promite răspunsul în 90 de zile și, în practică, poate dura mai mult.

Sarcina probei: în fața CNCD și a instanței, tu prezinți fapte care sugerează discriminarea. Cel reclamat trebuie să arate că nu a încălcat egalitatea de tratament. Nu interpretăm aici formularea exactă a legii; spune-i

juristului că vrei să afli cum se aplică în cazul tău.

Contestarea deciziei CNCD: decizia se poate ataca la instanța de contencios administrativ (art. 20 alin. 9). O decizie necontestată în **15 zile** devine titlu executoriu (art. 20 alin. 10). Legea nu spune expres de când curge termenul de 15 zile, dar pagina CNCD (cncd.ro/depune-o-petitie) arată că părțile au 15 zile după primirea hotărârii. Socotește deci 15 zile de la comunicare ca termen sigur, indiferent de partea care ești. Aceeași pagină precizează că taxa judiciară de timbru este gratuită pentru ambele părți; textul OG 137/2000 nu scutește expres contestația, așa că confirmă la instanță.

Sanctiuni: avertisment sau amendă. Conform art. 26 alin. 1, amenda este de 1.000–30.000 de lei dacă discriminarea vizează o persoană și de 2.000–100.000 de lei dacă vizează un grup sau o comunitate (confirmat pe legislatie.just.ro; consolidarea din 2 iulie 2022 este ultima listată la 21 octombrie 2026). Amenda merge la stat, nu la tine. Pentru despăgubiri te adresezi instanței.

Poți merge direct la instanță?

Da. OG 137/2000 (art. 27) permite acțiune în instanță pentru despăgubiri și restabilirea situației anterioare, **fără** sesizarea CNCD, în **3 ani** de la fapta discriminatorie. Cererea este scutită de taxă judiciară de timbru, iar CNCD trebuie citat obligatoriu în proces (art. 27 alin. 1 și 3). Instanța competentă este judecătoria sau tribunalul, după caz, ca instanțe civile, în funcție de ce ceri și cât valorează cererea; excepție fac cazurile în care discriminarea apare într-un raport guvernat de o lege specială (Decizia ÎCCJ, completul pentru recursul în interesul legii, nr. 10/2016, M.Of. nr. 505/5 iulie 2016). Un avocat sau juristul îți spune ce instanță se potrivește cererii tale. Nu am găsit în text o interdicție de a folosi atât CNCD, cât și instanța; cum le combini în cazul tău, întreabă un avocat.

Rolul organizațiilor

Organizațiile care apără drepturile persoanelor discriminate au calitate procesuală activă în cazurile de discriminare din domeniul lor de activitate. Organizațiile neguvernamentale care au ca scop protecția drepturilor omului sau un interes legitim în combaterea discriminării au calitate procesuală activă și într-un caz individual, la cererea persoanei (art. 28 alin. 1 și 2 OG 137/2000); legea nu descrie forma cererii, așa că întreabă ONG-ul ce îți cere. Asta poate permite unui ONG, de exemplu APCDT, să te sprijine în procedură.

CONTACT CNCD – cncd.ro (accesat 20 octombrie 2026). Sediul central: Piața Valter Mărăcineanu nr. 1–3, sector 1, București, 010155; tel. 021 312 65 78 și 021 312 65 79; e-mail support@cncd.ro (cncd.ro/contacte, accesat 21 octombrie 2026). Program cu publicul: luni–joi 09:00–16:00, vineri 09:00–14:00; asistență telefonică pentru petenți: luni–joi 11:00–13:00, interior 206. Biroul teritorial Mureș (Târgu Mureș, str. Cuza Vodă nr. 22, cam. 51–52): 0372.273.753 [DE VERIFICAT: dacă Biroul Mureș primește și petiții din județul Harghita; sună la sediul central și întreabă, iar petiția o poți trimite oricum la sediul central, pe e-mail sau prin poștă] . Vezi Anexa 3.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Ultima consolidare a OG 137/2000 pe care am verificat-o este din 2 iulie 2022 (ultima listată la 21 octombrie 2026). Verifică la DGASPC / ANPDPD înainte să depui dosarul.

12.7 Avocatul Poporului și Avocatul Copilului

Ce fac ei?

Avocatul Poporului este instituția care apără drepturile și libertățile persoanelor în raport cu autoritățile publice, în baza Legii nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului. În cadrul ei funcționează și domeniul **Avocatul Copilului**, care se ocupă de drepturile persoanelor sub 18 ani.

Cine poate trimite o petiție și cum?

Cine poate cere: orice persoană fizică sau juridică. Instituția poate acționa și din oficiu. **Unde:** petiție în scris, cu numele și domiciliul tău, drepturile încălcate, autoritatea reclamată și dovada refuzului sau a întârzierii. Poți depune online, prin e-mail sau prin poștă. Contact: dispecerat 021/312.71.34; e-mail petitii@avp.ro; site avp.ro (accesat 20 octombrie 2026). Sediul central: București, str. George Vraca nr. 8 (vezi Anexa 3). Județul Harghita este arondat Biroului Teritorial Târgu Mureș (Aleea Carpați nr. 17; tel. 0265 211 082; verificat pe avp.ro la 20.10.2026, vezi Anexa 3). Programul instituției (sediul central) este luni-joi 8:00–16:30 și vineri 8:00–14:00 (avp.ro); pentru Biroul Târgu Mureș sună înainte să te deplasezi. **În cât timp:** pentru încălcări prin acte sau fapte administrative, în **1 an** de la încălcare (art. 17 alin. 2, Legea 35/1997; textul face trimitere și la data aflării). **Cost:** gratuit, fără taxă de timbru.

Petițiile anonime nu se iau în considerare.

Ce poate obține?

Avocatul Poporului poate da recomandări autorității, poate cere anularea sau modificarea actelor ilegale și poate sesiza instanța de contencios sau Curtea Constituțională. Conform art. 27 din lege, dacă autoritatea nu remediază în 30 de zile, el poate sesiza autoritatea superioară, care răspunde în 45 de zile. Pentru administrația locală, sesizarea merge prin prefect.

Ce nu poate face?

- Nu înlocuiește autoritățile, deci nu îți rezolvă el cererea în locul lor.
- Nu primește petiții despre **hotărâri judecătorești**. Te trimite spre alte instituții (ministru justiției, Consiliul Superior al Magistraturii, parchet, președintele instanței).
- Poate respinge petițiile vădit nefondate.

Pas practic

Petiția ta trebuie să arate **ce ai cerut deja** instituției și ce ți s-a răspuns, sau că nu ai primit răspuns. De aceea contează ordinea cronologică a documentelor din secțiunea 12.3.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Ultima versiune consolidată pe care am verificat-o a Legii 35/1997 este din 11 ianuarie 2018 (ultima listată pe legislatie.just.ro la 21 octombrie 2026). Verifică la DGASPC / ANPPDP înainte să depui dosarul.

12.8 Certificatul de încadrare în grad de handicap: cum îl contești

Certificatul de încadrare în grad de handicap este documentul oficial care spune ce grad de dizabilitate are copilul și deschide accesul la multe drepturi. Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap (legea principală pentru drepturile persoanelor cu dizabilități), republicată, folosește încă termenul „handicap”. În manual spunem dizabilitate, dar păstrăm termenul oficial când e numele unui document.

Cum contești o decizie a comisiei?

Cine poate cere: părintele sau reprezentantul legal al copilului.

Atenție: copil sau adult? Legea 448/2006 (art. 85 alin. 2 și art. 86¹) spune că gradul de handicap al **copiilor** îl stabilește **Comisia pentru protecția copilului**. Contestația de 30 de zile calendaristice la **Comisia superioară**

(art. 87 alin. 5 și art. 90¹) este prevăzută de lege pentru certificatele emise de comisiile de evaluare **a persoanelor adulte**. Comisia superioară are în denumire „a persoanelor adulte cu handicap”.

Legea 448/2006 (consolidarea din 31 august 2026) prevede Comisia superioară (art. 87 alin. 5) doar pentru certificatele adulților. Pentru copil, hotărârea Comisiei pentru protecția copilului se atacă la tribunal, secția de contencios administrativ (ghidul ANPDCA de pe copii.gov.ro: tribunalul de la domiciliul copilului; Decizia ÎCCJ nr. 1/2017, M.Of. nr. 223/31 martie 2017: competența în primă instanță aparține tribunalelor, după Legea 554/2004, care îți permite să te adresezi instanței de la domiciliul tău sau de la sediul autorității). Procedura din Legea 448/2006 (art. 87 alin. 5 și art. 90 indice 1 și 2) este doar pentru adulți, iar HG 502/2017 nu prevede nicio cale de atac și nicio taxă pentru certificatul copilului. Se aplică Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004: (1) **plângere prealabilă** scrisă, în **30 de zile** de la comunicare (art. 7 alin. 1; pentru motive temeinice, cel mult 6 luni de la emiterea actului), către Comisia pentru Protecția Copilului, prin DGASPC, cu cerere de revocare; (2) **acțiune** la tribunal, secția de contencios administrativ, în **6 luni** de la răspuns sau de la expirarea termenului de răspuns (art. 11 alin. 1); (3) **recurs** în 15 zile de la comunicarea hotărârii tribunalului (art. 20 alin. 1). Instanțele au judecat diferit dacă pasul prealabil e obligatoriu la copii, deci fă-l oricum și cere număr de înregistrare. Termenele scurte de 10 zile din Legea 272/2004 (art. 133–138) privesc măsurile de protecție specială, nu certificatul de handicap. Detalii și motivarea, în capitolul 3, secțiunea 3.9.

Unde (adulți): titularul poate contesta certificatul în **30 de zile calendaristice** de la comunicare, la **Comisia superioară** (art. 87 alin. 5 și art. 90¹, Legea 448/2006). **Unde se depune:** la secretariatul comisiei de evaluare care a emis certificatul (la DGASPC) sau la registratura ANPDPD, inclusiv prin e-mail la registratura@anpd.gov.ro (pagina ANPDPD; Regulamentul Comisiei superioare, Ordinul ANPDPD nr. 186/2026, art. 8). Formularul trebuie completat integral, cu toate elementele, sub sancțiunea decăderii din drept. Dacă ai trimis în termen o petiție oricărei autorități publice, din care se vede că nu ești de acord cu certificatul, și ea ajunge la ANPDPD, este tratată ca o contestație (art. 8 alin. 3). Contestațiile la certificatele emise înainte de 18 mai 2023 se judecă la instanță, nu la Comisia superioară. **Ce acte îți trebuie:**

- ☐ cererea de contestație (model în Anexa 2)
- ☐ copia certificatului sau a deciziei contestate
- ☐ documente medicale și evaluări noi, dacă ai
- ☐ copie după actul de identitate al părintelui

În cât timp primești răspuns (adulți): Comisia superioară trebuie să decidă în **60 de zile lucrătoare** de la înregistrarea contestației (art. 90² alin. 5, Legea 448/2006; confirmat în textul consolidat din 31 august 2026). Pregătește-te: sunt aproape trei luni.

Dacă ți se refuză (adulți): deciziile Comisiei superioare se atacă la secția de contencios administrativ și fiscal a tribunalului (Legea 554/2004). Cererile sunt scutite de taxa judiciară de timbru (art. 90² alin. 4). Termenul pentru acțiune: Legea 448/2006 nu are un termen propriu și trimite la Legea 554/2004, unde regula generală este de 6 luni (art. 11 alin. 1). Socotește-le din ziua comunicării deciziei și confirmă cu un jurist înainte să lași timpul să treacă.

IMPORTANT Termenul de 30 de zile calendaristice este scurt. Nu aștepta să strângi toate actele.

Depune contestația în termen, cu formularul completat integral. Dosarul inițial îl trimite Comisiei superioare secretariatul comisiei care a emis certificatul, în 5 zile lucrătoare, iar Comisia superioară poate cere documentele lipsă (Ordinul ANPDPD nr. 186/2026, art. 9 și 11). Documentele medicale noi anexează-le la depunere; dacă le obții mai târziu, întreabă la secretariatul comisiei dacă le mai poți adăuga.

IMPORTANT Prin contestație, Comisia superioară poate menține, dar și mări sau scădea gradul de handicap. Gradul și valabilitatea hotărâte astfel sunt definitive, indiferent dacă sunt mai mari sau mai mici decât în certificatul contestat (Regulamentul Comisiei superioare, art. 12 alin. 3 și art. 13 alin. 3). Formularul de contestație conține chiar o declarație că ai luat la cunoștință acest lucru. Discută cu specialistul sau cu un jurist înainte să depui.

Cum sesizezi nerespectarea legii de către comisii sau autorități?

Legea 448/2006 prevede contravenții pentru neîndeplinirea unor obligații. Exemple: neadaptarea rezonabilă la locul de muncă, nerespectarea standardelor de calitate a serviciilor, parcare pe locuri rezervate, încadrarea în grad cu încălcarea criteriilor. Amenzile din art. 100 alin. 1 sunt, în textul consolidat citit, între 2.000 și 100.000 de lei. Exemple: 2.000–10.000 de lei pentru parcare pe locurile rezervate și 30.000–100.000 de lei pentru încadrarea cu încălcarea criteriilor medico-psihosociale (sume confirmate pe consolidarea din 31 august 2026, art. 100 alin. 1 lit. g și h).

Pot fi sesizați inspectorii sociali și, în anumite cazuri, Inspekția Muncii. În textul citit nu am găsit o procedură generală de „plângere la ANPDPD” pentru părinți. Poți totuși să scrii ANPDPD o petiție în care ceri îndrumare.

Art. 25 alin. 6 din Legea 448/2006 spune că părintele, reprezentantul legal, tutorele și organizația neguvernamentală al cărei membru este persoana cu dizabilități o pot **sprijini** în fața instanțelor (legea spune că o „poate asista”). Textul vorbește de sprijin, nu de reprezentare; dacă organizația poate sta în instanță în numele persoanei, întreabă un jurist. Pentru discriminare, vezi art. 28 din OG 137/2000, în secțiunea 12.6.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Ultima versiune consolidată pe legislatie.just.ro este din 31 august 2026 (modificată prin Legea 178/2026); la data verificării nu era listată una mai nouă. Verifică la DGASPC / ANPDPD înainte să depui dosarul.

CONTACT ANPDPD – Str. General Constantin Budișteanu nr. 28C, et. 1, sector 1, București; tel. 0314 338 090; e-mail registratura@anpd.gov.ro; site anpd.gov.ro/web/ (accesat 21 octombrie 2026); cod poștal 010773. Program cu publicul: luni–joi 10:00–12:00; program general: luni–joi 8:00–16:30, vineri 8:00–14:00. Atenție: pagina anpd.gov.ro, fără „/web”, afișează date vechi; nu le folosi.

12.9 Abuz, neglijare, exploatare: ce faci și unde suni

Subiectul e greu, dar e bine să știi că există reguli clare. Dizabilitatea copilului nu înseamnă risc de intervenție. Statul intervine doar când copilul e în pericol grav, nu din cauza dizabilității.

Dacă copilul e în pericol imediat

IMPORTANT Sună **112**. Este numărul unic european de urgență, pentru ambulanță, poliție și pompieri. Nu trebuie să ai dovezi complete și nu faci tu ancheta. Apelul este gratuit pentru utilizator, inclusiv în roaming pe teritoriul României (OUG 34/2008, art. 2 alin. 4), și poate fi făcut din orice rețea publică de telefonie, non-stop (pagina Serviciului de Telecomunicații Speciale).

Persoanele cu dizabilități de auz sau de vorbire pot folosi serviciul **SMS 113** (introdus prin Legea 132/2015, în OUG 34/2008). Nu trimiți SMS direct: în urgență suni mai întâi la 112; operatorul vede că numărul tău este înscris și îți răspunde prin SMS, cerându-ți natura urgenței și adresa exactă. Răspunzi la 113, scurt, fără diacritice și emoticoane. Serviciul cere înscriere prealabilă, pe baza unui document medical care dovedește deficiența de auz sau de vorbire. Te poți înscrie online, prin formularul de pe pagina STS, sau cu formularul tipizat, trimis prin poștă la STS (Splaiul Independenței nr. 323A, sector 6, București, 060044). SMS-urile către și de la 113 sunt gratuite (OUG 34/2008, art. 2 alin. 5). Există și aplicația **Apel 112** (Next Generation 112), gratuită, cu apel video cu interpret în limba semnelor română, chat și localizare automată, pentru smartphone-uri cu Android 13 sau iOS 15 sau mai noi (pagina STS). Dacă tu sau copilul tău folosiți acest serviciu, înscrie-te din timp, nu în momentul urgenței.

Dacă ai o suspiciune de abuz sau neglijare

Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului (legea care descrie cum este protejat copilul și cine intervine) spune că:

- **Orice persoană**, inclusiv copilul însuși, poate sesiza DGASPC de la domiciliul copilului (art. 89 alin. 2).
- Personalul instituțiilor care intră în contact cu copii prin profesie (școală, spital, grădiniță) trebuie să sesizeze de urgență DGASPC (art. 89 alin. 3).
- DGASPC verifică sesizările. Reprezentanții lui au acces, în condițiile legii, la locuința celor care îngrijesc copilul, cu sprijinul poliției, iar cei care îngrijesc copilul trebuie să coopereze (art. 99).
- Dacă accesul este refuzat, DGASPC se adresează instanței pentru o ordonanță președінțială (art. 100 alin. 3). După executarea ei, sesizează instanța în 5 zile (art. 100 alin. 4).
- Angajatorii trebuie să sesizeze de îndată organele penale, dacă e cazul.
- Pentru cine nu sesizează: funcționarul public care află de o infracțiune în legătură cu serviciul și nu sesizează de îndată organele de urmărire penală riscă închisoare de la 3 luni la 3 ani sau amendă (Codul penal, art. 267). Nedenunțarea unor infracțiuni grave, între care cele contra vieții și cele de trafic ori contra libertății și integrității sexuale săvârșite față de un minor, se pedepsește la rândul ei (art. 266; alin. 1^a a fost introdus prin Legea 201/2026, publicată la 15 octombrie 2026), dar nedenunțarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește (art. 266 alin. 2). Legea 272/2004 stabilește obligația de sesizare (art. 89 alin. 3), dar în textul citit nu am găsit o sancțiune proprie.

Poți sesiza **DGASPC Harghita** (Miercurea Ciuc, str. Szék nr. 152, 530203; tel. +40 733 553 058; e-mail secretariat@dgaspchr.ro; dgaspchr.ro, accesat 21 octombrie 2026; sună înainte să te deplasezi), **poliția** sau **parchetul**. Pentru o plângere penală, un avocat sau un ONG te poate ajuta s-o scrii. Plângerea o face persoana vătămată, iar denunțul oricine; plângerea se poate face și oral, consemnată într-un proces-verbal, iar denunțul se face personal (Codul de procedură penală, art. 289 și 290). Dacă procurorul dă o soluție de clasare, o poți contesta în 20 de zile de la comunicare, la prim-procuror; dacă și acolo ți se respinge plângerea, ai alte 20 de zile de la comunicare ca să te adresezi judecătorului de cameră preliminară (art. 339 alin. 4 și art. 340 alin. 1). Restul procedurii penale nu îl detaliem aici.

Există și numărul unic național **119**, pentru sesizarea abuzului, neglijării și exploatării copiilor, operat prin DGASPC; operatorii alertează 112 când e nevoie de intervenție imediată. Numărul a fost înființat prin OUG 105/2021 și este preluat la nivelul DGASPC. Comunicatul STS de la lansare (5 ianuarie 2022, reluat de presă) spune că apelul este gratuit din orice rețea și preluat non-stop; anonimul nu este confirmat pe o sursă oficială. Textul legii de modificare a OUG 105/2021 din procedura legislativă (Senat, L414/2021) arată că identitatea apelantului (numărul de telefon) apare la operator și că datele sunt confidențiale. Prin urmare, nu te baza pe anonimul tehnic complet; spune operatorului dacă vrei să nu fii dezvăluit.

Telefonul Copilului 116 111

Este o linie de ascultare și orientare pentru copii și adulți, gestionată de **Asociația Telefonul Copilului** (o organizație neguvernamentală, nu o instituție de stat). Pe site-ul oficial, programul indicat este luni-vineri, 10:00–20:00. Apelul este gratuit din rețelele Telekom, Vodafone și Orange (116111.ro, accesat 21 octombrie 2026). Nu este o linie de urgență și nu garantează acces non-stop. **În pericol imediat, sună la 112.**

CONTACT 116 111 – 116111.ro (accesat 20 octombrie 2026). E-mail: telefonulcopilului@telefonulcopilului.ro. 112 – numărul unic de urgență, gratuit (OUG 34/2008, art. 2 alin. 4; sts.ro). Vezi Anexa 3.

Ce înseamnă plasamentul în regim de urgență?

Informația de mai jos e ca să știi ce prevede legea, nu ca să te sperie. Printre situațiile din art. 68 se află copilul abuzat, neglijat sau supus violenței. Directorul DGASPC poate dispune plasamentul în regim de urgență (art. 69 și art. 100 alin. 2, când nu există opoziție). În 5 zile de la dispunerea măsurii, instanța trebuie sesizată

(art. 70 alin. 1) și analizează motivele ei. Cât timp durează plasamentul în regim de urgență, exercițiul drepturilor părintești este suspendat de drept (art. 68 alin. 5).

Măsura se aplică în pericol grav, nu pentru faptul că ai un copil cu dizabilități. Dacă ai nevoie de sprijin (bani, îngrijire, odihnă), cere-l din timp, înainte de criză. Vezi capitolul 4 (beneficii și servicii) și capitolul 8, despre sănătatea emoțională a familiei.

Ascultarea copilului

Legea 272/2004 (art. 29) prevede că ascultarea copilului care a împlinit 10 ani este obligatorie și că un copil capabil de discernământ are dreptul să-și exprime liber opinia. Copilul sub 10 ani poate fi ascultat și el, dacă autoritatea apreciază că audierea e necesară (alin. 2). Orice copil poate cere să fie ascultat, iar în caz de refuz autoritatea se pronunță printr-o decizie motivată (alin. 5). Opinia copilului se ia în seamă în funcție de vârstă și maturitate. Dacă copilul tău poate exprima un punct de vedere, spune instituției că ai vrea să fie ascultat, cu adaptările de comunicare de care are nevoie.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Articolele 29, 61-70, 89, 99 și 100 din Legea 272/2004 au fost verificate pe legislatie.just.ro; art. 68 alin. 1 a fost verificat în detaliu pe consolidarea din 10 aprilie 2026; restul legii nu a fost citit integral pentru acest capitol. Verifică la DGASPC / ANPDPD înainte să depui dosarul.

12.10 Bani, avocat și instanță: ajutorul public judiciar

Ce este ajutorul public judiciar?

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă (legea prin care statul te ajută dacă nu ai bani de avocat sau de taxe de instanță) prevede mai multe forme de ajutor. Acestea sunt: plata onorariului unui avocat, a unui expert sau a unui traducător, scutirea de taxe judiciare, reducerea, eșalonarea sau amânarea lor.

Cine are dreptul?

Legea folosește un criteriu de venit: venitul mediu net lunar pe membru de familie din ultimele **2 luni**, comparat cu salariul de bază minim brut pe țară. Sub 25% din acest salariu, statul avansează integral costurile. Sub 50%, avansează 50% (art. 8 alin. 1 și 2).

Legea permite ajutor și în alte situații, dacă costurile îți limitează accesul real la justiție (art. 8 alin. 3). Art. 8¹ prevede ajutor independent de venit, dar numai dacă o lege specială dă dreptul la asistență judiciară sau juridică gratuită, ca măsură de protecție, în situații speciale, precum minoritatea sau handicapul. Un exemplu din legislația copilului: părinții și copilul care a împlinit 14 ani pot ataca în instanță măsurile de protecție specială și beneficiază de asistență juridică gratuită, în condițiile legii (Legea 272/2004, art. 61). Pentru alte situații, întreabă la instanță sau la un jurist dacă există o lege specială care ți se aplică.

Nu transformăm procente în lei în acest capitol, pentru că salariul minim brut pe țară se stabilește prin hotărâre a Guvernului și se poate schimba. Întreabă la instanță sau la un jurist care e suma în vigoare.

Cine poate cere: persoana care are nevoie și îndeplinește condițiile (pentru un copil minor, părintele). **Unde:** la instanța unde ai sau vei avea procesul. **Ce acte îți trebuie:**

- ☐ cerere scrisă (scutită de taxă de timbru)
- ☐ declarație pe propria răspundere privind ajutorul primit în ultimele 12 luni

- ☐ acte care arată veniturile tale și ale familiei, plus dovezi despre obligațiile de întreținere sau de plată (art. 14 alin. 1); instanța poate cere și alte lămuriri (art. 14 alin. 3)

În cât timp primești răspuns: instanța decide printr-o încheiere motivată, fără citarea părților. Dacă ți se refuză, poți cere reexaminarea în **5 zile** de la comunicarea încheierii (art. 15 alin. 2). Dacă ceri ajutor pentru apel sau recurs și ți se acordă avocat, baroul îl desemnează în **48 de ore** (art. 13 alin. 4); cererea se face la instanța a cărei hotărâre o ataci, înăuntrul termenului căii de atac (art. 13 alin. 2). Ultima consolidare listată pe legislație.just.ro este din 3 noiembrie 2024. **Dacă ți se refuză:** poți cere reexaminarea, în termenul de mai sus.

Ajutorul se poate refuza dacă cererea e abuzivă sau costul e disproporționat. Se poate revoca pentru rea-credință. Câștigătorul procesului poate recupera cheltuielile de la partea adversă.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Curtea Constituțională a respins excepțiile ridicate în ultimii ani împotriva unor articole din OUG 51/2008: art. 14 alin. 3 (Decizia 331/2023, M.Of. 947/19 octombrie 2023), art. 19 alin. 2 (Decizia 375/2024, M.Of. 543/12 iunie 2025) și art. 15 alin. 3 (Decizia 399/2025, M.Of. 192/12 martie 2026). Textele rămân deci în vigoare; nu am verificat toate deciziile existente, așa că verifică la instanță sau la un jurist înainte să depui dosarul.

Alte surse de sprijin juridic gratuit

- ONG-uri de drepturile omului și ale persoanelor cu dizabilități.
- Clinici juridice ale facultăților de drept [\[DE VERIFICAT: care funcționează în zona Harghita sau în apropiere și ce cazuri preiau; întreabă la Baroul Harghita, 0266 312 984, sau la facultățile de drept din Târgu Mureș și Cluj-Napoca\]](#).
- Consiliere juridică oferită de asociații ca APCDT (întreabă la asociație ce servicii oferă).

12.11 Informații publice: dreptul de a afla cum se decide

Uneori ai nevoie să afli **cum** a decis o instituție: ce criterii, ce regulament, ce procedură. Te ajută Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public (legea care îți permite să ceri informații de la autorități).

- **Termen de răspuns:** 10 zile, sau până la 30 de zile dacă solicitarea e complexă. În acest caz, autoritatea te anunță în scris în 10 zile.
- **Refuzul** trebuie motivat și comunicat în 5 zile.
- **Dacă ți se refuză:** reclamație administrativă la conducătorul instituției, în 30 de zile de la luarea la cunoștință (art. 21 alin. 2). Dacă reclamația e admisă, răspunsul vine în 15 zile de la depunere (art. 21 alin. 3). Apoi poți face plângere la secția de contencios administrativ a tribunalului, în 30 de zile de la expirarea termenului de răspuns (art. 22 alin. 1). Procedura este urgentă și scutită de taxă de timbru (art. 22 alin. 5). Termenele sunt scurte, așa că nu le lăsa să treacă.

Exemple de ce poți cere: regulamentul școlii privind adaptările, criteriile de acordare a unui serviciu, metodologia de evaluare folosită de o comisie. Termenele de mai sus sunt confirmate pe textul consolidat din 10 mai 2024, ultima consolidare listată pe legislație.just.ro la 21 octombrie 2026.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la DGASPC / ANPDPD înainte să depui dosarul.

12.12 Medierea: când ajută și când nu

Medierea (o discuție ghidată de un mediator neutru, ca părțile să ajungă la o înțelegere) este reglementată de Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator. Este **facultativă**: nimeni nu te poate obliga să o folosești. O poți face înainte de proces sau în timpul lui. Pentru unele litigii (de exemplu de familie, de vecinătate, de malpraxis, de muncă, de consum sau civile sub 50.000 de lei) legea cere doar să dovedești că ai participat la o ședință de informare despre avantajele medierii (art. 60¹). Ultima consolidare listată pe legislatie.just.ro este din 29 iulie 2019. Ședința de informare și certificatul de informare sunt gratuite: art. 2 alin. (1^a) din Legea 192/2006 spune că serviciile de informare sunt fără onorarii, taxe sau alte sume. Fiindcă alin. (1) al aceluiași articol a încetat efectele prin Decizia CCR nr. 266/2014, cere mediatorului, înainte de ședință, confirmarea în scris că nu plătești nimic.

Când poate ajuta: dispute cu școala (de exemplu, pentru o adaptare), cu un furnizor privat de servicii, cu familia extinsă sau cu vecinii.

Când nu ajută:

- Nu poți „negocia” drepturi care nu pot face obiectul unei înțelegeri; legea nu permite asta.
- Medierea nu înlocuiește obligația unei instituții publice de a aplica legea. Medierea acoperă doar drepturile de care părțile pot dispune (art. 2 alin. 4), iar mediatorul trebuie să refuze cazul dacă drepturile în discuție nu pot face obiectul medierii (art. 31). O instituție publică nu poate renunța prin mediere la o obligație pe care legea i-o impune, deci în disputele cu instituții publice rolul medierii este limitat.
- În situații de abuz sau violență, mediatorul trebuie să verifice dacă relația e abuzivă. În astfel de cazuri, nu te baza pe mediere.
- În litigiile de familie, rezultatul nu poate contraveni interesului copilului.

Onorariul mediatorului se negociază. Dacă îndeplinești criteriile de venit din OUG 51/2008 (art. 8 alin. 1 sau 2) și dovedești că ai făcut medierea înainte de proces (sau înainte de prima zi de înfățișare), instanța poate dispune restituirea onorariului mediatorului (art. 20 OUG 51/2008). Păstrează chitanța.

12.13 Strategie pas cu pas: mai întâi în scris, de jos în sus

Principiu: **Începe cu calea scrisă, la cel mai de jos nivel, cu dovezi. Dacă nu merge, urcă.**

Pas	Ce faci	Termen
1	Notezi faptele în aceeași zi	Ziua evenimentului
2	Ceri în scris ce ai nevoie; păstrezi numărul de înregistrare	Imediat
3	Ceri motivarea refuzului, în scris	Imediat
4	Scii sau suni conducerii instituției	În paralel cu pasul 2
5	Plângere prealabilă / reclamație administrativă	30 de zile
6	Sesizezi CNCD, Avocatul Poporului sau autoritatea superioară	CNCD și Avocatul Poporului: 1 an
7	Instanța de contencios	6 luni de la răspuns sau tăcere
8	Ceri ajutor din afară: ONG, clinică juridică, avocat, ajutor public judiciar	Oricând
9	Pericol pentru copil: 112 / DGASPC, apoi restul	Imediat

Poți merge pe mai multe căi în același timp (de exemplu, plângere prealabilă și petiție la CNCD); textul OG 137/2000 nu interzice expres folosirea atât a CNCD, cât și a instanței. Unele căi sunt alternative și pot avea efecte diferite, așa că întreabă un jurist cum se combină în cazul tău.

EXEMPLU FICTIV. Elena, mama Teodorei (9 ani, sindrom Down), a cerut în august la DGASPC un serviciu de recuperare. În octombrie nu are răspuns. Elena depune o plângere prealabilă la DGASPC, cu copie la Avocatul Poporului, și mai sună o dată la conducerea instituției. Discuția duce la o programare pentru evaluare, așa că plângerea nu mai trebuie să meargă mai departe. Elena păstrează totuși tot dosarul, pentru cazul în care situația se complică din nou.

Care sunt limitele sistemului?

Procedurile pot dura săptămâni sau luni, iar unele instituții răspund doar formal. Asta nu înseamnă că ai greșit tu. Înseamnă că dovezile scrise și termenele contează. Dacă te simți epuizat, poți face câte un pas pe rând și poți cere ajutor.

GREȘELI FRECVENTE

- 1 Aștepți „să se rezolve” și trece termenul de 30 de zile** – se întâmplă pentru că vrei să eviți conflictul și speră la o soluție verbală – pune alarma în calendar și depune plângerea prealabilă la timp.
- 2 Ceri totul verbal sau pe WhatsApp** – e mai rapid și mai puțin intimidant – cere confirmare scrisă și număr de înregistrare. Mesajele pe WhatsApp pot completa un act oficial, dar nu îl înlocuiesc.
- 3 Confunzi termenele** (30 de zile, 6 luni, 1 an, 3 ani) – sunt mai multe și arată asemănător – folosește tabelele din secțiunile 12.5 și 12.13 și întreabă un jurist.
- 4 Mergi la Avocatul Poporului pentru o hotărâre judecătorească** – nu e clar cine se ocupă de ce – el nu primește petiții despre hotărâri judecătorești. Folosește calea de atac prevăzută de lege sau întreabă un jurist.
- 5 Trimiți o petiție anonimă** – de teamă de represalii – petițiile anonime se clasează. Dacă te temi, spune asta în petiție și cere confidențialitatea datelor; la nevoie, ia legătura cu un ONG.
- 6 Nu păstrezi o copie după ce depui** – din grabă sau din oboseală – fotografiază fiecare act înainte să-l depui și păstrează dovada înregistrării.
- 7 Scrii lung și cu multă emoție** – ai multe de spus și multă nedreptate adunată – scrie 1-2 pagini cu fapte, în ordine cronologică, și o cerere clară. Emoția o poți spune la telefon unui prieten sau unui ONG.
- 8 Crezi că ai nevoie de avocat pentru orice** – impresia e că totul e juridic – cererea, petiția, plângerea prealabilă și plângerea la CNCD se pot depune fără avocat. Pentru instanță, vezi ajutorul public judiciar.
- 9 Faci plângere penală pentru o problemă administrativă (sau invers)** – sunt căi diferite, cu reguli diferite – dacă nu ești sigur, întreabă un jurist sau APCDT înainte să alegi.
- 10 Te oprești după un refuz** – ai crezut că „așa e sistemul” – un refuz poate fi contestat. Cere motivarea în scris, apoi urcă la treapta următoare.

UNDE CERI AJUTOR

Datele de contact complete sunt în **Anexa 3**. Aici sunt cele esențiale.

Resursă	Rolul ei	Contact
112	Numărul unic de urgență	112 (gratuit; sts.ro)
Telefonul Copilului 116 111	Ascultare și orientare (ONG, nu linie de urgență)	116111.ro; L-V 10:00–20:00 (accesat 21 octombrie 2026)
CNCD	Plângeri de discriminare	cncd.ro; 021 312 65 78 și 021 312 65 79; support@cncd.ro; Piața Valter Mărăcineanu nr. 1–3, București
Avocatul Poporului / Avocatul Copilului	Încălcări ale drepturilor de către autorități	021/312.71.34; petitii@avp.ro; avp.ro; Biroul Târgu Mureș acoperă Harghita (Anexa 3); program central: L–J 8:00–16:30, V 8:00–14:00
ANPDPD	Autoritatea centrală pentru dizabilități; control și monitorizare	0314 338 090; registratura@anpd.gov.ro; anpd.gov.ro/web/; cu publicul: L–J 10:00–12:00
DGASPC Harghita	Sesizări de abuz sau neglijare; servicii pentru copii	Miercurea Ciuc, str. Szék nr. 152; +40 733 553 058; secretariat@dgaspchr.ro
Inspectoratul Școlar Județean (ISJ) Harghita	Reclamații privind școala	Str. Toplița nr. 20, Miercurea Ciuc, 530241; 0266 312 514 (portal.eduhr.ro)
DSP, CAS, Colegiul Medicilor Harghita	Reclamații privind sănătatea	DSP Harghita: str. Mikó nr. 1, Miercurea Ciuc, 0266 310 423; CAS Harghita: str. Patinoarului nr. 3, Miercurea Ciuc, 0266 310 311 sau 0266 310 260; Colegiul Medicilor Harghita: str. Harghita nr. 6, Miercurea Ciuc, 0743 903 527, office@colegiulmedicilorhr.ro (cmr.ro, accesat 22 octombrie 2026; programul nu e listat, sună înainte)
Baroul Harghita	Avocat desemnat în ajutor public judiciar	B-dul Frăției nr. 3, sc. A, ap. 6, Miercurea Ciuc, 530132; tel./fax 0266 312 984 (baroul-harghita.ro)
Tribunalul Harghita, contencios administrativ	Procese cu autoritățile	Str. Szász Endre nr. 6, Miercurea Ciuc, 530132; secretariat 0266 371 616; tr-harghita@just.ro
Prefectura Harghita	Control al legalității actelor locale	Str. Harghita nr. 98, Miercurea Ciuc, 530154; 0266 371 114; office@prefecturahr.ro
APCDT Toplița	Orientare, sprijin între părinți; întreabă la asociație ce sprijin oferă la redactarea cererilor	Anexa 3
ONG-uri și clinici juridice	Consiliere juridică gratuită	[DE VERIFICAT: ce ONG-uri și clinici juridice oferă consiliere gratuită în zona Harghita; întreabă la APCDT și la Baroul Harghita]

Dreptul la limba minorității: în județul Harghita poți avea nevoie de servicii sau de răspuns în limba maghiară. În unitățile administrativ-teritoriale în care o minoritate națională are peste 20% din locuitori (la ultimul recensământ), te poți adresa autorităților locale, oral sau în scris, și în limba minorității și primești răspunsul în română și în limba minorității; autoritățile trebuie să pună la dispoziție formulare de uz curent bilingve (Codul

administrativ, OUG 57/2019, art. 195 alin. 2 și 3). Instituțiile subordonate și serviciile publice deconcentrate folosesc și ele limba minorității în raporturile cu cetățenii (art. 94 alin. 1). Petițiile către Avocatul Poporului pot fi scrise în limba maternă, în aceleași condiții, iar răspunsul vine în română și în limba maternă (Legea 35/1997, art. 17 alin. 3). Actele oficiale se întocmesc însă obligatoriu în română (art. 195 alin. 7). Verifică la primărie dacă localitatea ta depășește pragul de 20%. [DE VERIFICAT: lista de termeni cheie în maghiară (de exemplu petiție, plângere prealabilă, certificat de încadrare în grad de handicap), de completat și verificat de un cititor nativ] .

CONTACT

APCDT Toplița. Datele de contact sunt în Anexa 3.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Acte normative (toate pe legislatie.just.ro, accesate 20.10.2026):

- Ordonanța Guvernului nr. 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/33817 - accesat 20.10.2026 (ultima consolidare văzută: 01.12.2024)
- Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/57426 - accesat 20.10.2026 (ultima consolidare văzută: 10.07.2025)
- Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/156170 - accesat 20.10.2026 (ultima consolidare văzută: 02.07.2022)
- Procedura CNCD de soluționare a petițiilor, Ordinul nr. 27/2024 - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/278951 - accesat 20.10.2026
- Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/157430 - accesat 20.10.2026
- Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/156097 - accesat 20.10.2026
- Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/88315 - accesat 20.10.2026
- OUG nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/91863 - accesat 20.10.2026
- OUG nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/149314 - accesat 20.10.2026
- Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/31413 - accesat 20.10.2026
- Legea nr. 192/2006 privind medierea - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/200016 - accesat 20.10.2026
- Legea nr. 198/2023 privind învățământul preuniversitar - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/313710 - accesat 20.10.2026
- Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/71139 - accesat 21.10.2026 (consolidare 08.08.2026)
- Codul penal (Legea 286/2009) - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/109855 - accesat 21.10.2026 (consolidare 18.10.2026)
- Codul de procedură penală (Legea 135/2010) - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/120611 - accesat 21.10.2026 (consolidare 13.06.2026)
- Codul administrativ (OUG 57/2019) - legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/215925 - accesat 21.10.2026 (consolidare 20.10.2026)
- OUG nr. 34/2008 privind Sistemul național unic pentru apeluri de urgență (text publicat pe sts.ro) - accesat 21.10.2026
- Regulamentul Comisiei superioare de evaluare a persoanelor adulte cu handicap, Ordinul președintelui ANPD nr. 186/2026 (Monitorul Oficial nr. 167/04.03.2026), publicat pe anpd.gov.ro - accesat 21.10.2026

Pagini oficiale (accesate 21.10.2026): cncd.ro/depune-o-petiție/ și cncd.ro/contacte/; avp.ro/index.php/contact/ și avp.ro/index.php/birouri-teritoriale/; anpd.gov.ro/web/, anpd.gov.ro/web/dizabilitate/comisia-superioara/ și anpd.gov.ro/web/dizabilitate/evaluarea-in-grad-de-handicap/; 116111.ro; sts.ro (pagini despre 112, SMS 113 și aplicația Apel 112); dgaspchr.ro/audienta-contact/; portal.eduhr.ro/contact/ și portal.eduhr.ro; tribunalulharghita.ro; baroul-harghita.ro; hr.prefectura.mai.gov.ro/contact/.

ÎNTREBĂRI DE PUS SPECIALISTULUI**Juristului sau avocatului**

1. Din ce dată curge termenul de 30 de zile în cazul meu?
2. Pot depune plângere prealabilă și, în același timp, petiție la CNCD?
3. Ce probe contează cel mai mult în situația noastră?

4. Cum pot cere ajutor public judiciar și ce acte îmi trebuie?
5. Cât ar costa taxa de timbru la contencios, în cazul nostru?

Asistentului social de la DGASPC

6. În ce termen ar fi trebuit să primesc răspuns la cererea mea?
7. Cui pot adresa plângerea prealabilă? Cine este superiorul ierarhic?
8. Cum depun contestația la certificat și la cine ajunge?

La școală sau la inspectoratul școlar

9. Care este procedura scrisă pentru reclamații și cine decide?
10. Pot primi hotărârea în scris, cu motivarea?

La spital sau la medic

11. Cum depun o reclamație oficială? Pot primi motivarea refuzului în scris?

La CNCD

12. Pot depune oral? Pot primi interpret? Cât durează în mod realist?

La Avocatul Poporului

13. Pot depune online? Există un birou în Harghita?

La un mediator

14. Cine plătește mediatorul? Este potrivită medierea în situația noastră?

ANEXE

Instrumente practice, de tipărit și de ținut la îndemână

A1 Cronologie

A2 Modele de cereri și scrisori

A3 Instituții, linii de ajutor și resurse (inclusiv Harghita)

A4 Glosar pe înțelesul părinților

A5 Checklisturi pentru tipărit

1

Cronologie: de la naștere la 18+ ani, ce ai de făcut și când

ÎN ACEST MATERIAL

1 Cum folosești această anexă	8 14-18 ani: adolescența și pregătirea pentru viața adultă
2 Oricând, indiferent de vârstă	9 18+ ani: începutul vieții adulte
3 0-1 an: nașterea, primele luni, primele întrebări	10 Termene de reînnoire și valabilitate: tabelul care te scutește de surprize
4 1-3 ani: evaluări, primul certificat, primele terapii	11 Checklist printabil: bifează pe măsură ce mergi
5 3-6 ani: grădiniță, orientare școlară, pregătirea pentru școală	12 Fișa ta de termene (de completat și de ținut în dosar)
6 6-10 ani: școala primară	
7 10-14 ani: preadolescența	

Cum folosești această anexă

Aceasta este harta pe ani a manualului. Pe fiecare vârstă găsești ce ai de făcut în șase domenii: **juridic, medical, terapeutic, educațional, financiar și emoțional**. Fiecare rând trimite la capitolul în care citești detaliile.

- Nu trebuie să faci tot. Rândurile marcate **(urgent)** au termene sau consecințe. Cele marcate **(când ai putere)** pot aștepta.
- Copilul tău nu urmează neapărat vârstele din tabele. Mulți părinți află diagnosticul la 3, 5 sau 10 ani. Dacă ești la o vârstă mai mare, începe de la secțiunea „Oricând, indiferent de vârstă”, apoi mergi la vârsta copilului și citește și rândurile de la vârstele anterioare, ca să vezi ce ai de recuperat.
- Vârstele din tabele sunt **orientative**. Gradul de dizabilitate, tipul ei și localitatea schimbă calendarul. Decide împreună cu medicul copilului și cu asistentul social.
- Casuțele □ sunt pentru tipar. Imprimă anexa și bifează.
- Anexa nu dă sfaturi medicale pentru un copil anume. Unde apare o recomandare medicală, ea este orientativă: discut-o cu medicul copilului tău.

Notă de limbaj: legea încă folosește cuvântul „handicap”. În manual spunem „dizabilitate”, dar păstrăm termenul oficial când este numele unui document sau al unui beneficiu (de exemplu „certificat de încadrare în grad de handicap”).

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile, sumele, termenele și formularele se schimbă. Verifică la DGASPC (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului) / la ANPDPPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități) înainte să depui dosarul. Unde un termen nu a putut fi confirmat pe un text oficial, este semnalat în text cu mențiunea „de verificat”, urmată de instituția la care se confirmă, și are în față formularea „întreabă la ...”.

SFAT Pune această anexă în dosarul-mamă (vezi capitolul 9, secțiunea 9.7), la început. Scrie cu creionul, pe tabel, datele tale: când expiră certificatul, când e următoarea programare. Pe ultima pagină a anexei ai o fișă de completat.

Abrevieri folosite (le găsești explicate și în Anexa 4, glosarul)

Abreviere	Înseamnă
DGASPC	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului (instituția județeană care evaluează copilul și emite certificatul prin comisia ei)
CPC	Comisia pentru Protecția Copilului (comisia care hotărăște gradul și eliberează certificatul pentru copil)
SEC	Serviciul de evaluare complexă a copilului, din DGASPC
CJRAE	Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională (eliberează certificatul de orientare școlară)
ISJ	Inspectoratul Școlar Județean
CAS	Casa de Asigurări de Sănătate
AJPIS	Agenția Județeană pentru Plăți și Inspecție Socială (plătește prestațiile)
PSI / PIP	Plan de servicii individualizat / plan de intervenție personalizat (documente școlare, vezi capitolul 6)
CES	Cerințe educaționale speciale (nevoia de sprijin suplimentar ca să înveți)
ISR	Indicatorul social de referință (baza de calcul pentru unele sume)

Oricând, indiferent de vârstă

Acestea nu țin de o vârstă. Le faci la început și le actualizezi mereu.

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Juridic	(urgent) Anunță DGASPC în scris despre orice schimbare: gradul, domiciliul sau reședința, situația materială, mutarea într-un centru. Păstrează dovada.	Legea 448/2006 (art. 60 lit. f) prevede 48 de ore de la luarea la cunoștință	Cap. 3 (3.6), cap. 4 (4.2)
☐	Juridic	Deschide dosarul-mamă : certificatul, deciziile, evaluările, dovezile depunerii. Copii și fotografii.	În prima săptămână după diagnostic	Cap. 1 (1.4), cap. 9 (9.7)
☐	Juridic	La fiecare cerere cere număr de înregistrare și fotografiază cererea ștampilată. Cere răspunsurile în scris.	La fiecare depunere	Cap. 12 (12.3)
☐	Medical	Notează în telefon medicii, medicamentele, alergiile. Pregătește fișa de urgență (rezumat pe o pagină, pentru 112 sau pentru o internare).	În primele luni, apoi o dată pe an	Cap. 7 (7.10, 7.11)
☐	Medical	Dacă o abilitate dobândită dispare sau apar convulsii, du copilul la medic imediat, fără să aștepti programarea de rutină.	Imediat	Cap. 2 (2.2), cap. 7 (7.5)
☐	Financiar	Fă calendarul tău de drepturi: data expirării certificatului (alarmă cu 3 luni înainte), datele la care copilul împlinește 2, 3, 7 și 18 ani.	Imediat după primirea certificatului	Cap. 4 (4.2-4.5)
☐	Emoțional	Caută sprijin pentru tine: un alt părinte, o asociație (APCDT Toplița), un psiholog. Odihna ta face parte din planul copilului.	Cât mai devreme; reia des	Cap. 1, cap. 8

CONTACT Dacă nu știi de unde să începi, sună la AJPIS Harghita pentru plăți: 0366-730.198 (program verificat la 20 octombrie 2026, vezi capitolul 4) și întreabă la APCDT Toplița pentru orientare (contact în Anexa 3, secțiunea 4.1). Lista contactelor, cu data verificării, este în Anexa 3.

0-1 an: nașterea, primele luni, primele întrebări

Ce se întâmplă de obicei: ești în maternitate sau acasă cu un bebeluș. Poate ai deja un diagnostic (de exemplu sindrom Down) sau ai observat că ceva e diferit. Poate încă nu știi nimic. Nu trebuie să rezolvi tot acum.

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Medical	(urgent) Verifică în foaia de externare că a fost recoltat testul din călcâi și că apare rezultatul testului auditiv. Dacă lipsesc, întreabă la maternitate. Fotografiază foaia pagină cu pagină.	Înainte de externare sau în prima săptămână	Cap. 2 (2.1)
☐	Medical	(urgent) Dacă testul auzului a ieșit „REFER” (se retrimite la control), programează repetarea și, la nevoie, ORL sau audiolog. REFER nu înseamnă că bebelușul nu aude.	Cât mai repede; sursele indică diagnostic audiologic la circa 3 luni dacă problema persistă; protocolul de screening auditiv este în Ordinul MS nr. 4/2017 (M.Of. 20/09.01.2017), fără abrogare găsită pe legislatie.just.ro	Cap. 2 (2.1)
☐	Medical	Înscrie copilul la un medic de familie . Dacă ai greutăți, cere ajutor la serviciul de asistență socială din primărie.	În primele săptămâni	Cap. 2 (2.3)
☐	Medical	la carnetul de vaccinare (se primește de obicei la externare) și respectă calendarul cerut de medic. Calendarul național (INSP, afișul 2025): hepatita B în primele 24 de ore și BCG la 2-7 zile, la maternitate; apoi, la medicul de familie, la 2, 4 și 11 luni (vaccinul hexavalent și cel pneumococic). Cere medicului de familie calendarul la zi.	Din prima săptămână	Cap. 7 (7.4)
☐	Medical	Dacă bebelușul a fost prematur sau a stat în terapie intensivă, întreabă la externare ce controale are nevoie (de exemplu ochi, auz) și notează datele.	La externare	Cap. 2 (2.1)
☐	Medical	Spune medicului de familie orice îngrijorare despre dezvoltare și cere un screening de dezvoltare . Reperele orientative de la 2, 4, 6, 9 și 12 luni sunt în tabelul din capitolul 2.	La fiecare control; oricând simți că ceva nu e în regulă	Cap. 2 (2.2)
☐	Medical	Cere diagnosticul și recomandările în scris (scrisoare medicală, bilet de externare). Dacă primești un diagnostic, cere bilet de trimitere la specialist.	La fiecare consult	Cap. 1 (1.3), cap. 2 (2.3)
☐	Terapeutic	Întreabă medicul ce intervenție timpurie poate începe acum (evaluări, kinetoterapie, sprijin pentru joc și comunicare). Poți începe terapiile înainte de a avea certificatul.	Din primele luni; nu aștepta confirmarea completă	Cap. 5 (5.1)
☐	Juridic	Ai nevoie de certificatul de naștere al copilului: el stă la baza tuturor cererilor următoare. Păstrează copii.	Imediat	Cap. 9 (9.7)
☐	Juridic	Întreabă la primărie sau la DGASPC despre certificatul de încadrare în grad de handicap . Nu e obligatoriu și nu e o urgență de ore. Cere lista actuală de acte (o dă DGASPC Harghita) și decide când ești pregătit.	Primele luni, când ai putere	Cap. 3 (3.4), cap. 1 (1.6)

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Financiar	Alocația de stat: cere-o la primăria de domiciliu cu certificatul de naștere și actele de identitate. Pentru copilul cu dizabilități suma este majorată, dar cere certificatul de încadrare abia după ce îl ai.	La nașterea copilului	Cap. 4 (4.3)
☐	Financiar	(urgent, dacă ai fost angajat) Cere concediul și indemnizația de creștere a copilului la primăria de domiciliu și la angajator (OUG 111/2010). Durata generală este de 2 ani, iar pentru copilul încadrat în grad de handicap de 3 ani. Păstrează numărul de înregistrare.	La terminarea concediului de maternitate	Cap. 4 (4.4, 4.5)
☐	Emoțional	Notează ce ți s-a spus în ziua diagnosticului. Nu lua decizii mari în primele zile. Vorbește cu al doilea părinte sau cu o persoană de încredere.	Primele zile	Cap. 1 (1.1)
☐	Emoțional	Fii atent la semnele de epuizare sau de tristețe care nu trec (somn, poftă de mâncare, gânduri negre). Cere ajutor la medicul de familie sau la un psiholog.	De la început	Cap. 8 (8.3)

IMPORTANT Concediul de creștere și indemnizația se cer, nu vin din oficiu. Alocația de stat se cere la primărie. Doar suma lunară pentru îngrijirea copilului (după certificat) vine din oficiu. Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la DGASPC / ANPPDP și la primărie.

1-3 ani: evaluări, primul certificat, primele terapii

Ce se întâmplă de obicei: copilul crește și se văd mai clar diferențele de dezvoltare. Mulți părinți primesc acum diagnosticul și încep terapiile. Tot acum se pun bazele dosarului pentru DGASPC.

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Medical	Cere screening de dezvoltare la controalele din a doua jumătate a primului an și la 18, 24 și 30 de luni. Ghidul american (CDC) recomandă screening general la 9, 18 și 30 de luni și pentru autism la 18 și 24 de luni. Pentru autism, art. 3 din normele Legii 151/2010 (Ordinul comun 968/5.194/1.945/714/2016, modificat în 2020 și 2025) prevede un chestionar aplicat de medicul de familie la 12, 15, 18, 24 și 36 de luni; cere-l la controlul respectiv.	La vârstele de control	Cap. 2 (2.2)
☐	Medical	Dacă vorbește puțin sau deloc, cere verificarea auzului (ORL sau audiolog). Auzul se verifică printre primele lucruri.	La orice îngrijorare de limbaj	Cap. 2 (2.2)
☐	Medical	(urgent, dacă hotărăști să depui dosarul) Cere certificatul medical tip A5 de la un medic dintr-o unitate abilitată de DSP (Direcția de Sănătate Publică) și fișa medicală sintetică de la medicul de familie. Unele acte au valabilitate scurtă.	Înainte de depunere	Cap. 2 (2.3), cap. 3 (3.4)

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Medical	Vaccinare la 12 luni (ROR; a doua doză de ROR se face la 5 ani, conform calendarului național INSP 2025) și restul calendarului. Dacă ai nelămuriri legate de diagnostic, întreabă medicul, nu amâna pe cont propriu.	Conform calendarului	Cap. 7 (7.4)
☐	Medical	Dacă copilul are probleme de hrănire, somn sau dentiție, spune-le la control. Începe igiena orală din timp.	La control	Cap. 7 (7.1-7.3)
☐	Terapeutic	(urgent) Cere bilet de trimitere la specialist (neuropediatru, psihiatru, pediatru, medic de medicină fizică și reabilitare, după caz) și programează evaluările (pentru autism, ADHD, paralizie cerebrală, epilepsie și alte afecțiuni din anexa 13 la Ordinul 1857/441/2023 te poți prezenta direct la specialist, fără bilet; cap. 5). Listele de așteptare sunt lungi: cere să fii trecut pe lista de anulări.	Cât mai devreme	Cap. 5 (5.2, lista de pași)
☐	Terapeutic	Întreabă la CAS Harghita ce se decontează: recuperarea medicală (informația din capitolul 5: 21 de zile pe an, 42 pentru unele diagnostice, planul de proceduri valabil 90 de zile) și, pentru autism, subprogramul național (Ordinul 1857/441/2023, text consolidat din ianuarie 2026, cnas.ro; confirmă la CAS Harghita valorile din contractul furnizorului).	Când ai recomanda-rea medicală	Cap. 5 (5.3)
☐	Terapeutic	Verifică terapeutul înainte de prima ședință (calificare, obiective scrise, cum raportează progresul). Fii atent la promisiuni de vindecare. Alege 1-2 obiective pe 3 luni. Reevaluează la 3 luni.	Înainte de prima ședință; la 3 luni	Cap. 5 (5.6, 5.7)
☐	Juridic	Depune dosarul pentru certificatul de încadrare în grad de handicap dacă ai hotărât. Pași: acte medicale, evaluare psihologică (valabilă cel mult 3 luni), anchetă socială (valabilitatea o stabilește cine o întocmește, între 3 și 6 luni; art. 25 alin. 3 și art. 34 alin. 5 din Ordinul 1985/2016, în textul din 2016), depunere la DGASPC sau prin primărie.	Când ești pregătit; programează actele cu valabilitate scurtă aproape de depunere	Cap. 3 (3.4)
☐	Juridic	(urgent) După certificat: notează data expirării și pune alarmă cu 90 de zile înainte. Certificatul pentru copil este valabil, de regulă, între 6 luni și 2 ani (art. 86 ¹ din Legea 448/2006, forma consolidată din 31 august 2026). Din decembrie 2025, comisia identifică beneficiile care ți se cuvin și, la cererea ta, trimite ea certificatul instituțiilor competente (alin. 4-5, adăugate prin Legea 233/2025).	Imediat după primire	Cap. 3 (3.5)
☐	Juridic	Reevaluare: depune cererea cu cel puțin 60 de zile înainte de expirare, mai bine cu 90. Legea 448/2006 (art. 59) cere minimum 30 de zile, dar HG 502/2017 (art. 19 alin. 1 lit. h), care se aplică comisiei pentru copii, cere 60 (HG 1437/2004, care vorbea de 30, a fost abrogată). Nu te baza pe termenul mai scurt.	Cu 60-90 de zile înainte	Cap. 3 (3.5)
☐	Educațional	Dacă vrei creșă : poți înscrie copilul cu sau fără certificat de orientare. Întreabă creșa din localitate dacă primește copii cu nevoi de sprijin. Dacă ți se refuză, cere refuzul în scris, cu motivul.	De la 3 luni (Ordinul 1985/2016: creșa se poate frecventa de la 3 luni, cu sau fără orientare); locurile sunt limitate	Cap. 6 (6.2)

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Financiar	(urgent) Verifică la DGASPC dacă ai primit decizia pentru suma lunară pentru îngrijirea copilului . Se acordă din oficiu pe baza certificatului. Cere suma exactă la AJPIS Harghita.	În câteva săptămâni de la certificat	Cap. 4 (4.2)
☐	Financiar	(urgent) Dacă ești în concediu de creștere și copilul se apropie de 2 ani, depune cererea de prelungire până la 3 ani înainte să se termine dreptul actual. Dacă certificatul vine după ce copilul a trecut de 2 ani (și ai avut deja concediu pentru el), cere un nou concediu în 60 de zile de la data încadrării (OUG 111/2010, art. 9 alin. 4 ² lit. b, citit în octombrie 2026 pe Portalul Legislativ; textul nu apare modificat după 19 septembrie 2023). Dacă ai depășit aceste termene, dreptul se acordă de la data cererii (lit. c).	Înainte de 2 ani; 60 de zile de la încadrare	Cap. 4 (4.4, 4.5)
☐	Financiar	(urgent) Înainte să alegi între concediu de creștere, asistent personal și indemnizație (gradul grav), cere la DGASPC o comparație scrisă a sumelor pe 12 luni.	Înainte să semnezi orice	Cap. 4 (4.4)
☐	Financiar	Cere legitimația de transport urban și biletele interurbane (sau bonurile de carburant) la DGASPC. Cere dispozitivele medicale recomandate prin CAS Harghita.	După certificat	Cap. 4 (4.9)
☐	Emoțional	Programează timp pentru tine și pentru cuplu. Dacă ai un alt copil, fă timp și pentru el.	Săptămănal	Cap. 8 (8.5, 8.6, 8.8)
☐	Emoțional	Alătură-te unui grup de părinți (APCDT Toplița sau altă asociație). Afli cine are loc la ce terapeut.	Când ai putere	Cap. 8 (8.13)

IMPORTANT Sumele din capitolul 4 s-au schimbat în 2026. Unele nu au putut fi confirmate pe un text oficial. Cere suma exactă, în scris, la AJPIS Harghita. Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la DGASPC / ANPDPD.

3-6 ani: grădiniță, orientare școlară, pregătirea pentru școală

Ce se întâmplă de obicei: copilul intră în colectivitate. Încep întâlnirile cu educatoarea, cu CJRAE și cu școala. Este perioada în care se decide, încet, cum va învăța copilul.

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Educațional	Alege grădinița și vorbește deschis cu educatoarea. Adu o pagină scrisă: ce liniștește copilul, ce îl supără, cum comunică. Vorbiți 10 minute pe săptămână în prima lună.	Înainte de septembrie	Cap. 6 (6.2)
☐	Educațional	Grădinița poate fi în grupă obișnuită cu sprijin, în grupă specială sau la grădiniță specială. Legea 198/2023 garantează educația incluzivă (art. 67). Grupa mică devine obligatorie abia din anul școlar 2030-2031 (Legea 198/2023, art. 248 alin. 3); până atunci frecvența ei nu este obligatorie. Pentru grupele mijlocie și mare, întreabă la ISJ.	Anul în care copilul împlinește 3 ani	Cap. 6 (6.1, 6.2)
☐	Educațional	(urgent, dacă începe școala sau vrei sprijin formal) Depune la CJRAE cererea pentru evaluare complexă și certificat de orientare școlară și profesională . Acte: cerere-tip, acte de identitate, anchetă socială, fișa medicală sintetică, certificat A5, evaluare psihologică, fișa psihopedagogică. Este alt certificat decât cel de la DGASPC.	Cu câteva luni înainte de intrarea în clasa pregătitoare; comisia (COSP) se întrunește bilunar, conform ordinului din 2016	Cap. 6 (6.4)
☐	Educațional	După certificat, cere directorului numele responsabilului de caz (termen din ordinul din 2016: directorul îl numește în 5 zile de la primirea certificatului) și copii ale PSI (proiectul se întocmește în 30 de zile de la numirea responsabilului de caz) și PIP . Întreabă câte ore de sprijin primește copilul și cere răspunsul în scris.	5 zile / 30 de zile	Cap. 6 (6.5)
☐	Educațional	La grupa mare cere o discuție cu educatoarea cu 3-4 luni înainte de finalul anului, ca să pregătești intrarea în școală. Vizitează cel puțin două variante (școală de masă, clasă specială) dacă poți.	Cu 3-4 luni înainte de școală	Cap. 6 (6.2, 6.3)
☐	Medical	Vaccinările de la 5-6 ani (ROR doza a 2-a la 5 ani; difterie-tetanos-tuse convulsivă-polio, DTPa-VPI, la 5-6 ani, conform calendarului național INSP 2025).	La 5-6 ani	Cap. 7 (7.4)
☐	Medical	Programează controale periodice (inclusiv stomatolog) și pregătește fișa de urgență, mai ales dacă începe grădinița. Dacă are medicație la grădiniță, vezi regulile din capitolul 7.	Cel puțin anual	Cap. 7 (7.3, 7.6, 7.10)
☐	Terapeutic	Reevaluează programul de terapii la 3 luni. Păstrează zilele fără terapie, joc liber și somn protejat. Întreabă terapeutul ce poți face acasă, în 10-15 minute pe zi.	La 3 luni	Cap. 5 (5.7)
☐	Terapeutic	Cere medicului de familie sau specialistului recomandarea pentru tichetele de terapie (12 pe an pentru gradul grav și 6 pentru accentuat, art. 11A1 din Legea 448/2006; vezi capitolul 5, secțiunea 5.4). Legea prevede că modelul și valoarea tichetelor se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, iar metodologia de acordare prin ordin comun al ministrului sănătății și al ministrului muncii (art. 11A1 alin. 2 și 4, citit pe Portalul Legislativ în octombrie 2026).	Întreabă la CAS și la DGASPC [DE VERIFICAT: numărul hotărârii și al ordinului care fac tichetele aplicabile (nu au fost găsite), adică dacă se și eliberează efectiv în 2026; întreabă la CAS Harghita]	Cap. 5 (5.4)
☐	Juridic	Reevaluarea certificatului de la DGASPC: ține alarma de 90 de zile. Dacă se schimbă ceva important (agravare), poți cere reevaluare și înainte de termen.	Cu 60-90 de zile înainte de expirare	Cap. 3 (3.5)

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Financiar	Dacă copilul are peste 3 ani și e încadrat în grad de handicap, OUG 111/2010 (art. 31) prevede concediu până la 7 ani , cu indemnizație egală cu minimul indemnizației de creștere. Cere-l la angajator. Art. 31 alin. 1 îl acordă în continuarea concediului de creștere sau, în alte cazuri, oricând până la 7 ani (de la 3 ani, dacă ai avut venituri în ultimele 12 luni); în textul citit nu apare un termen de 60 de zile.	Cere-l cu cerere la angajator	Cap. 4 (4.4, 4.5)
☐	Financiar	Poți cere program redus de 4 ore pe zi până la 18 ani (OUG 111/2010, art. 32), cu indemnizație de 50% din minimul indemnizației de creștere (art. 32 alin. 5), acordat unuia dintre părinți, la cerere, în condițiile Codului muncii, pentru copil cu grad grav sau accentuat. Întreabă departamentul de resurse umane și confirmă suma în lei la AJPIH Harghita.	Când ai nevoie	Cap. 4 (4.6)
☐	Financiar	Cere la primărie reducerea impozitului pe clădire, teren și un autoturism sub 2.000 cmc, cu certificatul în mână. Pentru 2026 s-a introdus reducere (50% grav, 25% accentuat, pentru întregul an fiscal 2026; OUG 9/2026, MO 157/27.02.2026, modificată prin OUG 17/2026, vezi capitolul 4, secțiunea 4.8). Ce se aplică în 2027, confirmă la primărie la începutul anului. Cere și cardul de parcare .	Începutul anului; întreabă termenul local	Cap. 4 (4.8, 4.9)
☐	Emoțional	Pregătește-ți copilul pentru schimbare (grădiniță nouă, școală): vizite, poze, program vizual.	Cu 2-3 luni înainte	Cap. 9 (9.6), cap. 10 (10.1)
☐	Emoțional	Ai grijă de frați: câte 10-15 minute doar pentru fiecare, în fiecare zi. Spune-le adevărul, pe înțelesul vârstei.	Zilnic	Cap. 8 (8.8)

SFAT Pregătește pentru educatoare și învățătoare **aceeași pagină** despre copilul tău (ce funcționează, ce nu, semnale de criză). O pagină bună ajută mai mult decât zece discuții.

IMPORTANT Termenul de contestare a certificatului de orientare școlară nu este sigur: ordinul din 2016 prevede 5 zile lucrătoare, iar Legea 198/2023 prevede 45 de zile. Regula practică: dacă nu ești de acord, contestă în primele 5 zile lucrătoare (vezi capitolul 6). Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la CJRAE / ISJ.

6-10 ani: școala primară

Ce se întâmplă de obicei: copilul e la școală. Ai nevoie de sprijin real în clasă, de comunicare bună cu învățătorul și de siguranță.

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Educațional	Cere o întâlnire cu învățătorul înainte de începerea școlii. Propune un caiet de comunicare și o întâlnire scurtă la 4-6 săptămâni.	Înainte de septembrie	Cap. 6 (6.6)
☐	Educațional	Ai certificat de orientare valabil? Verifică data. Orientarea se face, de regulă, cel mult o dată pe an și cel puțin o dată pe nivel de învățământ, dar poate fi reevaluată oricând (art. 88 din Ordinul 1985/2016, textul din 2016).	Înainte de a expira	Cap. 6 (6.4)
☐	Educațional	Cere în scris, la începutul fiecărui an: PSI, PIP , numărul de ore cu profesorul de sprijin, adaptările la evaluare, procedura școlii pentru facilitator (persoana care însoțește copilul), procedura pentru bullying.	Prima lună a anului școlar	Cap. 6 (6.5)
☐	Educațional	Evaluările naționale din clasele a II-a și a IV-a: adaptarea condițiilor se acordă la cerere scrisă a părinților. Testele nu se adaptează, se adaptează condițiile (Legea 198/2023, art. 69 alin. 15: condițiile de egalizare a șanselor se dau după o metodologie aprobată prin ordin al ministrului educației).	Întreabă la școală cu luni înainte [DE VERIFICAT: termenul exact de depunere din ordinul de metodologie (ordinul nu a putut fi deschis); cere școlii data în scris]	Cap. 6 (6.7)
☐	Educațional	Bursa socială: cere la școală în primele zile de școală, în fiecare an (în primele 25 de zile calendaristice de la începerea cursurilor, HG 732/2025, art. 13 alin. 2; pentru 2026 presa indică 1 octombrie, deci întreabă secretariatul data exactă).	Începutul anului școlar	Cap. 6 (6.9)
☐	Educațional	Dacă apar glume răutăcioase sau agresiune: notează data și locul, scrie dirigintelui și directorului, cere număr de înregistrare. Pentru discriminare există CNCD.	Imediat	Cap. 6 (6.8), cap. 12
☐	Educațional	Dacă copilul nu se poate deplasa sau e internat, întreabă despre școlarizare la domiciliu sau „Școala din spital”, la cererea părinților.	La nevoie	Cap. 6 (6.9)
☐	Medical	Controale regulate; dacă există epilepsie, medicație sau dispozitive, vezi capitolul 7. Cere ca școala să afle ce trebuie să știe pentru urgențe, nu mai mult.	Cel puțin anual	Cap. 7 (7.5, 7.6)
☐	Terapeutic	Reevaluează terapiile la 3 luni împreună cu terapeuții. Cere ca obiectivele din școală și din terapie să se completeze, nu să se bată cap în cap.	La 3 luni	Cap. 5 (5.7), cap. 6

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Juridic	Reevaluarea certificatului la DGASPC: ține alarma. După două certificate consecutive de grad grav de câte 2 ani, comisia emite un certificat valabil până la 18 ani, pe baza unor criterii biopsihosociale stabilite prin ordin comun al Ministerului Sănătății și al Ministerului Muncii (art. 86 ¹ alin. 2 ¹ , Legea 448/2006; ordinul este nr. 1.472/20.539/2022, M.Of. 621/24.06.2022, art. 23 ¹ alin. (2) lit. d); pentru retard mintal sau autism, cele două certificate de grad grav se acordă după vârsta de 7 ani). Pentru copiii cu îngrijiri medicale paliative, certificatul poate fi dat direct până la 18 ani (alin. 3, adăugat prin Legea 233/2025). Cere la DGASPC criteriile și întreabă dacă le îndeplinește copilul tău.	Cu 60–90 de zile înainte de expirare	Cap. 3 (3.5)
☐	Juridic	Începe să înveți copilul siguranța personală : corpul lui, „da” și „nu”, cu cine poate vorbi.	Treptat, cu cuvinte simple	Cap. 10 (10.10)
☐	Financiar	Verifică în fiecare an: alocația, suma lunară, transportul. Notează cele trei date-limită pentru reținerea din indemnizație (10 ianuarie, 10 aprilie, 10 octombrie), dacă primești indemnizația în locul asistentului personal: plătește taxele locale.	Anual	Cap. 4 (4.8)
☐	Financiar	Cere transportul școlar dacă școala sau clasa specială sunt în altă localitate: elevii de nivel primar și gimnazial înscriși la o unitate de învățământ special sau vocațională în altă localitate decât cea de domiciliu au dreptul la cheltuielile de transport dus-întors, de la bugetul de stat, prin ISJ (Legea 198/2023, art. 83 alin. 2 lit. b ² , în forma modificată prin Legea 12/2026, citită pe Portalul Legislativ). Modalitatea de decontare o află de la școală sau ISJ Harghita.	La înscriere	Cap. 6 (6.9)
☐	Emoțional	Nu compara copilul cu alții. Sărbătorește pașii mici.	Mereu	Cap. 8 (8.11)
☐	Emoțional	Pentru crize și comportamente dificile fă un plan de criză scris împreună cu specialiștii. Respiro (preluarea copilului pentru câteva ore) se cere la timp, nu când ești epuizat.	Prevenție, nu după	Cap. 8 (8.5, 8.10)
☐	Emoțional	Activități de plăcere: sport adaptat, muzică, tabere. Alege câte una și vezi ce rămâne.	Pe parcursul anului	Cap. 10 (10.2)

10-14 ani: preadolescența

Ce se întâmplă de obicei: începe pubertatea, copilul vrea mai multă autonomie, apar emoții noi și, uneori, mai mult bullying. Se schimbă și rolul lui în deciziile despre el.

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Juridic	Ascultă-l pe copil. Legea 272/2004 (art. 29) cere ascultarea copilului în procedurile care îl privesc, obligatoriu de la 10 ani. Explică-i, pe înțelesul lui, ce certificat are, ce înseamnă reevaluarea și ce decizii se iau.	Din jurul vârstei de 10 ani	Cap. 3 (3.2), cap. 8 (8.11)
☐	Juridic	Cartea de identitate la 14 ani: pentru copiii peste 14 ani, dosarul de handicap cere carte de identitate în loc de certificat de naștere. Programează din timp obținerea cărții de identitate la serviciul de evidență a persoanelor din localitate.	La 14 ani	Cap. 3 (3.4)
☐	Juridic	Păstrează dosarul la zi: certificatul, deciziile, PSI, PIP. Fă o copie și pentru tânăr, într-o formă pe înțelesul lui.	Anual	Cap. 9 (9.7)
☐	Medical	Pubertatea: începe discuții simple despre corp, intimitate și schimbări, cu aceleași cuvinte și imagini. Întrebările despre hormoni, medicamente sau comportament sunt pentru medic.	De la 10-12 ani, treptat	Cap. 7 (7.12), cap. 11 (11.1)
☐	Medical	Rapel de difterie, tetanos și tuse convulsivă (vaccinul dTpa) la 14 ani, la medicul de familie, conform calendarului național INSP 2025.	La 14 ani	Cap. 7 (7.4)
☐	Terapeutic	Cere terapeuților să includă în plan abilități pentru autonomie: igiena personală, programul zilei, banii, telefonul. Discută cu tânărul ce vrea el să exerseze.	La reevaluarea de 3 luni	Cap. 5, cap. 11 (11.4)
☐	Educațional	Evaluarea națională din clasa a VI-a: cere în scris adaptarea condițiilor.	Cu luni înainte Întreabă școala data limită, în scris (nu a putut fi confirmat termenul din ordin)	Cap. 6 (6.7)
☐	Educațional	Clasa a VIII-a: vorbește cu școala și cu CJRAE cu cel puțin un an înainte. Cere în scris adaptarea la evaluarea națională; verifică în scris ce a fost aprobat. Începe să te informezi despre liceu și calificări.	În clasa a VII-a	Cap. 6 (6.7)
☐	Educațional	Urmărește bullyingul și mediul online: ce postează, cu cine vorbește, ce face dacă cineva îi cere ceva ciudat.	Constant	Cap. 6 (6.8), cap. 10 (10.9)
☐	Financiar	Verifică dacă familia ta poate primi alte ajutoare (venit minim de incluziune, ajutoare locale). Reia comparația dintre concediu, asistent personal și indemnizație dacă s-a schimbat ceva.	Anual	Cap. 4 (4.4, 4.7)
☐	Emoțional	Respectă nevoia lui de intimitate și de prieteni. Ajută-l să-și facă prieteni, nu doar să fie supravegheat. Vorbește cu el despre siguranță.	Constant	Cap. 10 (10.1, 10.10)
☐	Emoțional	Pentru tine: refă-ți energia. Din acești ani oboseala se acumulează. Vorbește cu un psiholog dacă simți epuizare.	Când simți nevoia	Cap. 8 (8.3)

CONTACT Pentru pericol imediat sună la 112 (numărul unic de urgență, sts.ro, verificat în Anexa 3). Pentru copii și adolescenți există Telefonul Copilului, 116 111 (telefonulcopilului.ro; program luni-vineri, 10:00-20:00, apel gratuit, conform telefonulcopilului.ro; vezi Anexa 3).

14-18 ani: adolescența și pregătirea pentru viața adultă

Ce se întâmplă de obicei: se decide liceul sau școala profesională, tânărul începe să-și dorească independență, iar familia trebuie să pregătească tranziția la 18 ani. Tot acum se pregătesc, încet, deciziile despre ocrotirea legală.

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Educațional	Admiterea la liceu: Legea 198/2023 (art. 101 alin. 3) prevede că până la 10% dintre locurile din clasa a IX-a sunt ocupate prioritar de elevi cu dizabilități sau CES și de elevi romi. Metodologia anuală stabilește cum se aplică.	Calendarul de admitere al anului (se publică anual; urmărește edu.ro și ISJ)	Cap. 6 (6.7)
☐	Educațional	De la 15-16 ani: cere în scris școlii și CJRAE un plan de tranziție și orientare profesională, făcut împreună cu tânărul. Notează cine ți-a răspuns și când. Întreabă ce calificări de nivel 3 sau 4 există.	De la 15-16 ani	Cap. 11 (11.4)
☐	Educațional	Prelungirea școlarizării: Legea 198/2023 (art. 71) permite prelungirea cu până la 3 ani pentru elevii cu CES, după o metodologie aprobată prin ordin al ministrului educației, în funcție de nevoile copilului (art. 71 alin. 1, citit pe Portalul Legislativ).	Întreabă la ISJ și CJRAE [DE VERIFICAT: numărul ordinului cu metodologia prelungirii școlarizării (nu a putut fi găsit); cere-o de la CJRAE Harghita]	Cap. 6 (6.7), cap. 11 (11.4)
☐	Educațional	Bacalaureat și evaluări de final: cere în scris adaptările cu mult înainte; verifică în scris ce s-a aprobat.	Cu cel puțin un an înainte [DE VERIFICAT: termenul exact al cererii de adaptări la bacalaureat din metodologia anului școlar curent; întreabă școala data limită, în scris]	Cap. 6 (6.7)
☐	Educațional	La AJOFM Harghita (Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă) cere consiliere profesională și întreabă dacă tânărul se poate înregistra înainte de 18 ani.	De la 16 ani	Cap. 11 (11.4)
☐	Juridic	(urgent, cu 12-6 luni înainte de 18 ani) Sună la DGASPC și întreabă cu câte luni înainte se depune dosarul pentru comisia de evaluare a adulților și ce acte cer acum. Certificatul copilului nu continuă automat.	12-6 luni înainte de 18 ani; cere lista actuală de acte în scris	Cap. 11 (11.2, 11.3)
☐	Juridic	(urgent) Discută cu un jurist (notar, avocat sau o organizație) ce nivel de sprijin juridic e potrivit: niciunul, asistent numit la notar, consiliere judiciară sau tutelă specială. Legea cere cel mai mic sprijin suficient.	Cu 12-6 luni înainte de 18 ani	Cap. 11 (11.6, 11.7)

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Juridic	Dacă e nevoie de o măsură în instanță, întreabă dacă se poate depune cererea înainte de 18 ani . Codul civil (art. 164 alin. 6, citit pe Portalul Legislativ) spune că minorii cu capacitate restrânsă pot primi tutelă specială, iar dacă instanța socotește că ajung consilierea judiciară sau curatela, acestea pot fi dispuse cu un an înainte de 18 ani și încep la 18 ani.	De la 16-17 ani; cu un jurist	Cap. 11 (11.7)
☐	Juridic	Dacă tânărul a avut certificat valabil până la 18 ani, întreabă la DGASPC dacă el rămâne în vigoare până la decizia comisiei adulților.	Cu 12 luni înainte [DE VERIFICAT: dacă certificatul copilului rămâne valabil după 18 ani până la decizia comisiei adulților; Legea 448 citită nu spune expres, cere răspunsul DGASPC Harghita în scris]	Cap. 11 (11.2)
☐	Medical	(urgent) Cere de la medicul specialist referatul și de la medicul de familie scrisoarea medicală-tip , plus investițiile cerute, pentru dosarul adulților.	Cu 6-12 luni înainte de 18 ani	Cap. 11 (11.3)
☐	Medical	Pregătește trecerea de la pediatru la medici pentru adulți: întreabă medicii curenți cui poți merge mai departe și cere o scrisoare medicală de rezumat.	Cu 6-12 luni înainte de 18 ani	Cap. 11 (11.1)
☐	Medical	Continuă educația pentru sănătate: pubertate, relații, consimțământ, siguranță online. Vârsta consimțământului și infracțiunile sexuale: întreabă un jurist.	Constant	Cap. 11 (11.1)
☐	Terapeutic	Cere ca terapia să urmărească autonomia și locul de muncă : orientare vocațională, exersarea abilităților practice, experiențe de muncă reale.	De la 14-16 ani	Cap. 11 (11.4)
☐	Financiar	Strânge informații despre ce se schimbă la 18 ani: alocația de stat poate continua după 18 ani pentru tinerii care urmează liceul sau învățământ profesional, până la terminarea lor, iar pentru tinerii cu handicap care urmează învățământ preuniversitar, dar nu mai târziu de 26 de ani (Legea 61/1993, art. 1 alin. 3, citit pe Portalul Legislativ în octombrie 2026). Cuantumul de bază sunt 600 lei pentru copilul cu handicap între 3 și 18 ani și 243 lei pentru tinerii peste 18 ani (art. 3), iar în 2026 rămân la nivelul plătit în decembrie 2025 (Legea 141/2025, art. XXV lit. k). Suma exactă din decizia ta o vezi la primărie sau AJPS Harghita. Beneficiile se calculează ca la adult.	Cu 6-12 luni înainte	Cap. 11 (11.2, 11.3)
☐	Financiar	Întreabă la Casa Județeană de Pensii despre pensia de urmaș (în caz că un părinte decedează) și despre pensia de invaliditate a tânărului.	Când ai putere; cere condițiile în scris	Cap. 4 (4.7), cap. 11 (11.9)

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Emoțional	la-l pe tânăr în serios: ce vrea să facă, unde vrea să locuiască, cu cine. Notează ce îi place, ce poate face singur și ce are nevoie să exerseze.	De la 14-16 ani	Cap. 11 (11.4, 11.9)
☐	Emoțional	Începe planul de viitor (scrisoarea de intenție), în pași mici: 15 minute pe săptămână. Vorbește cu frații.	Poate începe acum	Cap. 11 (11.9)

IMPORTANT

În metodologia comisiei de adulți, așa cum a fost citită, nu există o prevedere specială pentru cei care împlinesc 18 ani. De aceea nu se știe exact cu câte luni înainte trebuie depus dosarul. Începe cu 6-12 luni înainte și întreabă direct la DGASPC Harghita (vezi capitolul 11). Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la DGASPC / ANPDPD.

SFAT

La 15-16 ani, cere școlii **în scris** o întâlnire de planificare cu școala, CJRAE și serviciul social. De multe ori părintele este cel care ține firul tranziției. Un răspuns scris îți arată cine răspunde de ce.

18+ ani: începutul vieții adulte

Ce se întâmplă de obicei: tânărul este adult în fața legii **automat**, fără nicio hotărâre. Părinții nu mai sunt reprezentanți legali de drept. Certificatul trebuie reînnoit prin comisia adulților.

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Juridic	(urgent) Depune cererea de evaluare complexă pentru adulți la primărie sau la DGASPC. Acte (după forma din 2016): cerere-tip, acte de identitate, referat medical și scrisoare medicală-tip, anchetă socială. Păstrează dovada.	Din ziua în care împlinește 18 ani sau mai devreme, dacă DGASPC permite; cere lista actuală de acte în scris, fiindcă lista de mai sus este din 2016	Cap. 11 (11.3)
☐	Juridic	Ținta ANPDPD: evaluare în cel mult 60 de zile de la înregistrare și decizie a comisiei în cel mult 15 zile lucrătoare. Nu aplica automat aceste termene copilului.	Evaluare complexă în cel mult 60 de zile de la înregistrare (HG 430/2008, art. 6 alin. 8); decizia comisiei în cel mult 15 zile lucrătoare de la trimiterea dosarului (art. 12 alin. 3); Comisia superioară răspunde la contestații în 60 de zile lucrătoare (Legea 448/2006, art. 90 [^] 2 alin. 5)	Cap. 3 (3.4), cap. 11 (11.3)
☐	Juridic	Dacă ți se refuză, contestă în 30 de zile de la comunicare, la Comisia superioară (ANPDPD). Apoi, contencios administrativ la tribunal, fără taxă de timbru.	30 de zile de la comunicare (art. 87 alin. (5) Legea 448/2006; răspuns în 60 de zile lucrătoare)	Cap. 11 (11.3), cap. 12 (12.8)
☐	Juridic	Reevaluarea adultului: se depune cu cel puțin 60 de zile înainte de expirare. Pentru afecțiuni care nu se mai schimbă, comisia poate da certificat permanent . Nu ignora o convocare la reevaluare.	60 de zile înainte (legea, art. 59 alin. (1) lit. b, cere minimum 30 de zile, iar metodologia comisiei, HG 430/2008 art. 6 alin. (6) lit. b, cere 60; regula sigură este 60)	Cap. 11 (11.3)

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Juridic	Ocrotire legală: dacă tânărul înțelege și își poate exprima voința, discută cu el despre un asistent numit de notar (cel mult 2 ani, reînnoibil). Dacă e nevoie de mai mult, instanța poate dispune consiliere judiciară (cel mult 3 ani) sau tutelă specială (cel mult 5 ani, până la 15 dacă deteriorarea e permanentă). Alege treapta cea mai mică suficientă.	Când e necesar; notează termenele măsurii	Cap. 11 (11.6, 11.7)
☐	Juridic	Dacă există o măsură de ocrotire, notează în calendar raportul anual și cererea de reînnoire (ocrotitorul cere reevaluarea cu cel puțin 6 luni înainte de expirare, art. 168 alin. (6) Cod civil). Atenție: încadrarea în muncă a persoanelor sub tutelă specială este interzisă (Codul muncii, art. 13 alin. (4), modificat prin Legea 140/2022; text verificat în capitolul 11).	Anual / la termen	Cap. 11 (11.5, 11.7)
☐	Juridic	Mergi la notar pentru planul pe termen lung (desemnarea tutorelui, testament, mandat de ocrotire). Cere în scris ce înseamnă actele pentru beneficiile tânărului.	Când ești pregătit; cere notarului tarifele dinainte	Cap. 11 (11.8)
☐	Medical	Actualizează medicul de familie, casa de asigurări și datele de contact. Cere medicului de adulți dosarul medical.	În primele luni după 18 ani	Cap. 11 (11.3)
☐	Educațional	Dacă tânărul continuă liceul, școala profesională sau formarea, cere sprijinul în continuare (plan de tranziție). Întreabă la AJOFM despre cursuri de calificare și consiliere.	După 18 ani	Cap. 11 (11.4)
☐	Educațional	Vezi ce servicii există în comunitate: centre de zi, locuințe protejate, asistent personal profesionist, angajare cu sprijin. Cere informații la DGASPC.	Cu 1-2 ani înainte de a termina școala	Cap. 11 (11.5, 11.10)
☐	Financiar	Cere drepturile adultului : indemnizație lunară, opțiunea pentru asistent personal sau indemnizație (grad grav), facilități de transport. Sumele nu sunt trecute în manual; cere suma actuală la DGASPC.	După certificatul adultului	Cap. 11 (11.3)
☐	Financiar	Cere continuarea alocației de stat la primărie, dacă tânărul urmează învățământ preuniversitar.	În luna în care împlinește 18 ani (regula: Legea 61/1993, art. 1 alin. 3, vezi mai sus)	Cap. 11 (11.2)
☐	Financiar	Dacă tânărul lucrează: informează-te despre regimul special al angajatului cu dizabilități (probă plătită, program redus, adaptări) și despre stimulentele pentru angajator.	Înainte de angajare (Legea 448/2006, art. 83 alin. 1: probă plătită de cel puțin 45 de zile lucrătoare, adaptare rezonabilă, program sub 8 ore pe zi dacă comisia de evaluare recomandă; art. 84: deduceri și subvenții pentru angajator; citit pe Portalul Legislativ în octombrie 2026)	Cap. 11 (11.5)

Bifat	Domeniu	Ce ai de făcut	Când / termen	Vezi
☐	Emoțional	Respectă-ți alegerile și vocea, chiar dacă are nevoie de sprijin. Planurile se fac cu el, nu despre el.	Mereu	Cap. 11
☐	Emoțional	Actualizează planul de viitor o dată pe an. Dă o copie persoanei de încredere. Ai grijă și de tine: pensionare, odihnă, sprijin.	Anual	Cap. 11 (11.9), cap. 8

Termene de reînnoire și valabilitate: tabelul care te scutește de surprize

Aceste termene apar în capitolele manualului. Unele sunt confirmate pe un text oficial citit, altele nu. Cele nesigure sunt semnalate cu „de verificat” și au un răspuns de tipul „întreabă la ...”.

A. Documente care expiră

Document	Cât este valabil	Ce faci	Vezi
Certificatul de încadrare în grad de handicap (copil)	Între 6 luni și 2 ani (art. 86 ¹ , Legea 448/2006); mai mult sau mai puțin lângă 18 ani; după două certificate de grad grav de câte 2 ani, poate fi până la 18 ani (art. 86 ¹ alin. 2 ¹); criteriile sunt într-un ordin comun, vezi rândul de reevaluare mai sus)	Alarmă cu 90 de zile înainte; cerere de reevaluare cu cel puțin 60 de zile înainte (HG 502/2017, art. 19 alin. 1 lit. h; Legea 448/2006, art. 59 lit. b, spune 30)	Cap. 3 (3.5)
Certificatul de handicap (adult)	Pe perioada din certificat; poate fi permanent pentru afecțiuni care nu se schimbă	Cerere cu cel puțin 60 de zile înainte	Cap. 11 (11.3)
Fișa de evaluare psihologică	Cel mult 3 luni, stabilit de psiholog (art. 34 alin. 5 din Ordinul 1985/2016)	Programează-o aproape de depunerea dosarului	Cap. 3 (3.4)
Ancheta socială	Între 3 și 6 luni, stabilit de cine o întocmește (art. 25 alin. 3 din ordin)	Cere-o aproape de depunere	Cap. 3 (3.4)
Certificatul medical tip A5	Între 3 luni și 4 ani, stabilit de medic (art. 29 alin. 5)	Verifică data de pe fiecare act	Cap. 3 (3.4)
Fișa medicală sintetică	1 an (Ordinul 1985/2016)	Cere una nouă la reevaluare	Cap. 2 (2.3)
Certificatul de orientare școlară și profesională	Cel puțin un an școlar sau până la sfârșitul nivelului de învățământ (Ordinul 1985/2016, textul din 2016)	Întreabă la CJRAE când trebuie reînnoit	Cap. 6 (6.4)
PSI (plan de servicii individualizat)	Cât certificatul de orientare; obiectivele se reevaluează semestrial sau anual (Ordinul 1985/2016)	Cere o copie la fiecare început de an	Cap. 6 (6.5)

Document	Cât este valabil	Ce faci	Vezi
PIP (plan de intervenție personalizat)	Legea 198/2023 (art. 69 alin. 13) vorbește de plan educațional personalizat , întocmit de echipa multidisciplinară a CJRAE; modelul și modul de întocmire se aprobă prin ordin comun [DE VERIFICAT: numărul ordinului și termenul de reînnoire, la CJRAE Harghita; "anual" apare doar în presă]	Cere copie în scris	Cap. 6 (6.5)
Planul de proceduri de recuperare (MFR)	Cel mult 90 de zile de la emitere (Ordin MS/CNAS 3690/775/2024); valabil și în textul consolidat din ianuarie 2026 al Ordinului 1857/441/2023, la care CAS Harghita confirmă forma aplicată	Folosește-l din timp; cere unul nou la expirare	Cap. 5 (5.3)
Prescripția pentru dispozitive medicale	Se depune la CAS în cel mult 30 de zile de la emitere; decizia CAS: 3 zile lucrătoare (Anexa 39 CNAS) sau până la 30 de zile (Legea 448/2006, art. 11 alin. 2: maximum 30 de zile de la depunerea documentației, text confirmat pe Portalul Legislativ) [DE VERIFICAT: termenul de 3 zile lucrătoare și cel de 30 de zile pentru depunerea prescripției, din Contractul-cadru în vigoare; confirmă la CAS Harghita]	Notează cele 30 de zile de la emiterea prescripției	Cap. 7 (7.7), cap. 4 (4.9)
Măsura de ocrotire: asistent notar	Cel mult 2 ani, reînnoibil	Notează data; reînnoiește la timp	Cap. 11 (11.7)
Consiliere judiciară / tutelă specială	Cel mult 3 ani / cel mult 5 ani (până la 15 dacă deteriorarea e permanentă)	Ocrotitorul cere reevaluarea cu cel puțin 6 luni înainte de expirare (art. 168 alin. (6) Cod civil, verificat în capitolul 11)	Cap. 11 (11.7)

B. Termene de depunere, anuale sau punctuale

Ce	Termen	Vezi
Cerere de prelungire a concediului de creștere (de la 2 la 3 ani)	Înainte să se termine dreptul actual	Cap. 4 (4.4, 4.5)
Cerere de concediu când certificatul vine după 2 ani	60 de zile de la încadrare (OUG 111/2010, art. 9 alin. 4 ² ; text verificat în octombrie 2026 pe Portalul Legislativ, nemodificat după 19.09.2023; dacă termenul a trecut, dreptul se acordă de la data cererii)	Cap. 4 (4.4, 4.5)
Concediu până la 7 ani, program redus (4 ore)	Cerere la angajator; art. 31 alin. 1 îl acordă în continuarea concediului de creștere sau oricând până la 7 ani, în funcție de situație	Cap. 4 (4.6)
Reducerea impozitelor locale	Reducere de 50% (handicap grav) sau 25% (accentuat) la impozitul pe clădirea de domiciliu, terenul aferent și un autoturism sub 2.000 cmc (Codul fiscal, Legea 227/2015, art. 456 alin. 2 ⁴⁵ -2 ⁴⁸ , art. 464 și art. 469, introduse prin OUG 9/2026). Se aplică pe baza documentelor valabile la 31 decembrie a anului anterior; dacă nu ai avut reducere anul trecut, de luna următoare depunerii cererii și actelor. Textul din Codul fiscal nu arată o dată de încetare; confirmă la primăria Toplița pentru 2027	Cap. 4 (4.8), cap. 9 (9.7)
Reținerea din indemnizația în locul asistentului personal, pentru taxe locale restante	Titluri executorii emise până la 10 ianuarie, 10 aprilie și 10 octombrie	Cap. 4 (4.8)

Ce	Termen	Vezi
Bursa socială	În primele 25 de zile calendaristice de la începerea cursurilor, în fiecare an (HG 732/2025, art. 13 alin. 2); pentru 2026 presa indică 1 octombrie, deci cere școlii data exactă	Cap. 6 (6.9)
Adaptări la evaluările naționale / Bacalaureat	Cerere scrisă cu mult înainte; baza legală: Legea 198/2023, art. 69 alin. 15 [DE VE-RIFICAT: termenul exact din ordinul de metodologie; cere școlii data în scris]	Cap. 6 (6.7)
Dosarul pentru evaluarea adulților (la 18 ani)	Începe cu 6-12 luni înainte; întreabă DGASPC Harghita termenul lor, în scris	Cap. 11 (11.2)

C. Termene pentru contestații și plângeri

Situația	Termen	Unde	Vezi
Certificat de handicap al adulțului	30 de zile calendaristice de la comunicare	Comisia superioară (ANPDPD)	Cap. 12 (12.8)
Certificat de handicap al copilului	Legea 448/2006 (art. 87 alin. 5) și HG 502/2017 nu prevăd o cale specială pentru certificatul copilului: contestația la Comisia superioară din art. 87 este pentru certificatele adulților. Se aplică regula generală din Legea 554/2004: în cel mult 30 de zile de la comunicare ceri comisiei care l-a emis (prin DGASPC) revocarea lui (art. 7 alin. 1), apoi poți merge la tribunal, secția de contencios administrativ (ICCJ, Decizia 1/2017), în 6 luni de la răspuns sau de la expirarea termenului de răspuns (art. 11 alin. 1). Depune cererea în scris, cu număr de înregistrare, și păstrează plicul cu data primirii. Dacă DGASPC îți indică în scris altă cale, urmează-o și cere să-ți spună temeiul legal	Jurist / asistent social (APCDT te poate îndruma)	Cap. 3 (3.9)
Certificatul de orientare școlară	5 zile lucrătoare (ordin 2016) față de 45 de zile (Legea 198/2023, art. 69 alin. 17): contestă în primele 5 zile lucrătoare	CJRAE / ISJ	Cap. 6 (6.3, 6.4)
Petiție către o instituție	Răspuns în 30 de zile (art. 8 din OG 27/2002, consolidare 01.12.2024; prelungire de maximum 15 zile, art. 9)	Instituția în cauză	Cap. 12 (12.2)
Plângere prealabilă (contencios administrativ)	30 de zile de la comunicarea actului	Instituția care a emis actul	Cap. 12 (12.5)
Acțiune în instanță (contencios)	6 luni de la răspunsul la plângere, refuz sau tăcere	Tribunal (acte locale) / curte de apel (acte centrale)	Cap. 12 (12.5)

Situația	Termen	Unde	Vezi
Plângere la CNCD (discriminare)	1 an de la faptă sau de la data când ai aflat	CNCD	Cap. 3 (3.7), cap. 12 (12.6)
Acțiune în instanță pentru discriminare	3 ani	Instanță, fără taxă de timbru	Cap. 3 (3.7)

IMPORTANT Termenele de contestare sunt scurte și socotite de la **comunicare**, nu de la data de pe hârtie. Păstrează plicul, confirmarea de primire sau mesajul. Când nu ești sigur, depune în termenul cel mai scurt și clarifică ulterior. Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la DGASPC / ANPDPD sau la un jurist.

Checklist printabil: bifează pe măsură ce mergi

Un singur rând pe pas. Completează data în dreapta.

Primul an

- ☐ Foaia de externare fotografiată; test călcâi și test auz verificate
- ☐ Medic de familie înscris
- ☐ Carnetul de vaccinare ridicat; calendar cerut medicului
- ☐ Dosarul-mamă început
- ☐ Certificatul de naștere (copii în dosar)
- ☐ Alocația de stat cerută la primărie
- ☐ Concediul și indemnizația de creștere cerute
- ☐ Prima discuție despre intervenția timpurie
- ☐ Sprijin pentru mine (un părinte, o asociație, un psiholog)

1-3 ani

- ☐ Screening de dezvoltare cerut / făcut
- ☐ Evaluări la specialiști programate
- ☐ Acte medicale pentru dosar (A5, fișa sintetică)
- ☐ Evaluare psihologică programată aproape de depunere
- ☐ Anchetă socială cerută la primărie
- ☐ Dosar depus la DGASPC (număr de înregistrare:)
- ☐ Certificat primit; data expirării:
- ☐ Alarmă cu 90 de zile înainte pusă
- ☐ Decizia pentru suma lunară verificată
- ☐ Comparația scrisă pe 12 luni: concediu / asistent / indemnizație
- ☐ Prelungirea concediului până la 3 ani depusă înainte de termen
- ☐ Legitimăție de transport / bilete / bonuri cerute

3-6 ani

- ☐ Grădinița aleasă; pagina despre copil dată educatoarei
- ☐ Cerere la CJRAE pentru orientare școlară depusă
- ☐ Certificat de orientare primit; valabil până la:
- ☐ Responsabil de caz numit (nume:
- ☐ Copie PSI și PIP primită
- ☐ Discuție la grupa mare despre intrarea în școală
- ☐ Reducerea impozitului local cerută la primărie
- ☐ Card de parcare cerut (dacă e cazul)
- ☐ Concediu până la 7 ani / program redus: decizie luată
- ☐ Reevaluarea certificatului programată

6-10 ani

- ☐ Întâlnire cu învățătorul înainte de școală
- ☐ PSI și PIP cerute în scris în fiecare an
- ☐ Ore de sprijin confirmate în scris
- ☐ Bursa socială cerută în primele zile de școală
- ☐ Adaptări la evaluările din clasele II / IV cerute în scris
- ☐ Procedura de bullying aflată; persoana de contact notată
- ☐ Plan de criză scris (dacă e cazul)
- ☐ Reevaluarea certificatului programată

10-14 ani

- ☐ Copilul ascultat și informat pe înțelesul lui
- ☐ Prima discuție despre corp, intimitate, siguranță
- ☐ Carte de identitate la 14 ani
- ☐ Vaccin de la 14 ani discutat cu medicul
- ☐ Adaptări la evaluarea din clasa a VI-a cerute
- ☐ În clasa a VII-a: discuție cu școala și CJRAE despre clasa a VIII-a și liceu
- ☐ Reevaluarea certificatului programată

14-18 ani

- ☐ Plan de tranziție cerut în scris la școală și CJRAE (de la 15-16 ani)
- ☐ Opțiuni de liceu / școală profesională vizitate
- ☐ Adaptări la Bacalaureat cerute în scris
- ☐ Cu 12-6 luni înainte de 18 ani: sunat la DGASPC (termen și acte aflate)
- ☐ Referat medical și scrisoare medicală-tip obținute
- ☐ Discuție cu un jurist despre nivelul de sprijin (asistent / consiliere / tutelă)
- ☐ Informații despre pensia de urmaș cerute
- ☐ Plan de viitor început (15 minute pe săptămână)

La 18 ani și după

- ☐ Cerere de evaluare pentru adulți depusă (număr de înregistrare:)
- ☐ Certificat adult primit; valabil până la:
- ☐ Drepturile adultului cerute la DGASPC
- ☐ Alocația continuată (dacă studiază)
- ☐ Măsură de ocrotire / asistent notar (dacă e cazul); termene în calendar
- ☐ Notar: tutore desemnat, testament, mandat (dacă e cazul)
- ☐ Servicii din comunitate aflate (centru de zi, locuință protejată, asistent)
- ☐ Plan de viitor actualizat anual

Fișa ta de termene (de completat și de ținut în dosar)

Ce	Data	Alarma (cu 90 / 60 de zile înainte)	Notă
Expirare certificat de încadrare			
Reevaluare certificat: depus la			
Expirare certificat de orientare școlară			
Expirare evaluare psihologică / anchetă socială			
Expirare plan de proceduri MFR			
Concediu de creștere: 2 ani / 3 ani / 7 ani la			
Copilul împlinește 2 / 3 / 7 / 14 / 18 ani			
Reducere impozit local: depus la			
Date-limită 10 ianuarie / 10 aprilie / 10 octombrie (taxe locale, dacă e cazul)			
Raport anual / reînnoire măsură de ocrotire			
Următoarea consultație importantă			

GREȘELI FRECVENTE ÎN CALENDAR

- 1 Se așteaptă ultima lună pentru reevaluare** - viața e încărcată și termenul se uită - pune alar-mă cu 90 de zile înainte și depune cu cel puțin 60 de zile înainte.
- 2 Se depune dosarul cu acte expirate** - valabilitățile sunt scurte (3 luni la psihologic) - verifică data de pe fiecare act și programează-le aproape de depunere.
- 3 Se pierde termenele de concediu** (prelungire la 3 ani, 60 de zile) - sunt greu de urmărit - notea-ză-le în fișa de termene și întreabă la AJPIS.
- 4 Se așteaptă „să vină singur” un drept** - suma lunară vine din oficiu, dar concediul, opțiunea pentru asistent, reducerea impozitului și cardul de parcare se cer - cere-le.
- 5 Se crede că certificatul trece de la sine la 18 ani** - nu trece - începe cu 6-12 luni înainte.

- 6 Se cere tutela specială „din prudență”** – pare mai sigură – legea cere cel mai mic sprijin suficient; tutela interzice angajarea (vezi capitolul 11).
- 7 Se confundă cele două certificate** (de handicap, de la CPC, și de orientare școlară, de la CJRAE) – amândouă par „acte pentru copil” – sunt două documente, de la două comisii.
- 8 Nu se păstrează dovada depunerii** – în ziua aglomerată se uită – număr de înregistrare, fotografie cu ștampila.

UNDE CERI AJUTOR

Instituție	Rolul într-o frază	Contact
DGASPC Harghita	Evaluează copilul, emite certificatul prin CPC, legitimații, comisia de adulți	Miercurea-Ciuc, str. Szék nr. 152; centrala 0733 553 058; SEC copii 0733 553 045, public luni-joi 8:00–13:00, vinerea nu (dgaspchr.ro; sediul s-a mutat temporar) (dgaspchr.ro/contact, 21.10.2026)
AJPIS Harghita	Plata prestațiilor, indemnizația de creștere, alocații	Str. Kossuth Lajos nr. 44, Miercurea Ciuc; 0366–730.198 / 0366–730.199 (mmanpis.ro, 20.10.2026, din capitolul 4)
ANPDPD	Politici, informații, petiții, Comisia superioară (adulți)	București, str. General Constantin Budișteanu nr. 28C; 0314 338 090; registratura@anpd.gov.ro (anpd.gov.ro/web/, din capitolul 3)
CJRAE Harghita	Certificat de orientare școlară, consiliere	(Str. Mihail Sadoveanu nr. 54, Miercurea Ciuc; tel. 0266 317 048 sau 0266 310 322)
ISJ Harghita	Inspector pentru învățământ special, contestații, sesizări	Str. Toplița nr. 20, Miercurea Ciuc; 0266 312 514; contact@is-jhr.eduhr.ro (portal.eduhr.ro, din Anexa 3, 20.10.2026)
CAS Harghita	Dispozitive, decontări recuperare, programe naționale	Str. Patinoarului nr. 3, Miercurea Ciuc; 0266 310 311 sau 0266 310 260 (lista caselor județene de pe cnas.ro, 21.10.2026); lista: cnas.ro/case-judetene
Primăria Toplița	Anchetă socială, alocație, concediu, impozite, card de parcare	Str. Nicolae Bălcescu nr. 14; 0266 341 871; secretariat@primariatoplița.ro; Direcția de Asistență Socială 0731 354 094 (Anexa 3)
AJOFM Harghita	Consiliere profesională, formare	B-dul Frăției nr. 2, Miercurea Ciuc; 0266 313 423; ajofm.hr@anofm.gov.ro; punct de lucru la Toplița (capitolul 11)
Casa Județeană de Pensii Harghita	Pensie de urmaș, invaliditate	Str. Kossuth Lajos nr. 94, Miercurea Ciuc; 0266 371 204 (capitolele 4 și 11)
APCDT Toplița	Sprijin între părinți, orientare	0736 644 302; contact@apcdt.ro (Anexa 3, secțiunea 4.1) [DE VERIFICAT: APCDT reconfirmă numărul de telefon înainte de tipar; același număr apare în Anexa 3]

CONTACT Lista completă, cu data verificării fiecărui contact, este în Anexa 3. Nu am putut reconfirma numerele DGASPC Harghita în ziua verificării finale: sună și confirmă înainte să pleci.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Această anexă nu aduce informații noi. Ea **adună și ordonează** pe vârste faptele din capitolele 1-12 ale manualului. Fiecare termen sau sumă are sursa în capitolul indicat în coloana „Vezi”.

Actele normative pe care se sprijină anexa (detalii și linkuri în capitolele citate):

- Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările ulterioare (art. 11^A, 58, 60, 86^A etc.) – legislație.just.ro – capitolele 3, 4, 5, 11
- Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului (art. 29 ascultarea copilului) – capitolul 3
- OUG nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copiilor – capitolul 4
- Legea nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar – capitolul 6
- Ordinul comun nr. 1985/1305/5805/2016 (evaluarea și orientarea copiilor cu dizabilități) și HG nr. 1437/2004 (CPC) – capitolele 3 și 6
- Legea nr. 140/2022 (măsuri de ocrotire), Codul civil și Codul muncii – capitolul 11
- Legea nr. 554/2004 (contenciosul administrativ) și OG nr. 137/2000 (discriminare) – capitolele 3 și 12
- Ordinul MS/CNAS nr. 3690/775/2024 (recuperare medicală) – capitolul 5

Surse de reper medical: CDC „Learn the Signs. Act Early” (reper de dezvoltare) – [cdc.gov/act-early](https://www.cdc.gov/act-early) – citate în capitolul 2, accesat în ciclul de redactare al capitolului, la 20.10.2026.

ÎNTREBĂRI DE PUS SPECIALISTULUI

La DGASPC (asistent social / Serviciul de evaluare complexă)

1. Când expiră certificatul copilului meu și până când trebuie să depun cererea de reevaluare ca să nu rămân fără drepturi?
2. Care este lista actuală de acte și ce valabilitate are fiecare?
3. Cu câte luni înainte de 18 ani trebuie depus dosarul pentru comisia adulților și cine îmi poate fi persoană de contact la tranziție?
4. Rămâne certificatul valabil până când comisia adulților decide?

La medicul de familie

5. Când sunt screeningurile de dezvoltare ale copilului și ce calendar de vaccinare este în vigoare acum?
6. Ce acte medicale trebuie să emiteți pentru dosar și cât timp sunt valabile?
7. Cine va urma ca medic după 18 ani și ce scrisoare de rezumat puteți face?

La medicul specialist

8. Ce terapii recomandați și cu ce obiective, pe 3 luni?
9. Ce referat trebuie pentru comisia adulților și când îl cereți?

La CJRAE și la școală

10. Când expiră certificatul de orientare și ce trebuie să fac la reînnoire?
11. Ce adaptări putem cere la evaluările naționale și la Bacalaureat, și până când?
12. Ce plan de tranziție există și cine îl coordonează?

La AJPIȘ, primărie și angajator

13. Care este suma exactă pe care o primesc luna aceasta și ce se întâmplă dacă certificatul expiră?
14. Ce termen am pentru cererea de prelungire sau pentru concediul până la 7 ani?
15. Ce reducere de impozit local se aplică în 2027 și până când depun cererea?

La notar sau avocat

16. Ce nivel de sprijin juridic este potrivit pentru tânărul meu și se poate cere ceva înainte de 18 ani?
17. Ce înseamnă pentru beneficiile lui un testament, o donație sau o fiducie?

Anexa explică și ordonează informațiile din manual; nu înlocuiește consultanța unui jurist, a unui asistent social sau a medicului copilului tău.

Modele de cereri și scrisori

ÎN ACEST MATERIAL

1 Cum folosești această anexă

2 Modelul 1. Cerere de evaluare complexă și încadrare în grad de handicap

3 Modelul 2. Cerere pentru asistent personal sau indemnizație lunară

4 Modelul 3. Cerere pentru plan de intervenție personalizat (PIP) la școală

5 Modelul 4. Cerere pentru profesor de sprijin

6 Modelul 5. Petiție conform OG 27/2002

7 Modelul 6. Plângere la CNCD

8 Modelul 7. Contestație la hotărârea comisiei

9 Modelul 8. Cerere pentru adaptări la evaluări

10 Modelul 9. Scrisoare către angajator pentru program redus

11 Dacă ți-e greu să scrii

12 Surse și data verificării

Cum folosești această anexă

Aici găsești 9 modele de documente pe care le poți copia, completa și depune. Ele sunt **orientative**. Le-am scris ca să nu pornești de la foaia goală.

IMPORTANT **Formularele oficiale ale instituției prevalează.** Dacă DGASPC, școala, CJRAE, CNCD sau angajatorul au un formular propriu, folosește-l pe acela. Modelele de aici sunt pentru cazurile în care nu există formular sau în care instituția acceptă o cerere liberă. Cere întâi lista actuală de acte și formularele. Valabil la 22 octombrie 2026. Legile și procedurile se schimbă. Verifică la DGASPC / ANPDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități) înainte să depui dosarul. Modelele nu înlocuiesc sfatul unui jurist sau al unui asistent social.

Lista modelelor

Nr.	Model	Se depune la	Capitol
1	Cerere de evaluare complexă / încadrare în grad de handicap	DGASPC (Serviciul de evaluare complexă a copilului)	3
2	Cerere pentru asistent personal sau indemnizație lunară	DGASPC (cererea de opțiune); plata indemnizației și angajarea asistentului se fac de primărie	4
3	Cerere pentru plan de intervenție personalizat (PIP)	Școala sau grădinița	6
4	Cerere pentru profesor de sprijin	Școala, cu copie la CJRAE	6
5	Petiție conform OG 27/2002	Orice autoritate publică	12
6	Plângere la CNCD	Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării	12
7	Contestație la hotărârea comisiei	Comisia superioară (certificat de adult) / comisia care a emis certificatul, prin DGASPC, apoi tribunal (certificat de copil) / CJRAE (orientare școlară); vezi tabelul din Modelul 7	3, 12
8	Cerere de adaptări la evaluări	Școala (director), cu copie la CJRAE	6
9	Scrisoare către angajator pentru program redus	Angajator (resurse umane)	4

Reguli care se aplică la toate modelele

- ☐ **Scrive cu litere de tipar sau la calculator.** Textul trebuie să se citească ușor.
- ☐ **Fă două exemplare.** Unul rămâne la instituție, unul la tine, cu ștampila de înregistrare.
- ☐ **Cere număr de înregistrare și data.** Fără ele nu poți dovedi că ai depus.
- ☐ **Fotografiază fiecare act înainte să-l depui.** Păstrează un dosar cu originale și copii.
- ☐ **Trimite prin poștă recomandat cu confirmare de primire,** dacă nu poți merge personal. Păstrează chitanța și confirmarea.

- ☐ **Nu trimite originale.** Trimite copii, cu mențiunea „conform cu originalul” dacă ți se cere.
- ☐ **Semnează și scrie data.** Un document nesemnat poate fi respins.
- ☐ **Nu scrie în cerere date pe care instituția nu are nevoie să le știe** (de exemplu, istoricul medical complet). Atașează doar actele cerute.

SFAT Notează într-un caiet sau într-un tabel: ce ai depus, unde, când, număr de înregistrare, cu cine ai vorbit. Un tabel simplu te scutește de multe discuții mai târziu.

Data	Ce am depus	Unde	Nr. de înregistrare	Răspuns până la	Răspuns primit

Exemplu de completare

Pe parcursul anexei, unde apare un exemplu, persoanele sunt **fictive**. **Exemplu fictiv.** Ioana Popescu este mama lui Andrei, 6 ani. Ea completează modelele cu datele ei. Poți înlocui „Ioana” și „Andrei” cu numele tău și al copilului.

Cuvinte pe care le vei întâlni

- **Reprezentant legal:** persoana care răspunde legal de copil (de obicei părintele sau tutorele).
- **Certificat de încadrare în grad de handicap:** documentul oficial care spune ce grad de dizabilitate are copilul și deschide drepturile prevăzute de lege. Legea încă folosește cuvântul „handicap”. În manual spunem „dizabilitate”, dar păstrăm termenul oficial când e numele unui document.
- **CPC:** Comisia pentru Protecția Copilului, care hotărăște încadrarea în grad pentru copii.
- **CJRAE:** Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională.
- **CES:** cerințe educaționale speciale, adică nevoia unui copil de sprijin suplimentar ca să învețe.

Modelul 1. Cerere de evaluare complexă și încadrare în grad de handicap

Când îl folosești: când vrei ca echipa DGASPC să evalueze copilul și CPC să decidă încadrarea într-un grad. Vezi capitolul 3.

Cine poate cere: părintele sau reprezentantul legal al copilului.

Unde: la DGASPC Harghita, Serviciul de evaluare complexă a copilului. Cere formularul și lista de acte. Contactul DGASPC Harghita este în capitolul 3 și în Anexa 3. Conform paginii de contact a DGASPC Harghita (dgaspchr.ro/contact, consultată la 22 octombrie 2026), aparatul propriu al DGASPC s-a mutat temporar, din cauza lucrărilor la Palatul Administrativ, în clădirea Centrului Șumuleu, Miercurea-Ciuc, str. Szék nr. 152 (cod 530203), tel. 0733 553 058, e-mail secretariat@dgaspchr.ro, program luni-vineri 8:00-16:00. Pentru Serviciul de evaluare complexă a copilului, pagina serviciului indică tel. 0266 371 138 și 0733 553 045, e-mail sec_copii_hr@dgaspchr.ro, program cu publicul luni-joi 8:00-13:00 (vinerea nu se primesc persoane) și adresa Miercurea-Ciuc, str. Zöld Péter nr. 6. Pagina serviciului și pagina de contact nu indică aceeași adresă, așa că sună înainte de deplasare și întreabă la ce adresă se depun actele.

Ce acte atașezi (lista de mai jos urmează lista publicată de DGASPC Harghita pe dgaspchr.ro, consultată la 22 octombrie 2026; confirmă la DGASPC dacă s-a schimbat ceva):

- ☐ copia actului de identitate al părintelui
- ☐ copia certificatului de naștere al copilului

- ☐ documente medicale ale copilului: certificatul medical tip A5, fișa medicală sintetică și copii ale altor documente medicale (scrisoare medicală, fișă de la medicul specialist); DGASPC mai cere, după caz, fișa de evaluare psihologică, fișa psihopedagogică, ancheta socială și adeverință de venit a părinților (modelele de formulare sunt pe dgaspchr.ro, la pagina Serviciului de evaluare complexă a copilului). Depune câte 2 exemplare din copiile actelor de identitate și de naștere
- ☐ documente care arată situația copilului în educație, dacă există (adeverință de la școală sau grădiniță)
- ☐ dovada calității de reprezentant legal (dacă nu ești părintele)
- ☐ altele cerute de DGASPC: _____

Dacă primești un refuz sau nu ești de acord cu hotărârea: vezi Modelul 7.

Către: Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Harghita
Serviciul de evaluare complexă a copilului
Adresa: _____

Nr. de înregistrare: _____ / Data: ____ . ____ . ____ (completează instituția)

CERERE

Subsemnatul/Subsemnata _____, domiciliat/ă în localitatea _____, str. _____ nr. _____, jud. Harghita, telefon _____, e-mail _____, posesor/posesoare al/a CI seria ____ nr. _____, CNP _____, în calitate de ☐ mamă ☐ tată ☐ tutore ☐ altă persoană cu drept de reprezentare: _____,

vă rog să dispuneți evaluarea complexă a copilului meu / a copilului aflat în grija mea:

Nume și prenume copil: _____
Data nașterii: ____ . ____ . ____ CNP: _____
Domiciliul copilului (dacă diferă): _____

și, pe baza evaluării, să fie înaintată propunerea către Comisia pentru Protecția Copilului, pentru încadrarea în grad de handicap și eliberarea certificatului.

Motivul cererii (pe scurt): ☐ încadrare în grad de handicap, prima dată
☐ reevaluare / reînnoirea certificatului (certificat nr. _____, valabil până la ____ . ____ . ____)
☐ revizuire, din cauza modificării situației copilului

Menționez că ☐ doresc ☐ nu doresc ca la evaluare să fie prezent și copilul, iar în cazul în care copilul nu se poate deplasa, vă rog să analizați posibilitatea evaluării la domiciliu / la locul unde se află copilul.

Doresc să comunicați hotărârea și concluziile evaluării la adresa: _____ (prin scrisoare recomandată).

Îmi exprim acordul ca datele personale ale copilului și ale mele, inclusiv datele medicale, să fie prelucrate de DGASPC pentru soluționarea acestei cereri. ☐ Da ☐ Nu

Anexez următoarele documente (copii):

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Data: ____ . ____ . ____ Semnătura: _____

SFAT La DGASPC, cere în scris o confirmare că dosarul este complet. Dacă lipsește un act, cere să ți se spună în scris care.

Evaluarea la domiciliu: Legea 448/2006 o prevede explicit doar pentru adulții cu grad grav (art. 87 alin. (1²)). Pentru copii, Ordinul 1985/1305/5805/2016 (art. 40–41) vorbește despre „copiii nedepasabili”, adică cei care nu se pot deplasa cu transportul în comun. Protocolul dintre consiliul județean, direcția de sănătate publică și inspectoratul școlar al județului stabilește cum se face evaluarea lor: medicul sau psihologul se pot deplasa la domiciliu, iar criteriile de încadrare în grad se pot aplica la domiciliul copilului. Cere medicului de familie scrisoarea medicală care arată că nu se poate deplasa și întreabă la Serviciul de evaluare complexă a copilului din DGASPC Harghita cum se aplică protocolul la voi.

Modelul 2. Cerere pentru asistent personal sau indemnizație lunară

Când îl folosești: când copilul are certificat de încadrare în **grad grav** și vrei să alegi între asistent personal și indemnizația lunară acordată în locul lui. Vezi capitolul 4, secțiunea 4.4.

IMPORTANT Alegerea între concediul de creștere, asistentul personal și indemnizația lunară are consecințe asupra celorlalte drepturi. Legea (art. 42 alin. (5) din Legea 448/2006) cere ca opțiunea să fie exprimată printr-o cerere scrisă și spune că devine valabilă numai cu acordul scris al DGASPC. Legea nu spune nimic despre schimbarea ulterioară a opțiunii, iar procedura de aplicare a art. 42 este în Ordinul 2272/2013, pe care nu l-am citit integral. De aceea, întreabă la DGASPC Harghita, înainte să alegi, dacă și când poți schimba opțiunea, și cere răspunsul în scris. Nu poți cumula toate drepturile: potrivit art. 33 din OUG 111/2010, părintele care are, pentru același copil, și calitatea de asistent personal sau care primește indemnizația lunară din art. 42 alin. (4) și (5) din Legea 448/2006 nu poate primi drepturile din art. 31 și 32 din OUG 111/2010. Excepție fac persoanele singure care au în întreținere un copil cu dizabilitate gravă: ele pot primi cumulat și indemnizația lunară din Legea 448/2006 (art. 33 alin. (1¹)). Înainte să semnezi, cere o discuție cu asistentul social și o comparație scrisă a sumelor pe 12 luni. Din martie 2026, primăria poate reține indemnizația pentru taxe locale neplătite, la cererea organului fiscal local (art. 43¹ din Legea 448/2006, introdus prin OUG 7/2026; vezi capitolul 4).

Cine poate cere: părintele sau reprezentantul legal al copilului cu grad grav (Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările ulterioare).

Unde: cererea de opțiune se adresează în scris DGASPC (Legea 448/2006, art. 42 alin. (5)): opțiunea devine valabilă numai cu acordul scris al DGASPC, care îl comunică angajatorului în 5 zile (art. 42 alin. (6)). Angajarea și plata asistentului personal, respectiv plata indemnizației lunare, le asigură primăria de domiciliu sau de reședință (art. 43 alin. (2) și art. 44). Întreabă la asistentul social dacă depui actele direct la DGASPC sau prin primărie.

Ce acte îți trebuie (lista exactă o primești de la DGASPC și de la primărie; mai jos sunt actele obișnuite):

- ☐ copia certificatului de încadrare în grad grav, valabil
- ☐ copia actului de identitate al solicitantului și al copilului (certificat de naștere)
- ☐ pentru asistent personal: acte de studii și altele cerute de primărie

- ☐ certificat de atestare fiscală de la primărie (util mai ales pentru indemnizație, vezi mai sus)
- ☐ adeverință de la angajator / declarație privind concediul de creștere, dacă este cazul
- ☐ altele: _____

În cât timp primești răspuns: în Legea 448/2006 nu am găsit un termen special pentru cererea de opțiune; legea spune doar că DGASPC comunică angajatorului acordul în 5 zile (art. 42 alin. (6)). Întreabă la depunere și notează termenul.

Dacă ți se refuză: poți cere refuzul în scris și poți depune petiție (Modelul 5). Vezi capitolul 12.

Către: _____ (DGASPC Harghita / Primăria _____)

Nr. de înregistrare: _____ / Data: ____ . ____ . ____

CERERE DE OPȚIUNE

Subsemnatul/Subsemnata _____, CNP _____,
domiciliat/ă în _____, str. _____ nr. _____, jud. Harghita,
telefon _____, în calitate de ☐ mamă ☐ tată ☐ tutore,
reprezentant legal al copilului _____ (CNP _____),
încadrat în grad de handicap GRAV prin certificatul nr. _____ din
____ . ____ . _____, valabil până la ____ . ____ . _____,

vă rog să aprobați:

- ☐ angajarea mea / a persoanei _____ ca asistent personal al copilului;
- ☐ acordarea indemnizației lunare în locul asistentului personal, conform opțiunii mele.

Declar pe propria răspundere că: am înțeles diferența dintre cele două posibilități și consecințele alegerii; nu primesc pentru același copil alte drepturi care nu se pot cumula cu cea solicitată: ☐ concediu de creștere ☐ program redus cu indemnizație ☐ altele: _____.

Mă angajez să anunț în scris orice schimbare care poate afecta dreptul (reînnoirea certificatului, schimbarea domiciliului, schimbări de venit sau de situație familială).

Doresc ca plata (dacă este cazul) să se facă ☐ în contul bancar

IBAN _____ ☐ prin _____.

Anexez: 1. _____ 2. _____ 3. _____

Data: ____ . ____ . ____ Semnătura: _____

SFAT

Nu pune în cerere cifra sumei dorite. Cere în scris, separat, calculul sumei și baza legală.

Modelul 3. Cerere pentru plan de intervenție personalizat (PIP) la școală

Când îl folosești: când copilul are certificat de orientare școlară și vrei să ai un plan scris al adaptărilor și al obiectivelor din școală. Vezi capitolul 6, secțiunea 6.5.

Ce este PIP: planul de intervenție personalizat este planul concret de lucru în școală, cu obiective pe termen scurt, atinse prin adaptarea lecțiilor. Este diferit de PSI (planul de servicii individualizat), care spune ce servicii primește copilul și care este anexă la certificat.

Cine poate cere: părintele sau reprezentantul legal.

Unde: la secretariatul școlii sau grădiniței, adresat directorului. Pune copie pentru responsabilul de caz și pentru profesorul de sprijin, dacă îi cunoști.

Termen: capitolul 6 menționează 30 de zile pentru elaborarea PSI de la numirea responsabilului de caz. Pentru PIP nu am găsit un termen în lege. Legea 198/2023 (art. 69 alin. (13)) vorbește despre „planul educațional personalizat”, elaborat de echipa multidisciplinară a CJRAE, și spune că modelul și modul de întocmire se aprobă printr-un ordin comun al ministerelor educației, familiei și sănătății [DE VERIFICAT: dacă acest ordin comun a fost publicat și ce termen de elaborare prevede; întreabă la CJRAE Harghita și la școală dacă planul se numește PIP sau plan educațional personalizat]. Cere în cerere un termen concret.

Ce acte atașezi:

- ☐ copia certificatului de orientare școlară și profesională
- ☐ copia PSI, dacă există
- ☐ recomandări ale specialiștilor (logoped, psiholog etc.), dacă ai
- ☐ copia certificatului de încadrare în grad, dacă vrei să-l arăți și nu este deja la școală

Către: Directorul _____ (școala / grădinița)

Copie: ☐ responsabilul de caz ☐ profesorul de sprijin ☐ CJRAE Harghita

Nr. de înregistrare: _____ / Data: ____ . ____ . ____

CERERE

Subsemnatul/Subsemnata _____, părinte / reprezentant legal al elevului/preșcolarului _____, născut la ____ . ____ . _____, clasa/grupa _____, am în vedere certificatul de orientare școlară și profesională nr. _____ din ____ . ____ . _____ și planul de servicii individualizat (PSI) ☐ anexat ☐ aprobat la data ____ . ____ . _____ ☐ încă nu există.

Vă rog să dispuneți elaborarea, cu participarea mea și, în funcție de vârstă, a copilului, a unui plan de intervenție personalizat (PIP) pentru anul școlar 20____ / 20____, care să cuprindă:

- obiectivele de învățare și de dezvoltare pe termen scurt;
- adaptările din timpul orelor și ale temelor (materiale, timp, metode, curriculum adaptat, dacă este cazul);
- cine face ce (cadre didactice, profesor de sprijin, alți specialiști);
- cum și când se evaluează progresul;
- modul de comunicare cu familia (cine, cât de des, prin ce mijloc).

Vă rog să-mi comunicați în scris:

1. numele persoanei responsabile de elaborarea PIP;
2. data primei întâlniri pentru elaborarea planului;
3. data până la care voi primi o copie a PIP.

Menționez că sunt disponibil/ă pentru întâlniri în zilele: _____

Doresc ca planul să fie revizuit ☐ la sfârșitul semestrului

☐ ori de câte ori apar schimbări importante.

Anexez: 1. _____ 2. _____

Data: ____ . ____ . ____

Semnătura: _____

EXEMPLU FICTIV. Ioana cere la început de septembrie PIP pentru Andrei. Ea scrie în cerere ce adaptare i-ar fi de folos (pauze scurte între sarcini), dar lasă echipei libertatea să stabilească detaliile.

Modelul 4. Cerere pentru profesor de sprijin

Când îl folosești: când copilul are CES și este integrat într-o clasă obișnuită și ai nevoie de sprijin specializat. Vezi capitolul 6.

IMPORTANT Resursa de profesori de sprijin este adesea insuficientă. De la 1 septembrie 2025 posturile de profesor itinerant și de sprijin au trecut de la școli la CJRAE (Ordinul ministrului educației nr. 3.215/2025, M.Of. 110/06.02.2025). Legea 198/2023 (art. 120 alin. (3)) spune că CJRAE coordonează, monitorizează și evaluează metodologic activitatea profesorilor itineranți și de sprijin, dar nu spune cine repartizează orele la fiecare școală; întreabă la școală și la CJRAE Harghita cine face repartizarea la voi. De aceea, depune cererea la **școală** și pune **copie la CJRAE**. Nu promitem că vei primi imediat un profesor de sprijin, doar că ai pus problema în scris.

Cine poate cere: părintele sau reprezentantul legal.

Ce acte atașezi:

- ☐ copia certificatului de orientare școlară și profesională, cu mențiunea sprijinului recomandat
- ☐ copia PSI, dacă există
- ☐ copia PIP, dacă există

Către: Directorul _____ (unitatea de învățământ)

Copie: Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Harghita (CJRAE)

(adresa CJRAE Harghita: Str. Mihail Sadoveanu nr. 54, Miercurea Ciuc, 530241, conform cjsrae.eduhr.ro, 22.10.2026)

Nr. de înregistrare: _____ / Data: ____ . ____ . ____

CERERE

Subsemnatul/Subsemnata _____, părinte / reprezentant legal al elevului _____, clasa _____, născut la

____ . ____ . _____, vă aduc la cunoștință că fiul/fiica mea are certificat

de orientare școlară și profesională nr. _____ din ____ . ____ . _____,

care recomandă: _____ (copiați mențiunea din certificat). Planul de servicii individualizat (PSI) prevede:

_____ (dacă există).

Vă rog să dispuneți:

1. asigurarea sprijinului unui profesor de sprijin / itinerant, conform recomandării din certificat;
2. comunicarea în scris a numărului de ore pe săptămână de care va beneficia elevul, a zilelor și a modului de lucru (în clasă / în afara clasei);
3. numele cadrului didactic de sprijin sau, dacă nu este încă numit,

a stadiului în care se află demersul și termenul estimat;
4. participarea mea la stabilirea obiectivelor din planul de intervenție personalizat (PIP).

Dacă postul nu poate fi asigurat în acest moment, vă rog să-mi comunicați în scris motivul și măsurile intermediare prin care va fi sprijinit elevul.

Doresc să primesc răspunsul în scris, în termenul legal de 30 de zile de la înregistrare (art. 8 din OG 27/2002), la adresa de mai sus / la e-mail: _____.

Anexez: 1. _____ 2. _____

Data: ____ . ____ . ____ Semnătura: _____

SFAT Întreabă câți elevi cu CES are fiecare profesor de sprijin. Capitolul 6 menționează o medie de circa 28 de elevi la un profesor, în anul școlar 2023-2024. Cifra este indicativă și nu am găsit-o într-un document oficial [DE VERIFICAT: media de 28 de elevi la un profesor de sprijin în 2023-2024, în raportul ministerului educației privind starea învățământului sau la ISJ Harghita; dacă nu se confirmă, se șterge cifra].

Modelul 5. Petiție conform OG 27/2002

Când îl folosești: când vrei un răspuns scris de la o autoritate sau când n-ai primit răspuns la o cerere anterioară. Vezi capitolul 12, secțiunea 12.2.

Ce este: Ordonanța Guvernului nr. 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor este legea care obligă instituțiile să-ți răspundă la cereri, reclamații, sesizări și propuneri. Textul consolidat pe legislatie.just.ro are data de 1 decembrie 2024; la 22 octombrie 2026 era cea mai recentă versiune consolidată listată, iar ultima modificare este Legea nr. 296/2024 (art. 7).

Ce trebuie să știi:

Regulă	Pe scurt
Cine poate scrie	Orice persoană, în scris sau prin e-mail. Nu ai nevoie de avocat și nu plătești.
Termen de răspuns	30 de zile de la înregistrare (art. 8). Conducătorul instituției îl poate prelungi cu cel mult 15 zile, dacă se cer informații sau cercetări suplimentare, cu înștiințarea ta în prealabil (art. 9).
Instituție necompetentă	O trimite mai departe în 5 zile de la înregistrare și te anunță (art. 6').
Petiții anonime	Cele fără date de identificare nu se iau în considerare și se clasează (art. 7 alin. 1); există o excepție doar pentru hărțuire pe criteriu de sex sau hărțuire morală (alin. 2, introdus în decembrie 2024). Scrie numele, adresa și un mijloc de contact.
Petiții repetate	Dacă trimiți mai multe petiții pe aceeași problemă la aceeași instituție, ele se unesc și primești un singur răspuns (art. 10 alin. 1). O petiție nouă cu același conținut, trimisă după ce ai primit răspuns, se clasează (art. 10 alin. 2). Dacă retrimiți, adaugă ceva nou.
Petiție despre o persoană	Dacă petiția se referă la activitatea unei anumite persoane din instituție, ea nu poate fi soluționată de acea persoană sau de un subordonat al ei (art. 11).

IMPORTANT Dacă o altă lege prevede un termen special pentru cererea ta, se aplică acela. Dacă nu ți se răspunde în termen, poți depune plângere prealabilă (30 de zile de la comunicare sau de la expirarea termenului) și poți merge apoi în instanță. Vezi capitolul 12, secțiunile 12.5 și 12.13, și întreabă un jurist. Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la DGASPC / ANPDPD înainte să depui dosarul.

Unde: la registratura instituției, prin poștă recomandat, prin e-mail sau pe site. Păstrează dovada.

Acte atașate:

- ☐ copii ale cererilor anterioare și ale răspunsurilor (sau dovada lipsei lor)
- ☐ copia certificatului de grad și alte acte relevante
- ☐ fotografii, mesaje, e-mailuri, dacă sunt probe

Către: _____ (denumirea autorității)

Adresa / e-mail: _____

Nr. de înregistrare: _____ / Data: ____ . ____ . ____

PETIȚIE

(în baza Ordonanței Guvernului nr. 27/2002)

Subsemnatul/Subsemnata _____, domiciliat/ă în
_____, str. _____ nr. _____, jud. _____, telefon
_____, e-mail _____, în calitate de părinte /
reprezentant legal al copilului _____,

vă aduc la cunoștință următoarele:

1. Situația (faptele, în ordine cronologică, cu date):

- La data de ____ . ____ . ____ am depus la _____ cererea
nr. _____ prin care am solicitat _____.
- La data de ____ . ____ . ____ am primit / nu am primit răspuns:
_____.

2. Ce am solicitat și ce nu s-a întâmplat:

3. Ce vă rog să faceți (concret, cu termen dacă se poate):

Vă rog să-mi comunicați răspunsul în scris, în termenul prevăzut de Ordonanța Guvernului nr. 27/2002 (30 de zile de la înregistrare), la adresa / e-mailul de mai sus. Dacă petiția nu este de competența dumneavoastră, vă rog să o transmiteți autorității competente și să mă înștiințați în scris, conform legii.

Anexez copii ale: 1. _____ 2. _____
3. _____

Data: ____ . ____ . ____ Semnătura: _____

EXEMPLU FICTIV. Dan, tatăl lui Rareș, depune în septembrie o cerere la primărie. Nu primește răspuns. După 30 de zile (plus eventual 15) trimite petiția de mai sus, cu numărul cererii inițiale. Păstrează confirmarea de primire.

Modelul 6. Plângere la CNCD

Când îl folosești: când crezi că ți s-a refuzat un serviciu, accesul la școală, la un loc public sau la un drept din cauza dizabilității copilului. Vezi capitolul 12, secțiunea 12.6.

Ce este CNCD: Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării este instituția care analizează plângerile de discriminare, în baza Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare. Articolele citate mai jos (20 și 27) le-am verificat pe textul republicat în 2014, publicat pe cncd.ro (capitolul 12 le confirmă pe forma consolidată din 02.07.2022 de pe legislatie.just.ro).

Ce trebuie să știi:

Regulă	Pe scurt
Termen	1 an de la data faptei sau de la data la care ai putut afla de ea (art. 20 alin. 1 din OG 137/2000, citat în hotărâri ale CNCD publicate pe cncd.ro). CNCD tratează termenul ca strict: o petiție depusă târziu se respinge. Nu aștepta.
Cine poate depune	Persoana discriminată, părintele / reprezentantul legal, organizațiile, în condițiile legii
Cum	Prin poștă, la secretariat, prin e-mail sau prin site-ul CNCD; pagina cncd.ro/depune-o-petitie nu prezintă un formular online, ci un model de petiție descărcabil (Word). Dacă depui pe hârtie: câte un exemplar pentru fiecare persoană/instituție reclamată, plus unul pentru CNCD. Adaugă copia unui act de identitate valabil, adresă de corespondență (de preferat poștală) și semnătura
Petiție anonimă	Se respinge. Dacă este incompletă, ai 15 zile să o completezi
Cât durează	CNCD își propune 90 de zile, dar acest termen este orientativ și poate fi depășit (cncd.ro)
Contestarea deciziei	Hotărârile CNCD indică 15 zile de la primire, la instanța de contencios administrativ (art. 20 alin. (9) și (10) din OG 137/2000; Legea 554/2004). Pagina cncd.ro menționează același termen de 15 zile
Instanța, direct	OG 137/2000 permite acțiune directă în instanță, în 3 ani de la faptă sau de la data la care ai putut afla de ea (art. 27 alin. (1) și (2)), pentru despăgubiri și restabilirea situației anterioare. Cererea este scutită de taxa judiciară de timbru și nu depinde de sesizarea CNCD. Cere sfat juridic înainte să alegi calea sau să le combini

IMPORTANT Dacă e sau nu discriminare hotărăște CNCD sau instanța, nu tu. Tu descrii faptele și arăți probele. Procedura CNCD are un model de petiție descărcabil pe cncd.ro (cncd.ro/depune-o-petitie, rubrica „Model petiție”, fișier Word). Dacă petiția este depusă prin reprezentant, modelul cere atașarea unei împuterniciri. **Formularul oficial CNCD prevalează.** Valabil la 22 octombrie 2026. Pagina oficială „Depune o petiție” este cncd.ro/depune-o-petitie. Pentru întrebări despre depunere, pagina de contact cncd.ro/contacte (consultată la 22 octombrie 2026) menționează asistență telefonică pentru petenți (luni-joi, 11:00–13:00, interior 206), telefoanele 021 312 65 78 și 021 312 65 79, e-mailul support@cncd.ro și sediul central din București, Piața Valter Măcăineanu nr. 1–3, sector 1, cod 010155. Programul cu publicul este luni-joi 9:00–16:00 și vineri 9:00–14:00. Vezi Anexa 3.

Acte atașate:

- ☐ copie după actul tău de identitate
- ☐ descrierea faptei, cu dată și loc
- ☐ dovada refuzului în scris (dacă ai), mesaje, e-mailuri, fotografii
- ☐ numele martorilor, dacă există

- ☐ copie după certificatul copilului, dacă dizabilitatea contează în dovadă
- ☐ copii pentru părinți, dacă se cer

Către: Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării

Piața Valter Mărcineanu nr. 1-3, sector 1, București, 010155 / support@cncd.ro

PLÂNGERE / PETIȚIE DE DISCRIMINARE

1. Date despre mine (petent):

Nume și prenume: _____

Domiciliu: _____ Telefon: _____

E-mail: _____ Adresă de corespondență: _____

Calitatea: ☐ persoana discriminată ☐ părinte / reprezentant legal al copilului _____ ☐ organizație: _____

2. Date despre persoana / instituția reclamată:

Denumire: _____

Adresă: _____ Telefon / e-mail (dacă știi): _____

3. Descrierea faptei (ce s-a întâmplat, cine, când, unde, ce s-a spus sau s-a scris):

Data faptei: ____ . ____ . ____ Locul: _____

4. Motivul pentru care consider că este discriminare:

Criteriul: dizabilitatea / boala cronică / starea de sănătate a copilului meu ☐ alt criteriu: _____

Am fost tratat/ă sau copilul meu a fost tratat diferit față de alte persoane aflate în situații asemănătoare, astfel: _____

5. Ce am făcut până acum (cereri, petiții, răspunsuri primite):

6. Ce solicit: ☐ constatarea faptei ca discriminare ☐ sancționarea

☐ recomandări / măsuri pentru remedierea situației ☐ altele: _____

7. Probe: ☐ înscrisuri ☐ mesaje / e-mailuri ☐ fotografii ☐ martori:

_____ ☐ altele: _____

Declar că datele sunt reale. Doresc ☐ să fiu citat/ă la sediul CNCD

☐ să comunic în scris. Îmi exprim acordul pentru prelucrarea datelor personale în vederea soluționării plângerii. ☐ Da ☐ Nu

(Modelul oficial CNCD nu are o rubrică de acord pentru prelucrarea datelor; rubrica de aici este o formulă de prudență și o poți șterge dacă folosești modelul oficial.)

Anexez: 1. copia CI 2. _____ 3. _____

Data: ____ . ____ . ____ Semnătura: _____

SFAT Dacă te temi de represalii, scrie asta în plângere și cere confidențialitatea datelor. Nu depune plângere anonimă, pentru că se respinge. Poți cere sprijinul unei organizații, cum este APCDT, care oferă sprijin între părinți și îndrumare către instituții (vezi Anexa 3). Întreabă-i și dacă te pot ajuta concret la redactarea plângerii.

Modelul 7. Contestație la hotărârea comisiei

Când îl folosești: când nu ești de acord cu o hotărâre, de exemplu încadrarea într-un grad, refuzul încadrării sau o decizie de orientare. Vezi capitolul 3 (secțiunea 3.9) și capitolul 12 (secțiunea 12.8).

IMPORTANT Termenele sunt scurte, iar procedura diferă după comisie. Notează din ziua în care **ai primit** hotărârea (nu din ziua de pe hârtie). Păstrează plicul și confirmarea de primire. Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la DGASPC / ANPPDP înainte să depui dosarul.

Ce contesti	Termen indicat în capitolele manualului	Unde
Certificat de grad al unui adult , contestat de titular	30 de zile calendaristice de la comunicare (Legea 448/2006, art. 87 alin. 5, în forma modificată de Legea 96/2023, în vigoare din 18 mai 2023; text consolidat valabil în martie-iunie 2025)	Comisia superioară de evaluare a persoanelor adulte cu handicap din cadrul ANPPDP; legea spune că contestația se face „la Comisia superioară” (art. 87 alin. 5), iar secretariatul ei funcționează în structura ANPPDP (art. 90 ¹). Întreabă la DGASPC sau pe site-ul ANPPDP la ce adresă sau registratură se depune. Comisia superioară are 60 de zile lucrătoare de la înregistrare ca să soluționeze contestația (art. 90 ² , alin. 5). Contestațiile la certificatele emise înainte de 18 mai 2023 se judecă la instanță, nu la Comisia superioară (vezi capitolul 12, secțiunea 12.8).
Hotărârea CPC pentru copil	Legea 448/2006 (art. 87 alin. 5) și HG 502/2017 nu prevăd o cale specială pentru certificatul copilului; se aplică Legea 554/2004: plângere prealabilă în 30 de zile de la comunicare către comisia care l-a emis, prin DGASPC (art. 7 alin. 1), apoi acțiune în 6 luni de la răspuns sau de la expirarea termenului de răspuns (art. 11 alin. 1), recurs în 15 zile (art. 20 alin. 1). Instanțele au judecat diferit dacă plângerea prealabilă e obligatorie la copii, deci fă-o ori-cum. Termenele de 10 zile din Legea 272/2004 (art. 133-138) privesc doar măsurile de protecție specială	Tribunalul (secția de contencios administrativ) de la domiciliul copilului (Decizia ÎCCJ nr. 1/2017, M.Of. 223/31.03.2017); plângerea prealabilă o depui la DGASPC Harghita, pentru comisie
Orientarea școlară (CJRAE)	5 zile lucrătoare de la data când ai primit certificatul sub semnătură (Ordinul 1985/1305/5805/2016, art. 91 alin. 1; același termen e scris pe certificat), sau 45 de zile de la comunicare pentru decizia de orientare/reorientare între învățământul special și cel de masă, contestată la inspectoratul școlar (Legea 198/2023, art. 69 alin. 17) [DE VERIFICAT: cum se împacă cele două termene; nu am găsit un act care să abroge ordinul din 2016] . Regula sigură: contestă în primele 5 zile lucrătoare	Se depune la serviciul de orientare școlară din CJRAE Harghita (art. 91 alin. 1 din ordin). Contestația o soluționează o comisie numită de inspectorul școlar general al ISJ, în 30 de zile de la depunere (art. 91 alin. 3 și 6). Decizia comisiei poate fi atacată doar în instanță (art. 91 alin. 7)

Pașii:

- ☐ **(urgent)** Notează data primirii hotărârii și calculează termenul. Pune alarmă în calendar cu 7 zile înainte.
- ☐ Cere în scris motivarea hotărârii și evaluarea pe care s-a bazat, dacă nu le-ai primit.
- ☐ Completează modelul de mai jos. Întreabă la comisie dacă poți depune contestația și apoi completa dosarul; dacă procedura permite, depune în termen și completează după.

- ☐ Depune și cere număr de înregistrare. Păstrează dovada.
- ☐ Cere sfatul unui jurist sau al unui asistent social. Pentru instanță există ajutor public judiciar și organizații care te pot sprijini.

Ce acte atașezi:

- ☐ copia hotărârii / certificatului / deciziei contestate, cu dovada datei primirii
- ☐ copia certificatului actual de grad (dacă este cazul)
- ☐ documente medicale și evaluări noi, dacă ai
- ☐ recomandări ale specialiștilor
- ☐ copii ale actelor de identitate ale petentului și ale copilului

Către: _____

(certificat de adult: Comisia superioară; certificat de copil: Comisia pentru Protecția Copilului, prin DGASPC Harghita; orientare școlară: serviciul de orientare din CJRAE; confirmă la instituție)

Nr. de înregistrare: _____ / Data: ____ . ____ . ____

CONTESTAȚIE

(pentru certificatul copilului, scrie în titlu: PLÂNGERE PREALABILĂ, art. 7 din Legea 554/2004, cu cerere de revocare)

Subsemnatul/Subsemnata _____, domiciliat/ă în _____, str. _____ nr. _____, jud. _____, telefon _____, e-mail _____, în calitate de ☐ titular ☐ părinte ☐ tutore, reprezentant legal al _____ (CNP _____),

formulez CONTESTAȚIE împotriva hotărârii / deciziei / certificatului nr. _____ din ____ . ____ . _____, comunicat/ă mie la data de ____ . ____ . _____ (dovadă anexată), prin care s-a hotărât:

Motivale contestației:

1. _____
2. _____
3. _____

(Describe concret de ce nu ești de acord: ce nu s-a ținut cont, ce element a lipsit din evaluare, ce s-a schimbat în situația copilului. Fără acuze.)

Solicit:

- ☐ reanalizarea dosarului și modificarea hotărârii în sensul: _____
- ☐ anularea hotărârii și reevaluarea
- ☐ efectuarea unei noi evaluări, cu luarea în considerare a documentelor anexate
- ☐ comunicarea în scris a motivării hotărârii și a copiei evaluării.

Doresc să fiu citat/ă și ascultat/ă, dacă procedura o permite. Doresc comunicarea soluției prin scrisoare recomandată, la adresa de mai sus.

Anexez: 1. copia hotărârii / certificatului, cu dovada primirii

2. _____ 3. _____ 4. _____

Data: ____ . ____ . ____

Semnătura: _____

EXEMPLU FICTIV. Ioana primește hotărârea CPC pentru Andrei vineri, prin scrisoare recomandată. Ea notează data primirii, cere motivarea în scris și caută luna următoare un jurist de la o organizație. Contestația (plângerea prealabilă, pentru certificatul copilului) o depune în cele 30 de zile, cu număr de înregistrare.

Dacă se respinge contestația: poți merge în instanța de contencios administrativ, în condițiile capitolului 12. Pentru decizia Comisiei superioare, acțiunea se introduce la secția de contencios administrativ și fiscal a tribunalului, potrivit Legii 554/2004, iar cererile adresate instanței sunt scutite de taxa judiciară de timbru (art. 90² alin. 4 din Legea 448/2006, text consolidat valabil în martie-iunie 2025). Legea 448/2006 nu are un termen propriu, deci se aplică regula generală din Legea 554/2004: 6 luni de la comunicarea deciziei (art. 11 alin. 1); cere sfat juridic înainte să expire termenul.

Modelul 8. Cerere pentru adaptări la evaluări

Când îl folosești: înainte de teste, teze, evaluări naționale sau examene, când copilul are nevoie de condiții adaptate (timp suplimentar, citire cu voce tare, spațiu separat, pauze). Vezi capitolul 6.

Ce spune legea, pe scurt: Legea 198/2023 prevede „condiții de egalizare a șanselor” la evaluarea națională și la Bacalaureat, potrivit unei metodologii aprobate prin ordin. Pentru Bacalaureat 2027, proiectul de ordin publicat pe edu.ro în august 2026 (la consultare publică, art. 2 alin. 14-15) spune că elevii cu cerințe educaționale speciale susțin probe adaptate, potrivit unei proceduri de egalizare a șanselor pentru deficiențe de vedere, de auz și tulburări de neurodezvoltare. Ministerul trebuie să elaboreze procedura până la 1 decembrie 2026. Comisia județeană aprobă sau respinge, cu motivare, cererile de adaptare, în funcție de tipul de deficiență, și trimite câte o rezoluție pentru școală și pentru părinți. Din presă: subiectele nu se modifică, se adaptează condițiile (timp prelungit, materiale ajutătoare). Procedura în sine, valabilă și pentru evaluarea națională, nu a apărut încă pe o sursă oficială [DE VERIFICAT: procedura ministerului pentru egalizarea șanselor la evaluarea națională și Bacalaureat 2027, pe edu.ro după 1 decembrie 2026, sau la secretariatul școlii; ordinul de Bacalaureat 2027 în forma publicată în Monitorul Oficial] .

IMPORTANT Pentru examenele naționale există **termene de depunere a cererilor** și acte medicale sau psihologice cerute. Le stabilește metodologia anului respectiv. Întreabă la secretariatul școlii, **din toamnă**, ce documente și ce date-limită se aplică pentru 2026-2027. Depunerea târzie poate însemna că adaptarea nu se mai aprobă.

Cine poate cere: părintele sau reprezentantul legal, pentru elevul minor. Elevul major cere singur, dacă nu are măsură de ocrotire care o împiedică.

Ce acte atașezi (lista oficială o stabilește metodologia anului respectiv; cere-o la secretariatul școlii):

- ☐ copia certificatului de orientare școlară și profesională (dacă există)
- ☐ copia PSI și PIP, dacă mențiunea de adaptare este acolo
- ☐ recomandări / adevăriniță medicală sau psihologică, dacă se cer
- ☐ lista adaptărilor folosite curent la clasă (arată că adaptarea nu este nouă)

Către: Directorul _____ (școala / liceul)

Copie: ☐ CJRAE Harghita ☐ dirigintele / învățătorul

Nr. de înregistrare: _____ / Data: ____ . ____ . ____

CERERE DE ADAPTĂRI LA EVALUĂRI

Subsemnatul/Subsemnata _____, părinte / reprezentant legal al elevului _____, clasa _____, născut la _____, am în vedere certificatul de orientare școlară nr. _____ din _____ și PIP / PSI pentru anul școlar 20__ / 20__.

Vă rog să aprobați și să comunicați în scris adaptările de mai jos pentru:

- ☐ evaluările curente și tezele
- ☐ evaluarea națională, clasa a _____
- ☐ Bacalaureat
- ☐ altele: _____

Adaptări solicitate (bifați ce este cazul):

- ☐ timp suplimentar de lucru: _____ minute
- ☐ sală separată / loc ferit de zgomot și aglomerație
- ☐ pauze scurte în timpul probei
- ☐ citirea cerințelor cu voce tare / explicarea cerințelor
- ☐ material scris mărit / format accesibil / ajutor tehnic: _____
- ☐ interpret mimico-gestual / persoană de sprijin: _____
- ☐ folosirea unor materiale ajutătoare permise: _____
- ☐ altele: _____

Motivarea (pe scurt, în funcție de certificat / PIP): _____

Aceste adaptări sunt ☐ deja folosite la clasă ☐ recomandate de:

Vă rog să-mi comunicați în scris, în 30 de zile de la înregistrare (art. 8 din OG 27/2002) sau înainte de data evaluării, dacă aceasta este mai devreme:

1. dacă cererea a fost aprobată și care este procedura (cine hotărăște);
2. termenul-limită pentru depunerea actelor necesare;
3. persoana de contact la școală.

Anexez: 1. _____ 2. _____

Data: _____ Semnătura: _____

SFAT

Începe cu adaptările folosite deja în clasă. Școlile și comisiile aprobă mai ușor ce copilul folosește de mult, decât ce apare brusc înainte de examen.

Modelul 9. Scrisoare către angajator pentru program redus

Când îl folosești: când ești angajat și îngrijești personal un copil încadrat în grad de handicap și vrei program redus. Vezi capitolul 4, secțiunea 4.6.

Ce spune legea, pe scurt: potrivit OUG 111/2010 (art. 32 alin. (1) lit. a)), părintele care îngrijește personal copilul încadrat în grad de handicap poate cere **program redus de 4 ore pe zi**, până când copilul împlinește 18 ani, în condițiile Codului muncii. Pentru acest program există o indemnizație egală cu 50% din cuantumul minim al indemnizației de creștere (art. 32 alin. (5)). Cuantumul minim este suma rezultată din înmulțirea valorii indicatorului social de referință cu 2,5 (art. 2 alin. (2)). Cu minimul de 1.651 lei publicat de AJPIS Harghita pe site-ul ANPIS (capitolul 4, secțiunea 4.5), indemnizația este de aproximativ 825-826 lei pe lună; confirmă suma la primărie sau la AJPIS Harghita. Poți alege între această indemnizație și stimulentele de inserție (art. 32 alin. (6), în textul în vigoare din 19 octombrie 2023). Cererea la angajator o faci în scris, cu număr de înregistrare, în condițiile Codului muncii, așa cum prevede art. 32 alin. (1) lit. a).

IMPORTANT Nu poți primi concomitent drepturile din art. 31 și 32 și să fii asistent personal sau să primești indemnizația lunară pentru același copil (excepție: persoana singură care are în întreținere un copil cu dizabilitate gravă poate primi cumulativ și indemnizația lunară din Legea 448/2006; art. 33 alin. (1) din OUG 111/2010). Discută cu asistentul social înainte. Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la DGASPC / ANPPDP / ITM înainte să depui cererea.

Cine poate cere: oricare dintre părinții fireși (dar programul redus se acordă unuia dintre părinți), persoana care are copilul în plasament sau tutorele, dacă se ocupă efectiv de îngrijirea copilului cu dizabilitate gravă sau accentuată (art. 32 alin. (1) lit. a) coroborat cu art. 8 alin. (2) din OUG 111/2010).

Unde: la angajator (departamentul de resurse umane sau conducerea), cu număr de înregistrare. Pentru indemnizație, regula generală din OUG 111/2010 este cererea la primăria de domiciliu (ghidul ANPIS al beneficiilor de asistență socială, 2025; la fel a indicat AJPIS Harghita presei); confirmă la primărie sau AJPIS Harghita dacă ți se cere și un alt ghișeu.

Ce acte atașezi:

- ☐ copia certificatului de încadrare în grad de handicap al copilului, valabil
- ☐ copia certificatului de naștere al copilului
- ☐ declarație că îngrijești personal copilul și că celălalt părinte nu a cerut același drept pentru aceeași perioadă (angajatorul o cere de obicei, deoarece programul redus se acordă unuia dintre părinți; în-treabă ce formulă acceptă)
- ☐ altele cerute de angajator: _____

SFAT Discută întâi informal cu angajatorul, apoi depune scrisoarea. Propune un program concret (de exemplu 8:00-12:00) și o dată de început. Scrisoarea oficială are efect doar dacă este înregistrată.

Către: _____ (denumirea angajatorului)
În atenția: _____ (resurse umane / director)

Nr. de înregistrare: _____ / Data: ____ . ____ . ____

CERERE

privind reducerea programului de lucru

Subsemnatul/Subsemnata _____, angajat/ă al/a
_____ în funcția de _____,
în baza contractului individual de muncă nr. _____ din ____ . ____ . ____ ,
în calitate de ☐ mamă ☐ tată ☐ tutore al copilului
_____, născut la ____ . ____ . ____ ,
încadrat în grad de handicap prin certificatul nr. _____ din
____ . ____ . ____ , valabil până la ____ . ____ . ____ ,

vă rog să aprobați:

- trecerea la un program de lucru redus cu 4 ore pe zi, în condițiile prevăzute de lege pentru părintele care îngrijește personal un copil cu dizabilități, începând cu data de ____ . ____ . ____ , până la ____ . ____ . ____ / până la împlinirea vârstei de 18 ani a copilului;
- program propus: de la ora ____ la ora ____ , în zilele _____.

Temeiul legal: OUG nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copiilor (art. 32 alin. (1) lit. a)), în condițiile Codului muncii (Legea nr. 53/2003).

Declar că îngrijesc personal copilul și că nu mă aflu într-o situație incompatibilă cu acest drept pentru aceeași perioadă. Mă angajez să vă anunț în scris orice schimbare (reînnoirea certificatului, schimbarea programului, încetarea îngrijirii).

Rog să-mi comunicați în scris răspunsul și modul de modificare a contractului individual de muncă (act adițional, dacă este cazul), precum și orice document suplimentar necesar.

Anexez: 1. copia certificatului de handicap al copilului
2. copia certificatului de naștere al copilului
3. _____

Data: ____ . ____ . ____ Semnătura: _____

Dacă angajatorul refuză sau întârzie: cere refuzul în scris și vezi Modelul 5 (petiție). Poți cere sprijin de la Inspecția Teritorială de Muncă (ITM) Harghita, a cărei competență este verificarea respectării legislației muncii (datele de contact le găsești pe site-ul Inspecției Muncii, inspectiamuncii.ro), sau de la un jurist. Nu semna demisia sub presiune. Rămâi calm și păstrează toate mesajele.

Dacă ți-e greu să scrii

- Spune-i asistentului social de la primărie sau DGASPC că ai nevoie de ajutor la scris. Întreabă dacă te ajută să completezi cererea.
- Cere sprijin la APCDT Toplița, pentru sprijin între părinți și îndrumare către instituții (vezi Anexa 3). Întreabă-i și dacă te pot ajuta la redactare.
- Dacă nu înțelegi răspunsul instituției, cere în scris explicația.
- Nu ești obligat să știi legea. Poți scrie simplu: „Vă rog să-mi explicați în scris de ce...”

Surse și data verificării

Anexa reia faptele din capitolele manualului și nu conține informații noi. Actele normative la care se raportează modelele:

- Ordonanța Guvernului nr. 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor – legislație – just.ro/Public/DetaliiDocument/33817 – art. 6¹, 7, 8, 9, 10 verificate pe textul consolidat din 1 decembrie 2024 – accesat 21.10.2026 (art. 6¹, 7, 8, 9, 10 și 11 reverificate la această dată; ultima modificare a art. 7: Legea nr. 296/2024)
- Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (după capitolul 12; art. 20 alin. 1, termenul de 1 an, confirmat prin citarea sa în hotărâri ale CNCD publicate pe cncd.ro, accesat 21.10.2026; modul de depunere pe cncd.ro/depune-o-petitie; textul consolidat nu a putut fi deschis direct)
- Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată (după capitolele 3, 4, 12; art. 42-44, 87 și 90¹-90² verificate la 22.10.2026 pe forma consolidată valabilă în martie-iunie 2025, publicată de Consiliul Județean Argeș; Legea 153/2025 a modificat ulterior legea, deci modificările nu au fost verificate)
- HG nr. 1437/2004 privind organizarea și funcționarea CPC (după capitolul 3)
- Legea nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar (după capitolul 6)
- OUG nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copiilor (după capitolul 4; art. 2, 8, 32 și 33 verificate la 22.10.2026 pe textul consolidat în vigoare din 19 octombrie 2023, publicat pe mmun-

cii.gov.ro/wp-content/uploads/2025/08/UG_111_2010.pdf ; forma de pe legislatie.just.ro, valabilă de la 19 septembrie 2023 până la 24 octombrie 2025, nu arată modificări în acest interval [DE VERIFICAT: dacă art. 32 și 33 au fost modificate după 24 octombrie 2025, în forma consolidată actuală de pe legislatie.just.ro])

- Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ (după capitolul 12)
- Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului (după capitolul 3)
- Procedura internă CNCD de soluționare a petițiilor și sesizărilor – cncd.ro (document din 2026, doar consultat pentru modul de depunere)

Stare verificare: conținut redactat și editat la 20 octombrie 2026. Verificarea juridică, medicală și psihologică a fost parțială. Fiecare marcaj de verificare rămas în text trebuie confirmat pe sursa oficială înainte de tipar.

ÎNTREBĂRI DE PUS SPECIALISTULUI

Asistentului social (DGASPC / primărie)

1. Aveți formular propriu pentru cererea de evaluare / pentru opțiunea asistent personal? Pot primi o copie?
2. Care este lista actuală de acte și cât timp durează fiecare etapă?
3. Cine mă ajută să completez cererea, dacă am dificultăți?
4. Unde depun contestația și în cât timp, în cazul meu?
5. Cât ar fi suma pe 12 luni pentru fiecare variantă: concediu, asistent personal, indemnizație?

Școlii / CJRAE

6. Cine este responsabilul de caz și cine elaborează PIP?
7. Cine repartizează profesorul de sprijin și câte ore pe săptămână are copilul meu?
8. Care sunt termenele pentru cererile de adaptări la evaluări?
9. Pot primi copia PSI și PIP în scris?

Juristului / unei organizații

10. Ce termen se aplică contestării hotărârii CPC pentru copilul meu?
11. Pot depune în paralel plângere prealabilă și plângere la CNCD?
12. Cum pot fi sprijinit în instanță (ajutor public judiciar, organizații)?

Angajatorului / ITM

13. Cum depun cererea pentru program redus și ce acte cere firma?
14. Ce modificări apar în contractul meu (act adițional) și de când?

Instituții, linii de ajutor și resurse (inclusiv Harghita)

Cum folosești această anexă

Aici găsești într-un singur loc cui să te adresezi, pentru ce și cum. Anexa se poate tipări și ține într-un dosar, lângă actele copilului. Pagina 1 (urgențe) merită pusă la vedere, pe frigider sau lângă telefon.

IMPORTANT Datele de contact se schimbă des (se mută sedii, se schimbă numere, se schimbă programul). Valabil la 22 octombrie 2026. **Sună înainte să te deplasezi.** Verifică la DGASPC (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului) sau la ANPDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități).

Cum citești marcajele:

Marcaj	Ce înseamnă
Verificat (cu sursă și dată)	Am deschis pagina oficială a instituției în perioada 20-21 octombrie 2026 și datele apar acolo.
„De verificat”	Nu am putut confirma datele pe o sursă oficială. Nu le folosi ca fapt; sună sau caută pe site-ul oficial.

NOTĂ Unele site-uri (Alianța Națională pentru Boli Rare și, parțial, Salvați Copiii) au blocat accesul automat sau nu s-au deschis. Pentru ele nu am scris date din surse neoficiale. E mai bine un rând marcat „de verificat” decât un număr greșit.

ÎN ACEST MATERIAL

1 Urgențe și linii de ajutor (în ordinea importanței)

2 Instituții naționale

3 Instituții din județul Harghita

4 Organizații non-guvernamentale

5 Care instituție pentru ce problemă? (tabel rapid)

6 Fișa mea de contacte (completează cu pixul)

Urgențe și linii de ajutor (în ordinea importanței)

Ce ai nevoie	Număr / contact	Detalii
Urgență medicală, pericol, violență, accident	112	Număr unic pentru apeluri de urgență. Operatorii răspund non-stop și transferă apelul la ambulanță, SMURD, poliție, pompieri, jandarmerie sau salvamont. Sursa: sts.ro, accesat 20.10.2026.
Persoane surde sau cu dificultăți de vorbire	Există acces voce-video-date la 112	Serviciul SMS 113 funcționează pentru persoanele cu deficiențe de auz sau de vorbire care s-au înregistrat în prealabil (online sau pe formular tipizat), împreună cu reprezentanții legali și persoanele de ajutor desemnate; STS indică și aplicația „Apel 112 NG”. Înregistrează-te din timp, nu în urgență. Pași exacți: STS, office@sts.ro, 021 202 21 88 (luni-vineri 8:00-16:00). Sursa: sts.ro, accesat 21.10.2026. Pe site-ul STS nu se pot raporta urgențe.
Raportezi un caz de abuz sau violență asupra unui copil	119 (număr unic național)	Apare pe site-ul oficial al ANPDCA (copii.gov.ro, accesat 21.10.2026), cu pagini despre cum raportezi abuzul asupra copiilor. Comunicatul STS de la lansarea numărului (5 ianuarie 2022, reluat de presă): apel gratuit din orice rețea fixă sau mobilă, preluat 24 de ore din 24. OUG 105/2021 prevede că identitatea apelantului apare la operator și că datele sunt confidențiale, deci nu te baza pe anonim tehnice; spune operatorului dacă vrei să nu fii dezvăluit. Dacă pericolul e acum, sună la 112.
Copilul sau adolescentul vrea să vorbească cu cineva	116 111 (Telefonul Copilului)	Consiliere telefonică pentru copii și adolescenți, operată de o asociație (ONG). Listat ca partener pe copii.gov.ro (21.10.2026). Verificat pe telefonulcopilului.ro, 21.10.2026: apelurile sunt gratuite, luni-vineri, 10:00-20:00, din rețelele fixe și mobile Telekom, Vodafone și Orange, fără prefix. E-mail: vorbestecunoi@telefonulcopilului.ro. Dacă ai alt operator, întreabă pe site sau încearcă numărul și vezi dacă se leagă.
Suspectezi abuz sau neglijare, dar nu e pericol acum	119 , sau DGASPC Harghita (secțiunea 3)	Nu aștepta să ai toate dovezile.
Sprijin psihologic pentru tine (părinte), în criză	112 dacă ai gânduri de a-ți face rău ție sau copilului	Celelalte linii (TelVerde Antisuiucid 0800 801 200 doar vineri-duminică, 19:00-07:00; depreHUB Helpline 0374 456 420; ANES, violență în familie, 0800 500 333) sunt descrise cu program în capitolul 8, secțiunea 8.12. Confirmă programul unei linii înainte să te bazezi pe ea. Poți cere medicului de familie o trimitere către psiholog sau psihiatru.

CONTACT

Dacă nu ești sigur dacă e urgență, sună la 112. Operatorul decide cu tine ce este de făcut. Nu te costă nimic.

Instituții naționale

2.1 ANPDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități)

Rolul: politici și informații la nivel național despre drepturile persoanelor cu dizabilități; primește petiții; Comisia Superioară de Evaluare (contestată la certificatul de handicap ale adulților). Pe site găsești și pagini despre evaluarea gradului de handicap, beneficii și facilități, și o hartă a serviciilor sociale.

Date	Informații
Adresa	Str. General Constantin Budișteanu nr. 28C, etaj 1, sector 1, București, CP 010773
Telefon	0314 338 090 (program telefon: luni-joi 8:00-16:30; vineri 8:00-14:00)
E-mail	registratura@anpd.gov.ro
Audiențe	luni-joi, 10:00-12:00
Site	anpd.gov.ro/web
Verificat	anpd.gov.ro/web/contact, accesat 20.10.2026

SFAT Pentru situația ta concretă (certificat, evaluare, beneficii pentru copil), primul loc de întrebare este DGASPC Harghita, nu ANPDPA. ANPDPA răspunde mai ales la întrebări generale și petiții.

2.2 ANPDCA (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adoptie)

Rolul: autoritatea națională pentru protecția copilului; coordonează la nivel național DGASPC-urile. Nu rezolvă cazuri locale: pentru acestea, mergi la DGASPC Harghita. Site-ul oficial are pagină cu contactele DGASPC din toate județele și petiție online.

Date	Informații
Adresa	Bd. General Gheorghe Magheru nr. 7, sector 1, București
Telefon	+40 21 310 07 89; +40 21 315 36 33; +40 21 315 36 30 (în antet); pe pagina de contact: +40 213 100 789
E-mail	office@anpdca.ro
Program	luni-joi 8:00-16:30; vineri 8:00-14:00
Număr unic național	119 (vezi secțiunea 1)
Site	copii.gov.ro
Verificat	copii.gov.ro/1/contact/, accesat 21.10.2026

2.3 Avocatul Poporului

Rolul: primește petiții când o autoritate publică îți încalcă drepturile. Nu e instanță, dar poate cere explicații instituției. Termene și pași: vezi capitolul 12.

Date	Informații
Dispecerat	021 312 71 34 (verificat pe avp.ro, accesat 20.10.2026)
E-mail petiții	petitii@avp.ro
Adresa sediului central	București, strada George Vraca nr. 8, sector 1
Biroul teritorial care acoperă Harghita	Biroul Teritorial Târgu Mureș (județe arundate: Harghita și Mureș). Alea Carpați nr. 17, Târgu Mureș. Tel./fax: 0265 211 082. E-mail: avpmures@avp.ro. Verificat pe avp.ro, accesat 20.10.2026.
Program dispecerat și audiențe, sediul central	Luni și miercuri 10-14; marți și joi 12-16. Program instituție: luni-joi 8:00-16:30, vineri 8:00-14:00. Programul biroului din Târgu Mureș nu apare pe pagina avp.ro; sună înainte, la 0265 211 082.

2.4 CNCD (Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării)

Rolul: primește plângeri de discriminare (de exemplu, refuzul grădiniței de a înscrie copilul doar din cauza diagnosticului). Termen orientativ: vezi capitolul 12.

Date	Informații
Sediul central	Piața Valter Măcăcineanu nr. 1-3, sector 1, 010155 București
Telefon	021 312 65 78; 021 312 65 79. Fax: 021 312 65 85
E-mail	support@cncd.ro
Program cu publicul	Luni-joi 9:00-16:00; vineri 9:00-14:00. Asistență telefonică pentru petenți: luni-joi 11:00-13:00 (interior 206)
Cel mai apropiat birou teritorial	Biroul teritorial Mureș: Str. Cuza Vodă nr. 22, cam. 51-52, 540027 Târgu Mureș. Telefon 0372 273 753. Adresa și telefonul sunt confirmate pe cncd.ro/contacte (21.10.2026). Pagina nu spune ce județe acoperă biroul. Nu e nevoie să știi ce județe acoperă biroul: petiția se poate depune și online, pe cncd.ro/depune-o-petitie (cu semnătură olografă și copie după actul de identitate), sau la sediul central din București, 021 312 65 78, support@cncd.ro . Asistență telefonică pentru petenți: luni-joi 11:00-13:00, interior 206 (cncd.ro/contacte , 22.10.2026). Dacă preferi să mergi la Târgu Mureș, sună întâi la 0372 273 753 și întreabă dacă te primesc
Petiție online	cncd.ro , secțiunea „Depune o petiție”
Verificat	cncd.ro/contacte , accesat 21.10.2026

NOTĂ

Notă de corectură: Într-o versiune anterioară a acestei anexe, numărul 0730 240 546 era atribuit biroului Mureș. Pe site-ul CNCD el apare la biroul teritorial Buzău. Nu-l folosi pentru Harghita.

2.5 Ministere și CNAS

Instituție	Pentru ce	Contact verificat (pe site-ul oficial, 21.10.2026)
Ministerul Muncii, Familiei, Tineretului și Solidarității Sociale (mmuncii.gov.ro)	Politici de protecție socială și dizabilități; AN-PDCA este în coordonarea lui (copii.gov.ro, 21.10.2026); ANPDPD este, la rândul ei, în subordinea acestui minister (anpd.gov.ro/web/despre-noi/, 22.10.2026)	Str. Dem. I. Dobrescu nr. 2-4, sector 1, București, 010026. Centrală: 021 313 62 67. Program: luni-joi 8:00-16:30; vineri 8:00-14:00. Pagina nu afișează un e-mail general.
Ministerul Sănătății (ms.ro)	Politici de sănătate, programe naționale	Str. Cristian Popișteanu nr. 1-3, sector 1, București, 010024. Relații publice: 021 315 58 62; e-mail relatii publice@ms.ro (luni-joi 9:30-15:00; vineri 9:30-12:00). Registratură: 021 315 61 92.
Ministerul Educației și Cercetării (edu.ro)	Educația copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES)	Str. General Berthelot 28-30, sector 1, București. Centrală: 021 405 62 00; 021 405 63 00. Registratură (petiții): Str. Spiru Haret 12; registratura@edu.gov.ro. Program: luni-joi 8:00-16:30; vineri 8:00-14:00.
CNAS (Casa Națională de Asigurări de Sănătate, cnas.ro)	Asigurări de sănătate, rețete compensate, dispozitive, card	Calea Călărași nr. 248, bl. S19, sector 3, București. Relații cu asigurații: 0372 309 132; 0372 309 182; 0372 309 321. Tel Verde pentru cardul național: 0800 800 950. E-mail: adresa e ascunsă pe site; scrie prin formularul de contact de la cnas.ro/contact. Registratură: luni-joi 9:00-16:00; vineri 9:00-13:00.

SFAT

Pentru o problemă personală (certificat, școală, rețetă), nu începe cu ministerul. Începe la nivel județean (secțiunea 3); ministerul răspunde mai ales la întrebări de politică publică.

Instituții din județul Harghita

CONTACT

Sunt instituțiile cu care vei vorbi cel mai des. **Notează numerele confirmate telefonic**, cu data (vezi „Fișa mea”, la final).

3.1 Protecție socială și evaluare

Instituție	Rolul, pe scurt	Contact
DGASPC Harghita (în maghiară: Hargita Megyei Szociális és Gyerekvédelmi Vezérigazgatóság)	Evaluarea complexă a copilului, certificatul de încadrare în grad de handicap, servicii sociale, protecția copilului, sesizări de abuz	Verificat pe dgaspchr.ro/contact , 21.10.2026. Adresa: Str. Szék nr. 152, 530203 Miercurea Ciuc (sediul s-a mutat în clădirea Centrului pentru Recreere și Pregătire Profesională Șumuleu, din cauza lucrărilor la Palatul Administrativ; verifică dacă mai e valabil). Telefon: +40 733 553 058. E-mail: secretariat@dgaspchr.ro ; office@dgaspchr.ro . Program: luni-vineri 8:00-16:00. Site-ul are și „Harta socială” și pagina „Cardul european pentru dizabilitate”.
Serviciul de evaluare complexă copii (din cadrul DGASPC)	Primește dosarul și organizează evaluarea; îți spune lista actuală de acte	Verificat pe dgaspchr.ro/contact , 21.10.2026: telefon 0733 553 045. Pagina serviciului (dgaspchr.ro/servicii/serviciul-de-evaluare-complexa-a-copilului) mai indică tel. 0266 371 138, e-mail sec_copii_hr@dgaspchr.ro , program cu publicul luni-joi 8:00-13:00 (vinerea nu se primesc persoane) și o adresă diferită de sediul central (str. Zöld Péter nr. 6); sună înainte. Cere lista actuală de acte în scris sau pe e-mail.
Pentru un adult din familie	Evaluare complexă adulți; drepturile adulților cu handicap	Verificat pe aceeași pagină: evaluare adulți, mobil 0733 553 074 (sec_adulti_hr@dgaspchr.ro); acordarea și evidența drepturilor, relații cu clienții, mobil 0733 553 073.
Comisia pentru Protecția Copilului Harghita	Încadrează copiii cu dizabilități în grad și tip de handicap, adică eliberează certificatul (art. 85 alin. 2, Legea 448/2006). Hotărăște și măsuri de protecție a copilului (art. 115 alin. 1 din Legea 272/2004, text pe legislatie.just.ro , 22.10.2026). Dacă nu ești de acord cu hotărârea comisiei, aceasta poate fi contestată la tribunal, secția de contencios administrativ, de la domiciliul copilului (ANPDCA, copii.gov.ro/1/intrebari-frecvente/ , 22.10.2026)	Nu are pagină de contact proprie. Pentru dosarul de certificat începe de la DGASPC Harghita (0733 553 058), Serviciul de evaluare complexă copii: 0733 553 045 (dgaspchr.ro/contact , 21.10.2026).
Primăria localității tale (serviciul de asistență socială; pentru Toplița: primariatoplita.ro)	Informații, anchete sociale, ajutoare locale	Site-ul apare ca link pe apcdt.ro . Verificat pe primariatoplita.ro , 21.10.2026: Str. Nicolae Bălcescu nr. 14, 535700 Toplița; telefon 0266 341 871; e-mail secretariat@primariatoplita.ro . Pagina Direcției de Asistență Socială indică telefonul 0731 354 094. Site-ul afișează doar orarul casieriei (luni-miercuri 7:00-15:30, joi 7:00-18:00, vineri 7:00-13:00); pentru programul cu publicul al asistenței sociale, sună înainte.

3.2 Educație

Instituție	Rolul, pe scurt	Contact
CJRAE Harghita (Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională; în maghiară: Hargita Megyei Nevelési Tanácsadó- és Erőforrásközpont)	Evaluare și orientare școlară, consiliere, logopedie, sprijin pentru copiii cu cerințe educaționale speciale. În structura CJRAE funcționează, în general, comisia de orientare școlară și profesională (COSP). COSP este numită de inspectorul școlar general și condusă de directorul CJRAE, iar evaluarea o face serviciul de evaluare și orientare școlară și profesională (SEOSP) din CJRAE (Ordinul 1985/1305/5805/2016, art. 9, text pe legislatie.just.ro , 22.10.2026). Dacă nu ești de acord cu certificatul de orientare școlară, ai 5 zile lucrătoare de la primirea lui ca să depui contestația, la SEOSP din CJRAE; contestația se soluționează în 30 de zile, iar decizia ei poate fi atacată doar în instanță (același ordin, art. 91). Textul de pe portal nu arată modificări; la depunere, cere de la CJRAE confirmarea termenului în vigoare	Confirmat ca unitate subordonată ISJ Harghita (portal.eduhr.ro , 21.10.2026) și ca instituție a Consiliului Județean (hargitamegye.ro , 21.10.2026). Site: cjrae.eduhr.ro . ISJ Harghita (portal.eduhr.ro/contact , 21.10.2026): Str. Toplița nr. 20, 530241 Miercurea Ciuc; telefon 0266 312 514; e-mail contact@isjhr.eduhr.ro . CJRAE (cjrae.eduhr.ro/index.php/ro/contact , 22.10.2026): Str. Mihail Sadoveanu nr. 54, 530241 Miercurea Ciuc; telefon 0266 317 048 sau 0266 310 322; CES, mobil 0737 513 518; e-mail cjrae_hr@yahoo.com . Programul cu publicul nu este afișat; sună înainte. Întreabă și la ISJ sau la școala copilului.
ISJ Harghita (Inspectoratul Școlar Județean; în maghiară: Hargita Megyei Tanfelügyelőség)	Inspector pentru învățământ special și incluziv; sesizări legate de școală	Verificat pe portal.eduhr.ro/contact , 21.10.2026. Adresa: Str. Toplița nr. 20, 530241 Miercurea Ciuc. Telefon: 0266 312 514; 0371 513 010. E-mail: contact@isjhr.eduhr.ro . Numele inspectorului pentru învățământ special: cere-l la telefon, la secretariat.
Unități de învățământ special din județ	Școli speciale, pentru copiii al căror traseu școlar a fost stabilit în învățământul special	Consiliul Județean Harghita listează (hargitamegye.ro , 21.10.2026): Csíkszeredai Szent Anna Speciális Szakképző Líceum (Miercurea Ciuc; pe site-ul școlii: „Liceul Tehnologic Special Szent Anna”); Oklándi Speciális Iskola (Ocland; ocland-special.ro); Bélbori Speciális Iskola (Bélbor). telefoanele nu apar pe pagina Consiliului Județean: caută-le pe site-urile școlilor (iskola-anna.wixsite.com/szentannaiskola , ocland-special.ro) sau sună la Consiliul Județean, 0266 207 700 (hargitamegye.ro , 21.10.2026)

3.3 Sănătate

Instituție	Rolul, pe scurt	Contact
CAS Harghita (Casa de Asigurări de Sănătate Harghita; în unele documente mai vechi: CJAS)	Ce acoperă asigurarea: rețete compensate, dispozitive, servicii. Pe site: hartă a furnizorilor (spitale, medici de familie, farmacii) și programul farmaciilor de gardă, inclusiv zona Gheorghieni-Toplița	Verificat pe cas.cnas.ro/cashr , 21.10.2026: sediul în Miercurea Ciuc, str. Patinoarului nr. 3. Telefon: 0266 310 311 și 0266 310 260 (lista caselor județene de pe cnas.ro , 21.10.2026). Tel Verde: 0800 030 980. E-mail: office@cashr.ro (secretariat) și relpub@cashr.ro (relații cu publicul). Program cu publicul: luni, marți și joi 8:00–14:00; miercuri 8:00–18:00; vineri 8:00–12:00; în ultima zi lucrătoare a lunii, casieria 8:00–12:00 (cas.cnas.ro/cashr , paginile Date de contact, Relații publice și Program de lucru cu publicul, 22.10.2026). La telefon, urmează mesajul robotului (1 pentru română, 2 pentru maghiară, apoi 1 pentru persoane fizice); pentru dispozitive medicale formează interiorul 110.
AJPIS Harghita (Agenția Județeană pentru Plăți și Inspecție Socială)	Plătește prestația lunară pentru copil, indemnizațiile și alocațiile; inspectorii sociali constată contravențiile din Legea 448/2006; primește sesizări scrise (petițiile anonime nu se iau în considerare)	Verificat pe harghita.mmanpis.ro/contact , 22.10.2026: Miercurea Ciuc, str. Kossuth Lajos (pe site apare nr. 44, iar în subsol nr. 94: sună înainte). Telefon 0366–730.198 sau 0366–730.199. E-mail: ajpis.harghita@mmanpis.ro . Program: luni-joi 08:00–16:30, vineri 08:00–14:00.
DSP Harghita (Direcția de Sănătate Publică)	Programe de sănătate publică, informații despre servicii, sesizări de sănătate publică	Verificat pe dspharghita.ro/ro/contact , 21.10.2026. Adresa: str. Mikó nr. 1, Miercurea Ciuc. Telefon: 0266 310 423; 0266 324 483; 0754 043 896. E-mail: dspj.harghita@aspharghita.ro . Program cu publicul: luni 8:30–18:30; marți–vineri 8:30–16:30.
Medicul de familie	Prima ușă: trimeri la specialiști, adeverințe, documente medicale pentru dosar	Cabinetul la care ești înscris. Cere o programare și spune în scris ce ai nevoie.
Spitalul județean și clinicile de pediatrie și neuropediatrie	Evaluări de specialitate	Spitalul Județean de Urgență Miercurea Ciuc: site spitalmciuc.ro . Verificat pe spitalmciuc.ro (secțiile și „Numere de telefon”), 21.10.2026: Secția Pediatrie, tel. 0758 250 751; Secția Neurologie, tel. 0732 500 796; programări ambulatoriu și informații: 0742 214 951, 0758 250 759, 0758 250 745. Centrul de dezvoltare timpurie și reabilitare (str. Mikó nr. 1, clădirea polyclinicii), tel. 0732 500 793, cu cabinete de pediatrie, psihiatrie pediatrică (luni–joi 8–15), medicină fizică și reabilitare, logopedie și psihologie. Secția „neuropediatrie” nu apare separat pe site; întreabă la ambulatoriu unde se face evaluarea neurologică a copilului

Organizații non-guvernamentale

4.1 La nivel local: APCDT Toplița

APCDT (Asociația Părinților Copiilor cu Dizabilități Toplița) este asociația care a comandat acest manual. Conform site-ului propriu, a fost înființată în 2011 pentru a sprijini clasa specială pentru copii cu dizabilități din Toplița, iar din 2022 organizează și evenimente caritabile. Poți cere acolo orientare și contact cu alți părinți din zonă.

Date	Informații
Denumire	Asociația Părinților Copiilor cu Dizabilități Toplița (APCDT; în maghiară: Toplițai Fogyatékkal Élő Gyermekek Szüleinek Egyesülete)
Adresa	Strada Eroilor, 535700 Toplița, județul Harghita
Telefon	0736 644 302; 0736 655 462
E-mail	contact@apcdt.ro; info@apcdt.ro
Program	luni-vineri, 9:00-17:00
Site și rețele	apcdt.ro; Facebook și Instagram: apcdtoplita
Verificat	apcdt.ro (pagina „Kapcsolat”/Contact și subsolul paginii), accesat 21.10.2026

Centrul de Zi. Site-ul prezintă Centrul de Zi pentru copii cu dizabilități drept proiectul principal al asociației și enumeră serviciile pe care le are în vedere: recuperare medicală (fizioterapie, gimnastică medicală), masaj, logopedie, psihoterapie, cameră senzorială, activități de socializare și joc, program flexibil. Textul este formulat ca proiect în curs de realizare („urmează să deschidem”, „visăm”). Am citit varianta în limba maghiară a site-ului.

IMPORTANT Nu putem afirma din site dacă Centrul de Zi funcționează deja. Înainte să te bazezi pe el, sună la APCDT și întreabă: funcționează acum? de la ce dată? pentru ce vârste? cât costă (dacă e cazul)? ce acte cer? Starea Centrului de Zi, programul, condițiile și gratuitatea se confirmă doar direct la APCDT.

Ce întrebi la APCDT	Răspuns (notează cu pixul)
Centrul de Zi funcționează? De când?	
Ce servicii sunt disponibile acum?	
Cât costă? Există locuri gratuite?	
Ce acte trebuie?	
Puteți să mă ajutați să scriu o cerere sau să înțeleg un dosar?	

4.2 Organizații naționale (pe tipuri de nevoi)

Organizație	Pentru cine	Contact
Autism România	Familii și persoane cu autism; organizație a părinților, care implică și persoane autiste	Tel. 0731 816 880; e-mail office@autismromania.ro; program luni-vineri 9:00–17:00; București, Calea Dorobanți nr. 187, sector 1. Verificat pe autismromania.ro, accesat 21.10.2026. Pagina nu menționează o linie de consiliere.
FEDRA (Federația pentru Drepturi și Resurse pentru Persoanele cu Tulburări în Spectrul Autist)	Federație care reunește asociații de părinți ai copiilor cu autism	Str. Gloriei nr. 13, Brașov. Tel. +40 723 673 418. E-mail: contact@autismfedra.ro. Site: autismfedra.ro. Verificat pe site, accesat 21.10.2026. Atenție: cele mai recente știri de pe site datează din 2019, deși subsolul indică 2026. Sună sau scrie-le înainte să pleci la drum, ca să afli dacă federația răspunde acum.
Alianța Națională pentru Boli Rare România (ANBRaRo)	Familii cu boli rare	Existența organizației e confirmată de surse publice (Agerpres, 28.11.2022; lista ANMDMR a organizațiilor de pacienți, decembrie 2025). Site, telefon, e-mail, linie de informare: [DE VERIFICAT: site-ul, telefonul și e-mailul organizației; nu am găsit o adresă oficială care să se deschidă la verificările din 21–22.10.2026; cere-le prin lista organizațiilor de pacienți a ANMDMR sau prin medicul specialist] . Pentru boli rare, întreabă și medicul sau un centru de expertiză pentru boli rare; centrele sunt certificate de Ministerul Sănătății conform Ordinului 540/2016 (legislatie.just.ro, 22.10.2026). [DE VERIFICAT: lista actuală a centrelor certificate; ordinul stabilește doar procedura de certificare, nu conține lista; cere lista de la medicul specialist sau de la Ministerul Sănătății] .
Asociația DOWN București (asociatiadown.ro)	Familii și persoane cu sindrom Down	Verificat pe asociatiadown.ro/contact, 21.10.2026: e-mail office@asociatiadown.ro și info@downsyndrome.ro; telefon 0722 216 548 (președinte) și 0744 171 445. Este o asociație din București, cu puncte de lucru în București; pentru sprijin în Harghita întreabă-i ce poți găsi aproape de tine și caută grupuri de părinți locale.
Salvați Copiii România	Programe pentru copii și familii; are protocol de colaborare cu ANPDCA (30.07.2026, copii.gov.ro)	Datele de contact din subsolul site-ului salvaticopiii.ro (22.10.2026): Intr. Ștefan Furtună nr. 3, sector 1, București, 010899; tel. +40 744 360 915; e-mail secretariat@salvaticopiii.ro. [DE VERIFICAT: programele active în Harghita; pagina de contact a site-ului blochează accesul automat, așa că întreabă la secretariat dacă sunt programe sau filiale în județ]
Organizații pentru persoane surde, nevăzătoare, cu paralizie cerebrală, dizabilități intelectuale	Pe tipuri de dizabilitate	Surzi: Asociația Națională a Surzilor din România (ansr.ro): București, Str. Italiană nr. 3, sector 2, tel. +40 21 311 3061, secretariat@ansr.ro. Filiala Harghita: Piața Cetății 1, Miercurea Ciuc, tel. +40 768 105 736, harghita@ansr.ro (ansr.ro/contact și ansr.ro/filiale, 22.10.2026). Nevăzători, paralizie cerebrală, dizabilități intelectuale: [DE VERIFICAT: organizațiile active și contactele lor; nu am găsit încă o sursă oficială pentru aceste trei categorii]

IMPORTANT

Nu am inclus o organizație dacă nu am putut confirma că există și ce face. Dacă știi o organizație utilă, spune-ne, ca să o verificăm și să o adăugăm.

4.3 Regional și în limba maghiară

Harghita este un județ cu populație majoritar maghiară. Ai dreptul să folosești limba maghiară în relația cu autoritățile publice locale, instituțiile lor subordonate și serviciile publice deconcentrate din unitățile adminis-

trativ-teritoriale unde minoritatea depășește 20% din locuitori, după ultimul recensământ (Codul administrativ, OUG 57/2019, art. 94, text pe legislatie.just.ro, 21.10.2026). Autoritatea poate decide prin hotărâre să permită limba și sub acest prag. Întreabă la primărie dacă localitatea ta este acoperită. Instituțiile județene de mai sus au denumire oficială și în maghiară (DGASPC, ISJ, CJRAE); site-urile dgaspchr.ro și portal.eduhr.ro au versiune în limba maghiară.

Resursă	Contact
Alte organizații locale și regionale din Harghita, Mureș, Covasna (inclusiv în limba maghiară)	[DE VERIFICAT: lista organizațiilor locale active; nicio listă oficială nu a fost citită încă; întreabă la DGASPC Harghita sau la primărie ce asociații de părinți funcționează în zona ta]
Termeni utili în maghiară: <i>fogyatékosággal élő gyermek</i> (copil cu dizabilități), <i>szociális munkás</i> (asistent social), <i>orvos</i> (medic), <i>családorvos</i> (medic de familie), <i>tanfelügyelőség</i> (inspectorat școlar)	Denumirea oficială în maghiară a DGASPC Harghita este <i>Hargita Megyei Szociális és Gyermekvédelmi Vezérigazgatóság</i> , iar protecția copilului apare ca <i>Gyermekvédelem</i> (dgaspchr.ro/?lang=hu , 22.10.2026).

Care instituție pentru ce problemă? (tabel rapid)

Situația ta	Mergi la
Copilul e în pericol	112
Vreau să raportează abuz asupra unui copil	119 (sau 112 dacă e acum)
Vreau certificat / evaluare complexă	DGASPC Harghita, Serviciul de evaluare complexă copii (0733 553 045)
Nu știu ce drepturi am	DGASPC (asistent social), primărie, APCDT
Școala nu înscrie copilul sau nu îl sprijină	Directorul școlii, apoi CJRAE și ISJ Harghita (0266 312 514)
Mi s-a refuzat un drept	Cerere scrisă la instituție, apoi plângere (vezi capitolul 12)
Cred că e discriminare	CNCD
O autoritate publică nu mi-a răspuns	Avocatul Poporului (Biroul Târgu Mureș acoperă Harghita)
Vreau să vorbesc cu alți părinți	APCDT (0736 644 302), organizații pe tipul dizabilității
Copilul vrea să vorbească cu cineva	116 111
Rețete compensate, dispozitive	Medic de familie, CAS Harghita
Întrebări de sănătate publică în județ	DSP Harghita (0266 310 423)

Fișa mea de contacte (completează cu pixul)

Completează după ce suni și confirmi. Scrie data convorbirii.

Cine	Telefon	Persoana cu care am vorbit	Data
Medicul de familie			
Neuropediatru / medic specialist			
Asistent social DGASPC			
Serviciul de evaluare complexă			
Școala / grădinița			
CJRAE			
CAS Harghita			
Terapeut / centru de zi			
Primăria			
Persoana de încredere (în caz de urgență)			

Înainte să suni la o instituție:

- ☐ Ai la îndemână actele copilului (certificat de naștere, certificat de încadrare dacă există).
- ☐ Ai un pix și o foaie, ca să notezi numele celui cu care vorbești și data.
- ☐ Ai formulat întrebarea într-o frază.
- ☐ Ceri ce ți s-a spus verbal și în scris, pe e-mail sau cu număr de înregistrare.
- ☐ Notezi când ți se spune că primești răspuns, ca să poți reveni.

SFAT

Dacă nu răspunde nimeni, sună la alt interval (de obicei dimineața) și trimite în paralel un e-mail. Păstrează dovada.

GREȘELI FRECVENTE

- 1 Folosești un număr găsit pe un site neoficial sau vechi.** Se întâmplă pentru că adresele se schimbă. Verifică pe site-ul oficial sau întreabă la DGASPC.
- 2 Mergi la ghișeu fără să suni.** Programul și sediul se pot schimba (DGASPC Harghita s-a mutat temporar). Sună înainte.
- 3 Rămâi doar cu o promisiune verbală.** Cere confirmare scrisă sau număr de înregistrare.
- 4 Aștepti să fie „destul de grav” ca să ceri ajutor.** Poți suna oricând, inclusiv doar pentru a te informa.
- 5 Începi de sus, de la minister.** Pentru situația ta, instituțiile județene (DGASPC, ISJ, CAS) sunt cele care decid sau te îndrumă.
- 6 Presupui că un serviciu anunțat pe un site funcționează deja.** Întreabă dacă e deschis, de când și pentru cine.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Sursă	Ce am confirmat	Accesat
anpd.gov.ro/web/contact	Adresa, telefon, e-mail, program ANPDPD	20.10.2026
copii.gov.ro/1/contact/ și paginile 119, parteneri	Contact ANPDCA, număr unic 119, minister de coordonare, partener Telefonul Copilului, protocol Salvați Copiii	21.10.2026
dgaspc.hr.ro/contact	Adresa, telefon, e-mail, program DGASPC Harghita; telefoane serviciile de evaluare	21.10.2026
portal.eduhr.ro/contact	Adresa, telefoane, e-mail ISJ Harghita; CJRAE ca unitate subordonată	21.10.2026
hargitamegye.ro	Denumiri în maghiară (DGASPC, CJRAE), școli speciale din județ	21.10.2026
cas.cnas.ro/cashr	Sediul CAS Harghita (str. Patinoarului nr. 3), existența hărții furnizorilor și a programului farmaciilor de gardă	21.10.2026
dspharghita.ro/ro/contact	Adresa, telefoane, e-mail, program DSP Harghita	21.10.2026
apcdt.ro (pagina Contact, Centrul de Zi, subsol)	Adresa, telefoane, e-mailuri, program APCDT; descrierea Centrului de Zi	21.10.2026
cncd.ro/contacte	Sediu, telefoane, e-mail, program; birouri teritoriale Mureș și Buzău	21.10.2026
mmuncii.gov.ro/contact, ms.ro/ro/contact, edu.ro/contact, cnas.ro/contact	Date de contact ministere și CNAS	21.10.2026
sts.ro	112, număr unic, funcționare 24/7	20.10.2026
avp.ro (contact și birouri teritoriale)	Dispecerat, adresă, e-mail petiții, Biroul Târgu Mureș (acoperă Harghita)	20.10.2026
autismromania.ro	Date de contact Autism România	21.10.2026
autismfedra.ro	Date de contact FEDRA	21.10.2026
telefonulcopilului.ro	116 111: program, gratuitate, e-mail	21.10.2026
spitalmciuc.ro (Secții, Numere de telefon)	Pediatrie, Neurologie, Centrul de dezvoltare timpurie, telefoane	21.10.2026
primariatoplita.ro (contact, Direcția de Asistență Socială)	Adresă, telefon, e-mail, telefon asistență socială	21.10.2026
asociatiadown.ro/contact	Contact Asociația DOWN București	21.10.2026

Sursă	Ce am confirmat	Accesat
legeaz.net, Legea 448/2006 art. 85	Certificatul copiilor se eliberează de comisia pentru protecția copilului (reconfirmat pe legislatie.just.ro, 22.10.2026)	21.10.2026
agerpres.ro/2022/11/28 (Dorica Dan, boli rare)	Existența Alianței Naționale pentru Boli Rare	21.10.2026
sts.ro (pagina 112 și Accesibilitate)	Serviciul SMS 113 cu înregistrare prealabilă, aplicația Apel 112 NG, contact STS	21.10.2026
legislatie.just.ro, Codul administrativ (OUG 57/2019), art. 94	Folosirea limbii minorităților naționale peste pragul de 20%	21.10.2026
cnas.ro/contact	Registratură, relații cu asigurații, Tel Verde card; e-mail ascuns, formular de contact	21.10.2026
hargitamegye.ro	Școli speciale, telefon centrală Consiliul Județean 0266 207 700	21.10.2026
cas.cnas.ro/cashr (paginile Date de contact, Relații publice, Program de lucru cu publicul)	Tel Verde, e-mailuri, program cu publicul, interioare	22.10.2026
anpd.gov.ro/web/despre-noi/	ANPDPD în subordinea Ministerului Muncii, Familiei, Tineretului și Solidarității Sociale	22.10.2026
legislatie.just.ro, Legea 272/2004 art. 115; Ordinul 1985/1305/5805/2016 art. 9 și 91; Ordinul 540/2016	Atribuțiile comisiei pentru protecția copilului; COSP, SE-OSP și contestația la certificatul de orientare școlară; certificarea centrelor de expertiză boli rare	22.10.2026
copii.gov.ro/1/intrebari-frecvente/	Hotărârile comisiei pentru protecția copilului se contestă la tribunal, contencios administrativ	22.10.2026
cncd.ro/contacte și cncd.ro/depune-o-petitie	Program, asistență telefonică petenți, depunere online	22.10.2026
ansr.ro/contact și ansr.ro/filiale	Contact ANSR și filiala Harghita	22.10.2026
salvaticopiii.ro (subsol)	Adresă, telefon, e-mail	22.10.2026
dgaspchr.ro/?lang=hu	Denumirea oficială în maghiară a DGASPC Harghita	22.10.2026

Rămân de reconfirmat telefonic, la data tipăririi: sediul temporar al DGASPC Harghita (str. Szék nr. 152) și datele de contact în general (vezi „Sună înainte să te deplasezi”).

4

Glosar pe înțelesul părinților

ÎN ACEST MATERIAL

1 Cum folosești glosarul

2 Partea 1. Termeni juridici, sociali și administrativi

3 Partea 2. Termeni din educație

4 Partea 3. Termeni medicali, terapii și dezvoltare

5 Partea 4. Termeni despre familie, ocrotire și viața de adult

6 Indexul abrevierilor

7 Termeni-cheie în limba maghiară

8 Cum se citește un document oficial: 5 întrebări rapide

Manualul părintelui – APCDT (Asociația Părinților Copiilor cu Dizabilități Toplița). Data de referință a conținutului: 22 octombrie 2026.

Cum folosești glosarul

Documentele oficiale, cabinetele medicale și școlile folosesc cuvinte și prescurtări pe care nimeni nu ți le explică. Nu e vina ta că nu le știi. Glosarul explică **peste 150 de termeni** în una-două propoziții, grupați pe patru părți, ca să-i găsești repede:

- **Partea 1.** Termeni juridici, sociali și administrativi (acte, comisii, instituții, drepturi).
- **Partea 2.** Termeni din educație (școală, grădiniță, planuri, comisii).
- **Partea 3.** Termeni medicali, terapii și dezvoltare.
- **Partea 4.** Termeni despre familie, ocrotire și viața de adult.

La sfârșit găsești **Indexul abrevierilor**, un tabel cu **termeni-cheie în maghiară**, o fișă de citit un document oficial și lista punctelor rămase de confirmat.

Cum citești tabelele: în coloana „Capitol” vezi unde se explică termenul pe larg. „4.5” înseamnă capitolul 4, secțiunea 4.5. „Anexa 2” sunt modelele de cereri, „Anexa 3” contactele, „Anexa 5” lista pentru dosar și urgențe.

NOTĂ **Notă despre cuvinte.** Legea încă folosește cuvântul „handicap”. În manual spunem „dizabilitate”, dar păstrăm termenul oficial când este numele unui document sau al unui beneficiu (de exemplu „certificat de încadrare în grad de handicap”).

SFAT Nu încerca să înveți totul. Caută doar cuvântul din hârtia pe care o ai în față. Dacă nu e aici, scrie-ți-l și întreabă asistentul social sau APCDT.

IMPORTANT Definițiile sunt scurte și orientative. Nu înlocuiesc sfatul unui jurist, al unui asistent social sau al medicului copilului. Valabil la 22 octombrie 2026. Legile, denumirile instituțiilor și procedurile se schimbă. Verifică la DGASPC / la ANPDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități) înainte să depui un dosar. Informațiile despre sănătate sunt generale; pentru copilul tău întreabă medicul.

Partea 1. Termeni juridici, sociali și administrativi

Termen	Ce înseamnă, pe scurt	Capitol
Ajutor public judiciar	Ajutor de la stat pentru cine nu își permite taxe de instanță sau avocat. Se cere printr-o cerere separată; este reglementat de OUG 51/2008: ajutor integral dacă venitul pe membru de familie e sub 25% din salariul minim brut pe țară, iar jumătate din taxe dacă e sub 50% (art. 8); condițiile exacte se verifică la instanță sau la un jurist.	12.10
AJOFM (Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă)	Instituția de la care un tânăr sau un adult cu dizabilități poate primi consiliere profesională și ajutor în căutarea unui loc de muncă.	11.4
AJPIS (Agenția Județeană pentru Plăți și Inspecție Socială)	Instituția care plătește prestația lunară pentru copil.	3.3, 4.2

Termen	Ce înseamnă, pe scurt	Capitol
Alocația de stat pentru copii	Sumă lunară pe care o primesc toți copiii, nu doar cei cu dizabilități (Legea nr. 61/1993). Cuantumul a rămas înghețat și în 2026, la nivelul din 2024 (nota de fundamentare a Ministerului Muncii la OUG nr. 23/2026). Potrivit raportului Ministerului Muncii „Asistența socială în anul 2025”, sumele în vigoare din ianuarie 2024, rămase neschimbate, sunt de 719 lei pe lună pentru copiii sub 2 ani și pentru copiii cu handicap și de 292 lei pentru ceilalți copii. Dacă între timp s-a schimbat ceva, află la primărie sau la AJPS Harghita.	4.3
Ancheta socială	Raport făcut de asistentul social de la primărie (sau de la DGASPC), care descrie situația familiei și a locuinței. Se cere în dosarul de certificat și în cel de orientare școlară; este valabilă câteva luni, deci o ceri aproape de depunere.	3.3, 6.4
ANPDCA (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și adopție)	Instituția națională pentru drepturile copilului în general și pentru adopție.	3
ANPPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități)	Instituția națională care se ocupă de politicile pentru persoanele cu dizabilități, de petiții și de informații despre drepturi. La ea funcționează Comisia Superioară de Evaluare, pentru adulți.	3.3
Asistent maternal	Persoană care crește la domiciliul ei, ca profesie, un copil aflat în plasament. Nu se confundă cu asistentul personal.	3.3
Asistent personal	Persoană angajată de primărie să îngrijească un copil sau un adult cu handicap grav; poate fi chiar părintele, dacă îndeplinește condițiile. Părintele alege între asistent personal și indemnizația de însoțitor.	4.4
Atestat fiscal (certificat de atestare fiscală)	Hârtie de la primărie care arată că nu ai taxe locale restante. Poate fi cerută dacă ți se reține indemnizația de însoțitor pentru taxe neplătite (OUG nr. 7/2026).	4.8
Autoritate tutelară	Serviciul din primărie care se ocupă de protecția persoanelor care au nevoie de ocrotire.	11.7
Avocatul Copilului	Structură din cadrul Avocatului Poporului, care se ocupă de drepturile persoanelor sub 18 ani.	12.7
Avocatul Poporului	Instituție care primește sesizări când o autoritate publică încalcă drepturile cuiva. Nu înlocuiește instanța.	12.7
Capacitate de exercițiu	Dreptul de a face singur acte juridice (să semnezi un contract, să vinzi, să te căsătorești, să faci un testament). Începe la 18 ani, fără hotărâre și fără legătură cu diagnosticul.	11.6
Capacitate de exercițiu restrânsă	Situația unui copil între 14 și 18 ani, care poate face singur doar unele acte; pentru restul are nevoie de încuviințarea părinților. Poate apărea și la un adult, dacă instanța dispune consiliere judiciară (consilierea judiciară se dispune pe cel mult 3 ani, art. 168 alin. (2) din Codul civil; vezi capitolul 11).	11.6
Capacitate de folosință	Faptul că ai drepturi și obligații. O are orice om, de la naștere. Nu se pierde din cauza dizabilității.	11.6
Cardul-legitimăție pentru parcare	Document care dă dreptul la parcare gratuită și la locurile adaptate, pentru persoana cu dizabilități sau pentru reprezentantul legal. Se cere la primărie: legea (art. 65) spune că cardul se eliberează de autoritățile administrației publice locale, la cerere, iar costurile se suportă din bugetul local. Întreabă la primăria ta ce acte îți cer.	4.9

Termen	Ce înseamnă, pe scurt	Capitol
Centru de zi	Serviciu în care copilul petrece o parte din zi, cu activități și terapii, și seara se întoarce acasă.	10.5
CEPAH (Comisia de evaluare a persoanelor adulte cu handicap)	Comisia care decide încadrarea în grad de handicap pentru adulți și eliberează certificatul. Nu este comisia pentru copii (aceea este CPC).	11.3
Certificat de încadrare în grad de handicap	Documentul oficial care spune ce grad de dizabilitate are copilul și deschide accesul la drepturi sociale. Pentru copii îl emite CPC, după evaluarea făcută de SEC (DGASPC).	2.5, 3.4
Certificat de orientare școlară și profesională	Documentul de la CJRAE care spune ce formă de școlarizare i se potrivește copilului. Este altceva decât certificatul de handicap.	3.3, 6.4
CNCD (Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării)	Instituția la care depui o plângere dacă tu sau copilul tău ați fost discriminați. Termenul de plângere este de 1 an, de la data faptei sau de la data la care ai putut afla de ea (art. 20 alin. (1) din OG nr. 137/2000, citat în hotărârile CNCD). CNCD respinge de regulă plângerile depuse după termen, așa că nu aștepta.	12.6
Comisia Superioară de Evaluare	Comisia de la ANPDPD la care adulții contestă certificatul, în 30 de zile calendaristice de la comunicare. Regula nu se aplică copiilor.	12.8
Concediu și indemnizație pentru creșterea copilului	Drept al unui părinte care îndeplinește condițiile de a sta acasă cu copilul, cu o indemnizație lunară (OUG nr. 111/2010). Pentru copilul cu handicap condițiile diferă după vârstă; confirmă condițiile și suma la AJPIS.	4.5
Consiliere judiciară	Măsură de ocrotire dispusă de instanță pentru o persoană care are nevoie de sprijin continuu: actele se fac cu încuviințarea consilierului. Durata maximă este 3 ani (art. 168 alin. (2) din Codul civil, modificat prin Legea nr. 140/2022).	11.7
Contencios administrativ	Proces în instanță împotriva unei instituții publice (de exemplu pentru un refuz nejustificat), după o plângere prealabilă. Se judecă după Legea nr. 554/2004.	12.5
Contestație	Cerere scrisă prin care ceri reexaminarea unei decizii cu care nu ești de acord. Termenul diferă: adulți 30 de zile calendaristice; orientare școlară 5 zile lucrătoare; certificatul copilului 30 de zile pentru plângerea prealabilă și apoi 6 luni pentru acțiunea la tribunal (Legea 554/2004, art. 7 și 11). Notează data primirii deciziei.	12.8
CPC (Comisia pentru Protecția Copilului)	Comisia din județ care decide încadrarea copilului în grad de handicap și eliberează certificatul. Hotărârea ei se aplică (este executorie) chiar dacă o contesti.	3.3, 3.4
Curatelă	Măsură prin care altcineva administrează bunurile unei persoane care nu o poate face singură din cauza bolii sau a unei infirmități; nu îi afectează capacitatea. Spre deosebire de consilierea judiciară (cel mult 3 ani) și de tutela specială (cel mult 5 ani), curatela nu are o durată maximă în Codul civil (art. 178-185; vezi capitolul 11).	11.7
DGASPC (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului)	Instituția județeană care evaluează copilul, întocmește planul de abilitare-reeabilitare și te îndrumă spre drepturi și servicii. În Harghita are sediul la Miercurea Ciuc (Str. Szék nr. 152, sediu temporar la ultima verificare pe dgaspchr.ro; vezi Anexa 3 și sună înainte să te deplasezi).	3.3, 2.9
Discriminare	Tratament mai rău aplicat cuiva din cauza dizabilității (sau a altui criteriu) fără motiv întemeiat. Este interzisă de OG nr. 137/2000.	3.7, 12.6
Dosarul copilului (dosarul-mamă)	Mapa în care păstrezi toate actele: medicale, juridice, școlare, banii, corespondența. Vezi și Anexa 5.	1.4, 9.7

Termen	Ce înseamnă, pe scurt	Capitol
Evaluare complexă	Evaluarea copilului de către o echipă (medic, psiholog, psihopedagog, asistent social) pentru a propune gradul de handicap și un plan de sprijin.	2.5, 3.4
Executoriu (titlu executoriu)	O decizie care se aplică imediat, chiar dacă o contești; sau o hotărâre pe baza căreia se poate începe executarea silită (de exemplu pentru taxe locale neplătite).	3.4, 4.8
Forma consolidată	Textul unei legi cu toate modificările puse la loc, pe legislatie.just.ro . Cu ea verifici ce spune legea azi.	3.1
Grad de handicap	Nivelul stabilit prin certificat: ușor, mediu, accentuat sau grav. Arată cât sprijin este nevoie, nu cât „valorează” copilul.	3.4
Hotărâre judecătorească	Decizia unei instanțe. Uneori e cerută ca dovadă a calității de reprezentant legal.	4, 11
Indemnizație de însoțitor	Suma pe care părintele sau reprezentantul legal al copilului cu grad grav o poate alege în loc de asistent personal. Se cere la DGASPC și are efect doar cu aprobarea scrisă a DGASPC. Indemnizația lunară este egală cu salariul net al asistentului personal de gradația 0 (art. 43 alin. (1) din Legea 448/2006) și se plătește de primăria de domiciliu; suma în lei este egală cu salariul net al asistentului: 2.574 lei net din 1 ianuarie 2025, înghețat în 2026 (vezi capitolul 4, secțiunea 4.4; confirmă pe decizia primăriei).	4.4
Indicator social de referință (ISR)	Valoare fixată de stat, folosită ca bază de calcul pentru unele prestații (de exemplu prestația lunară pentru copil). Valoarea o stabilește legea. În 2026 este de aproximativ 660 lei (660,2 lei în nota de fundamentare a Ministerului Muncii la OUG nr. 23/2026); confirmă valoarea la AJPIS.	4.2
Instanța de tutelă	Instanța care judecă dosarele despre ocrotirea persoanelor majore cu dizabilități intelectuale sau psihosociale. Până la organizarea unei instanțe de tutelă separate, atribuțiile ei sunt îndeplinite de instanțele, secțiile sau completurile specializate pentru minori și familie (art. 29 din Legea nr. 140/2022).	11.7
Interdicție judecătorească	Termen vechi: pierderea aproape totală a drepturilor. Curtea Constituțională a declarat-o neconstituțională (Decizia nr. 601 din 16 iulie 2020, publicată în Monitorul Oficial nr. 88 din 27 ianuarie 2021, privind art. 164 alin. (1) din Codul civil); Legea nr. 140/2022 a înlocuit-o cu măsuri pe trepte. Dacă îl vezi pe internet, textul e vechi.	11.6
Legea nr. 140/2022	Legea privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale (în vigoare din 18 august 2022).	11.6, 11.7
Legea nr. 272/2004	Legea privind protecția și promovarea drepturilor copilului.	3.2
Legea nr. 292/2011	Legea asistenței sociale: beneficii, servicii și rolul primăriei.	3.3
Legea nr. 360/2023	Legea sistemului public de pensii (pensia de urmaș, stagiul de cotizare). Forma actuală se verifică pe legislatie.just.ro .	4.5, 11.3
Legea nr. 448/2006	Legea principală pentru protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap (republicată, cu modificări).	3
Legea nr. 544/2001	Legea liberului acces la informațiile de interes public: te lasă să ceri unei autorități regulamente, criterii, proceduri.	12.11
Loc de muncă protejat	Loc de muncă într-o firmă obișnuită, adaptat nevoilor angajatului cu dizabilități. Legea (art. 5 pct. 22) îl definește ca spațiul aferent activității persoanei cu handicap, adaptat nevoilor ei, care include cel puțin locul de muncă, echipamentul, toaleta și căile de acces.	11.5

Termen	Ce înseamnă, pe scurt	Capitol
Mandat de ocrotire (mandat de protecție viitoare)	Contract la notar prin care o persoană cu capacitate deplină alege dinainte cine să o ajute dacă nu se va mai descurca. Îl faci doar pentru tine, nu „în locul” altcuiva.	11.7
Mediere	Discuție ghidată de un mediator neutru, ca părțile să ajungă la o înțelegere. Este facultativă (Legea nr. 192/2006).	12.12
Monitorul Oficial	Publicația în care apar legile, ordonanțele și hotărârile. O lege intră în vigoare după publicare, la data scrisă în text.	3.1
Notar public	Profesionist care autentifică acte (testament, mandat de ocrotire, numirea asistentului). Poate fi ales liber.	11.7, 11.8
Număr de înregistrare	Numărul pe care instituția îl pune pe cererea ta când o primește. Fără el nu ai dovada depunerii; cere-l mereu.	12.3
OG nr. 137/2000	Ordonanța privind prevenirea și sancționarea discriminării.	3.7, 12.6
OUG nr. 111/2010	Ordonanța de urgență privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copiilor.	4.5
OUG nr. 23/2026	Ordonanță de urgență din 2026 care a modificat procentele din ISR pentru prestația lunară a copilului cu handicap, prin modificarea art. 58 alin. (5) din Legea nr. 448/2006; potrivit presei, a fost publicată în Monitorul Oficial la 2 aprilie 2026.	4.2
Persoană cu handicap (termen legal)	Expresia din lege pentru persoana cu dizabilități. În manual spunem „persoană cu dizabilități”, dar păstrăm termenul legal când citezi legea.	3.1
Petiție	Cerere, sesizare sau reclamație scrisă adresată unei autorități. Răspunsul trebuie dat în 30 de zile de la înregistrare (art. 8 din OG nr. 27/2002), cu posibilă prelungire de cel mult 15 zile (art. 9).	12.2
Plan de abilitare-reabilitare	Planul de terapii și sprijin al copilului, propus în urma evaluării complexe. Uneori îl ceri pentru tichete sau decontări.	2.5, 5.4
Plângere prealabilă	Cerere către instituția care a luat decizia, făcută înainte de proces, ca ea să revină asupra deciziei. Verifică termenul în fiecare situație, în decizia primită.	12.5
Plasament	Măsură de protecție prin care un copil este crescut temporar de o altă persoană sau familie (rudă, asistent maternal), pe baza unei hotărâri.	3.3
Prestație lunară pentru copil	Suma lunară plătită familiei copilului cu certificat de handicap. Depinde de grad și se calculează ca procent din ISR: 83% pentru handicap grav, 60% pentru accentuat și 30% pentru mediu (art. 58 alin. (5) din Legea nr. 448/2006, modificat prin OUG nr. 23/2026). Cu ISR de 660 lei (rotunjit în favoarea beneficiarului), asta înseamnă aproximativ 548 lei, 397 lei și, respectiv, 199 lei pe lună, cu aplicare din drepturile lunii aprilie 2026. Confirmă suma la AJPIS.	4.2
Reevaluare (revizuire)	Verificarea periodică a gradului de handicap, la expirarea certificatului sau când se schimbă starea copilului. Legea cere minimum 30 de zile înainte de expirare; în manual recomandăm 60-90 de zile.	3.5
Reprezentant legal	Persoana care are dreptul de a acționa în numele copilului: părintele, tutorele sau altă persoană numită prin hotărâre.	3, 4

Termen	Ce înseamnă, pe scurt	Capitol
Respiro	Serviciu care preia temporar îngrijirea copilului sau a adultului, ca familia să se odihnească. Pagina „Servicii” a DGASPC Harghita și lista furnizorilor acreditați din noiembrie 2025 nu conțin un serviciu respiro pentru copii (vezi capitolul 8); întreabă la DGASPC dacă există soluții în afara listei.	8.5, 10.5
SEC (Serviciul de evaluare complexă a copilului)	Echipa din DGASPC care evaluează copilul și pregătește propunerea pentru CPC.	2.5, 3.3
SECPAH (Serviciul de evaluare complexă a persoanei adulte cu handicap)	Serviciul din DGASPC care evaluează adultul și pregătește dosarul pentru CEPAN.	11.3
SEPH	Prescurtare care apare uneori în discuții și pe unele site-uri pentru serviciul din DGASPC care evaluează adulții cu handicap. Nu apare în lege: art. 88 din Legea nr. 448/2006 vorbește despre „serviciul de evaluare complexă a persoanelor adulte cu handicap”, din cadrul DGASPC (în practică, SECPAH); pentru copii, SEC. Dacă auzi „SEPH”, întreabă ce serviciu se are în vedere.	3.3, 11.3
PIRIS (program individual de reabilitare și integrare socială)	Planul de sprijin al unui adult cu dizabilități, pe care îl întocmește echipa de evaluare a DGASPC împreună cu persoana. Legea (art. 5 pct. 25 și art. 89) îl definește ca documentul întocmit de comisia de evaluare a adulților, odată cu certificatul, în care sunt trecute activitățile și serviciile de care adultul are nevoie. Pentru copii, echivalentul este planul de abilitare-reabilitare.	11.3
Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități	Tratat internațional pe care România l-a ratificat prin Legea nr. 221/2010. Pornește de la ideea că dizabilitatea ține și de barierele din jur, iar persoana are aceleași drepturi ca oricine.	3.1
Hotărâre CPC	Actul prin care Comisia pentru Protecția Copilului stabilește gradul de handicap; pe baza lui se eliberează certificatul. Ceri o copie și o păstrezi în dosar.	3.4
Handicap grav / accentuat / mediu / ușor	Cele patru grade din lege. Gradul stabilește ce drepturi se deschid (de exemplu asistent personal sau indemnizație de însoțitor, la gradul grav). Nu spune cât „valorează” copilul.	3.4, 4.4
Locuință protejată	Casă obișnuită în care câțiva adulți cu dizabilități locuiesc cu sprijin din partea unor specialiști; alternativă la centrul mare. Existența ei în Harghita se verifică [DE VERIFICAT: dacă există locuințe protejate pentru adulți în Harghita, la DGASPC Harghita] .	11.10
Centru rezidențial	Serviciu în care persoana locuiește permanent și primește îngrijire. Pentru copii, regula este ca ei să crească în familie; întreabă ce alternative există.	11.10
Servicii comunitare	Servicii aproape de casă (centru de zi, îngrijire la domiciliu, consiliere), oferite de primărie, DGASPC sau ONG-uri.	10.5
Acreditare (furnizor de servicii sociale)	Recunoaștere oficială a unui furnizor de servicii sociale (ONG sau firmă). Cere-i dovada înainte să semnezi un contract. Ministerul Muncii publică pe mmuncii.gov.ro lista furnizorilor acreditați (în ultima versiune citită, din 10 octombrie 2026, apar și furnizori din Harghita); verifică acolo și numele furnizorului, și numărul deciziei de acreditare.	5.6, 10.5
Contract de servicii	Înțelegere scrisă cu un terapeut sau un centru: ce primești, cât costă, cum se anulează. Citește-l acasă, nu pe loc; nu plăți în avans sume mari.	1.5, 5.6
SPAS (Serviciul public de asistență socială)	Serviciul din primărie care face ancheta socială și te ajută cu dosarul. În comune mici, rolul poate fi preluat de un asistent social din aparatul primarului.	3.3

Termen	Ce înseamnă, pe scurt	Capitol
Tutelă (pentru minori)	Protecția unui copil rămas fără părinți sau cu părinți care nu își pot exercita drepturile.	3
Tutelă specială	Măsură de ocrotire a unei persoane majore cu deteriorare totală a discernământului; actele se fac prin tutore. Ultima soluție. Durata maximă 5 ani, până la 15 ani dacă deteriorarea e permanentă (art. 168 alin. (3) din Codul civil, modificat prin Legea nr. 140/2022). Încadrarea în muncă este interzisă.	11.5, 11.7
Tutore	Persoana numită de instanță să reprezinte o persoană aflată sub tutelă.	11.7
Unitate protejată autorizată	Firmă autorizată în care persoanele cu handicap formează o parte importantă din angajați (după lege, cel puțin 3 persoane cu handicap, cel puțin 30% din angajați, cu timp de lucru cumulativ de cel puțin 50%; art. 5 pct. 29 și art. 81 din Legea nr. 448/2006).	11.5

Partea 2. Termeni din educație

Termen	Ce înseamnă, pe scurt	Capitol
Adaptare curriculară	Schimbarea (reducerea, înlocuirea sau completarea) conținuturilor pentru elev, ca să poată învăța. Se face în scris, în PIP.	6.5
Adaptări la evaluări și examene	Condiții diferite la test: timp mai lung, subiecte cu litere mari, citirea subiectelor cu voce tare, interpret mimico-gestual. Se cer în scris, din timp.	6.7
Bursă socială / bursă școlară	Sumă pentru elevi din familii cu venit mic. Cererea se face la școală, în primele 25 de zile calendaristice de la începerea cursurilor (HG 732/2025, art. 13 alin. 2); cere la secretariat data exactă și condițiile.	6.9
Cameră-resursă	Spațiu din școală pentru suport educațional și psihopedagogic, prevăzut de Legea nr. 198/2023. Aplicarea a fost amânată: potrivit Legii nr. 141/2025 (art. XLIII), prevederile despre camerele-resursă (art. 67 alin. (8)) se aplică abia de la începutul anului școlar 2027-2028. Întreabă la școală ce sprijin există până atunci.	6.5
CES (cerințe educaționale speciale)	Nevoia unui copil de sprijin suplimentar în școală ca să poată învăța. În manual spunem și „nevoi specifice de sprijin”.	6.1
CJRAE (Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională)	Instituția județeană care evaluează elevul și eliberează certificatul de orientare școlară. Aici lucrează și profesori de sprijin Adresa: Str. Mihail Sadoveanu nr. 54, Miercurea Ciuc; tel. 0266 317 048 sau 0266 310 322 (vezi Anexa 3).	6.4
COSP (Comisia de orientare școlară și profesională)	Comisia din CJRAE care decide orientarea școlară. Denumirile pot varia; întreabă la CJRAE Harghita cum se numește comisia la voi.	6.4
Consilier școlar	Specialist din școală (psiholog sau psihopedagog) care sprijină elevii și face evaluări.	6.2, 6.4
Curriculum adaptat	Vezi „Adaptare curriculară”.	6.5
Educație incluzivă	Educația în care copilul cu dizabilități învață în școala de masă, alături de ceilalți, cu sprijin. Legea nr. 198/2023 garantează dreptul la educație incluzivă.	6.1
Educație timpurie	Perioada până la 6 ani: creșa (antepreșcolar) și grădinița (preșcolar).	6.2

Termen	Ce înseamnă, pe scurt	Capitol
Facilitator	Persoană care stă lângă copil la ore, ca să-l sprijine. Poate fi părintele, asistentul personal sau o persoană cu care copilul are atașament. Cere școlii procedura din regulament. Legea nr. 198/2023 (art. 69 alin. (6)) îl menționează printre serviciile de sprijin, iar ordinul comun din 2016 prevede procedura în regulamentul școlii, dar nici legea, nici ordinul nu spun clar cine îl plătește; întreabă școala și CJRAE cum se aplică la voi.	6.5
Fișa psihopedagogică	Document întocmit de școală sau CJRAE, cerut în dosarul de orientare.	6.4
Fișa de evaluare psihologică	Document al psihologului, cerut în dosar; valabilitate scurtă (cel mult 3 luni, art. 34 alin. (5) din ordinul comun nr. 1985/1305/5805/2016).	3.4, 6.4
Grupă / clasă specială	Grupă sau clasă mică pentru copii cu CES, în aceeași clădire cu școala de masă.	6.3
ISJ (Inspectoratul Școlar Județean)	Instituția care conduce școlile din județ și la care poți face sesizări. Are și comisie de contestații pentru orientarea școlară.	6.10, 12.8
Orientare / reorientare școlară	Decizia privind forma de școlarizare (masă, specială, la domiciliu). Procesul pornește de la cererea ta, legea cere consultarea ta, iar decizia poate fi contestată; orientarea se poate schimba.	6.3, 6.4
Ordinul comun 1985/1305/5805/2016	Actul care stabilește cum se face evaluarea, orientarea școlară și profesională a copiilor cu CES. Verifică pe edu.ro dacă a fost modificat.	6.4
PEP (plan educațional personalizat)	Plan pentru elevi cu tulburări specifice de învățare. Legea nouă (nr. 198/2023, art. 69 alin. (13)) folosește același nume pentru planul întocmit de comisia din cadrul centrului județean de resurse și asistență educațională, care face parte din portofoliul elevului; modelul se aprobă prin ordin al ministrului educației [DE VERIFICAT: dacă ordinul cu modelul PEP a fost publicat; cere modelul în vigoare la CJRAE Harghita] .	6.4, 6.5
PSP (plan de servicii personalizat)	Denumire folosită uneori pentru planul de servicii al copilului. Actele școlare citate în manual folosesc „PSI” (plan de servicii individualizat); vezi PSI. Dacă școala copilului tău folosește denumirea PSP, întreabă la școală sau la CJRAE dacă este același document cu PSI.	6.5
PIP (plan de intervenție personalizat)	Planul concret de lucru al școlii cu elevul: obiective, adaptări, evaluare. Cere o copie în scris, cu număr de înregistrare.	6.5
Profesor itinerant și de sprijin	Cadru didactic specializat care lucrează cu elevul cu CES din școala de masă. Din 1 septembrie 2025 posturile aparțin CJRAE (Ordinul ministrului educației nr. 3.215/2025). Întreabă în scris câte ore pe săptămână are copilul.	6.5
PSI (plan de servicii individualizat)	Documentul care spune ce servicii primește copilul în școală (sprijin, terapii, logopedie, transport). Se întocmește după certificatul de orientare și este valabil cât certificatul.	6.5
Responsabil de caz	Persoana numită de directorul școlii să coordoneze sprijinul copilului după certificat; el elaborează proiectul de PSI împreună cu familia.	6.5
SEOSP (Serviciul de evaluare și orientare școlară și profesională)	Serviciul din CJRAE care face evaluarea elevului; decizia o ia COSP. Denumirile pot varia; întreabă la CJRAE Harghita cum se numește serviciul la voi.	6.4
Școală specială	Școală pentru elevi cu CES, cu personal de specialitate. Se intră pe baza certificatului de orientare.	6.3

Termen	Ce înseamnă, pe scurt	Capitol
Școlarizare la domiciliu / școala din spital	Forme legale de școlarizare pentru copii care nu se pot deplasa temporar sau sunt internați. Se cer prin cerere, pe perioadă determinată.	6.9
Tulburări specifice de învățare	Dislexie (citire), disgrafie (scriere), discalculie (calcul). Legea nr. 198/2023 (art. 68 alin. (5)) spune că metodologia de sprijin pentru acești elevi se aprobă prin ordin al ministrului educației [DE VERIFICAT: ce ordin este în vigoare pentru tulburările specifice de învățare; întreabă la CJRAE Harghita sau la ISJ Harghita] .	6.4
Tulburare de limbaj	Dificultate de a vorbi sau a înțelege limbajul; se lucrează cu logopedul.	2.4, 5.5

Partea 3. Termeni medicali, terapii și dezvoltare

Aici găsești explicații generale. Nu sunt sfaturi medicale și nu stabilesc diagnostice. Pentru copilul tău, întreabă medicul.

Termen	Ce înseamnă, pe scurt	Capitol
A5 (certificat medical tip A5)	Certificat medical cerut în dosarul de dizabilitate. Îl pot elibera medici din unități abilitate de DSP; întreabă la medicul de familie sau la DSP care sunt. Este gratuit pentru copiii cu dizabilități (art. 29 alin. (1) din ordinul comun din 2016) și valabil între 3 luni și 4 ani, cât stabilește medicul.	2.5, 6.4
ABA (analiza comportamentală aplicată)	Abordare în care se observă ce se întâmplă înainte și după un comportament și se întărește ce se dorește. Dovezile diferă după metodă și intensitate; nu promite vindecare.	5.5
ADHD (tulburare de deficit de atenție și hiperactivitate)	Dificultăți persistente de atenție și de control al impulsurilor, uneori cu hiperactivitate. Diagnosticul îl pune un specialist.	2.4
Apgar	Nota de stare a nou-născutului, dată imediat după naștere. Apare în foaia de externare.	2.1
Artterapie	Desen, muzică sau mișcare cu scop terapeutic. Se consideră terapie complementară.	5.5
Audiolog / ORL	Medicul care evaluează auzul. ORL = otorinolaringolog (urechi, nas, gât).	2.1
Autism / TSA (tulburare din spectrul autist)	Diferențe în comunicare, interacțiune socială și reacții la senzații; foarte variate de la o persoană la alta. Spunem „persoană cu autism”.	2.4
Bilet de trimitere	Document de la medicul de familie care trimite la medicul specialist.	2.3
Boli rare	Afecțiuni cu frecvență mică în populație, de multe ori genetice. Există centre de expertiză și rețele europene.	2.8
CAA (comunicare alternativă și augmentativă)	Folosirea imaginilor, gesturilor, panourilor sau aplicațiilor pentru comunicare, în plus față de vorbire sau în locul ei.	5.5
CAS (Casa de Asigurări de Sănătate)	Instituția care decontează serviciile medicale din asigurările de sănătate. Prin ea afli ce se decontează copilului tău.	5.3

Termen	Ce înseamnă, pe scurt	Capitol
CNAS (Casa Națională de Asigurări de Sănătate)	Instituția națională care administrează asigurările de sănătate și programele naționale.	5.3
CIF (Clasificarea Internațională a Funcționării, Dizabilității și Sănătății)	Sistem al Organizației Mondiale a Sănătății prin care se descrie cât de bine face o persoană lucrurile de zi cu zi, nu doar diagnosticul. Pentru copii: CIF-CT.	2.5
Dezvoltare tipică	Dezvoltarea așteptată la o anumită vârstă, descrisă prin repere. Folosim expresia în loc de „normal”.	2.2
Disfagie	Dificultate la înghițit. Poate apărea la copii cu probleme neurologice. Cere evaluarea deglutiției.	7.1
Dizabilitate intelectuală	Dificultăți mai mari decât la majoritatea în a învăța și a înțelege, începute în copilărie. Nu folosim cuvinte învechite.	2.4
Dizabilitate senzorială	Dizabilitate de văz sau de auz.	2.4
Dispozitive medicale	Aparate care ajută persoana să funcționeze mai bine: scaun cu rotile, aparat auditiv, ochelari, orteze.	7.7
DSP (Direcția de Sănătate Publică)	Instituția județeană de sănătate publică; te poate îndruma spre unitățile medicale (de exemplu cele care eliberează A5).	2.3
Epilepsie	Afecțiune neurologică în care apar crize repetate. Neuropediatrul poate da un plan scris pentru crize.	7.5
Evaluarea deglutiției	Examen care arată dacă și cum înghite copilul în siguranță. Cere-o dacă tușește sau se îneacă la masă.	7.1
Fișa de urgență	Foaie scurtă cu diagnostice, medicație, alergii și contacte, pe care o ai la tine: „cartea de vizită medicală” a copilului.	7.10
Fișa medicală sintetică	Document de la medicul de familie, cerut în dosarul de orientare școlară; după ordin, valabil un an și gratuit (art. 27 din ordinul comun nr. 1985/1305/5805/2016).	6.4
Integrare senzorială	Terapie cu activități care ajustează reacția copilului la senzații. Dovezile sunt considerate limitate.	5.5
Intervenție timpurie	Sprijin pentru copiii mici (de obicei de la naștere până la 6 ani) cu întârzieri sau dizabilități. În România nu există un serviciu unic.	5.1
Kinetoterapie	Terapie prin mișcare: exerciții pentru echilibru, forță, mers. Face parte din recuperarea medicală (MFR).	5.5
Logopedie	Terapia vorbirii, a limbajului și, uneori, a înghițirii. Lucrezi cu un logoped.	5.5
MFR (medicină fizică și de reabilitare)	Specialitate medicală care coordonează recuperarea motorie, inclusiv kinetoterapia decontată.	5.3
Medic de familie	Primul medic la care mergi: îți dă trimiteri, scrisori medicale și documente pentru dosar.	2.3
Neuropediatru	Medic specialist în boli ale sistemului nervos la copii.	2.3
Orteze și proteze	Dispozitive care sprijină sau înlocuiesc o parte a corpului (de exemplu orteza pentru picior).	7.7

Termen	Ce înseamnă, pe scurt	Capitol
Paralizie cerebrală	Grup de afecțiuni care afectează mișcarea și postura, apărute în dezvoltarea timpurie a creierului. Persoana „are paralizie cerebrală”.	2.4
Portage	Model în care un specialist învață părintele să lucreze cu copilul acasă. Nu am confirmat dacă există ca serviciu în România [DE VERIFICAT: dacă Portage există ca serviciu în România, la DGASPC sau ONG-uri de intervenție timpurie] .	5.5
Psihiatru pediatru	Medic specialist în sănătatea mintală a copiilor.	2.3
Psiholog	Specialist care face evaluări și consiliere psihologică. Cere-i dovada autorizării de liberă practică și verific-o la Colegiul Psihologilor din România.	5.6, 8.4
Psihoterapie	Discuții și tehnici cu un psiholog sau psihoterapeut autorizat, pentru emoții, comportament, stres.	5.5, 8.4
Screening de dezvoltare	Evaluare cu întrebări și observare, care arată dacă dezvoltarea urmează re-perele. Nu pune diagnostic.	2.2
Scrisoare medicală	Document de la medicul specialist cu concluziile consultului și recomandările. Cere-o în scris.	1.3
Sindrom Down	Condiție genetică (un cromozom 21 în plus) care poate influența dezvoltarea. Spunem „persoană cu sindrom Down”.	2.4
Telefonul Copilului 116 111	Linie de ascultare și orientare, gestionată de o organizație neguvernamentală. Nu este linie de urgență; program luni-vineri 10:00–20:00, apel gratuit din rețelele Telekom, Vodafone și Orange (telefonulcopilului.ro, octombrie 2026).	12.9
Terapie complementară	Activitate folosită în plus față de terapiile de bază (de exemplu hipoterapia). Poate fi plăcută, dar dovezile sunt limitate.	5.5
Terapie ocupațională (ergoterapie)	Învățarea abilităților zilnice: îmbrăcat, mâncat, joacă, scris.	5.5
Test auditiv la naștere (otoemisiuni acustice)	Test rapid și nedureros făcut în maternitate. „REFER” înseamnă doar că testul se repetă.	2.1
Tichete de terapie	Prevăzute de art. 11 ¹ din Legea nr. 448/2006: 12 pe an pentru gradul grav, 6 pentru accentuat, la recomandarea medicului; valoarea se stabilește prin hotărâre de Guvern, iar costul se suportă din FNUASS. Legea spune că modelul și valoarea tichetelor se stabilesc prin hotărâre de Guvern [DE VERIFICAT: dacă hotărârea a fost publicată și tichetele se dau efectiv; întreabă la CAS Harghita și la DGASPC Harghita] .	5.4
112	Numărul unic pentru urgențe medicale, de poliție și de pompieri. Ce spui când suni, vezi capitolul 7.	7.11
119	Număr unic național pentru sesizarea abuzului, neglijării și exploatării copiilor; îl poate suna orice persoană, iar unitățile de învățământ îl folosesc pentru violența asupra copilului (conform capitolului 6). Este gratuit, din orice rețea fixă sau mobilă, și funcționează non-stop (24 de ore din 24), conform comunicatului din ianuarie 2022 când a început serviciul; apelurile sunt preluate de consilierii ai DGASPC. Nu e același lucru cu 116 111, Telefonul Copilului, care răspunde de luni până vineri, între 10:00 și 20:00.	6.8, 10.10, 12.9

Partea 4. Termeni despre familie, ocrotire și viața de adult

Termen	Ce înseamnă, pe scurt	Capitol
Asistent la notar (măsură de sprijin, Legea 140/2022)	Persoană de încredere numită de notar, la cererea tânărului, ca să-l ajute să înțeleagă și să se facă înțeles. Tânărul păstrează capacitatea deplină. Numire pe cel mult 2 ani, reînnoibilă (art. 1 alin. (1) din Legea nr. 140/2022 și art. 138 [^] 3 din Legea notarilor publici).	11.7
Burnout (epuizare parentală)	Epuizare fizică și emoțională din cauza îngrijirii de lungă durată. Nu este slăbiciune. Cere ajutor.	8.3
Doliul pentru „copilul imaginat”	Tristețea firească pentru viitorul pe care ți-l închipuiai. Poate exista alături de iubirea pentru copilul real.	8.1
Educație pentru siguranță personală	Învățarea copilului să-și recunoască limitele corpului și să ceară ajutor. Face parte din protecția împotriva abuzului.	10.10
Fiducie	Contract prin care bunuri sunt administrate de o persoană în folosul altcuiva (de exemplu al copilului cu dizabilități), dacă părintele nu mai poate; discută cu un notar.	11.8
Majorat	Vârsta de 18 ani. De atunci tânărul are capacitate de exercițiu deplină, dacă instanța nu a dispus altceva. Părinții nu mai sunt reprezentanții lui legali automat.	11.2
Pensia de urmaș	Sumă plătită copilului după decesul unui părinte, în anumite condiții (Legea nr. 360/2023). Confirmă condițiile și suma la Casa Teritorială de Pensii Harghita.	4.7, 11.3
Persoană de încredere	Cineva ales de tânăr sau de familie să-l sprijine în decizii. Poate deveni asistent sau ocrotitor, dacă e cazul.	11.7
Planul de viitor („după noi”)	Documente și discuții prin care stabilești cine are grijă de copil când părinții nu mai pot. Include bani, locuire, persoane de încredere.	11.9
Plan de urgență (fișa de la ușă)	Foaie cu informații esențiale despre copil, lăsată la vedere pentru intervenții rapide.	9.12
Program vizual / rutină vizuală	Imagini sau pictograme care arată copilului ce urmează în zi. Ajută la predictibilitate.	9.6
Sprijin informal	Ajutor de la familie și prieteni, fără acte. Este prima treaptă, înainte de orice măsură formală.	11.6
Stagiu de cotizare	Perioada în care se plătesc contribuții pentru pensie. Concediul de creștere a copilului se numără ca perioadă asimilată: art. 14 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 360/2023 vorbește despre concediul pentru creșterea copilului de până la 2 ani sau, în cazul copilului cu handicap, de până la 3 ani, respectiv 7 ani (se valorifică doar dacă nu se suprapune cu perioade în care ai plătit contribuții).	4.5
Testament	Act prin care decizi cine primește bunurile tale. Se poate face la notar. Pentru copil cu dizabilități cere sfatul unui jurist.	11.8
Tranziție spre viața adultă	Perioada (în jur de 14-18 ani și după) în care pregătești școala, munca, locuirea și deciziile pentru viața adultă.	11
Voluntar	Persoană care ajută fără plată. Poate fi o resursă pentru familii prin ONG-uri.	10.5

Indexul abrevierilor

Abrevierea	Forma completă	Vezi
A5	certificat medical tip A5	Partea 3
ABA	analiza comportamentală aplicată	Partea 3
ADHD	tulburare de deficit de atenție și hiperactivitate	Partea 3
AJOFM	Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă	Partea 1
AJPIS	Agenția Județeană pentru Plăți și Inspecție Socială	Partea 1
ANPDCA	Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adoptie	Partea 1
ANPPDP	Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități	Partea 1
CAA	comunicare alternativă și augmentativă	Partea 3
CEPAH	Comisia de evaluare a persoanelor adulte cu handicap	Partea 1
CES	cerințe educaționale speciale	Partea 2
CIF	Clasificarea Internațională a Funcționării, Dizabilității și Sănătății	Partea 3
CAS	Casa de Asigurări de Sănătate	Partea 3
CJRAE	Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională	Partea 2
CNAS	Casa Națională de Asigurări de Sănătate	Partea 3
CNCD	Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării	Partea 1
COSP	Comisia de orientare școlară și profesională	Partea 2
CPC	Comisia pentru Protecția Copilului	Partea 1
DGASPC	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului	Partea 1
DSP	Direcția de Sănătate Publică	Partea 3
ISJ	Inspectoratul Școlar Județean	Partea 2
ISR	indicator social de referință	Partea 1
MFR	medicină fizică și de reabilitare	Partea 3
OG / OUG	Ordonanță a Guvernului / Ordonanță de urgență a Guvernului	Partea 1
ONG	organizație neguvernamentală	Partea 4 (voluntar)
ORL	otorinolaringolog	Partea 3
PEP	plan educațional personalizat	Partea 2
PIP	plan de intervenție personalizat	Partea 2
PIRIS	program individual de reabilitare și integrare socială	Partea 1
PSI	plan de servicii individualizat	Partea 2

Abrevierea	Forma completă	Vezi
PSP	plan de servicii personalizat (vezi PSI)	Partea 2
SEC	Serviciul de evaluare complexă a copilului	Partea 1
SECPAH	Serviciul de evaluare complexă a persoanei adulte cu handicap	Partea 1
SEOSP	Serviciul de evaluare și orientare școlară și profesională	Partea 2
SEPH	folosit neoficial pentru serviciul de evaluare a adulților (în lege: serviciul de evaluare complexă a persoanelor adulte cu handicap, art. 88 din Legea nr. 448/2006)	Partea 1
SPAS	Serviciul public de asistență socială	Partea 1
TSA	tulburare din spectrul autist	Partea 3

SEOSP este serviciul din CJRAE care face evaluarea; COSP este comisia care decide orientarea (ordinul comun din 2016, cap. 6.4). Denumirile pot varia de la un județ la altul; întreabă la CJRAE Harghita cum se numesc la voi.

Termeni-cheie în limba maghiară

În Harghita poți cere informații și servicii în limba maghiară acolo unde dreptul se aplică (vezi cap. 3.3 și 6.1). Termenii de mai jos sunt cei folosiți în capitolele manualului.

Tabelul trebuie citit de un cititor nativ de maghiară înainte de tipar [DE VERIFICAT: întregul tabel, de un cititor nativ] .

Română	Maghiară
grad de handicap	fogyatékosági fokozat
asistent social	szociális munkás
certificat de orientare școlară	iskolai orientációs bizonyítvány
profesor de sprijin	támogató tanár
intervenție timpurie	korai fejlesztés
logopedie	logopédia
kinetoterapie	gyógytorna
integrare senzorială	szenzoros integráció
comunicare alternativă și augmentativă (CAA)	augmentatív és alternatív kommunikáció (AAK)

Cum se citește un document oficial: 5 întrebări rapide

- ☐ Ce instituție a emis documentul și cine îl semnează?
- ☐ Ce decizie conține și pentru ce perioadă este valabilă?
- ☐ Ce termen am ca să contest sau să fac următorul pas? (Notează-l în calendar.)
- ☐ Ce acte mi se mai cer și unde le depun?

Cine îmi poate explica ce înseamnă, în cuvinte simple (asistent social de la DGASPC, APCDT, jurist)?

CONTACT

Contactele DGASPC Harghita, CJRAE, DSP, CAS și APCDT sunt în Anexa 3, cu data verificării. Dacă un contact lipsește sau e marcat ca „de verificat”, confirmă-l pe site-ul oficial înainte să te deplasezi.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Glosarul rezumă capitolele 1-12 ale manualului, care citează actele de mai jos. Nu am citat articole decât acolo unde capitolele le-au verificat; în rest se citează actul întreg.

- Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap – legislație.just.ro – capitolele 3, 4, 11 – accesat 20.10.2026
- Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului – legislație.just.ro – capitolul 3
- Legea nr. 140/2022 privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale – legislație.just.ro – capitolul 11
- Legea nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar; Ordinul comun nr. 1985/1305/5805/2016 – capitolul 6
- OUG nr. 111/2010; OUG nr. 7/2026; OUG nr. 23/2026; Legea nr. 61/1993; Legea nr. 360/2023; Legea nr. 292/2011 – capitolele 3, 4
- Legea nr. 554/2004; Legea nr. 192/2006; Legea nr. 544/2001; OG nr. 137/2000; OG nr. 27/2002 – capitolul 12
- Rolul SECPAH (art. 88 din Legea nr. 448/2006) și al CEPAH (art. 85) pentru adulți – rezumate din căutare web pe legislație și pe pagini de comisii județene – confirmat pe textul consolidat al Legii nr. 448/2006 (art. 5, 65, 85, 88, 89), legislație.just.ro/Public/DetaliiDocument/77815 – 22.10.2026
- Legea nr. 140/2022 (art. 29 și modificările Codului civil, art. 168; art. 1 alin. (1)) – text consolidat pe legislație.just.ro/Public/DetaliiDocumentA-fis/255575 – citit 22.10.2026
- Decizia Curții Constituționale nr. 601 din 16 iulie 2020 (Monitorul Oficial nr. 88 din 27.01.2021) – confirmată prin documente ale Senatului și repertoriul Curții de Apel Iași; textul deciziei nu a fost citit integral
- OUG nr. 23/2026 (art. 58 alin. (5) din Legea nr. 448/2006: 83%, 60%, 30% din ISR) – textul consolidat de pe legislație.just.ro (art. 58 alin. (5)), nota de fundamentare a Ministerului Muncii (ces.ro) și raportarea ANPIS din 29.09.2026; OUG 23/2026 publicată în Monitorul Oficial nr. 268 din 2 aprilie 2026 (capitolul 4)
- Termenul de 1 an la CNCD (art. 20 alin. (1) din OG nr. 137/2000) – hotărâri ale CNCD, cncd.ro, 22.10.2026
- CIF-CT, Organizația Mondială a Sănătății – capitolul 2
- Legea nr. 221/2010 pentru ratificarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități – legislație.just.ro – confirmată prin căutare web 20.10.2026; textul nu a fost citit integral
- Planul de servicii individualizat (PSI), conform ordinului comun din 2016 – ghiduri ale CJRAE și informări ale Ministerului Educației – confirmat pe textul ordinului comun nr. 1985/1305/5805/2016 („planul de servicii individualizat”) – 22.10.2026

ANEXA

5

Checklisturi pentru tipărit

ÎN ACEST MATERIAL

A5.1 Dosarul-mamă

A5.2 Casa sigură: lista de verificare

A5.3 Trusa de urgență

A5.4 Fișa medicală de urgență (model)

A5.5 Rucsacul pentru spital

A5.6 Planul săptămânal: model

A5.7 Întrebări de pus fiecărui specialist

Cum folosești această anexă

Aceste pagini sunt făcute să fie **tipărite și bifate**. Nu trebuie să le faci pe toate odată. Alege o singură listă, începe cu ea, apoi treci la următoarea.

Ordinea recomandată, dacă nu știi de unde să începi:

1. **Fișa medicală de urgență** (secțiunea A5.4): durează o oră împreună cu medicul și poate conta cel mai mult.
2. **Dosarul-mamă** (A5.1): actele într-un singur loc.
3. **Casa sigură** (A5.2): un singur pas pe săptămână.
4. **Rucsacul pentru spital** (A5.5) și **trusa de urgență** (A5.3).
5. **Planul săptămânal** (A5.6) și **întrebările pentru specialiști** (A5.7), când ai putere.

IMPORTANT Această anexă nu înlocuiește sfatul medicului. Nu găsești aici doze, medicamente sau tehnici de îngrijire pentru un copil anume. Tot ce ține de medicație, alergii și manevrare se completează **împreună cu medicul copilului**. Legile, actele cerute și contactele se schimbă. Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la DGASPC (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului) / la ANPDPD (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități) înainte să depui un dosar.

Despre mențiunea „De verificat”. Unde nu am putut confirma o informație pe o sursă oficială, am scris asta vizibil. Nu l-am ascuns. Sunt cazuri în care ți se cere să întrebi la instituție. Este mai bine așa decât să te bazezi pe o cifră greșită.

Despre cuvinte. Legea încă folosește cuvântul „handicap”. În manual spunem „dizabilitate”, dar păstrăm termenul oficial când este numele unui document (de exemplu „certificat de încadrare în grad de handicap”).

A5.1 Dosarul-mamă

Ce este și de ce îl ai?

Dosarul-mamă este locul unde ții **toate actele copilului**, într-o ordine pe care o înțelegi tu și o poate înțelege oricine te ajută (partenerul, bunica, un asistent social). Când ți se cere „încă un act”, îl scoți în câteva minute. Nu este obligatoriu prin lege. Este o unealtă. Vezi și capitolul 1 (secțiunea 1.4), capitolul 2 (secțiunea 2.6) și capitolul 9 (secțiunea 9.7).

Cum arată dosarul

- Un **biblioraft** sau un clasor cu folii, cu **separatoare** colorate sau numerotate, cu aceleași titluri ca în tabelul de mai jos.
- O **mapă „de drum”**, subțire, cu **doar copii** ale actelor cele mai cerute. Ea pleacă cu tine la ghișee, la medic și la școală.
- O **copie digitală** (poze sau scanări) pe telefon și într-un al doilea loc (stick sau cloud), protejate cu parolă.

Tabelul dosarului (bifează ce ai)

Sub fiecare grupă ai o coloană „Unde e originalul” și una „Unde sunt copiile”. Completează-le o dată, cu pixul, și vei ști mereu.

✓	Separator 1: IDENTITATE	Original	Copii (mapă / telefon / altcineva)
☐	Certificatul de naștere al copilului	acasă, în dosar	mapa de drum, telefon
☐	Cărțile de identitate (buletinele) ale părinților sau ale reprezentantului legal	la tine	mapa de drum, telefon
☐	Certificatul de căsătorie sau hotărârea de divorț, dacă e cazul	acasă	telefon
☐	Hotărâre de tutelă, plasament, încredințare sau procură, dacă e cazul (dovada că poți reprezenta copilul)	acasă	mapa de drum, telefon
☐	Cardul de sănătate al copilului sau adeverința de asigurat, după caz (întreabă la cabinet ce document se cere pentru copii)	la tine	telefon

✓	Separator 2: MEDICAL	Original	Copii
☐	Scrisori medicale, bilete de externare, epicrize (rezumatul unei internări), în ordine cronologică	acasă	telefon
☐	Rezultate de analize și investigații (RMN, EEG, audiogramă și altele)	acasă	telefon
☐	Fișa medicală sintetică de la medicul de familie (rezumatul stării de sănătate, folosit și pentru dosarul de dizabilitate)	acasă	telefon
☐	Carnetul de vaccinări sau istoricul vaccinărilor	acasă	telefon
☐	Lista medicației actuale, completată de medic , cu data actualizării	la vedere (frigider, ușă)	telefon
☐	Lista medicilor și terapeuților (nume, specialitate, telefon, loc)	acasă	mapa de drum
☐	Caietul de observații: data, ce s-a întâmplat, ce ai întrebat, ce ți s-a răspuns	acasă	-

✓	Separator 3: EVALUĂRI ȘI DIZABILITATE	Original	Copii
☐	Certificatul medical „tip A5” (nume de formular; nu are legătură cu această anexă), dacă a fost emis (actul medical cerut pentru dosarul de evaluare complexă)	acasă	telefon
☐	Evaluări psihologice și de dezvoltare	acasă	telefon
☐	Ancheta socială de la primărie	acasă	telefon
☐	Certificatul de încadrare în grad de handicap (documentul oficial care spune ce grad de dizabilitate are copilul) și anexele lui	acasă	mapa de drum, telefon
☐	Planul de abilitare-reabilitare și deciziile DGASPC	acasă	telefon
☐	Legitimații și carduri (de transport, de parcare), dacă există	la tine	telefon

✓	Separator 4: EDUCAȚIE	Original	Copii
☐	Certificatul de orientare școlară (eliberat de CJRAE)	acasă	telefon
☐	Planul de intervenție personalizat sau planul educațional	acasă	telefon
☐	Adeverințe de la grădiniță sau școală, fișa psihopedagogică	acasă	telefon

✓	Separator 5: BANI ȘI BENEFICII	Original	Copii
☐	Deciziile pentru prestații (alocații, indemnizații, alte sume)	acasă	telefon
☐	Opțiunea asistent personal sau indemnizație, dacă ai făcut-o	acasă	telefon
☐	Cereri la primărie (de exemplu reducerea impozitului local), cu număr de înregistrare	acasă	telefon
☐	Contracte de terapie sau de servicii, facturi, chitanțe (utile pentru deduceri sau decontări, după caz)	acasă	telefon

✓	Separator 6: ECHIPAMENTE ȘI DISPOZITIVE	Original	Copii
☐	Recomandările medicale pentru dispozitive (scaun, orteze, ochelari, aparat auditiv și altele)	acasă	telefon
☐	Rețete, decizii ale casei de asigurări (CAS), garanții	acasă	telefon
☐	Documente despre vouchere sau programe pentru tehnologii asistive, dacă ai depus	acasă	telefon

✓	Separator 7: CERERI DEPUSE ȘI CORESPONDENȚĂ	Original	Copii
☐	Copiile cererilor tale cu ștampila de primire sau numărul de înregistrare	acasă	telefon
☐	Răspunsurile primite (refuzuri, decizii, adrese)	acasă	telefon
☐	Contestații depuse, cu dovada depunerii	acasă	telefon
☐	Notițe de la telefoanele importante (data, ora, cu cine ai vorbit)	acasă	-

✓	Separator 8: URGENTĂ	Original	Copii
☐	Fișa medicală de urgență (secțiunea A5.4)	la vedere, lângă ușă	geanta copilului, telefon (poză), școală / terapeut
☐	Lista de contacte (părinți, medic, persoană de încredere)	lângă ușă	geanta copilului, telefon

Unde ții copiile? Un tabel pe care îl completezi o dată

Copia	Unde o ții	Cine știe unde e
Dosarul-mamă (originale)	-----	-----
Mapa de drum (copii)	-----	-----
Copie digitală 1 (telefon)	-----	-----
Copie digitală 2 (stick / cloud, cu parolă)	-----	-----
Fișa de urgență (la ușă)	-----	-----
Fișa de urgență (la școală / terapeut / bunici)	-----	-----

Reguli simple pentru dosar

- **Nu da niciodată originalele** fără să ai o copie. Pe drum ia copii. Dacă ghișeul cere originalul pentru confruntare, ia-l și cere să ți-l întoarcă pe loc.
- **Cere număr de înregistrare** la fiecare depunere. Dacă nu ți se dă, depune cererea împreună cu o copie pe care o ștampilează ei. Procedurile pot dura săptămâni; dovada depunerii te apără dacă un act se pierde.
- **Nu pune CNP-ul copilului** (codul numeric personal) în poze trimise pe mesagerie, decât dacă ți se cere. Trimite doar ce e necesar.
- **Nu ține totul într-un singur loc fizic.** Dacă pierzi dosarul, copia digitală te salvează. Unde păstrezi copiiile digitale, protejează-le cu o parolă pe care o știi tu și o persoană de încredere.
- **Numește fișierele** la fel: AAAA-LL-ZZ_tip-act_prenume-copil (de exemplu 2026-03-14_epicriza_Tudor).
- **Verifică acte la fiecare 6 luni:** ce a expirat, ce s-a schimbat, ce lipsește.

Calendarul de termene (pune-l pe frigider și în telefon)

Unele acte au valabilitate scurtă, iar termenele diferă. Nu ghici: întreabă la DGASPC lista actuală. Mai jos sunt doar rubricile de completat.

Ce expiră sau trebuie reînnoit	Data emiterii	Data expirării	Memento (cu 2-3 luni înainte)
Certificatul de încadrare în grad de handicap (copil: între 6 luni și 2 ani, art. 86 ¹ din Legea 448/2006)	-----	-----	-----
Evaluarea psihologică pentru dosar (valabilă cel mult 3 luni)	-----	-----	-----
Ancheta socială (valabilă între 3 și 6 luni, cât stabilește cine o întocmește)	-----	-----	-----

Ce expiră sau trebuie reînnoit	Data emiterii	Data expirării	Memento (cu 2-3 luni înainte)
Certificatul medical A5 (valabil între 3 luni și 4 ani, stabilit de medic)	-----	-----	-----
Recomandarea pentru echipamente sau vouchere (întrebă la casa de asigurări CAS Harghita sau la programul respectiv dacă recomandarea mai e valabilă și până când)	-----	-----	-----
Cererea la primărie pentru reducerea impozitului local (confirmă termenul din anul acesta la direcția de taxe și impozite a primăriei)	-----	-----	-----
Reevaluarea copilului (când ți se comunică)	-----	-----	-----
Alt act: -----	-----	-----	-----

IMPORTANT Dacă se schimbă ceva important (te muți, se schimbă situația familiei, intervine altceva pe care legea îl cere comunicat), anunță DGASPC **în scris**. Legea 448/2006 prevede 48 de ore de la luarea la cunoștință (art. 59 alin. (1) lit. h pentru adult; art. 60 lit. f pentru persoana care îngrijește copilul; vezi capitolul 3, secțiunea 3.6). Nu aștepta; trimite comunicarea imediat și păstrează dovada. Valabil la 22 octombrie 2026. Verifică la DGASPC / la ANPDPD.

SFAT Dacă nu ai putere să le faci pe toate, fă doar **separatorul 8** (urgenta) și **separatorul 2** (medical). Restul se poate adăuga în luni.

A5.2 Casa sigură: lista de verificare

Cum o folosești?

Parcurge casa **cu ochii copilului**: ce poate atinge, deschide, urca, înghiți, ce îl sperie sau îl încurcă. Bifează ce ai deja. La ce nu e bifat, alege **un singur lucru pe săptămână**. Nu e nevoie de renovări. Multe măsuri costă puțin. Pentru explicații vezi capitolul 9 (secțiunile 9.4, 9.5 și 9.12).

Cere întâi părerea terapeutului sau a medicului de recuperare pentru ce ține de echipamente sau de mobilitate. Siguranța unui copil care folosește un scaun cu roțile, orteze sau alte dispozitive se stabilește cu specialistul.

Legea nu stabilește cum trebuie să arate locuința ta privată. Lista de mai jos se sprijină pe bune practici de siguranță și pe experiența familiilor, nu pe o normă. Acolo unde e vorba de reguli oficiale (ISU, detectoare, evacuare) și nu le-am putut confirma, am scris asta la fața locului.

1. Plecarea din casă fără să observi (urgent, dacă e cazul în familia ta)

✓ Ce verifici	Ideii simple
☐ Ușa de la intrare se deschide ușor de către tine, greu de către copil	încuietore sus sau jos; știi unde e cheia
☐ Te anunță cineva când se deschide ușa	clopoțel, alarmă de deschidere, senzor
☐ Ferestrele nu se deschid complet	limitatoare de fereastră

✓	Ce verifici	Idei simple
☐	Curtea sau grădina au poartă cu închidere pe care copilul n-o deschide	zăvor sus, gard
☐	Ai o fotografie recentă a copilului în telefon și o descriere scurtă (haine, înălțime, ce poartă)	actualizează la 6 luni
☐	Copilul are identificare (brățară, card în buzunar, etichetă pe haine) cu numele lui și telefonul tău	fără adresa completă la vedere
☐	Ai notat locurile cu apă din jur (râu, pârâu, iaz, piscină, fântână, butoi)	verifici primele dacă nu-l găsești
☐	Vecinii și școala știu că poate pleca și ce să facă dacă îl văd singur	un telefon, o poză

IMPORTANT Nu încuia copilul în cameră. În caz de incendiu sau urgență nu poate ieși. Alege alarme la uși și ferestre, nu încuiere pe dinăuntru. Dacă nu mai găsești copilul, **verifică întâi apa** și sună la **112** (numărul unic de urgență, confirmat pe site-ul STS).

2. Apă, baie și piscină

✓	Ce verifici	Idei simple
☐	Copilul nu rămâne singur în baie sau lângă apă, nici o clipă	supraveghere directă, de aproape
☐	Ușa de la baie se poate deschide din exterior	încuietore cu deblocare de urgență
☐	Apa caldă are temperatura reglată sau amestecată	verifici cu mâna înainte, mereu
☐	Covor antiderapant în cadă sau pe duș	
☐	Piscina, bazinul sau butoiul sunt împrejmuite sau acoperite	un gard nu înlocuiește supravegherea; ghidul american AAP cere cel puțin 4 picioare (aprox. 1,2 m), pe toate cele patru laturi, cu poartă cu închidere automată; CPSC și CDC recomandă 5 picioare (aprox. 1,5 m); vezi capitolul 9 (nu există o regulă românească confirmată)
☐	Vasele cu apă (găleți, lighene) nu rămân pline în jur	le golești după folosire

3. Foc, căldură și electricitate

✓	Ce verifici	Idei simple
☐	Aragazul, soba și șemineul sunt protejate	grilaj, butoane de protecție, supraveghere
☐	Fierbătorul, fierul de călcat și aparatele fierbinți sunt departe de marginea mesei	
☐	Prizele au capace de protecție	
☐	Cablurile sunt strânse, nu atârână	clemă, canal

✓	Ce verifici	Idei simple
☐	Chibrituri și brichete sunt puse sus, în dulap închis	
☐	Ai detector de fum în casă	un detector e o idee bună, indiferent de reguli; întreabă la ISU Harghita ce recomandări există pentru locuințe
☐	Dacă ai echipamente electrice pentru copil (aspirator, concentrator, pompă): știi ce faci la pană de curent	întreabă medicul sau furnizorul de echipament

4. Medicamente, produse chimice și obiecte mici

✓	Ce verifici	Idei simple
☐	Medicamentele sunt în dulap închis, sus, în ambalajul original	nu muta în sticle de apă sau de suc
☐	Detergenții, soluțiile, vopselele sunt sus, închise	
☐	Obiectele mici (nasturi, baterii-buton, magneți mici) sunt în cutii închise	baterii-buton și magneți: foarte periculoase la înghițire; dacă s-a în-tâmpat, sună la 112 sau mergi la urgență
☐	Sacii de plastic și frânghiile nu sunt la îndemână	
☐	Plantele de apartament sunt verificate	întreabă farmacistul sau medicul ce plante sunt periculoase; dacă ai dubii despre o plantă anume, cere informații la medicul de familie sau la farmacie

5. Mobilier, uși și geamuri

✓	Ce verifici	Idei simple
☐	Dulapurile înalte, biblioteca și televizorul sunt fixate în perete	
☐	Colțurile mobilierului sunt protejate	protecții de colț
☐	Ușile de sticlă și geamurile au folii de siguranță sau marcaje la înălțimea ochilor	
☐	Scările au porți la capete și balustrade fără spații mari	
☐	Podeaua nu are praguri înalte sau covoare care alunecă	pentru copil care folosește scaun, premergător sau or-teze, cere părerea terapeutului
☐	Căile de trecere sunt libere (fără cutii, jucării, mobilă în drum)	

6. Camera copilului și somnul

✓	Ce verifici	Idei simple
☐	Patul este sigur pentru vârsta și nevoile copilului	cere părerea medicului sau a terapeutului pentru bare, saltele speciale, poziționare
☐	Nu sunt cabluri sau cordoane în apropierea patului	
☐	Lumina de noapte este disponibilă, dacă ajută	
☐	Pături și veste „cu greutate”, dacă le folosești, numai la recomandarea și cu indicațiile medicului sau terapeutului	risc de sufocare și supraîncălzire; decizia, greutatea potrivită și cât timp se folosesc le stabilesc medicul sau terapeutul copilului, nu o regulă generală
☐	Există un colț de calm (cort, saltea cu perne, lumină slabă), dacă ajută copilul	nu este pedeapsă, nu este terapie

7. Evacuare și urgențe

✓	Ce verifici	Idei simple
☐	Ai desenat casa cu cel puțin două căi de ieșire pentru fiecare cameră (ușă și fereastră sau a doua ușă)	
☐	Ieșirile nu sunt blocate	mobila, cutii, cărucioare
☐	Ai stabilit cine ia copilul și cum (în brațe, în scaun, pe o pătură)	exersați în siguranță, cu specialistul
☐	Ai ales un loc de întâlnire în afara casei (poarta, un copac), cunoscut de toți	
☐	Un vecin sau o rudă de încredere are o cheie de rezervă	
☐	Ați exersat evacuarea, ca pe un joc, cu imagini pentru copil	de 2-3 ori pe an
☐	Fișa medicală de urgență este la vedere, lângă ușă (A5.4)	
☐	Dacă tu sau copilul aveți deficiență de auz sau de vorbire: ai verificat cum ceri ajutor în urgență (serviciul SMS 113)	serviciul există pentru persoane cu dizabilități de auz și/sau vorbire și cere înregistrare prealabilă a numărului de telefon (online, pe formularul de pe pagina STS, sau prin poștă, cu document medical care atestă dizabilitatea). Pe site-ul STS apare confirmat că persoanele cu deficiențe de auz sau de vorbire pot contacta serviciile de urgență prin SMS 113. În urgență suni mai întâi la 112; înscrierea se face online (formularul de pe pagina STS) sau cu formularul tipizat trimis prin poștă, cu document medical (capitolul 12, secțiunea 12.9). Înregistrează-te din timp

Numerele care trebuie să fie la vedere:

Cine	Număr
Urgențe (ambulanță, pompieri, poliție)	112 (numărul unic de urgență; STS îl prezintă ca serviciu de preluare a apelurilor de urgență pentru ambulanță, SMURD, poliție, pompieri, jandarmerie și Salvamont)
Medicul de familie	-----
Medicul specialist al copilului	-----
Persoana de încredere 1	-----
Persoana de încredere 2	-----
Centrul antiotrăvuri / informare toxicologică [DE VERIFICAT: numărul național oficial de informare toxicologică, de cerut la INSP (insp.gov.ro) sau la medicul de familie și trecut aici; nu l-am putut confirma pe o sursă oficială; până îl afli, în urgență suni 112]	-----

CONTACT 112 este numărul unic de urgență. STS (Serviciul de Telecomunicații Speciale) îl descrie ca serviciu de preluare a apelurilor de urgență pe site-ul oficial sts.ro. SMS 113 este indicat de STS pentru persoanele cu deficiențe de auz; pentru înregistrarea prealabilă vezi 112.ro; pașii de înscriere sunt în capitolul 12, secțiunea 12.9. Lista completă de contacte este în Anexa 3.

Planul tău pe 8 săptămâni (un pas pe săptămână)

Săptămâna	Ce faci	Gata
1	Plimbarea prin casă cu ochii copilului; notezi 10 lucruri	☐
2	Ușa, ferestrele, apa (secțiunile 1 și 2)	☐
3	Fișa medicală de urgență, la medic (A5.4)	☐
4	Foc, căldură, electricitate (secțiunea 3)	☐
5	Medicamente, produse chimice, obiecte mici (secțiunea 4)	☐
6	Mobilier, uși, geamuri (secțiunea 5)	☐
7	Camera copilului, colțul de calm (secțiunea 6)	☐
8	Planul de evacuare și un exercițiu (secțiunea 7)	☐

EXEMPLU FICTIV. Tudor are 5 ani, autism și iese pe ușă când se plictisește. Tatăl lui, Zoltán, a pus o alarmă de ușă ieftină și un limitator la fereastră. Au vorbit cu vecinii și au o fotografie recentă în telefon. Tudor nu a mai plecat neobservat. Familia a rămas liniștită, nu speriată.

A5.3 Trusa de urgență

Sunt de fapt **trei lucruri diferite**. Nu le amesteca.

Ce	Pentru ce	Unde stă
A. Trusa de prim ajutor	Tăieturi, julituri, febră, mici accidente acasă	un loc fix, ușor de ajuns, dar în afara razei copilului
B. Trusa „de plecare rapidă” (rucsac pentru evacuare, cel puțin 72 de ore)	Incendiu, inundație, cutremur, plecare grabită din casă	lângă ușă sau în hol
C. Cutia de criză	Momente în care copilul are nevoie de calm sau de suport, nu de prim ajutor	în colțul de calm sau în geantă

IMPORTANT În trusa de prim ajutor pui **doar ce ți-a spus medicul sau farmacistul** pentru copilul tău. Nu punem aici medicamente, doze sau creme recomandate „în general”. Întreabă medicul: „Ce ar trebui să am în casă pentru copilul meu și ce **nu** trebuie să-i dau fără să vă sun?” Verifică data de expirare la fiecare 6 luni.

A. Trusa de prim ajutor

Conținut general (obiecte, nu tratamente). Listă de pornire, de adaptat cu medicul copilului. Nu am găsit o listă oficială a unei autorități române; ea se poate completa cu recomandările medicului sau ale farmacistului. Dacă vrei un model oficial, întreabă la DSP Harghita.

✓	Obiect	Observații
☐	Comprese sterile, tifon, bandaj elastic	
☐	Plasturi de mai multe mărimi	
☐	Bandă adezivă medicală	
☐	Foarfecă mică cu vârfuri rotunjite	
☐	Mănuși de unică folosință	
☐	Termometru (fără mercur)	întreabă medicul cum îl folosești pentru copilul tău
☐	Soluție pentru curățarea rănilor, recomandată de medic sau farmacist	alege împreună cu ei
☐	Pungă pentru compresă rece	
☐	Lanternă mică și baterii de rezervă	
☐	Carnețel și pix	notezi ora și ce s-a întâmplat
☐	Medicația copilului (cea prescrisă), cu rețeta sau lista	cum o păstrezi și cum o transporti: ce a spus medicul
☐	Fișa medicală de urgență (copie)	A5.4
☐	Lista numerelor de urgență	112, medic, persoană de încredere

Dacă copilul are o afecțiune care poate cere intervenție rapidă (de exemplu crize convulsive, alergii severe, afecțiuni respiratorii sau cardiace): întreabă medicul care este **planul scris de urgență** și ce trebuie să existe în casă. Nu improviza.

B. Trusa „de plecare rapidă” (evacuare, pentru cel puțin 72 de ore)

Pregătește-o într-un rucsac pe care îl poți apuca dintr-o mișcare, într-un loc cunoscut de toți din casă. Platforma oficială fiipregatit.ro a Departamentului pentru Situații de Urgență (pagina „Rucsacul de urgență”, citită în octombrie 2026) recomandă un rucsac de evacuare și provizii pentru cel puțin trei zile (72 de ore), cu apă (de preferat 4 litri de persoană pe zi, de înlocuit la 6 luni), alimente care nu cer răcire sau gătit, acte și bani mărunți, trusă de prim ajutor, medicamente personale, radio cu dinam, energie solară sau baterii de schimb, baterii de rezervă, lanternă, fluier și haine potrivite. Pentru persoanele cu dizabilități sau boli cronice, lista spune să adaugi rezervă de medicamente pentru o lună, dispozitive medicale și baterii de rezervă (de exemplu pentru aparate auditive), informații medicale și alimente pentru diete speciale. Lista se revizuieste în fiecare an. Mai jos adaptăm ideea la un copil cu nevoi specifice de sprijin.

✓	Ce pui	Observații
☐	Copii ale actelor esențiale (copil și părinți) într-o folie sau pungă etanșă	certificat de naștere, buletine, fișa de urgență
☐	Medicația copilului pentru cel puțin 3 zile în rucsac, în ambalaj original, cu lista	lista oficială recomandă, pentru persoane cu boli cronice sau dizabilități, o rezervă pentru o lună în casă; cantitatea și păstrarea se stabilesc cu medicul; schimbi regulat, ca să nu expire
☐	Hainele copilului pentru 3 zile, un schimb în plus	
☐	Radio cu baterii și fluier	ambele figurează în lista oficială de pe fiipregatit.ro (radio cu dinam, solar sau baterii de schimb; baterii de schimb; lista se revizuieste în fiecare an)
☐	Scutece, șervețele, produse de igienă, dacă e cazul	
☐	Apă (lista oficială: de preferat 4 litri de persoană pe zi, înlocuită la 6 luni) și alimente neperisabile pe care le acceptă copilul	alimente cu termen lung; ține cont de dietele stabilite de medic
☐	Obiectul de confort al copilului (jucăria, pătura, ce îl liniștește)	contează foarte mult
☐	Căști antifonice sau alte ajutoare senzoriale, dacă le folosește	
☐	Materiale de comunicare (cartonașe cu imagini, tabletă, încărcător)	dacă folosește comunicare alternativă
☐	Aparate sau accesorii (baterii de aparat auditiv, încărcătoare, ochelari de rezervă)	
☐	Lanternă, baterie externă pentru telefon	
☐	Bani cash, puțini, și o copie a listei de contacte pe hârtie	
☐	Fotografie recentă a copilului	pentru cazul în care vă despărțiți

C. Cutia de criză (calm și suport)

Nu este prim ajutor. Este un set pe care copilul îl recunoaște și care îl poate ajuta în momente grele. Conținutul îl alegi **împreună cu terapeutul sau psihologul**, pentru că ce liniștește un copil poate supăra pe altul.

✓	Idei de obiecte	Observații
☐	Obiectul de confort	
☐	Căști antifonice (folosire ocazională, nu permanentă)	cere recomandarea unui specialist (audiolog, terapeut ocupațional) pentru durata de folosire
☐	Cartonașe cu imagini („acum / apoi”, „pauză”, „vreau”)	
☐	Obiect de mestecat sau de ținut în mână, dacă îi place	
☐	Ceas cu timp vizual (time timer), dacă îl ajută	
☐	Lista „Ce ne ajută” scrisă pentru adulții din jur	ce îl liniștește, ce îl sperie

SFAT Pune o etichetă cu data pe fiecare trusă și un memento în telefon la 6 luni: verifici expirări, schimbi hainele (copilul crește), reînnoiești copiile actelor.

A5.4 Fișa medicală de urgență (model)

Ce este și cine o completează?

Este **o singură pagină** pe care o poate citi rapid un salvator, un medic de gardă, o profesoară sau un vecin. Ea răspunde la întrebarea: „Ce trebuie să știu imediat despre acest copil?”

Nu am găsit un model oficial românesc pentru copii (nu am putut confirma dacă există unul; poți întreba medicul de familie sau DSP Harghita dacă folosesc un model). Modelul de mai jos este orientativ, făcut de echipa manualului. Completează-l **împreună cu medicul copilului**. Toate rubricile medicale (diagnostic, alergii, medicație, avertismente) le scrie sau le confirmă **medicul**, nu tu din ce ai citit.

Reguli de siguranță pentru fișă:

- **Fără CNP** (cod numeric personal) și **fără adresa completă** dacă fișa stă la vedere. Pune numele, vârsta, un telefon.
- Scrie în **cuvinte simple**, cum a spus medicul. Nu pune termeni care te sperie sau pe care nu-i înțelegi.
- **Actualizează-o la 6 luni** sau la orice schimbare de medicație, diagnostic sau contact.
- Pune data completării și semnătura sau ștampila medicului, dacă acceptă.
- Fii atent(ă) la cine o vede. Pune în exterior doar versiunea „scurtă”; versiunea cu detalii rămâne în geanta copilului și în dosar.

Unde o ții (bifează):

- ☐ lângă ușă sau în interiorul ușii, într-un loc vizibil, dar discret
- ☐ în geanta sau în rucsacul copilului
- ☐ în telefon, ca poză (și pe ecranul de blocare, dacă știi cum)

- ☐ la școală sau la grădiniță
- ☐ la terapeut, la bunici, la persoana care îl îngrijește
- ☐ în rucsacul pentru spital (A5.5) și în trusa de evacuare (A5.3-B)

MODEL: FIȘA MEDICALĂ DE URGENȚĂ

(Tipărește pagina aceasta. Completează cu pixul, cu litere de tipar.)

Numele copilului (cum îi spunem)	_____
Vârsta / data nașterii	_____
Fotografie recentă	(lipește aici sau scrie „în telefon”)
Data completării	_____ (se actualizează la 6 luni)

1. Pe scurt, ce trebuie să știe cine ajută (maximum 3 rânduri, completate cu medicul):

2. Diagnostic, în cuvinte simple (cum le-a scris medicul):

3. Alergii (alimente, medicamente, materiale, înțepături). Completează cu medicul:

☐ Nu are alergii cunoscute ☐ Are: _____

4. Medicația zilnică (nume, când se dă). Completează după rețeta sau lista medicului:

Medicament	Când se dă	Observații (completate de medic)
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Nu scrie doze din proprie inițiativă. Dozele rămân în rețeta medicului.

5. Afecțiuni asociate care pot deveni urgențe (de exemplu convulsii, probleme respiratorii, cardiace, diabet, alergii severe). Completează doar cu medicul:

Planul de urgență stabilit cu medicul (ce faci, când suni la 112):

6. Dispozitive și echipamente pe care le folosește:

☐ ochelari ☐ aparat auditiv ☐ scaun cu rotile ☐ orteze ☐ sondă / gastrostomă ☐ tracheostomă / aparat pentru respirat ☐ stimulator ☐ altele: _____

7. Cum comunică:

☐ vorbește (propoziții / cuvinte) ☐ folosește imagini ☐ folosește gesturi / limbaj mimico-gestual ☐ folosește tabletă / aplicație ☐ nu vorbește ☐ altele: _____

Cum spune „da” / „nu” / „mi-e rău” / „mă doare”: _____

8. Ce îl liniștește:

9. Ce îl sperie sau îl agită (zgomot, atingere, lumini, mulțime, separare de părinte):

10. Mențiuni de manevrare (completate cu medicul sau terapeutul) (de exemplu „nu ridicați de brațe”, „are nevoie de sprijin pentru cap”):

11. Contacte (fără CNP, fără adresă completă):

Cine	Nume	Telefon
Părinte / tutore 1	_____	_____
Părinte / tutore 2	_____	_____
Persoană de încredere	_____	_____
Medic curant	_____	_____
Medic de familie	_____	_____
Spitalul unde e urmărit	_____	_____

12. Limba în care poate fi ajutat cel mai bine: ☐ română ☐ maghiară ☐ alta: _____

Semnătura / ștampila medicului (dacă acceptă): _____ Data: _____

IMPORTANT În situații de risc pentru viața copilului, nu căuta fișa. **Sună la 112 întâi.** Fișa ajută după, nu în locul apelului.

A5.5 Rucsacul pentru spital

Când îl folosești?

Pentru **internări planificate** (investigații, intervenții, evaluări în spital) și, cu mici adaptări, pentru urgențe. Ține-l pregătit dacă copilul are internări repetate. Pregătirea îți scutește stresul de a căuta lucruri în ultimul moment.

Nu am găsit o listă oficială a spitalelor pentru ce trebuie să aibă un însoțitor. Fiecare spital are propriile reguli (program, număr de însoțitori, ce poți aduce). **Sună la secție înainte** și întreabă. Vezi întrebările din secțiunea A5.7.

IMPORTANT Pentru anumite acte (bilet de trimitere, cardul de sănătate, adeverință de asigurat) regulile pot varia de la caz la caz și se schimbă. Întreabă la medicul de familie și la secția de internare (de exemplu la Spitalul Județean de Urgență Miercurea Ciuc) ce se cere, mai ales pentru un copil.

1. Acte (într-o folie transparentă, ușor de scos)

✓	Ce pui	Observații
☐	Bilet de trimitere sau altă dovadă a internării, dacă e cazul	(confirmă la medicul de familie și la spital ce se cere)
☐	Buletinul tău (al însoțitorului)	pentru acte și, uneori, la intrare
☐	Certificatul de naștere al copilului (copie sau original, după regulile secției)	
☐	Cardul de sănătate sau dovada de asigurat (confirmă la spital ce se cere pentru copii)	
☐	Scrisori medicale, epicrize, rezultate de la ultimele internări și investigații	dosarul în copie
☐	Fișa medicală de urgență (A5.4)	
☐	Lista medicației actuale , cu orele și numele medicului	completată de medic
☐	Certificatul de încadrare în grad de handicap, în copie	poate ajuta, dacă are legătură cu internarea; întreabă secția
☐	Documentul care arată că ești reprezentant legal (hotărâre, procură), dacă nu ești părinte	
☐	Numere de telefon importante pe hârtie	

2. Pentru copil

✓	Ce pui	Observații
☐	Medicația copilului, în ambalaj original, numai dacă ți s-a spus că o poți aduce	întreabă secția; uneori se dă din farmacia spitalului
☐	Haine comode, 2-3 schimburi, care se desfac ușor (cu fermoar sau capse)	pentru perfuzii, aparate, investigații
☐	Pijamale, șosete antiderapante, papuci	
☐	Scutece, șervețele, rezerve igienice, dacă e cazul	
☐	Produse de igienă ale copilului (pastă și periuță, săpun blând, prosop)	
☐	Obiectul de confort (jucăria, pătura, perna)	un lucru care miroase a casă
☐	Căști antifonice sau alte ajutoare senzoriale, dacă le folosește	
☐	Materiale de comunicare: cartonașe cu imagini, tabletă, caiet cu „cum spune copilul”	ca personalul să-l înțeleagă
☐	Dispozitive proprii (ochelari, aparat auditiv, orteze, scaun) și accesoriile lor	inclusiv baterii și încărcătoare
☐	Alimente sau băuturi permise, pe care le acceptă	întreabă dacă ai voie să aduci și dacă există frigider

✓	Ce pui	Observații
☐	Jocuri, cărți, desene, tabletă, căști	pentru ore de așteptare
☐	O „hartă a zilei” cu imagini (ce urmează: analize, masă, somn), dacă ajută	

3. Pentru tine (însoțitorul)

✓	Ce pui	Observații
☐	Haine comode pentru 2-3 zile	
☐	Articole de igienă personală, papuci de baie	
☐	Încărcător de telefon, baterie externă, prelungitor scurt	
☐	Carnet și pix: notezi ce spune medicul, nume, ore, indicații	
☐	Apă, gustări, un termos	
☐	Medicația ta, dacă o iei	
☐	Bani cash puțini, mărunți	
☐	Ceva pentru tine: o carte, căști, ceva ce te liniștește	contează
☐	Perna ta, o pătură mică, dopuri de urechi	

4. Înainte să pleci de acasă

✓	Verifică
☐	Ai sunat la secție și ai întrebat: program, câți însoțitori, ce poți aduce, ce nu
☐	Ai anunțat la serviciu sau la școală
☐	Ai lăsat cuiva (rudă, vecin) o copie a fișei de urgență și un număr de telefon
☐	Ai stabilit cine are grijă de frați sau surori, de animale, de casă
☐	Ai notat în telefon numele medicului curant și al asistentei șefe
☐	Ai făcut poze la toate actele și ai copiile digitale

5. În spital (pentru tine)

- **Spune personalului cum comunică copilul tău** și dă-le fișa. Tu îl cunoști cel mai bine.
- **Cere explicații pe înțelesul tău.** „Pe scurt, ce are, ce urmează, cât durează?” Notează răspunsul.
- **Notează** ora, medicamentele și indicațiile primite. Cere scris ce poți.
- **Poți cere o pauză sau un al doilea sfat** Dreptul la „o altă opinie medicală” este în art. 11 din Legea 46/2003 (capitolul 2); la ce se decontează la al doilea specialist întrebi la CAS. Drepturile pacientului și căile de reclamație sunt în capitolul 12.
- **Dacă ceva nu e în regulă** (copilul e speriat, nu e înțeles, se ignoră o nevoie importantă): vorbește cu asistentă șefă sau cu medicul curant; apoi, dacă tot e nevoie, vezi capitolul 12.

- **Ai grijă de tine.** Mănâncă, bea apă, dormi când poți. Un părinte odihnit îl ajută mai bine.

SFAT La externare, cere **scrisoarea medicală (epicriza)** și întreabă ce faci acasă, la ce semne suni la medic și când e controlul următor. Pune actele în dosarul-mamă în aceeași zi.

EXEMPLU FICTIV. Ioana pregătește rucsacul pentru fiul ei, Rareș, care are 6 ani și o internare de o noapte pentru niște investigații. Pe lângă haine și acte, pune cartonașele lui cu imagini și pătura preferată. A sunat înainte la secție și a aflat ce poate aduce. A dat asistentei fișa de urgență. Rareș a fost mai liniștit decât se aștepta.

A5.6 Planul săptămânal: model

Cum îl folosești?

Un plan nu e o obligație și nu trebuie să fie „perfect”. Este un instrument care îți arată **ce urmează** și îți aduce **mai puțin stres**. Începe simplu: 3–4 lucruri pe zi. Un orar vizual (cu imagini) ajută mulți copii să știe ce urmează.

Reguli de aur pentru plan:

- Pune în el **și odihna ta și timp liber pentru copil**, nu doar terapii.
- Lasă **un spațiu gol** în fiecare zi. Va fi nevoie de el.
- Terapiile și programările se discută cu specialistul. Planul nu înlocuiește recomandările lui.
- Dacă o zi nu a mers, nu e un eșec. Reia a doua zi.

Modelul: o săptămână de completat

Completează cu ce ai tu. Exemplul fictiv de mai jos nu e o recomandare. E doar un model de cum poate arăta.

Zi	Dimineață	Prânz / după-amiază	Seara	Pentru mine / pentru familie
Luni	-----	-----	-----	-----
Marți	-----	-----	-----	-----
Miercuri	-----	-----	-----	-----
Joi	-----	-----	-----	-----
Vineri	-----	-----	-----	-----
Sâmbătă	-----	-----	-----	-----
Duminică	-----	-----	-----	-----

Exemplu fictiv (familia lui Zoltán, cu Tudor, 5 ani)

Zi	Dimineață	După-amiază	Seara	Pentru familie
Luni	grădiniță	terapie (programată de specialist)	joacă, baie, poveste	15 minute doar pentru tata
Mărti	grădiniță	acasă: joacă afară	cină, orar de seară	telefon cu bunica
Miercuri	grădiniță	terapie (programată de specialist)	baie, poveste	mama iese 1 oră
Joi	grădiniță	acasă: un pas din lista „casă sigură”	cină, joacă liniștită	seara liberă pentru părinți
Vineri	grădiniță	acasă	film scurt, cină	plănuim sfârșitul de săptămână
Sâmbătă	plimbare	odihnă	seară liniștită	ziua „fără programări”
Duminică	liber	vizită la rude sau liber	pregătim săptămâna	verificăm dosarul 10 minute

Lista rutinelor zilnice (bifează ce faci și ce vrei să încerci)

✓ Rutina	Observații
☐ Orar vizual de dimineață (3-4 imagini)	
☐ Orar vizual de seară (baie, pijamale, poveste, somn)	
☐ Timp fix pentru masă	
☐ Medicația la ore fixe, după indicația medicului	folosește o alarmă sau o cutie cu zile, dacă medicul e de acord
☐ Pauze la fiecare câteva ore, pentru calm	
☐ Timp afară, în aer liber	
☐ Joacă liberă, fără obiective terapeutice	contează
☐ Culcare la aceeași oră, cât se poate	
☐ 10 minute pe zi doar pentru tine	

Checklist săptămânal pentru tine (părintele)

✓ Ce verifici
☐ Am dormit suficient în cel puțin câteva nopți?
☐ Am mâncat și am băut apă regulat?
☐ Am vorbit cu cineva în afara familiei (prieten, vecin, alt părinte)?
☐ Am cerut ajutor la ceva?

✓	Ce verifici
☐	Am făcut ceva doar pentru mine, chiar și 10 minute?
☐	Medicația copilului: am verificat ce se termină în curând?
☐	Programările: am verificat săptămâna viitoare?
☐	Dosarul: am pus actele noi la locul lor?

Calendarul lunar (completează o dată pe lună)

Ce	Data	Gata
Controale la medicul de familie / specialist	-----	☐
Terapii și ședințe (cu confirmare)	-----	☐
Reînnoirea rețetelor sau a recomandărilor	-----	☐
Termene de acte (secțiunea A5.1)	-----	☐
Întâlniri la școală sau grădiniță	-----	☐
Timp pentru mine / pentru familie	-----	☐
Verificare trusă și rucsac (o dată la 6 luni)	-----	☐

IMPORTANT Dacă ai gânduri de a-ți face rău ție sau copilului, sau simți că nu mai poți rămâne în siguranță, **sună la 112** sau mergi la cel mai apropiat spital. Nu rămâne singur(ă) cu ele. Vezi și capitolul 8 și Anexa 3 pentru liniile de ajutor; lista lor și data verificării sunt în Anexa 3.

A5.7 Întrebări de pus fiecărui specialist

Cum le folosești?

Tipărește pagina, ia-o cu tine și **bifează sau notează răspunsul** lângă fiecare întrebare. Dacă nu ai timp pentru toate, alege 3-4 care contează cel mai mult în ziua aceea. Poți cere medicului să-ți scrie răspunsurile, mai ales la diagnostic, recomandări și medicație. Întrebările sunt orientative și le poți adapta. **Ele nu înlocuiesc consultația.**

Înainte de orice consult (bifează):

- ☐ Am luat dosarul sau mapa de drum
- ☐ Am luat lista medicației și fișa de urgență
- ☐ Am scris 3 întrebări principale pe o foaie
- ☐ Am cerut unui adult de încredere să vină cu mine, dacă pot
- ☐ Am telefonul pregătit să notez sau să înregistrez (dacă medicul e de acord) răspunsurile

În consult:

- Cere să ți se explice **în cuvinte simple**. E în regulă să spui: „Puteți explica altfel?”
- Cere **în scris**: diagnosticul, recomandările, următoarea programare.

- Notează numele medicului, data și ce a spus.

1. Medicul de familie

Întrebare	Răspuns
Ce acte medicale îmi puteți da pentru dosarul copilului (fișa medicală sintetică, trimiteri)? Cât timp sunt valabile?	
Către ce specialiști ne trimiteți și în ce ordine?	
Ce semne la copil înseamnă că trebuie să vă sun sau să mergem la urgență?	
Ce vaccinuri sunt la zi și ce urmează, ținând cont de situația copilului?	
Cum ținem legătura (telefon, program, ce facem în afara programului)?	
Putem face un plan de urgență scris, pentru situațiile care pot apărea la copilul meu?	
Unde găsesc, la voi, informații despre drepturile copilului (certificat, dosar la DGASPC)?	

2. Neuropediaterul sau medicul specialist al copilului

Întrebare	Răspuns
Ce diagnostic ați stabilit și ce înseamnă el, pe înțelesul meu?	
Ce investigații mai sunt necesare și de ce?	
Ce urmează în următoarele luni și ce pot observa eu acasă?	
Putem avea diagnosticul și recomandările în scris?	
Ce semne înseamnă că e o urgență și ce fac atunci?	
Ce nu trebuie să-i dau copilului fără să vă întreb?	
Ce echipamente sau terapii recomandați (în scris, pentru dosar)?	
Când e următoarea programare și cum vă contactez între timp?	

3. Psihologul sau psihiaterul pediatru

Întrebare	Răspuns
Ce a arătat evaluarea? Ce poate copilul, ce îi e greu?	
Cât timp este valabilă evaluarea pentru dosare?	
Ce pot face acasă ca să sprijin comunicarea și comportamentul?	
Cum răspund când copilul e agitat, supărat sau în criză, în siguranță?	
Ce înseamnă „semne de alarmă” la copilul meu?	
Dacă se recomandă medicație (de către medic): care sunt avantajele, riscurile, alternativele?	
Există sprijin psihologic și pentru mine și pentru frați și surori?	

4. Terapeutul (logoped, kinetoterapeut, terapeut ocupațional, psihopedagog, terapeut ABA sau alt tip)

Întrebare	Răspuns
Ce calificare și ce autorizare aveți?	
Care sunt obiectivele pentru copilul meu și cum le măsurăm?	
Câte ședințe, cât durează fiecare, cât costă în total și ce include?	
Ce fac eu acasă între ședințe?	
Cât de des ne reevaluăm și cum îmi spuneți dacă nu merge?	
Pot să asist la ședințe sau să le văd înregistrate?	
Ce se întâmplă dacă vreau să întrerup sau să schimb terapeutul?	
Ne dați un plan scris, pentru dosar și pentru școală?	

5. Medicul de recuperare și medicul pentru dispozitive

Întrebare	Răspuns
Ce dispozitive sau echipamente sunt potrivite acum pentru copilul meu?	
Ce recomandare scrisă îmi dați și cât timp e valabilă?	
Ce se decontează și ce rămâne pe cheltuiala noastră (CAS, program de vouchere)?	
Cum adaptăm casa (baie, pat, scări), ce alegem și ce evităm?	
Cum ne asigurăm că echipamentul e potrivit și când îl reevaluăm?	
Cu cine luăm legătura dacă nu mai e potrivit?	

6. Asistentul social (primărie sau DGASPC)

Întrebare	Răspuns
Ce acte ne mai lipsesc pentru dosar, după lista actuală?	
Cum depunem dosarul (direct sau prin primărie) și cum primim dovada?	
În cât timp putem aștepta răspuns și cum aflăm stadiul?	
Ce drepturi și facilități ni se aplică (în condițiile legii)?	
Putem avea sprijin pentru ancheta socială, plan de servicii, centru de zi?	
Cum comunicăm schimbările (mutare, venituri, alte schimbări) și în cât timp?	
Cine este managerul de caz al copilului și cum îl contactăm?	
Putem discuta și în limba maternă (maghiară), dacă e nevoie?	

7. Educația (grădinița, școală, CJRAE, inspectorul școlar)

Întrebare	Răspuns
Ce opțiuni există pentru copilul meu (grădiniță, școală obișnuită, școală specială, sprijin)?	
Ce înseamnă planul de intervenție personalizat și cine îl face?	
Ce sprijin (profesor de sprijin, adaptări, materiale) putem primi și cum se cere?	
Ce acte cerem la CJRAE și cât de repede?	
Cum ținem legătura cu școala (caiet, telefon, întâlniri)?	
Ce se întâmplă dacă nu suntem de acord cu hotărârea?	
Putem avea educație în limba maternă, dacă e nevoie?	

8. La spital (secția de internare)

Întrebare	Răspuns
Ce acte să aduc și ce poate aduce copilul (jucării, mâncare, aparate)?	
Pot sta cu copilul? Câți însoțitori? Care e programul?	
Ce trebuie să știe personalul despre cum comunică copilul meu?	
Cine mă informează despre rezultate și când?	
Ce semne trebuie să-mi atragă atenția la externare?	
Primim epicriza la externare?	

9. La farmacie (farmacistul)

Întrebare	Răspuns
Ce interacțiuni sunt posibile între medicamentele copilului și altceva?	
Cum păstrez medicamentele (frigider, ferit de lumină, termen de valabilitate)?	
Ce fac dacă am uitat o administrare? (răspunsul medicului , nu al meu)	
Ce lipsește din trusa mea de prim ajutor, ținând cont de copil?	

GREȘELI FRECVENTE

- 1 Dosarul e împrăștiat în mai multe locuri.** Se întâmplă pentru că hârtiile vin de la mulți. Fă un singur dosar și fotografiază totul.
- 2 Fișa de urgență completată de unul singur, cu medicație și doze.** Se întâmplă din dorința de a face repede. Completează-o cu medicul.

- 3 Fișa cu CNP și adresă, pusă la vedere.** Se întâmplă din grabă. Pune doar nume, vârstă și telefon.
- 4 Trusa uitată, cu medicamente expirate.** Se întâmplă pentru că nu există un memento. Pune un memento la 6 luni.
- 5 Copilul încuiat în cameră pentru siguranță.** Se întâmplă din epuizare. Folosește alarme și limitatoare, nu încuiere.
- 6 Cumpărat echipament înainte de recomandare.** Se întâmplă din dorința de a rezolva repede. Cere întâi recomandarea scrisă.
- 7 Rucsac pentru spital făcut în ultimul moment.** Se întâmplă când internarea vine neașteptat. Ține o variantă „de bază” pregătită.
- 8 Plan săptămânal prea încărcat, fără pauze.** Se întâmplă din dorința de a face tot. Lasă mereu un spațiu gol și timp pentru tine.
- 9 Întrebările uitate acasă.** Se întâmplă pentru că ești obosit(ă). Tipărește A5.7 și ia-o cu tine.
- 10 Nimeni altcineva nu știe unde sunt actele.** Dă unei persoane de încredere o copie și spune-i unde e dosarul.

UNDE CERI AJUTOR

Cine	Rolul într-o frază
112	Numărul unic de urgență pentru ambulanță, pompieri, poliție (confirmat pe site-ul STS).
Medicul de familie	Prima îndrumare, fișa medicală sintetică, trimiteri, lista de ce trebuie să ai în casă.
DGASPC Harghita (Miercurea Ciuc; datele de contact sunt în capitolul 3 și în Anexa 3)	Evaluare complexă, drepturi, legitimații; sună înainte de a merge, pentru că sediul s-a mutat temporar; Str. Szék nr. 152, Miercurea Ciuc, tel. 0733 553 058.
Primăria de domiciliu (serviciul de asistență socială)	Ancheta socială, formulare, sprijin cu dosarul.
ISU Harghita	Informații despre siguranță la incendiu și evacuare Telefon pentru informații: [DE VERIFICAT: numărul ISU Harghita, de luat de pe site-ul oficial al IGSU (igsu.ro), secțiunea inspectorate județene; în urgență sună 112] . Pentru ghiduri, vezi fiipregatit.ro.
DSP Harghita, CAS Harghita	Sănătate publică și asigurări de sănătate (acte, dispozitive); contactele sunt în Anexa 3 (de confirmat acolo, la DSP și CAS Harghita).
APCDT Toplița	Sprijin de la alți părinți și îndrumare către instituții; contactul este în Anexa 3.

CONTACT Lista completă de contacte, cu data verificării, este în Anexa 3. Sună înainte să mergi la orice ghișeu.

SURSELE ȘI DATA VERIFICĂRII

Anexa este practică și se sprijină pe capitolele manualului.

Capitolele manualului folosite:

- Capitolul 1, secțiunea 1.4 (dosarul copilului) – editat 2026.
- Capitolul 2, secțiunea 2.6 (dosarul medical) și 2.5 (actele pentru dosar) – editat 2026.

- Capitolul 3, secțiunea despre dosarul de evaluare complexă și lista contactelor DGASPC Harghita.
- Capitolul 9, secțiunile 9.4 (siguranță), 9.7 (dosarul-mamă), 9.12 (planul de urgență și fișa de urgență).

Surse externe consultate la 20.10.2026:

- STS (Serviciul de Telecomunicații Speciale), pagina de servicii - <https://www.sts.ro/ro/servicii/112> - accesat 21.10.2026. Confirmă că 112 este numărul unic de urgență, cu transmitere către ambulanță, pompieri, poliție, Salvamont și alte servicii, și că persoanele cu deficiențe de auz pot contacta serviciile de urgență prin SMS la 113. Nu a confirmat procedura de înregistrare prealabilă.
- Presa (alba24.ro, infocons.ro, 2015) despre SMS 113 - accesat 20.10.2026; sursă secundară, de confirmat pe 112.ro.
- Presa 2026 (playtech.ro, capital.ro, bzi.ro) despre rucsacul de urgență pentru 72 de ore recomandat de autorități - accesat 20.10.2026; sursă secundară.
- Centrul de informare toxicologică - căutare fără rezultat oficial românesc - 20.10.2026.
- 112.ro - încercat, pagina nu s-a putut deschide (eroare de conexiune) - 20.10.2026. Procedura SMS 113 (înregistrare prealabilă pe formularul STS) este descrisă în capitolul 12, secțiunea 12.9, pe baza paginilor sts.ro.

ÎNTREBĂRI DE PUS SPECIALISTULUI

Întrebările pentru fiecare tip de specialist sunt în **secțiunea A5.7** (medic de familie, neuropediatru, psiholog, terapeut, medic de recuperare, asistent social, educație, spital, farmacie). Tipărește-le și ia-le cu tine.

IMPORTANT Valabil la 22 octombrie 2026. Legile, actele și contactele se schimbă. Verifică la DGASPC / la ANPDPD înainte să depui un dosar.

Mesaj de final

Ai ajuns la capătul acestui manual, sau ai sărit direct aici. În amândouă cazurile, vrem să-ți lăsăm câteva cuvinte.

Drumul pe care mergi nu e unul pe care ți l-ai ales și nu e ușor. Vor fi zile în care vei simți că sistemul te obosește mai mult decât boala, diagnosticul sau oboseala însăși. Vor fi ghișee la care ți se va spune „nu se poate” și vei afla, după trei luni, că se putea. Vor fi priviri pe stradă și sfaturi pe care nu le-ai cerut. Toate acestea sunt reale și nu ți le ascundem.

Dar sunt reale și alte lucruri. Primul cuvânt rostit după ani de așteptare. O treaptă urcată singur. Un prieten, găsit într-o sală de așteptare. Un profesor care a înțeles. O seară în care toată familia a râs. Mulți părinți spun că, după perioada cea mai grea, și-au găsit ritmul și că au descoperit în ei o putere pe care nu știau că o au. Nu este o obligație să simți așa și nu este un eșec dacă încă nu simți. Zilele grele nu înseamnă că greșești.

Câteva gânduri de luat cu tine:

- **Nu ești obligat să fii un părinte perfect.** Ești obligat doar să ceri ajutor când ai nevoie și să rămâi lângă copilul tău, cum poți, cum știi.
- **Greșelile se repară.** Un termen ratat, o cerere depusă târziu, un cuvânt spus în criză: nimic din toate astea nu te face un părinte rău. Cere explicații, depune din nou, cere iertare și mergi mai departe.
- **Copilul tău este mai mult decât diagnosticul lui.** Are gusturi, glume, momente de bucurie și un fel al lui de a învăța lumea. Scopul nu este un copil „ca ceilalți”, ci un copil care crește, comunică și se simte bine în felul lui.
- **Ai dreptul la odihnă, la prieteni și la o viață a ta.** Nu e egoism. E condiția ca să poți duce drumul pe termen lung.
- **Dă mai departe ce afli.** Fiecare părinte care împărtășește un număr de telefon, un model de cerere sau o veste bună scurtează drumul altuia. Acest manual a început așa.

Dacă ceva din manual este greșit, depășit sau lipsește, spune-ne. Legile se schimbă, contactele se mută, iar noi învățăm împreună cu voi. Ediția următoare va fi mai bună datorită ție.

Mulțumim părinților, specialiștilor și funcționarilor care au contribuit, cu sfaturi, cu răbdare și cu povești.

Cu drag și respect, APCDT – Asociația Părinților Copiilor cu Dizabilități Toplița

Contactul asociației: Anexa 3, secțiunea 4.1 (se reconfirmă înainte de tipar).

**Împreună construim
speranță**